

Selyes

M. KÖZTUDOMÁNYI KÖZLÖNY
S. költ. sz. 5. a. 29. 816

16

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

HETILAP A JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL

1926

HATVANEGYEDIK ÉVFOLYAM.

FŐSZERKESZTŐ

Dr DÁRDAY SÁNDOR

FELELŐS SZERKESZTŐ

Dr VÁMBÉRY RUSZTEM

FŐMUNKATÁRS

Dr TELLER MIKSA

A DUDÁR-ÉRTÉKESKÉSI
ÉS KÖNYVTÁRA

KIADÓ-TULAJDONOS

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1926

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1926. évfolyamához.

	Lap		Lap		Lap
I. Általános tárgyú cikkek.					
<i>Cikkek.</i>					
A bírói hatalom határainak eltolódása. — <i>Dr. Gallia Béla</i>	201	A kezes felelősségének terjedelméről. — <i>Dr. Löw Tibor</i>	98	kötelezettsége a jogerősen marasztaló ítélet után. — <i>Dr. Sarkadi István</i>	178
<i>Szemle.</i>					
Az Ujesztendő	1	A kamarai választott bíróságok hatásköre a tisztességtelen versenytörvény keretében. — <i>Dr. Lévy Béla</i>	106	Értékhatar és szóbeliség. — <i>Dr. Kelemen Frigyes Ottó</i>	187
Elég volt	17	Resonanciák. — <i>Dr. Sebestyén Samu</i>	113	Soronkívüli kézbesítés	187
A Kúriára tegnap beszökött a tavasz ...	23	Büntetőjog kontra magánjog. — <i>Dr. König Vilmos</i>	121	Alperesnek vagyona	197
Becsületeszó	54	A magánalkalmazottak nyugdíjának átértékeléséről szóló törvény. — <i>Dr. Proszvimmer Béla</i>	123, 133, 137	Néhány szó a Máv. Nyugdíjintézeti Bizottsága, mint közigazgatási hatóság című cikkhez. — <i>Dr. Vörös Ernő</i>	198
A háborús évek jogszolgáltatásáról	112	A kereskedelmi megbízottak deliktumaiért való felelősség. — <i>Dr. Cs. Sommer József</i>	124	A végrehajtható nem jogerős nyugdíjfelértékelő ítéletek. — <i>P. B.</i>	199
Magnaúd	134	Két kúriai ítéletről. — <i>Dr. Sichermann Bernádt</i>	129	Külföldi ítélet okirati jelentősége	214
Keresztség in fraudem legis. — <i>Dr. K. V.</i>	166	Néhány nyugdíjvalorizációs vitakérdés. — <i>Dr. Nizsalovszky Endre</i>	139	A Máv. Nyugdíjintézeti Bizottsága, mint közigazgatási hatóság	214
Az igazságügyi hamupipókere	196	Az alapítóke befizetése a korlátozott felelősségű társaságoknál. — <i>Dr. Schulez Ferenc</i>	148	V. Anyagi büntetőjog.	
G. m. b. H.	212	A törvénymagyarázat útvesztői. — <i>Dr. Schwicker Richárd</i>	153	<i>Cikkek.</i>	
II. Magánjog.					
<i>Cikkek.</i>					
Jelzálogjogunk és az 1925: XV. tc. — <i>Dr. Szladits Károly</i>	1	Az ominózus 4. §. — <i>Dr. Nizsalovszky Endre</i>	172	A fiatalokúak javítónévelésének aktuális problémái. — <i>Dr. Kármán Elemér</i> ...	4
Magyar bíraskodás különös esetei külföldiek házassági pereiben. — <i>Dr. Scholtz Géza</i>	2, 27, 34, 55	A biztosítási díj késedelmes fizetésével kapcsolatos egyes kérdések. — <i>Dr. Gold Simon</i>	205	Injuria implicita. — <i>Dr. Tarnai János</i> ..	25
A jelzálogos tartozások és a valorizációs javaslat. — <i>Dr. Tihanyi Lajos</i>	13	Megnyitó mérleg megsemmisítése túlalacsony értékelés miatt az alapítóke 1/10 részét sem képviselő kisebbség keresetére. — <i>Dr. Sebestyén Samu</i>	206	Feljelentési kötelezettség. — <i>Dr. Jacobi Andor</i>	29
Valorizáció örökösödési jogunkban. — <i>Dr. Munkácsi Ernő</i>	22, 37	<i>Szemle.</i>			
Az okirati kényszer. — <i>Dr. Fekete László</i>	48	A nyíregyházi törvényszék	8	A Bv. 17. §-a és a kir. ügyész. — <i>Dr. Hajdu Miklós</i>	84
Nem vagyoni kár megtérítése. — <i>Dr. Almási Antal</i>	53	Biztosítási valorizálás és elévülés. — <i>Dr. Vadasz Imre</i>	15	A kiskorúak büntetőjogi védelme. — <i>Dr. Tarján Leó</i>	85
Érvényes-e az orosz szovjet-házasság? — <i>Dr. Malonyai Béla</i>	57	A cégügyekben eljáró bírók megállapodásai	87	Az apa életében az anya jogosított-e kiskorú gyermeke érdekében magánindítványt előterjeszteni? — <i>Dr. Alföldi Béla</i>	93
Ingatlan árverés és kényszeresség. — <i>Dr. Teller Miksa</i>	67	A biztosítási jog reformja. — <i>K. E.</i>	178	Bűnvádi joggyakorlatunk hullámlása politikai és sajtóperekben 1920 óta. — <i>Dr. Berend Béla</i>	97, 109, 125
Bontóper az elmebeteg házastárs ellen. (Törvénykezési szemle.) — <i>Dr. Szladits Károly</i>	69	Kétféle valorizálás egy ítéletben. 1926. évi XVI. tc. — <i>Dr. Schuster Rudolf</i>	213	Aktuális-e a nemzetgyalázási törvény eltörlése? (Levél a szerkesztőséghez.) — <i>Dr. Miskolczy Ágost</i>	114
Büntetőjog kontra magánjog. — <i>Dr. König Vilmos</i>	121	Alkalmazottnak csődnitást előző időből járó fizetése nem tömegtartozás	214	Büntetőjog kontra magánjog. — <i>Dr. König Vilmos</i>	121
Az okirati kényszerrel szóló törvényjavaslat. — <i>Dr. Gráber Károly</i>	141, 158	IV. Polgári peres és perenkívüli eljárás.			
Az okirati kényszerrel szóló törvényjavaslat. — <i>Dr. Ujlaki Géza</i>	157	<i>Cikkek.</i>			
Az okirati kényszerrel szóló törvényjavaslat. — <i>Dr. Teller Miksa</i>	163	A valorizációs javaslat eljárási rendelkezései. — <i>Dr. Teller Miksa</i>	5	Új irányok a fizetésképtelenség büntetőjogában. — <i>Dr. Kozma Károly</i>	173
Nőtartásdíj lefoglalása. — <i>Dr. Martos József</i>	175	Az előterjesztés halasztó hatálya a végrehajtási eljárásban. — <i>Dr. Borsodi Miklós</i> ..	59	Vagyoni felelősség a sajtóközleménnyel okozott kárért. — <i>Dr. Vajda Ödön</i> ..	190
A köszénkutatási stb. jogosultak perbevonandók-e tulajdonközösségmegszüntetés perben? — <i>Dr. Alföldi Dávid</i>	196	Értékhatarok. — <i>Soria</i>	75	Fizetésképtelenségi büntetőjogunk reformja. — <i>Dr. Lengyel Aurél</i>	208
A biztosítéki jelzálogjogról. — <i>Dr. Sichermann Bernádt</i>	202	Az örökösödési eljárási törvény módosításáról szóló javaslat. — <i>Dr. Fekete László</i> ..	99	<i>Szemle.</i>	
A gyámhatósági jóváhagyás alakja és joghatálya. — <i>Dr. Csorna Kálmán</i>	209	A kamarai választott bíróságok hatásköre a tisztességtelen versenytörvény keretében. — <i>Dr. Lévy Béla</i>	106	A kegyelem és a «magánjogi következmények». — <i>Dr. Szelényi Dezső</i>	7
<i>Szemle.</i>					
A kegyelem és a «magánjogi következmények». — <i>Dr. Szelényi Dezső</i>	7	Határköri kérdés. — <i>Dr. —d. —r.</i>	146	A nemzetgyalázás	41
A tulajdoni jelzálogjoghoz. — <i>Dr. Almási Antal</i>	15	A szabadalom lefoglalhatóságáról. — <i>Dr. Perlmutter Alfréd</i>	174	Egyenlet több ismeretlennel	86
Bérbeadó törvényes zálogjogának érvényesítése	71	Nőtartásdíj lefoglalása. — <i>Dr. Martos József</i>	175	Jogegységi határozatok	87
Jogegységi döntvény	102	Pervezetés. — <i>Dr. Ludwig Rezső</i>	181	A hűtlen kezelés	117
Az okirati kényszer. — <i>Dr. Gulyás József</i> ..	103	<i>Szemle.</i>			
Törvényjavaslat az okirati kényszerrel ..	179	Értékhatarok felemelése a polgári peres eljárásban	42	Nemzetgyalázás. — <i>Dr. Gelléri Gyula</i> ...	135
III. Kereskedelmi jog, váltó- és csődjog.					
<i>Cikkek.</i>					
A valorizációs javaslat eljárási rendelkezései. — <i>Dr. Teller Miksa</i>	5	Az U. S. A. polgárainak perkoltségbiztosítási kötelezettsége	42	Az 59. számú büntető döntvény	213
A nyugdíjak valorizációjának kérdéséhez. — <i>Dr. Schwicker Richárd</i>	11, 19, 28	A végrehajtási eljárás gyorsítása és olcsóbbá tétele. — <i>Dr. Pogány Imre</i> ...	42	VI. Bűnvádi eljárás.	
A pengőmérleg-rendelet részvényjogi vonatkozásai. — <i>Dr. Szende Péter Pál</i> ..	20	A bírói letétek kamatáról. — <i>Dr. Péter Albert</i>	43	<i>Cikkek.</i>	
A kényszeresség reform. — <i>Dr. Sebestyén Samu</i>	45, 77	Csodabogár	43	A pót-közvádról. — <i>Dr. Gold Simon</i>	34
Néhány eset a külföldi valorizációs joggyakorlatból. — <i>Dr. Schuster Rudolf</i> ..	47	Ügyvédi költségek	51	A vádirat sajtóügyekben. — <i>Dr. Berufeld Imre</i>	50
Ingatlanárverés és kényszeresség. — <i>Dr. Teller Miksa</i>	67	Az értékhatarok felemeléséről. — <i>Dr. Sarkadi István</i>	63	<i>Szemle.</i>	
Megjegyzések a kényszeresség reformhoz. — <i>Dr. György Ernő</i>	75	Bérbeadó törvényes zálogjogának érvényesítése	71	A Bp. 194. §-ának a magyarázatához. — <i>K. E.</i>	63
A magyar valorizáció eddigi története. — <i>Dr. Blau György</i>	82, 91	Ahol a Kúria 12. J. E. H.-át nem ismerik ..	94	A személyes szabadság	78
Az üzletvezetési és képviselési jog visszavonása. — <i>Dr. Nagy Ferenc</i>	98	x > y	127	VII. Közigazgatási jog, pénzügyi jog és nemzetközi jog.	
		Mi tekintendő ügyvédi díjnak a Pp. 36. §-a szempontjából?	136	<i>Cikkek.</i>	
		Copf	143	Magyar bíraskodás különös esetei külföldiek házassági pereiben. — <i>Dr. Scholtz Géza</i>	2, 27, 34, 55
		Váltófizetési meghagyás ügygondnoknak kézbesíthető-e? — <i>Dr. Mész Samu</i> ..	167	A vegyes döntőbíróságokról. — <i>Dr. Kovess Béla</i>	17, 73, 130
		A M. Á. V. nyugdíjintézeti bizottsága, mint közigazgatási hatóság	176	Érvényes-e az orosz szovjet-házasság? — <i>Dr. Malonyai Béla</i>	57
		A szegénységgyógygyal való visszaélések	178	A keleti Locarno és a trianoni békediktátum. — <i>Dr. Irk Albert</i>	81
		A nyugdíjperekben hozott végrehajtható ítéletek	178	Nemzetközi büntetőbíróság. — <i>Dr. gróf W. Gleispach</i>	137
		Miként hárítható el a gyermektartási díj fizetésére kötelezett nagyszülő fizetési		Az International Law Association kongresszusa. — <i>Dr. Jacobi Andor</i> ..	145, 170

	Lap
A felsőházzal szóló törvény. — <i>Dr. Pap József</i>	189
Az adómrészek törvényjavaslat. — <i>Dr. Nádas László</i>	210

Szemle.

Érthetetlen törvényszöveg rossz fordítás folytán	43
A trianoni álnemzetközi büntetőjogi egyezmény	87
Az illetékek felmérése kényszeregyességi eljárásban. — <i>Z. Zs.</i>	94
Mit nevezünk községnak? — <i>Dr. M. K.</i>	111
Az International Law Association	111
Visszaható erő minden téren	118
Az International Law Association bécsi konferenciája	118
Az International Law Association	142
Az International Law Association budapesti kirándulása	151
Kereskedelemi levelek illetékmentessége	167
A felsőházi törvény	186

VIII. Bíróság, ügyészség, ügyvédség, közjegyzőség és jogi oktatás.

Cikkek.

A jogászai képzettség értékelése a vizsgákon. — <i>Vargha Ferenc</i>	9
Ügyvédek dolga. — <i>Dr. Popper Tódor</i> ..	33
A jogi doktorátus. — <i>Dr. Könyg Vilmos</i> ..	65
A jogi oktatás reformja és a tanszabadság. — <i>Dr. Molnár Kálmán</i> ..	66
Emlékezzünk régiekről. — <i>Dr. Kármán Elemér</i>	107
Szemelvények az Ügyvédi Tanács gyakorlatából	115
A joggyakorlaton levők elméleti és gyakorlati kiképzése. — <i>Dr. Almási Antal</i> ..	153
Néhány gondolat a jogi oktatás reformjához. — <i>Dr. Rassay Gyula</i>	169, 183
A joggyakorlaton levők elméleti kiképzése. — <i>Dr. Horkay Gyula</i>	192
Az utódállamok ügyvédeknek előértekezlete. — <i>Dr. Brüll Dániel</i>	193
Szemelvények az Ügyvédi Tanács gyakorlatából	211

Szemle.

Jellegadómanyozás	15
Ügyvédek gazdasági pártjának programja ..	16
Mi ügyvédek. — <i>Dr. K. Károly</i>	23
A Budapesti Ügyvédi Kamara választási eredménye	31
Felfüggesztendő-e az előzetes letartóztatásban levő ügyvéd?	31
Ügyvédelles hangulat	41
Ügyvédi körökből	42
Egy korona hetven fillér ügyvédi munkadíj ..	42
Ügyvédi költségek	51
A numerus clausus	62
Csekélyforgalmú iroda ügyvédjelöltet nem jegyeztethet be	62
Az új világ és a régi jogi oktatás. — <i>K. Gy.</i> ..	62
Az elagott ügyvédekről	71
A nyugdíjvalorizációs perek költségei ..	79
Jegyzőkönyvvezetők	94
Országos ügyvédi értekezlet	103
Nyílt levél. — <i>Dr. Várkonyi Mór</i>	118
A bírák korhatára nálunk és Poroszországban. — <i>Sorix</i>	119
Az ügyvédi bejegyzés és a kamarai illetékek fizetése. — <i>Dr. Forgács Dezső</i>	127
Kamarai illetékek, ügyvédi bejegyzés és egyebek. — <i>Dr. Petrik Aladár</i>	134
Mi tekintendő ügyvédi díjnak a Pp. 36. §-a szempontjából?	136
A monizmust	159
Az ügyvédi kar több sérelme	159
Országos Ügyvédotthon Egyesület	167
Az Ügyvédi Kör újabb nagyarányú akciója a jogszolgáltatás terén mutatóköz vizsgálások megszűntetése érdekében	177
Az Országos Ügyvédszövetség	177
A kollégialitás megsértése	178
Az ügyvédek özvegyeinek nyugdíja	186
A fegyelmi vétség elvételét az előadó bíró sürgetései megszakítják	187
Az Országos Ügyvédszövetség budapesti osztálya	187
A Budapesti Ügyvédi Kamara értekezlete ..	197
A bírói státustörvény módosítása. — <i>Egy kir. ügyészeti elnök</i>	198
Az Országos Ügyvédszövetség tisztikari ülése	199
A Magyar Jogászegylet tudományos pályázata	213

Az ügyvédözvegyek nyugdíja. — <i>Egy biztosítási matematikus</i>	214
--	-----

IX. Vegyes tárgyú cikkek.

Cikkek.

Választott bíróságok a kereskedelmi- és iparkamarák kebelében. — <i>Dr. Kéri Miklós</i>	36
Parlamentari bizottság és tanuzási kényszer. — <i>Dr. Kéri Miklós</i>	53
A közjegyzői árverések helyébe lépett árverési csarnokról. — <i>X.</i>	68
Aktuális kérdések	105
Szerzői jogi védelemben részesülnek-e a rádió leadott írói művek? — <i>Dr. Palágyi Róbert</i>	156, 164, 194
A szabadság lefoglalhatóságáról. — <i>Dr. Perlmutter Alfréd</i>	174

Szemle.

A lakásrendelet 70. §-ához	24
Szenzáció adó	71
Az árverési csarnokról	71
Néma istenségnek	93
Freud-ünnepség	95
Appropriáció és valorizáció. — <i>Dr. K. V.</i> ..	102
Csemegi Károly levele egy lipcei magyar diákhöz	102
A Magyar Elmeorvosok Egyesülete	112
A lakáshivatalnak kimúlása	150
A magyar elmeorvosok IX. értekezlete ..	177
A tárgylagosság határai	215

X. Jogirodalom.

Cikkek.

Dr. Nagy Elek: Magyarország és a Népszövetség. — <i>Dr. Auer Pál</i>	39
Dr. Mangold József: A szállítmányozási és beraktározási ügylet. — <i>Dr. Móra Zoltán</i> ..	40
v. Híppel: Büntetőjog. — <i>Dr. Auer György</i> ..	40
Dr. Tomcsányi Mór: Magyar közjog. — <i>Dr. Molnár Kálmán</i>	60
Nemzetközi jogisme és nemzetközi jogtudomány (széjjegyzetek három új nemzetközi jogi kézikönyvhöz). — <i>Dr. Irk Albert</i> ..	70
Magyar közjog. (Válasz dr. Molnár Kálmán bírálatára). — <i>Dr. Tomcsányi Mór</i> ..	77
Sztehlo Kornél: A házassági per kézikönyve. — <i>Dr. Virágh Gyula</i>	101
Gróf Dohna: Büntető perjog. — <i>Dr. Auer György</i>	116
Dr. Bozók Gyéza: Magyar váltójog. — <i>Dr. Szende Péter Pál</i>	165
Dr. Irk Albert: A büntetőjog alapfogalmai. — <i>Dr. Auer György</i>	185
Dr. Julius Magnus: Die Rechtsanwaltschaft. — <i>Dr. Teller Miksa</i>	211

Könyvek.

Valorizációs joggyakorlatunk 1926-ig (Dr. Blau György)	24
A felértékelésről szóló új rendelet (Dr. Tolnay-Biber-Dr. Berényi)	24
A pengómerleg (Dr. Szende Péter Pál) ..	32
A Corpus Juris Hungarici 1925. évi kötete ..	32
A tisztességtelen verseny (Dr. Bányász-Dr. Szegő)	63
A büntetőjogi alapfogalmak módszertani kritikája (Dr. Irk Albert)	63
A csődönkívüli kényszeregyességi eljárás új szabályai (Dr. Tury, Dr. Csikó-Dr. Cs. Sommer, Dr. Orbán-Dr. Berényi)	63
A szabadságvesztés végrehajtásának reformkérdései (Gedeon Emil)	79
A csődönkívüli kényszeregyességről (Dr. Meszlény Artur)	87
Az utolsó évtized élő jogszabályai (Dr. Szende Péter Pál). — <i>Dr. Munkácsi Ernő</i> ..	87
Valorizációs táblázatok (Bárczy Imre) ..	88
A kötelmi jog kézikönyve (Dr. Almási Antal)	94
Az 1925. év bírói gyakorlata (a Jogállam különlenyomata)	104
Az új lakásrendeletek (Dr. Pongrácz Jenő) ..	120
Magyarország közjoga (Dr. Faluhelyi Ferenc)	128
Fejezetek a magyar zsidó vallásfelekezet újabb joggyakorlatából (Dr. Munkácsi Ernő)	128
Ehescheidungsrecht (Tunica—Goldschmidt). — <i>Dr. L.</i>	143
Új Adóügyi Tájékoztató (Ormányi János) ..	144
Vasutasok könyve (Dr. Fálesz Lajos)	151

A gyilkosság lélektanáról (Andreas Bjerre). — <i>A.</i>	151
A tisztességtelen verseny (Dr. Szegő Izso) ..	159
A bírósági végrehajtók díjainak útmutatója (Dr. Bálint György)	168
A Franklin-Társulat Cím- és Lakásjegyzéke ..	187
Grundlagen (Dr. Horváth Barna)	187
A kamattjévedelmek illetéke (Dr. Zerkovitz Zsigmond)	187
Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch 1926 ..	187
Commission mixte de réclamationes Germane—Américaine (J. E. Wittenberg) ..	188
A magánalkalmazottak szolgálati és nyugdíjviszonyai (Dr. Nászay Károly). — <i>Dr. Proszvimmer Béla</i>	197
A telekkönyvi jog kézikönyve (Dr. Tatics Péter). — <i>sz. p. p.</i>	215
A polgári jog zsebnaplója (Dr. Fränkel Pál) ..	215

Előadások, felolvasások.

Az ügyvédek gazdasági helyzete (Dr. Szilágyi Artur előadása)	23
A házastársak közös használatára szolgáló ingóságok jogi természete (Dr. Sztehló Dezső előadása)	79
Csemegi Károly születésének centennáriuma (Dr. Angyal Pál előadása). — <i>Dombóváry</i>	86
Illetékkérdések (Dr. Glücksthal Andor előadása)	87
Az utódállamok jogi közeledése (Dr. Klug Emil előadása)	187
Hazai és külföldi házasságjogi problémák (Dr. Gál Dezső és dr. Malonyai Béla előadásai)	213

Jogi folyóiratok.

Jogállam	31
Századunk	31
Büntetőjog	31
Ostrecht	15

XI. Külföldi jogélet.

Cikkek.

A londoni kommunista per tárgyalásai. — <i>Dr. Admeto Géza</i>	18
A biztosítéki átruházás és a lajstromzálog kérdése Németországban. — <i>Dr. Tunyogi Szűcs Kálmán</i>	122
Judge-made law. — <i>Dr. Admeto Géza</i>	132

Szemle.

Egy nagy bíró megállapításaiból. — <i>Zsoldos Benő</i>	42
«Wirtschaft und Jurist.» — <i>L. E.</i>	95
Az angol ügyvéd karrier lehetősége. — <i>Dr. Admeto Géza</i>	95
Marquess of Reading	111
Gazdasági lehetetlenülés amerikai megvilágításban. — <i>L. E.</i>	119
Marquess of Reading. — <i>Dr. Admeto Géza</i> ..	119
Egy angol kártérítési per. — <i>Zsoldos Benő</i> ..	119
Lord Reading	136
Német törvény az átadás nélkül szerzhető ingó zálogjogról. — <i>Dr. Tunyogi Szűcs Kálmán</i>	143
Új rend Angliában a bűnvádi eljárás terén. — <i>Dr. Admeto Géza</i>	143
Danzig	151
Angol bűnügyi főtárgyalásokból. — <i>Zsoldos Benő</i>	159
Egy gretna-greeni házasságkötés. — <i>Dr. Admeto Géza</i>	168
A kölni német jogászgyűlés. — <i>Dr. Liebmann Ernő</i>	215

XII. Személyi közlemények.

Szemle.

König Vilmos. — <i>a. p.</i>	15
Szűcs Miklós †	30
Tury Sándor	62
Franz Klein †	71, 79
Adolf Wach †	71
Robert von Mohl	95
Vázsonyi Vilmos †	101
Almási Antal	118
Zsoldos Benő	118
Piloty †	118
Hatschek †	118
Langer Jenő	176
Beck Hugó †	197
Osvald István	212

Nevek szerinti mutató a Jogtudományi Közlöny 1926. évfolyamához.

A számok az évfolyam azon lapját jelentik, melyen az illető szerző cikke található.

Dr. Admeto Géza budapesti ügyvéd 18, 95, 119, 132, 143, 168.
Dr. Alföldi Béla egri ügyvéd 93.
Dr. Alföldi Dávid egri ügyvéd 196.
Dr. Almási Antal kir. kúriai bíró, egyetemi ny. rk. tanár 15, 53, 153.
Dr. Auer György budapesti kir. ügyész 40, 116, 185.
Dr. Auer Pál budapesti ügyvéd 39.
Dr. Berend Béla budapesti ügyvéd 97, 109, 125.
Dr. Bernfeld Imre 50.
Dr. Blau György budapesti ügyvéd 82, 91.
Dr. Borsodi Miklós budapesti ügyvéd, ny. kir. törvényszéki bíró 59.
Dr. Brüll Dániel budapesti ügyvéd 193.
Dr. Csorna Kálmán budapesti árvászéki ülnök 209.
Dr. Dombóváry Géza budapesti ügyvéd 86, 165.
Dr. Fekete László budapesti kir. közjegyző 48, 99.
Dr. Forgács Dezső miskolci ügyvéd 127.
Dr. Gallia Béla kir. kúriai bíró 201.
Dr. Gelléri Gyula budapesti ügyvéd 135.
Dr. gróf W. Gleispach bécsi egyetemi tanár 137.
Dr. Gold Simon budapesti ügyvéd 34, 205.
Dr. Gráber Károly budapesti ügyvéd 141, 158.
Dr. Gulyás József szekszárdi ügyvéd 103.
Dr. György Ernő, az Országos Hitelvédelmi Egyület igazgatója 75.
Dr. Hajdu Miklós budapesti ügyvéd 84.
Dr. Horkay Gyula debreceni kir. járásbíró 192.
Dr. Irk Albert pécsi egyetemi tanár 70, 81.
Dr. Jacobi Andor budapesti ügyvéd 29, 145, 170.
Dr. Kármán Elemér ny. törvényszéki bíró 4, 107.

Dr. Kélemen Frigyes Ottó budapesti ügyvéd 187.
Dr. Kéri Miklós ny. kir. kúriai bíró 36, 53.
Dr. Kozma Károly kamarai hites revizor 173.
Dr. König Vilmos budapesti ügyvéd 65, 121.
Dr. Kövess Béla, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnökhelyettese 17, 73, 130.
Dr. Lengyel Aurél budapesti ügyvéd, ny. miniszteri tanácsos 208.
Dr. Lévy Béla budapesti ügyvéd 106.
Dr. Liebmann Ernő budapesti ügyvéd 215.
Dr. Löw Tibor budapesti kir. ítélőtáblai bíró 98.
Dr. Ludwig Rezső budapesti kir. ítélőtáblai bíró 181.
Dr. Malonyai Béla budapesti kir. törvényszéki bíró 57.
Dr. Martos József budapesti ügyvéd 175.
Dr. Mérő Samu budapesti ügyvéd 167.
Dr. Miskolczy Ágost budapesti kir. ügyész 114.
Dr. Molnár Kálmán pécsi egyetemi tanár 60, 66.
Dr. Móra Zoltán tőzsdebirosági jogügyi titkár 40.
Dr. Munkácsi Ernő budapesti ügyvéd 22, 37, 87.
Dr. Nagy Ferenc v. b. t. t., egyetemi tanár 89.
Dr. Nádas László budapesti ügyvéd, ny. miniszteri tanácsos 210.
Dr. Nizsalovszky Endre miniszteri titkár 139, 172.
Dr. Palágyi Róbert budapesti ügyvéd 156, 164, 194.
Dr. Pap József, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnöke 189.
Dr. Perlmutter Alfréd kir. szabadalmi bíró 174.
Dr. Petrik Aladár budapesti ügyvéd 134.
Dr. Péter Albert 43.
Dr. Pogány Imre budapesti ügyvéd 42.
Dr. Popper Tódor, a Budapesti Ügyvédi Kamara főtitkára 33.

Dr. Proszvimmer Béla budapesti ügyvéd 123, 133, 137, 197.
Dr. Rassay Gyula budapesti ügyvéd, ny. miniszteri osztálytanácsos 139, 186.
Dr. Sarkadi István nyíregyházi ügyvéd 63, 178.
Dr. Scholtz Géza min. tanácsos 2, 27, 34, 55.
Dr. Schulcz Ferenc 148.
Dr. Schuster Rudolf, a kir. szabadalmi felső bíróság elnöke 47, 213.
Dr. Schwicker Richárd kir. törvényszéki tanácselnök 11, 19, 28, 153.
Dr. Sebestyén Samu budapesti ügyvéd 45, 77, 113, 206.
Dr. Sichertmann Bernát budapesti ügyvéd 129, 202.
Dr. Cs. Sommer József budapesti ügyvéd 124.
Dr. Szelényi Dezső debreceni ügyvéd 7.
Dr. Szende Péter Pál budapesti ügyvéd 20, 165.
Dr. Szladits Károly egyetemi tanár 1, 69.
Dr. Tarján Leó budapesti ügyvéd 85.
Dr. Tarnai János ny. kir. kúriai tanácselnök 25.
Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd 5, 67, 163, 211.
Dr. Tihanyi Lajos budapesti ügyvéd 13.
Dr. Tomcsányi Mór egyetemi tanár 77.
Dr. Tunyogi Szücs Kálmán miniszteri titkár 122, 143.
Dr. Ujlaki Géza budapesti ügyvéd 157.
Dr. Vadász Imre budapesti ügyvéd 15.
Dr. Vajda Ödön budapesti ügyvéd 190.
Dr. Vargha Ferenc kir. koronaügyész 9, 161.
Dr. Várkonyi Mór tiszafüredi ügyvéd 118.
Dr. Virágh Gyula budapesti ügyvéd 101.
Dr. Vörös Ernő kir. törvényszéki bíró 198.
Zsoldos Benő budapesti kir. ítélőtáblai bíró 42, 119, 159.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Szladits Károly egyetemi tanár: Jelzálogjogunk és az 1925:XV. tc. — Dr. Scholtz Géza igazságügyminiszteri tanácsos: Magyar bíraskodás különös esetei külföldiek házassági pereiben — Dr. Kármán Elemér: A fiatalok javítónevelésének aktuális problémái. — Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd: A valorizációs javaslat eljárási rendelkezései. — Szemle.
Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár. XIX. k. 1. iv.

Jelzálogjogunk és az 1925:XV. tc. ^{438M} _{432M}

A mezőgazdasági hitel megszerzését könnyítő egyes rendelkezésekről szóló 1925 : XV. tc. jelentős módosításokat iktatott jelzálogjogunk rendszerébe. Illozástoktunk, hogy a jelzálogjog intézménye — mint a földhitel biztos alapja — épp olyan «jogi matematika», miként a váltójog: exakt voltával, legalább fő tételeiben, minden kétséget kizáró. Annál nyugtalanítóbb, hogy az 1925. évi XV. tc. jelzálogjogi szabályainak még a tárgyi terjedelme is vitássá válhatott.

Igy pl. dr. Fekete László azt mondja e lap hasábjain megjelent egyébiránt nagyon alapos tanulmányában ¹ «világos (!), hogy ennek a törvénynek (t. i. az 1925 : XV. tc.-nek) összes rendelkezései kifejezetten mezőgazdasági hitelügyletekhez és azokkal kapcsolatos jelzálogjogokra vonatkoznak.» S még az annyira óvatos és szabatos Almási Antal is így ír: ² «... az 1925 : XV. tc.-t még sem magyarázhatjuk oly erőszakosan, hogy a törvénynek keletkezési történetében és címeiben ismételt és igen nyomatékosan kifejezésre jutott mezőgazdasági rendeltetésével szemben is azt vitassuk, hogy a tulajdoni jelzálogjog intézménye a törvény rendelkezései alapján a városi ingatlanokat, illetve a beltelkeket is felöleli.» Mindkét szerző odakonkludál, hogy a törvény rendelkezései csakis *mezőgazdasági ingatlant* terhelő jelzálogjogra szorítkoznak.

Én ezt a magyarázatot teljesen tévesnek és a törvénnyel ellentétesnek tartom. Éppen ezért szükségesnek vélem, hogy az igazságügyminiszter úr a törvény 20. és 21. §-ai és a 3200/1925. M. E. számú végrehajtási rendelet 10. §-a alapján kiadandó rendelettel e kérdéssel szemben — a fenyegető jogbizonytalanság megelőzése végett — sürgősen és határozottan állást foglaljon.

A jogszabály a törvény §-ainak szövegében foglaltatik. A §-ok világos tartalmát más indíték nélkül, pusztán a törvény címe vagy fejezeteinek felírása alapján megszükitően magyarázni, már önmagában is aggályos eljárás. Tévétra kerülne, aki pl. az 1907. évi XIX. tc. címéből arra a következtetésre jutna, hogy a törvény szabályai csak az ipari és kereskedelmi alkalmazottakra vonatkoznak.

Nem mondom, hogy a címfelirat sohasem szolgálhatna a törvényértelmezés eszközéül. De ilyen értelmezés csak akkor lehet helyén, ha a törvény szövege önmagában kétséges, viszont maga a címfelirat értelme egészen kétségtelen és a szöveggel olyan kapcsolatban van, amely világosan mutatja a törvényhozó abbéli akaratát, hogy a szöveget a címfelirat korlátai közé kívánja helyezni.

Az 1925 : XV. tc. 6—10. §-aiban egyetlen szó sincs arról, mintha e §-ok csak mezőgazdasági ingatlanról szólnának (ezt Almási is helyesen konstatálja); sőt még a «mezőgazdasági ingat-

lan» szó sem fordul elő, sem e §-okban, sem címfeliratukban. Semmiféle motivációja nincs tehát annak, hogy e §-okat megszükitően értelmezzük. A címfelirat így szól: «A mezőgazdasági hitel jelzálogi biztosítást célzó rendelkezések.» Ennek a címnek önmagában sincs világos értelme. A cím arra látszik utalni, mintha a törvény valami fokozottabb jelzálogi biztonságot kívánna nyújtani; pedig a következő §-ok csak a megüresedett ranghelyről való rendelkezésről és a rangsorfenntartásról szólnak. Ez a cím tehát merőben esetleges, tartalom nélküli; csak arra való, hogy az előbbi §-okat a későbbiektől (minden szükségnélkül) elválassza. De mondjuk, hogy e címnek szabatosan körülírható értelme volna; akkor is, hol van benne megírva, hogy a következő rendelkezések csak a mezőgazdasági hitelre szorítkoznak? Tegyük fel, hogy a mezőgazdasági érdekkörök, pl. a gazdasági gépekhez szükséges kenőolajok részére vámmentességet kívánnak és a törvényhozás, ez óhajnak engedve «a mezőgazdasági termelést előmozdító vámügyi rendelkezésekről» felírási törvényben a többi közt kimondaná, hogy «a gépkenőolaj behozatala vámmentes». Lehetne-e ezt a törvényt jószíval akkép magyarázni, hogy az csak a mezőgazdasági gépek kezelésére rendelt kenőolajat részesíti vámmentességben? Hát a mezőgazdasági hitel előmozdítását célzó rendelkezések nem mozdíthatják ugyancsak «eggyaltat» a ház- stb. hitelt is?

Ila a törvényt csakugyan a címfelirat szerint megszükitően kellene magyarázni, akkor is ki kellene e szabályozásnak terjednie a mezőgazdasági hitelt biztosító mindennemű jelzálogjogra. Hogyan kerül bele ebbe az okoskodásba a «mezőgazdasági ingatlan» mint felosztási alap? Hiszen «mezőgazdasági hitel» és «mezőgazdasági ingatlanra alapított hitel» nem egymást fedő fogalmak. Hát ha a vidéki földbirtokos kártyaadósságainak fizetése végett terheli meg tanyai birtokát: ez mezőgazdasági hitel? És ha a földbirtokos budapesti bérházát terheli meg a végett, hogy alföldi tanyáján beruházásokat tegyen: ez nem mezőgazdasági hitel? És milyen hitel a szőlőbirtok, vagy a kertgazdaság avagy az erdőterület megterhelése? Hát a mezei jószágot és a városi házat egyetemlegesen terhelő jelzálogjog? Már magával a kérdés felvetésével is útvesztőbe jutunk. Ezt dr. Fekete László id. cikkében helyesen látja meg, midőn rámutat arra, hogy a jelzálogjog jogi minőségében nem lehet különbséget tenni a szerint, hogy a jelzálogos követelés mezőgazdasági hitelt céloz-e vagy sem. Csak-hogy ő nem vonta le ebből azt a következtetést (melyet *de lege ferenda* ő is helyesel), hogy ennél fogva a törvényt természetesen, a semmitmondó címfelirat mellőzésével, úgy kell magyarázni, ahogyan a §-ok szólnak; vagyis úgy, hogy ezek a rendelkezések bármilyen ingatlant terhelő, *mindennemű* jelzálogjogra egyaránt kiterjednek. Más szóval: nem kell ugrani ott, ahol árok nincsen.

Ne vegye azért rossz néven Almási Antal kedves barátom, hogy őt okfejtésében nem követhetem. Ő az általam helyesnek vélt magyarázatot «erőszakosnak» tekinti. Szerintem erőszakos magyarázat az, amely a törvényt szabály *világos* értelmét egy rossz-szul alkalmazott, semmitmondó címből okoskodva változtatja meg. A törvény «mezőgazdasági rendeltetése» csak az «occasis legis»-t jelöli meg, de nem szolgálhat Prokrustes-ágyul rendelkezéseinek megcsontítására.

A viláért sem akarom azt mondani, hogy a sokat emlegetett, elhibázott címfelirat nem szolgálhatott okul a félreértésre. Ahhoz már hozzászoktunk, hogy a törvény címe nem fedi tartalmát. Az azonban még szokatlan előttünk, hogy most már a feje-

¹ Jogt. Közl. 1925. évfolyam 92. l.; az aláhúzások és zárjel közti hozzátételek tőlem valók.

² Polgári Jog, 1925. évfolyam 244. l.

zetek felírását se lehessen szó szerint venni, hanem, hogy az ilyen felírás is csak *occasio legis*-t jelöljön meg és a fejezet tartalmát csupán «a potiori» írja körül. Ez a felirat és a belőle származó eszmezavar ékesen szóló memento a «*superflua nocent*» elv megszívlelésére. Elég bajt okoznak a felesleges hozzátételek a §-ok szövegében; minek tetézni a félremagyarázás lehetőségeit fölösleges címfelírásokkal? A rubrumok didaktikus célt szolgálnak és a kommentárba valók. A törvény lehetőleg keveset szisztematizáljon és keveset osztályozzon.

Az is igaz, hogy a törvényjavaslat indokolása a homály eloszlatására nem nyújt támpontot. Az indokolás a kérdéses §-okról mindössze ezt mondja: «A javaslat III. fejezete a mezőgazdasági hitel jelzálogi biztosításának könnyítése céljából olyan rendelkezéseket tervez, amelyek külföldi jogokban is megvannak s amelyeket a magyar polgári törvénykönyv bizottsági szövege... is tartalmaz». Ez a mondat kevéssel mond többet, mint a kérdéses fejezet-felírás. Ám ez a mondat sem jelzi egy szóval sem, hogy a külföldi jogokból és a polgári törvénykönyv javaslatából átvett rendelkezéseket csakis a mezőgazdasági ingatlanokra kívánja szorítani.

A homály tehát megvan. De eloszlatására elég lett volna azokat a legegyszerűbb törvényértelmezési alapelveket elővenni, amelyek örökérvényűek. Plósz Sándor mondta mindig, hogy «a törvényértelmezésnek egyetlen szabálya van: az, hogy a törvényt okosan kell magyarázni», t. i. úgy, hogy okos értelme legyen. Frank Ignácunk pedig ezt erőteljesebben így fejezi ki: «törvény gúnyolása volna, ha elvetve jobb értelmét, a homályos szavakat balra magyaráznánk». (Közgazdaság törvénye I. 61. l.)

Az, hogy a törvény 6–10. §-ai csak mezőgazdasági ingatlant terhelő jelzálogjogra volnának alkalmazhatók: teljesen önkényes, a törvény szavaival nem igazolható, minden értelmes törvényhozási motívumot nélkülöző feltevés.

A címfelirat betűszerinti alkalmazása, hogy t. i. e szabályok csak a «mezőgazdasági hitelt biztosító» jelzálogjogokra vonatkoznak: kiáltó abszurdum, amely a gyakorlatban végrehajthatatlan. Nem lehet és nem szabad feltételezni, hogy a törvényhozás ilyen groteszk eredményt akart volna dekretálni, minden fennálló jogrendszerrel és törvényhozási előmunkálattal ellentétben, a nélkül, hogy csak egy szóval is megmagyarázná a különbségtétel okát.

Tudom, hogy az igazságügyminiszternek nincs joga a törvény autentikus értelmezésére. De okvetlenül szükséges, hogy a törvény alapján fogantatható telekkönyvi bejegyzések mintáinak megállapítása alkalmával (törv. 20. §.) a törvény helyes értelméhez állást foglaljon. Nem lehet nézetem szerint kétséges, hogy a kiadandó telekkönyvi rendelet a törvény fent jelzett helyes értelmét híven fogja visszatükröztetni és hogy a telekkönyvi hatóságok ahhoz alkalmazkodni fognak.

A törvény életbelépésével «a vele ellenkező jogszabályok hatályukat veszítik» (törv. 21. §.). A «konverzió» intézménye (947 1888. I. M. E. rend. 1–6. §-ai) egyszerűen belefult a törvény (6–9. §-ai) sokkal szélesebbkörű szabályozásába. Ugyanez áll a rangsorozat telekkönyvi feljegyzése tárgyában kelt 1859 augusztus 1-i (osztrák) igazságügyminiszteri rendelet első részére (1–7. pont), amely a kölcsönök ranghelyének feljegyzéséről szól. Ez tárgytalanná vált a törvény 10. §-a folytán. Engedményekre azonban a törv. 10. §-a nem terjed ki (nem úgy mint a ptk. tvjav. bizotts. szövege 375. §. III. bek.) és így e részben az említett miniszteri rendelet 8–14. pontjai továbbra is hatályban maradnak.

Dr. Szladits Károly.

Magyar bíraskodás különös esetei külföldiek házassági pereiben.

A nemzetközi magánjog terén igen gyakran összeütközések keletkeznek. Az alábbiakban a házasság alaki érvényessége tekintetében előálló nemzetközi bonyodalomra szeretném a szíves érdeklődők figyelmét felhívni. Az összeütközést előidézi az a körülmény, hogy két, egymással ellentétben álló, jogelv kerül szembe egymással! Az egyik — általánosabb — jogelv szerint a házasság alaki érvényessége a házasság megkötésének a helyén és idejében fennálló szabályokhoz kapcsolódik. (A *lex loci celebrationis* elve); a másik — csak néhány állam által vallott — jogelv pedig, azt mondja, hogy a házasság köteles külföldön is azt a formát

betartani (hogy alakilag érvényes házasság keletkezzék), amely a házasság saját hazájában kötelező. Vagyis a honi jogot az alakszerűsége nézve is alkalmazni rendeli. (A *lex patriae* elve.) A két elv a legszögeesebb ellentétben áll; az első egyenesen azt akarja, hogy a második elv ne hasson. Az utóbb említett jogelv pedig a megkötés helyén és idejében érvényes jogot fumigálja. A két elvet összebecsíteni sohasem lehet, ezek egymással szemben mindig kizárók. Ha áll az egyik, úgy a másikra építeni nem lehet.

A probléma — amely különösen a házassági joggal foglalkozó bírakat és ügyvédeket nagyon érdekelheti — az ilyen összeütközés középpontjában álló házasság alaki érvényességének és a köteléki perek mikéntjének a kérdése!

Részletekben kíséreltem meg a kérdések gyakorlati megoldását, kiindulva egy gyakorlati példából.

I. Bolgár állampolgár, görögkeleti férfi ugyancsak görögkeleti vallású bolgár nővel, 1924 január hó 1-én Budapesten a polgári tisztviselő előtt házasságot kötött. Más semmi sem történt.

Milyen jogparancsok irányadók ennek a házasságnak alaki érvényessége tekintetében nálunk és más államokban? Az esetleg megindítani kívánt köteléki pereket hol kell lefolytatni? Ezek a kérdések rendkívül érdekesek és nagy jelentőségűek, mert — előre jelzem — a magyar bíróságok olyan hatáskörének a megállapítására vezetnek, amely hatáskört és illetékességet eddig nem igen vállaltak.

Iparkodom, amennyire csak lehet, a fejtegetést elmélyítve, de mégis könnyen és egyszerű alakban adni. Nem tagadom, hogy a probléma felszínrehozása tőlem ered, ezért különös szeretettel kell vele foglalkoznom.

Ami a fenti felek között keletkezett házasság alaki érvényességét illeti, a magyar bíróságokra és hatóságokra nézve a magyar törvény jogparancsa lehet csak egyedül irányadó. A magyar házassági törvény (H. T. 1894: XXXI. tc.) a kötelező polgári házasságot hozta be. Hatályosságának a területén házasság csak a polgári tisztviselő közreműködésével jöhet létre. Nemzetközi vonatkozásban pedig a 113. §. első bekezdése értelmében a megkötés helyén és idejében fennálló törvényt rendeli alkalmazni. A *lex patriae*-t (vagyis esetünkben a bolgár jogot) a magyar törvény, ebben a vonatkozásban, nem engedi érvényesülni, azt egyenesen kilöki. Az alakszerűség kérdése, adott esetben egyedül és kizárólag a Magyarországon érvényes formához kapcsolódik, nem pedig a bolgár joghoz, amely adott esetben a feleket arra kötelezi, hogy külföldön, (tehát Magyarországon és) a görögkeleti lelkes előtt kössék meg a házasságot! A magyar polgári kötés Bulgáriában persze semmiféle joghatást sem idéz elő, (*matrimonium non existens*)!

Arra az eredményre jutunk tehát, hogy adott esetben a bolgár jog szerint házasság nincs, de van — mert törvényünk alakszerűség szabály szerint megkötött — a magyar jog értelmében! Nemcsak Magyarországon kell alakilag érvényesen megkötött házasságot szemlélni, hanem alakilag érvényes házasságot fognak látni azok a harmadik államok is, amelyeknek az alaki érvényességre vonatkozó nemzetközi elve, a H. T. 113. §-ának első bekezdésével egybehangzólag, a *lex loci celebrationis* alkalmazását parancsolja! (A legtöbb államnak ez az elve.)

Miként áll már most ennek a sajátos jellegű házasságnak bírói felbontása vagy bírói érvénytelenítése? Hiszen feleink minthogy nem minden házasságból árad boldogság — összeütközhetnek, a kapocs elviselhetetlenné válik és szabadulni szeretnének a kötelékből. Alaki vagy esetleg anyagi érvénytelenségi okot óhajtanak érvényesíteni, amelynek alapján érvénytelenséget kimondó ítélet keletkezhetik és ez esetben a házasság úgy lesz tekintendő, mintha meg se kötötték volna! Ámde hová forduljanak a felek? A lakhelyük szerint illetékes magyar bírósághoz-e vagy a bolgár exarchatusi (egyházi) bírósághoz? A kérdés megoldása nemcsak a felek magánérdeke szempontjából fontos, hanem rendkívüli jelentőségű a magyar bíróságok szempontjából is! Hiszen kiderülhet, hogy a magyar bíróságok egy egészen új — eddig talán egészen elhanyagolt — jogkörben illetékesek eljáráni. Működésük köre tehát tágul; külföldiek házassági pereiben illetékesek fórumokká válnak!

Itt valami nehézség ötlük a szemünkbe! «Külföldiek házassági pereiben bíraskodás.» Erről van tételes magyar törvényparancs és pedig a H. T. 116. §-ában. Hangzik pedig ez ekként: «külföldiek házassági pereiben a magyar bíróság csak az esetben járhat el,

ha ítélete hatályos abban az államban, amelynek a házasságok polgárai.

Látszólag ez a törvényszakasz útját állja a magyar bíróság illetékességének, mert hiszen — a mi esetünkben valóban — külföldiekről vagyunk szó, a bolgárokról nézve pedig hazájukban valóban egyházi bírászkodás áll fenn és pedig kizárólagosan a bolgár egyházi bíróságok illetékességével. Így tehát az az aggály merül fel, hogy ott a magyar civilis bíróság ítéletét hatályosnak nem fogják elismerni. Ha pedig ez így van, akkor a magyar bíróság illetékessége nem állhat meg. A gyakorlatban már merült fel több eset, amikor a magyar bíróság, a fenti gondolatmenettel indokolva, a köteléki perben az eljárást egyenesen megtagadta.

Legyen szabad rámutatnom, hogy ez a gondolatmenet, a 116. §-ból merített aggállyal együtt tökéletesen téves! Fogjuk meg a dolgot mindjárt a gyökerénél. Mit céloz a 116. §? Nemzetközi védelmet az ellen, hogy magyar ítélet keletkezzék, amely a külföldi felek hazájában nem hatályos, tehát — a *lex patriae* — elve szerint, egyedül a felek hazájában arra hivatott fórumnak kell a személyi állapotot tárgyazó jogkérdéseket eldönteni. A 116. §. legis ratioja ehhez képest logikailag feltételezi azt, hogy a *lex patriae* szerint házasság létrejött, következőleg jogkérdéssé válik, ennek a házassági jogviszonynak bírói megszüntetése vagy érvénytelenségének bírói kimondása! Ámde a mi esetünkben a bolgár jog egyszerűen azt mondja, hogy a felek között bolgár jogilag semmi sincs. (Absolut nullitás.) Állítható-e tehát az, hogy van olyan bolgár jogi viszony, amely felett a bolgár egyházi fórumnak a kizárólagos bírászkodása megáll? Ugyebár kézenfekvő, hogy a bolgár *juris dictio ab ovo* ki van zárva, hiszen nincsen tárgya! A bolgár egyházi bíróságot csöppet sem érdekli az, hogy mi történjék azzal a házassággal, amely Magyarországon ugyan házasság, de a bolgár jog szerint = nulla. Nincs semmi szüksége ottani bírászkodásra. Nem bonthat s nem érvényteleníthet, mert házasság nincs. Hát lehet-e ez esetben előcitolni a 116. §-t, amelynek jól megfontolt s helyes célja az, hogy: nem szabad beleavatkozni olyan jogkérdésbe, amelyre nézve a külföldön egyedül s kizárólagos illetékes fórumok vannak! A mi esetünkben a bolgár bírói kompetencia egyenesen hiányzik; következőleg: a 116. §. alkalmazása logikusan helyt sem foghat. Nem igaz, hogy a bolgár bíróság majd fog bírászkodni, ha a fél hozzá fordul, mert ott, a bírászkodásnak alapul szolgáló jogkérdés nincs. Így hát a magyar bírósági eljárást a felek előtt lezárni tökéletesen helytelen. Előráncigálnak egy magyar törvényszakaszt, amely kétségtelenül nem a mi esetünkre vonatkozik. S ezzel elérjük azt, hogy a példánkban szereplő feleknek nincs illetékes bírósága. Ez bizony nem volt jogászai ténykedés, hanem egy nagy tévedés!

A házasság nálunk létrejött abban a pillanatban, amikor a polgári tisztviselő közreműködésével a házasság az akaratkijelentéseket megtették. Ennek a házasságnak a felbontását vagy érvénytelenségét kimondását, tehát az itt lakó bolgár felek a magyar bíróságtól kérhetik. A magyar bíróság illetékessége feltétlenül megáll, a hazai (bolgár) bírászkodás pedig egyenesen ki van zárva!

Ez a megállapítás — amely egyébként az igazságügyminiszternek már hivatalosan is elfoglalt nézete — nem csekély jelentőségű, mert hiszen köteléki perek lefolytatására nyílik alkalom a magyar bíróságoknak egészen törvényes alapon, külföldiek házassági perében.

Ha a nyájas olvasó eddig szíves volt előadásomat figyelemre méltatni, megkísérlem figyelmét a példa egy kis változtatásával az 1911:XXI. tc.-be cikkelyezett hágai házassági egyezményre terelni. Az eddig levezetett eredményünk ott is megerősítést fog nyerni. Ha érdeklődő netalán az eddigi bevezetéssel nem értene egyet, más helyről vett azonos tartalmú argumentumokat fog fenti álláspont mellett találni. Hiszen igen szép a H. T. — mondhatja ugyanis az érdeklődő — de végre is annak nemzetközi elvei csak minket köteleznek és könnyen meglehet, hogy nemzetközileg rendkívüli nagy bonyodalmakra vezet. Veszélyesnek látjuk, hogy a magyar törvényből ezt az eredményt lehessen levezetni. Mit szól ehhez a művelt nyugat?

Módosítsuk tehát az I. alatti példát úgy, hogy a nő nem bolgár, hanem magyar állampolgár (az alantiek szempontjából persze egyenlő eredményre jutunk, ha német, svájci, holland vagy bármely olyan államnak a honosa, amely állam a házasságok érvényessége körüli összeütközések elhárítását célzó és nálunk az 1911. évi XXI. tc.-be cikkelyezett egyezményt ratifikálta).

Az 1911:XXI. tc. 8. cikke szerint ebben az esetben az egyezményt kell alkalmazni, mert a házasság 1. egyezményes állam területén (Magyarország) kötött és mert 2. a házasságok egyike (a magyar nő vagy a más egyezményes államban honos menyasszony) egyezményes államnak a polgára. Az egyezmény említett cikke értelmében olyan törvény alkalmazására az egyezményes államok nincsenek az egyezmény alapján kötelezve, amely törvény nem egyezményes államnak a törvénye.

Minket ezúttal csupán az érdekel, hogy az egyezmény mit parancsol a házasság alaki érvényessége tekintetében? Ezt hallgassuk meg: «5. cikk. Mindenütt érvényesnek kell elismerni alaki tekintetben azt a házasságot, melyet annak az országnak törvényei szerint kötöttek, ahol a házasság létrejött». (Ez egészen ismerősen cseng, mintha a H. T. 113. §-át hallanánk.) Azután a cikk második bekezdése ezt mondja: «Mindazonáltal megegyezés áll fenn aziránt, hogy azok az országok, melyeknek törvényhozása egyházi házasságot kíván, jogosítva vannak a polgáraik által külföldön az utóbbi rendelkezés figyelmen kívül hagyásával kötött házasságokat érvényeseknek el nem ismerni.»

Ez az 5. cikk — a mi esetünkben — az alaki érvényességre nézve hatályos parancs: a szerződő államokat a kollektív szerződéssel kötelező jogszabály. A magyar polgári tisztviselő előtt megkötött házasságot, az 5. cikk fenti első bekezdése értelmében, nálunk és minden egyezményes államban alakilag érvényesnek «kell» (imperativus) elismerni. Tekintet nélkül arra, hogy Bulgária mit szól az ügyhöz! Álláspontja egészen mellékes, közelebből azért, mert nem egyezményes állam és így a házasságot megtagadó álláspontja az egyezményen kívül áll. Ha pedig — tegyük fel — Bulgária is belépne az egyezménybe, megtagadó állásfoglalásra, a fentírt második szabály értelmében ugyan joga lenne, (sőt csak egyedül neki lenne joga) «mindazonáltal» a polgári házasságot mindenütt, más államok, még ha azok az alaki érvényesség kezdetében Bulgária elvét vallják is, kötelesek érvényesnek tekinteni. S ha a mi H. T.-ünk 113. §-ának vezető elve elmélkedésre késztet, hogy miféle tartalma van annak a házasságnak, amely a felek (közelebbről a férj) hazájában nem házasság (*matrimonium non existens*), megnyugtathat bennünket az a tény, hogy a nemzetközi egyezmény a szerződő államoknak egész sorára nézve kötelezőleg kimondja, hogy érvényes köteléket kell látni ott is, ahol a *lex patriae* szerint nincs semmi. Hogy mennyire mehetnek az egyes államok az ilyen házassághoz fűződő joghatások tekintetében, arról a hágai egyezmény természetesen nem rendelkezhetik. Az azonban mindenesetre kétségtelen, hogy a felek között fennálló házassági jogviszonyt «kell» szemlélni! S legyen szabad rámutatni arra is, hogy a magyar nő a polgári házasságkötéssel magyar állampolgárságát bizony elvesztette (1879: L. tc. 34. §.) Mert a magyar jog szerint érvényesen megkötött házasság az 1879: L. tc. szempontjából is házasság.

Ha az eredetileg magyar nő a magyar állampolgárságot elvesztette is, a világért sem szabad állítani, hogy ezzel a házassággal egyben a bolgár állampolgárságot megszerezte! Egészen világos ugyanis, hogy a bolgár jog csak akkor ad a külföldi nőnek bolgár állampolgárságot, ha a bolgár jog szerint alakilag érvényes házasság van. Ahol bolgárjogilag házasság nincs, ott a nőnek ezzel nincs jogalapja új honosság szerzéséhez. A mi esetünkben tehát a nő hontalan. Így nem lehet alkalmazni a házasságok felbontása és az ágytól és asztaltól elválásra vonatkozó törvények összeütközéseinek elhárítását célzó, az 1911:XXII. tc.-be cikkelyezett hágai nemzetközi egyezményt, mert bár a kérelem előterjesztésének helye Magyarországon lenne (tehát egyezményes államban) a felek egyike sem egyezményes államnak a polgára. (9. cikk.)*

A megoldás tehát csak a H. T.-ből merített alapon keresendő. Az alap, a lakhely. A már bevezetett elv szerint az itt lakó fél csak a magyar bíróság segélyét veheti igénybe akkor is, ha bolgár, akkor is, ha hontalan.

Dr. Scholtz Géza.

* Az egyezmény egyezményes állambeli honosságot kíván. Habár tehát a nő hontalansága alapján a lakóhelye (Magyarország) törvényeinek alkalmazása (H. T. 119. §.) elő is áll: mégsem vonható az egyezmény alá.

A fiatalok javítónevelésének aktuális problémái.

A fiatalok bíróságának és a javítónevelésnek jelenlegi állapotát úgy a gyakorlatban, mint a tudományban ugyanaz a sivárság jellemzi, amely ma egész társadalmi és szellemi életünket, nemcsak nálunk, hanem Európában, nem lehet tudni, feloszlás vagy átalakulás felé viszi. A cselekvést éppúgy, mint a gondolkodást jellemzi a nagynak és a hatalmasnak még sokszor a brutális és torz formában való imádása, az erkölcsi érzések elcsorvadása, cselekedetek, valódi alkotások helyett beszéd, tárgyalás, megalkuvás és halogatás és a spekulatív ész túlzásai. Az élet jelenségeinek, mindenféle foglalkozásnak, munkának, iparnak, szórakozásnak és művészetnek, család és társadalom életének, hatalom és vagyon szerzésének és a tudománynak és a vallásnak is ezek a jellemző formái és így érthető, hogy a gyermekbíróságok és a büntetett fiatalok nevelésének e század elején hirtelen fellobbant, elszánt eszméje a gyakorlatban és a tudományban szintén résztvesz ebben a lefelé menő folyamatban, de viszont maga is küzd ennek az erkölcsi hanyatlásnak szociális tényezőivel. Így tehát a mai kor gyakorlati és tudományos eredményeiben nem lehet sok örömmünk és reményünk. Különösen két iránytól előtérbe, mind a kettő csupa túlzás, egyoldalúság és egész valószínűtlen, hogy ez e két irány valamiképp egy új alakulatot hozna létre és csak egy időleges megalkuvás képzelhető; természetesen a gyermekek és a fiatalok érdekének rovására. Így egyfelől a jogászok és szociálpolitikusok a fiatalok és a gyermekek erkölcsi sülyedését és kriminalitását még mindig nem nézik valószínűs életjelenségnek és az adott törvény és az adott erkölcsi felfogás elveihez ragaszkodva akarják megoldani a gyermek idevágó életkérdéseit. Ez a ragaszkodás a fennálló szabályokhoz és elvekhez nemcsak, hogy megakadályozza a haladást, de kizárja a káros elváltozások valószínűs megismerését is. Másfelől a magát biológianak és orvosnak nevező irány a szociális és politikai törvények és viszony minden ismerete nélkül pusztán a biológiai jelenségekkel akarja magyarázni az erkölcsi hibákat és a büntetést. Egyes életjelenségeknek a monomániához hasonló specializálásával akarja a büntetett testi, lelki és erkölcsi komplexumát megoldani és ezenkívül az egész gyakorlatot és tudományt az orvosok irányítása alá helyezni. Ezen alig lehet csodálkozni. *Kármán Mór* előadásai szerint azokban a korokban, amikor a régi erkölcs feloszlóban és hanyatlóban van és az új még nem tudott kialakulni, akkor úgy a nevelésben, mint a közelet számottevő szellemi törekvéseiben az orvosok veszik át a vezetést. Így volt ez a későbbi római császárság idején, Galenus és társai vették át a szellemi vezetést a pedagógiában és embernevelésben. Nem kell bebizonyítanunk, hogy a mi korunk ehhez hasonló, és eldöntetlen probléma, hogy nem jutunk-e mi is hasonló sorsra, mint az a kor.

Így tehát teljesen érthető, hogy az a mozgalom, amelyet e sorok írója többé-mégvalával és ezek között lapunk szerkesztőjével együtt éppen most 10 évvel ezelőtt «Kriminálpedagógiai Intézet» címen megkezdett, sem a jogi gyakorlatban, sem az orvosi működés terén nem érhetett el azt az eredményt, amelyet céljául kitűzött nem is szólva arról, hogy politikai akadályok úgy jobbról mint balról veszélyeztették létét. A bíróság elzárkózott attól, hogy a törvényes szabályok keretein belül a tudományos kutatás alapján építsük fel a fiatalok kezelését, a bírói tekintéllyel ellenkezett, hogy eljárása a tapasztalati tudományra alapíttassék; viszont az intézetnek nagy nehézsége volt oly munkatársakra találni, akik nem tévednek el egyoldalú kísérletezések és megfigyelések, korai megállapítások és előre feltett nézetek útvesztőibe, hanem a társadalmi adatok kutatása által a történeti adatok felhasználásával az erkölcsi élet igaz megismerésére törekedjenek.

Körülbelül ezeken az utakon járunk mi ma is, de a külföld is, úgy a gyakorlat, mint a tudomány.

Ausztriában 1920-ban, Németországban 1922-ben léptették életbe az új fiatalok törvényét. Mindkettőnek alapja a büntetőtörvénynek módosítása a fiatalok érdekében.

Az évek óta tartó vitát a büntetőbíróság és nevelőbíróság problémája felett úgy oldották meg, hogy a bíróságot felhatalmazták nevelő intézkedések megtételére, de ezeket nem a bíróság hajtja végre, csak ellenőrzi.

Behozták a büntetés helyett a felügyeletet és ellenőrzést s a büntetés elengedését, Ausztriában 1924 október 17—19-én Bécs-

ben, Németországban Heidelbergben 1924 szeptember 17—19-én a VI. német fiatalok bírósági kongresszuson számoltak be majdnem hasonló eredményekkel. A beszámolók többnyire a törvények alkalmazása feletti kisebb-nagyobb bajos kérdésekkel foglalkoznak. Némelyek a jogrend és a közbiztonság sérelmeit keresik, mások a fiatalok érdekében való cselekvés akadályait látják a paragrafusokban. Még mindig hallatszanak panaszok, hogy a fiatalok félrebernek, így a fiatalok bíróját félbírónak nézik s a kormányok a bírák és munkatársaik helyzetét nem úgy rendezik, hogy munkájukat kielégítően folytathassák. A bírónak nincs elég módja és ideje a fiatalok egyéniségét megismerni és nincs módja rendelkezéseit kellően végrehajtani és ellenőrizni. Általában véve a nevelő intézkedések végrehajtása van részben törvényes akadályokkal, részben hiányokkal akadályozva. Meg kell állapítanunk, hogy az a félrendszabály, amely a büntetés és a nevelés ellentétét nem tudta a legkisebb erőfeszítés útján úgy megoldani, hogy a nevelést tegye az eljárás céljává és a büntetést nevelő eszközzé alakítsa, megakadályozza a kérdéseknek a fiatalok érdekében való megoldását. A nevelés csak akkor lehet eredményes, ha annak természeti és társadalmi feltételei nem szenvednek sérelmet jogi és politikai szempontok kisszerű megóvása érdekében. Franciaországban, mint az *Charles Collard* előadásából, melyben 12 évi tapasztalatát ismertette, kitűnik, szintén a nevelés kiterjesztését sürgetik. Nálunk a helyzet hasonló, dacára annak, hogy a mi törvényünk megszabadította a bírót a nevelésnek majdnem mindennemű korlátjától; azonban a hiányos pedagógiai felfogás és különösen magukat «világnézeteknek» nevező egoisztikus és pártpolitikai irányzatok lehetetlenné tették a törvény célszerű végrehajtását.

Azt a hiányt, amely a törvényhozásban és a bírói gyakorlatban a pedagógiai felfogás és a fiatalok pedagógiai kezelésének fogyatékoságából állt elő, a tudomány nagyon kevés pótolja. A négy fakultáson, amely megmeredve áll fenn kezdete óta, nincs sehol hely a kriminálpedagógia számára és jöllehet jogász, pap, orvos és pedagógus foglalkozik az erkölcsileg veszélyeztetett gyermekek és fiatalok kérdéseivel, részletezett, szakadozott kísérleteken kívül nincs törekvés a probléma egységes etikai és szociológiai alapokon való megoldására.

A legutolsó évtizedekben megjelent munkák közül a legnépszerűbbek *dr. Adalbert Gregor* és *dr. Else Voigtländer* munkái, akik előbb a kleinmendsdorfi (Leipzig mellett) majd a flehingeni (Baden) nevelő intézetben szerzett tapasztalataikat dolgozták fel «Verwahrlosung, ihre klinische Bewertung und ihre Bekämpfung» (Berlin, Karger 1918), valamint «Characterstruktur verwahrloster Kinder» (Leipzig, A. Barth 1922) című közös munkájukban; Gregor ezenkívül külön megírta a «Leitfaden den Fürsorgeentziehung» könyvét (Berlin, Karger 1924). Mindezekre, de a többi, fent ismertetett munkára nézve jellemző, hogy a megfigyelések kis köre alapján állítanak fel a szerzők általános törvényeket és a helyett, hogy a pszichológia és etika megállapított tételeit alkalmazván tapasztalataikra, újabb igazságokat keresnének, maguk állapítanak meg saját használatra lelki és esztétikai típusokat. Így *Gregor* és *Voigtländer* az erkölcsi érintetlenség, erkölcsi gyengeség, erkölcsi kisebbségi érzetlenség, antiszociális hajlamok és erkölcsi érzetlenségek etikai fogalmai szerint osztályozzák a fiatalokat. Természetes, hogy ez alig egyéb szójátéknál. Az esetek megfigyelése alig több a hibák s bűnök lajstrománál és teljesen hiányzik a szociális környezet pontos megfigyelése, hiányos nevelés, rossz környezet általános kifejezésével intézik el a bűnözés környezeti okait. Ugyanilyen különködő irányban halad *Lázár Ervin* bécsi gyermekorvos. Teljesen önkényesen állít fel jellemismékat; a megfigyelés ismerve nála: külső kép, befolyásolhatóság, saját tevékenység, szociális kihatás. E kategóriákon belül ellentéteket állít fel, amelyek a Pythagoreusok ellentét tábláira emlékeztetnek s kifejezéseit gyakran a bécsi Pülchenn és Naschmarkt-stílusból veszi. (Medizinische Grundlagen der Heilpädagogik Wien, Springer, 1925).

Az erkölcsileg fogyatékos gyerekekkel foglalkozik *Alfred Adler* bécsi orvos, az általa úgynevezett individuálpaszichológia megalapítója. Tipikus példája annak a kutatónak, aki változatos tapasztalatok rendezett egysége helyett egy tapasztalatra alapít minden bonyolult életjelenséget. Az egyszerű magyarázat szükséges alapelvét egyoldalúvá torzítja. Az ő tana szerint az ideges gyermek csökkentérzékűsége kiváltja az érvényesülés vágyát s így kelet-

kezik az ú. n. männlicher Protest, amelynek változásai magyaráznak meg minden erkölcsi hibát és vétségét. Így minden gyermek neurotikus és minden hiba männlicher Protest. Adlernek a bíróságoknál is sok híve van és tanai hirdetője *Otto Nagele* müncheni fiataikorú bírő. Az erkölcsileg fogyatékos gyermekek neveléséhez eljutott hódító körútjában *Freud Zsigmond* is, a középkori miszticizmus és a glosszatori és talmudista gondolkodás felélesztője a pszichológiában. Nem ugyan maga lépett fel szertelen sokoldalúságával a pedagógia terén, de itt is elterjesztette phallusimádó tanítványait. A szerencsétlen véget ért *Hug-Hellmuth*: «Neue Wege zum Verständniss der Jugend» (Wien, Deuticke, 1924) nyitja meg a sort, természetesen minden hibát és bűnt a megszokott szexuális fondorlattal s az álommal magyarázva. E boldogtalan asszony, azt hisszük, a pszichoanalissel egyenesen gyilkosává nevelte unokaöccsét, de míg hiányzott belőle a próbacsendőrkriminalisztikai érzéke, gyilkosa tárgyalásán a Freud-féle szekta egy fanatikusa bejelentette, hogy prófétaileg megjósolta vesztét. A teljes zavartságig viszi, aztán a freudista kriminálpedagógiát *Rudolf Urbantschitsch* «Psychoanalyse» és «Moderne Erziehung nach psychoanalytischen Erfahrungen» (Wien, Moritz Perles, 1925) című műveiben. Többek között a kalandvágyat is a féltékenységből magyarázza. Legújabbban *August Aichhorn*, a bécsi Jugendamt vezetője jelentette meg «Verwahrlosten Kinder» című munkáját (Wien, Internationalen Psychoanalytischen Verlag 1925). *Aichhorn* helyesen ítéli meg az elzúllott gyermeket és jó gyakorlati eredményeket ért el velők addig, amíg nem lett *Freud* híve, de mihielyt értékes tapasztalait a freudizmus tudományos alapjaival és ferde terminológiájával akarja megmagyarázni, abba az egyoldalúságba és rég tudott dolgok és tények elferdítésébe téved, amely ennek az iránynak jellemzője. Nem akarok *Freud* tanaival kriminológiai és pedagógiai szempontokból vitákba elegyedni, mert a nagy angol pszichológus *Mac Bougall* azt mondja, hogy *Freud* «raisoning»-ja «az emberi elme gyengeségének melankolikus bizonyítékai» és hogy a «Freudistákkal hiába vitatkozunk; ezek egy szekta rabjai, nem a tudomány emberei és éppúgy, mint minden szekta lelkesedői, az elme fegyvereivel nem hozzáférhetők».

A tapasztalatszerzés szűk köre, a szociális környezet és történeti tények kutatásának elhanyagolása, elhamarkodott következtetések és a tudományos készületlenséggel járó terminológiai túltermelés jellemzi a legtöbbjét az úgynevezett orvoslélektani psychopatológiai irányoknak a kriminálpedagógiában *Lombroso* kriminálanthropológiája és az egész kriminálsomatológia halottnak tekinthető, de kisebbitett formában hasonló eszközökkel kezdik a gyermek kriminológiáját megzavarni. Újabbban a schizopren jelenségek, a meghasonlott öntudat (gespaltetes Bewusstsein) a kettős lélek (Doppelseele) változatos kifejezések szerepelnek a szakértői jelentésekben, különösen ha dollár-milliomosok elrontott gyerekei játszanak Ku-Klux-Klant. Ezek az elméletek ma mind új felfedezések azok számára, akik Goethe meghaladottnak tartják: «Zwei Seelen wohnen ach, in meiner Brust». Mások a serológiában keresik a bűnözés okait és újabbban a belső szekréciós elv. változásai módosítanak a karaktert antiszociális irányban. Egész a fanatizmusig megy azonban a nézet, hogy a szifilis a bűntett okozója és itt Budapesten van egy állítólagos bírósági szakértő, aki most keresztül akarja vinni a Katholikus Patronage összes növendékének vizsgálatát erre az egy adatra nézve. És így megesett, hogy egy belvárosi kereskedő fiát, egészséges ifjút, kalandvágy miatt salvarsannal oltottak be, a gyerek rettenetesen szenvedett, de a kalandvágy megmaradt. Senki sem mondja, hogy a fiatakorúakat nem kell orvosnak megvizsgálni, mert minden fiziológiai elváltozásnak hatása lehet a viselkedésre; különösen a sorok írója távolról sem akarja az orvost kizárni, hiszen egy dühös főügyész a túlsok orvosi vizsgálat miatt tömeges felfolyamodást adott be ellene; egész bizonyos azonban, hogy a sejtől, a vértől és hormonoktól nagy és hosszú út vezet az erkölcsi életig, amely az élőlények életében évezredek alatt alakult ki és ezt az utat elemezni és megérteni sokkal hasznosabb a fiatakorúakra nézve, mint a sejtekben gonosz démonokat képzelni. Az erkölcsi élet és bűnözés is életjelenség és alá van vetve az élet törvényeinek, de ezeknek a fejlettebb életjelenségeknek törvényességeit nem lehet a maguk megfigyelése nélkül, csupán fiziológiai jelenségek törvényességei alapján, megérteni. De meg kell emlékezni két nagyon jó könyvről, amelyeket orvosok írtak, de korántsem örvendenek oly nagy sikernek, mint a freudista

írások és éppen ez értékük jele. Az egyik: *Dr. Heinrich Többen* «Die Jugendverwahrlosung und ihre Bekämpfung» (Münster i. W. Aschendorf, 1922) könyve, egy tapasztalt vesztfáliai orvos munkája, aki nagy orvosi tudással, de igazi érzéssel a társadalom hatásai, az erkölcsi érzés és a vallás iránt is gondosan megfigyelt eseteket ír le és a nevelésben látja a bajok lényegét és orvoslását. A másik a hazánkban is jól ismert; *Dr. Ernst von Dühring* frankfurti professor munkája «Grundlagen und Grundsätzen der Heilpädagogik» (Erlenbach Zürich. Rotapfel Verlag, 1925). *Dühring* ezelőtt Drezdában Lahmann intézetében, majd Tobelbadban ideg-orvos volt, majd 1916-1922-ig vezette a Frankfurt melletti Sfeinmühle munkatelepet és megfigyelő intézetet, amely a kedvezőtlen anyagi viszonyok miatt megszűnt. *Dühring* könyve mutatja a példát, hogy az abnormis lelkiállapotok kellő értékelése mellett a környezeti hatásoknak és a nevelés körülményeinek pontos felismerése és megértése világosít fel a fiatakorúak bűnözésének okairól és mutatja meg a kezelés útjait.

A fiatakorúak bírósága és a kriminálpedagógia tehát egyelőre a tétovázás és az egyoldalú, szűklátókörű kísérletezés tévútjain halad. Senkisémondja, hogy ezek a részletkutatások teljesen hiába valók. De az összes problémának igazi jelentőségét csak úgy ismerhetjük fel, ha összefoglaló és minden részletkérdésnek egy-egy rendszerben helyt adó felfogást létesítünk. Ennek ma legnagyobb akadályja az, hogy a fiatakorúak erkölcsi nevelése és bűnözése az állampolgári gondolkodásban mellékes és kicsinyes kérdés és csak még mindig csak annyiban fontos, mint ahogy az a frankfurti árvaház 1676-iki alapítólevelében azzal van indokolva, hogy a rossz gyerekek zavarják a tisztességes polgárok egymással való beszédeit az utcán és üzletükben s álmaik puha ágyaiban. Ezért a problémákkal többnyire, dilettánsok, másutt nehezen érvényesülők és olyan jómódúak foglalkoznak, akik a tessék-lássék foglalkozást munkának nevezik. Pedig ez a probléma az emberiség egyik legnagyobb kérdése, amelynek igazi meglátásáról elmondhatjuk Fausttal: «Der ganzen Menschheit Jammer fasst mich an!»

Ez az igazi meglátást azonban csak akkor érjük el, ha fellelevenítjük a régi nagyok, *Rousseau*, *Pestalozzi*, *Tróbet*, *Basedow* és *Herbart* embernevelési eszméit és kiegészítve a modern biológiai és szociológiai tudással, a társadalom és történelem lelki jelenségeinek egybevetésével a legutolsó kis csavargóban is megkeressük és meglátjuk az embert.*

Dr. Kármán Elemér.

A valorizációs javaslat eljárási rendelkezései.

A valorizációs javaslattal foglalkozó előadások és cikkek alig méltatták figyelemre a javaslat eljárási rendelkezéseit. Lévy, Nádas, Doroghi csak egy-egy részletkérdést érintettek. Pedig a javaslatnak ez a része erős revízióra szorul.

I. Lévy jogászegyleti felszólalásában kifogásolta, hogy a felülvizsgálati bíróság maga is megállapíthatja a valorizáció mértékére vonatkozó tényálladékokat. Lévy aggálya nagyon alapos, mert ha az alsófokú bíróságok a valorizálást mellőzték, a valorizáció mérve bizonyítás felvétele nélkül csak a legkivételesebb esetben állapítható meg.

De Lévy aggályán kívül a javaslat 36. §-a más irányban is kiegészítésre szorul.

Helyes, hogy a javaslat megengedi a valorizáció iránti kérelemnek a felülvizsgálati eljárás során való előterjesztését. De miért nem korlátozza a javaslat időbelileg ezt a kivételes jogot?

Érthető, ha a javaslat nem akarja elűzni a valorizációtól azt a peres felet, aki a fellebbviteli eljárás során önhibáján kívül nem kért valorizálást. De mi értelme van annak, hogy az is valorizálást kérhessen a felülvizsgálati eljárásban, akinek a perében a felebbezési bíróság a valorizációs törvény életbeléptekor még tárgyalást sem tartott?

* V. ö. Dr. E. von Kármán. Diebstähle der Kinder. Leipzig, E. Oldenburg, 1923. Dr. E. von Kármán. Zuchtlose Kinder. Leipzig, Oldenburg, 1924. és sajtó alatt lévő dr. E. von Kármán. Entlaufene Kinder. Wien, Deutscher Verlag für Jugend und Volk és az Union Verlagsgesellschaft, Berlin kiadásában jövő évben megjelenendő «Die Kinderfehler und ihre Behandlung» című munkáját.

A 36. §. tehát azzal volna kiegészítendő, hogy a felülvizsgálati eljárás során csak az kérhessen átértékelést, aki a valorizációs törvény életbeléptekor a fellebbezési eljárásban nem kérhette.

II. Nádas László jogászegyleti felszólalásában hibáztatta, hogy a valorizációs keresetek beadására praclusiv határidő nincs kitűzve. Nádas ezt csak per tangens kifogásolta és nem foglalkozott részletesebben a kérdéssel. Pedig ez a praclusiv határidő kérdése az egész valorizációs problémának nagyon érzékeny pontja. A bírói ítéletek hosszú sorában döntő szerepet játszik a per megindításainak, illetve a valorizációs kérelem előterjesztésének időpontja. Sőt vannak oly döntések is, melyek teljesen megtagadják a valorizálást, ha felperes igényének érvényesítésével hosszabb ideig késedelmeskedett. (P. II. 5839/1924. Hítelj. Dár 75. sz. eset.)

A bírói gyakorlat ezen irányával szemben a javaslat nem tesz különbséget a valorizálandó követelések között keletkezésük időpontja szerint.

Mit fog ehhez a bírói gyakorlat szólni?

Semmi akadálya sincsen annak, hogy a javaslat mai szövege mellett a bíróság megmaradjon álláspontja mellett. A javaslat 2. §-a csak azt mondja, hogy egyes magánjogi pénztartozásokat *át lehet* értékelni. A 10. §. pedig meghatározza, hogy *átértékelés esetén* minden körülményt méltányosan figyelembe *kell* venni.

Ezek az intézkedések tehát nem zárják ki annak a lehetőségét, hogy a bíróság híven eddigi álláspontjához elutasítsa annak a hitelezőnek kérelmét, aki már rég érvényesíthette volna követelését. Hisz az a jogelv, hogy az, aki hosszabb ideig nem érvényesíti jogát, attól elesik, mert nem méltányos, hogy hosszú ideig bizonytalanságban hagyja adósát, általános jogelv és nem szorítkozik a valorizáció területére.

Pedig épp a valorizáció területén ennek a jogelvnek alkalmazása súlyos igazságtalanság. Miért legyen elűthető a hitelező az átértékeléstől elkésés miatt, mikor a per megindításakor halvány sejtelmek sem lehetett arról, hogy joga van valorizációt kérni? Miért ne kérhessen valorizációt a hitelező, aki perének megindításával késett? Hiszen sok hitelező várta a valorizáció kérdésének szabályozását és azért nem perelt. Ami tehát sok más területen méltányos, az épp a valorizáció területén súlyos igazságtalanság.

Látszólag eldönti ezt a kérdést és pedig a valorizáció javára a javaslat 13. §-a. Ezen §. szerint még jogerős ítélettel vagy bírói egységgel meghatározott pénztartozás tekintetében is helye lehet átértékelésnek. Úgyszintén helye lehet átértékelésnek elutasító ítélet esetén is.

III. Ámde a 13. §. nem oldja meg azt a kérdést, hogy elutasíthatja-e a bíróság a valorizációs kérelmet azon a címen, hogy az elkéséssel érvényesített. Sőt ellenkezőleg ez a §. a késedelmes érvényesítés kérdését tovább komplikálja.

Minthogy ugyanis, amint már említettem, számos ítélet késedelmes érvényesítés címén nem valorizált vagy kisebb mérvben valorizált, fel fog merülni az a további kérdés, lehet-e ezeket a pereket megújítani a 13. §. alapján?

Nézetem szerint nem, mert a 13. §. szerint új pernek csak az esetben van helye, ha az alapperben a bíróság jogszabály hiánya miatt vagy a valorizációs törvénnyel ellenkező jogszabály alapján nem valorizált. Már pedig ezen előfeltételek egyike sem forog fenn, ha az alapperben elkéséssel miatt utasította el a bíróság a valorizációs kérelmet. Ha tehát ezeket az új kereseteket el kell utasítani a 13. §. világos intézkedései alapján, semmi sem áll útjában annak, hogy a bíróság új perekben is arra az álláspontra helyezkedjék, hogy a valorizációs törvény nem akadálya, annak, hogy a késedelmesen érvényesített valorizációs kérelmek elutasíttassanak.

IV. A késedelmes érvényesítés problémáját nálunk az elévülés kérdésének szabályozatlansága teszi nehezzé. Németországban a követelések igen hosszú sora két év alatt elévül. Nálunk 32 év az elévülési idő. Ezt a 32 éves elévülési időt bírói gyakorlatunk, főleg kártérítési követeléseknél, megkerülte, kimondván, hogy adós hosszú ideig bizonytalanságban nem hagyható. Gyakorlatunk lépésről-lépésre építette ki ezt a gondolatot, gyakran messze megy annak alkalmazásában és újabb alkalmazza a kártérítés területén kívül is, pl. közvetítési díj iránti perben.

A valorizációs perekben korán utat tört a késedelmes érvényesítés miatti jogvesztés elve, ami annál könnyebben volt lehetséges, mert van oly álláspont, mely az átértékelést kártérítésnek minősíti.

A valorizációs javaslat a kérdésnek ezzel az oldalával nem foglalkozik. Pedig világosan állást kell foglalnia, mert különben a törvényes szabályozás a helyzetet nem fogja tisztázni, hanem tovább fogja komplikálni.

V. Fentebb a 13. §-nak csak második mondatával foglalkoztam, ugyanezen §. első mondata azonban megengedi az átértékelést minden feltétel nélkül a jogerős ítélettel már befejezett perekben is (feltéve, hogy a tartozás még nem szűnt meg).

Ez a mondat tehát, úgy látszik, mégis eldönti azt a kérdést, hogy el lehet-e utasítani valorizációs kérelmet elkéséssel miatt.

Nézetem szerint azonban még ez a mondat sem oldja meg a kérdést. A bírói gyakorlat arra az álláspontra helyezkedhetik, hogy a 13. §. első mondata kivétel azon szabály alól, hogy az elkéséssel érvényesített valorizációs kérelem elutasítandó. Aki már per útján érvényesítette követelését és azt ítélettel megállapította, az utólag valorizációt is kérhet. De ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy aki éveken át nem érvényesítette követelését, most már ne kérhessen valorizációt sem.

Megengedem, hogy a 13. §. első mondata elég alapot nyújt, az ellenkező álláspont számára, de ismerve judikatúránk tendenciáját szükségesnek tartom, hogy a törvény ebben a kérdésben világosan intézkedjék.

Ez annál inkább szükséges, mert felette kétséges, hogy a 13. §. első mondata át fog-e menni változatlanul a törvény szövegébe.

Nézetem szerint a 13. §. mai szövegében változatlanul nem is tartható fenn. Sőt a 13. §. nem is fejezi ki azt, amit a javaslat szerkesztője mondani akart. Kitűnik ez az indokolásból, mely szószerint azt mondja: «A törvényjavaslat, amikor a pénz értékcsökkenését a valorizáció közvetlen alapjául ismeri el, ezzel összhangban a valorizáció lehetőségét arra az esetre is megadja, amikor a pénz értékcsökkenése az ítélethozatala után folytatódik».

A 13. §. első mondata nem fedi ezt az indokolást. Mást mond az indoklás és mást a 13. §. Ha a 13. §-t a végleges szöveg összhangba hozza az indokolással, úgy a javaslatból eltűnik az utolsó érv, mely a mellett szól, hogy a valorizációs kérelmet elkéséssel okából nem lehet elutasítani.

VI. Az eddigiekben főleg azt igyekeztem kimutatni, hogy a javaslatnak szabályoznia kell azt a kérdést, hogy el lehet-e utasítani elkéséssel miatt a valorizációs kérelmet. Az alábbiakban még külön foglalkozom a 13. §-ban megengedett új per, illetve perújítás kérdésével.

Az első ami szembeötlő, hogy a 13. §. semmiféle határidőt nem állít fel se előre, se visszafelé. Tehát az utolsó 32 évben hozott ítélet alapján bármikor 32 éven belül lehet valorizációt kérni (ha egyébként a valorizáció előfeltételei fennforognak).

Ha ezzel szembeállítjuk a Pp. perújítási praclusiv terminusát (hat hónap és öt év), úgy teljesen érthetetlen a javaslat bőkezűsége. Ha átmegy a törvénybe a perújítás lehetősége, úgy feltétlenül szükséges a praclusiv terminus kitűzése a perújítás érvényesítésére és időbelileg visszafelé szűkebb térre korlátozandó a perújítás lehetősége.

VII. Nehezebb kérdés, megengedendő-e általában a perújítás? Szemben a javaslat túl liberális álláspontjával, a kritika teljesen ki akarja zárni a perújítást.

A perújítás ellenében érvként azt hozzák fel, hogy a jogfejlődésben mindig megismétlődik az a sajnálatos tény, hogy az új, méltányosabb szabályozás vissza nem hat és a jogerősen eldöntött perek meg nem újíthatók a később hozott törvény alapján. Ez igaz. Sőt tudvalevőleg perújításnak még az esetben sincs helye, ha az alaptalan anyagi jogszabály alkalmazásában tévedett a bíróság. Ezen érvekkel szemben a perújítás megengedése mellett szól az a körülmény, hogy a kormány és törvényhozás súlyos mulasztást követek el, midőn a valorizáció kérdését éveken át nem szabályozták. Ezen mulasztás folytán keletkeztek az ítéletek, melyek a hitelező átértékelési kérelmét elutasították.

Sértené a jogérzetet, ha azok, akik még nem perelték követelésüket, kérhetnék az átértékelést, ellenben azok, akik megunták a várakozást, akik bíztak abban, hogy a bíróság valorizálási kérelmüket meg fogja ítélni, el volnának zárva teljesen azonos követelésük érvényesítésétől.

Elégé súlyosan bántja jogérzetünket, hogy a követelések egész nagy kategóriáit a javaslat száműzi a valorizáció területéről. Ott, ahol helye van valorizációnak, nem volna szabad különbséget tenni még nem érvényesített és jogerős ítélettel elutasított köve-

telések között. A perújítás mellett felhozható, hogy a bírói gyakorlat egyes esetekben helyt adott a valorizációs kérelmeknek ott, ahol az alapkövetelés kérdésében már jogerős ítéletet hozott a bíróság. (Mj. Dtár. XVIII. kötet 64. sz. eset.)

Mindezen elvek ellenére nagyon megfontolandónak tartom, hogy oly széles keretek között engedjék meg a perújítás, amint azt a javaslat tervezi. Akár új pernek, akár perújításnak minősítsük e 13. §. szerint megindítható pereket, oly súlyos feladat elé állítjuk a bíróságokat és oly nagy munkaterhet rovunk rájuk, amelyekkel nehezen fognak megküzdeni.

VIII. Cikkem eddigi részében váltakozva használtam a perújítás és új per kifejezéseket a 13. §. alapján megindítható perekre nézve. Maga a 13. §. nem használja sem az egyik sem a másik kifejezést. Minthogy a perújítás rendkívüli perorvoslat, melynek csak ott van helye, ahol azt a törvény kifejezetten megengedi, nyilvánvaló, hogy a 13. §. alapján megindítható eljárások új perek és nem perújítások lesznek, ha a 13. §. szövege változatlan marad. A különbség az, hogy, ha perújítást enged meg a törvény, akkor az alapper újból tárgyalandó, míg új kereset esetén az alapper ítélete res iudicatát képez és csak a valorizálás kérdése kerül döntés alá. (Pp. 413. §. analógiája) Minthogy azonban a valorizálás kérdése esetleg sok ezerszeresen fontosabb az adósra, mint az alapperbeli ítélet, teljesen lehetetlennek tartom azt az egyenlőtlen küzdelmet, hogy az alperes kezét a res iudicatával megkössük és felperes szabadon támadhassa adósát, még ha utóbbinak bármily hathatós fegyvere is volna, amellyel az alapperbeli ítéletet eredménnyel megtámadhatná.

Nézetem szerint ez okból, ha jogerős ítélet után megengedjük a valorizációt, csak perújításról és nem új keresetről lehet szó.

Köztudomású, hogy az ítéletek indokolása nem mindig fedi azokat a valóságos indokokat, melyek a bíróságot az ítélet meghozatalánál vezették.

A mai jogállapot szerint nincs perújításnak helye, ha az alapperben a bíróság jogkérdésben tévedett. Ha most új törvény, vagyis új jogszabály címén megengedjük a perújítást, felmerül az a kérdés, mi történjék azokban a perekben, amelyekben a döntő kérdésekben a judikatúra időközben megváltozott, vagy melyekben a judikatúra ingadozott, vagy amelyekben újabb törvények új, alperesre nézve kedvező változtatásokat eszközöltek.

A Pp. ezen kérdésekről nem intézkedik azon egyszerű oknál fogva, mert jogkérdésben nincs perújításnak helye, de ha a 13. §. megengedi a perújítást ezen a címen, akkor kérdés, szabad-e arra az állásponton helyezkedni, hogy ebben az egy jogkérdésben (szabad-e valorizálni) el lehet térni az alapperben alkalmazott jogtételtől, de egyébként a jogkérdéshez nem szabad nyúlni.

Ez a bírói lelkiismeretnek erős próbáratétele és képes erősen megingatni a jogbiztonsághoz való bizalmat.

Mindezeket a szempontokat komoly megfontolás tárgyává kell tenni, ha arról kell dönten, legyen-e egyáltalán perújításnak helye és ha igen, mily mértékben.

Ha a törvényhozás a perújítás megengedése mellett foglalna állást, akkor nem elegendő az a pár szó, mellyel a 13. §. ezt a nagy horderejű és kényes kérdést el akarja intézni.

A már említett praclusiv határidő kitűzésén kívül szabályozni kell a hatáskör és fellebbezés kérdését is, tekintettel a valorizálás folytán beálló értékelődésre, amelyre a Pp. nem gondolt.

Dr. Teller Miksa.

Szemle.

— Az Újesztendő országoknak és nemzeteknek csupán lassú átmenetet ismerő fejlődésében nem jelent césurát, mert a történelem nem években, hanem korszakokban gondolkodik. De az időjelképekhez tapadó emberi gondolkodás számára mégis alkalom, hogy kritikailag szemlélje a múltat és reménnyel tekintsen a jövőbe. Igazságügyi törvényalkotásban a lefűnt év nem hozott semmi biztatót. Nem takarította el a forradalmak *Lamnosa haereditas*-át; még mindig disztelenítik törvénytárunkat a rendtörvény veszélyes és erőtlen kaucsukszakaszai, még mindig fennáll, mint fosszíl csodabogár az árdragító törvény és a végtelenig perpetuált háború még mindig indokolja úgy az esküdtbíráskodás hiányát, mint az izgatási börtönbüntetést. Kevés reménységgel kecse-

get a jövő is, ha a közszabadságok roncsait fenyegető büntetőnovella és a gazdasági egyensúly helyreállítására alkalmatlan valorizációs javaslat lehetőségével és azokkal a nagy kodifikációs tervekkel számolunk, amelyek a napoleoni és bismarcki sorrendet megfordítva a polgári és a kereskedelmi kódexben kívánják jelképiesen kifejezni az alkotmányjogi, társadalmi és gazdasági rendet. Ily tervek talán alkalmasak, hogy lélektani hatást váltsanak ki az avatatlan nagyközönségből, de csak erélyes tiltakozásra készíthetik a jogászt, aki ma fokozottan érzi és látja azoknak az előfeltételeknek a hiányát, amelyek fogyatékosága miatt *Savigny* annak idején (1814.) korától megtagadta a hivatást a törvényalkotáshoz. Még fájdalmasabb visszhangot ébresztenek az igazságszolgáltatás működéséről szerzett benyomásaink. Büntető ügyekben alig csökkent az a lidércnyomás, amellyel a *salus reipublicae*-nek félreismeret eszménye ülte meg a bírói lelkeket, holott az állami érdeket egyedül az a törvénymagyarázat szolgálja, amely a honmentési célzattól függetlenül alakult ki a háború előtt. Gazdasági válság és jogbizonytalanság, amelyekkel a bíróság túlfeszített munkahalmazában nem tud megküzdeni, növeli a perek számát. Viszont a szanálási megkötöttség teszi lehetetlenné, hogy a bírák számának megfelelő szaporítása és a fizetések fokozása útján erősített bírói munkakészség birkózzon meg a perek lavínájával, amely az igazságszolgáltatás rendes menetét eltorlaszolta. Ebből a *circulus vitiosus*-ból a legbizakodóbb optimizmus sem látja a kivezető utat. De legkevésbé az a parva sapientia kecsegtet reménnyel, amellyel *Oxenstierna* kancellár útmutatását követve a kormány és nemzetgyűlés, ezidő szerint az ország sorsát igazgatja.

— A kegyelem és a «magánjogi következmények». A büntetőbírósági ítélettel szemben alkalmazott kegyelem tartalmát magára a meghozott büntető ítéletre nézve a Btk. 119. §-a korlátozza akként, hogy az «az elkobzott tárgyak visszaadására, az eljárási és perköltések vagy a sértett felet illető pénzbüntetés elengedésére nem terjed ki». Vagyis a mai terminológia szerint a kegyelem dacára megmaradnak hatályukban a büntetőbírói ítéletnek a lefoglalt tárgyakra, a bűnügyi költségekre és a magánjogi igényre vonatkozó rendelkezései.

A 2245/1920. M. E. sz. kormányrendelettel fenntartott 1919. évi XV. néptörvény is meghatározza a kegyelem tartalmát a büntető ítélettel szemben. Ennek 10. §-a szerint ugyanis ez a kegyelem «nem terjed ki az elkobzott tárgyak visszaadására, a bűnügyi költségek viselésének és a sértett féllel szemben fennálló kártérítési kötelezettségnek elengedésére», 11. §-a szerint pedig «a főbüntetéssel együtt a mellékbüntetések is elengedtetnek, kivéve a pénzbüntetés és az országból való kiutasítás mellékbüntetését». Ugyanezen szakasz második bekezdése szerint körülírt esetekben a pénzbüntetés elengedésére is kiterjed a néptörvényi kegyelem.

Miután az elmondottak szerint még a büntetőbírói ítéletnek is egyes rendelkezései érvényben maradnak a megadott kegyelem dacára, annál kétségtelenebb, hogy a kegyelem ténye magát a büntetendő cselekményt egyáltalában nem teszi non existens-szé, vagyis a tilos cselekmény összes magánjogi következményei a kegyelem dacára is érintetlenek.

Fontossággal bír azonban a büntetendő cselekmény és a büntető ítélet magánjogi következményeinek pontos elhatárolása, mert azok éppenséggel nem azonosak.

Kétségtelen, hogy mindazon következmények, melyek magából az ú. n. tilos cselekményből a magánjog szabályai szerint származnak, változatlanul fennmaradnak és érvényesíthetők annak ellenére, hogy a kegyelem ténye annak «büntetendő» voltát a konkrét esetben meg is szüntette. Tehát kártérítési, bizonyos esetekben elállási, illetve felmondási jog, házasságbontási, kitagadási stb. jogok a kegyelem dacára a legcsekélyebb korlátozást sem szenvedhet.

Ezzel szemben a kegyelemmel érintett büntetőbírói ítélet magánjogi következményei csakis a fent megjelölt jogszabályokkal kifejezetten megszabott terjedelemben maradhatnak hatályukban. Minthogy pedig a «cselekmény» alaki magánjogi következménye, hogy jogerős büntetőbírói ítélettel megállapítás után a polgári perben már bizonyításra nem szorul, azt lehet mondani, hogy a törvényben felsoroltakon kívül megtartja még magánjogi érvényét a büntető bíróságnak a bűnösség kimondására vonatkozó jogerős ítéleti rendelkezése is, jóllehet ezen büntető ítéletre kegyelem adatott.

Ennélfogva a kegyelem dacára érvényben marad a büntetőbírói ítéletből a) feltétlenül: a lefoglalt tárgyakra és a bűnügyi költségekre vonatkozó rendelkezés, b) a Bp. 491. szakaszában megírt vonalak között: a magánjogi igényre vonatkozó rendelkezés

és c) magánjogi következményeiben: a bűnösség kimondására vonatkozó rendelkezés.

A kegyelemmel érintett büntetőbírói ítéletnek semmiféle más rendelkezése sem büntető, sem magánjogi szempontból fenn nem maradhat. Így jelesül ki van zárva, hogy olyan magánjogi következmény, mely nem magának a cselekménynek, hanem csakis valamely az ítéletben kiszabott büntetésnek a folyománya, életben maradjon. Fogalmi képtelenség is, hogy egy kegyelmileg elengedett büntetés bármiféle — akár büntető, akár közigazgatási, akár magánjogi — következményében továbbra is létezhessek.

Ilyen magánjogi következmény, mely nem már az elkövetett cselekményhez, hanem egyesgyedül a jogerős büntetőbírói ítélettel kiszabott különleges büntetéshez — hivatalvesztéshez, viselt hivatal vagy állás elvesztéséhez — kapcsolódik: a vasúti alkalmazott létszámból való törlése (vagyis a szolgálat rögtönös hatályú felmondása) az 1914: XVII. tc. 54. §-ának második bekezdése szerint.

A kir. Kúria P. II. 2997/1924. számú ítéletében mindezekkel szemben oda nyilatkozott, hogy törvényszerűen járt el az Államvasutak igazgatósága, amikor az 1919 február 4-én jogerőre emelkedett ítélettel egy havi fogházra és egy évi hivatalvesztésre ítélt alkalmazottat annak ellenére, hogy az idézett néptörvény a főbüntetéssel együtt a hivatalvesztést is kegyelemből elengedte, ezen közkegyelem hatálybalépte után a létszámból törölte.

A kir. Kúria álláspontjának tévessége már abból következik, hogy ítéletének indokolásában éppenséggel nem juttatja kifejezésre a különbséget a «cselekmény» és a «büntetőbírói ítélet» magánjogi következményei között, sőt míg az egyik bekezdésben szóról-szóra azt mondja: «a kegyelem a büntetendő cselekménynek csupán a büntetőjogi következményeit szünteti meg, de nem hat ki annak magánjogi következményeire», addig a nyomban utána következő bekezdésben már az foglaltatik: «a létszámból való törlés a szolgálati viszony megszüntetését vonván maga után, az a hivatalvesztést kimondó büntetőbírói ítéletnek magánjogi következménye, amelyen a közkegyelem nem változtat».

Az első tétel helyes, de a második — mely amazzal éppenséggel nem vág egybe — már nem állhat meg, mert a büntetőbírói ítéletnek csupán a fentiekben felsorolt magánjogi következményei maradnak meg a kegyelem dacára, de oly magánjogi következmény, mely tisztán és kizárólag az ítéletben foglalt egyik elengedett büntetés folyománya volna, mint egyszerű okozat a megszüntetett okot túl nem élheti.

Megemlítendő még végezetül az az érdekes jelenség, hogy a legfelsőbb bíróságnak éppen ez a tanácsa, mely a szóbanforgó ítéletet hozta, ahol — mint láttuk — a vasúti alkalmazott szolgálati viszonyának megszüntetését a hivatalvesztést kiszabó ítélet folytán tisztá magánjogi következménynek ismeri el, ugyancsak mostani gyakorlatában a vasúti alkalmazottak jogviszonyát annyira nem hajlandó magánjoginak elfogadni, hogy csakis azon esetekben engedi az ezen viszonyból eredő igényeket bírói útra terelni, amikor létszámból-törlés, elbocsátás vagy felmondás megtámadására irányulnak, míg a most megjelölt esetekben kívül a legegyszerűbb magánjogi követeléseket (ki nem adott illetményre iránulókat) «igazgatási útra» tartozóknak mondta ki.

Dr. Szelenyi Gyula.

— A nyíregyházi törvényszék fellebbezési tanácsa (1925. Pf. 2779.) messinai kereskedő kártérítésre irányuló keresetét, amelyet az akkreditálással késedelmes vevő ellen indított, elutasította, mert a messinai kereskedő a még át nem adott árut, amelynek piaci ára volt, a maga telepének helyén és nem a magyar teljesítési helyen adta el. Amidőn, így szól a törvényszék, a messinai kereskedő az árut Messinában «saját telepének helyén szabad kézből eladta, a KT. 347. és 352. §-ának rendelkezéseit sértette meg, mert az eladó a 347. §-ában szabályozott jogával rendszerint csak az ügylet teljesítési helyén élhet és ezért habár az áru az eladás helyén lévő piaci, vagy tőzsdei árak betartása mellett adott volt is el, amennyiben az eladás helye egyúttal nem a teljesítés helye is, az eladás, mint törvénybe ütköző a vevő rovására történne nem tekinthető. Minthogy pedig a jelen ügylet teljesítési helye a tényállás szerint Ny. volt és az áru nem volt annyira romlandó, hogy annak a teljesítés helyére való szállítása veszéllyel járhatott volna, amit már kizár az is, hogy az áru Ny.-án lett volna alperes által forgalomba hozandó, nyilvánvaló, hogy az árúnak Messinában való eladása, a vevő alperes rovására eszközölhető nem volt. Felperes csak abban az esetben lett volna jogosított az árúnak saját telep helyén való eladására, ha igazolta volna, hogy az árúnak a teljesítés helyére való elszállítási költségére is tekintettel az árúnak a teljesítés helyén hiteles személy közbenjöttével nyilvános árverésen való eladása esetén a telep helyén elért vételárral arányban nem álló vételár lett volna elérhető, tehát a telep érdekeinek megvédése céljából történt. Minthogy azonban felperes ilyen alperes tagadásával szemben nem bizonyított, ennél fogva a felperes által történt eladást az áruval való rendelkezésnek, ekként részéről az ügylettől való el-

állásnak kellett minősíteni. A messinai kereskedő ekkép, akinek magyarországi vevője már annak a kötelezettségének sem tett eleget, hogy a meghitelezésről gondoskodjék és aki a KT. 352. §-ából eredő azzal a jogával kíván élni, hogy az árut a vevő rovására eladja s kárának megtérítését kérje, kénytelen volna a még messinai telepén lévő áruját Magyarországra küldeni s itt eladatni. Ezt a kívánságot józan laikus ész elég abszurdnak fogja ítélni s mi azt hisszük, hogy a törvény sem kíván ilyet. Józan megfontolás szerint az árut, amelynek vételárát a vevő nem fizeti ki azon a helyen kell eladni, amelyen éppen van, vagy a legközelebbi piacon. A törvény sem kívánja, hogy az eladó az árut ezen eladás előtt a föld körül utaztassa. Bizonyos, hogy az eladás többnyire a *rendeltetési* helyen fog történni, mert rendszerint csak az áruval történő tényleges megkínálás alkalmával tűnik ki, hogy a vevő nem fizet. De amidőn a vételár előre fizetendő vagy, mint a peres esetben, az eladó meghitelezendő és így a vevő teljesítési késedelme már akkor beáll, amidőn az áru még az eladó telepén van, ily esetben az eladó eladhatja ott vagy a legközelebbi piacon és nem kell előbb Messinából magyar földre küldeni. Előre nem látható baj persze, ha azt, amit ő Messinában helyesen tett, távol Magyarország földjén a bíró helytelenül bírálja el. Mi pedig ezt a döntést és indokolását közöltük okulásul is, de főleg azért, hogy ez az évnýtő szám ne nélkülözze a derűs humort.

Fiatal, nőtlen, agilis ügyvéd, aki nagy gyakorlattal, munkakedvvel, német és francia nyelvtudással és jó referenciákkal rendelkezik, társulna lehetőleg fővárosi kartárssal, vagy irodavezetéssel vállalni. *Ígénei rendkívül szerények.* Ajánlatok «viribus unitis» jelíggel a kiadóhivatalba küldendők. 17755

Elsőrangú agrár pénzügyész volt igazgatója jogtudor, 30 éves telekkönyvi gyakorlattal Budapesten ügyvédi irodába ajánlkozik. Címe a kiadóhivatalban. 17759

Mindennemű
**természettani, természetrajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert**

legelőnyösebben szállít

CALDERONI
Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaság

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk.

Újdonság

Dr. EGYED ISTVÁN

kir. ítélő táblabíró, egyetemi magántanár

IPARJOG

című műve, amely az érvényben levő iparjog egyetlen rendszeres feldolgozása. Az érvényben levő ipartörvények mellett az összes iparra vonatkozó rendeleteket is tartalmazza azok szakszerű magyarázatával.

**Nélkülözhetetlen mindenkinek, aki az ipar
ügyeivel foglalkozik.**

A 18 íves, pontos tárgymutatóval ellátott kötet ára
140,000 K.

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a
Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,
VI., Andrassy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K.
(60 fillér)

TARTALOM. Vargha Ferenc koronaügyész: A jogászi képzettség értékelése a vizsgákon. — Dr. Schwicker Richárd kir. törvényszéki tanácselnök: A nyugdíjak valorizációjának kérdéséhez. — Dr. Tihanyi Lajos budapesti ügyvéd: A jelzálogos tartozások és a valorizációs javaslat. — Szemle.

Melléklet: Tartalommutató a Jogtudományi Közlöny 1925. évfolyamához.

A jogászi képzettség értékelése a vizsgákon.

— Vargha Ferenc koronaügyész megnyitó beszéde a bírói s ügyvédi vizsgáló-bizottságnak 1926 január 11-én tartott teljesülésében.

I. Az egységes bírói s ügyvédi vizsgát szabályozó rendelet 5. §-a előírja, hogy minden év elején teljes-ülést kell tartani, melyen a vizsgálobizottságot érdeklő kérdésekről kell előterjesztést tenni s a vizsgálatokról szerzett tapasztalatokat kell ismertetni. A teljesülés tárgya tehát ezekkel adva van. Egyik része a vizsgára vonatkozó statisztikai adatokat öleli fel, a másik rész pedig a vizsgákon szerzett tapasztalatok rendszerbe foglalása s magasabb szempontok szerint való felhasználása, ami lényegileg nem más, mint a vizsgákon szerzett tapasztalatok szociál-pszichológiai értékesítése, mely abban az egy problémában sűrítethető össze, hogy *miképpen lehetne a bírói, ügyészi s ügyvédi pályán működő jogászok értelmi s erkölcsi színvonalát emelni.*

Ezzel az utóbbi kérdéssel s a gyakorlati jogászok színvonalának hanyatlásával kívánok a mai teljesülésben foglalkozni.

Már több mint negyed százada minden ciklusban hallom ismételn refrainszerűleg azt, hogy emeljük az ügyvédi s bírói kar színvonalát, tehát legyünk *szigorúbbak* a vizsgákon; s ha szigorúbbak leszünk, többet tanulnak s többet tudnak a jelöltek s így automaticae emelkedik a jogász-nemzedék színvonala.

Ez logikus gondolkodás, csak az a kérdés, mit értünk célszerű szigorúságon? Ez a kérdés szoros összefüggésben áll azzal a további kérdéssel, hogy mit kell a jelöltnak tudni, mit követelhetünk tőle a kellő színvonalán álló jogászi tudás érdekében. Vajon követelhetjük-e a jelölttől az apró részletek teljes ismeretét, vagy meg kell elégednünk az átlagos szakszerű jogászi műveltséggel? Kell-e követelnünk tőle a fő tárgyak nagy birodalmának teljes részletekig menő uralását, mikor mindegyik szakcsoport beható ismerete egy egész ember szellemi képességét követeli s kívánhatjuk-e még ezenfelül azt is, hogy a mellékstudiumokban is egyformán járatos legyen? Ha meggondoljuk, hogy a kultúra haladásával az emberi ismeretek nemcsak terjedelemben, hanem főképpen mélység dolgában is fejlődnek s mindig jobban előtérbe nyomul a differenciálódás és specializálódás, nem lehet vitás, hogy a vizsgán, mely az összes jogi ismeretek óriási anyagát felöleli, csakis a szakszerű jogászi műveltség s jogászi gondolkodás után kutathatunk, mert ha ennél többet kívánunk s azt követeljük, hogy a jelölt az elmélyedő, sokszor szörszálhasogatásig menő aprólékosságokat is tudja, egyrészt lehetetlent kívánunk tőle, másrészt a vizsga eredményét a véletlentől tesszük függővé. Lehetetlent kívánunk, mert még a legképzettebb jogász sem tartja tudatában a legapróbb részleteket, hanem adandó alkalommal külön tanulmány tárgyává teszi azokat, másrészt ha a jelölttől, hogy úgy fejezzem ki magamat, mikroszkópikus ismereteket követelünk, s a vizsga tárgyának egyetlen részére vagy részének töredékére

koncentráljuk a kérdést, ha véletlenül azt a részt valamelyik szanatóriumban bemagolta s egyébként rendszeres ismerete nincs; leteszi a vizsgát; viszont, ha azt a részletet nem ismeri, megbukik, habár van jogászi műveltsége s gondolkozása és a vizsga tárgyáról átlagos alapos ismerettel rendelkezik.

Mint minden emberi ismeretnek és tevékenységnek úgy a cenzor működésének is meg van a művészete s pszichológiája, ami abban áll, hogy a kérdezés megfelelő technikájával megtudjuk azt, hogy az egész anyaggal foglalkozott-e a jelölt rendszeresen, ismeri-e az alapvető principiumokat; van-e jogászi műveltsége, gondolkozása s érzéke. Tehát kerüljük a vizsgán a túlságos aprólékosságot s különösen ne szögezzük le magunkat egy részlethez a kérdéses alkalmával. Ha azt a részletet nem tudja a jelölt, menjünk át nyomban másra, hiszen minden tárgy ezer és ezer kérdést tár fel. A vizsgára szánt idő bőségesen elég arra, hogy változatos és gyors tempóban pergő kérdésekkel az igazán rutinizott cenzor napvilágra hozza azt, hogy elkészült-e a jelölt s viszont ad oculus demonstrálja, hogy nem üti meg a mértéket.

Különösen kiemelek itt két részletet: az írásbeli vizsgát s a melléktárgyakat. Ha szabad őszintén szólnom, egyikre sem helyezek súlyt. Az írásbeli vizsga, mikor a jelölt mindenféle segédforrásokkal felszerelten oldja meg a feladatot, nem lehet mértékadó annak megállapításánál, hogy ismeretének raktára mit tartalmaz. Egyébként az írásbeli csak a iudicium, továbbá a forma érzék s technikai jártasság demonstrálására s nem a jogi ismeretek bizonyítására való.

Így vagyunk a melléktárgyakkal is. Ezek közül kétségtelenül nagy fontosságú a telekkönyv. Közjogunk, azonban romokban hever, a háború előtti közjog nagy részben a történelemé s a jövő közjogának csak főbb vonalait látjuk; a közigazgatás s pénzügy pedig nagy erdő, nem tudja a jelölt, hogy melyik fát vágja ki abból. A bányajog csaknem elméleti értékű, mert bányáinkat Trianon zsarnoki műve elharácsolta tőlünk. Tehát a melléktárgyak nagy része s az írásbeli igen alárendelt jelentőségű. Helyezzük a súlyt a főtárgyakra, ez igazán a jogi materia, ezen dől el a vizsga sorsa. Azt az időt, amit az írásbeli hosszas taglálására fecseklünk, inkább a főtárgyakra fordítsuk. Ezt követeli a kérdés helyes pszichológiája s logikája.

Az elmondottak szem előtt tartása vezet el a célhoz s nem a teljesülésnek az az elhatározása, hogy ezentúl szigorúak leszünk.

Egyébként elméletileg igen szép elhatározás ez, csak az a baj, hogy illúzió az egész, olyan, mint a fata morgana, kevés benne a realitás.

Ne tévesszük szem elől, hogy a szigorúság, vagy enyhesség individuális erkölcsi sajátosság. Azt a teljesülés pillanatnyi elhatározásával nem lehet sem megszerezni, sem elveszteni; minden cenzor olyan szigorú, vagy olyan elnéző a vizsgán, amilyen az ő egyéni vérmérséklete, szokása, gondolkodása s egész világgelfogása, amit a bizottság alakuló közgyűlésének az az ünnepélyes elhatározása, hogy mostantól kezdve a jogászi színvonal érdekében szigorúak leszünk, egy jöttányit sem befolyásolja. Egy szerűen azért, mert pszichikai s erkölcsi egyéniségünk gondolkodásunk s elhatározásunk nem akaratom pillanatnyi fellobbanásának szülötte, hanem eredménye idegrendszerünk biokémiai szerkezetének és determináltságának.

De ezenfelül más okok egész láncolata is beleszól a vizsga eredményébe. Ha lehetséges volna a bizottság mentalitását egy varázsütésre akként átalakítani, hogy minden cenzor a mai nap

tól kezdve drákói szigorral kezelje a vizsgát, ez egymagában még sem vezetne a kívánt eredményre, mert a jelölt ismereteinek megszerzése s tudásának értékelése nem függ kizárólag a cenzorok szigorúságától, hanem beleszól abba más konvencionális tényezők egész raja.

II. Első helyen említem fel a *gyakorlati előkészítő szolgálat hiányos voltát*. Nem a törvényekben, nem is a jogszabályokban van itt a hiány. Ilyenekben nem szűkölködünk; hanem hiány van a jóakarásban, az altruizmusban s a szociális érzésben.

A jelöltet a legtöbb esetben csak mint munkaerőt nézzük a bíróságnál s ügyvédi pályán egyaránt; csak arra törekszünk, hogy minél több pensumot végeztessünk el vele s elfelejtjük, hogy a principális nemcsak dolgoztató hatatom, hanem fontos társadalmi s pedagógiai tényező, aki utolsó láncszeme annak a hosszú nevelési folyamatnak, amit megkezd az anya, folytat a család, majd tovább vezet a közép- s felsőiskola, hogy megkoronázza azt a joggyakornok principálisra. A hosszú nevelési rendszernek ez az utolsó, de talán legfontosabb stádiuma. Olyan mint a tető az épületnél. Ha szolid a ház teteje, megvédi az egész épületet esőtől, vihartól, ha pedig rozog s hitvány, vagy pláne ha tető nélkül hagyjuk az épületet, rombadől időnap előtt.

Igy vagyunk a jogász-nemzedékekkel is. Ha a joggyakorlatot nem úgy tekintjük, mint a jogász nevelés koronáját; s nem látjuk át annak rendkívüli szociális fontosságát s a joggyakornokot csak a rideg önzés szemüvegén át nézve, hasznathajtó gépnek nézzük, ez momentán hasznára lehet a principálisnak úgy az ügyvédségnél, mint a bíróságnál, de nagy kárára van a jogász-nemzedéknek; s az egész társadalomnak, mert a jogász olyan a modern társadalomban, mint az idegrendszer az emberben. Minél tökéletesebb, minél fejlettebb, annál tökéletesebb a társadalom is.

III. A gyakorlati jogász-nemzedék kiképzésére s a vizsga eredményére igen nagy s káros hatással van az úgynevezett *szanatóriumi rendszer*. A jelöltek minden áron arra törekszenek, hogy lehetőleg kis erőfeszítéssel minél rövidebb idő alatt elkészüljenek a vizsgára. Gyakran mellékes előttük a jogi pálya szeretete, mellékes a tudományos képzettség s az idealizmus. Csak nagy ritkán találkozunk olyannal, aki ezekkel az erkölcsi javakkal rendelkezik. A dekadens gondolkozás hozta aztán létre a szanatóriumot, mely beígéri a jelöltnek, hogy néhány hét alatt különféle technikai cselfogásokkal annyi jogismeretet bemagoltat vele, amennyi éppen elég ahhoz, hogy diplomához jusson. Az ilyen ambiciónélküli sajnálatraméltó fiatalemberekből lesznek a jogi mesteremberek, a jog spekulánsai s a jog konjunktúra lovagjai, akik a jogi pályát a szellemi és erkölcsi tudományok magas szintjéről lesüllyeszti az üzletember, az alsórendű spekuláns színvonalára. Az ilyen szanatóriumi készülék egyenes arányban áll az általános erkölcsi kultúrával. Minél fejlettebb, minél magasabb színvonalú a kultúra, annál kevésbé folyamodnak ehhez a vásári munkához, melynek tartós értéke nincs s igazi tanultság s rendszeres képzettség megszerzésére nem alkalmas. Az ilyen szanatóriumi készültségű emberekből lesznek a jog sarlatánai, akik éppen olyanok, mint a kuruzslók a betegség terén; s éppen annyit talán meg többet ártanak a jogi életnek s igazságszolgáltatásnak mint a sarlatánok a terápiában.

Sajnos, ez ellen a jogi sarlatanizmus ellen a jogi életben izóltan nem lehet hatályosan védekezni, mert ez az általános morálitással áll összefüggésben. Ahol a kötelességnek lelkiismeretes teljesítése csak kivétel, ahol a rideg önzés az élet legfontosabb principiuma; ahol a mások érdeke iránt ellenséges érzés, vagy legjobb esetben a legridegebb közömbösség uralkodik, ahol hiányoznak azok a lelki s erkölcsi erők, melyek a társadalmat egységes s egymást kölcsönösen gyámolító organizmussá teszik, ott mindaddig nem várhatjuk a felületesség kiküszöbölését, amíg a társadalom egyes elemeiben s a maga egészében a tudat központjába nem kerül az együvértartozás s kölcsönös segítség szociális gondolata; mely foglalkozásra, társadalmi állásra tekintet nélkül folyton és lépten-nyomon azt a fanatikus meggyőződést hirdeti, hogy egységes társadalmat alkotunk, melyben mindenki minden pályán és minden állásban szoros korrelációban áll a másikkal; tehát senki sincs a társas életben, akinek jóléte, vagy balsorsa távolabbi vagy közelebbi kapcsolatban nem állana a többi életével.

IV. A jogász sarlatanizmussal kapcsolatosan kell felemlítenem egy másik tényezőt, mely hasonlóképpen a jogász színvonal süllyedésének előmozdítója. Ez a *protekció-hajszolás*.

A protekció-vadász és sarlatán jogász közös ismérve az, hogy mindkettő minél kevesebb komoly tudással akar az ügyvédi diplomához jutni. Ámde e közös vonás mellett lényeges különbség van a kettő közt. Míg a sarlatán jogász a társadalom minden rétegéből verődik össze, a protekciós a kiváltságosak közül toborzódik. Azok alkotják ezt a kiváltságos, de értelmileg éppen nem elit csapatot, akik leszármazás, előkelő rokonság, előnyös összeköttetés, barátság és minden elképzelhetetlen társadalmi összeköttetés révén a cenzorok erkölcsi érdekszférájába tudnak férközni. A protektorok aztán, mint a vérszomjas vámpír reávetik magukat a szegény cenzorra s ezer és ezer forrásból fakadó erkölcsi befolyást gyakorolnak arra, hogy az ügyefogyott protekciós fiatalember érdekében lázadó lelkiismeretén erőszakot téve, szaporítsa a jogászok táborát egy-egy tudatlan s lelkiismeretlen emberrel, aki azután akár bíró, akár ügyvéd lesz, csak kárt s pusztulást csinál minden működésével. Hangsúlyozom, hogy ezek a protekciós jelöltek ha nem is mindig, de legtöbbször nem csupán tudatlanok, hanem lelkiismeretlenek is, lelkiismeretlenek azért, mert a protektort az esetek óriási nagy részében nem részvétre jogosító okokból, hanem azért veszik igénybe, mert komoly munka helyett léhaszkodással cinikus időlopással s henyéléssel töltötték el idejüket s mikor aztán a négy évi praxis után út a számadás órája, előkelő összeköttetésük révén azt akarják elérni, hogy kedvezőbb elbánásban részesüljenek, mint azok, akik kétségbeesett küzdelmet vívnak az élettel s annak ezer nyomorúságával.

A protekcióvadászok ellen irtóháborút kell indítani *mindig, ha a protekció a léhaságot, cinizmust, üres szórakozni vágyó életet favorizálja*, mert a jogász színvonalat lesüllyeszti, érdemtelenséget akar kedvező helyzetbe juttatni s a cenzort a vizsga tárgyilagossági értékelésének és megbírálásának munkájában akarja megzavarni. Pedig ne feledjük el, hogy a cenzor is bíró azzal a különbséggel, hogy a per bírása az esetek óriási nagy számában anyagi kérdésekben dönt, csak kivételesen erkölcsi javakban. A cenzor ellenben kivétel nélkül, mindig erkölcsi s intellektuális értékeket mérlegel, amihez járul az, hogy a per bírása rendesen egyes emberek jogi vitájában dönt; a cenzor ellenben, mikor a diploma kiadására szavaz, hatalmat ad a diploma birtokosának arra, hogy számtalan embernek, az egész társadalom minden tagjának minden jogvitája rendezésében mint bíró, ügyész, vagy ügyvéd döntő szerepet vigyen.

És nem iróniája-e a társadalmi életnek, hogy a bírót még informálni sem szabad, — amit tisztelet az ügyvédi karnak — annyira respektálnak, hogy több mint negyven éves hivatalos pályám alatt egyetlen egyszer sem történt meg, hogy ügyvéd engem informálni akart volna. Ellenben az ügyvédi vizsgán, mely a diploma kiadásával összehasonlíthatatlanul nagyobb erkölcsi értéket képvisel, mint egy per mikénti eldöntése, lépten-nyomon protektorok lábatlankodnak az erkölcsi igazság útjában.

V. A praktikus jogászok értelmi színvonalát nagyon lesüllyesztette a *harctéri szolgálatból* kiinduló részvét és könyörületesség. Tudjuk, hogy állami jogszabályok is favorizálták azokat, akik harctéri szolgálatot teljesítettek a joggyakorlati idő dolgában. Ez az időbeli állami favorizálás a cenzornál könnyen érthető humánus érzelmi okokból kiegészítődött értékelési favorizálással; amennyiben a vizsga eredményét sokkal elnézőbben értékeltük, ha olyan ember állott előttünk, aki résztvevett a háborúban, ami erősen fokozódott, ha meg is sebesült. A leghatalmasabb erkölcsi protektor szólalt ezek érdekében fel; az ország, a haza, melyért vérüket ontották.

Ámde ezek az idők elmúltak; a részvét motivuma eltűnt s ma is sokan annak emlékéből akarnak élni, hogy tudatlanságukat azzal palástolják. Az ilyen részvétebbresztés csak a vizsga színvonalának süllyesztésére való, megfelelő erkölcsi motivum nélkül.

VI. Számos oka van még az értelmi nivó süllyedésének — melyek felsorolásával s méltatásával nem akarom a mélyen tisztelt teljesülés nagybecsű figyelmét tovább igénybevenni. Csak egy törekvést említek még fel, amit a *zavarosban való halászásnak lehetne* nevezni.

Már többször észrevettem, hogy a jelöltek bizonyos ciklusok végére szeretik a vizsgákat koncentrálni. Így december második felére s főleg a nyári szemeszter végére. Különösen észleltem ezt tavaly, mikor június utolsó hetében három nap volt vizsga s mindennap öt-hat bizottság működött. Úgy, hogy három nap

körülbelül 100 ember vizsgázott, vagyis *egy nagy része annak, amennyi az egész év folyamán tett vizsgát*. Miután pedig a gyakorlati idő leteltéből kitűnt, hogy ezek nagy része, már hónapokkal előbb tehetett volna vizsgát, nyilvánvaló a tendencia, hogy a tömeges jelentkezés a bizottság kifárasztását a figyelem csökkenését s elnézőbb bánásmódot vett számításba.

Rajta leszek, hogy ez a spekuláció a jövőben csődöt mondjon.

VII. Végezetül még csak egy körülményre hívom fel nagybecsű figyelmüket; a vizsgák számának nagyságára, mely megcsonkított országunk lakosságával nincs arányban. A békeviszonyokhoz mért bizonyos szaporodás meg volna indokolható a gazdasági viszonyok rosszabbodásával, a hitel élet, a termelés s a kereskedelem átalakulásával s az erkölcsi színvonal súlyedésével, mely utóbbi nemcsak a kriminalitás képét változtatta meg s szaporította a bűncselekmények számát, hanem teljesen újfajta bűncselekményeket is hozott létre. Ezek a tényezők mind az ügyvédek közbejöttét s jogtudását provokálják, azonban korántsem indokolják azt, hogy a jogi pályára egész özönével tóduljon a fiatalság, mintha a bírói s ügyvédi pálya aranytermő mezőket jelentene; mert a helyzet úgy áll, hogy vannak igen jól, sőt fényesen jövedelmező irodák, de ezek nem az ügyvédi pálya piramisának széles alapján helyezkednek el, hanem a csúcán, ahol csak a sors kegyencei férnek el, a többség, a zöme, a nagy szám lent van a piramis széles talapzatán, ahol keserves, nem ritkán kétségbeesett küzdelmet kell vívnia, hogy az ügyvéd magát és családját fenntarthassa.

Nagyon érdekes volna ennek a szomorú jelenségnek gazdasági, jogi, szociális s morális következményeit levonni. Ezt azonban, bármily vonzó s érdekes volna is, mellőzöm, mert ez már az igazságügyi és szociális politika és szociológia körébe tartozik.

Nem zárkozhatom azonban el attól a — sajnos — pesszimistikus jóslattól, hogy a gyakorlati jogászoknak ez a túlságos indokolatlan szaporodása s a jogi pályának érthetetlen, merem mondani, meggondolatlan favorizálása oly megbillenést fogja előidézni a társadalom tagozódásának, az egyes kereseti ágak benépesítésében oly diszharmóniát fog létrehozni, hogy azt emberi hatalom símán és zökkenés nélkül alig tudja helyreütni. Végtelen szenvedés, nyomor s illúziók szétfoslása fogja csak az élő s következő generációt megtanítani arra, hogy egyetlen egy pályát sem szabad a jövőbe pillantó értelem és megfontolás nélkül túltelíteni, mert a túlsúlyfoltosság a megélhetést teszi lehetetlenné, ez pedig forrása minden szenvedésnek s ellensége a társadalmi békének s harmóniának.

A jövő sötét konturjai azonban ne kergessenek a fatalizmus és quietismus reménytelen berkeibe, mert hiszen ha erre volnánk utalva mindig ha egy állam, társadalom, osztály, vagy csoport válságos helyzetbe jut, akkor az emberiség és kultúra már rég megsemmisült volna. Éppen ellenkezőleg. A jelennek súlyos, gyakran leküzdhetetlennek látszó nehézségei és szenvedései sarkalták az embert mindig új erőre, új célkitűzésekre, energiáinak megfeszítésére a történelmi korszakok minden etapján. Nyitott szemekkel nézzük a társadalom szükségleteit. A kínálat s kereslet vas törvényének megnyilvánulását ne csak a szoros értelemben vett gazdasági életben figyeljük, hanem figyeljük azt az emberi tevékenység minden terén, mert nem az emberi akarat, nem is a numerus clausus határozza meg azt, hogy bizonyos pályára mily arányban ömöljenek az emberek, hanem a társadalom szükséglete, ami kifejeződik a kínálat s kereslet egymáshoz való viszonyában.

Pályaválasztásnál szélesebb perspektívával nézzenek körül a szülők s az ifjak s ha valamely pályán súlyosabb lesz a megélhetés, növekszik a nyomor, a szorgalom s tanultság sem rentabilis, ott a túlsúlyfoltosság ütötte fel a fejét. Az ilyen pályát kerülje, vagy ha már realépett, hagyja el minél előbb mindenki, míg fiatal s új pályán sikert arathat.

A quietismus helyett az activismus, a tétlen megadás és fatalizmus helyett a tevékenység legyen az irányadó eszme az egész vonalon a szolidaritás jelszava alatt.

Sohase felejtjük el, hogy bíránál, ügyészeknél s ügyvédek-nél a pályák különbözősége csak látszólagos, lényegileg kölcsönös és szolidáris támogatás mellett közös cél felé halad mind a három testület, de különböző utakon. Ez a cél az erkölcs, jog és igazság megvalósítása minden egyéni és kollektív összeütközés és jogvita területén. A három foglalkozási ág minden pernél, minden

jogi vitánál e hármas eszmény megvalósítására törekszik. Ez a hármas eszményi cél kapcsolja organikus egységgé a bírói, ügyészi s ügyvédi kart, aminthogy e hármas ideál is végelemzésben egy szintetikus egység, mert ami jogos, az szükségképpen igazságos és erkölcsös s ami igazságos, az jogos és erkölcsös és ami erkölcsös, az lehetetlen, hogy ne legyen igazságos és jogos egyszerre s egy időben.

A nyugdíjak valorizációjának kérdéséhez.

Erről a témáról már oly szakavatott oldalról hallottunk megfelelő véleményt, hogy szerénytelenségnek látszik, ha újból felhánytorgatom ezt a kérdést. Ha mégis megteszem, ennek okát kell adnom. Teszem elsősorban azért, mert azok a vélemények, melyek a kérdést tárgyalták, nagy részben még az idevonatkozó törvényjavaslat megjelenése előtt hangzottak el; másodsorban azért, mert igen kevesen vannak, akik e kérdésnek *gyakorlati* megoldásával annyit foglalkoztak, mint a jelen sorok írója. Hisz a budapesti kir. törvényszék 38. tanácsa már 1924. júl. 2. napján hozta meg az első idevonatkozó ítéletét (12,379/1923. sz. alatt) és a lefolyt másfél év alatt számtalan peres eset várt és nyert eldöntést. Bőven volt tehát alkalom a kérdés egész komplexumával behatóan foglalkozni és annak minden részletével megismerkedni.

* * *

Ma, miután a kir. Kúria a nyugdíj valorizációja mellett véglegesen állást foglalt és a nemzetgyűléshez benyújtott törvényjavaslat is magáévá tette a legfelsőbb bíróságunk álláspontját, igazán felesleges az annak idején annyira vitatott bírósági állásfoglalást újból indokolni és az ellene elhangzott, egyes esetekben kiméletlen kritikákat megdönteni. Mindent összefoglalva megállapíthatom, hogy alig volt valaha szebb példája a bírói jogalkotásnak, mint a magántisztviselők nyugdíjvalorizációjának esetében és bármilyen is legyen ennek az égető kérdésnek végleges megoldása, a magyar bíró büszke lehet arra a tevékenységére, mellyel utat tört a jognak teljesen ismeretlen terepén. E tekintetben aranyzavakat hallottunk dr. Gallia Béla kir. kúriai bíró szájából, mikor a Magyar Jogászegyletben ecsetelte a bírói joggyakorlat kialakulását és alapvető elveit.¹

Ennek külön hangsúlyozását szükségesnek tartottam azokkal a csaknem szemrehányásként ható szavakkal szemben, melyekkel az egyik bíráló² éppen a jelen Közlöny hasábjain ostromozta a bíróságaink állásfoglalását. Utalhatok arra, hogy a «Törvényjavaslat egyes magánjogi pénztartozások ártértékeléséről» jogi konstrukcióját éppen a kir. Kúriának valorizációs gyakorlatából merítette és a nyugdíjártértékelés szűkebb kérdésében is tág teret enged a bírói megállapításnak (23. §.). Tehát kétségtelen, hogy a legmagasabb bíróságunk a jelen esetben is csak az általános jogi meggyőződésnek szöcsöve volt és erre alapította a saját döntéseit.

Ezzel elérkeztem a cikkem tulajdonképeni tárgyához, az éppen idézett törvényjavaslat egyes intézkedéseinek kritikai méltatásához. Habár ez csak a javaslat³ 18—26. §-aival, tehát annak igen kis részével kíván behatóbban foglalkozni, mégsem hallgathatom el aggályaimat egyéb amazokkal összefüggésben álló rendelkezéseivel szemben sem.

Hogy azonnal elejéről kezdjem a dolgot, itt van a javaslat címe. Ebben az idegen hangzású és meglehetősen homályos eredetű és tartalmú «valorizáció» szó helyett az «ártértékelés» fogalmával találkoznunk. Szerény nézetem szerint ez nem fedi annak a folyamatnak az értelmét, melyet kifejezni kíván. «Ártértékelni» annyit jelent, mint az eddigi értékmérő helyett másikat alkalmazni. Mit a javaslat indokolása «technikai» ártértékelésnek nevez. A javaslatból, különösen annak 10. §-ából kiderül azonban, hogy lényegében nem erről az egyszerű folyamatról van szó, hanem különböző, törvényileg megállapítandó körülményeknek figyelembevételével a kikötött vagy egyébként megállapított szolgáltatás helyett *egészen eltérő tartalmú és értékű* szolgáltatás nyer megállapítást. Ezt a folyamatot alkalmazza a javaslat 23. §-a a nyugdíjak tekintetében is, sőt a 19. §-ában és a későbbiekben igen körülményesen meghatározott eljárás is, amely lényegében semmi egyéb, mint az eddigi szolgáltatásnak újabb keretben való meghatározása. Helyesebb volna tehát, ha ezt a folyamatot nem «ártértékelésnek» neveznők, hanem inkább «egyes magánjogi pénztartozások értékének újabb megállapításáról» beszéljünk.

De bármiként is nevezzük azt a folyamatot, amely hivatva volna a mindenképpen tarthatatlan eddigi helyzetnek véget vetni, az az egy holtbizonyos, hogy a megoldás csak abban az esetben lesz kielégítő és végleges, ha a gazdasági lehetőségek határai közt az anyagi igazságot a lehető legtökéletesebben megvalósítja. Nem elég ehhez, ha, mint a javaslat indokolása tartja, csupán «a jogbiztonság és a méltányos kiegyenlítés elve között kompromisszumot keresünk». Mert ebben az esetben a kérdésnek csupán egyik

¹ L. Kereskedelmi Jog XXII. évf. 6. számában.

² Dr. Proszvimmer Béla: «A nyugdíj felértékelés mint törvényhozási probléma». LX. évf. 19. és köv. számai.

³ A következőkben a hosszú cím helyett csupán a «javaslat» szót kívánom használni.

430M

348M

oldalát, a gyakorlati szempontokat vettük szemügyre; ez pedig meglehetősen alacsonyrendű álláspont. És ennek tulajdoníthatjuk a javaslat ellen emelhető azt az általános kifogást, hogy mindenütt, ahol a gyakorlati érdekek összeütköztek, ott, ahol a lehetőségek közt választani kellett, azt a megoldást választotta, mely az anyagi igazságtól *távolabb* esik.

Ez az *általános nízus* amely a javaslaton végigvonul, sehol sem jut oly határozottan kifejezésre, mint a második fejezet d) pontjában («Magánalkalmazottak nyugdíja» stb.) és ez oly szembe-ötöl, hogy még oly bíráló is, aki hajlandó volt a javaslat gyakorlati szempontjait a legszélesebb körben honorálni, e tekintetben hangoztatta aggályait.⁴ Még mielőtt áttérnénk ezeknek a speciális rendelkezéseknek méltatására, csupán egy intézkedésére kívánom az olvasó figyelmét felhívni, amely fényesen megvilágítja az általam kockáztatott fenti tételt. Ez a javaslat 6. §-ának második bekezdése. Az első bekezdésben a javaslat — teljesen logikusan — az államnak és törvényhatóságnak kereskedelmi és ipari vagy általában gazdasági célú vállalatai (üzemei) körében felmerült magánjogi pénztartozásokat aláveti az «átértékelési» folyamatnak; ezzel szemben az «átértékelés» alól kiveszi az ily vállalatoknál (üzemeknél) biztosítékul letett vagy visszatartott óvadékot, biztosítékot, bánatpénzt stb.-it és pedig azzal a szükség-szavú indokollással, hogy «a javaslat a valóságnak megfelelően az ilyen összegek letétszerű, nem lukratív kezelését tételezi fel és azért a javaslat egyéb rendelkezéseivel (10. §.) összhangban átértékeléseket kizárja». Ez a rendelkezés jogilag és logikailag tarthatatlan! Elsősorban is: mi a különbség jogilag és gazdaságilag az állam és törvényhatóság mint magánvállalkozó és más magánvállalat közt? Ha nincsen lényegbe vágó különbség — mint azt maga a javaslat is elismeri — akkor miért alkot mesterséges módon és kellő indokolás nélkül kivételt e vállalatok javára? Talán csak nem azért, mert igen sok szegény alkalmazottnak értékét vesztett óvadéka forog kérdésben, melynek méltányos valorizációját a bíróságok már kimondották. Ezért volna szükség egy új, szokatlan praesumptio juris et de jure megkonstruálására, — holott egészen kétségtelen az, hogy a készpénzóvadék, — biztosíték stb. az állam és törvényhatóság magánvállalkozásánál éppen úgy, mint minden más magánvállalatnál is beismerten vagy bebizonyíthatóan a vállalat egyéb vagyonával összevegyült és annak sorsában osztozkodott. Ime! — a gyakorlati szempontnak előtérbe nyomulása — az anyagi igazság rovására!

Ami már most a magánalkalmazottak nyugdíját illeti, ennek az «átértékelését» elvileg kimondja a javaslat 18. §-a, amelynek indokolása kifejezetten a bíróságok gyakorlatára utal. Ez a szakasz azt az egyébként helyes tételt állítja fel, hogy «az átértékelte összeg nem haladhatja meg a pénz értéksökkenéséből eredő hátrány teljes kiegyenlítését.» Tehát a 100%-os valorizáción túl nem emelkedhetik a nyugdíj még az esetben sem, ha p. o. a vállalat vagyonát a 19. § értelmében 100%-nál magasabb arányszám szerint mentette volna át. Az indokolás szerint «az ilyen eredmény az alkalmazottakat indokolatlan előnyhöz juttatná». Hát ez ellen elvileg nem lehet kifogást tenni! Amde gyakorlatilag a dolog másként fest. Egyik gőzhajózási vállalatunk alkalmazottjai a boldog békeidőben a nyugdíjszabályzat szűkmarkú intézkedései folytán oly csekély nyugdíjban részesültek, hogy a vállalat — horribile dictu! — *önként* oly összegre emelte föl a havi járandóságot, amely átszámítva aranykoronára meghaladja a békebeli nyug- (kegy-) díj 100%-át. Ha már most feltesszük, hogy olyan vállalatnál is előfordul ez az eset, amely vagyonát 100%-nál nagyobb mértékben mentette át, akkor nem látom be: miért ne részesülhetnének ezek az alkalmazottak, kiknek békebeli nyugdíja ily lehetetlenül csekély összegben nyert megállapítást, a vállalat vagyoni állapotának megfelelő magasabb nyugdíjban? Ezzel kapcsolatban foglalkozni kívánok dr. Proszvimmer Béla úrnak azzal a kifogásával, mely az egyes bíróságok ama döntései ellen irányult, amelyek értelmében a nyugdíjat 100%-nál nagyobb mértékben valorizálták. Hát ez az eset tényleg előfordult! De indokolása bennfoglaltatik a fentiekben. Ugyanis a bíróságnak az volt a nézetem szerint helyes álláspontja, hogy «volenti non fit injuria»! — ha a nyugdíj kiszolgáltatására kötelezett fél maga belátja, hogy a régi nyugdíj 100%-os valorizációja sem elegendő ahhoz, hogy a volt alkalmazott életének fenntartásához jelentős hozzájárulást képezzen és *önként* emelte föl azt a 100%-on túl, akkor *ezt* az összeget kell a jogosultnak megítélni.

Egyébként erre a kérdésre még a 19. és 26. §-okkal kapcsolatban vissza fogok térni.

A 19. §. foglalja magában azokat a rendelkezéseket, amelyek azoknak a bizonyos «gyakorlati szempontoknak» diadalát jelentik.

Mi az egész javaslatnak fő elve? Ezt a 10. §. 2. bek. mondja ki: «figyelembe kell venni különösen mind a két félnek *főképpen az adósnak vagyoni helyzetét*». Ezt az elvet bizonyos adósok osztályára nézve a 19. §. oly módon határozza meg, hogy alapul veszi az adósnak mostani *vagyonát* (jól értsük meg: *nem* vagyoni helyzetét!) Miért a vagyonát? Hisz ha már elfogadjuk azt a magában véve helyes elvet, hogy a valorizáció mértékét elsősorban és főképpen az adós *teherbíróképessége* határozza meg, akkor ismét világos az, hogy a valorizáció nagy terhet *nem* az adós fogja legjobban elviselni, akinek a vagyona, hanem az, akinek a

jövedelme a legnagyobb. Hisz nemzetgazdaságilag az a vállalat az egészségesebb, tehát teherbíróbb, amely a legkisebb eszközökkel (tőkével) a legnagyobb eredményt (jövedelmet) képes elérni. Továbbá: az alkalmazottak és volt alkalmazottak járandóságait minden ésszerűen gazdálkodó munkaadó a jövedelméhez arányosítja és természetesen a jövedelméből fedezi. Tehát sokkal helyesebb és döntőbb alap volna annak megállapítása: mennyit képes a munkaadó, illetve volt munkaadó *jövedelméből* a nyugdíjak «átértékelésére» fordítani?

Persze ezzel szemben felhozható volna az az ellenvetés, hogy a jövedelem meghatározása még sokkal nehezebb vállalkozás, mint a saját vagyon összegének megállapítása. Amde ha már összehasonlításról és az eljárás számtani egyszerűsítéséről van szó, (amit egyébként igen szerencsétlenül megoldásnak tartok!) akkor ajánlok olyat, amely nézetem szerint az anyagi igazsághoz közelebb esik, mint a javaslatbeli. Tessék annak kimutatását elrendelni, hogy az adós 1914. júl. 1. napján mennyit fordított személyzeti kiadásra és milyen arányban állott ez utóbbi a többi regie-vel és milyen számot, illetve arányszámot tüntet fel ugyanaz a kiadás 1924. júl. 1-én. Ez az eljárás természetesen föltételeznél azt, hogy ebben a kimutatásban «személyzeti kiadás» tétele alatt csupán a szoros értelemben vett *alkalmazotti* regie nyerne megállapítást, nem pedig azok a horribilis összegek, amelyeket egyes vezérek és igazgatósági tagok az összmerleg hátrányára mindenféle címenek élveznek. Erre az eljárásra utal — természetesen csupán az adós érdekében! — a javaslat 40. §-ának harmadik bekezdése is. Miért nem kérhetnek az arányszámnak a jövedelmezőségre való tekintettel felemelését a nyugdíjasok vagy igényjogosultak?

A teherbíróképességnek a mondott alapon való megállapítása a gyakorlatban, amely ezekben a kérdésekben, melyek igazán csak gazdasági természetűek, tulajdonképpen irányadó, igen sokszor bevált. És talán ennek a megoldásnak még egy üdvös hatása lesz! T. i. az, hogy pénzintézeteink és nagy vállalatunk végül befogják látni, hogy a prosperitász előnyeit nem lehet és nem szabad állandóan egyesekre pazarolni, hanem — legalább a mai gazdasági helyzetben — nemcsak erkölcsösebb, hanem gazdaságilag is előnyösebb, ha a jövedelemnek jelentékeny részét azoknak is juttatják, akik munkájukkal annak létrehozásában közreműködnek vagy — működtek.

Az adósok teherbíró képességének megállapítása szempontjából említést érdemel egy megoldási mód, melyet a budapesti kir. törvényszék munkaügyi fellebbviteli tanácsa akceptált és melyre itt már azért is rá kívánok mutatni, mert erről mindenki feltűnően hallgat és mert annak e sorok írója volt quasi spiritus rectorja. Ezt a megoldást a mondott bíróság a következőképpen határozza meg: «a nyugdíjas oly nyugdíjra tarthat igényt, amely a nyugdíjszabályzat rendelkezéseit véve a számítás alapjául járna neki abban az esetben, ha az általa betöltött munkakörrel és szolgálati éveivel az ítélthozatal idejében ment volna nyugdíjba.»⁵ Röviden: a bíróság a nyugdíjasok anyagi helyzetét az aktív tisztviselők helyzetéhez kívánta arányosítani, abból a megfontolásból kiindulva, hogy a nyugdíjas anyagi helyzete mindenkori és minden gazdasági helyzetben a tényleges szolgálatban álló tisztviselők javadalmazásához igazodik, másrészt tekintetbe veszi az adósnak vagyoni erejét, mert feltehető, hogy az adós az aktív alkalmazottainak illetményeit a saját vagyoni helyzetének megfelelően állapította meg.

Ennek a megoldásnak két nagy előnye van: 1. hogy megszünteti azt a szerencsétlen megkülönböztetést, amely jelenleg az úgynevezett «régis» (a koronaromlás előtt nyugdíjba vonult) nyugdíjasok és az «újjak» közt fennáll és amely az életfenntartás szempontjából mivel sem indokolható;⁶ 2. hogy kiküszöböli az adós teherbíróképességének hosszadalmas keresését. Viszont felhozható ellene, 1. hogy az aktív alkalmazottak helyzetét rontja, mert a pénzintézetek és vállalatok kísérletet fognak tenni a terhet az aktív alkalmazottak javadalmazásának leszállításával csökkenteni; 2. hogy oly nagy nyugdíjterhet jelentene, amely az adósok gazdasági összeomlását eredményezné. Az első ellenvetés csak eddig állhat meg, míg a gazdasági élet fellendülésével a munkaadók rá lesznek szorulva az alkalmazottak munkájára és munkaadóvére; akkor azután a járandóságok is arányosan emelkedni fognak, tekintet nélkül a nyugdíjasok igényeire. Ami az adósok gazdasági összeomlását illeti, e tekintetben vannak jelenségek, amelyek bizonyos szkepszist tesznek indokoltá. Ameddig pénzintézeteink és nagyvállalataink (már pedig különösen ezeknek panaszaikról és ellenvetéseiről van itt szó!) egyeseket fejedelmileg képesek dotálni, mi sok esetben még a békebeli magas javadalmazások arányértékét is meghaladja, addig legyen szabad abban reménykedni, hogy a nyugdíjigényeknek lényeges felemelése sem fogja ezeknek az adósoknak anyagi helyzetét megrendíteni. De álljon itt is egy példa a gyakorlatból! Egy hatalmas szállítási vállalatnak sok ezer alkalmazottja és nyugdíjasa javadalmazás-ként a vállalat összkiadásainak körülbelül 50-8 %-át kapja, habár a vállalat az 1920. júl. 1. után nyugdíjba vonult alkalmazottjait az új kollektív megállapodás értelmében már megfelelőleg maga-

⁵ A bpesti kir. törvényszék 38. Pf. 1891/1923. számú végitélete.

⁶ Lásd a javaslat 20. §-át és az ahhoz fűzött indokolást, valamint a kir. Kúriának 2. P. 3262/1925. sz. ítéletét.

⁴ Lásd dr. Proszvimmer Bélának már idézett cikkét.

sabb (átértékelt) nyugdíjban részesíti és habár a «rég» (1920. júl. 1. előtti) nyugdíjasnak járandóságát is igen liberális módon rendezte. Nézzük már most, mit fordított ugyanaz a vállalat az alkalmazottak és nyugdíjasok járandóságainak fizetésére 1914. évben? 49,9%-át az összkiadásának! Tehát az a horribilis teher, amellyel nagy pénzintézeteink annyira félnek, amire a vállalatnál sok ezer alkalmazottja és nyugdíjasa és ezek javadalmazásának tetemes mértékben történt onkentes valorizációja dacára sem okozott nagyobb emelkedést, mint nem is egészen egy százalékos!

Visszatérünk a javaslat 19. §-ához. Ez az *arányszám* segítségével történő átértékelést fogadta el, amelynek fölönyt a javaslat indoklása abban látja: 1. hogy az ugyanazon vállalatnál szemben igényjogosultak egyenlő mérték szerint átértékelt járandóságot foglanni kapni; 2. hogy ily módon a pereknek tömege meg fog szűnni és a bírósági eljárás igen sok esetben elkerülhető lesz. Mind a két ok igen súlyos és elfogadható; nem is ez ellen, hanem az arányszám megállapításának módja és alapja ellen irányul a sok támadás.

Az arányszám megállapításának *alap gondolata* az indoklás szerint abból áll, hogy «a nyugdíjjárandóságot olyan mértékben kell felemelni, amilyen mértékben a nyugdíjra való kötelezett *vagyona* a nyugdíj megállapítása óta *emelkedett*». Természetesen: az «emelkedett» szó itt vagy tévedés vagy eufemizmus, mert a javaslat éppen abból indul ki, hogy általában a kötelezettek *vagyona csökkent* és éppen ezért a kivételes «vagyonemelkedés»-t a 18. §. 1. bek. nem is engedi figyelembe venni. Tehát az alap gondolat helyesebben az, hogy a nyugdíjak arányértéke oly mértékben *csökkentendő*, amily mértékben csökkent a kötelezett vagyona.

Ez az alap gondolat több okból elhibázott:

1. mert a kötelezett vagyonát tekintő döntő kritériumnak, holott a fentebb kifejtettek szerint nem az, hanem a *jövedelmezőség* a fontosabb momentum;

2. mert a nyugdíjilletmények *csökkentésének* elvéből indul ki, holott a szerzett jogok és anyagi igazság elve inkább azt kívánja meg, ha a kiinduló pont a nyugdíjigények lehető legteljesebb kielégítése volna és ebből engedjünk azután a gazdasági helyzet kényszere alatt. A kiindulási pont helytelenségének kell azután tulajdonítani azt a sok rendelkezést, amely mind az átértékelési folyamatot a nyugdíjasok hátrányára befolyásolja. Az alap gondolat védelméül a javaslat indoklása utal a bírói gyakorlatra, ahol ugyanaz a gondolat szintén található. Tényleg a valorizáció mértékének megállapításánál a bíróságok gyakran hivatkoznak arra a közismert tényre, hogy a koronarámlás előtti vagyonok bizony erősen lecsökkentek és ezt a körülményt is figyelembe veszik, de (és ez a döntő a kérdésben!) *nem* mint egyedüli értékmérőt, hanem egyéb fontos tények mellett.

Ha már most szemügyre vesszük, hogy a javaslat miként jut el a döntő arányszám megállapításához, akkor még szembeötlőbbé lesz az alap gondolat elhibázott volta. Az arányszámot a vállalat 1914. júl. 1. előtti utolsó mérlegben kimutatott saját vagyonának (és a nyugdíjalapnak), a megnyitó mérlegben kimutatott hasonló vagyonnak (nyugdíjalapnak) összehasonlítása adja meg. Kérdezzük: miért dönti el ezt a kérdést a mostani igényjogosultakra nézve éppen a *megnyitó* mérleg és pedig *örökre*? Ennek okát a javaslat indoklásában hiába keressük. De felteszem, hogy a javaslatnak e lapokban megjelent első ismertetése és bírálata⁷ helyesen sorakoztatta fel az érveket e rendelkezés mellett. Ami az ott a) és c) pontok alatt feleltetett jogorvoslatokat illeti, e részben szerény nézetem az, hogy elsősorban is extraneusnak igen nehéz, sőt majdnem lehetetlen belélni a nagyvállalatok komplikált gépezetébe és az adatok tömkelegéből a lehető legellentétesebb eredményeket lehet kihozni; másodszor jusson eszünkbe az, hogy a részvény- és szövetkezeti jog az érdekelteknek a jogorvoslatok egész sorát biztosítja és mégis óriási szenzációként hat, ha egyszerű-masszora valakinek eszébe jut ily jogorvoslattal élni — rendszerint akkor is eredmény nélkül és nagy költség árán!

Ami dr. Proszwimmer úrnak a gazdasági érdekekre utalását illeti, e részben is kételyeim vannak. A hitelképesség fenntartását nem a megnyitó mérleg gyönyörű számaival, hanem a jövedelmezőség kellő biztosításával fogják vállalatunk legjobban elérni. Egyébként mikor szorult a hitelező vagy leendő hitelező a nyilvánosságra hozott mérlegre? A megfelelő alaptőke kimutatása nem kívánatos addig, míg a gazdasági depresszió tart, mert a nagy alaptőkéket nem tudjuk kellőképpen kamatoztatni. Hogy a tőzsdei értékelésre pénzintézeteink mennyit adnak, azt fényesen mutatják a jelenlegi tőzsdei árfolyamok! Marad egyedül a nyereségek adómentes feltárási lehetőség. Nagyon kérdéses, vajjon a valósághoz közeleső felértékelésnek igen nyilvánvaló hátrányait képes-e az az egyedüli reális előny ellensúlyozni? Az eddigi jelenségek nem nagyon biztatók. Eddig két megnyitó mérleget volt alkalmam alaposabban áttanulmányozni és mondhatom, hogy az a mód, amellyel az arany, sőt azon felüli értékű vagyontárgyakat «felértékelték» majdnem a naivitással határos.

(Bef. köv.)

Dr. Schwicker Richárd.

A jelzálogos tartozások és a valorizációs javaslat.

A magánkövetelések valorizációjának két sarkpontja van. Az egyik a hadikölcsönök ügye, a másik a jelzálogos kölcsönöké. Ezek valorizációjának negatív irányban való rendezése elviszi a természetes fedezet legnagyobb részét az egyéb követelések valorizációjának gazdasági lehetősége elől. A hadikölcsönök ügye elsősorban állampénzügyi kérdés, a jelzálogos tartozásoké: elsősorban magánjogi.

A valorizációs javaslat 35. §-a, melynek címe: *Az átértékelés hatása a jelzálogra*, így szól: «Jelzáloggal biztosított követelés átértékelése a jelzálogjogra nem hat ki; ez azonban nem zárja ki azt, hogy a hitelező, ha az ingatlan tulajdonosa személyes adósa, az akár itélettel, akár a felek megállapodásával meghatározott átértékelésből származó különbözet erejéig a jelzálognak új rangsorban bejegyzését kérhesse. A biztosítéki jelzálog a bekebelezéssel biztosított összeg erejéig az átértékelt követelés biztosítására is szolgál.»

Ha egybevetjük e §. szövegét a 3. §. szövegével, mely a készpénzkölcsönből származó pénztartozások valorizációját arra való tekintet nélkül tiltja el, hogy azok jelzáloggal biztosítva voltak-e vagy sem, akkor — különös figyelemmel a jelzálogos követelések speciális természetére — világossá lesz, hogy a 3. §., a benne foglalt szabályozás nem kevesebbet jelent, mint a régebbi jelzálogos tartozások részleges vagy teljes elengedését. Már pedig, nem is szólva arról, hogy az ilyen elengedés a hitelező szempontjából viszont vagyonekmozgást jelent, tehát a magántulajdon elvével semmiképpen sem egyeztetendő össze, kétségtelen, hogy ha a törvény elengedné a jelzálogos adósoknak tartozásaikat, akkor lehetetlenné válnék azoknak a követeléseknek a valorizációja is, amelyekből a jelzálogos kihelyezések eszközöltetnek. Így a jelzálogos tartozások elengedése, minthogy a hosszú lejáratú jelzálogos hitelek természetük szerint főleg zálogleveles alapon, takarékbetétekből és az állandó jellegű gyámpénztári összegekből helyeztettek ki, a takarékbetéteknek, zálogleveles követeléseknek s az árvapénzeknek rovására történne.

Igaz ugyan, hogy a Javaslat 3. §-ának utolsó bekezdése, mely szerint az adós vétkes késedelme esetén helye van a 3. §. alá tartozó pénztartozásokra nézve is a valorizációnak, természetesen kiterjed a jelzálogos követelésekre is. De a jelzálogos követelések különleges természete mellett ennek a rendelkezésnek semmi gyakorlati jelentősége sincs... Hiszen az ilyen kihelyezések rendszerint hosszú lejáratúak s leggyakrabban hat havi felmondásúak. S mikor a nagymérvű pénzügyi bekövetkezett, a papírkorona-val fizetni akaró szösszhiszemű adós nemcsak, hogy késedelembe nem esett a papírkoronaösszegű fizetéssel, hanem még bírói létbe is helyezte — papírkoronaösszegben — a tartozást, hogy egyenesen *hitelezői késedelem* tényálladekát produkálhassa.

Ha szociálpolitikai okokból az ingatlant terhelő régebbi tartozásokat részben vagy egészen a törvényhozás el akarná engedni, akkor viszont szociál-etikai okokból lehetetlen, hogy ez az elengedés éppen a zálogleveles hitelezők, a takarékbetevők s a gyámpénztári árvák vagyonának a rovására történjen.

Előtte, legalább a pénzintézetek szempontjából, egy olyan megoldás lehetősége lebeg, mely a jelzálogos követelésekkel kapcsolatban befolyó valorizációs különbözeteket egy az ezekre fordított pénzintézeti passzívumok, tehát főleg a záloglevelek, takarékbetétek és árvapénzek részleges valorizációjának céljait szolgáló speciális felosztási alaphoz juttatja.

E pénzintézeti passzívumok közül egy ily felosztási alap létesítésével kapcsolatban különösen az *árvapénzek* ügye igényelne magánjogi szempontból még különleges intézkedést is. Az árvapénzek jórésze még az inflációt megelőző időkben került gyámpénztári kezelésbe; hiszen a háború előtti kiskorúak még nem mind érték el máig a nagykorúságukat s a háború alatt igen sok kiskorú vesztette el az édesatyját. Már most, az inflációs korszak tetőfokán belügyminiszteri rendelet adatott ki, melynek alapján a gyámpénztári kezelésben lévő pénzösszegek a takarékbetéti könyvekből kivétettek és *hetipénzek* alakjában való gyümölcsöztetésre helyeztettek ki. Majd meg, mikor pénzünk értékének stabilizálódása a kosztkamatoztatás számszerint magas hozadékának véget vetett, újabb belügyminiszteri rendelet alapján az ilyen hetipénzek kivétettek a folyószámlákról és ismét takarékbetéti könyvekben helyeztettek el. E tranzakciók következtében ma az a helyzet, hogy az árvák ilyen pénze — formailag — csaknem mindenütt, mint 1924. és 1925. évi takarékbetét szerepel. Az e tranzakciók alapjául szolgáló belügyminiszteri rendeleteknek az volt a céljuk, hogy az árvák anyagi helyzetén — egyelőre a jobb kamatozás biztosításával — segítsen; ez intencióból világos, hogy e tranzakciók nem szolgálhatnak alapul arra, hogy a takarékbetétek valamelyes valorizációja esetén, ettől éppen az árvák essenek el. E belügyminiszteri rendeletek intenciójából kétségtelenül az folyik, hogy a takarékbetéteknek akár csak ily felosztási alapok konstruálásával való valorizációja esetére is feltétlenül ki kellene mondani, hogy e formai tranzakciók nem bírhatnak az árvabetétek belső természetére *novatíus* hatással s hogy így az árvapénzek — adott esetekben — a kosztpénz-intermezzótól függetlenül megőrizték a kihelyezésük eredeti jellegének megfelelő takarékbetéti természetüket.

⁷ Dr. Proszwimmer már többször idézett cikkében.

Feltétlenül szükségesnek tartom tehát e Javaslat 3. §-ának legalább is olyan módosítását, mely szerint kivétetik a valorizációs tilalom alól az olyan készpénz-kölcsöntartozás, mely még meg nem szűnt, vagy olyan zálogjoggal biztosított, mely csupán jogfenntartással szemben vagy bírói ítélet alapján töröltetett. És így a jelzálogos követelések szempontjából sem osztom azokat az aggályokat, melyek bizonyos oldalról a javaslat 12. és 13. §-ának amaz álláspontjával szemben támasztottak, mely bizonyos esetekben bírói ítélettel szemben vagy jogfenntartásos alapon megengedi a valorizációt. Hogy jelentkezik ez a kérdés a gyakorlatban? Pert indítanak ellenem zálogjog törlesztésének túrése iránt, a bekebelezett követelés számösszegének megfelelő papirkoronaösszeget előbb bírói letétbe helyezve. A bíróság kötelez a túrésre, elterő jogszabály hiányában. Világos, hogy ha a törvény most mégis kimondaná a valorizációt, meg kellene ezt engedni az ily ítélettel szemben is. De hogy áll a dolog a jogfenntartással? El akarom kerülni a törlesztés túrése iránti pert, ennek tetemes költségeit s a valorizáció törvényhozási szabályozása esetére fenntartva jogaimat, kiadom a törlési engedélyt; s most az ilyen jogfenntartás ne legyen figyelembe vehető? Más az eset maganegységénél. A felek számítottak a valorizáció törvényhozási szabályozására, de természetesen azt, hogy milyen lesz a mérték, előre nem tudhatták. Valorizációs egyességet kötöttek. Ha most nincs törvényi valorizáció, a lerótt valorizációs különbözeti összeg nem követelhető vissza; ha a törvény magasabb kuleszi valorizációra ad alapot, mint aminőben a felek megegyeztek, az eset körülményei szerint esetleg eldönti a kérdést a *volenti non fit injuria* elve.

S a jelzálogos követelések szempontjából ugyanígy csak helyeselni tudnám a Javaslat 36. és 38. §-ának azt az álláspontját, mely módot nyújt arra, hogy a felülvizsgálat során aktuálisra való valorizációs kérelem tárgyában a felülvizsgálati bíróság is eljárasson s indokolatlannak vélem azt az aggályt, mely ettől az ítékezés alaposságát félti s attól tart, hogy a javaslat e perrendi *novuma* a perújítások özönére fog okot szolgáltatni. Hiszen mikor a javaslat 38. §-a kijelenti, hogy a felülvizsgálati bíróság az ártértelek kérdésében az előtte ismeretes adatok, valamint a köztudomás vagy hivatalos tudomása alapján *határoz*, éppen ellenkezőleg, kizárja, hogy a valorizációs kérdést a felülvizsgálati bíróság mas esetben is maga döntse el, mint mikor ez már az előtte ismeretes adatok, a köztudomás vagy hivatalos tudomása alapján lehetséges. Egyéb esetekben a felülvizsgálati bíróságnak a Javaslat 38. §-a szerinti határozata nem ítélet, hanem a Pp. 543. §-ának 2. bekezdése szerinti feloldó-végzés lesz. A gyakorlat emberei tudják, milyen anomáliákra vezetett az, hogy a felülvizsgálat során már nem lehetett kérni azt a valorizációt, melynek kérésére az alsóbb fokok előtt még csak ok sem volt. Éppen perújítások és fölös új perek s további eljárások özönének veszi elejét a Javaslat azzal, hogy most a valorizációs kérelemnek a felülvizsgálat során való előterjesztését is megengedi s a Pp. 543. §-a 1. bekezdésében az ügy érdemében a felülvizsgálati bíróság által hozható *ítéletre* nézve kifejezett elvnek ily esetekben való alkalmazását is lehetővé teszi.

És bármily nyomós aggályok emelkednek is a gazdasági lehetetlenülésnek, mint kötelemszüntető vagy módosító ténynek, a Javaslat 11. §-ában körvonalozott intézményével szemben, azt hiszem, hogy a valorizációnak a Javaslat merev szabályai alapján való kimondása vagy eltiltása, de különösen esetleg a 35. §. rendelkezése következtében lehetetlenné válása konkrét esetben éppen a jelzálogos követelésekkel kapcsolatban is, különösen a vételár-hátralékoknál s főleg a családi és öröklési jogon alapuló viszonyokban keletkezett szerződéseknél olyan helyzeteket állíthatna elő, melyekben a bírói lelkiismeretnek feltétlenül szüksége van a gazdasági lehetetlenülés biztosító szelepeire. Éppen a gazdasági lehetetlenülés fogalma volt az, mely a valorizációs bírói gyakorlat számára az utat törte. Míg vigens jog volt a korona = korona fikciója, a kiáltó igaztalanságon a bírói lelkiismeret nem tudott másképp segíteni, mint hogy a szinallagmatikus szerződéseknél a szolgáltatóst romlott pénz ellenében rosszhiszeműleg követelő féllal szemben a másik felet a teljesítés gazdasági lehetetlenülésének címén feloldotta a teljesítés kötelezettsége alól. A Javaslat merev tilalmi szerkezete mellett a 11. §. alapgondolata szükségszerűen foglal helyet a valorizációs kérdések törvényhozási szabályozásában *ultima ratio*-ként oly esetekre, melyekben a valorizáció merev alkalmazása vagy elmaradása a *summum jus summa injuria* tényét eredményezné.

Ugyanezek a tekintetek teljesen elfogadhatatlanná teszik a Javaslat 35. §-ának azt az álláspontját, mely szerint a jelzáloggal biztosított követelés ártértelekése a jelzálogra egyáltalán nem hat ki. A telekkönyv nyilvankönyv s így azt is feltűnít, hogy a zálogjogbekebelezés mely időpontból származik, vagyis, hogy eredetileg mily aranykorona-értékű követelés biztosítására szolgál. Ha a törvény újabb bekebelezéstől ténne függővé s ez a javaslat álláspontja, az ártértelekelt követelésnek a jelzálogból való kielégíthetőségét, akkor ezzel még a nem készpénzkölcsönből származó jelzálogos pénztartozásokat is elengedné a rosszhiszemű adósok javára. Az ilyen adós egyszerűen megterheli az ingatlanát, hogy az ártértelekelt követelés telekkönyvi ranghelye már az újabb teher-tétel mögé jusson. Egyáltalán nem látnám a nyilvankönyvi principium sérelmét abban, ha az ártértelekelt követelés rangsorban legalább azokat a jelzálogos terheket megelőzné — a valorizációs különbözet összege természetesen záros határidő alatt, illetőleg jogerős

megállapítás után a telekkönyvben is *feljegyzendő* volna — amely jelzálogos terhek a szanalási törvény kihirdetésénél, vagy legalább a valorizációs törvény benyújtásánál későbbi időpontban jegyeztettek be. És éppen a nyilvankönyvi principium tiltakozik az ellen, hogy a jelzálogtárgynak még az ilyen időpontot követő tulajdonos-változása is alkalmas lehessen a valorizációs igény kijátszására; már pedig erre nyújt alapot a 35. §. 1. bekezdésének az a tétele, mely nem elégszik meg azzal, hogy az ártértelekési igényt megfosztja a főkötelelem biztosítására szolgáló zálogjog rangsorától, hanem még az ítélettel vagy a felek megállapodásával meghatározott ártértelekből származó különbözet erejéig is új *bejegyzés* kérését követeli meg s az ily bejegyzés előfeltételévé teszi, hogy az ingatlan tulajdonosa a hitelezőnek egyszersmind személyes adósa legyen.

Altalában azt hiszem, hogy a valorizációs perözön elhárításának nem az a helyes módja, hogy a jogeszméből folyóknak felismert valorizációs igényeknek s a méltányosságnak érvényesülését eltiltsuk s még ott is megnehezítsük, hol a merev tilalmi álláspont nem érvényesül. A jogeszmének, de a gyakorlat követelményeinek is az olyan szabályozás tenné a nagyobb szolgálatot, mely a perekre okot szolgáltató jogbizonytalanságot nem ez igények megölésével, hanem azok tartalmának, tárgyának, érvényesítési módjának kétségeket eloszlató szabályozásával akarná megszorítani. A valorizációs igények perenkívüli elintézésének legfőbb akadályai az irányító számítási alapot és irányító átlagos kulcsokat megállapító diszpozitív szabályok, valamint a spekulációnak időt nem engedő záros határidőknek hiánya. A Javaslat 10. §-a szinte megkívánja az ily irányban való kiegészítést. Ilyen számítási alapul önként kínálkozik a papirkorona aranykoronában kifejezett értékváltozásait feltűntető az a kétségtelenül lekiismeretes és szakértelemmel összeállított táblázat, mely a szanalási törvény alapján kibocsátott adó- és illetékszabályok melléklete, de természetesen a Javaslat 37. §-ának 1. bekezdésében kifejezett elvnek megfelelőleg *pengőértékre* átszámítva, irányító kulcsul pedig a 10. §-ban implicite foglalt annak az elvnek kifejezett kimondása, hogy ha egyik felet nem terheli vétkeesség, avagy mindkét fél egyformán vétke, a pénzromlásból származó kár felek között, amennyiben a 10. §-ból vagy egyéb törvényi rendelkezésből más nem folyik, egyenlő arány szerint osztassék meg. A valorizációs igények érvényesítésének záros határidejéül pedig általában véve — természetesen exceptis excipiendis — a pengőértékben való számítás kötelező voltának beálltaig vagyis 1927. január 1.-ig terjedő időtartam volna a természetes.

A valorizáció *törvényhozási* szabályozása csak akkor felelhet meg a céljának, ha kielégítve a jogérzetet, lehetővé teszi, hogy a törvénybe foglalt megoldást a nemzet közmegegyezése vélegesen fogadja el. Kétségtelen, hogy ez a jelzálogos tartozások valorizációjának ügyében is elkerülhetetlenné teszi a Javaslat 3., 10. és 35. §-ának olyan módosítását, mely a jogbizonytalanságnak a jogeszmé s a méltányosság követelményeinek lehető szem előtt tartása mellett vet véget.

Dr. Tihanyi Lajos.

Szemle.

— **Elég volt** a büntetőügyekből, amelyekben az emberi naivitás szokatlan mértékére számító hivatalos nyilatkozatok sietnek megcáfolni a kriminológiailag nyilvánvaló politikai motívumokat. Elég volt a politikából, amelynek következményei hat év óta a büntetőtörvénysszéken játszódnak le. Elég volt az igazságszolgáltatás politikai denaturalizációjából, amely oly illatot áraszt a jogban, mint a denaturalizáció a borszeszben. Nekünk, kik a politikától hivatásszerűen távol állunk, közömbös lehet a hatás, amelyet ezek az ügyek a politikára gyakorolnak, de kötelességszerű aggodalommal látjuk a vészes dilemmákat, amelyek elé a felemás bűnügyek az igazságszolgáltatás szerveit állítják. Ha azonban politikai velleitások mégis büntetőjogi vágányokra siklanak, amit megakadályozni, sajnos, legkevésbé az igazságszolgáltatásnak áll módjában, akkor az igazságszolgáltatásnak érdeke, hogy mesterségesen teremtetett kód ne mozdítsa elő a hamis váltoállítás lehetőségét. Ebben az esetben ugyanis nemcsak a politikát, hanem az igazságszolgáltatást is a kisiklás veszélye fenyegeti. Kevésbé elvont képlegességgel szólva: külföldön talán lehetnek csecsemők vagy analfabéták, akik elhiszik, hogy a frankhamisítás minden politikai vonatkozástól mentes, de idehaza társadalmunk erkölcsi színvonalának mondhatnók, a magyar nemzetnek súlyos megrágalmazását jelentené az a képtelen feltevés, hogy akadhat néhány tucat főúr, magasrangú állami tisztviselő és katonatiszt, aki önző érdekből, *lucri faciendi gratia* szövetkezik pénzhamisítás büntetnének elkövetésére és

akadhat oly állami üzem, amelynek apparátusa hamis bankjegyek készítésével foglalkozik, hogy vezetőinek önző érdekeit kielégítse. Akármilyen otrombán eszeveszett a hazafiasnak vagy nemzetinek hitt cél, amely indító okként szerepelt, bárminő külpolitikai kárt jelent is az országnak, még mindig kisebb baj, mint a politikamentesség feltevése. A károsnak bizonyult politikai képzetek ugyanis könnyebben küszöbölhetők ki, mint a csorba, amelyet a társadalom erkölcsi méltóságán és önérzetén az a fellevés ejtene, hogy vezető elemei közt tucatszámra akadnak olyanok, akikből az etikai létminimum hiányzik. Ezért elsőrendű érdek, hogy az eset lélektani motivumai minden kétséget kizáróan álljanak a nyilvánosság előtt és az igazságszolgáltatás ne legyen kénytelen mesterséges politikai félhomályban hatáskörébe nem tartozó feladatokat teljesíteni. Nem szorul bővebb magyarázatra, hogy közönséges gonosztevők és elvakult politikusok nem eshetnek egyenlő etikai megítélés alá.

— **König Vilmos 70 éves.** Csendes visszavonultságban ünnepelte meg a közelmúlt napokban születésének hetvenedik évfordulóját a magyar jogélet egyik legkiválóbb disze, König Vilmos. Az új nemzedék, mely csak írásából ismeri, aligha fogja elhinni, hogy König Vilmos hetven esztendőre tekinthet már vissza. Írásai ma is erőteljesen duzzadnak, szempontjai modernebbek, mint a mai fiatalságé, harcos temperamentuma nem vesztett frissességéből, a jurisprudentia militans nagyszerű képviselője ő, aki a jog, az igazság érvényesülése érdekében ma is mindenkor kész ragyogó fégyverzéssel sikra szállni. Pedig König Vilmos számára nincsenek már harcok, viták, ő csak segíteni akar rajtunk, akik nem jutottunk még el a tisztánlátásnak addig a fokáig, ameddig ő. Magas ormokon járnak ennek a bölcs jogásznak gondolatai, s amit nekünk ad belőlük, ajándékszámba megy. A magyar törvénytár és bírói gyakorlat nem egy helyen az ő munkásságának nyomát, cikkeinek, felszólalásainak hatását mutatja.

Szerencse, hogy amikor az Ügyvédi Kamara König Vilmos kívánságára törölte az ő tiszteletet parancsoló nevét a tagok sorából s az ügyvédvizsgáló-bizottság éléről is eltávozott a mindig igazságos és méltányos elnök, ez nem jelentette a teljes visszavonulást. Hiszen azóta talán még gyakrabban olvassuk írásait, mint azelőtt. Legutóbb is a hivatalos valorizációs — helyesebben: nem-valorizációs — álláspontot ő támadta legélesebben, a legmeggyőzőbb érvekkel. Szívükből kívánjuk lapunk szeretett munkatársának, hogy hasznos írói munkásságát még évek hosszú során át folytathassa és megadassék neki, hogy megérje a jogtisztelet, az igazságba vetett hit visszatérését s azoknak az eszméknek győzelmét, amelyekért évtizedeken át oly önzetlenül, lelkesen küzdött. *a. p.*

— **Jellegadóományozás.** Egy évet meghaladó várakozás után megtörténtek a címadományozást pótló jellegadóományozások és az igazságügyi kormány szükségesnek tartotta, hogy közzétételüket hosszas mentegetődzéssel vezesse be. Nem a címkérdésnek ezért a kevésbé szerencsés megoldásaért mentegetőzik, ami indokolt volna, hanem inkább azért, hogy a bírák és ügyészek még csak ilyen jelleget is kapnak. E mentegetődzésnek bevallott célja az, hogy a közigazgatási tisztviselők feltékenységének elejét vegye. Annak nagy a híre, hogy a bírói és ügyészi fizetésekért a közigazgatás tisztviselői mennyire feltékenyek. Ennek a feltékenységnek merő jogosulatlanságával e helyütt nem kívánunk foglalkozni. De az még senkinek sem jutott eszébe, hogy bírói és ügyészi címek vagy jellegek adományozásaért legyen feltékeny. A közigazgatásban mindenkor szokásos volt címek, továbbá a cím és jelleg adományozása, a bíróságoknál csupán 1920 óta vált szokássá a címadományozás, amelynek helyébe most a jelleg lép. A régi kúriai és ítélőtáblai bírói cím és jelleg csak formája szerint jelentett cím- és jellegadóományozást, valóban helyi előléptetés volt a magasabb fizetési osztályba. Csak 1920 óta történik meg az, hogy bírónak, ügyésznek puszta cím adományoztatik, most a puszta jelleg. Mindenki tudja azonban, hogy míg a közigazgatás tisztviselőinél gyakori a címadományozás és rendszeres, a bíróságoknál és ügyészségeknél ez a dotáció is igen szegényes, megközelítően sem hasonló arányú, mint a közigazgatásnál. A most közzétett jellegadóományozások sem javítottak a helyzeten. Egy éves várakozás után igen szegényes eredmény. Idős és kiváló bírák vannak, akik nem részesültek még ebben az elismerésben sem. A bíráknak és ügyészeknek helyzetét ezután sem hasonlíthatni a közigazgatási tisztviselőkéhez ezen a téren. Ezért ugyan kár volt mentegetődni, inkább tenni kellene valamit a paritás helyreállítására.

— **A tulajdoni jelzálogjoghoz.** Szladits Károly mélyen tisztelt és nagyrabecsült barátom „Jelzálogjogunk és az 1925. évi

XV. teikk» című igen érdekes cikkére szabadjon a következőket megjegyezmem.

Nem hiszem, hogy túlságosan messze vagyunk egymástól. Szladits a törvény címfeliratát éppoly incongruensnek tartja annak tartalmával, mint jómagam. Ő a címfeliratot tartja «merőben esetlegesnek és tartalom nélkülinek» és az indokolásnak a mezőgazdasági hitelt hangsúlyozó részét olyanoknak, amely a «homály eloszlására nem nyújt támpontot». Magam viszont ezektől eltérőnek és homályosnak tartom a törvény 6-10. §-ait, amelyek a mezőgazdasági ingatlant éppoly kevésbé emlegetik külön, mint a városiakat.

A homályt tehát mindketten észleljük. A homály eloszlását Szladits oly joganyagban, amelyről igen helyesen kiemeli, hogy annak exakt voltával legalább főbb tételeiben minden kétséget kizárónak kell lennie, akként véli biztosítandónak, hogy az igazságügyminiszter rendeletileg félhiteles értelmezéssel toldja meg a törvényt. Magam azt fejtettem ki cikkemben, hogy a *törvény rendelkezései alapján* (hálás lettem volna Szladitsnak, ha ezt aláhúzta volna) a tulajdoni jelzálogjog ugyan nem terjed ki a városi ingatlanokra, mit hibának tartok, de minthogy a bifurkáció teljes képtelenségekhez vezetne, a törvény rendelkezéseinek *analog* kiterjesztését látom indokoltnak a városi ingatlanokra is. E szerint az orvoslásban is inkább módszerbeli különbség van közöttünk, lényegileg mindkettőnk javaslatai nem ellentétesek.

Az, vajjon a törvény oly homályos-e, hogy azért analógiára szorulunk, avagy pedig oly világos és kétségtelen értelmű, hogy ennek dacára mégis félig hiteles értelmezés erejével bíró rendelet is szükséges még, talán nem is oly nagyon fontos és szerény véleményem szerint nem indokolja azt sem, hogy a Polgári Jogban közreadott aggályaimat visszavonjam.

Dr. Almási Antal.

— **Biztosítási valorizálás és elévülés.** A Kereskedelmi Törvény 506. §-ával az életbiztosításokra is kiterjesztett 487. §. rendelkezése szerint «a biztosítási szerződésből eredő igények egy esztendő alatt évülnek el attól az időponttól számítva, midőn azok érvényesíthetők lettek volna».

Az egyes magánjogi pénztartozások átértékeléséről benyújtott törvényjavaslat 27. §-a jelöli meg azokat az életbiztosítási szerződéseket, amelyekből eredő igényeknek átértékelését a Javaslát megengedi. Közös főkövetelmény, hogy a szerződésből jogosított fel a törvény életbelépésekor állandó magyarországi lakos legyen. A bevezetésben idézett Kereskedelmi Törvény 487. §-nak a Javaslát 27. §-a szerint átértékelendő biztosításokra alkalmazhatósága szempontjából a 27. §-al nem kell behatárolni foglalkoznom, hanem igenis kell a 28. §-al és a 30. §-al. Ez a két szakasz ugyanis a 33. §. ut. bekezdésével együtt azt mondja ki, hogy biztosítási szerződésből eredő pénztartozás átértékelését bíróság előtt nem lehet kérni. Minthogy azonban a Kereskedelmi Törvény 487. §-ában megszabott egyévi elévülést éppen a perindítás szakította meg, a javaslat viszont a perindítást megtiltja és egyben gondoskodik arról, hogy a kedvezményezettek igényei bizonyos mérsékelt átértékeléssel mégis kielégíthessenek, világos, hogy az átértékelés alá eső biztosítási igényeket kiveszi a Kereskedelmi Törvény 487. §-ának rendkívüli elévülési ideje alól. Erre mutat a Javaslát 30. §-ának az a rendelkezése is, amely az 1918. december 31.-e után esedékessé vált, de ki nem fizetett biztosítási összegnek a Felügyelő Hatóságra leendő átruházását hagyja meg a biztosító magánvállalatoknak, amit pl. egy 1919–1924. közt esedékessé vált biztosítási összegnél csakis úgy tehetett meg, hogy már evel és előbb tárgyalt rendelkezésével a Kereskedelmi Törvény 487. §-át az átértékelés alá eső biztosításokra nézve megszünteti.

Nézetem szerint nem is szükséges, hogy a Javaslát az átértékelés alá eső biztosítási igények elévülését még külön szakaszban is szabályozza.

Ellenben feltétlenül szükséges, hogy ez ama biztosítási szerződésekből eredő igények tekintetében megtörténjék, amelyeknek átértékeléséről a Javaslát 27. §-a nem intézkedik.

A Javaslát 27. §-a természetesen csak a magyar koronaértékben (és az ezzel egy tekintet alá eső volt osztrák-magyar bankjegyekben) fizetendő biztosítások átértékeléséről intézkedik, pl. angol fontban fizetendő biztosítási összeg átértékeléséről nem kell intézkednie. Amde igen sok olyan vitás eset szolgáltathat okot perre, amelyben az a kérdés döntendő el, vajjon valamely olyan biztosítási összeget, amely eredetileg mégis osztrák-magyar koronában fejeztetett ki, nem kellene most mégis az illető külföldi biztosítótársaság hazai pénznemében kifizetni. Az az eset is felmerülhet, hogy a törvény életbelépésekor nem Magyarország területén lakó jogosított, aki e mellett magyar állampolgár is lehet, óhajtaná a biztosítótársaság ellen átértékelési igényt érvényesíteni. Ezeknek az igényeknek az érvényesítését a Javaslát sehol sem zárja ki, ezek az igények a bírói érvényesítés lehetőségétől nem is foszthatók meg.

A gyakorlatban a helyzet az, hogy azok a jogosítottak, akik, az imént említettem, akár idegen valutában teljesítést, akár átértékelést követelnek, eziránt legtöbbször a biztosítótársasághoz fordultak, amely az igényt elutasította, a jogosítottak viszont pozitív törvényes intézkedés vagy kialakult bírói gyakorlat hiányában nem indítottak pert, de a leromlott koronákban nekik felajánlott biztosítási összegeket sem vették fel. Mindig várták a biztosítások valorizálásáról intézkedő törvényt.

Méltánytalan lenne a biztosítási szerződésekből származó igények egy részét kivonni az egyéves rendkívüli elévülés alól s egy más tetemes részét annak jogmegszüntető hatálya alatt tovább is meghagyni és így egy igen nagy csoportját a biztosítási szerződésekből származó igényeknek a bírói döntéstől elzárni. Az összeomlás után rohamosabban fokozódott a pénzleromlás, majd jött a kommün és a román megszállás, az általános gazdasági helyzet egészen a legutóbbi időkig bizonytalan volt, tehát az 1918. december 31-étől a Javaslat törvényreemeléséig terjedő időt tekintettel a rendkívüli körülményekre és arra, hogy a Javaslat az átértékelés alá eső biztosítási igényeknél intézményesen tekint az egyéves elévüléstől, nem lehet a többi biztosítási szerződésből származó igénynél sem az elévülés idejébe beszámítani.

Ezért ajánlom a Javaslat 28. §-ához, mint második bekezdést: «Az előző szakasz átértékelő rendelkezései által nem érintett biztosítási szerződésekből eredő igényeknek az 1875. XXXVII. tc. 487. §-ában megszabott, 1918. december 31-én még be nem végződött vagy ezen időpont és jelen törvény életbelépésének napja közt megkezdődött elévülése 1918. december 31.-e és jelen törvény életbelépésének napja között nyugszik.»

Dr. Vadász Imre.

— **Ügyvédek gazdasági pártjának programja.** A budapesti ügyvédi kamara február 2-án tartja tisztújító közgyűlését. Ez alkalomból az ügyvédek gazdasági pártja következő programot teszi közzé:

1. Követeljük új ügyvédi munkaalkalmak kiküzdését. Különösen közigazgatási és pénzügyigazgatási területen, nyilvános, kontradiktórius tárgyalások intézményesítését, széleskörű ügyvédi felszólalási joggal. 2. Követeljük a zugírászat erősebb és rendszerebb üldözését. A kamara egyik ügyésze kizárólag ezirányú teendők ellátásával bízandó meg. 3. Követeljük a kötelező erejű ügyvédi díjtételeknek törvénnyel vagy rendelettel való szabályozását, az alsófokú bíróságnál ma is érvényes díjtételek mellett, ú. n. külön díjrendszer alapján, mely minden perceslekmény kötelező külön díjazásán épüljön fel. 4. Követeljük a városok ügyvédi túlszűfoltóságának enyhítése céljából nagyközségi jogtanácsosi állások szervezését és a községi jegyzőknek magánmunkálatok terheitől való mentesítését. 5. Követeljük meghatározandó értékhatáron felül, ingatlanokról szóló okiratoknak telekkönyvi beadványoknak érvényességéhez, ügyvédi vagy közjegyzői kötelező közreműködés szükségességét. 6. Követeljük a kamarai választott bíróságnak autonóm alapon való megszervezését. 7. Követeljük az ügyvédi immunitás fokozottabb védelmét. 8. Követeljük az ügyvéd illetékelőlevezési és felelősségi kötelezettségének, a végrehajtói díj előlevezési és viselési kötelezettségének megszüntetését és a végrehajtói állások államosítását. 9. Követeljük az igazságszolgáltatás menetének gyorsítását és a peres értékhatárok lényeges leszállítását. 10. Követeljük a kamara hatáskörébe utalt adóztatás rendszeresebb előkészítését és az adóknak a tagok teherviselő képessége arányában megfelelőbb elosztását. 11. Követeljük a vagyonfelügyelők, tömeggondnokok és egyéb javadalmazás gondnokok kirendelésének a kamara hatáskörébe való utalását és meghatározott rendszer szerint a kamarai közvélemény nyilvánossága mellett történő kiosztását. 12. Követeljük mindazon törvényes rendelkezések megszüntetését, melyek az ügyvédi karba való felvételt az ügyvédképzés természetes útján kívül tömegesen teszik lehetővé. 13. Követeljük az ügyvédjelölti albejegyzések intézményes ellenőrzését. 14. Követeljük az ügyvédek hitelnyerése céljából megfelelő hitelintézet alapítását. 15. Követeljük az ügyvédi jóléti intézmények kifejlesztését. Nyugdíjintézetünk reformját, az agkori biztosításnak, valamint a betegsegélyezésnek kamarai kötelező alapon leendő megoldását.

— **Hibabiztosítás.** «A kegyelem és magánjogi következmények» című legutolsó számunkban közölt szemle írója dr. Szelényi Dezső debreceni ügyvéd.

— **Könyvek:** A kassai kir. közjegyzői kamara története (1875—1918.), írta: dr. Kovaliczky Elek kir. közjegyző Sátorajai-újhely. — A sajtójogi felelősség. A miskolci jogakadémiának büntetőjogi pályadíjával kitüntetett tanulmány, írta: dr. Soltész Imre bírapiros.

Ügyvédjelölt egyéves vidéki gyakorlattal, perfekt gyorsírással azonnali elhelyezkedést keres. Ajánlatokat «Megbízható» jellegre a kiadóhivatalba kér. 17760

Belügyi Közlöny négy évfolyama, 1921—1925-ig olosón eladó. Tartalmazza az öt év alatt megjelent összes törvényeket és rendeleteket. Rákóczi-tér 11 b. III. em. 1. 17761

Jó állapotban levő jogi könyvek jutányos áron eladók. Vérmező-út 8., IV. em. 4. 17762

Elsőrangú agrár pénzügyi volt igazgatója jogtudor, 30 éves telekkönyvi gyakorlattal Budapesten ügyvédi irodába ajánlkozik. Címe a kiadóhivatalban. 17769

Újdonság

Dr. EGYED ISTVÁN

kir. ítélőtáblabíró, egyetemi magántanár

IPARJOG

című műve, amely az érvényben levő iparjog egyetlen rendszeres feldolgozása. Az érvényben levő ipartörvények mellett az összes iparra vonatkozó rendeleteket is tartalmazza azok szakszerű magyarázatával.

Nélkülözhetetlen mindenkinek, aki az ipar ügyeivel foglalkozik.

A 18 íves, pontos tárgymutatóval ellátott kötet ára **140,000 K.**

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,
VI., Andrassy-út 21.

Fontos ujdonság!

A mérlegvalódiság helyreállításáról szóló rendelet magyarázata

A m. kir. Pénzügyminiszternek 4200/1925. P. M. sz. rendelete a kereskedői mérleg valódiságának helyreállításáról

Írta

dr. KÖNIG ENDRE és dr. SZIKLAI FERENC

Ára 35,000 korona

A fenti mű nélkülözhetetlen vezérkönyv mindenkinek, aki gazdasági kérdésekkel foglalkozik. Tartalmazza a rendelet teljes és pontos szövegét és egyúttal útmutatást is ad rendelkezésének végrehajtására s az érdekelt gazdasági szervezetek teendőire vonatkozólag.

Megrendelhető a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) R.-T.
könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrassy-út 21.
és minden könyvkereskedésben

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Kövess Béla, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnök helyettese: A vegyes döntőbírárságokról. — Dr. Admeto Géza budapesti ügyvéd: A londoni kommunista per tárgyalása. — Dr. Schwicker Richard kir. törvényszéki tanácselnök: A nyugdíjak valorizációjának kérdéséhez. — Dr. Szende Péter Pál budapesti ügyvéd: A pengő-mérleg-rendelet részvényjogi vonatkozásai. — Dr. Munkácsi Ernő budapesti ügyvéd: Valorizáció örökösödési jogunkban. — Szemle. *Melléklet:* Tartalommutató a Magánjogi Döntvénytár XVIII. kötetéhez. — Tartalommutató a Közigazgatási és Pénzügyjogi Döntvénytár XVII. kötetéhez. — Tartalommutató a Hiteljogi Döntvénytár XVIII. kötetéhez. — Magánjogi Döntvénytár XIX. köt. I. ív.

A vegyes döntőbírárságokról.*

936m.

A vegyes döntőbírárságot illetőleg olyan tájékoztatlanságot tapasztaltam még igen előkelő jogászok részéről is, hogy kötelességemnek tartom, mint aki a kir. kormány kitüntető bizalma folytán a vegyes döntőbírárságok mellett kormány megbízotti tiszteletet töltök be, a kártársakat egy rövid előadás keretében legalább annyiban tájékoztatni a vegyes döntőbírárságokról, amennyi, hogy úgy mondjam, az általános jogászműveltséghez tartozik.

A továbbiakban tehát szólni fogok: először, a vegyes döntőbírárságok szervezetéről, azután azok hatásköréről, az általuk alkalmazott anyagi és eljárási jogi szabályokról és végül néhány ítélet kapcsán ismertetni fogom a vegyes döntőbírárságoknak, különösen azoknak a gyakorlatát, amelyek mellett működni szerencsém van, nevezetesen a francia, a belga és a görög-magyar vegyes döntőbírárságokét.

* * *

I. A vegyes döntőbírárságok felállításáról és szervezéséről a békeszerződés 239. cikke rendelkezik. E szerint minden szövetséges és társult hatalom közt egyrészt, másrészt Magyarország között a békeszerződés hatályba lépésétől számított három hónapon belül vegyes döntőbírárság fog alakítani, amely három tagból áll, kik közül egyet-egyet az érdekelt kormányok jelölnek ki, az elnököt pedig a két érdekelt állam fogja közös egyetértéssel megválasztani. Ha ez a megegyezés nem jönne létre az érdekelt államok között, úgy a népszövetség tanácsa jelöli ki az elnököt és annak két helyettesét olyan egyének közül, akik a háborúban részt nem vett, semleges államok polgárai. Ha üresedés esetén valamelyik kormány egy hónap alatt nem jelöli ki a bíróság tagját, úgy a másik kormány választja meg a bíróság hiányzó tagját, a közül a két tag közül, akik szükség esetén az elnököt vannak hivatva helyettesíteni.

A békeszerződés 239. cikkének második bekezdése, amely a bíróság tagjainak a népszövetségi tanács által való kijelölésre vonatkozó most említett rendelkezéseket tartalmazza, a magyar viszonylatban nem került még alkalmazásba, mert ha néha — különösen az ú. n. utódállamokkal való relációban — a vegyes döntőbírárságok megalakulása és különösen az elnök megválasztása nehézségeket okozott is, végeredményben a népszövetség beavatkozása eddig még mindig elkerülhető volt.

A német viszonylatban ellenben már kénytelenek voltak a szövetséges és társult hatalmak ehhez a kisegítő eszközhez folyamodni, amikor a Ruhr-megszállás miatt a német döntőbírák nem vettek többé részt a vegyes döntőbírárságok működésében.

Amint említettem, tulajdonképpen minden szövetséges és társult hatalommal kellett volna vegyes döntőbírárságot felállítani, tényleg azonban csak angol, belga, francia, görög, japán, jugoszláv, olasz, román és cseh-szlovák vegyes döntőbírárságok vannak a magyar relációban felállítva, ezek közül sem működik a japán-magyar vegyes döntőbírárság, mert a Japán és Magyarország közötti viszonylatban nem merült fel eddig egyetlen olyan ügy sem, amely vegyes döntőbírársági hatáskörbe tartoznék.

A vegyes döntőbírárságok magyar tagjai *Zoltán Béla* nyug. m. kir. igazságügyminiszter úr, akit rendkívüli nyelvismeretei, az alexandriai nemzetközi bíróságoknál eltöltött 15 évi szolgálata, szeretetreméltó egyénisége valósággal predesztináltak erre az állásra és aki az angol, belga, francia, görög, japán, olasz és jugoszláv vegyes döntőbírárságok magyar tagja, *dr. Székács Aladár* a kir. közigazgatási bíróság kiváló bíróját, aki a román és *dr. Balás Károly*, a Pázmány tudomány-egyetemen a nemzetgazdaságtan és pénzügytan jeles tanára, aki a cseh-szlovák döntőbírárság magyar tagja.

A legnagyobb figyelmet természetesen az elnökök személyének megválasztása igényli, mert végeredményben ők döntenek el a bíróságok elé kerülő peres kérdéseket. Csak azokról a bíróságokról szólni, amelyek mellett én működök, a francia és görög vegyes bíróságok elnöke *de la Barra*, a mexikói köztársaság volt elnöke, kiváló nemzetközi jogász, őszinte barátja Magyarországnak, aki ismételtén járt Budapesten, jól ismeri viszonyainkat, vezető embereinket s akinek elnöki működéséről csak a legnagyobb elismerés hangján emlékezhetem meg, mert ahol csak a békeszerződés rendelkezései megengedik, mindenhol, különösen pedig a kártérítési összegek megállapításánál a legnagyobb méltányossággal járt el velünk szemben. Nem mulaszthatom el, hogy itt meg ne emlékezzem a francia döntőbíróról *Fortin*-ről is, a párisi fellebbezési bíróság tanácselnökéről, akiről kérdezősködve, hogy miféle ember, azt a sokat mondó információt kaptuk felőle, hogy inkább bíró, mint francia. Ezt a jellemzést saját tapasztalásomból is megerősíthetem, mert két év alatt, amióta együtt működök vele, nem volt egyetlen ügy, amelyet ne kizárólag jogász szempontból bírált volna el, teljesen függetlenül attól, hogy a döntés melyik félnek és mennyiben kedvez.

A belga vegyes döntőbírárság elnöke a svájci *Gex*, egyike azoknak, akik mint helyettes bírák kerültek a vegyes döntőbírárságokhoz a német bírának a Ruhr-megszállás következtében történt, előbb említett kivonulása folytán. A németek annyira meg voltak elégedve működésével, hogy később, mikor a német bírák ismét visszatértek a vegyes döntőbírárságokba, a belga-német vegyes döntőbírárságban *Moriaud* halálával megüresedett elnöki állásra őt jelölték. *Moriaud* volt a belga-magyar vegyes döntőbírárság elnöke is s az ő halála után a magyar kormány is szívesen fogadta *Gex*-t a belga-magyar vegyes döntőbírárság elnöki székében. Ez a bíróság eddig csak egyszer ülésezett és mindössze két ügyet tárgyalt — ezeken kívül kettő van előtte folyamatban — de ez az egy alkalom is elég volt arra, hogy úgy *Gex* elnök, mint a belga döntőbíró *Faquel* úr jogászai képességeiről és teljes tárgyilagosságáról a legjobb bizonyítványt állíthassam ki. Egy igen nagy substrátumperben, amelyre, ha időm engedi, még visszatérek s amelyhez mindenben hasonló esetben néhai *Moriaud* elnöklete alatt a bíróság a német relációban az alperes német államot marasztaló ítéletet hozott, mondom, ezzel a reánk nézve kedvezőtlen precedenssel szemben is — pedig a

* Részlet *dr. Kövess Béla*, a Kamara helyettes elnökének, a Budapesti Ügyvédi Körben tartott előadásáról. Az előadásból további részleteket egyik legközelebbi számunkban fogunk közölni. Szerk.

vegyes döntőbíróóságok is nagyon szeretik a precedensekre való hivatkozást — volt bátorságuk ezeknek az uraknak a precedens dacára a magyar állam ellen indított keresetet elutasítani.

Az utódállamokkal való viszonylatban a svájci *Schreiber* a cseh-szlovák, a svéd *Cederkrantz* a román és a holland *van Slooten* a jugoszláv vegyes döntőbíróóságok elnökei. Róluk hivatalos működésüket illetőleg személyes impressziókról nem igen számolhatok még be, mert bár mindegyik elnököt ismerem, de eddig csak a cseh-szlovák döntőbíróóság előtt tárgyaltam, míg a román vegyes döntőbíróáságnál csak éppen, hogy megindult a munka, a jugoszláv vegyes döntőbíróáságnál pedig még a keresetlevelek beadására kitűzött határidő is csak most járt le.

Az utódállamokkal való viszonylatban, úgy az elnököknek, mint a magyar döntőbíráknak lényegesen nehezebb helyzetük van, mint a többi vegyes döntőbíróóságok elnökeinek és magyar tagjának, mert amint azt gondolhatják, uraim, az utódállamok, amennyire tudják, hátráltatják a vegyes döntőbíróóságok működését és ahol csak lehet, igyekeznek érvényesíteni a maguk politikai felfogását, ami bizony a tárgyalások síma lefolyásának nem mindig válik előnyére.

Nem volna teljes a kép, amit a vegyes döntőbíróóságok működéséről adni igyekszem, ha nem említeném meg azt is, hogy minden vegyes döntőbíróóság mellett mindkét érdekelt állam részéről ú. n. kormány megbízottak működnek, akiknek a később ismertetendő eljárási szabályok különleges szerepet biztosítanak a vegyes döntőbíróóságok működésében. A kormány megbízottak általában a közérdeket, az állam ellen folyó perekben az államot képviselik és kötelesek ellátni a szegény jogon perlekedők ügyeit a vegyes döntőbíróóságok előtt.

A külügyminisztériumban van szervezve a vegyes döntőbíróóságok mellett működő kormány megbízottak hivatala, melynek élén mint kormánybiztos és főkormány megbízott *Gajdó László* min. tanácsos, a külügyminisztérium politikai osztálya kisebbségi al-osztályának vezetője áll. A hivatalba nyelvismeretekkel bíró miniszteri tisztviselők és bírák vannak beosztva, akik a periratokat készítik. A vegyes döntőbíróóságok előtti tárgyalásokban mint kormány megbízottak a beosztott urak nem mind szerepelnek, mert kormány megbízotti megbízatása a főkormány megbízotton kívül, aki a fővezetés és irányítás mellett főképp az utódállamokkal való viszonylatban látja el a tárgyalásokat, *dr. Pekár Imre* kartársunk az angol, *dr. Jókay Sándor* kir. törvényszéki bíró az olasz, én pedig a belga, a francia és a görög viszonylatban töltöm be a kormány megbízotti tiszteket, ezenkívül mint a főkormány megbízott helyettesei szereplünk az utódállamokkal való viszonylatban *dr. Sebestyén Pál* miniszteri titkár, a kormány megbízotti hivatal vezetője és én. Míg ugyanis a többi államokkal való relációban nincs annyi ügy folyamathban, hogy azokat egy kormány megbízott is el ne láthatná, addig az utódállamokkal való viszonylatban annyi a per, hogy azok tárgyalásain a főkormány megbízott egymaga képtelen volna részt venni, azért kellett már eleve helyettesítéséről gondoskodni.

Mielőtt a kormány megbízottak hivatala szervezve lett volna, a már megindult perekben, különösen az angol, a belga és a francia relációban a felülvizsgáló és kiegyenlítő hivatalban *dr. Nyári Jenő* kartársunk és *dr. Baranyai Lipót* ügyész urak készítettek tartalmilag és alakilag olyan periratokat, amelyek kiválóságát az ellenfél is kifejezetten elismerte.

A londoni kommunista per tárgyalása.

Már egy előbbi közleményben* jeleztük, hogy az angol kommunista párt tizenkét vezető tagja ellen bűnvádi eljárás indítatott. Miután az illetékes rendőrbíróóság (Metropolitan Police Court, Bow Street) a nyilvánosan és kontradiktórikusan lefolytatott nyomozati tárgyalás alapján a vádat indokoltan találta, az ügyet esküdtek előtti tárgyalásra (trial) utasította. A pert az *Old Bailey*-ben (Central Criminal Court-nál) hét napon át tárgyalták és 1925. nov. 25-én ítélettel fejezték be. Bár a tárgyalás nem okozott Londonban különösebb szenzációt, még sem volt érdekesebb részletek híján főleg a jogász számára és különösen az elnöklő bírónak az esküdtekhez intézett fejtegetésének (charge) és az ítélet hirdetésnek (judgement) végtelenül egyszerű, minden jogászai konstrukciót nélkülöző beszédmódja méltán érdekelheti a kontinentális jogászt.

* L. «Egy angol bíróságsértési eset» című cikket a Jogt. Közl. 1925. évi 24. számában.

A tárgyalási elnök *Sir Rigby Swift* volt. A vádat maga az *Attorney General, Sir Douglas Hogg*, king' counsel (államügyész, de nem közvádó, nemcsak a kormány, hanem a kabinet tagja, a kormány jogtanácsosának tekintendő) képviselte. A vád az volt, hogy a vádlottak lázító nyomtatványok terjesztésére, a polgároknak a zendülésről szóló törvény (Incitement to Mutiny Act 1797.) megszegésére való reábirására és Ő felsége fegyveres erejében szolgáló egyéneknek engedetlenségre való felbújtására szövetkeztek. A vád képviselője az esküdtekhez intézett beszédében kifejtette, hogy a fiatal kommunisták ligájának (Young Communist League) egész programja lázadás szítására, a fegyveres erő felbújtására és loyálisának tönkretételére irányult.

A vádlottak szabadlábban védekezhetnek. Egy részét ügyvédek védtek, néhányan személyesen védekeztek. Angliában ugyanis semmiféle perben, sem polgári, sem bűnperben ügyvédi kényszer nincs. A védelem lényege oda irányult, hogy a vádlottak csak az angol alkotmány által biztosított szólásszabadság és szabad vélemény nyilvánítás jogával éltek, tehát a vád tárgyává tett bűntetendő cselekményeket nem követhették el. Az egyik védő különösen kiemelte, hogy ha az esküdtek e miatt bűnösnek mondanák ki a vádlottakat, akkor Anglia a közszabadság tekintetében ma rosszabbul állana, mint 150 évvel ezelőtt. Különösen a védőbeszédnek igen terjedelmesek voltak, az egyik védő például hat órán keresztül beszélt.

Megemlítésre méltó, hogy midőn a vád képviselője nyomtatékosan kijelentette, miszerint ő a vádlottak ellen nem azért lép fel, mert kommunisták, hanem azért, mert *bolsevisták*, a bíró felhívta a vádlót, hogy magyarázza meg: mi az a *bolsevista*, mert sem ő, sem az esküdtek nem tudják. Ennek az a nagy perjogi jelentősége van, hogy ennek folytán kontradiktórikus módon állapított meg, hogy mi a bolsevizmus és a bíró ezzel elejét akarta venni annak, nehogy az esküdtek magán hiedelmük alapján állapítsák meg a bolsevizmus fogalmát. Másrészt a bíró szigorúan alkotmányos alapon akart állani, mely szerint Angliában minden elvet és eszmét alkotmányos úton érvényesíteni lehet, ez alapon az angol alsóháznak egy kommunista tagja is van, a *parsec* Saklatvala személyében.

A tárgyalás befejezése után következett a bírónak az esküdtekhez intézett fejtegetése, melyből a következőket van módunk közölni.

A bíró fejtegetésének elején kiemelte azt, hogy a keresetkérdezés során erős kritika gyakoroltatott a rendőrség eljárása felett, amely egyenesen kémkedéssel vádolta a rendőrséget.

«Senkisé» — mondta a bíró — «sajnálja jobban, mint mi hacsak nem még jobban maga a rendőrség — hogy a rendőrségnek ily módszert kellett alkalmaznia. Azonban, ha egy bűncselekmény titokban követtetik el vagy legalább a hiedelem az, hogy titokban követtetik el, akkor titkos módszert kell alkalmazni, hogy az felfedessék».

Áttérve a védelem azon állítására, hogy a vád egy politikai párt részéről indult ki, hogy egy másik politikai párt megsemmisíttessék, «annak a ténynek» — folytatta a bíró — «hogy a vádlottak egy politikai párthoz tartoznak, lehet vagy nem lehet bizonyos jelentősége, annak azonban, hogy a vád egy rivális politikai párt részéről indult ki, jelentősége egyáltalán nincs. Ha a bizonyítási eljárás során vádlottak bűnössége igazolva lett, akkor nem bír jelentőséggel az, hogy ki emelte a vádat és mi célból. Ha a jury arra az eredményre jut, hogy az okmányokban oly elvek foglaltatnak, melyek polgárháborúra vezetnek, ami magában foglalja azt, hogy jogos a kormány ellen fizikai erőszakot alkalmazni, ha azt találja a jury, hogy az okmányok szövegtartalma a birodalmi kormányzat felforgatására irányul, úgy a jury kötelessége a vádlottak bűnösségét megállapítani».

Meghatározván mit kell az ország kormánya alatt érteni a bíró kijelentette — «hogy ezalatt nem a konzervatív vagy a munkáskormányt, nem Mr. Ramsay Mac Donald-et vagy Mr. Baldwin-t kell érteni. Amidőn a vádlottak zendülésről beszéltek, ennek tárgya a kormány felforgatása volt, amidőn ők a parlamentben megnyilatkozó királyi kormányzatról (Government by the King in Parliament) szónokoltak, akkor ők az időben egységesen és folytonosan létező kormányzatot (was going on the whole of the time) érthették csak. A kormány felborítása alatt csak az alkotmánynak teljes megváltoztatását lehet érteni, a királyságnak és az alsóháznak eltörlését és annak a munkástanács által alkotott valamilyen kormányzat által való helyettesítését».

Foglalkozván azon tervekkel, melyekre nézve a vád azt állította, hogy ezek elegendő bizonyítékot képeznek arra nézve, miszerint titkos utakon pénz küldetett Oroszországból, a bíró rámutatott arra, hogy ha a vádlottak hajlandók lettek volna a tanuk padját elfoglalni — mint az módjukban állott — úgy megmagyarázhatták volna a tervek valódi értelmét és jelentőségét.

«E kérdést illetőleg azonban» — folytatta a bíró — «ne aggodalmaskodjanak túlságosan és ne tulajdonítsanak több fontosságot, mint amennyit megérdemel. Az egész helyzet úgy látszik az, hogy a kommunista párt Moszkvától kapta az első irányítást. Ha önök azt gondolják, hogy a vádlottak Oroszországtól pénzt kaptak, úgy önmaguknak azt a további kérdést kell feltenniök: vajjon fog-e az orosz kommunista párt angol embereknek pénzt küldeni, hogy más tanokat hirdessenek, mint azokat, amelyeket a kommunista Internationale mindenki által hirdetni óhajt az egész világon».

«Nevetséges volna, ha nem volna oly komoly dolog, azt feltételezni, hogy bárki rábeszélheti a tengerészeket és katonákat, miszerint ne teljesítsék a parancsot. De mi történnék, ha ezt meg lehetne engedni? Nagyon szomorú napra virradna országunk, hogy ha olyan dolgok, mint árulás, felkelés, tumultus és lázadás történnék, mert ez jele volna annak, hogy az ország kormánya nem volt elég erős ahhoz, hogy azokat, kik ezzel gyanúsíthatók, bíróság elé állítsa».

«A jelen eset egy nagyon fontos eset» — mondja végezetül a bíró — «önöknek gondosan kell mérlegelni a bizonyítékokat; önöknek szemük előtt kell tartani azt, hogy a vádnak bizonyítani kell állításait. Mert nemzetünk történelme óta országunk szerencsére különösen ment volt árulástól, felkeléstől, tumultustól és lázadástól, bár történetében ezek a dolgok időközönként előfordultak és ismét előfordulhatnak. Szomorú nap volna azonban az, hogy ha bizonyítva volna az, miszerint lázadás ismét történhetik, a jury vagy a bírók huzódnának a készülő támadást elnyomni».

Végül nyomatékosan figyelmeztette a bíró a juryt, hogy a legnagyobb aggodalmassággal járjanak el, nehogy a szólásszabadságot és szabad véleménynyilvánítást vagy a fennálló politikai rendszernek alkotmányos úton való megváltoztatására irányuló törekvést bűncselekménynek nyilvánítsák.

A jury 22 percnyi tanácskozás után visszatért a terembe és kihirdette verdiktjét, amely szerint mind a 12 vádlottat mind a három vádpontban bűnösnek találta. Megjegyzendő, hogy az angol jog szerint a bűnösség megállapításához a jury egyhangú határozata szükséges.

Ezután a bíró a következőképen szólott a vádlottakhoz:

«A jury mind a tizenkettőjüket bűnösöknek találta lázító nyomtatványoknak terjesztésére való szövetkezés és a népnek ezáltal való fellázítása súlyos bűncselekményében, hogy a tengerészeket és katonákat alattvalói esküjük megszegésére reábríják. A jurynek szolgáltatott bizonyítékokból nyilvánvaló, hogy önök egy törvényen nem alapuló pártnak a tagjai, mely párt az országban törvénytelen dolgot akar keresztülvinni. Ennek véget kell vetni».

Azután a bíró a vádlottak közül a már büntetett Jukpin-, Rust-, Pollit-, Gallacher- és Henningtonhoz fordult, mondván: «Önök már megkapták a figyelmeztetést, minő veszéllyel jár az, amit tesznek». «Ezért önök 12 hónapra a fogházba küldetnek és nehogy kénytelenek legyenek a közönséges büntetéseket osztályával együtt lenni, a második osztályba fognak küldetni».

A többi hét elítéltnak pedig a bíró értésére adta, hogy ha megígérik, hogy szakítani fognak az ő társaságukkal és az általa hirdetett tanokkal, úgy jó viseletük reményében feltételeesen szabadnak nyilváníttja őket. Ezek azonban nem voltak hajlandók ilyen ígéretet tenni, minélfogva őket egyenként hat hónapi, szintén másodosztályú fogságra ítélte.

A másodosztályú fogságra nézve (prison in the second division) meg kell említeni, hogy Angliában a kényszermunka nélküli fogságnak három osztálya van a fennálló büntőszabályok szigorúbb vagy enyhébb volta szerint. A másodosztályú fogságra ítéltek rabruhája a harmadosztályú fogságra ítéltek rabruhájának színétől különbözik, lehetőleg elkülönítendő a többi foglyoktól és több kedvezményben részesülnek, ami különösen a levelezésre és a látogatások fogadására vonatkozik. Megjegyzendő: az angol bíró a másodosztályú fogságot nemcsak politikai büntetésekre szabja ki, mint a jelen esetben, hanem az eset körülményei szerint közbüntetésekre is.

Az ítélet kihirdetése után kérelem terjesztett elő, hogy a feleséges elítéltek elbúcsúzhassanak feleségeiktől. Miután az ítélet azonnal fogamatba vétetett, a fogházőrök kijelentették, miszerint ez nagy kellemetenséggel fog járni, (it would be very inconvenient) mire a bíró kijelentette: «Tegyétek túl magukat a kellemetlenségen. Én kívánom, hogy a feleségeik meglátogassák őket». (Let the inconvenience be overcome; I desire that their wives may see them.)

A tárgyalás külsőségeit illetőleg nincs semmi különös megemlítenő, ha csak az nem, hogy a vádlottak a verdikt és ítélet kihirdetéséhez vörös rózsával a gomblyukban jelentek meg és hogy az egyik vádlott a bírónak az esküdtekhez intézett fejtegetései alatt keresztrejtvény (cross-word puzzle) megfejtésével szórakozott.

Dr. Admeto Géza.

A nyugdíjak valorizációjának kérdéséhez.*

Még egy jelenség aggasztó! Miért hozták ki (nagy késedelmek után!) hirtelen a kérdésben forgó törvényjavaslatot, amikor a megnyitó mérlegeknek 99%-a még csak most van munkában!?

De a Javaslát nem áll meg a megnyitó mérleg kedvezményénél. Tovább megy még és azokat a tőkeemeléseket, amelyek 1914. júl. 1. után történtek, az arányszám *rontására* használja fel. Az indoklás szerint ez az eljárás azért jogos, mert «ezekkel a tőkeemelésekkel a vállalatok vagyoni helyzete lényegileg nem változott». Én elfogadom ezt annyiban, amennyiben ezekkel a koronaromlás következtében és arányában történt alaptőke emelésekkel a vállalatok vagyoni helyzete csak látszólag javult (tényleg romlott!). De nem azért, mert a tőkeemeléssel szemben növekedett a részvények (üzletrészek) száma. Hisz ez esetben semmiféle alaptőke sem volna a saját vagyonhoz tartozónak tekintendő. Hanem azért, mert ez a folyamat szintén csak a békebeli alaptőkének bizonyosfokú *valorizálását* képezte. De éppen ezért annak semmiféle jogos alapja nincsen, hogy ezeket a tőkeemeléseket azokhoz a békebeli alaptőkékhez hozzászámítsák (19. §. 2. bek.), melyeknek valorizálását célozták. Ezeket feltétlenül számításán kívül kell hagyni. Vagy ha ez mégis megtörténne, akkor jogosnak látszik a bizonyos oldalról hangoztatott az a kívánság is, hogy a jelenlegi saját vagyonhoz hozzászámítandók volnának — akkori értékeléssel — azok az összegek, amelyek a háborús és későbbi tőkeemelésekkel kapcsolatosan mindenféle címen nyertek elszámolást.

Még ezzel nem végeztem az ominózus 19. §-al. Kinek biztosítja ez a szakasz mindazokat a kedvezményeket, amelyeket már említettem és még említeni fogok? A vállalatok egyik osztályának, illetve bizonyos osztálybeli vállalatok egy részének. Ez is feltűnő rendelkezés, amely párját ritkítja törvényalkotásunk történetében. Ezt a rendelkezést a javaslat indoklása azzal okolja meg, hogy miután «a lehetetlenséggel határos valakinek 10—12 évvel ezelőtti vagyoni helyzetét pontosan megállapítani», ezért — a javaslat azt a megoldási módot «csupán abban a körben alkalmazza, ahol a kötelezett vagyoni helyzetének időközönkénti kimutatására jogszabállyal van kötelezve». Contradictio in adjecto! A praemissa-ból inkább arra az eredményre kellene jutni, hogy inkább sehol se alkalmazzuk a proponált megoldást! Mégis a 23. §. kifejezetten elrendeli a 19. §. szerint megállapított arányszámok figyelembevételét még oly vállalatoknál is, amelyek a kiváltságos osztályához nem is tartoznak.

Érthetetlen azonban az, hogy miért maradtak ki ebből a kategóriából azok a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok, melyek 1914. júl. 1. után létesültek, továbbá miért nem volna a valorizációs folyamatnak ez a megoldása kiterjeszthető oly egyéni és társas cégekre, amelyeknek hitelképessége, megbízhatósága és könyvvitelük hitelessége minden kétségen felül áll, sőt amelyek igen sok részvénytársasági vagy szövetkezeti alakban működő vállalat hitelét, megbízhatóságát és hitelességét messze túlhaladják. Hisz hogyha igaz, hogy ez a megoldás a legajánlatosabb, akkor azt a lehető legszélesebb körben kellene alkalmazni, tehát ott is, ahol a 10—12 évvel ezelőtti vagyoni állapotnak megállapítása mégis csak lehetséges. Ez oly ténykérdés, amelynek bizonyításától az érdekeltek nagy részét már eleve és elvileg kizárni nem jogos.

* Az előbbi közl. lásd a 2. számban.

A Javaslát 20. §-a felel arra a kérdésre: mit kell «átértékelni»? A Javaslát abban a törekvésében, hogy az összes igényjogosultak igényét egy nevezőre juttassa, a budapesti kir. törvényszék munkatársai fellebbviteli tanácsának eljárását megfordítja; míg amaz az úgynevezett «rég» (a koronaromlás előtti) nyugdíjasok illetményeinek összegét a mostani aktív és legutóbb a nyugdíjazott alkalmazottak illetményeivel kívánta egyenlősíteni, addig a javaslat — természetesen az összes igényjogosultak hátrányára — a *koronaromlás előtti állapotot* veszi irányadónak.

Ez az eljárás az 1914. évi júl. 1-én már nyugdíjas állapotban volt jogosultak szempontjából nem is látszik méltánytalannak és jogtalannak. Mégis két szempontból szorul korrektívumra:

1. azért, mert egyes nyugdíjszabályzatok szűkmarkú rendelkezéseinél fogva az egyébként is elég alacsony békebeli javadalmazásoknak jelentékeny hányada kimaradt a nyugdíjak (ellátási díjak) megállapításából és így egyes vállalatoknál a megállapított nyug- és ellátási díjak összege hihetetlenül alacsony. Ha már most ezeknek az összegeknek és csupán töredékét adjuk az igényjogosultaknak, akkor ezek a nyomorultak a törvény jóvoltából még attól a reménytől is elestek, hogy sorsuk valaha tűrhetőre fordulhasson.

2. Mi történték akkor, ha a vállalat a 19. §-a szerinti eljárás folyamán hitelt érdemlőleg kimutatja, hogy vagyonának csupán 10–12 %-át tudta átmenteni? Hogy ez a feltevés még elsőrendű vállalatoknál sem alaptalan, azt igazolja egy legelsősorú biztosító intézetnek «aranymérlege», melyből kitűnik, hogy jelenlegi vagyona a békebelinek csupán 11,8 %-a. Minthogy 1914. évben a tisztviselőknek zöme havi 300–500 K-nál több törzsfizetést nem «élvezett», a mondott esetben az «élvezet» havi 30–60 aranykoronára fog összezsugorodni. Holott jelenleg minden jogi kényszer nélkül a példaként felhozott vállalat régi nyugdíjasainak a havi 30–60 aranykoronának körülbelül kétszeresét folyósítja, mivel minden továbbiak nélkül bizonyítottan fogadható el az a tény, hogy teherbíróképessége az átmentett vagyona után megállapított arányszámot körülbelül kétszeresen meghaladja.

A fentebb 1. és 2. pontok alatt felemlített visszas állapothoz még a 19. §. szerinti arányszám elfogadása esetében is parancsolólag megkövetelik, hogy az arányszám ne csak fölfelé (a 18. §. szerinti módon), hanem *lefelé* is bizonyos *minimumnak* megállapításával korlátoztassék, különösen abban az esetben, ha a kötelezett vállalat teherbíróképessége az automatikus módon kiszámított arányszámot meghaladja, avagy, ha az eddig önként folyósított nyug- vagy kegydíj az arányszám alapján kiszámítottat meghaladja.

Ha a Javaslát a fentiek értelmében a «rég» igényjogosultakkal szemben is meglehetősen szűkmarkúan jár el, az amit az 1914. július 1. után nyugdíjazottakkal, még inkább a jövőben nyugdíjazandókkal szemben elkövet, egyenesen jogfosztásnak minősíthető.

Az indokolás úgy találja, hogy: «igazságtalan eredményre vezetne mindaz, ha a valóban kifizetett nyugdíjatsoroznánk az arányszámmal... mindaz, ha a valóban kifizetett nyugdíjat számítanánk át aranykoronaértékre és az átszámítás eredményét szoroznánk az arányszámmal? A Javaslát alkotói azonban megelégedtek egy döntő körülménnyel és pedig arról, hogy majdnem az összes vállalatok, különösen a nagy pénzintézetek kb. 1924. év közepéig állandóan külön kimutatták alkalmazottaik összjárandóságánál azt a törzs- (alap-) fizetést, amely a nyugdíjszabályok értelmében annak idején a nyugdíj kiszámításának alapját fogja képezni és — ami még fontosabb! — éppen ezt a törzs- (alap-) fizetést emelték időközönként a békebeli összegektől csak kis mértékben eltérő módon. Mi volt ennek az eljárásnak alapgondolata? Az, hogy az a bizonyos (rendszerint igen kis összegű) törzsfizetés lesz az a biztos bázis, amelyre a koronaromlás következményeinek eltüntetése után az érdekeltek a javadalmazás megállapítását felépíthetik. Tehát csak az a néhány ezer korona törzsfizetés emelkedett valóban a koronaromlás idejében, mert a többi nagy-összegű papiros csupán a koronaromlás részbeni ellensúlyozását, csekély mértékű valorizálását célozta. Világos tehát, hogy az 1924. év közepéig (a papirkorona stabilizálódásáig) kimutatott *törzsfizetésben testesült meg mindaz a szerzett jog*, amellyel az 1914. év óta szolgálatban volt alkalmazottaknak a háborúban és a konjunktúra idejében teljesített emberfeletti munkáját lényegileg jutalmazni kívánták. Már pedig ezt a szerzett jogot veszi

el a Javaslát, mikor visszatér az 1914. évi állapotra. Mondhatná valaki, hogy ez a bizonyos törzs- vagy alapfizetés a háború és koronaromlás nélkül sem lehetne lényegesen kisebb a mostaniaknál. Ez azonban nem felel meg a valóságnak, mert habár igaz, hogy a háború alatt és ezután is a törzs- vagy alapfizetés összegét a pénzintézetek nem emelték a békebeli mértékkel lényegesen túlhaladó mértékben, de ennek ellenére több oldalról beszerzett információk meggyőztek arról, hogy a törzsfizetéseknek emelkedése az utolsó évtizedben — ha az 1919. és 1920. évi exorbitáns emeléseket figyelmen kívül hagyjuk is — mégis 15–20%-al volt kedvezőbb, mint az 1914. évet megelőző évtizedben. Ez azt jelenti, hogy pl. ha egy banktisztviselőnek törzsfizetése kitett 1914-ben 3700 K-t, ez az összeg háború és koronaromlás nélkül és normális szolgálati haladást feltételezve két évenként körülbelül 450 K-val emelkedett volna, tehát jelenleg kitenne 5950 K-t. Ezzel szemben ugyanannak a tisztviselőnek törzsfizetése jelenleg (1924. évi kimutatás szerint) 9000 K, ha pedig az 1919. és 1920. évi rendkívüli fizetésemeléseket kikapcsoljuk, akkor még mindig: 7000 K.

Ebből világosan kivehető, miért beszéltem jogfosztásról. És teljesen érthetetlen előttem, miképen volt lehetséges, hogy a Javaslát alkotói ezeken a tényeken könnyedén átsiklottak. Ennek csak az lehet a magyarázata, hogy ezeket a tényeket nem ismerték, nem tudták, hogy a nyugdíjszámítás alapját képező törzs- vagy alapfizetést az érdekeltek azáltal, hogy a munkaadó éveken át azt számszerűleg kimutatta és annak időközönkénti emelését is kifejezetten közölte, viszont az alkalmazott a közölt törzsfizetést és emeléseket kifogás nélkül elfogadta, hallgatólág *kötelezővé, a szolgálati szerződésük egyik feltételévé tették*.

Így fog előállni az a különös helyzet, hogy az az aktív alkalmazott, akinek jelenleg — mondjuk! — 5.000.000 K a havi fizetése stb., teljes nyugdíjképeségének elérésével nem ennek az amúgy is csekély összegnek töredékét (igen kedvező esetben 40–50%-át), hanem még ennél is sokkal kevesebbet fog nyugdíjként kapni.

Ezzel szemben hivatkoznak arra, hogy az inflációs időben az előmenetel stb. sokkal gyorsabb tempójú volt, mint a békeidőben. Egyrészt ez a magánalkalmazottak különösen a pénzintézeti tisztviselők nagy tömegénél alig volt érezhető s ha talán bizonyos mértékben az előmenetel, különösen a törzsfizetésbeli emelés erősebb volt is, mint a háború előtt, akkor erre ezek az alkalmazottak az inflációs időben teljesített emberfeletti munkával bőségesen rászolgáltak.

Igen helyesen mutat rá dr. Proszvimmer a Javaslátnak a 20. §. rendelkezésével kapcsolatos oly hibájára, amely alkalmas annak egyedüli előnyét, t. i. azt, hogy az egész ügyet drakonikusan ugyan, de végérvényesen és minden hosszadalmas eljárás mellőzésével rendezze, eltüntetni. És ez az, hogy folyton lesznek viták a fölött, hogy milyen 1914. évbéli fizetési osztályba sorozzák a később nyugdíjazott vagy nyugdíjazandó jogosultakat. Hogy milyen csökönköse és milyen hosszadalmasak ezek a viták és milyen nehéz némelykor azoknak eldöntése, azt a peres gyakorlatból senki sem tudja jobban, mint éppen a sorok írója.

(Bef. köv.)

Dr. Schwicker Richárd.

A pengőmérleg-rendelet részvényjogi vonatkozásai.

Az alábbiakban a pengőmérleg-rendelet azon újszerű szabályaival kívánunk foglalkozni, melyek részvényjogunkban mélyreható — állandónak látszó — változtatásokat eszközölnek: így az alaptőke- és a névértékminimum s a helyi jellegű részvénytársaságok fogalmával. A pengőmérleg-rendeletnek egyéb, a részvénytársaságok új- és átértékelésére nézve lényeges — de csupán efemer jelentőségű — kérdéseire e helyt nem térünk ki.

I.

Kereskedelmi törvényünk napjainkban érte el életbelépésének ötvenéves jubileumát. Az ünneplők serege megdicsérte szépen — ahogy illik — s még azok is, akik szerint már régen elérkezett az ideje a gyökeres reformnak, úgy látják, hogy a mai idők nem alkalmasak egy új kereskedelmi kódex alkotására. Sajnálattal kell tehát nekünk egy mielőbb eljövendő kontemplatív munkára

alkalmasabb korszaknak átengedni egy új KT. megalkotásának feladatát és gyönyörét.

Mig az egész KT. reformját illetőleg ugyyszólván egyhangulag az a vélemény alakult ki, hogy későbbre halasztandó, addig egyes fejezeteknek s így különösen a társasági jognak novelláris módosítása tekintetében megoszlanak a vélemények.

A német Allgemeines Deutsches Handelsgesetzbuch von 1861, illetőleg von 5. VI. 1869., mely a magyar KT. mintaképeül szolgált, szintén először novelláris uton módosult épp a részvénytársasági jog terén a Gesetz betreffend die Kommanditgesellschaften auf Aktien und die Aktiengesellschaft vom 18. VII. 1884. által, mig a Handelsgesetzbuch (H. G. B.) vom 10. V. 1897. nagy reform-kódexe csak 1900. évi január hó 1-én lépett életbe a német polgári törvénykönyvvel együtt, de a Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung vom 20. IV. 1892. is a régi német KT. novelláris kiegészítésének tekinthető.

A magyar társasági jog tagadhatatlanul reformra szorul s ez elől kitérni sokáig már nem lehet. Tudatában vannak ennek a hivatalos fórumok is, amit bizonyít egyrészt, hogy készítették egy törvénytervezetet (Kuncz Ödön professzorral) «a részvénytársaságról» (megjelent mint az Igazságügyi Javaslatok Tára XVIII. évf. 5. száma) s közreadtak mult év áprilisában egy már régebben elkészített törvénytervezetet a «korlátolt felelősségű társaságról», s így nem volt váratlan, hogy a kereskedői mérleg valódiságának helyreállításáról szóló 4200/1925. P. M. sz. (az ú. n. felértékelési mérleg-rendelet = Fr.) és a 7000/1925. P. M. sz. (az ú. n. pengőmérleg rendelet = Pmr.) rendeletek incidentaliter mélyen belenyultak részvénytársasági jogunkba.

Az 1925: IX. tc. 12. §-a felhatalmazta a pénzügyminisztert, hogy az igazságügyminiszterrel egyetértve rendeleti uton meghatározza:

1. jövőre alakuló részvénytársaságok *legkisebb alaptőkéjét* és
2. jövőre alakuló részvénytársaságok részvényeinek *legkisebb névértékét*.

Az ú. n. szanálási törvény (1924: IV. tcikk) 2. §-ában pedig arra nyert felhatalmazást a pénzügyminiszter, hogy az igazságügyminiszterrel egyetértve a mérlegvalódiság helyreállítása végett *szükséges szabályokat* esetleg a KT. rendelkezéseitől eltérően is rendelettel állapíthassa meg.

Így nemcsak a jövőre alakuló, hanem a létező részvénytársaságokat is arra kötelezi a Fr. és a Pmr., hogy egy minimális alaptőkét, illetőleg tiszta vagyont mutassanak ki és a Pmr., hogy részvényeik névértékét a szükséghez képest esetleg részvényösszevonással is a minimális névértékben állapítsák meg s már a Fr. behozta és a Pmr. változatlanul fenntartotta a *helyi jellegű részvénytársaság* teljesen precizizovalt intézményét.

II.

A KT. nem ismeri az *alaptőkeminimumot*, kivéve a közraktári (KT. 435. §.) és a biztosítási ügyletre (KT. 453. §.) nézve, s fennállásának első 40–45 esztendejében nem merült fel komoly szüksége annak, hogy ezen szabályozatlanságot cogens rendelkezések váltsák fel. Jogilag mi akadály sem lett volna, hogy részvénytársaságok hét fillér alaptőkével alakuljanak, a tapasztalat azonban azt mutatta, hogy a KT. liberalitása nem szolgáltatott okot ily irányú visszaélésekre s a gazdasági észszerűség és a közmorál elég erős fékeknek bizonyultak a szabadsággal való visszaélés ellen. A koronaromlás éveiben azonban mindinkább elharapódzott a gründolási láz s a dekonjunktura felszínre hozta a pár fillér névértékű részvényeket.

Ennek az állapotnak kíván véget vetni a Pmr., midőn 24. §-ában kimondja, hogy új részvénytársaság 150,000 pengőnél, ha helyi jellegű 100,000 pengőnél kisebb alaptőkével nem alakulhat s 15. §-ában a létező részvénytársaságoktól is 50,000, ha helyi jellegű 10,000 pengő tiszta vagyon kimutatását követeli.

Az alaptőke-minimum megállapítása tekintetében a Pmr. középső helyet foglal el az osztrák Goldbilanz-Gesetz (G. B. G.) vom 4. Juni 1925. és a német Goldbilanz-Verordnung (G. B. V.) vom 29. Dezember 1923. között. A G. B. G. 3. §-a szerint a részvénytársaságoknak az átértékelés után legalább 100,000 schilling (80,000 pengő) alaptőkével kell bírniok s a 15. §. szerint új részvénytársaságok legkisebb alaptőkéje legalább 500,000 schilling (400,000 pengő), vagy ha helyi jellegű s részvényei névre szólóak 200,000 schilling (160,000 pengő) kell, hogy legyen. Ezzel szemben

a német G. B. V. megelégszik létező részvénytársaságoknál, ha saját tőkéjük az átértékelés után 5000 aranymárkát (6800 pengőt), s a 17. §. értelmében alaptőkéjük új alakulás esetén 50,000 aranymárkát (68,000 pengőt) tesz ki. A magyar Pmr. és a német G. B. V. a létező részvénytársaságokat még azon további előnyben is részesíti, hogy nem alaptőkeminimumot, hanem tiszta vagyoni-illetőleg saját tőkeminimumot ír elő.

A magyar részvényjogban teljes novum a *névérték-minimum*. Behozatalának szükségességét az adott helyzetben nem lehet tagadásba venni. A Pmr.-nek a minimális névérték összegének megállapításánál főleg két szempontra kellett figyelemmel lennie. Egyrészt szem előtt kellett tartania, hogy a legkisebb névértékű részvény is valamelyes komolyan vehető értéket képviseljen, másrészt, hogy az elmaradhatatlanná váló részvényösszevonások ne okozzanak szükségtelen fájdalmat a részvényeseknek. A Pmr. 7., 17. és 25. §-ai szerint magyar részvénynek (egyetlen kivételtől eltekintve), akár már létező, akár jövőben alakuló részvénytársaságnál tíz pengőnél kisebb névértéke nem lehet. Ha akár az átértékeléssel kapcsolatban vagy akár mikor (alaptőkeleszállítás esetén) a részvények névértéke 10 pengő alá szállna, kötelezővé válik a részvényösszevonás (a Pmr. 9–13. §-ai technikai szabályainak alkalmazásával). A tízpengős névértékminimum azon részvénytársaságokra nézve, melyek összevonást visznek keresztül, egyszersmind névértékmaximum is, kivéve, ha a részvényt tőzsdén jegyzik, vagy ha legfeljebb öt darabot kell összevonni, hogy 200 pengő névértékű részvények keletkezzenek, vagy ha a közgyűlés az alaptőkének legalább háromnegyed részét képviselő részvényesek hozzájárulásával határozza el a magasabb névértéket.

Az osztrák és német aranymérlegek ugyancsak szabályozták a legkisebb névérték problémáját, s a Pmr. itt is középső helyet foglal el a német és az osztrák rendelkezések között. Az osztrák G. B. G. 2. §-a 10 schilling (8 pengő), s a német G. B. V. 10. §-a (melyet a 5. Durchführungsverordnung 35. §-a némileg módosított) 20 aranymárka (27.50 pengő) minimális névértéket ír elő.

III.

Tévtutakra tévedt a kodifikátor a *helyi jellegű részvénytársaság* eddig ismeretlen társasági alakzatának a megteremtésével. Jogászai fogalmak szerint nonszensz-szel állunk szemben. A részvénytársasági forma, mely rendeltetésénél fogva a nagytőke, a nagyipar és a nagykereskedelem megjelenési alakja, természetesen nem lehet helyi jellegű. A Fr. Tervezete még nem tudott róla, csupán a Fr. 9., illetőleg 18. §-aival mutatkozott be a tőle idegen jogászközönségnek. Fölvetődik a kérdés: minnek köszönhetjük a váratlan szerencsét? A mérlegrendeletek alkotói vissza akarják adni a gazdasági életnek az igazi részvénytársasági alakot, s a részvénytársasági formának vissza akarják szerezni a gazdasági köröknek ezen magasrendű jogi konstrukcióhoz fűződő szükséges bizalmát. De ugyanakkor: biztosítani kívánják kisebb tőketársulások számára is a lehetőséget, hogy az egyetemleges, korlátlan és közvetlen felelősség ólomsúlya helyett egy korlátolt felelősségű társasági forma is álljon a középtőke, ipar- és kereskedelem rendelkezére, és e célból életre hívják a helyi jellegű részvénytársaságot. E sorok írója rövid idővel a Fr. Tervezetének megjelenése után rámutatott arra,¹ hogy az akkor megkövetelt 2 milliárd korona alaptőke-minimum új részvénytársaságok számára túlzottan magas, a minthogy az 500 millió tiszta vagyoni a már létező részvénytársaságoktól is számos esetben elérhetetlen kívánság. A remediumot is megjelöltük, amidőn a kényeszerfelosztási szankció kiegyensúlyozása céljából a k. f. t. (korlátolt felelősségű társaság)-törvény megalkotását sürgettük. Új alakulások tehát választhatták volna a k. f. t. formáját is és a létező részvénytársaságok, amennyiben tiszta vagyoniuk elégtelen lett volna, átalakulhattak volna k. f. társasággá. A pénzügyi kormány azonban számolva a törvényhozási gépezet lassúságával (— és egyébirányu elfoglaltságával —) adoptálta az osztrák G. B. G. 15. §-ának *helyi jellegű* részvénytársaságát. Mig azonban Ausztriában egyrészt a magyar normatív rendszerű részvénytársasági joggal szemben amúgy is az engedélyezési rendszer uralkodik, s a helyi jellegű részvénytársaság részvényei csupán névre szólóak lehetnek, ami a családi részvénytársasági jellegre mutat — más-

¹ Pester Lloyd 1925 április 25: Was soll mit den kleinen Aktiengesellschaften werden?

részt szabad a G. m. b. H.-forma — addig a mi jogunkban határozottan visszaesést jelent a «helyi jellegű» részvénytársaság, melynek létrejöttéhez az onnipotens pénzügyminiszter ilyené minősítő megállapítása (= engedélyezése) szükséges.

A Fr. nyomán felmerült kritika² is csupán annyi eredményt ért el, hogy a Pmr. 24. §-a beigéri a korlátolt felelősségű társaságról szóló törvényt és hogy addig is a pénzügyminiszter *megengedheti*, hogy kisebb összegű alaptőkével is alakulhassanak részvénytársaságok.

Iabár a «helyi jellegű» részvénytársaság theoretikus értelemben *contradictio in adjecto*, mégis fel kell vetni a praxis szempontjából, hogy milyen objektív ismérvek szerint dönthető el in concreto, hogy valamely részvénytársaság helyi jellegű-e, vagy sem. Gyakorlat még nem fejlődött ki. Kuncz professzor³ exemplificative az öröklés kérdésének egyszerűbbé tétele érdekében alakult családi r.-t.-ot, a r.-t.-i formában szervezett ügynöki irodát s a kartell-értékesítő helyet említi, a Katona-Nyulászi-féle kommentár⁴ az akár alapszabályainál, akár tényleges működési körénél fogva szűkebb vidék igényeit kielégítő r.-t.-ot tartja helyi jellegűnek, míg König és Sziklai⁵ szerint vidéki bankokat és takarékpénztárakat, s oly vidéki iparvállalatokat, melyek kizárólag a helyi fogyasztás céljára termelnek, vicinálisvasútakat stb. kell helyi jellegűnek deklarálni.

A példák száma növelhető, bérházrészvénytársaságok, helyi lapkiadó, közlekedési stb. vállalatok nyilván «helyi jellegűek». A pénzügyminiszternek a gazdasági élet zavartalan működéséért tartozó felelőssége tudatában a legliberálisabban kell kezelnie a számára a részvénytársaságok fennmaradása, illetőleg alakulása tekintetében biztosított pallójogot.⁶

IV.

De lege ferenda a részvénytársasági jogot nem incidenciális beavatkozások, nem «helyi jellegű» r.-t.-ok által és nem a pénzügyminiszter gyámkodása útján, hanem a normatív rendszer szerves kiegészítésével kell megreformálni. A részvénytársaságot vissza kell adni eredeti rendeltetésének, s a korlátolt felelősségű társaságról szóló törvény mielőbbi megalkotásával a helyi jellegű részvénytársaságoknak záros határidőn belül, mint ilyeneknek meg kell szűnniök és vagy *igazi* részvénytársasággá, vagy korlátolt felelősségű társasággá átalakulniok.

Dr. Szende Péter Pál.

Valorizáció örökösödési jogunkban.

A valorizációról szóló törvényjavaslat két §-ában foglalkozik a családi- és örökjogon alapuló pénztartozások felértékelésével. A javaslat megelégszik azon szűkszavú kijelentéssel, hogy ezen pénztartozások átértékelésénél — minthogy azok erkölcsi alapokon nyugvó jogviszonyból származnak — a kölcsönös kiegyenlítés és méltányosság elvét úgy kell alkalmazni, hogy az mindkét fél érdekében lehetőleg teljes mértékben érvényesüljön. Ezen elvi deklaráció mellett, a javaslat a részleteket csak annyiban érinti, hogy a bírói gyakorlatban már eddig is érvényesülő részletfizetési kedvezményt engedélyezi és felhatalmazza a bíróságot, hogy a kötelesrészt, ági vagyont és közszereményt természetben is megítélhesse oly esetekben, ahol eddig természetbeni megítélés helyét nem foglaltatott.

A valorizációnak az örökösödési jog terén felmerülő kérdéseit a javaslat nem oldja meg s — eltekintve a természetbeni megítélhetésre vonatkozó felhatalmazástól — új jogszabályt nem alkot. Keret törvény, de olyan, amely már elkészült. A bírói gyakorlat jogfejlesztő ereje, az élet szükségleteiből kiindulva, már régen megalkotta azon jogelveket, amelyeket a törvényjavaslat a bírói ítéletek indokolásának csaknem szószzerű átvételével magáévá tesz, a nélkül azonban, hogy a bírói gyakorlatban megnyilvánuló szokásjognak tételes törvénné való átformálása különösebb jelentőséggel bírna. Ismét érvényesülhet azon igazság melyet

Zsögöd úgy fejez ki, hogy «a jog logikája rendesen csak az élet követelményei után baktat...»

Ennélfogva azon kérdések szabályozása, amelyek a pénz romlásának következtében az örökösödési jog területén felmerültek, a valorizációs törvény életbelépése után is a bírói gyakorlatra maradnak. Ez tehát azon jogforrás, amelyből azon jogszabályokat merítjük, amelyeket a valorizáció az örökösödési jog területén teremtett és amelyekről törvényjavaslat csak annyit mond, hogy azokban a kölcsönös kiegyenlítés és méltányosság elvének teljes mértékben kell érvényesülni, de nem mondja meg, hogy ezen elveken nyugvó mely jogszabályok azok, amelyek segítségével a felmerülő és elbírálásra váró kérdések tömegei eldöntendők.

A törvényi szabályozás hiányában magarahagyott magyar bírói gyakorlat, lassú, néha ugyan ingadozó, de azért meggondolt munkával betöltötte azon űrt, amelyet a pénzromlás örökösödési jogunk területén teremtett és ma már annyira megállapodottnak tekinthető, hogy elérkezett az idő arra, hogy szemlét tartsunk a bírói gyakorlatból táplálkozó újabb magánjogi szabályaink ezen területén is. A szemletartás és a rendszerezés annál is inkább jelentőséggel bír, mert a bírói gyakorlatban kialakult ezen jogszabályok egynémelyike ellentétben áll a háború előtti magánjogunk egyes kijeggecsedett tételével és az alsó és felsőbb bíróságok, sőt a budapesti kir. Tábla és a Kúria joggyakorlata között levő ellentét folytán, bizonytalanná vált a jog — de végre is a jogkereső közönségnek tudnia kell, hogy: *quid iuris?*

Az anyagi igazság elve örökösödési jogunk mindazon tételénél összeütközésbe került régi magánjogi szabályainkkal, ahol az örökösödési jogból folyó jogosítvány pénzbeli szolgáltatás követelhetésére irányul, de a pénz összegének megállapítása, illetőleg a pénz összegét megállapító becslés időpontja különbözött a pénz tényleges szolgáltatásának időpontjától. A pénz romlása következtében ezen összeütközésnek be kellett következni a kötelesrész intézményénél, mert az Id. Törv. Szab. 7. és 8. §-aiból kiinduló joggyakorlat — ezen §-ok benső értelme ellenére* — a kötelesrészhez való jogot, mint pénzzolgáltatásának követelhetőségére irányuló kötelmi jogosítványt fogta fel, másrészt ott állott örökjogunk azon szabálya, hogy a kötelesrésznek megfelelő pénzösszeg mennyiségét a hagyatékban az örökhagyó halálakor értéke állapítja meg. Ha tehát az örökhagyó halála és a kötelesrész fejében adott pénz mennyiség szolgáltatásának időpontja között a pénz romlott: a kötelesrészt jogosult nem kapta meg azon értéket, amihez az anyagi igazság értelmében joga lett volna. Komplikálódott a helyzet akkor, ha a kötelesrészt az örökhagyó élők közötti ajándékozásai sértették, vagy a kötelesrészt jogosult örökrészebe való betudással előkapott, mert ez esetben az ajándékozás, illetve előkapás időpontjában bírt érték az irányadó. Ugyanez volt a helyzet az ági vagyon kiszolgáltatásánál is, ha az eredeti ági érték nem volt meg és annak felhasználásával más vagyontárgy szereztetett, (pénz vagy más dolog) mert magánjogunk szabálya szerint az ági vagyon felhasználásával szerzett vagyon szerzeményinek tekintendő és az ági örökös nem követelheti az ági érték helyébe lépett vagyontárgyat, csupán annak szerzésére az ági vagyon felhasználására fordított értéket, amelynek becslési időpontja az ági vagyon felhasználásának ideje. Ha tehát ezen időpont és az ági vagyon kiszolgáltatásának időpontja között a pénz romlott — mint ahogy a szóbanforgó perek esetében többnyire bekövetkezett — beállott egy oly probléma, amelyet a valorizációs joggyakorlatnak az anyagi igazság célkitűzése mellett kellett megoldani.

Az özvegyi jog intézményénél a pénzromlása akkor eredményezett igazságtalanságot, ha az özvegy haszonélvezeti jogáról lemondott és ennek fejében egyességlel megállapított járadékot vagy később fizetendő váltásösszeget fogadott el, amely koronáértékben lévén kikötve, elértéktelenedett.

Már a kötelesrésszel kapcsolatban említettem, de attól függetlenül és általában megfontolandóvá vált a beszámítás intézményének azon szabálya, hogy az előkapott vagyonrészek nem természetben, hanem csupán értékük bocsájtandó osztályba és pedig az előadás idején bírt érték-becslés alapján.

A pénz romlása következtében igazságtalanság állott elő az osztály folytán akkor, ha az osztályos atyafiak egyike-másika az egyesség értelmében örökrésze fejében pénzt fogadott el, amely

² Szerző: Die Wiederherstellung der Bilanzwahrheit und die kleinen Aktiengesellschaften. Pester Lloyd. 1925 november 2.

³ «Aranymérleg». 24. 1.

⁴ «A kereskedői mérleg valódisága». 21. 1.

⁵ «A mérlegvalódiság helyreállításáról szóló rendelet magyarázata». 18. 1.

⁶ L. Szerző: «A pengőmérleg» című kommentárját. 47. 1.

* L. Almásy Antal cikkét: Jogt. Közl. 1923. év, 24. szám.

nek értéke ugyan az osztály időpontjában megfelelt örökrésze benső értékének, de a kiszolgáltatás, illetve a részletek kiszolgáltatásának időpontjában már csak annak jelentéktelen hányadát képviselte.

Végül szabályozni kellett a fix összegű pénzhagyományok valorizációját is, annnyival is inkább, mert a pénzérték állandósága idejében hagyományozó örökhagyó, ha nem is vagyona bizonyos természetben megállapított részét akarta hagyományosának adni, de mindenesetre a hagyomány kiszabásánál vagyona bizonyos eszmei hányadának juttatását szeme előtt tartotta.

Ha vizsgálat tárgyává tesszük, hogy bírói gyakorlatunk a pénzromlás következtében az örökösödési jog területén felmerülő problémákat miképpen szabályozta, a következőket állapíthatjuk meg.

(Bef. köv.)

Dr. Munkácsy Ernő.

Szemle.

— A Kúriára tegnap beszökött a tavasz... Ködös, zimankós téli napon, tavaszi napsugár siklott végig egyik büntető tanácsának szürke hangulatán. Félreértés ne essék. Nem az el- és visszautasító gyakorlat egyhangúságában csillant fel reményteljes változat, nem a jobb- és baloldali sajtóbüntetések harmonizáltságában csendült fel a tárgyilagos igazság összhangzatos vágya, még azt az ítéletet sem változtatták meg, amelyben az alsóbíróságok botránykeltőnek nyilvánították, ha valakinek magaviselete nem egyezett a gummibotos közvéleménnyel. Nem, semmi olyan rendkívüli esemény nem történt, amelyből arra lehetne következtetni, hogy a közéleti reakció fagyasztó atmoszférájának enyhülését jelezné az igazságszolgáltatás érzékeny barométere. És mégis tavasz derengését varázsolta a terem fülhomályába a télben felejtett napsugár, a haladásnak, a demokráciának reménye, amelyet rokonszenvesen személyesített meg dr. Ungár Margit, az első női védő, a Kúria pulpitusán. Napilapok ál-romantikusai «igéző pillantásokról, csábító mosolyról» írtak, amellyel semmisségi panaszának érvényt kívánt szerezni. Mi, akik nem a sexualitás alkalmoszerűtlen képzelőtehetségén keresztül voltunk tanúi a női nem első igazságügyi szereplésének, nem formás rövidhajú alakot láttunk, hanem csupán formás, rövid beszédet hallottunk, nem meggyőző pillantásokat, hanem meggyőző érveket vettünk észre és úgy találtuk, hogy az okos szemeket a gondolatok intelligenciája szorította háttérbe. Hogy az adott esetben, amely a tény- és jogkérdés örök határproblémája: a szándék körül forgott, a védő érvei nem hatottak, arról nem annyira a védelemből hiányzó férfi-logika tehet, mint inkább a lélektani tényelemek substantiálásának fogyatékosága, amelyben inkább bírói gyakorlatunk nélkülözi a női pszichológia mélyebbreható finomságait. Ennek ellenére örömmel jegyezzük fel a tavaszi napsugarat, amelyet, ha csak jelképiesen csalt is ki az első fecske, de amelynek áttörését a héjják, karvalyok és egyéb struggle for life-esek sötét szárnyacsattogatásai sem tudják megakadályozni. Sohasem értettem — írta Huxley egyik reflexiójában — minő igazság van abban, hogy azt a pályát, amely a férfinem leggyengébb és legostobább tagjainak nyitva áll, erőszakosan elzárjuk a legtehetségesebb és legrátermettebb nő elől. Tudás és lehetőség a nemtől, fajtól és osztálytól független emberi tulajdonságok, amelyek érvényesülésének lehetősége a demokrácia legelemibb igazsága. Igazságokat megtagadni pedig legkevésbé az igazságszolgáltatásnak áll jogában.

— A Budapesti Ügyvédi Körben dr. Szilágyi Arthur Károly előadást tartott e címen: «Az ügyvédek gazdasági helyzete». Az előadó kifejtette, hogy a kar már Mária Terézia óta túl volt zúfólva. Midőn az ügyvédi rendtartást 1874. tavaszán a képviselőház tárgyalta, az előadó az akkori túlzásfoltokra, mint szociális bajra mutatott rá. Ez időben Budapesten körülbelül 700 ügyvéd volt, egész Magyarországon 4800. Dr. Pauler Tivadar, az akkori igazságügyminiszter elismervén a bajt, azon úgy vélt segíteni, hogy a három évi gyakorlati időt és a kötelező doktorátust kívánta behozni. A tapasztalat azt tanította, hogy a kar tovább szaporodott a végtelenig, amennyiben a háború előtt a budapesti ügyvédek létszáma már 2400 volt és most a 3200-at is meghaladja. Már pedig

a háború következményei folytán a korábbi 2400-as elviselhetetlennek bizonyult létszámnak legalább $\frac{1}{3}$ -al kellett volna csökkennie, azaz 1600 ügyvéd képzelhetetlen magas létszám volna ma, már pedig ennek a duplájánál tartunk. Bár ügyvédi hivatásból a régi időben sem lehetett vagyont szerezni, jelenleg e pálya legfeljebb a létszám 10%-ának nyújt jó megélhetést, 30%-nak boldogulást, de legalább 30% csak tengődik és ugyancsak 30% nyomorog. Különösen kétségbeesett a munkaképtelen ügyvédek, továbbá az ügyvédek hátramaradottjainak helyzete. A törvényhozástól segítséget várni nem lehet, mert úgy nálunk, mint egyebütt minden időben a parlamentek csak ügyvéd ellenes törvényekre voltak kaphatók. Miután tehát a munkaalkalmak kiterjesztése a törvényhozás segítségével nélkül nem remélhető, a helyzet komoly javulása egyáltalán nem is várható. Az adott sivár helyzetben nem lehet másról szó, mint kisegítő eszközökről, amennyire ez az ügyvédek saját erejéből telik. Az előadó úgy etikai, mint anyagi téren mozgók konkrét javaslatokat ismertetett, abból indulván ki, hogy a legszükségesebb a tengődő és nyomorgó ügyvédek helyzetén legalább némileg javítani, egyebekben pedig a tisztességtelen verseny kinövésének megrendszabályozása, a fegyelmi bíráskodás revíziója, a kartársi viszony bensőbbé tétele és bizonyos ügyvédi jóléti intézmények támogatása, illetve megteremtése révén a bajokat enyhíteni, illetve a helyzeten annyira, amennyire segíteni.

— Mi ügyvédek. Dühöngően tomboló gazdasági válságunk a társadalom minden rétegét egyformán megtépázza. Jogosan panasszal teli a fizikai munkás, munkával agyongyötörve, de megélhetési minimumát biztosítva nem látja a megszanált hivatalnok, a szabad foglalkozású pedig bámszan nézi az üres eget, melyen reá nézve csak a gond, az aggodalom felhői gyülekeznek és nyomát sem látja a vigasztaló virradat fényásványának. Ez utóbbiak között ott vagyunk mi ügyvédek. Számunk nagy, tekintélyünk kevés, a velünk szemben támasztott követelés sok, megélhetésünk biztosítása semmi. Ilemzseünk mi magyar ügyvédek pályánkon, hisz jogász nemzet fia vagyunk. Van köztünk sikkasztó, csaló, aktalopó, ütlevelszerző, kijáró, ügynök, csak elszórtan jogász, képzetlen hivatott, jogi ügyek védője. Mit csodálkozunk? Fővárosunkban 3400-an tülekedünk, holott gazdasági viszonyaink az 500-at bírnák el csak. Azután csodálkozunk, ha olyanunk sincs tekintélye, aki rászolgálna, mert ügyvéd, az ügyvéd, egy ügyvéd.

Közömbös fásultsággal, vállvonogató tiszteletlenséggel, sokszor rideg udvariassággal, sanda tekintettel fogadnak a hivatalokban. Igaz, a hivatalnok urak velünk szemben előnyben vannak, mert ügyük sok, fizetésük kevés, de biztos. Nem értik meg, mi az, hivatalból hivatalba járni, várni, előszobázni, kérni, udvarolni, kelletténél jobban megalázkodni, borraivalókat osztogatni s a végén a válasz: «Jöjjen el holnap.»

Megérdemeljük. Olvasgassuk csak a bírósági ügykezelés modern, régényes intézkedéseit, kíséreljük meg nyilvántartani a bírák, az irodák, más mindenféle hivatal értesítési idejének, fogadási órájának csodálatos kaoszt. Fizessük csak a tudakozódó lapok, hitelesítések, telekkönyvi másolatok csekélyke díjait. Izzadjuk csak egyszer is végig az I—III. ker. kir. járásbíróság tempo lentine tömegnap felhívását. Nézzünk be a központi kir. járásbíróság irattárába 9—10.-ig, ha ott mostanáig túrtuk azt az ember, ügyvéd, aktavásárt. Nézzünk be a központi kir. járásbíróság telekkönyvtárába, ahol állva, hétrét görnyedve kell kijegyeznünk az egymást könyöklő tömegben a telekkönyvek kényes adatait, a vagyonokat jelentő telekkönyvi bejegyzéseket. Nézzünk be a bírósági irodák rejtelmébe!

Ha a hozzánk legközelebb eső hivatalok, a bírósági irodákban tekintélyünk immár a felismerhetetlenségig zsugorodott össze, akkor mit várunk más hivatalnoktól, aki nem képes megérteni, hogy mi az a szabad pálya, hol nem maguktól gyűlnek az ügyek, melyek elintézése keserv, unalom, útálat, hanem kimerítő fáradtsággal kell felkeresni azokat, mert így szerezhető be a kenyér, ott nem okvetlenül kell elintézni az ügyet, itt nem csak el kell intézni, minél hamarabb befejezni, de ki kell dolgozni, kiszélesíteni, mert csak így jut az ember a végcélhoz, ahhoz a csekély, de biztos hivatalnok fizetéssel valami ellenkezőhöz, az ügyvédi díjhoz, honoráriumhoz. Hogy azután az ügyvédi kereset olyan pusztító zökkenéseken is keresztülmegy, mint a bírói megállapítás sok lekicsinylő lefaragása, vagy a behajtás épenséggel mostani gyakori lehetetlensége, ki törődik ezzel?

Mintha hallanám: Ugyan kérem, mit beszél, az ügyvédek szépen keresnek, nézze meg a bíróságok forgalmát. Sietek megnyugtani a jámbor és «jó» akarató érdeklődőt. Hogyne, pl. vannak bíróságok, hol 5—6 hónaposok a tárgyalási időközök, vannak előterjesztődi játékokcskák az ingó árverések körül, vannak csődök kényszerregyességek, de a hadviselt névsorából sem kapott még nagyon sok egy-egy sovány vagyongelügyelő, csődtömeggondnoki koncot, talán csak két év múlva kerülnek sorra a többiek, akiknek legfeljebb az a bajuk, hogy valami testi hiba miatt nem voltak a világháborúban katonák, előbb azonban lehettek a császár és király szolgái, vagy pedig épp a háborús béke áldozatai, rabló megszállók előli menekültek, de hiszen a két hónapos mögöttes országreszi katonai szolgálattal hadviselt érdemeket szerettek azzal szemben, aki ugyan nem volt katona, de úgy barátságából átrakták az ú. n. határon, mert magyarnak született.

Mondd, igen tisztelt kartárs úr, vótál-e már reggel 8-kor a büntető kir. járásbíróságon tárgyaláson? Ha véletlenül Budán

van lakásod, mily kellemes téli hajnalban útra kelni, ha egy percet késztél, mint sértett, ügyed megszűnt. 8–9-ig azután bármilyen pontos voltál és siettél, nincs tárgyalás, csak az ügyek megszüntetése érdekében békéltetés, a meg nem jelentek megszünt ügyeinek elégedett félretétele, a sorrend, a mindenható sorrend megállapítása.

Hát várakoztál-e már fél óránál is többet a későn jövő bíróra? Kiséreld meg azonban egy percet is elkészni, hosszas várakozás után, míg a sor reád kerülhet, más tárgyalás ellátása céljából a szomszéd szobába mentél csak, ügyed elővétele után egy perc múlva jelentkezel csak s a válasz csendes részvét nélkül: az ügy szünetel. Hát amikor ott vársz, állsz lábat változtatva, mert olyan ügyet vesznek elő, ahol nincs ügyvéd, mert az került sorra. Mégis egy gyémánszem a poros homokban: a központi városháza illetékességi ügyosztály iktatójában a várakozók közül soron kívül vettek elő engem, mert látták, hogy ügyvéd vagyok, a zúgolódóknak megmagyarázták, hogy ez az utasítás, mert az ügyvédek tárgyalni mennek.

A nagyméltóságú közigazgatási bíróság folyosóján láttam a táblákat, hogy feleket, kivéve országgyűlési képviselőket, csak 12–2 fogadnak. Peres felek s ügyvédek egy kutya, a honatyá, az kijárhat és nagy fizetést húz, az ügyvéd legfeljebb kenyeret kereshet, köteleességet teljesíthet, ha ugyan lehetséges ez reá nézve.

Befejezem. Folytassa talán más a panaszok, az igazságok felsorolását. Háborúban voltunk, háborút veszítettünk, elleneink ránk csaptak, nyomorognunk kell. Talán csak akad valaki a nagy világkoncert rendezők közt, aki hatalmas ököllel fog az asztalra csapni: Elég volt, most már teremtsünk rendet! Akkor talán mi is rákövetkezünk, az asztalra csapunk: Elég volt, teremtsük meg újból az ügyvédi tekintélyt, megélhetési lehetőségünket.

Dr. K. Károly.

— **A lakásrendelet 70. §-hoz.** Tényállás. L. F. tekintélyes vízvezetési, bádigos, csatornázóiparos, aki egyúttal egy nagyobb bérháznak házfelügyelői teendőit is végzi, mely ténykedése körülbelül abban merül ki, hogy felszedi a lakbéréket, befizeti a köztartozásokat. Azelőtt lakása az ú. n. házmesteri lakás, ma már évek óta egy teljes modern két szobás lakás, melyért kedvezményes bért fizet, de ezen felül ő tartja karban a ház vízvezetékét és csatornáját saját költségén. A beszedett bérek csekély részét egy ízben be nem szolgáltatja, elmulasztja megfizetni a vízdíjat, végtére megfizet mindent, azonban kijavítja a póstai feladó szelvényt korábbi keletre, mintha előbb adta volna már fel a vízdíjat, így akarta megtéveszteni a házgondnokot. A L. R. 70. §-a alapján felmondanak neki, megindul a felmondási per. A budapesti kir. törvényszék mint fellebbezési bíróság 23. Pf. 11,169/1925. sz. alatti ítéletével helyben hagyja a járásbíróság ítéletét, mely a keresetet elutasítja megállapítva, hogy alperes bérlo és nem házfelügyelő lakására nézve. A törvényszék elvként kimondotta: a L. R. két felmondást ismer, a bérleti viszonyból eredőt s a szolgáltatási viszonyból eredőt, az elsőnél a lakás használatáért ellenérték a lakásbér, a másikonál a kizárólagos személyi szolgálat. Ott, hol e kizárólagos szolgáltatás nincsen meg, ott a 70. §. alapján nem lehet felmondani.

— **Valorizációs joggyakorlatunk 1926-ig** címen most megjelent füzetében dr. Blau György összefoglalta az 1925. év idevágó egész bírói gyakorlatát és mindazt, ami az előző években kelt határozatokból még praktikus jelentőséggel bír. A felértékelési judikatura kódexének nevezhetnők ezt a munkát, amely jelenleg szinte az egyetlen jó, a jour tájékoztató ebben a bonyolult joganyagban s mint ilyen a praktikus jogász számára mondhatni nélkülözhetetlen. Másfelől megvan az az értéke, hogy csak az ilyen egybefoglalásban tűnik ki, mennyire rendszeres és kialakult már elveiben a judikatura. Egyébként sok olyan kérdés is fel van itt dolgozva, amelyet a valorizációs törvényjavaslat nem érint, pl. a bírói letét hatása vagy a valuták joga, úgy hogy ha a javaslatból esetleg törvény lenne néhány hónapon belül, az itt feldolgozott bírói jog nagyrészt mégis tovább érvényesülne úgy a paragrafusok mellett, mint keretszabályaik kitöltéseként. Dr. Blau munkájának módszerét és értékét felesleges lenne külön jellemeznünk. A 48 oldalas füzet a szerző kiadása; kapható a szak-könyvkereskedésekben is, ára 30,000 K.

— **A felértékelésről szóló új rendelet.** Az aranymérlegről kiadott rendeletet a gyakorlati élet számára látták el cégjogi magyarázatokkal és felértékelési példákkal dr. Tolnay Iván és Biber Dezső kir. táblai bírák és dr. Berényi Pál ügyvéd, a könyv-írteltan tanára. Az ötíves munka tele van útmutatással, miképp kell értékelni a vagyon részeit, hogyan kell felállítani a mérleget és miképp kell eljárni a céghivatalnál. Megjelent Rónai Miksa könyvkereskedőnél V., Alkotmány-u. 10. Ára 50,000 K.

— **Dr. Tomcsányi Mór** egyetemi tanártól egyszerre két munka jelent meg: «A magyar közjog tankönyve» és «A magyar közigazgatási jog alapintézményei», mindkettő a szerző kiadásában. A két munkára legközelebb visszatérünk.

Vidéki városban levő ügyédi irodámhoz társat keresek. Cím a kiadóhivatalban. 17763

Nyugalmozott járásbíró, 46 éves, keresztény, több év óta önállóan gyakorló ügyvéd, a fővárosban irodavezető állást vállal. Cím a kiadóhivatalban. 17764

A sátoraljaujhelyi kir. közjegyző mielőbbi belépésre helyettest keres. 17765

Idős ügyvéd társul venne maga mellé fiatal keresztény ügyvédet igen jó vidéki helyen. Pár év múlva esetleg az egész iroda átvehető. Hol? megmondja a kiadóhivatal. 17766

Ügyvédjelölt gyakorlatának kibővítése céljából honorárium nélkül alkalmazást keres forgalmasabb ügyvédi irodában. Ajánlatokat «Volontőr» jellegre a kiadóra kér. 17767

Kultúra és Tudomány új kötete

BENEDETTO CROCE A POLITIKA ELEMEL

Ára kötve 37,500 korona

Korunk egyik legnagyobb gondolkodója fejtegeti e könyvben a politika filozófiájának legnagyobb problémáit.

Kapható a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Újdonság

Dr. EGYED ISTVÁN

kir. ítélőtáblabíró, egyetemi magántanár

IPARJOG

című műve, amely az érvényben levő iparjog egyetlen rendszeres feldolgozása. Az érvényben levő ipartörvények mellett az összes iparra vonatkozó rendeleteket is tartalmazza azok szakszerű magyarázatával.

Nélkülözhetetlen mindenkinek, aki az ipar ügyeivel foglalkozik.

A 18 íves, pontos tárgymutatóval ellátott kötet ára
140,000 K.

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a
Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,
VI., Andrassy-út 21.

**Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4**

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. *Tarnai János* ny. kir. kúriai tanácselnök: Injuria implicita. — *Dr. Scholtz Géza* igazságügyminiszteri tanácsos: Magyar bíráskodás különös esetei külföldiek házassági pereiben. — *Dr. Schwicker Richárd* kir. törvényszéki tanácselnök: A nyugdíjak valorizációjának kérdéséhez. — *Dr. Jacobi Andor* budapesti ügyvéd: Feljelentési kötelezettség. — Szemle.

Melléklet: Tartalommutató a Perjogi Döntvénytár X. kötetéhez.

Injuria implicita.

Az ú. n. kollektív injuria kérdése érdekes alakban került mostanában a bíróság elé. Arról van szó, hogy egy újság azt közölte egy kanonokról, de nem nevezve őt meg, hogy a vörösuralom idején tagja volt az egyik kommunista szaktanácsnak. A hazafiatlanság gyanújába ejtett személy, aki a cikkben felismerhetőleg leírva szintén nem volt, vádat nem emelt. De vádat emelt a káptalan, melyhez a gyanúsított pap tartozott és ez a testület a maga nevében kért elégtételt a bíróságtól.

Hogy becsületsértő cselekményt el lehet követni valamely collegium, ú. n. személyösszesség ellen is, az a magyar jog mai állása szerint kétségtelen. A büntetőtörvény e tekintetben általános szabályt nem állít fel, de éppen a becsületsértő cselekményekkel kapcsolatban többször kifejezetten említ ilyen személyösszességeket (testület, hatóság, küldöttség, hadsereg, honvédség és ezeknek önálló részei, 262., 269., 270. 271. §-ok.)

A becsület védelméről szóló 1914: XLI. tc. elvileg ugyanazon állásponton van; általános kijelentést szintén nem tartalmaz, de a büntetés mértékének megállapításánál, a magánindítvány és a felhatalmazás eseteinek szabályozásánál ugyanazon összetett egységeket említi amelyekről a kódex szól (BV. 3. §. 2. p. 5., 8. §-ok.) E törvény leglényegesebb újítása az, hogy a törvény által alkotott testületek mellett fokozott védelemben részesíti a bevett vagy elismert vallásfelekezetek lelkészét is, de mindnyájukra nézve azzal a megszorítással, amelyet a kódex ily általánosságban nem ismer, hogy a sértésnek az illető hivatás gyakorlására kell vonatkoznia. További nevezetes eltérés, hogy a szóban lévő esetekben mellőzi a nyilvánosság kellékét, a sajtó útján elkövetett cselekményt azonban minősített esetté teszi, (5. §.) amit a kódex szándékosan mellőzött. (Anyaggyűjt. 2. k. 453. l.)

A jelen fejtegetés tárgyát képező esetben az első kérdés az, hogy a káptalan törvény által alkotott testület-e. Minthogy e műkifejezés értelmére nézve nincs különbség a régi és az új törvény között, a kódex vonatkozó részeiről írt magyarázatok és kifejlődött judikatura a BV. alkalmazásánál is irányadóknak tekinthetők. Maguk a törvények, mint láttuk, az egyenként megjelölt kollektív személyek között nem említik az egyházi testületeket s így a káptalant sem, a törvényben itt-ott előforduló ily kifejezések, mint «vallás», «vallásfelekezet», «hitfelekezet» pedig, az ilyen csoportok helyi és személyi elszórtasága mellett a szervezett testület fogalma alá bizonyára nem vonhatók.

Az irodalom általában egyöntetűen magyarázza a törvény által alkotott testület fogalmát.

Illés (Btk. Magyarázata 2. kiad. 2. k. 327. l.) azt tartja, hogy csak azon testületek tekinthetők törvény által alkotottaknak, amelyek a «törvény kötelező rendelete folytán» létesülnek. Más testületek is a törvény alapján létesülnek ugyan, de az utóbbiaknál a törvény csak az alakulás feltételeit írja elő, alakulásuk és működésük nem szükségszerű. Csak az előbbieket vonja a 262. §. alá,

és a törvény szempontjából helyesen, mert a törvényben említett testületek legnagyobb része abba a kategóriába esik.

Angyal Pál (Magyar büntetőjog tankönyve 268. l.) szintén ezt a felfogást követi s kérdéseinkre vonatkozólag többi között azt jegyzi meg (272. l.), hogy amennyiben a kollektív egység nem egyuttal jogi személy, úgy, hogy tulajdonképpen nem világos, hogy a tagok közül ki vagy kik vannak megtámadva, a sértésnek nincs passzív alanya és még kevésbé lehet helye annak, hogy minden egyes tag sértettnek legyen tekinthető.

Fayer (Magyar büntetőjog 2. kiad. 2. k. 109. l.) azon általános tételből indulván ki, hogy a bűncselekmény nemcsak fizikai, hanem jogi személy ellen is elkövethető, ennek a tételnek megvalósulását látja a 270., 271. §-okban. Ez a levezetés azonban alig állhat meg, mert az ott felsorolt testületek közül egyesek (pl. a hatóság, a bíróság) legalább magánjogilag nem tekinthetők jogi személyeknek.

Werner (Kézikönyv (1898.) 462. l.) általában az uralkodó nézethez csatlakozik. A most szóban levő esetet (a káptalannak egyes tagján keresztül való megsértését) a közvetett becsületsértések közé sorozza. Így érvel: ha «a becsületsértés közvetlenül egy személy ellen van irányozva de ennek viszonya egy vagy több más személyhez, valamint a sértés természete olyan, hogy a sérelem ezen másik és harmadik személyre is kiterjed», a közvetett injuria esete forog fenn. Hozzá teszi azután, hogy «ennek eszméjét büntetőtörvénykönyvünk nem fogadta el».

Pauler (Büntetőjogtan 3. kiad. 2. k. 200. l. 2. j.) a közvetett injuriát vagyis azt, amelyik «a sértettel szorosabb összeköttetésben levő más személy» ellen irányul, ismeri fel a mi esetünkben.

A magyar jogtudomány álláspontjának ezen szemelvényes ismertetése után vizsgáljuk, milyen szempontok vezetnek a bírósági gyakorlatot abban a kérdésben, hogy személyösszesség megsértése esetében ki tekinthető a Bp. 13. §-a értelmében sértett félnek; csak azután fogjuk szemügyre venni azt a kérdést, hogy valamely személyösszesség egyes tagjának megsértése esetében mennyiben tekinthető sértettnek az összesség is.

Figyelembe veendő itt elsősorban a Kúriának azon határozatai, melyek az injuria tényálladákhöz megkívánják, hogy a sértő nyilatkozatban a sértett személy *egyenileg* meg legyen nevezve. Hogy ez jogi személy is lehet, erre nézve nálunk ma már alig van nézeteltérés. Így kimondotta a Kúria 1902 nov. 18-án 9910. sz. a. kelt határozatában (Büntetőjogtára 45. k. 177. l.), hogy az esküdtekhez intézett kérdésben tüzetesen meg kell jelölni azt a személyt, kire a vád tárgyává tett kitétel vonatkozik. Az ott eldöntött esetben ugyanis a postahivatalnak «szolgálatot teljesítő tisztviselőjéről» volt mondva, hogy szabálytalanul kezelt egy küldeményt.

Sértettként a postahivatal lépett fel, de az esküdtekhez intézett kérdésben nem volt megnevezve sértettként sem a postahivatal, mely egészen a vádhatározatig egyedül szerepelt sértettként, sem az illető tisztviselő. A Kúria, úgy értelmezi a törvényt, hogy az inkriminált tettben a megtámadott személynek *határozottan* megjelölve kell lennie. Ez tehát az injuria tényálladéka-nak lényeges alkateleméül van elfogadva, mert a főkérdést a törvénybeli tényálladék szerint kell szerkeszteni. Ezt a felfogást a Kúria már a Bp. előtti időben világosan érvényre emelte és azóta is következetesen fenntartja (Büntetőjogtára 19. k. 114. l. 46. k. 312. l., 52. k. 241. l.). Természetes, hogy a «megnevezés» kitéttel nem kell betűszerint venni; elég, ha a célba vett alany az eset

körülményeiből bizonyítottak vehető. (Büntetőjogtára 32. k. 69. l., 58. k. 61. ahol az esküdtek állapították meg a sértett személyét. 61. k. 152. l.)

A most taglalt kérdés visszája immár az, amely benünket foglalkoztat: hogy a kollektív személyhez tartozó fizikai személy ellen irányuló injuriát mikor lehet a személyösszességre vonatkoztatni.

E részt első sorban emlitem, mint a kérdéssel tüzetesen foglalkozót, a Kúriának 1907 január 25-én 710. sz. a. kelt határozatát (Büntetőjogtára 53. k. 355. l.) Az ott eldöntött eset az volt, hogy a zsidóvallású vádlott, válaszul a főmagánvádlónak a zsidóság ellen írt becsmérő sajtóközleményére, meggyalázó cikket írt a főmagánvádló ellen. Vádlott a nyomban viszonzott becsületsértés fennforgását vitatta; e kérdést azonban, mint tárgyunkra nem tartozót, itt mellőzhetjük. Csak annyit említünk, hogy a Kúria nem fogadta el ezt a nézetet, mert szerinte a kölcsönös sajtósértések nem tekinthetők nyomban viszonzottnak. A vádlottat elítélő határozat indoklásának csak az a része érdekel bennünket, amely szerint *a hítlekezet ellen irányuló közlemény nem sérti a felekezet egyes tagjait saját személyükben*, ők az ilyen sértést egyénileg nem vonatkoztathatják magukra, a felekezetnek minden egyes tagja nem léphet fel sértettként. A Kúria felfogása szerint a vádló nem tekinthető «egyenesen», hanem legfőlebb közvetve sértettnak. Ezzel a Kúria az elméletben is érvényesült azt a felfogást tette magáévá, hogy az ilyen általános sértés, de omnibus et nemine van mondva, mindenkit és senkit sem talál, határozatlan. (Hätschner, D. Str. (1884.) 2. k. 167. l.)

Ugyane felfogás nyilvánul meg a Kúriának 1906 szept. 4-én 8127/1906. sz. határozatában (BD. r. f. 7. k. 278. l.), mely kimondja, hogy vallás elleni vétség esetében (Btk. 191. §.) nincsenek jogosítva a pótmagánvádra az illető felekezet egyes tagjai, mert ezek a Bp. 13. §-a értelmében egyénileg sértetteknek nem tekinthetők.

Ugyanígy döntött a Kúria 1905 december 13-án 10,688. sz. a. hozott végzésével (BD. r. f. 7. k. 39. l.), megtagadván a községi bírótól a magánvádra való jogosultságot a Btk. 172. §-ába ütköző igazítás esetében, mert e deliktummal egyedül az állam tekinthető sértett félnek.

A 38. döntvényre azért nem hivatkozom, mert az egészen másnemű (a választási jog elleni) bűncselekményekre vonatkozik.

Kétségtelen ezek szerint, hogy a magánindítványt és a magánvádat megteheti olyan személy is, ki a sértő nyilatkozatban névszerint megnevezve nincs, mert a sértett kilétét, éppúgy mint a tettejét, a per adataiból a rendes bizonyítási eszközökkel kell megállapítani. Hogy sértett lehet úgy jogi, mint fizikai személy, a fent előadottak szerint kétségtelen. Megjegyzendő azonban, hogy a törvény 262. és 269. §-ában előforduló «hatóság» kitélt a gyakorlat nem tekinti olyannak, mint amelynek meghatározását a 164. §-ban lehet feltalálni, bár a régibb judikaturában erre is volt példa (pl. Büntetőjogtára 44. k. 231. l.). Az újabb gyakorlat azt az értelmezést fogadta el, hogy a 164. §-ban a «hatóság» kifejezés csak a hatóság elleni erőszak cselekményére vonatkozólag van meghatározva. (Büntetőjogtára 23. k. 401. l.) És ezen alig változtatott a hatóságok védelméről szóló 1914: XL. tc., mely 1. §-ában, az indokolásban elismerten, lényegileg csak reprodukálja a 164. §. meghatározását; célja csak az, hogy büntetőjogi védelemben részesítsen oly intézményeket is, amelyek nem sajátképeni hatóságok, de külön törvényrendeletek szerint bizonyos államigazgatási teendőkkel vannak felruházva. E védelem szüksége különben a kódex alapján is érvényesült már a gyakorlatban (Büntetőjogtára 44. k. 269. l.)

A káptalan intézményével kapcsolatban felmerülhet az a kérdés, hogy az «hatóság»-e? Midőn a törvény a törvény által alkotott testületek mellett a hatóságot említi, ez első tekintetre tautológiának volna vehető, mert hiszen a hatóság is törvény által alkotott testület. A törvény szóhasználatának magyarázata az, hogy egyes személy is lehet hatóság, a törvény pedig ezt is a megfelelő védelemben kívánja részesíteni. Ez a magyarázata a látszólagos superfluumnak, mely valósággal csak hasonértelműség.

Hogy a Btk. a «hatóság» kitélt csak a szoros értelemben vett állami szervekre érti, kiténik annak az injurialis cselekmények körén kívül álló cselekményekre vonatkozó rendelkezéseiből is. Midőn például hatóságot említ az izgatásról szóló 172. §-ban, a hamis vádról szóló 227. §-ban vagy a közrend érdekében tett intézkedések iránti engedetlenséget büntető Khtk. 42., 78. §-ban,

ez a kitétel mindig a szorosan vett állami szervekre van értve. Nem tesz e tekintetben kivételt a hamis tanuzás visszavonásáról szóló 225. §. sem, mert e szakaszban az «illető» hatóság kifejezés a XII. fejezet összefüggő szerkezetéből kitetszőleg, csak a bíróságra vonatkoztatható.

Ami most már különösen a «törvény által alkotott testület» kitéltet illeti úgy a judikatura azt következetesen úgy értelmezi, hogy e kifejezés oly testületet jelöl meg és a törvény becsületvédő oltalmában csak azon testületet részesíti, amely közigazgatási vagy bírói feladatok teljesítésére is hivatva van, tehát mint államigazgatási szerv, mint államhatalmi közeg is működik (Büntetőjogtára 23. k. 404. l. figyelemreméltó közjogi érveléssel és 26. k. 390. l.)

E szempontokból vizsgálva a káptalan jogi minőségét, nézetem szerint nem lehet kétség aziránt, hogy ez a zárt testület «a törvény által alkotottnak» tekintendő. Anélkül, hogy bővebb történeti fejtegetésekbe bocsátkoznánk, megállapíthatjuk, hogy e testületeknek nevezetes szerepük volt régi peres eljárásunkban és a végrehajtásban; ők voltak az akkor úgyszólván egyedüli nyilvános levéltárak őrzői, a náluk régente letett okiratokra nézve még ma is azok s ezekről még ma is hiteles kiadmányokat adhatnak. (Frank, Közigazság törvénye 1. k. 146. l. Wenzel, Magánjog 1. k. 494. l.) De a Btk. készülése idejében érvényben volt és az azóta kelt jogszabályok szerint is azon testületek közé tartozik a káptalan, amelyeket büntetőjogunk terminológiája szerint törvény által alkotottnak kell elismernünk. E tekintetben azt kell néznünk, milyen feladatokkal ruházta fel őket az újabb törvényhozás.

Régi hatáskörükből az újabb jogfejlődés keveset hagyott meg: amint említettük, a régi iratok őrzését és az azokról való hiteles kiadmányozást (1874: XXXV. tc. 214. §.). Egyéb jogforrások is világosan kimondják ezt. Az ideiglenes törvénykezési szabályok (Országbírói értekezlet) VIII. részének 8. §-a, megszüntetvén az abszolutizmus idején behozott közjegyzői intézményt, ezt a rendelkezést azzal indokolja, hogy az ebbeli teendők a hazai jog értelmében a hiteles helyek hatáskörébe tartoznak. Itt tehát a hiteles hely azonos természetűnek van nyilvánítva a közjegyzőséggel, mely a Btk. 461. §-a szerint közhivatal, tehát hatóság. A polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868: LIV. tc. 557. és 558. §-ában «a fennálló törvények és törvényes gyakorlat» értelmében továbbra is fenntartotta az intézményt és bírság terhe mellett teszi kötelességévé a hiteles kiadmányok kiszolgáltatását, egy sorban említvén a hiteles helyeket a «közhatalmakkal». Majdnem szószerint ismétli ezt a rendelkezést a jelenleg érvényben levő Pp.-t életbeléptető 1912: LIV. tc. 100. §-a. Végül említendő a Btk. 397. §-a, mely nyilván közhivatalnak minősíti még fennálló teendőkre nézve a káptalanokat, amennyiben az e teendők el látásával megbízott személyeket közhivatalnokoknak «tekinti».

Ha ezek szerint a hiteles helyek közhivatalok, tehát törvény által alkotott vagy legalább elismert testületek, azon eset kapcsán, melyből a jelen fejtegetésnél kiindultunk, az a kérdés merül fel, hogy a testület egyik tagjáról mondott rágalmozás vagy becsületsértés találja-e a testületet is, úgy hogy ez, az egyénileg sértett személyen felül, szintén a bűncselekmény passzív alanyának tekinthető, lehet-e az ilyen tett a kollektív injuria fogalma alá vonni? Első tekintetre az ú. n. közvetett becsületsértésnek (injuria indirecta mediata) lehetne gondolni. De ez a minősítés aligha állhatna meg. Közvetett becsületsértés alatt a járatos felfogás szerint olyant kell érteni, amely a legközelebbi kapcsolatban vagy rokonságban hozzánk tartozó személy ellen irányul (Feuerbach, Lb. 281. §. és hozzá Mittermaier jegyzete, Carrara, Progr. p. sp. 3. k. 1744. §.) Az egyes kanonok nyilván nincs ilyen kapcsolatban a társaival. A tisztán szubjektív érzés ebben nem lehet irányadó; minden önérzetes embercsoport természetesen megilletődik, ha egyik tagja bűnbe esik vagy egyik tagjáról meggyalázó nyilatkozatot tesznek. Az ilyen reflexézés azonban más, mint az a fájdalom, amelyet az érez, akinek egyéni vagy társadalmi értékét egyenesen kisebbitik (direkt sértés) vagy akivel szemben például szüleiről vagy nejeiről tesznek becsületlenítő nyilatkozatot (indirekt sértés.) Hogy ezen injuriák melyik faja forog fenn, szintén ténykérdés lesz, valamint az is kétségtelen, hogy a nyilatkozatnak nem csupán a passzív alany szubjektív érzése szerint, hanem *tárgyilag* is sértőnek kell lennie. Nem helytelen az a felfogás sem, hogy ily esetben mind a közvetlenül, mind a közvetve sértettnak van vádjoga.

Mindezen esetektől különbözik az, mikor a sértés a testületet veszi célba. Történhetik ez egyenesen, ekkor a rendes esettel van dolgunk (*Köstlin*, Abhandlungen aus dem Strafrecht (1858.) 22. sk. l.); de történhetik úgy is, hogy látszólag csak a testület egyik tagja támadtatik meg, de a nyilatkozat olyan, hogy az a tettel nyilvánvalólag a testület erkölcsi minősége vagy hírneve támadtatik meg. Nyilvánvalólag, mondom, mert a pusztá célozgatás, példálódzás, mely a célbavett alanyt csak gyaníttatja, csak mint lehetőséget ébreszti fel azt a gondolatot, hogy a nyilatkozatot a testületre vonatkozhatik, nem elegendő (*Köhler*, Archiv f. Strr. 47. k. 17. l.) Nem az animus injuriandirol van itt szó vagyis a tettesnek a nyilatkozat sértő voltának tudatán túlmenő célzatáról; elég, ha tudja, hogy az egyén megsértésével a testület is találva van (Btk. 75. §.) Az ú. n. injuria implicita egyik esete ez. Nem az, mikor egy másnemű delictum a becsületsértést is magában foglalja (pl. vesztegetés kínálása közhivatalnoknak), hanem az, mikor a fizikai személyen át a testület is, vagy talán csakis ez van a sértés passzív alanya gyanánt célba véve. Megtörténhetik, hogy éppen a fizikai személy meg *nem* nevezése esetében áll elő a kollektív személy megsértésének ténye. Igen judiciosusnak tartom e tekintetben az osztrák legfelső ítélszéknek egy régibb határozatát, midőn azon állítással, hogy a járásbíró *«egyik tisztviselője»* meg volt vesztegetve, éppen a megvesztegetettnek mondott személy meg *nem* nevezése miatt a járásbírósgot tekintette sértettnek (*Herbst*, Grundsätzliche Entscheidungen (1855.) 181. l.) Találón emeli ki *Binding* azt a lehetőséget, hogy a sértendő személynek ily szándékos elfátyolozása gyávaságból vagy körmönfont gonoszságból is történhetik, amit a jog nem pártolhat (*Lehrbuch* (1902.) I. k. 143. l.)*

Nézetem szerint a fentelődottakból a következő tételek vonhatók le:

A káptalan törvény által alkotott testület, melynek a Btk. becsületjogi védelmet biztosít, az ellene irányuló becsületsértés tehát az injuria passzív alanyaira vonatkozó általános szabályok alatt áll;

az, hogy névszerint megnevezettség, éppoly kevésbé szükséges, mint fizikai személy megsértése esetében;

megsérthető úgy is, hogy a sértő nyilatkozatban a káptalan csak egyes tagja említettik vagy még ez sem nevezetik névszerint;

ily esetben a sértésnek kire-vonatkozása a bizonyítás rendes eszközeivel állapítandó meg, de egymagában az, hogy a megtámadott személy tagja a káptalannak, az utóbbinak sértetti minőségét nem állapítja meg.

Tarnai János.

Magyar bíraskodás különös esetei külföldiek házassági pereiben.**

Ha azonban Bulgária egyezményes állam lenne és így az 1911:XXII. tc. 9. cikke értelmében nálunk az egyezményt kellene alkalmazni, akkor az 5. cikk 2. pontjának utolsó mondata lenne a jogszabály, amely a bontás és ágytól és asztaltól elválásra illetékes bíróságot megállapítja. A rendkívül fontos — esetünket megvilágító — jogszabály pedig így hangzik: «A külföldi (esetünkben a magyar) bíraskodás illetékes marad, ha valamely házasságra nézve nincs helye az illetékes hazai hatóságnál (a polgári egyházi bíróságnál) kérelemnek a házasság felbontása vagy ágytól és asztaltól való elválás végett.» Talán legcélszerűbb, ha sok magyarázat helyett az egyezmény indokolásának (néhai Töry Gusztáv a kir. Kúria volt elnökétől eredő) idevágó részét közlöm: «Házasság jön létre külföldi polgári hatóság előtt a felek hazai törvénye ellenére, mely egyházi kötést kíván. A házasságok érvényességéről szóló egyezmény 5. cikkének második bekezdése (szövegét lásd fentebb) szerint csak a hazai ország az, melynek joga van arra, hogy e házasság érvényességét el ne ismerje. Ha tehát ily esetben a felek hazai törvényének a külföldi bíraskodást kizáró szabálya alkalmaztatnék, az említett házasságnak nem volna illetékes bírósága. A hazai (esetünkben a bolgár) bíróság előtt

ugyanis azért nem lehetne az említett házasság felbontása vagy arra vonatkozólag az ágytól és asztaltól való elválás végett fellépni, mert ezt a házasságot a felek hazája (értsd: Bulgária) nem létezőnek tekintheti, a külföldi lakóhely (Magyarország, de esetleg más egyezményes állam) bíróságához pedig azért nem lehet fordulni, mert annak illetékességét a jelen (1911:XXII. tcikk 5. cikk 2. pontjának utolsóelőtti mondata kizárná.) (Ez az idézett mondat ekként szól: «Mindazonáltal fenn van tartva a hazai bíraskodás annyiban, amennyiben ez a bíraskodás a házasság felbontására vagy az ágytól és asztaltól való elválásra vonatkozó kérelem tekintetében egyedül illetékes.»)

Íme, a szíves érdeklődő meggyőződhet róla, hogy az egyezmény ugyanoda vezet, ahová a magyar jog alapján is eljutottunk t. i. a magyar bíróság illetékességére. Ott a H. T. 116. §-át kellett, mint esetünket nem érinthető jogszabályt, elejteni, itt (az egyezménynél) pedig az írott jogszabály tér át kifejezetten a lex loci-ra, mert hiszen a polgárjogi matrimonium non existensre a lex patriae szerinti illetékesség meg nem állhat.

Hát hogyan állunk az érvénytelenítési perekkel? Az 1911. évi XXI. tc.-be cikkelyezett egyezmény ugyanis megszabja az anyagi és alaki érvényesség kellékeit és így megmondja, hogy milyen házasságot kell érvényesnek és milyen érvénytelennek tekinteni, illetőleg azt is, hogy milyen házasság érvényes alakilag mindegyik, de nem érvényes a lex patriae szerint! Csak ennyit szabályoz szerződésileg, de abszolúte nem rendezi az érvénytelenségi perek illetékes fórumát. A házasságok érvénytelensége körül eredő nemzetközi összeütközéseket elimináló egyezmény eddig nem léteült. De már maga az 1911:XXII. tc. enyhíti az összeütközéseket, mert a szerződéses államokét közös alapelvekben egyöntetű felfogásra készíti.

Kétségtelen, hogy az olyan házasság alaki és anyagi érvénytelensége felett, amely alakilag mindenütt érvényes formában megkötött, csupán a lex patriae szerint nem házasság, a bíraskodás nem tartozhatik a lex patriae szerinti fórum elé. Tökéletes analógia van az 1911:XXII. tc. 5. cikkének 2. pontjában foglalt utolsó mondat által kifejezett elvvel, hogy t. i. itt is a külföldi bíraskodásra van szükség. Ehhez képest — nem vizsgálva azt, hogy az egyes államok, saját belföldi jogszabályaik értelmében miként járnának el — a mi esetünkre nézve megállapíthatjuk, hogy a magyar területen lakó felek, az alaki érvénytelenséget (alaki semmisségi okot a kötésnél) nem különben az anyagi jogi érvénytelenséget (pl. kényszer-, fennálló házasság stb.) a magyar bíróság előtt érvényesíthetik, utóbbi pedig hivatva van ezekben a köteléki perekben dönten! Ha a bolgár férfi magyar nővel kötötte meg polgárilag a házasságot, a házasság érvénytelennek kimondását az itt lakó felek a magyar bíróságnál kérhetik. (A H. T. 117. §-ának első bekezdése — mint speciális kivétel — nem érvényesülhet, mert ez az eset már önmagában is ki van véve a 116. §. alól. Bővebben erről később.)

II. Kedves olvasóim figyelmét most már felhívom a nemzetközi összeütközés esetének a másik oldalára.

Az I. példában szereplő felek a magyar törvény ellenére, a magyar állami anyakönyvvezető megkerülésével valamelyik budapesti g.-keleti lelkészt rávették az egyházi összeadásra.

A bolgár jognak a felek ezzel tökéletesen eleget tettek és így a lex patriae (bolgár jog) értelmében valóban házasságok.

De ne kövessük el azt a hibát, hogy erre a kapcsolatra egyúttal ráhagyjuk azt is, hogy ez a magyar jog szerint is házasság! Bármilyen varázslatos is egyébként a lex patriae jogtéttele, abban ezuttal nincs meg az erő, hogy a magyar törvényt legyőzze és följe kerekedjék. Erre csak akkor lenne mód, ha a magyar törvény egyenesen megengedné a lex patriae érvényesülését. A felekezeti kötést illetőleg a magyar törvény álláspontja az, hogy ezzel házasság nem jön létre. Házasságot Magyarországon csak polgári tisztviselő előtt lehet megkötni. Minden oly kötés, mely nem polgári tisztviselő előtt történt, semmi vonatkozásban sem tekintetik házasságnak. A magyar törvény erejénél fogva (H. T. 30. §. második bekezdés). Akkor sem, ha a felek külföldiek! Mert a kötelező polgári házasság, mint magyar belföldi, abszolút kötelező forma, a 113. §. első bekezdésén át nemzetközi jogilag a külföldön is kényszerítő jogparancs! A külföldi tehát, ha magyar területen köt házasságot, törvényeink nemzetközi vonatkozású elve alapján, amely a házasság alaki érvényességét a megkötés helyén és idejében fennálló törvény alá rendeli, a magyar bel-

* Morstadt, Feuerbach fentidézett 281. §-hoz írt jegyzetében a közvetett becsületsértést kívánta implicitának nevezni, de ez az elnevezés elfogadásra nem talált.

** Az előbbi közl. lásd 1. számban.

földi törvénynek alá van vetve. De, sőt — nemzetközi szabályaink értelmében — csakis ennek van alávetve. Minden magyar bíróságnak és minden magyar hatóságnak azt parancsolja a magyar törvény, hogy ne törődjének a *lex patriæ*-vel, hanem egyedül és kizárólag a kötés helyén és idején fennálló szabállyal, adott esetben a magyar törvény belföldi szabályával. Azt hiszem felesleges még bővebben indokolni, hogy a magyar területi jog a kötelező polgári házassággal ellentétes külföldi jogszabályt helyesen megfontolta a jogelv jelentőségének teljes tudatában löki ki. Saját létfenntartása parancsolja ezt?

A magyar hatóságok azt az elvet, hogy a felek között házasság nem jött létre, a legkövetkezetesebben végrehajthatják, tehát a netalán itt született gyermeket törvénytelennek jegyzik be az állami születési anyakönyvbe. Mindazokat a cselekményeket, amelyek feltételezik, hogy érvényes házasság álljon fenn, megtagadhatják. Sőt: kötelesek megtagadni. Kössenek a felek polgárilag házasságot, ha azt kívánják, hogy itt nálunk házassági joghatások keletkezzenek! Mellesleg, az egyházi kötésnél fungált lelkész a H. T. 123. §-ának első bekezdésében foglalt büntető rendelkezés alá vonható.

Szerény nézetem szerint csak egy vonatkozás lehet, amikor ezt a nem házasságot Magyarországon is házasságnak kell tekinteni. És pedig azért, mert a magyar törvény egy esetre nézve ezt parancsolja. Ha ugyanis a felek egyik vagy másika más harmadik személlyel Magyarországon házasságot kívánna kötni és arra hivatkozva, hogy a magyar törvény alaki érvényességi szabálya értelmében nem áll házassági kötelékben, tehát a H. T. 113. §. utolsó bekezdése alapján felmentést kérne a m. kir. igazságügy-minisztertől annak kimutatása alól, hogy a bolgár törvény szerint* házassági akadály nincs: kérelmével el kellene őt utasítani! De miért? Hiszen nálunk csakugyan nem áll házassági kötelékben. A szíves érdeklődő figyelmét fel kell hívnom a H. T. 108. és 111. §-ára, amelyek szerint a házasság anyagi érvényességét a *lex patriæ* szerint kell elbírálni. Vagyis az új házasságkötés csak úgy engedhető meg, ha a fél hazájának a törvényei szerint anyagi jogi akadály nincs. Ha utóbbi szerint akadály áll fenn, a házasság nálunk sem köthető meg, illetőleg a mégis megkötött házasságot az érvénytelenség fenyegeti. Saját törvényünk (a H. T.) rendel, hogy azt a kérdést vajjon a bolgárjog szerint nincs-e fennálló házasságból eredő akadály, a bolgárjog szempontjából kell elbírálni. Ebben a vonatkozásban tehát saját törvényünk a *lex patriæ* uralmát juttatja érvényre. De minden más vonatkozásban a H. T. 113. §-ának első bekezdése a döntő.

Ha a bolgár férfi, magyar nővel kötötte a felekezeti házasságot, akkor ez a jogi helyzet: A nő magyar volt. A magyar jog szempontjából a felekezeti kötés dacára is megmarad magyar állampolgárnak. Az a körülmény ugyanis, hogy a bolgárjog őt bolgár honosnak fogja tekinteni, kettős állampolgárságot fog ugyan előidézni, de ránk nézve az 1879: L. tc. 36. §-a az irányadó. (Azon magyar állampolgár, aki egyszersmind más állam polgára, mindaddig magyar állampolgárnak tekintendő még magyar állampolgárságot a jelen törvény értelmében el nem veszítette.)

Ha végül a nő harmadik államnak a polgára volt, úgy abban az államban az alaki érvényesség kérdése nemcsak a bolgár férfi hazájának, hanem a nő hazájának jogához is igazodik és az eredmény más és más, attól függőleg, hogy az utóbbi jog a *lex loci celebrationis* elvét, avagy a *lex patriæ* elvét rendeli-e alkalmazandónak. Ha pl. a nő szerb volt, a felekezeti kötéssel a nő hazai joga szerint is alakilag érvényes házasság van és a nő bolgárrá vált. Ha pedig a nő német volt, házasság nincs és a nő maradt német állampolgár. További részletezés nélkül csak arra kell rámutatni, hogy ezekben az esetekben három jognak szabályai viaskodnak.

Ha pedig a II. eset a hágai egyezményvel kapcsolatosan merül fel, az 1911: XXI. tc. 7. cikke (mint az 5. cikkel együtt működő rendelkezés) váltja ki azt, hogy a magyar törvénnyel ellentétes felekezeti házasság csak bizonyos szűkebb körben érvényes házasság, nálunk semmis.

Ha a II. példában szereplő felek a házasságot a polgári tiszt-

* A gyakorlati jogász, aki házassági kérdésekben otthonos, már ezekben a kiemelt szavakban látni fogja, hogy miért kell bolgárjogi szemüveget feltenni és az új házasságkötéshez kért felmentést megtagadni! Mert feléled a *lex patriæ* uralma.

viselő előtt utóbb megkötik vagyis a magyar törvénynek magukat alávetik (ezt esetleg egyenesen azért teszik, hogy a félszeg helyzetből szabaduljanak), ettől kezdve Magyarországon is alakilag érvényes házasság fog keletkezni.

És most arra kell kérnem a szíves olvasót, legyen még egy kis türelemmel e szerény fejtegetés iránt és még méltassa figyelmre a probléma utolsó és legérdekesebb variánsát. Szerintem ugyanis csak új variáns-ról lehet szó, nem új problémáról. A kérdés itt éri el a kulminációt. Szükséges alapos boncolást végezni.

(Bef. köv.)

Dr. Scholtz Géza.

A nyugdíjak valorizációjának kérdéséhez.*

Sokan figyelmeztettek egy másik veszélyre, amely az aktív 430. tisztviselőket fenyegeti, ha a Javaslat kifogásolt rendelkezése változatlanul megmarad. Félő ugyanis, hogy a vállalatok régi, tehát magasfizetésű tisztviselőiket most — a kedvező helyzetet felhasználva — tömegesen fogják nyugdíjazni, hogy helyüket olcsóbb és fiatalabb munkaerőkkel betöltsék. Így még a dupla javadalmazás fizetése mellett is valamit megtakarítanak a régi tisztviselők rovására. Ezzel szemben fel lehetne hozni, hogy a pénzügyintézetek nem nélkülözhetik kipróbált segéderőiket. Erre azonban a jelenlegi gazdasági pangás korában nem lehet feltétlenül építeni. Azt is fel lehetne hozni, hogy nagyvállalatainkról nem szabad feltételezni ilyen kissé erkölcsstelen ízű eljárást. Erre ismét az a válasz: «Iam vidi alios ventos!»

Most veszem észre, hogy a Javaslat három szakaszának bírálatával foglalkoztam eddig és ez máris túlterjed a szokásos keretén. Ezért a következőkben csupán a legfeltűnőbb rendelkezésekkel és azoknak legégetőbb kérdéseivel fogok behatóbban foglalkozni, mert ellenkező esetben e cikkem vaskos kötetté duzzadna fel.

A 21., 22. és 40. §-ok határozzák meg azokat a biztosítókat, amelyekkel a Javaslat az érdekelteknek jogait megvédeni igyekszik mindenféle visszaélések ellen. Már fentebb rámutattam arra a közismert jelenségre, hogy a jogszabályoknak hibás alapjait semmiféle jogorvoslattal reparálni nem lehet s hogy ezek a jogorvoslatok az eddigi tapasztalatok szerint rendszerint nem érik el a tervbe vett célt. Ez a tétel — ha a jelek nem csalnak — fokozottabb mértékben a Javaslat által tervbe vett eljárásnál fog beigazolódni. Előre látható, hogy a külön bíróság határozatát a Pénzügyintézeti Központ írásbeli (titkos!) véleménye és a közgazdasági szakférfiaknak a szavazata fogja eldönteni, mert ezekben a par excellence gazdasági kérdésekben a dolog természete szerint a külön bíróság három bírói tagjának nem lehet oly szaktudása és tekintélye, hogy a szakvéleményeket kellőképpen felülvizsgálhassa és szavazatának döntő súlyt adhasson. Tehát — indokolási köteleesség hiányában! — oly határozatok fognak napvilágot látni, amelyekben az igényjogosultaknak nem lesz nagy örömük. Hogy az nem pusztá ráfogás, hanem nagyon is indokolt feltevés, azt alapítom egyrészt arra a körülményre, hogy a külön bíróságba delegálandó szakférfiakat a pénzügyminiszter fogja kijelölni, tehát olyan fórum, amely a közismert összefüggéseknél fogva leginkább a nagyvállalatok vezetőit és azoknak vezérkarát fogja a bírói szerepre legalkalmasabbnak ítélni; másrészt a döntő szakvéleményt a Pénzügyintézeti Központ fogja szolgáltatni, tehát ismét olyan fórum, amely közismert összefüggéseknél fogva adatait a nagy vállalatoktól és nem az igényjogosultaktól fogja beszerezni. De a legaggályosabb az a körülmény, hogy magának a 40. §. 3. bekezdésének egész szerkezete olyan, melyből kitűnik, hogy a törekvés, a tendencia a vállalatok terhének könnyítésére irányul.

Dr. Proszvimmer, kitűnő bankügyész barátom bizonyára nem kerülhet abba a hírbe, hogy a nagy pénzügyintézetek hátrányát akarná. És mégis, még ő is kénytelen azon csodálkozni, hogy maga a vállalat az önalkotta megnyitó mérleg alapján megállapított arányszám leszállítását követelhesse. Én nem csodálkozom ezen! És pedig azért nem, mert itt jut napfényre a Javaslat *alap gondolatának hamis volta!* Mert mikor eddig érkeztek el a Javaslat alkotói, egyszerre csak eszükbe jutott az a borzasztó eshetőség, hogy lehet olyan vállalat, amely békebeli vagyonának nagy részét átmentette ugyan, de bizony a mai világban keveset

* Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 2., 3. számban.

keres. Ezen segíteni kellett! Tehát most az egyszer — persze a kötelezettek előnyére! — fordítottak a sokat dícsért «alapgon-dolaton» és megállapítási alapnak előírják a *jövedelmezőséget*, tehát azt az alapot, amelynek egyedüli helyes voltát fentebb kiemeltem. De persze — a «*Gleiches Recht für alle*»! tételének arcucsapá-sával — elfelejtették ezt a jogot megadni az igényjogosultaknak is, vagyis azt a jogot, hogy ez utóbbiak is kérhessék az arány-szám *felemelését* azon az alapon, hogy a vállalat átmentett vagyona kicsiny ugyan, de *jövedelme* nagy s így elbírja a magasabb nyugdíjakat is.

Mindezek alapján talán nem fogják tőlem rossz néven venni, ha tiltakozom az ellen, hogy ezt a háládatlan és előreláthatólag kellemetlen szerepet ismét a kir. bíróságok, különösen legfelsőbb bíróságunk nyakába akarják varrni. A kir. Kúria ismét oly viták és harcok központjába fog kerülni, melyeknek felidézéseért semmit sem tehet, de amelyek méltóságával és magasztos hivatásával nem férnek össze. A közelmúltban a kir. bíróságokat, illetve azoknak egyes tagjait oly körben foglalkoztatták, amely éppen nem volt alkalmas arra, hogy a bírói tekintélyt és a bírói füg-getlenségben való hitet öregbítsék. Ezek a példák intésül szol-gálhatnak arra nézve, hogy a jövőben a bíróságokat és a bírakat ne vonjuk el attól a magasztos hivatástól, amelynek a betöltésére egyedül hivatvák és képesek.

Hisz itt vannak a *kereskedelmi és iparkamarák*! Van ott elég megbízható és kitűnő szakférfiú, aki a legbonyolultabb meg-nyitómérleg rejtelseibe is beleláthat. És azután! Nyissák meg a külön bíróságot az *igényjogosultak képviselői* részére is. Ilyen paritásos bíróság döntése bizonyára több megnyugvást fog kelteni, mint a titkos vélemények alapján indokolási kényszer nélkül ítélkező «különbíróság».

A 23., 24. §-ok és 26. §. 1. bek. tartalmazzák azokat a ren-delkezéseket, amelyek mindenképen a legmegfelelőbbek. Sőt a 26. §. 1. bek. tartalmazza azt az egyedüli valóságos kedvezményt, mit a Javaslát a mai állapottal szemben az igényjogosultaknak juttat. A bírói gyakorlat szerint ugyanis a felemelt nyugdíj csak a keresetindítástól jár; a Javaslát ellenben a törvény életbelépését megelőző évre terjeszti ki az igényt. A 23. §. utolsó bekezdésével kapcsolatosan az a súlyos kérdés vetődik fel, vajjon a bíróság a nyugdíj átértékelésénél figyelembe veheti avagy tartozik-e venni az igényjogosult újabb állásában vagy foglalkozásában élvezett jövedelmet is? A szakasz 10. §-ra való utalással ezt a kérdést igenlő értelemben látszik eldönteni s így a mai bírói gyakorlat álláspontján van. Ha azonban meggondoljuk, hogy a 19. §-ban megállapított eljárás során kipuhatott arányszám automatikus alkalmazásával kizárják azt, hogy az igényjogosultnak jelenlegi vagyoni avagy jövedelmi viszonyai tekintetbe vétessenek, akkor a Javaslát maga gondoskodik arról, hogy a 19. és 23. §-ok alapján megállapított nyugdíjak közt tetemes diszparitás legyen, holott éppen annak eltüntetését célozta.

A 25. §-nak teljességgel tarthatatlan rendelkezésére dr. Prosz-vimmer úr is rámutatott. Ez csak tetézi azt az igazságtalanságot, mellyel a Javaslát az aktív alkalmazottakkal bánik.

Ha már szokatlan eljárás az, hogy a törvényt visszaható erő-vel ruházzák fel még jogerős bírói ítéletekkel és egyességekkel szemben is, (26. §. 2. és 3. bek.) de egyenesen érthetetlen és tart-hatatlan a Javaslátban az a rendelkezése, mely szerint a bírói ítélettel megállapított nyug- (ellátási) díj csupán csak in pejus változtatható meg; ellenben abban az esetben, ha az arányszám szerint megállapított nyug- (ellátási) díj a bírói ítélettel megállapítottnál *kedvezőbb*, akkor a bírói ítélet az irányadó. Az indokolás nem adja okát ennek a jogegyenlőség elvét kicsufoló rendelkezés-nek, illetve az okból, amit a rendelkezés megokolására felhoz, éppen az következne, hogy a nyugdíjak közti különbségek eltüntetése érdekében az arányszámnál alacsonyabb mértékben átértékelt nyug-díjak megfelelőleg felemeltessenek. Talán abból indultak ki, hogy ilyen eset nem fordulhat elő. Pedig vannak ily esetek és pedig nem is olyan gyéren! Ugyanis a bíróságok, mint már említettem, figyelembe veszik az igényjogosultnak jelenlegi vagyoni és kereseti viszonyait is és így sok esetben, mikor a jogosultnak vagyona vagy jövedelme van, a nyugdíjat vagy egyáltalán nem vagy csak igen kis mértékben emelték. A jövőben a 19. §. esetében a joga-sult vagyoni helyzetének mérlegelése elesvén, igen sok esetben a jogerős ítélettel szemben kedvezőbb helyzet fog előállni, amely-nek honorálását a Javaslát kizárja.

Dehát legyen elég a gáncsból! Ennél sokkal fontosabb az a kérdés: lehet-e segíteni a korholt hibákon?

En a megoldást a Javaslátban kontemplált módon egyáltalán nem tartom sem lehetségesnek, sem kívánatosnak. De ha már ragaszkodnak ehhez a megoldáshoz, akkor legalább a következő *hibáknak* a kiküszöbölését ajánlom:

1. A döntő arányszám megállapításának alapja ne legyen az átmentett vagyon, hanem a *jövedelmezőség*. Amely vállalatnak na-gyobb a jövedelme, az nagyobb arányban viselje a nyugdíjterhet.

2. Az arányszám szerint automatikus átértékelést *ki kell ter-jeszteni* mindazokra a munkaadókra, akiknek megbízhatóságát és hitelességét valamely hivatott fórum (pl. a kereskedelmi és ipar-kamara) megállapítja.

3. Az arányszám ne legyen a jövőben «tabu», hanem az érde-kettek annak megváltoztatását (felemelését és leszállítását) kér-hessék a jövőben is, a kötelezett vállalat jövedelmezőségének nö-vekedésével vagy csökkenésével arányosan.

4. Ha a vállalat önként az arányszámon *túl* emelte a nyug-díjat, akkor *ez legyen* — esetleg 100%-on túl is — irányadó.

5. Mindenesetre állapíttassék meg az arányszám oly *minimá-lis* mértéke, melynél kisebbet a nyug- (ellátási) díjak átértékelésé-nél nem alkalmazhatnak.

6. Ha fenntartatnék az átmentett vagyon alapján kalkulált arányszám, ez esetben feltétlenül *ki kell hagyni* a számításból az úgynevezett inflációs tökeemeléseket.

7. Az 1924. júl. 1. utáni nyugdíjba vonult, illetve nyugdíjazandó alkalmazottaknál az *addig kimutatott törzs- (alap-) fizetések* képez-zék a nyugdíjszabályzat szerinti nyugdíj kiszámításának alapját. Azoknál a vállalatoknál, ahol a törzsfizetést külön ki nem mutatták, annak az ismeretes számadatok alapján való kiszámítása ajánlatos.

8. Az aktív alkalmazottak nyugdíjárulékait csupán az *öket megillető nyugdíjigények emelkedése* arányában lehessen emelni.

9. Ha a vállalat jövedelmezősége kedvező, az átmentett vagyon kicsiny, az igényjogosultak az arányszám megfelelő *felemelését* követelhessék.

10. Ha az arányszám szerint átértékelt nyug- (ellátási) díj *ked-vezőbb* a bírói ítéletben megállapítotttnál, akkor az *előbbi* legyen irányadó.

11. A külön bíróság *paritásos alapon* (a kötelezettek és joga-sultak egyenlő számú képviselőinek bevonásával), de a kir. bíróságnak, különösen a kir. Kúriának *teljes mellőzésével* alakíttassék meg. Ajánlom a kereskedelmi és iparkamarákat!

Mindez azonban csak toldás-foldás lesz és véglegesen minden-kinek megnyugvására ezt a súlyos ügyet sem fogja rendezni. Ehhez sokkal radikálisabb intézkedések szükségesek. Erre dr. Proszvimmer úr is rámutatott értékes és érdekes cikkének végén. Igenis, az én szerény nézetem is az, hogy csak «a kötelező állami nyugdíj-biztosítás hozhat megnyugtató eredményt». Addig, míg ez keresz-tülvihető volna, talán elég volna oly törvényi rendelkezés, amely a bírói ítélkezésnek ad megfelelő direktívákat.

Dr. Schwicker Richárd.

Feljelentési kötelezettség.

Fehér János, magyar állampolgár, magánzó és kortárs, este 11 órakor az utcán sétálva látja, hogy egyik ember a másikat agyonüti. A be nem avatkozás elvének tiszteletben tartása mel-lett sajnálattal állapítja meg ezt az éjszakai rendbontást, majd szivarja hamuját lerázva tovább megy. Kérdés: tartozik-e Fehér János ezt az esetet a büntető hatóságoknak bejelenteni? Válasz: nem tartozik, mert feljelentési kötelezettség általában nincs, ki-véve a felségssértésre (Btk. 135. §.), ártatlansági bizonyítékra (Btk. 230. §.) és a felforgatás büntetére (1921 : III. tc. 3. §.) vonatko-zólag.

Tegyük fel, hogy a m. kir. pénzügyminiszter este 11 órakor az utcán sétálva látja, amint az egyik ember a másikat agyonüti. Kérdés: tartozik-e a m. kir. pénzügyminiszter ezt az esetet a büntetőhatóságoknak feljelenteni? Első tekintetre (primavista) vá-lasz: nem tartozik. A m. kir. pénzügyminiszter ugyan Magyar-ország egyik legfőbb hatósága, de a kérdéses bűncselekmény nem a hivatalos hatáskörében jutott az ő tudomására.

Tartoznak-e a hatóságok a tudomásukra jutott bűncselek-ményt feljelenteni? Általában nem tartoznak, hanem csupán a hivatalos hatáskörükben tudomásul jutott (nem magánindítványra

üldözendő) bűncselekményeket a Bp. 87. §-a értelmében. Vannak természetesen mégis hatóságok, amelyek hivatalból kötelesek általában a bűncselekményeket üldözni. (Bíróság, rendőrség, csendőrség, ügyészség.) A nyomozó hatóságok, tehát az ügyészség és a rendőrség, a Bp. 83–94. szakaszok értelmében nyomozni és feljelenteni tartoznak, ha (nem magánindítványi) bűncselekmény tudomásukra jutott. Egyébként a feljelentés általános közpolgári jogosítvány a Bp. 89. §-a szerint, melynek értelmében minden bűncselekmény, mely nem magánindítványra üldözendő, akár írásban, akár élőszóval feljelenthető. Ez egyike azoknak a közszabadságoknak, amelyek az újabb idők retrográd irányzatában is diadalmasan megtartották helyüket.

Ezek után kérdés, hogy ha a m. kir. pénzügyminiszter ir este az utcán sétálván, egy kivilágított ablakon keresztül bepillant egy helyiségbe és látja, hogy ott hamis bankót nyomnak, ez reá nézve minő kötelezettséggel jár? Nem lehet tagadni, hogy e kérdésre csak magasabb logikai operáció révén lehet válaszolni. De lehet válaszolni. A m. kir. pénzügyminiszternek hivatalos hatáskörébe eső feladata a közhitel, a pénz- és érmeügy gondozása. Ha tehát ő, bár a hivatalos órán túl és nem bélyeges kérvény vagy hivatalos jelentés révén, hanem, mondjuk csak indiszkrét bekandikálás útján jut tudomására annak, hogy hamis bankót nyomnak, a m. kir. pénzügyminiszternek hivatalos hatáskörében tudomására jutott tényről van szó. Felmerülhet a kérdés, hogy ha nem magyar bankót, hanem idegen bankót hamisítanak, van-e ehhez köze a m. kir. pénzügyminiszternek? A választ a közhitel szempontjából lehet megadni, mellyel nem egyeztetendő meg, hogy Magyarországon bármiféle idegen pénz hamisíttassék.

Ezek után tovább megyünk és azt találjuk, hogy már a m. kir. igazságügyminiszternek hivatalos hatáskörébe esik, hogy általában a jogbiztonság és a törvények, de különösen a büntető törvények fölött őrkdjék. Nem lehet tehát vitás, hogy ha a magyar kir. igazságügyminiszter bármily úton szerez tudomást valamely bűncselekményről, hivatalos hatáskörében történt tudomásra jutásnak számít. Ezekután, ha már két minisztert találunk, akinél a bankóhamisítás tudomásra jutása a hivatalos hatáskörébe esik, vajjon nem lehet-e azt mondani, hogy a kormánynak, mint kollektivumnak általában és minden egyes tagjának hivatalos hatásköre a fölött őrkdni, hogy az összes törvények, tehát a büntető törvények is megtartassanak.* Ezek után már csak egy lépés kell annak megállapításához, hogy ily körülmények között a kormány elnökének ugyancsak hivatalos hatáskörébe esik minden tudomás valamely bűncselekmény elkövetéséről, minthogy neki legelső sorban feladata a fölött őrkdni, hogy az összes törvények és ezek között a büntető törvénykönyv is megtartassanak. De ez már átvezetne bennünket az aktualitás terére, amelyre rálépni nem kívánunk.**

Kérdés már most, hogy ha a Bp. 87. §-át illetően a hivatalos hatáskör illetén magyarázatáig eljutottunk, mi eme szakasz szankciója. E szakasz szankciója a Btk. 478. §-a, mely hivatali hatalommal való visszaélés büntetnének nyilvánítja és három évi fegyházzal rendeli büntetni azt a közhivatalnokot, aki hivatali hatalmával visszaélve, azon célból, hogy valakit a törvényes büntetés alól elvonjon, a büntető eljárás körül hivatali kötelességének teljesítését elmulasztja, vagy a büntető eljárás eredményének megghiúsítására célzó cselekményt vagy intézkedést tesz. Nem lehet vitás, hogy a hatóságoknak általában, tehát a minisztereknek is a büntető eljárás körül hivatalos kötelességük a Bp. 87. §-ában foglalt jogparancsot teljesíteni, azaz hivatali hatáskörükben tudomásukra jutott bűncselekményeket feljelenteni. A 94. §. szerint a rendőrhatalóságoknak ez kifejezett kötelességük.

A szakasz szövegezése ugyan nem egészen aggálytalan, mert a hivatali hatalommal való visszaélést és a büntető eljárás körüli hivatalos kötelezettség teljesítésének elmulasztását kívánja meg. A büntető eljárás körüli kötelezettség mint látjuk a hatóságokra nézve — kivéve a törvénykezési és rendőrhatalóságokat — által-

* Hogy a belügyminiszternek mint főrendőrnek, a bűncselekmények tudomása hivatalos hatáskörébe vág, említeni sem kell.

** A miniszteri feljelentési kötelezettségre törvényhely is van: Az 1848: III. tc. 32. §-a szerint a miniszterek feleletre vonathatnak, «c) a törvény végrehajtásában, vagy a közcsend és bátorság fenntartásában elkövetett mulasztásokért, amennyiben ezek a törvény által rendelkezésükre bízott végrehajtási eszközökkel elháríthatók valának.» A fórum azután más kérdés.

ban nem, hanem csak a hivatali hatáskörükben tudomásukra jutott bűncselekményekre vonatkozólag áll fenn, annyiban, hogy a feljelentést megtenni kötelesek. Meg lehet azonban a fentiek szerint állapítani, hogy a törvények legfőbb öreire, a miniszterekre a feljelentési kötelezettség minden esetben fennáll; a középhatalóságokra nézve azonban ezt a tételt aligha lehet megállapítani a Bp. fenti szövegezésénél fogva, mely megkülönböztet hivatalos hatáskörben és ezen kívül történt tudomásrajutást. (De a rendőrhatalóságokra feltétlenül.)

Vessünk egy futó pillantást külföldi törvényekre. Vegyünk elő egy régebbi törvénykönyvet, az osztrák büntető törvényt, mely 1852-ből való. Azt fogjuk találni, hogy a 212. §. szerint, bűnpártolás büntette, ha valaki gonosz szándékból nem akadályozza meg egy bűncselekmény véghezvitelét. Itt tehát a feljelentési kötelezettség közvetve meg van állapítva és még be nem fejezett bűncselekménynél (melyet tehát még meg lehetne akadályozni feljelentéssel) kétségtelen, hogy a feljelentés e jogszabály alá eshetik. Már nem oly világos az eset a bűnpártoláshoz. Ami a közhivatalnokokat illeti az osztrák Btk. ismer egy általános hivatali büntetést, mely csak mint a hivatali hatalommal való visszaélés van körülírva, de még annyira sem szabatos, mint a magyar Btk. 478. §-a. A feljelentési kötelezettség az osztrák törvényben is a felségsértés büntetése van megállapítva. A német Btk. 346. §-a a hivatali hatalommal való visszaélésnek a büntetést, melyet a magyar Btk. 478. §-ában láttunk körülírva, oly közhivatalnokoknál állapítja meg, akik hivataluknál fogva a büntetés végrehajtásában vannak hivatva közreműködni. Midőn tehát a magyar törvényhozó a 478. §-t a német törvénytől eltérően szövegezte, tudatában volt annak, hogy messzebbre viszi a pönalizálást, mint a német törvény. Viszont a német törvény a feljelentési kötelezettséget rendkívül széles mérvben állapítja meg (139. §.), még pedig felségsértés, hűtlenség, pénzhamisítás, gyilkosság, rablás, emberrablás és a közveszélyes bűncselekményeknél.

Még érintenünk kell azt a kérdést, hogy vajjon a bűnpártolásnak a 374. §-ban körülírt bűncselekménye elkövethető-e közhivatalnok által? Az uralkodó felfogás az volt, hogy a 374. §. magánszemélyekre vonatkozik és hogy a megfelelő büntető jogszabály a közhivatalnokokra nézve a 478. §-ban van letéve. A 374. §. szempontjából azonban kétségtelen, hogy valamely bűncselekménynek egyszerű tudomása és fel nem jelentése nem merítheti ki a 374. §. tényálladékát, mely kifejezetten segítségnyújtásról szól. Már pedig a Btk.-nak ama világos intézkedésével szemben, mely szerint feljelentési kötelezettség csak felségsértés esetében van, az egyszerű tudomást és a feljelentés mellőzését a 374. §. alá vonni nem lehet.

A fentiekből megállapítható, hogy a Bp. 87. §-a a jogbiztonság szempontjából hiányos. Ha a hatóságok is csak hivatalos hatáskörükben tudomásukra jutott bűncselekményeket tartoznak feljelenteni, a jogrend fenntartása veszélyeztetve van. Hogy a feljelentési kötelezettségnek az a széles mérv, mely a német Btk.-ben foglaltatik, általában kívánatos-e, erről lehet vitatkozni. Magánemberre feljelentési kötelezettséget róni veszélyes, mert hiszen a feljelentés reá súlyos következményekkel járhat. De semmi veszélyt nem látunk abban, ha minden hatóságnak kötelességévé tétetik, hogy a hivatalból üldözendő bűncselekményeket a büntetőhatóságoknak feljelentse.

E hiány érezhető. E hiányon segíteni kell.

Dr. Jacobi Andor.

Szemle.

Szűts Miklós

ny. kúriai bíró elhunyt oly pótolhatatlan veszteséget jelent e lap gárdájának, hogy mélyen érzett fájdalomunkban alig találunk méltó szavakat a magyar jogirodalom *magister elegantiarumának* jellemzésére. Vajjon mit emeljük ki ama ritka tulajdonságok hosszú sorából, amelyeket Szűts Miklósnak nemes egyénisége szinte páratlan összhangban egyesített? Átfogó műveltségét, gondolatainak filozófikus mélységét, egyetemes jogi tudását, törhetetlen igazságszeretetét, jellemének hajthatatlan egyenességét, az írás mesterének művészi készségét? Kegyeletlenségnek éreznők, ha elemezni próbálnánk a nagy lelki értékeket, amelyek harmóniája: az igaz, jó és megértő

ember tiszteletünk és szeretetünk tárgya volt. Minden ítéletében, amelyet mint bíró hozott, minden gondolatsorban, amellyel mint kincses gyöngyfüzérrel oly gyakran díszítette lapunkat, az érző ember tükröződött, akinek érzései bölcsességben fogantattak és művészetben születtek. Ethikájának és esztétikájának egysége akkor sem hagyta cserbe, amikor hivatali pályafutásában méltatlan mellőzés érte. Duzzogás nélkül vonult vissza puritán életének a megértő és együttérző hitvestárs melegétől enyhített magányába, könyvei és gondolatai közé. És ebben látjuk Szűts Miklós legnagyobb emberi tulajdonságát, hogy igazságos tudott maradni akkor is, amikor igazságtalanság sebezte szívét. Aki emlékezik cikkére, amely «*Justitia regnorum fundamentum*» címmel 1919. októberében, a kommünt követő első számunkban jelent meg, az meg fogja érteni, hogy miért tudott Szűts Miklós igazságos maradni a gyűlöletnek tobzódó tengerében is. *Justum ac tenacem propositi virum nec civium ardor prava jubentium...* Mert számára az igazságosság nemcsak az állam talapzata, hanem jellemének, emberi mivoltának is talpköve volt. Kultúrértékeink ritkuló sorában kiáltó ür támad Szűts Miklós elmulásával, lapunknak pedig kimeríthetetlen gondolati kincsesbányáját temette be a kegyetlen végzet. És e sorok célja mégsem az emlékezés, mert emlékezni csak arról lehet, akit felejtetni tudunk. Felejtetik-e ennek a lapnak írói vagy olvasói Szűts Miklóst?

— **A Budapesti Ügyvédi Kamara választási eredménye** impozáns megnyilatkozása azoknak az érzelmeknek, melyekkel a budapesti ügyvédi kar a Kamara vezetősége és különösen *Pap József* iránt viseltetik. *Pap József*et immár negyedszer ülteti a Kamara az elnöki székbe. Másodszor választják meg egyhangulag. Ügyvédi közéleti működése alatt, idealizmusával, fáradhatatlan önfeláldozó munkájával nemcsak saját Kamarájának, hanem az egész ország ügyvédségének háláját érdemelte ki. *Pap József*nek egyhangú megválasztása és helyetteseinek *Baracs Marcell*nek és *Kövess Bélának* ellenjelöltjeikkel szemben elért fölényes győzelme (a leadott 2419 szavazatból *Baracsra* 2242, *Kövessre* 2337 esett) igazolja, hogy a Kamara ismeri és méltányolja azt az értékes és önfeláldozó munkát, melyet ez a három férfiú a kar érdekében végez. Sok mindenféle sérelme van az ügyvédi karnak, melyeknek orvoslását hiába sürgeti. Sőt úgy látjuk, hogy az igazságügyi kormány utóbbi időben határozottan ridegebb álláspontra helyezkedik még oly kérdésekben is, melyeknek orvoslásához nem kellene pénz csak jóakarát és az ügyvédi kar munkájának komoly megbecsülése. Ezen szomorú jelenségek dacára a kar tüntetőleg bizalmat szavazott a régi vezetőségnek, mert meg van győződve arról, hogy nem vezetőinek közönyössége vagy erejének hiánya oka annak, ha az ügyvédi sérelmek orvoslást nem nyernek.

— **A Jogállam**, amely huszonöt év előtt a Magyar Igazságügy hagyományainak örökébe lépett, jubileumot ül. Mint osztályos társa a magyar jogi sajtó bajaiban és örömeiben szeretettel köszöntjük kollégánkat negyedszázadon át fölfelé ívelő pályafutásának emlékező állomásán. Meleg barátsággal üdvözljük szerkesztőit: *Szalai Emilt* és *Gaár Vilmost*, akiknek önfeláldozó, körültekintő és céltudatos munkája foglalja összhangzó egységbe a lap íróit és olvasóit. Nemcsak az ünnepet kifejező számban, amelyben a kegyelmes és méltóságos cikkíróknak ilyenkor elmaradhatatlan sora vonul fel, hanem a szürke hétköznapiakon is, amikor a rangosztályba nem sorozott munkatársaknak mindenkor nívós cikkei biztosítják a folyóirat színvonalát. Amikor a Jogállam megindult, a jogász közvélemény nem minden gúny nélkül fogadta a Gneist-féle elavult *Rechtstaat* magyar fordítását, sőt tréfásan a jog és államtudomány szavak összevonását vélte a címben felfedezni. Azóta, hogy az események visszafordították a magyar glóbusz óramutatóját, a porlepte cím ismét vágyott eszménnyé anakronizálódott. Ezt olvashatjuk ki a gazdag jubilaris szám első cikkírójának *Wlassics Gyulának* az aktualitást igazán nem nélkülöző elmélkedéséből, amely szerint a jogállam követelménye, hogy «a kivé-

teles eljárást indokolható fontos ok megszűnése után a normális rend helyreállításáék» — a dült betű nem tőlünk ered — hogy az igazi jogállamban «nincs hatósági önkény, nincs zsarnokoskodás, de van egyéni és politikai jogegyenlőség, ott nincs elnyomott kisebbség, ott nem fenyeget az államhatalom egyensúlyának megzavarása, ott van úgy a magánjogok, mint a közjogok területén pártatlan igazságszolgáltatás, törvények és rendeletek szerint való kormányzás és közigazgatás». Nem kívánhatunk nagyobb sikert a Jogállamnak, mint, hogy címe ismét aktualitását veszített jogi erekljévé magasztosuljon.

— «**Századunk**» címen új társadalomtudományi szemle indult meg *Vámbéry Ruzstem*, *Szekeres János* és *Varró István* szerkesztésében. A benső kapcsolat, amely lapunk iránya és az új szemle tudományos céljai közt megállapítható, csak fokozhatja rokonérzésünket azon munka eredményével szemben, amely már a lap első számában napvilágot látott. «Az Új és a Régi küzdelme», «Az angol demokrácia példája», «A fajelméletek és a gazdasági élet», «A fehér ember detronizációja» korunk sorsdöntő problémáinak egész sorozata, melyeket a cikkírók a sívár és lehangelő milióból kiemelkedve, a tudás és gondolkodás oly fegyverzetével harcoltak végig, mintha ez a harc a megértés, a jólét klasszikus hazájában vivotott volna. «Because without wealth there can be no leisure and without leisure there can be no knowledge» — mondja Buckle. Jó mód híján nincs gondtalan szabad idő, enélkül pedig nincs tudomány. Mi jogászok tehát, annak ellenére, hogy a lap vezető cikkének írója szerint szinte hivatásszerűen küzdünk az új ellen, csak azért, hogy a fennálló rendet biztosítsuk és akiket a cikkíró úr, *laudatores temporis acti* jelzővel is tisztelt meg (9. old.), a szebb jövő reményében örömmel mondunk le ez esetben arról a szerepünkről és melegen üdvözljük új laptársunkat, mint a haladás és a világosság új forrását. L. E.

— **Büntetőjog** címmel *dr. Gál Jenő* budapesti ügyvéd szerkesztésében havonként kétszer megjelenő új szaklap indult meg, amely céljául tűzte, hogy a büntetőjog terén a régi idők konszolidációjának helyreállításáért küzdjön. A cél nemes, minden kriminalista elismerését megérdemli, de némileg aggódnunk kell a sikerért, ha a küzdők élén *dr. Pesthy Pál* igazságügyminiszter nevét látjuk, aki a büntetőnovella-javaslatról ír, amely minden komoly, hozzáértő kriminalista szerint merényletet jelent a Csemegikódexben megtestesített büntetőjogi konszolidáció ellen. Ebben a véleményünkben csak megerősíthet bennünket *Wlassics Gyulának* az új szaklapban közölt cikke, amely ékesszavú tiltakozás a kódex általános részének módosítása ellen. Hasonló következtetés vonható le *Pap Józsefnek* az esküdtbírárságról írt cikkéből, ha semmiképpen sem oszthatjuk is azt a véleményét, amely szerint «az állami és társadalmi rend fenntartása» érdekében deferálnunk kell a kormány esküdtszékellenes felfogásának. Cikkének egész tartalmából éppen az ellenkező következik. Egy kis tévedés is csúszott a Büntetőjog első számába, amelynek «Szemle»-rovatában olvasható, hogy Angliában a büntetőjogi felelősség hétéves korhatárát a bírói gyakorlat helyezte hatályon kívül. A szemle írója úgy lát-szik, nem vett tudomást az 1908. évi angol *Childrens Act*-ről, amely a fiatakorúak bírárságát megszervezte. E nézeteltérések ellenére is melegen köszöntjük új kollégánkat és szívből óhajtjuk, hogy az ország területével fordított arányban szaporodó szaklapok sorában sikere legyen.

— **Felfüggesztendő az előzetes letartóztatásban lévő ügyvéd?** A Budapesti Ügyvédi Kamara fegyelmi bírósága úgy határozott, hogy az előzetes letartóztatásban lévő ügyvéd nem függesztendő fel. A kamarai ügyész fellebbezését a Kúria ügyvédi tanácsa 131/1925. sz. határozatával elutasította következő indokolással: Az elsőfokú fegyelmi bíróság helyesen jelölte meg a gyakorlattól való felfüggesztés egyedüli okául az 1887:XXVIII. tc. 4. §-ának *b)* pontját, mert ezen §. *a)* pontja kifejezetten csak a bűnügyi vizsgálati fogság esetében rendeli el az ügyvédi gyakorlattól való felfüggesztést, holott ezen törvény alkotásának idejében is bűnvádi eljárás alapját képező 1872. évi «Szabályzat» (Sárga könyv) 20. és következő §-ai szerint a vizsgálóbíró illetve a bíróság által elrendelt vizsgálati fogság sok esetben megelőzte a rendőri (közbiztonsági) hatóság által elrendelt és a vizsgálóbíró által fenntartott letartóztatást. Nyilvánvaló tehát, hogy a törvényhozónak az 1887:XXVIII. tcikk 4. §-ának *b)* pontjában kifejezésre jutó

akarata a rendőri hatóság által elrendelt letartóztatást abban az esetben sem kívánta a felfüggesztés okául megjelölni, ha az előzetes letartóztatást a vizsgálóbíró — a vizsgálati fogság elrendelése nélkül — fenntartotta. Miután pedig az 1896 : XXXIII. tc. 143. §-a szerint az előzetes letartóztatást — szemben a vizsgálati fogsággal — a rendőri hatóság is elrendelheti; miután jogfosztó rendelkezés kiterjesztőleg abban az esetben sem magyarázható, ha csak adminisztratív jellegű intézkedésről van szó és végül miután az előzetes letartóztatás törvényszerű tartalma oly rövid, hogy — egyes kivételes esetektől eltekintve — a felfüggesztési eljárás hatálya gyakorlatilag amúgy sem érvényesülne: ezen okokból a kamara ügyészenek az egyébként meg nem támadott határozat kiegészítésére irányuló fellebbezését, mint alaptalant, el kellett utasítani.

— **Dr. Szende Péter Pál:** «A pengőmérleg» című 120 oldalas könyve jelent meg a napokban. A mérlegvalódiság helyreállítása egyik és pedig nem a legkisebb jelentőségű étepeje a szanálási akciónak: kereskedők és kereskedelmi társaságok, gyárak és bankok jövő sorsa függ ennek miként való keresztülvitelétől. Ez a könyv, épp úgy, mint először (a felértékelési mérleg), a hazai és külföldi joganyag teljes ismeretében és teljes elméleti és gyakorlati felkészültséggel íródott. A 2. §. kapcsán végigvezet szerző a mérlegpolitika labirintusán. Rámutat azon elvekre, melyeket az egyéni cégeknek, a közkereseti-, betéti- és részvénytársaságoknak s a szövetkezeteknek a pengőmérlegelkészítésénél szem előtt kell tartaniok és útmutatást nyújt a mérleg egyes tételeinek átértékelését illetőleg. Amellett, hogy útmutatásai tájékoztatást nyújtanak úgy a nemjogász — mint az ezzel a kérdéssel a gyakorlatban foglalkozó ügyvédközönségnek — elméleti fejtegetései is figyelemreméltóak és érdemesek arra, hogy azokat de lege ferenda is figyelembe vegyék. A könyv a Grill cég kiadásában jelent meg, ára két pengő.

Dr. K. J.

— **A Corpus Juris Hungarici,** a «Magyar Törvénytár» milleniumi emlékkiadásának az 1925. évi törvéncikkeket magában foglaló kötete most jelent meg **Dr. Terty Gyula** jegyzeteivel a Franklin-Társulatnak megszokott izléses kiadásában. Mult évi törvénytermelésünk (49. cikk) 400 oldalra rug, de igazságügyi vonatkozású — majdnem azt mondhatnók: hála az égnek — kevés akad közte. Ilyenek a Romániával kötött jogsegélyegyezmények (1925 : V. és VI. tc.), a polgári eljárás és igazságügyi szervezet módosításáról szóló 1925 : VIII. tc., a honvéd igazságügyi szervezet módosítása (1925 : XIII. tc.) és a bírák igazságügyi-minisztériumi berendelését meghosszabbító 1925 : XXXIII. tc. A kötetet, amely fekete és barna félvázson kötésben is kapható betűrendes tárgymutató és a korábbi törvények módosításait felüntető 68 oldalas füzet egészíti ki.

Vidéki városban levő ügyvédi irodámhoz társat keresek. Cím a kiadói hivatalban. 17768

A sátoraljaujhelyi kir. közjegyző mielőbbi belépésre helyettest keres. 17765

Idős ügyvéd társul venne maga mellé fiatal keresztény ügyvédet igen jó vidéki helyen. Pár év múlva esetleg az egész iroda átvehető. Hol? megmondja a kiadói hivatal. 17766

Teljes vidéki gyakorlattal bíró ügyvédjelölt mielőbbi belépésre Miskolcra kerestetik. Ajánlatokat a kiadói hivatal továbbít. 17769

Ügyvédjelölt egyéves vidéki gyakorlattal, perfect gyorsírással azonnali elhelyezkedésre alkalmazást keres. Cím: dr. Budai Ferenc Tiszaroff. 17768

A Franklin-Társulat ujdonságai

- Benedetto Croce:** A politika elemei. Századunk nagy gondolkodójának mély fejtegetései a kor egyik legaktuálisabb problémájáról. Ára ————— 37,500 K
- E. R. Curtius:** Az új Franciaország irodalmi útörői. Az új francia irodalomnak s egyben a ma szellemi áramlatainak költői erejű analízise. Ára ————— 62,500 K
- Dr. Kovrig Béla:** Az új Oroszország. A szovjetköztársaság szociális, gazdasági, politikai intézményeinek kimerítő képe s tudományosan objektív kritikája. Ára ————— 150,000 K
- Voinovich Géza:** Az angol irodalom története. Kimerítő, kitűnő bevezető mindenki számára, aki az angol költői alkotás rengeteg erdejében tájékozást keres. Ára ————— 56,250 K

Minden könyvkereskedésben kaphatók

Most jelent meg!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR (CORPUS JURIS HUNGARICI)

1925. ÉVI TÖRVÉNYCIKKEK

Pótlásokkal az 1723–1924. évi törvényekhez

Jegyzetekkel ellátta

Dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Az 1925. évi törvények kétféle alakban jelentek meg, a Corpus Juris Hungarici fekete s a **Hatályos Magyar Törvények** barna kötésben

Ára füzve 143,750 korona, kötve 175,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,

VI., Andrásy-út 21.

Mindennemű

természettani, természetrajzi és chemiai tanszert, valamint tudományos műszert

legelőnyösebben szállít

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaság

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Újdonság

Dr. EGYED ISTVÁN

kir. ítélőtáblabíró, egyetemi magántanár

IPARJOG

című műve, amely az érvényben levő iparjog egyetlen rendszeres feldolgozása. Az érvényben levő ipartörvények mellett az összes iparra vonatkozó rendeleteket is tartalmazza azok szakszerű magyarázatával.

Nélkülözhetetlen mindenkinek, aki az ipar ügyeivel foglalkozik.

A 18 íves, pontos tárgymutatóval ellátott kötet ára
140,000 K.

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,

VI., Andrásy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Popper Tódor a Budapesti Ügyvédi Kamara főtitkára: Ügyvédek dolga. — Dr. Gold Simon budapesti ügyvéd: A pót-közzvádról. — Dr. Scholtz Géza igazságügyminiszteri tanácsos: Magyar bíraskodás különös esetei külföldiek házassági pereiben. — Dr. Kéri Miklós kúriai bírósági elnök: Választott bíróságok a kereskedelmi és iparkamarák kebelében. — Dr. Munkácsi Ernő budapesti ügyvéd: Valorizáció örökösödési jogunkban. — Jogirodalom: I. Dr. Auer Pál budapesti ügyvéd: Dr. Nagy Elek: Magyarország és a Népszövetség. II. Dr. Móra Zoltán tőzsdebíró: Dr. Mangold József: A szállítmányozási és beraktározási ügylet. III. Dr. Auer György kir. ügyész: v. Híppel: Büntetőjog. — Szemle.
Melléklet: Tartalommutató a Büntetőjogi Döntvénytár XVIII. kötetéhez. — Büntetőjogi Döntvénytár XIX. köt. 1. iv. — Magánjogi Döntvénytár XIX. köt. 2. iv.

Ügyvédek dolga.

A magyar ügyvédi kar 1924. decemberében országos ügyvédi gyűlés keretében ünnepelte meg a kamarai intézmény ötvenedik évfordulóját. Szomorú ünnep volt az, hiszen a két dátum: 1874—1924 fájdalmas összehasonlításokra adott alkalmat. 1874-ben a magyar jogi életben fejlődésnek induló Nagy-Magyarország az ügyvédi kar megalakítását törvénybe iktatásánál szabad, teljesen független s az anyagi boldogulás minden előfeltételével ellátott ügyvédséget tartott szem előtt, míg 1924-ben Csonka-Magyarország ügyvédei — jóllehet hazafiság, kari erkölcs és intelligencia tekintetében mindenkor megfeleltek a beléjük vetett bizalomnak — mostoha gyermekei a sorsnak és a felsőbbbségnek, mely kísérletet se tesz a nemzet ezen értékes rétege anyagi tönkremenetelének megakadályozására. Miért van ez így? nem tudjuk megfejtetni, hiszen ennek az érthetetlen désinteresselment-nak a következményei nem érnek véget az ügyvédi kar határainál! Persze abban sincs semmi vigasztaló, hogy hasonló bánásmódban részesülnek a többi szellemi foglalkozások művelői is, szóval az egész intelligens középosztály!

A magyar ügyvédség ama csendes ünnepén bombasztikus frázisok puffogatása helyett sovány kis programot dolgozott ki a jubileum vezetésére. Talán a «programm» szó sok is annak a csokornak a megjelölésére, melyet a kar a legkirívóbb sérelmeinek felpanaszolásából, szerénynél is szerényebb kívánságaiból font. Néhány javaslatot tettek az igazságügyi kormányzatnak, melyekkel azt célozták, hogy az ügyvédi kar erkölcsi nívója, működési lehetősége és anyagi boldogulása valamivel javuljon, *anélkül, hogy ez az államnak pénzébe kerülne.*

Ötvenedik évi hallgatás után a napokban válaszolt az igazságügyminisztérium a kamaráknak. Különös nomenclaturával «tájékoztató» nevezte a miniszter a leiratot, talán azért, mert «tájékoztató» akarta az ügyvédi kart arról, hogy segítséget, támogatást sőt még megértést se várjon! Elutasít minden kérést a legfőbb igazságügyi hatóság, anélkül, hogy csak biztatást vagy reményt nyújtana ennek az elkeseredett karnak!

Nézzük a részleteket!

Panaszolta a kar, hogy az ügyvédi rendtartás helytelen szövegezése miatt a «feddhetlen jellem» nem képezi előfeltételét a bejegyzésnek és a kamara ügyészének nincs fellebbezési joga az ügyvédi lajstromba való felvételt elrendelő határozat ellen. A miniszter *elismeri* a kérés jogosságát, de elhalasztja annak teljesítését az ügyvédi rendtartás revíziójáig.

Az ügyvédség munkaalkalmainak szaporítása céljából kérte a gyűlés a telekkönyvi ügyekben ügyvédi illetőleg közjegyzői kény-

szer behozatalát, a községi jegyzők magánmunkálatainak megtiltását, a perenkívüli eljárásoknak az ügyvédi karra bízását, kamarai állandó választott bíróság engedélyezését. Mindebből semmi sem lesz; a telekkönyvi beadványokra vonatkozó ügyvédi kényszer tekintetében ugyan az «okirati kényszerről» szóló törvényjavaslatra, az ügyvédeknek az örökösödési eljárásba való bevonására vonatkozólag pedig a folyamatban lévő törvényalkotásra hivatkozik a leirat, ámde ha megnézzük ezeket, nem találjuk nyomát sem annak, amivel a miniszter biztat. A jegyzői magánmunkát megszüntetését *kívánatosnak* tartja az igazságügyi kormány, de nyomban hozzászól, hogy «nem sikerült az érdekelt tárcák hozzájárulását kieszközölni». A kamarai állandó választott bíróság intézményét «az állam bírói felségjogának védelme szempontjából» megvalósíthatatlannak mondja a leirat, noha a jelenlegi igazságügyminiszter úr, valamint elődei is *beigérték már*. Ugyancsak állást foglal *elvi okokból* a tájékoztató az ellen, hogy az ügyvédi díjak felett kamarai bíróság döntsön, holott ezt a jogot az 1923: XVII. tc. 31. §-a a mérnöki kamarának megadja!

A pénzügyminiszternél — a leirat szerint — nem sikerült az igazságügyi kormányzatnak keresztül vinni, hogy az általános forgalmi, kereseti és jövedelmi adókat a kamarák kontingentálhassák és felosszák tagjaik közt. Nem vehetett magának az igazságügyminisztérium ennek a kérdésnek a támogatásánál túlságosan nagy fáradságot, mert különben értesült volna, hogy a pénzügyminiszter egyáltalában nem idegenkedik az adóközösségek alakításától, hiszen az ügyvédi kar *forgalmiadójának kötelező általányozásáról, valamint a kontingentálásról* 1925 karácsony ünnepén jelent meg a pénzügyminiszteri rendelet s az ügyvédek kereseti adójának az autonómia keretén belül megállapított forgalmiadó alapul vételével való kivételét is engedélyezte a pénzügyminisztérium, ezzel pedig a jövedelmi adónak az ügyvédi keresetre vonatkozó része is el van intézve, miután a törvénnyel fogva azonos a kereseti adóval.

A leirat mint egyetlen «vívmányt» közli, hogy a pénzügyminiszter múlt évi májusi értesítése szerint *le fogja szállítani* az ügyvédeknek bélyegragasztási kötelezettségét 600,000 K-ról 100,000 K-ra. Május óta kilenc hónap telt el s a rendelet még nem született meg. Csoda-e, ha attól félünk, hogy valami baj történt e körül is.

Az *ügyvédi szólásszabadság* kimélyítését kérte a kar, azt, hogy az ügyvéd mindent elmondhasson védenice érdekében, amit szükségesnek tart s ha a védelem hevében esetleg átcsap a megengedett határon és előterjesztésében a hatóság pl. «izgatást vagy büntetett feldicséresét» látná, azért csak fegyelmi úton legyen felelősségre vonható. Kiemelte az emlékirat, hogy a szólásszabadság nem az ügyvéd privilégiuma, hanem az ügyfél vitális érdeke, viszont a fegyelmi büntetés egész az ügyvédségtől való elmozdításig terjed, aminél nagyobb büntetés a verbális bűncselekményekre amúgy sem képzelhető. A kamara fegyelmi bíróságának megbízhatósága tekintetében pedig elég bizonyíték a kir. ügyész fellebbezési joga s a kir. Kúria fellebbezési fóruma. A kérés az «tájékoztató» mereven *elutasítja*.

Az utolsó években elsaporodott azoknak az eseteknek száma, melyekben az ügyvédet, aki az ellenfelet becsülettel és eredménytel védte, a pereszes fél inzultálta. Az ügyvédi kar kevésnek találta a mai törvények és azok nyomán kifejlődött joggyakorlat védelmét az ily esetekben, melyekben az ügyvédet hivatásának lelkiismeretes folytatása *alatt és miatt* éri a joghátrány és fokozottabb védelmet kért. Kérte, hogy az ily inzultus mondassék ki

«sui generis» bűncselekménynek. *Elutasítás* lett a sorsa ennek a kérdésnek is, mert a leirat szerint «a jogegyenlőség eszméjével kerülne összeütközésbe olyan rendelkezés, mely az állampolgárok azonos foglalkozást teljesítő egyik csoportját a többiekkel szemben különleges elbánásban részesítené a jogvédelem terén.»

Szóval szegény kartársaim, mikor az állam ezután is rátek fogja róni azt az emberséges kötelezettséget, hogy szegény embernek ingyen vigyék az ügyét és ti tudásotokkal, szorgalommal és önzetlenséggel diadalra viszitek pártfogoltatok igazságát, legyetek elkészülve arra, hogy díjazás helyett (amelyet nemcsak kérneketek, de elfogadnotok sem szabad) az ellenfél részéről ocsmány szidalmakban, esetleg tetteges bántalmakban lesz részetek, mert hiába végzitek az állam feladatát ingyen, ellenszolgáltatás nélkül, még csak testi épségték és egyéni becsületek fokozott megvédéséről sem fog ezután gondoskodás történni.

Ezeket mondja a «tájékoztató» arról, hogy mi mindent nem fog megtenni a kormány az ügyvédek érdekében! Ezek után bizony jól esett volna, ha felsorolta volna biztatásul azokat a reformokat, melyekkel az igazságügyminisztérium az ügyvédi kar sivár helyzetét enyhíteni óhajtja! Vagy talán még nem látja szükségét annak, hogy az ügyvédi kar anyagi helyzetét állami segítőeszközökkel alátámasszák úgy, mint ahogy ezt a jelenlegi nehéz időkben az ügyvédségnél jobb helyzetben levő intézményekkel is meg szokták tenni?

Az ügyvédi kar jogos érdekeinek az igazságügyminisztérium részéről való állandó elhanyagolása a kétségbeesésbe fogja kergetni az ügyvédeket, aminek előidézése vagy siettetése ellenkezik az államraisonnal!

Dr. Popper Tódor.

A pót-közvádról.

A modern büntető perrendek a vádely alapján állnak: vád hiányában nem lehet büntetni, a vádat pedig rendszerint az államügyész képviseli. A sértett félnek a törvény a bűnvádi eljárásban csak az indítványi és a magánvádbeli bűncselekmények esetében ad befolyást, valamint a pót-magánvádról intézményében.

Indítványi bűncselekmények esetében a sértett megakasztja a vádat. Részen oly cselekmények ezek, amelyeknél az eljárás, a büntetés és az ezekkel járó nyilvánosság a sértettnek nagy sérelmével járhat, példa: az erőszakos nemi közösülés. Noha a közérdek erősen követeli a megtorlást és ennek elmaradása annak jelentékeny sérelmével jár: mégis a törvény arra az emberséges álláspontra helyezkedik, hogy fontosabbnak tekinti az amugyis már nagy sérelmet szenvedett magánérdeket a közérdeknél és a sértett fél magánindítványa nélkül nem engedi megmozdulni a közvádat. Kevésbé sértem a közérdeket, mondja a humánus törvény, a büntetés elmaradásával, mint amennyire bántanám a jogos magánérdeket, ha a sértett félnek akarata ellenére reáudítanám az eljárást, a tárgyalást, a büntetést és az ezekkel járó nyilvánosságot.

Csekély esetekben a törvény a sértett felet teszi a bűnper urává. Ő a vádló, a közvád az ügybe bele sem avatkozik. A büntetés elmaradása itt a közérdeket alig sérti.

Pontosabb bűncselekmények esetében azonban a vád az államügyész kezében van, a közvádat ő kezeli. Vád nélkül büntető eljárás lefolytatható és büntetés kiszabható nem lévén: az ügyész a bűncselekményeket elvönhatja a bíróság és a büntetés elől és ebben a negatív értelemben fennál az ügyészi omnipotencia. Az ő akarata ellenére az ügy a bíró elő nem is juthat és az ítéletig mindig megállíthatja a bíró kezét.

Minthogy az ügyész mindenütt az igazságügyminiszter alá van rendelve, akinek utasításait követni tartozik: tulajdonképpen az az állapot uralkodik, hogy a minisztertől, illetve a kormánytól függ, vajjon valamely bűncselekmény megtorlás nélkül maradjon-e vagy nem.

Ez a félelmetes jog ugyanakkora veszélyt rejt magában és bizonyos értelemben a kormányt, tehát közigazgatási hatóságot, teszi a büntetőbíráskodás urává.

Ezen a veszélyen kíván segíteni a pót-magánvadról intézménye, amely a sértettet feljogosítja a vád átvételére és képviselésére akkor, ha az ügyész vádat nem emel vagy azt elejti.

A pót-magánvadról azonban csak ott segíti, ahol sértett vagyis olyan személy létezik, akinek jogát az elkövetett vagy megkövetelt bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.

Ott, ahol magánjogában sértett fél nincsen, az ügyész, a kormány omnipotens. A politikai bűncselekményeknél tehát teljesen tőle függ, hogy lesz-e eljárás és büntetés a büntetett ellen. Ha a bajor horogkeresztes lázít, pénzt hamisít stb. és a miniszter neki párthíve, barátja: a haja se görbül meg.

Ezek a lehetőségek a jogérzetet sértik és a jogállam fogalmával merő ellentétben állnak. Erkölcsei és jogi lehetetlenség, tisztán közigazgatási fórumtól függése annak, hogy súlyos bűncselekmények megtoroltassanak-e vagy nem. Ez az igazságnak a csődjét jelenti, de a bíraskodást is alantas helyzetbe juttatja a közigazgatással szemben.

A pót-magánvadról ily esetekben cserben hagyván minket: mi az, ami segíthet?

Negyven év előtt, 1884-ben a budapesti jogi fakultáson a büntetőjog tanára, Szilágyi Dezső, a Schwartzner-díjat tűzte ki arra a pályakérdésre, mely hazánkban a köz- és magánvadról viszonyát ismerteti és bírálja. Díjnyertes dolgozatomban Schulte, akkori gráci tanár, nyomán a subsidiárius közvadról behozatalát ajánlottam a pót-magánvadról helyébe, amely utóbbi az állami élet nagy és fontos területén épségben hagyja meg az ügyészi mindenhatóságot. A subsidiárius közvadról értelmese az, hogy ne csupán a vagyoni jogi, hanem minden bűncselekmény esetében átvehesse a magánfél a vádat, ha az ügyész azt nem emeli vagy elejti, még pedig átvehesse azt akárki, minden honpolgár, minden előfeltétel és megszorítás nélkül. Ez az eszme nem terjedt azóta sem nálunk, sem tudtommal másutt. Érdekes, hogy ily populáris akciót ismer kereskedelmi törvényünk 217. §-a, mely kimondja, hogy az általa szabályozott öt esetben a külföldi részvénytársulat bejegyzésének törlése «bárminek» kívánatára elrendelendő.

Régebben nem volt annyira szembeötlő az ügyészségnek függősége a minisztertől és nem történt oly teljes napfénynél utóbbinak belenyulása az egyes bűnügyekbe. Mostanában azonban ez teljes világosság mellett folyik és a hírlapok folyton közlik a tanácskozásokat a körül, hogy egyes tettesek ellen emeltessek-e vád vagy ne. Semmi se alkalmasabb ennél arra, hogy a közönység jogérzetét kipusztítsa. Az igazságszolgáltatás magasztossága, megközelíthetetlenségébe és befolyásolhatatlanságba veti, hogyan maradjon meg ily alkudozásoknak és mérlegeléseknek a szemelattára?

Ezek a beteg állapotok kiáltanak az orvoslás után, ezt pedig csak a pót-közvadról hozhatja meg: ha az ügyész nem lép fel, panaszkodhasson és vádolhasson bárki. Ha tán nem is gyakran fog ez a pót-közvadról jelentkezni: a lehetőség, hogy jelentkezhetik a tény, hogy megvan az intézmény, meg fogja szüntetni a mellékleteket és vádolni fog a közvadról mindenütt ott, ahol bűncselekményt lát, mert hiszen úgysem segít a bűnözőn, ha ezt el is mulasztaná. A politika ne nyuljon be az igazságszolgáltatás területére, még politikai bűncselekmények esetében sem. Mihelyt megvan a bűncselekmény, a politikának nem lehet már hozzá szava, csak az anyagi igazságnak, mely fenséges, míg a «politisch Lied — garstig Lied».

Dr. Gold Simon.

Magyar bíraskodás különös esetei külföldiek házassági pereiben.*

III. A helyzet képe ez: «A g.-keleti bolgár férfi és a g.-keleti bolgár nő Budapesten 1924. június hó 10-én a polgári tisztviselő előtt házasságot kötnek. Ugyanitt, a g.-keleti lelkész előtt, 1924. augusztus 5-én a g.-keleti rítus szerint egyházi összedás is történik. (Utóbbi szándékosan toltam jóval későbbre.)

Milyen irányelveket kell alkalmazni a házasság fennállása kérdésében? A köteléki perek milyen bíróság elé tartoznak?

Mióta a magyar házassági törvény hatályban van ezekkel a kérdésekkel — tudtommal — behatóan senki sem foglalkozott. A gyakorlat egészen természetesnek tartotta azt, hogy X. és Y. között mindenképpen alakilag érvényes házasság van. Tehát egyetlen jogviszony áll fenn. Természetesnek tartotta azt is, hogy minden köteléki per a bolgár egyházi bíróság elé tartozik. Ha ott a házasságot felbontják vagy érvénytelenítik, úgy ezzel együtt a felek a magyar jog szempontjából is szabad állapotba jutnak. Habár ez tudtommal soha elv döntésképp ki nem monda-

* Az előbbi közl. lásd 10. és 4. számban.

tott, nyilvánvalólag a hallgatóságos állásfoglalás súlypontja abban rejlik, hogy külföldi állampolgárokról lévén szó, a házassági jogviszony fennállását és annak jogi tartalmát a *lex patriæ* elvének megfelelőleg, a külföldi törvényen át kell elbírálni! Mondhatni, hogy a *lex patriæ*nek való gépies behódolás a lélektani oka annak, hogy logikusnak véljük adott esetben is a bolgár jog kizárólagos uralmát. Egészen elmosódik a 113. §. első bekezdésének szerepe, funkciója. Egészen önkénytelenül hajlamosak vagyunk a magyar törvény világos parancsát egyenesen elejteni és szinte önkénytelenül a bolgár jog szellemében kezdünk el gondolkodni! Vegyük hát elő és boncoljuk részletesen azt a gondolatmenetet, amely a bolgárjog egyeduralmára vezet. Talán sikerül rámutatni annak illogikus láncszemeire és akkor egészen más megvilágításban áll elő a jogi helyzet. Ne azt tűzzük ki célul, hogy «törík-szakad» a bolgár jogra kell kilyukadni, hanem objektíve törekedjünk megvizsgálni azt, hogy mi a logikus vezérgondolat?

A szokványos felfogás ez lenne: «A felek között úgy a magyar, mint a bolgár jog szerint is, érvényes házasság van. A köteléki jogkérdések helyes eldöntésénél nem az a kiinduló alap, hogy a házasságot miként kötötték, hanem egyedül az, hogy a felek között házassági jogviszony van. Ennek a jogviszonynak, amely az ugyanazon felek között egységes, a bolgár jog ad tartalmát. A köteléki kérdések tehát kizárólag a bolgár jog alá és a bolgár egyházi bíróság illetékessége alá tartoznak. Ha a jogviszony tekintetében a bolgár fórum megállapítja az érvénytelenséget vagy a jogviszonyt felbontja: minden jogkérdés el van döntve. A magyar jognak és a magyar bíróságnak semmi szerepe nem lehet. Ez egyszerű, bonyodalom nélküli és logikus megoldás. Minden más megoldás túlkomplikált és észszerűtlen».

Akár csatlakozik a szíves olvasó fentti gondolatmenethez, akár nem, feladatom ezuttal kimutatni azt, hogy a fentti eredmény semmiképp sem törvényszerű és törvényünkben kiindulva nem is logikus.

Az okoskodás annyiban igaz, hogy a felek a magyar jog szerint is, azonfelül még a bolgár jog szerint is, házassági jogviszonyban állanak. Ez természetesen következménye annak, hogy a felek két jogrendszernek tettek eleget. Két jogrendszer tétele áll melléjük és állítja, hogy ők külön-külön két külön jogtétel alapján házassági jogviszonyban álló házaspár.

De bár ez így van, a fentti gondolatmenet további láncszemei már nem helytállóak.

Ahhoz, hogy jogász szemmel házassági jogviszonyt lássunk egy logikai prius szükséges és pedig annak leszögezése, hogy hol, mikor és milyen formában keletkezett ez a jogviszony! Mert a jogviszonynak valahogy keletkeznie kell. A jogviszony a keletkeztető jogi cselekvésnek okozata. A kettő a leghatározottabb kauzális nekszusban áll. Logikai kényszerűség a házassági jogviszonyt azért látni, mert ez következménye (okozata) házasságkeletkeztető aktusnak. Jogász szem előtt a házassági jogviszony, különösen mikor annak érvényes fennállása, illetőleg megszüntetése vizsgálendő, nem lebeghet a keletkeztető tényből elvonatkoztatva, hanem elválaszthatatlanul benne áll egy oki viszonyban. Így logikai kényszerűség, hogy esetünkben két ok és két okozat áll előttünk, amit azzal fejezünk ki, hogy ugyanazok a felek a magyar jog szerint is, meg a bolgárjog szerint is: házassági jogviszonyban állanak. Ez a szemlélet egyenesen a két egymással összeütköző jogtétel eredménye és kiegyenlíthetetlen, mert semmiféle kölcsönhatás a kétféle tételben nincs. A magyar aktus létesítette jogviszony soha nem hathat a bolgárjogi aktus létesítette jogviszonyra. Közös elem csak egyetlenegy van és pedig a felek ugyanazonossága. Ebből sok minden különösség előállhat, csak az nem, hogy most egyetlenegy egységes jogviszony keletkezett. Ugyanis nagy tévedés lenne azt hinni, hogy akkor, amikor egy férfit és egy nőt, saját akaratukból eredőleg A. összekötöztünk, majd ugyanezeket, ugyancsak saját akaratukból B. is összekötöztünk egymással, ezek az ugyanazonos felek csak egyszer vannak összekötve. Bizony nem segít itt semmiféle okoskodás, feleink kétszer vannak összekötve. Bizonyos az is, hogy az A. kötelék szétmállása nem jelentheti a B. kötelék szétmállását, de fordítva sem. Egyelőre tehát addig eljutottunk, hogy az egységes jogviszony feltevése merőben önkényes, soha be nem bizonyítható és így megdől az a további lépés is, hogy az egységes jogviszonynak bolgárjogi tartalma van és bolgárjogi döntés alá bocsájtandó. A B. köteléket hiába vágjuk szét vagy hiába málik az szét, mert

kezdetől fogva hasznavehetetlen anyag volt: az A. kötelékre ez bizony semmiféle kihatással nem lesz soha!

Szerény nézetem szerint csak azt lehet állítani, hogy a felek két önálló és egymástól független jogviszonyban állanak, két önálló ok okozata gyanánt. Van egymásmellettiesség és — az utóbbi aktustól kezdődőleg — egyidejűség is, de egymásbaniság nincs. A bolgárjogi viszonyba a magyar jogi viszony soha bele nem fog olvadni. És sietek hozzátenni, hogy ez a megállapítás nem csodálatos! Nincsen ebben a világon semmi meglepő. Csoda csak az egységes jogviszony lenne! Hiszen kiinduló pontunk az volt, hogy két jogrendszernek homlokegyenest ellenkező jogparancsa jut összeütközésbe. Ennek eredménye mindig csak az lehet, hogy van A. is, meg van B. is, közösítő elem pedig nincsen, egymásbaolvadás nincsen. A bolgárjogi házasság sohasem lesz egy olyan plusz, amelybe a magyarjogi házasság, mint mínusz lenne foglalható? Hanem mindegyik házassági jogviszony: aliud = más. Van magyarjogi és van egy másik, a bolgárjogi házasság. Egy meg egy, az pedig sohasem egy, hanem mindig kettő. És a magyar törvény ezt nagyon jól tudja és egyenesen azért adott jogparancsot, hogy ebben az alaki érvényességi összeütközésben rendet teremtsen. Állást foglalt a *lex loci celebrationis* elve mellett és ezzel természetesen a *lex patriæ*-t kilökte. Hiszen egyenesen az volt a feladat: dönteni vagy az egyik vagy a másik elv mellett. Döntött a *lex loci celebrationis* elve mellett, amivel elérte azt, hogy a másik elv már nem lehet uralkodó. Nekünk, magyar jogászoknak a törvényünk jogparancsa egyenesen ezt mondja: ne lássatok két aktust és a két aktushoz fűzött két jogviszonyt, hanem csak egyet, a polgári aktussal létesített jogviszonyt! Mert másképpen összeütközéseket eldönteni nem lehet. A törvény ezzel gondolatmenetünket határozott irányba tereli, amelyben minden lépésnek logikusnak kell lennie. Megalkuvás nincs. A 113. §. első bekezdése csak akkor ér valamit, ha különösen akkor funkcionál, amikor egyenesen összeütközés van. Ha ilyenkor csődbe jut és absolute nem hat, akkor semmi értelme sincs a nagyhangú elvet kijelenteni, amelyet azonban akkor, mikor a legnagyobb szükség van rá, megvalósítani nem képes. Ha igaz, hogy a *lex loci celebrationis* elve az uralkodó tétel, annak legerősebben akkor kell hatnia, amikor szembe kerül a *lex patriæ*-vel! Nem igen képzelhető el, hogy a törvény parancsa automatikusan éppen akkor veszítse el hatályát, mikor rá a legnagyobb szükség van, mert az az összeütközés állott elő, amelyben ez a törvény akar parancsolni.

Míg tehát valaki be nem bizonyítja azt, hogy a 113. §. első bekezdése a III. alatt felhozott példában hatályát veszti, mást nem lehet tenni, mint a polgári aktushoz fűződő jogviszonyt kell szemlélteni, tökéletesen függetlenül a bolgárjogi jogviszonytól. Itt is logikai kényszerűség működik. Amely pillanatban saját törvények szerint alakilag érvényes házasság már létrejött, többé nincs logikai lehetőség arra, hogy ugyanezen felek között a már fennálló jogviszony mellé új házasság «létrejöttét» koncedáljuk! Mert ami már van, az nem keletkezhetik csak ezután; ha pedig csak ezután fog keletkezni, akkor nem igaz a prius tétel, hogy t. i. házasság már előbb keletkezett. Állítom tehát, hogy a minket kötelező magyar törvény nem is engedi meg; hogy feleink között más időponttól és aktustól kezdve házasság keletkezzék. Ez csak akkor van, ha egy másik jogrendszerbe megyek át. Ámde a magyar törvény már megparancsolta, hogy «ebbe» a jogrendszerbe ne menjek át, hanem a magyar jog nézőszögéből döntsék. Abban a percben, amelyben döntés van arra, hogy milyen törvényt kell alkalmazni, ennek a törvénynek összes logikumai is kötelezők. Ugyanezért többé idegen jog szellemében gondolkodni és következtetni egyenesen tilos! Míg előbb megtehettük, hogy két aktust és két jogviszonyt láttam, most már csak egyet szabad látnom ahhoz, hogy a jogkérdéseket saját törvényem szempontjából megoldhassam. Törvényem szerint teljesen közömbös, hogy a felek felekezeti házasságot kötöttek, amint közömbös lenne, ha ugyanezen felek még három-négyezben, esetleg más és más országokban polgári tisztviselők, r. kath., protestáns lelkész előtt (mert feltehetjük, hogy a nő nem g.-keleti, hanem r. kath. illetőleg protestáns) is végeztetnek aktusokat. Közömbös, mert közöttük már van házasság. Hogy egy más jogrendszer ezekből a többi aktusokból egyiket vagy másikat egyenesen jogkeletkeztető erővel ruhazza fel azt ugyan meg nem akadályozhatom, de az engem nem érinthet, hiszen saját törvényem mondja, hogy ezekkel ne törődjek, mert már van házasság!

Talán legjobban megvilágítja a nemzetközi helyzetet, ha azt mondom, hogy bolgárjogi szemüvegen át csak azt láthatom, ami a bolgárjognak megfelelő, tehát felekezeti aktust és hozzá fűzött jogviszonyt; magyar szemüvegen át pedig csak magyarjogi vonatkozást látok, tehát polgári aktust és az ehhez kapcsolt jogviszonyt. Törvényem azonban a bolgárjogi szemüveg feltevését megtiltja. (Arra is módomban van, hogy mindkét jog szerinti egymástól független aktusokat és ezekhez kapcsolt két önálló jogviszonyt szemléljek, csak arra nincs semmi lehetőség, hogy csupán egyetlen jogviszonyt lássak, amely bolgárjogi.)

Ha a szíves olvasó még nem unta meg ezeket a fejtegetéseket és velem egyezőleg meggyőződött arról, hogy a magyar polgári aktus létesítette jogviszonnyal saját törvényünk alapján számolni kell, úgy mindaz, amit az I. alatt levezettünk most is tökéletesen megáll. nem különben érvényes marad az is, amit a II. alatt levezettünk. A felvetett jogkérdésekre nézve azt kell tehát mondani, hogy erre a magyar aktus létesítette jogviszonyra vonatkozólag a köteléki perek a magyar bíróság elé tartoznak. A 113. §. kötelez, hogy ezt az önálló jogviszonyt lássuk, azzal mint jogi létezővel számoljunk. Arra nincs lehetőség, hogy bolgárjogilag erre a jogviszonyra nézve döntés (bontás, érvénytelenítés) bekövetkezhessék, de nincs bebizonyítható jogalapja annak sem, hogy a másik aktus által létrejött (bolgárjogi) jogviszonyra keletkezett bolgár bírósági ítélet a magyar aktushoz fűződő magyarjogi jogviszonyt a legtávolabbról is érinthetné.

Mindaddig, míg valaki mást be nem bizonyított, a köteléki perek ketté válnak. Külön a polgári aktus létesítette házasság és külön a felekezeti aktus létesítette házasságra nézve. Azok a logikai momentumok, amelyek az I. és II. alattiakban külön-külön hatottak, szükségképp most is hatályosak. Ahol két kötelék van, ott bírói döntés kell. És ha az 1911: XXII. tc.-be cikkelyezett egyezmény 5. cikkének utolsó bekezdését újból elővesszük és a hozzáfűzött indokolást újból elolvassuk, úgy logice arra is rá kell jönni, hogy az egyezmény szempontjából is változatlanul megáll a külföldi bíróságnak akkor is, ha ugyanazon felek között felekezeti kötés is történt. Ugyanis a súlypont nem azon van, hogy a felek között «csak» polgári kötés történt, hanem azon, hogy házasság jön létre külföldi polgári hatóság előtt a felek hazai törvénye ellenére, amely egyházi kötését kíván. A 5. cikk utolsó mondata szempontjából az a cél, hogy annak a házasságnak felbontására, illetőleg az ágytól és asztaltól való elválásra bírói fórum legyen, amelyet a felek hazai törvényük ellenére, polgárilag kötöttek meg. Már pedig a bolgárjog szempontjából a bolgár házasságnak a magyar polgári tisztviselő előtt megkötött házassága mindig a bolgár törvény elleni kötés. Csak ez az, ami a nemzetközi összeütközésre vezet és így az egyezmény keretében szabályozást igényel. Semmiképpen sem találhatom helytállónak az egyezmény olyan értelmezését, hogy az 5. cikk utolsó mondata összeomlik, mihelyt a felek között felekezeti kötés is történik! Hiszen akkor az egyezmény is csak nagyhangú parancsokat osztogatna, amelyek éppen az összeütközéseknél hatálytalanok! Hogyan tudná valaki elképzelni, hogy azt a polgári aktus létesítette jogviszonyt, amelyet mindenütt alakilag érvényesen létrejöttek kell tekinteni, egyben megszüntnek is kell tekinteni azért, mert a felekezeti aktussal létrejött jogviszonyt a fél hazájában felbontják? Ha az egyezmény ide kívánt kilyukadni, akkor igazán nem volt érdemes az alaki érvényesség kérdését szabályozni.

(Bef. köv.)

Dr. Scholtz Géza.

1056M Választott bíróságok a kereskedelmi és iparkamarák kebelében.

Ismereteselek azok a különféle nehézségek, melyek a rendes bíróságoknál a perek gyors befejezésének útját állják és amelyek a közelmúltban sok hitelező romlását és sok adósnak tartozásától könnyűszerrel szabadulását okozta.

Ez már-már a jogrendbe vetett bizalom megrendülését idézte fel.

De míg jogászok és nemjogászok ezeknek a siralmas állapotoknak orvoslásáról tanakodnak, addig egy erőszakosabb szanaló, t. i. a Népszövetség pénzügyi bizottsága és a mi hazai takarékosági bizottságunk a kormánytól ez év március haváig oly intézkedéseket várnak, melyek a törvénykezési budget leszállítására volnának alkalmasak. Minthogy pedig a bírák most már idegölő

munkájukhoz még tollat és írónt sem kapnak és ezeket a munkaeszközöket fizetésükből kénytelenek beszerezni, ennél fogva kézenfekvő, hogy további megtakarítások csak a bírói létszám apasztásával volnának elérhetők.

Felesleges bizonyítani, hogy ez a perek tartamának további elnyújtását jelenti.

Ily körülmények közt örömmel kell üdvözölni az iparvédelmi egyesület kezdeményezésére a *budapesti kereskedelmi és iparkamara kebelében megalakítandó választott bíróságok* eszméjét. Mert ha sikerül e választott bíróságok működését népszerűvé tenni, aminek lehetősége pedig nem kétséges, úgy ez az intézmény lesz hivatva a polgári bíróságok tehermentesítésével karöltve egy egészeneségen lüktető forgalom jogos igényeinek megfelelni.

Ennek az intézménynek felkarolása tehát elsőrendű igazságügyi és gazdasági feladat.

Az előkészítő tárgyalások folyamán az a kérdés merült fel, hogy a kereskedelmi és iparkamaráknak ily választott bíróságok létesítésére van-e jogkörük?

Ha a törvényben, vagyis az 1868: VI-ik törvénycikkben az erre vonatkozó jogkör kifejezett kiemelését keressük, úgy ez persze sikerre nem vezet, mert a törvény 3. §-ának a-g) pontjaiban a választott bíróságok megalakításáról expressis verbis említést csakugyan nem tesz. Ámde ha a törvénynek intézményes célját és rendeltetését tekintjük, mely gyökerében a kereskedési és ipari érdekek kiszolgálásában áll, úgy mi sem állhat útjában annak, hogy a kereskedelmi és iparkamarák perrendszerű választott bíróságok alakítását az érdekkörükbe tartozók részére megkönnyíthessék. Az pedig legelemibb kereskedelmi és ipari érdek, hogy a *pervitel gyors és olcsó legyen*. Amikor tehát az 1868: VI. tc. 3. §-ának a) pontja a kamarák hivatásával teszi: «egyképpen a kereskedelem és ipar fejlődését közvetlenül előmozdítani», úgy nem férhet kétség ahhoz, hogy a perek lebonyolításának választott bíróságok útján előmozdítása hivatásuk körébe tartozik. Hogy pedig már törvényhozásunk is erre az álláspontra helyezkedett, ezt a *tiszteségtelen versenyről szóló törvény alapján szervezett választott bíróságoknak a kamarák kebelében történt felállítására* kétségtelenné teszi.

Nincs tehát és nem is lesz törvényes akadálya annak, hogy a kereskedelmi és iparkamarák kebelében választott bíróságok szerveztessenek és csak a közönség érdeklődésének, de főleg a laikus választott bírák ügyszeretetének mértékétől függ, hogy ez az intézmény életképes lesz-e vagy sem.

A szervezés szempontjából az *alávetés kérdése* igényel alapos megfontolást. A peres felek azért fordulnak vitás ügyekkel választott bírósághoz, mert egy köztük fennforgó tisztázatlan kérdésnek végleges kiküszöbölése érdekükben áll. Etelejt kell tehát venni annak, hogy a választott bíróság ítélete bármi címen megtámadható legyen. Minthogy a kamarai választott bíróság tárgyalásának vezetését a tervbe vett szabályzat a választott bírósági elnökök névsorából választandó jogász-bíróra bízta, ki a polgári perrendtartásnak a választott bírósági eljárást szabályozó rendelkezéseit helyesen alkalmazni nagy gyakorlottságánál fogva képes: ennél fogva a felek azzal a megnyugvással fognak a kamarai választott bíróságokhoz fordulni, hogy a meghozandó határozat megdönthetetlen és végleges leendő. Ennek azonban mellőzhetetlen előfeltétele az alávetésnek, vagyis a *választott bírósági hatáskörnek* perrendszerű módon való *írásbafoglalása*. Ez az írásbafoglalás az intézmény alapvető lényege, mert a polgári perrendtartás 767. §-a szerint a választott bírósági szerződés csak úgy érvényes, ha *írásba van foglalva*. Úgy tudjuk, hogy a Kamara az érdeklődőknek egy alávetési záradék-szöveggel fog rendelkezésre bocsátani, melynek segítségével a kamarai választott bíróságok hatásköre aggály nélkül lesz kiköthető és így kilátás van rá, hogy az ekként kínálgató perutat a felek szívesen és teljes megnyugvással fogják igénybe venni. Mert nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy ez az eljárás nemcsak *gyors*, hanem aránylag *olcsó* is lesz. A magánválasztott bíróságok igénybevétele sok-szor az akadályozza meg, hogy a felek a felmerülhető költségekkel számolni nem tudnak. Úgy halljuk, hogy a Kamara egy mérsékelt illetményszabályzatot fog megalkotni, mely a feleknek lehetőséget fog nyújtani arra, hogy a per költségeit számításba vehessék és mérlegelés tárgyává tehessék azt, hogy érdemes-e perbe szállniok vagy sem.

Dr. Kéri Miklós.

Valorizáció örökösödési jogunkban.*

I. *Kötelesrész.* A valorizálás végetti harcot az örökösödési jog területén, ezen intézménynél vívták meg. A kötelesrész valorizálása képezi a főmintát a többi örökösödési jogból eredő követelések valorizálásához, annyira, hogy még a törvényjavaslat is betartja ezen rendszert s részletesebben csak a kötelesrész kiszolgáltatásának módját szabályozza és erre utal az egyéb örökjogi intézményeket illetően is. A budapesti kir. ítélőtábla már 1922. év óta hozott ítéleteket amelyekben a kötelesrésznek természetbeni kiadását rendelte el, oly esetben is, amikor az örökhagyó eziránt nem intézkedett és a felek sem állapodtak meg, 1923 júniusában hozott 11. P. 1053/1923. számú ítéletében pedig határozottan állást foglalt olyan jogszabály mellett, amely lehetővé teszi a pénzromlásból folyó s a kötelesrészt jogosult terhére beálló következmények kiküszöbölését, ugyanakkor, amidőn a Kúria ily ügyekben ítéletet hozni még vonakodott. Az ítélőtábla a kötelesrésznek vagylagos természetbeni kiszolgáltatását választotta megoldásul, a következő ítéleti forma alkalmazásával:

A bíróság megállapítja, hogy a kötelesrészt jogosultat a hagyatékban mily hányad illeti meg, amennyiben az általános örökös a hagyatékban ezen hányadát a kötelesrészt jogosultnak 15 nap alatt természetben ki nem szolgáltatná, úgy köteles a hagyaték ezen hányadának az 1881. LX. tc. 217. §-a értelmében meghatározandó forgalmi értékét megfizetni. A Kúria nem fogadta el a budapesti ítélőtábla álláspontját és a ma már megállapodottnak tekinthető gyakorlatában ragaszkodik a kötelesrészt kizárólagos pénzbeli kiszolgáltatásához, mint általános szabályhoz, azonban a pénz romlásának a kötelesrészt jogosult terhére beálló következményeit az alább ismertetendő módon és mértékben megengedett felértékeléssel igyekszik elhárítani. A törvényjavaslat megoldása a kir. ítélőtábla felfogásához áll közelebb s ha nem is bízva minden esetben a kötelezett tetszésére a természetbeni kiszolgáltatás és a pénzbeli fizetés közötti választást, de felhatalmazza a bíróságot, hogy az eset körülményeihez képest a kötelezett akarata ellenére történő természetbeni kiszolgáltatást rendelhesse el.

A részleteket illetően, joggyakorlatunk jelenleg a következő szabályokat alkalmazza:

a) A kötelesrész kiszolgáltatásának módja. A Kúria ragaszkodik azon régi jogszabályhoz, hogy a kötelesrészt jogosult kötelesrészt természetbeni kiszolgáltatását csak akkor követelheti, ha az örökhagyó végintézkedésében így rendelkezett, vagy ha a felek a természetbeni kiszolgáltatás tekintetében megegyeztek. (P. I. 4249/1923., P. I. 6835/1923., P. I. 2455/1920.) A kötelesrész kiszolgáltatására kötelezettnek azonban jogában áll a kötelesrészt természetben kiadni akkor is, ha a kötelesrészt jogosult a természetbeni kiszolgáltatást nem kéri: «Jogszabály ugyan, hogy a kötelesrész készpénzben jár a kötelesrészt jogosultnak, ez azonban nem zárja el az örökhagyó vagyonállagának örökösét attól, hogy a kötelesrészt jogosultnak a maga örököséből a kötelesrészt megfelelő hányadot természetben kiadja». (K. 346/1923.)

A kötelesrészt pénzben való megítélése azon jogszabályon alapszik, hogy az örökösödésnél elsősorban az örökhagyónak végrendeletben, avagy élők között tett akaratkielentése érvényesüljön, amiből folyóan a végrendelettel, vagy élők közötti szerződéssel juttatott vagyon azt illeti, akinek azt az örökhagyó juttatni kívánta. (P. I. 2455/1920.) A kúriai ítéletek hivatkoznak arra, hogy a pénz leromlása nem szolgál alapul, hogy az Id. Törv. Szab. 7. és 8. §-ai nyomán kifejlődött pénzbeli kielégítésre irányuló gyakorlatától eltérően a természetbeni kielégítés foglaljon helyet s erre okul a pénzromlás «egymagában azért nem szolgálhat, mert az a károsodás, amely a jelenleg fennálló életviszonyok között a szükségörökös érhetné az által, hogy a kötelesrészt megfelelő vagyonilletmény valóságos ellenértékét egy korábbi időpontban eszközölt becslés adatain alapuló számítás eredményeként jelentkező összegnek megfelelő papirkoronában — pénzünk értékének leromlása folytán — nem kaphatná meg, elhárítható» más módon is (felértékelés). (P. I. 3698/1921.) A kötelesrészt természetben való megítélése ezenfelül «beleülköznék az örökhagyó rendelkezésébe és azt eredményezné, hogy egyes vagyontárgyak elvonatának attól, akinek azt az örökhagyó juttatni akarta, ami kivihetetlen

wolna az esetben, ha a kedvezményezett arra már tulajdonjogot nyert, sőt azt esetleg el is idegenítette», (P. I. 696/1922.) továbbá szaporítaná a tulajdonközösséget, a betétek áttekinthetőségét, azok kezelését megnehezítené és a mezőgazdasági ingatlanok elaprósáshoz vezetne. (P. I. 3083/1920.)

b) A kötelesrész valorizálásának jogi alapja: a méltányosság és kölcsönös kielégítés elve. Az értékátszámítás alapja az aranyérték.

A bírói gyakorlat állandóan hangsúlyozza, hogy az örökösödési jog terén fennálló jogszabályok alapelve az egyenlőség és a kiegyenlítés s nemcsak ezekkel az erkölcsi alapon nyugvó jogszabályokkal, de a méltányosság követelményeivel, sőt az anyagi igazsággal is ellenkeznek, ha a kötelesrészt jogosított a pénz benső értékének és vásárlóerejének nagymértvű leromlása ellenére abban az összegben kapná meg járandóságát, melyet egy korábbi időpontra, rendszerint az örökösödés megnyitának idejére vonatkozó becslés adatai eredményeznek. A Kúria «az értékátszámításnál az aranyvalutát fogadta el, mert legmegbízhatóbbnak ez mutatkozik és sok tekintetben ehhez igazodik a gyakorlati élet is». (P. I. 1941/1921.)

c) A kötelesrész felértékelésének módja.

A kötelesrész felértékelésénél négy esetet kell megkülönböztetni:

1. Ha a kötelesrész alapjául szolgáló vagyon az örökhagyó halálakor birtokában és így annak hagyatékában megvan;
2. Ha a kötelesrészt jogosult örökösébe való betudással előkapott vagyont;
3. Ha a kötelesrészt az örökhagyó ajándékozása sértik;
4. Ha az 1. %-es eset a 2. %-os vagy 3. %-os alatti esettel vagy mindkettővel egyidejűleg merül fel.

Ha a hagyatékban, illetve az elajándékozott vagy előre kiadott vagyontárgyaknak ítélethozatalkori értéke papirkoronában ismeretes a bíróság előtt, úgy a kötelesrész kiszámítása egyszerű, mert ilyen esetben a felértékelés alapjául a hagyatékban ítélethozatalkori értéke szolgál, leszámítva a hagyatékban ítélethozatalkori értéke szolgát, leszámítva a hagyatékban ítélethozatalkori értéke szolgát, leszámítva a hagyatékban ítélethozatalkori értéke szolgát, leszámítva a hagyatékban ítélethozatalkori értéke szolgát. «Ha a kötelesrész kiszámításánál a bíróságnak rendelkezésére áll olyan becslés, amely az ajándékozott vagyon értékét leromlott koronában juttatja kifejezésre, úgy ezen az alapon fogadható az átértékelés; azonban ebben az esetben is állandó értékűvé kell tenni az átértékelést (aránykoronában is meg kell határozni) és e mellett nem lehet mellőzni a korona romlásából támadt kockázat méltányos megosztását». (P. I. 2065/1924.)

Bírói gyakorlatunk állandóan leszögezi, hogy a fenti módozat a kötelesrész felértékelésének leghelyesebb módja. Azonban komplikáltabb a helyzet akkor, ha a hagyatékban, illetőleg az elajándékozott, vagy előre kiadott vagyontárgyaknak ítélethozatalkori értéke nem ismeretes: ilyenkor az 1. %-os alatti esetben a hagyatékban az örökhagyó halálakor értéke a pénz értékesíthetősége arányának megfelelően átszámítandó és a kötelesrész alapjául ezen összeg szolgál. Ugyanez a szabály a fentiekben 2. %-os és 3. %-os jelzett esetekben, mikor is az elajándékozott, illetve előre kiadott vagyontárgyaknak az ajándékozaskori értéke számíttatik át a pénz értékesíthetősége arányában.

Ha azonban a hagyatékban az örökhagyó halálakor értéke nem ismeretes és e mellett a kötelesrészt további ajándékozások sértik, vagy a kötelesrészt beszámítandó vagyonkiadások történetek és ezen utóbbi vagyontárgyaknak jelenlégi értéke sem ismeretes, — úgy ezen esetben a szabály az, hogy az ajándékozott vagy előre kiadott vagyontárgyaknak az ajándékozaskori értéke átszámíttatik azon értékre, amelyet ezek az örökhagyó halálakor bírtak és az így megállapított érték egyesítve a hagyatékban az örökhagyó halálakor értékével — a pénz romlásának arányában átszámíttatik papirkoronára. «Az a nehézség, amely az értékeltolódások következményeként rendszerint jelentkezik a kötelesrész kiszámításánál olyan esetben, amidőn a vagyontárgyak értékét különböző időpontokra vonatkozó s éppen ezért azonos fajú és minőségű tárgyaknál is egymástól lényegesen eltérő értékösszegeket eredményező becslés adatai szerint kell felvenni a kötelesrész kiszámításánál, áthidalható azáltal, ha a korábbi időpontra vonatkozó becslés eredményét átszámítjuk arra az időpontra, amikor az örökhagyó meghalt, amikor tehát az örökösödés megnyitott; mert ezzel az átszámítással a becslés eredményének csak az összege kerül változás

* Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 3. számban.

alá, de nem egyúttal «megbecsült vagyontárgy értéke is». (P. I. 3968/1921.)

Meg kell jegyezni, hogy azon esetben, ha a kötelesrészt aján-dékozás sérti, vagy a kötelesrészt szorított az örökhagyótól előre kapott vagyontárgyat, a kötelesrészt jogosult, illetve ajándékozott tulajdonjogszerzésétől a kötelesrész követelhetőségig beállott természetes értéknövekedés, valamint az esetleges beruházásokból, vagy a felektől független okokból folyó értékelkedés az ajándékozottat, illetve a kötelesrészt jogosultat illeti, viszont az esetleges értékcsökkenés is az ő terhe. (P. I. 2512/1922.) (P. I. 4397/1923.)

d) A kötelesrész felértékelésének mértéke.

A kötelesrész felértékelésénél joggyakorlatunk nem alkalmazza a technikai valorizációt és nem minden esetben ítéli meg az aranyérték 100%-át. A kúriai ítéletek hangsúlyozzák, hogy «a kötelesrész kiszámításánál nem lehet csak azt vizsgálni, hogy a zürichi árfolyam milyen és hogy ehhez viszonyítva mennyire csökkent a magyar korona, hanem a kiszámítás minden rendelkezésre álló méltányossági tekintet figyelembe vételével ejtendő meg». Ennek következtében az eset összes körülményei állapítják meg, hogy a kötelesrész felértékelése az aranyérték hány %-áig terjedhet. A joggyakorlat utal arra, hogy a valorizáció mértékénél tekintettel kell lenni, hogy a pénzromlás hátránya a felek között arányosan megosztassék (P. I. 5665/1921.) — a súlyos gazdasági és hitelviszonyokra — s hogy a kötelesrész kiszolgáltatására kötelezett vagyoni romlását elő ne idézze. (P. I. 3083/1920.) A fenti elvek folyománya-ként 25—50—64—70%-os valorizációival találkozunk. De nem ritka a kötelesrészt 100%-os valorizációja sem. Így P. I. 696/1922., P. I. 2082/1925., P. I. 1941/1921. sz. alatti esetekben. Az okok, amelyek a 100%-os valorizációt indokolták teszik: általában a méltányosság; (P. I. 696/1922.) mivel a kötelesrész kiadására kötelezett az örökhagyó által neki ajándékozott, illetőleg tőle örökölt vagyontárgyak hasznait már hosszú időn át élvezte és használta; (P. I. 2082/1925.) mivel a hagyatékban az örökhagyó halálakor becslése alacsony volt, de különben a 100%-ig valorizált kötelesrész kiszolgáltatása az arra kötelezett vagyoni helyzetét lényegesen nem érinti; (P. I. 2065/1924.) mivel a kötelesrészt jogosult mellett törvényi öröklésre más jogosítva nem volt; mivel a csatolt községi bizonyítvány tanúsága szerint arányosan emelkedett a hagyatéki ingatlan vagyon értéke is. (P. I. 1941/1921.)

Ugyancsak méltányossági szempontok tekintetbevételéből kiindulva, a Kúria hosszabb teljesítési határidőt állapít meg, részletfizetési kedvezményt ad és kamatot csupán az ítélethozatal idejétől kezdődőleg ítél meg. Ezen utóbbi intézkedés indokát találja abban is, hogy a kötelesrész kiszolgáltatására kötelezett nem oka annak, hogy a kötelesrészt jogosult csak késedelmesen juthat kötelesrészéhez, amennyiben ennek oka túlnyomórészt a megváltozott gazdasági viszonyokkal van szoros összefüggésben. (P. I. 696/1922.)

II. *Ági vagyon.* A pénz romlásának az ági értékek kiszolgáltatásánál beálló következményeit a valorizációs törvényjavaslat éppen úgy szabályozza, mint azt a kötelesrésznél tette. Különbség csupán abban van, hogy míg mai jogunk értelmében a kötelesrész készpénzben fizetendő, addig az ági vagyon — ha megvan — természetben adandó ki. A törvényjavaslat azon rendelkezését tehát, hogy a «kötelesrésztől mondottak megfelelően alkalmazandók az ági vagyonra is» — nem lehet másként értelmezni, minthogy azon esetben, ha az eredeti ági vagyon nincs meg a hagyatékban, hanem annak helyébe lépő más vagyontárgy van — úgy a bíróság az ági örökösnek az ági vagyon helyébe lépett ezen másik vagyontárgyat természetben ítélheti meg. A törvényjavaslat ezen intézkedése ellentétben áll a Kúria jelenlegi gyakorlatával, amely a pénzromlás következményeit más módon igyekszik szabályozni; «az állandóan követett bírói gyakorlat szerint az ági érték felhasználásával szerzett vagyon szerzeményeinek tekintendő, abban tehát szerzeményi öröklésnek van helye s az ági örökösöknek csak arra van igénye, hogy a szerzeményből a hiányzó ági érték kiszolgáltatását követeljék. Nincs helye tehát annak, hogy az ági örökösök a hiányzó ági érték kielégítését a szerzeményi vagyon egyrészének átengedése útján követelhesék». (P. I. 5304/1924.) Ugyanígy P. I. 3640/1922.

Ezzel szemben a Kúria hangsúlyozza, hogy a pénz értékcsökkenése folytán helye van annak, hogy a hiányzó ági vagyon értékének megfelelő összeg a «pénz értékcsökkenésének s az ági vagyon felhasználásával szerzett vagyon értékének emelkedésével arányosan

felemeltessék». (P. I. 5304/1924.) A valorizáció indokául az igazságosság és méltányosság elve szolgál, «amiknek szempontjából nem engedhető meg, hogy az egyik fél, a másiknak vétkeisége nélkül, jogosulatlan vagyoni előnyben részesüljön és megfelelő különösen a kölcsönös kiegyenlítés elvének, ami öröklési jogunk alaptétele». (P. I. 5304/1924.)

A felértékelés módját és mértékét, a részletfizetési kedvezményt és a kamatok megítélésének kezdőpontját illetően, ugyanazon szabályok irányadók, amelyeket a kötelesrészt vonatkozólag fentebb előadtunk.

III. *Az özvegyi jog.* Bírói gyakorlatunk felfogása szerint az özvegyi jog magában foglalja, mint kevesebbet, a tartásra való jogot is, amelynek összege akár jogerős bírói ítélet vagy egyességgel, akár bíróságon kívüli egyességgel állapítottatott is meg, a változott viszonyokhoz képest felemelhető. (Valorizáció). (K. 5693/1922.) Ugyanígy K. 2595/1922.

A felértékelés mértékét illetően, a Kúria szabályként állapítja meg, hogy az özvegyi jog kielégítéséül a pénzromlás előtt megállapított, de a pénzromlás után esedékessé vált megváltási összeget oly tökére kell átértékelni, amely a mai kamatozási viszonyok mellett az eredetileg szem előtt tartott kamatozást biztosítja. (P. I. 2808/1925.)

IV. *Osztály. Beszámítás.* Osztályos atyafiak között létrejött egyesség tömegével vetette fel a valorizációs problémákat. Leggyakoribb eset az volt, hogy az egyesség értelmében az atyafiak egyrésze a hagyatékban ingatlant kapott természetben — aminek ellenében az atyafiak másik részének bizonyos pénzüsszeget tartoztak fizetni.

Ha a pénzüsszeg megfizetésével késlekedtek, vagy pedig a pénzüsszeg fizetési ideje későbbi időpontra vonatkozott s időközben a pénz romlott — felmerült a kérdés, hogy a pénzromlás következményeit ki viselje és mily mértékben? Ugyanezen eset adódott elő akkor is, ha a végintézkedés az atyafiak egyrészének nem pénzbeli dolgot, más részének pedig készpénzt rendelt. A Kúria ezen kérdéseket az anyagi igazság, a méltányosság és a kölcsönös kiegyenlítés elvének szem előtt tartásával döntötte el: «a vérségi kötelék és az azzal összekapcsoltak közt létrejött osztályos meg egyezés legkevésbé sem szolgálhat okul arra, hogy valamelyik fél az ingatlantért megállapított értéket nem ennek benső és való-ságos értékében kapja meg akkor, amikor maga az ingatlan a szerző fél hozzájárulása nélkül bekövetkezett gazdasági eltolódások folytán értékében emelkedett. A vérségi kötelékkel összekapcsolt atyafiak között ugyanis a jóhiszeműség (a hűség és bizalom) és az osztó igazság elve fokozott mérvben kell, hogy érvényesüljön». (P. V. 2712/1924.) Más esetben pedig a Kúria hangsúlyozza, hogy «a felperesek a változott viszonyok folytán akkor nyerne kielégítést s illetőleg az alperesek csak akkor tesznek eleget szerződési kötelezettségüknek, ha alperesek oly értékben teljesítenek, amely érték jelenleg megfelel a szerződés létrejöttékor volt pénzüsszéknek...». (P. V. 2574/1924.)

Ugyanezen elvek tekintetbevételével oldotta meg a joggyakorlat a pénzromlásnak a «beszámítás» intézménye folytán felmerülő kérdéseit. A Kúria reámutat, «hogy igazságtalanságra vezetne s az örökösödési jog terén irányadó egyenlőség és kiegyenlítés elve sérelmet szenvedne, ha az előrekapott értéket abban az összegben számítanánk, amikor a pénz, mint általános ár- és értékmérő, hű kifejezője volt a vagyontárgyak valószínű értéke-nek. Az előrekapott vagyontárgynak az átruházás idején volt értékét ennek folytán megfelelően fel kell emelni». (P. I. 5401/1922.) A felemelés mértékét és módját illetően, a joggyakorlat ugyanazon szabályokat alkalmazza, amelyeket a kötelesrésznél is-mertettünk.

V. *A hagyomány.* Az eddigiektől nagyrésztben elütő és különösen nehezen megoldható problémát képezett a fix összegű pénz-hagyományok valorizációja. A nehézség abban rejlett, hogy a peres ügyekben szereplő hagyományokat létesítő végintézkedések még a pénzromlás előtt keletkeztek s ezekben természetesen az aranyérték szemmel tartása mellett rendelte ki az örökhagyó a fix összegű pénz-hagyományokat s végintézkedését haláláig, amely már az infláció idején következett be, nem vonta vissza; vagy pedig az örökhagyó még a pénzromlás előtt meghalt, de fix összegű pénz-hagyomány csak az infláció idején vált esedékessé. A valorizáció-ellenes felfogás azzal védekezett, hogy nincs helye valorizálásnak, mert a valorizáció előfeltétele a vétkes késedelem,

már pedig az örökös, az örökhagyónak az infláció idején bekövetkezett halála után késedelem nélkül kifizette a végintézkedésben megjelölt névértékkel egyező pénzüsszeget; továbbá, ha az örökhagyó a fix összegű pénzhagyományait fel akarta volna emelni, ezt megtehetette volna végintézkedése módosításával, annál is inkább, minthogy halála előtt pénzromlásról tudott és így módjában volt annak következményeit mérlegelni. E mellett bíróságaink fix összegű pénzhagyományok felértékelésétől azért is huzódzkodtak, mert a valorizáló gyakorlat a «tiszta pénztartozásokra» nem terjed ki, már pedig a fix összegű pénzhagyományok közel állanak a hagyatékokat terhelő «tiszta pénztartozásokhoz».

1923-ban még a Kúria a pénzhagyományok valorizálása iránti kereseteket elutasította,* mert vétke késedelmet, — mint a valorizálás alapját, — nem látott fennforogni. A legújabb gyakorlat azonban az örökösödési jog ezen részén is helyt enged a valorizációnak, méltányolva az anyagi igazság elvét és megvalósítani kívánva az örökhagyó valóságos akaratát: «a hagyományosok a gazdasági viszonyokban a végrendelet alkotása óta bekövetkezett mélyreható változások, különösen a pénz értékének rendkívüli csökkenése folytán, nem tartoznak megelégedni a végrendeletben nekik juttatott összegekkel, hanem azoknak megfelelő felemelését kérhetik. Ez felel meg az igazságnak és méltányosságnak, amiknek szempontjából nem engedhető meg, hogy az örökösök a hagyományosok hibáján kívül s ezeknek súlyos sérelmével oly vagyoni előnyhöz jussanak, ami a gazdasági viszonyok változása nélkül nem következett volna be, ez felel meg továbbá a kölcsönös kiegyenlítés elvének, amely öröklési jogunk alapvető tétele és ez felel meg az örökhagyó akaratának is...» (K. 3074/1924)

Ha azon hagyatékok, amelyből a hagyomány kifizetendő, a pénzromlás következtében elértéktelenedett, — természetesen nem lehet szó a hagyomány valorizálásáról, — de ha a hagyatékok benső értékét, vagy legalább is annak egy jelentékeny részét megtartotta, — felmerül azon kérdés, hogy a fix összegű pénzhagyomány mily mértékben valorizáltassék. A joggyakorlat a hagyomány valorizációja általános szabályaként leszögezi, hogy annak «a gazdasági viszonyok változásához és a felek viszonyaihoz mérten, megfelelőnek» kell lenni. (P. I. 2718/1924.) Ezen kijelentés azonban általánosságban mozog, már pedig a jelen esetben annyival is inkább szükséges pontos irányítás, mivel felette vitás, vajjon a hagyományos a végintézkedés kelte, vagy pedig az örökhagyó halálakor értéket követelheti? Amely utóbbi felfogás mellett szólna azon vélelem, is, hogy ha az örökhagyó halálaig a hagyományul juttatott fix összeget nem emelte fel, úgy az a feltevés, hogy a valorizációt nem kívánta. A Kúria a hagyomány «megfelelő felemelésének» legmagasabb határát a hagyománynak a végrendeletkezéskor volt értékében jelölte ki és ezzel az előbbi álláspontot tette magáévá (P. I. 2718/1924.) Általában a joggyakorlat a fix összegű pénzhagyományokat oly mértékben valorizálja, amily mértékben a hagyatékok értéke papirkoronában emeltetett. (K. 3074/1924)

Az örökösödési eljárásról szóló törvény 82. §-a megengedi a hagyománynak a hagyatéki ingatlanra történő jelzálogi bekebelezés útján való biztosítását.

Ha a fix összegű pénzhagyomány csak a névérték erejéig lenne biztosítható, úgy ezen biztosítási jog jóformán minden jelentőségét elvesztené. Ezért a Kúria megítéli azon érték biztosítását, amelyet a hagyomány a végrendelet keltekor bírt. (P. I. 2718/1924.)

A magyar bírói gyakorlat, amely már sok nehézségen át vitte diadalra az anyagi igazság elvét, ily módon oldotta meg örökjogunk valorizációs kérdéseit. Új tartalmat adott azon szabályoknak, amelyek a változott viszonyoknak nem feleltek meg, híven követve azon célt, amelyet a Kúria az 1890. évi 10,020. sz. ítéletében az igazságszolgáltatás kötelességeként kijelölt: a bíróság, melynek kezében a törvény holt betűjének élni és a viszonyokhoz alkalmazkodni kell, van hivatva arra, hogy azon célokat, amelyeket a törvény oltalmába vett, a viszonyok megváltozásával is megfelelően érvényre emelje...

Dr. Munkácsi Ernő.

Jogirodalom.

I.

Magyarország és a Népszövetség.

125 Jkt

(Írta és anyaggyűjteménnyel kiegészítette dr. Nagy Elek.)

Trianon után két út között kellett a megcsönkített Magyarországnak választania: tovább hadakozni ország-világ ellen, nem közeledni senkihez, bosszút lihegni, megtorlást követelni, vagy békés úton, a diplomácia, jog, felvilágosítás, meggyőzés fegyverével a súlyos helyzet enyhítését kieszközölni, lépésről-lépésre haladni az igazságtalanságok jóvátételének útján. Minden józan ember tisztában volt vele, hogy az első út járhatatlan és még azt is veszélyezteti, ami megmaradt. Sajnos, józansággal nem mindenki áldott meg és a józanok munkája, akik a második utat választották részben azok miatt nem járt több sikerrel, akik a járhatatlan útra akarták csábítani ezt a szenvedésektől kimerült, csökkent ellenállóképességű nemzetet.

Magyarország belépése a Népszövetségbe tulajdonképpen az első magyar külpolitikai akció volt és jelentősége elvitathatatlan.

Tagjai lettünk az első egyetemes érdekű államközi organizációnak, melynek célja az «egyességekmany» szerint a nemzetek együttműködésének előmozdítása, a nemzetközi béke és biztonság megvalósítása, a nemzetközi jog szabályai megtartásának, az igazság és a szerződéses kötelezettségek tiszteletbentartásának biztosítása. Izolált voltunk tehát megszűnt és legalább elvben adódott egy fórum, amely előtt sérelmeinket szövéthettük. Belépésünk óta a magyar ügyek négy csoportja foglalkoztatta a Népszövetség titkárságát, illetőleg tanácsát: az országhatár megállapítása, a kisebbségi ügyek, a szanálás és a leszerelés kérdése. Ezeknek az ügyeknek részleteit, a Tanács előtt való tárgyalások anyagát, diplomáciai vonatkozásait a nagy publikum nem ismeri. A hírlapok közleményei hiányosak, tévesek és gyakran tendenciózusak. Pedig ez egy darab történelem. Szomorú korszak szomorú történelme.

Millerand a békeszerződést kísérő levelében tudvalevően kijelentette, hogy az esetben, ha a határmegállapító bizottságok úgy látják, hogy a békeszerződés bizonyos igazságtalanságokat tartalmaz, melyeknek megváltoztatása általános érdek, jelentést tehetnek a Népszövetség tanácsának.

E kijelentés alapján javasolta a magyar-jugoszláv határt megállapító bizottság, hogy a Murától északra fekvő, 10,000 lakossal bíró 213 négyszögkilométer kiterjedésű terület Magyarországhoz csatoltassék vissza.

Minthogy a felek egyike sem akarta a kérdést kötelező döntés alá bocsátani, a Tanács megbízta Hymanst, Belgium képviselőjét, a barátságos mediációval. Sajnos, ismételt kísérletek sem vezettek eredményre. A Népszövetség Tanácsa ezt bejelentette a Nagykövetek Tanácsának, mely erre a határt a trianoni békeszerződés rendelkezéseinek megfelelően állapította meg.

A magyar-cseh határon, Salgótarjánától északra 20,5 négyzetkilométert a határmegállapító bizottság két tagja Magyarországnak, kettő pedig a trianoni szerződésnek megfelelően Cseh-Szlovákiának akarta juttatni. Az angol elnök úgy döntött, hogy a Népszövetség Tanácsának jó szolgálatát veendő igénnyel a határ barátságos úton való kiigazítása végett. A Tanács a brazilai de Gama jelentése alapján Magyarországnak ítélte Somosujfalu községet és a vitás bányákat. Cseh-Szlovákiának néhány stratégiai szempontból kért magaslát jutott és az a jog, hogy Somosujfalu állomását határ- és vámállomásként használhassa.

A magyar-osztrák határ megállapításával a soproni, illetőleg sopronkörnyéki népszavazás után foglalkozott a Népszövetség Tanácsa. Ausztriának ítélte a Pornopátiól délre a Pinka völgyében fekvő hét községet, illetve falut, Magyarországnak pedig visszaadta Liebing községet, a Kőszeg városához tartozó erdőket, Rattersdorfot, Pornopáti és a Pinka völgyének a községtől északra levő részét.

Magyar kisebbségi petíció eddig tizenöt érkezett a Népszövetség titkárságához, eddig azonban csak kettő került a Tanács elé: az erdélyi telepéseké, mellyel nemrég kimerítően foglalkoztunk e lap* hasábjain és az erdélyi magyar optánsok birtokkiszajátítási ügye.

Amidőn a trianoni szerződés Erdélyt másfélmilliónyi magyar lakosságával Romániához csatolta, lehetőséget adott az elszakadt magyaroknak arra, hogy a békeszerződés életbelépésétől számított egy éven belül választ hassanak a román és magyar állampolgárság között; azoknak pedig, akik ezen optálási joggal élve, a magyar állampolgárságot választották, jogot biztosított arra, hogy ha Erdélyben birtokuk vagy ingatlanuk volt, azt azután is megtarthassák. A román kormány azonban nem törődve a békeszerződés ezen rendelkezéseivel, földreform címén kiszajátította a magyar optánsok birtokait, sőt az 1921 július 30-iki földreformtörvényben e birtokoknak «távollét» címén való expropriálását rendelte el, holott a békeszerződés viszont arra kötelezi az optánsokat, hogy az optálás után egy éven belül Erdélyt hagyják el. A magyar optánsok sérelme annál kirívóbb, mert Románia kötelezte magát arra, hogy a békeszerződés fennírt rendelkezéseit alap-

* L. Mjogi Dtár. XVI. kötet, 132. old.

* Az erdélyi telepések ügye. Írta dr. Auer Pál. L. Jogt. Közl. 1925. évf. 137. lap.

törvényekként elismeri, melyekkel belső törvényhozása és kormányrendeletei nem állhatnak ellentétben.

Hosszas tárgyalások folytak ez ügyben a Népszövetség Tanácsa előtt, mely mindenáron bekés megegyezést akart létrehozni, illetőleg ígyekezett odahatni, hogy a felek bízzák az állandó nemzetközi törvényszék eldöntésére annak az elbírálását, vajjon a román agrárreformtörvény ellentétben van-e a trianoni szerződés 63., illetőleg a kisebbségi szerződés 3. §-ával? Románia erre nem volt hajlandó. Csáky Imre gróf elkövette azt a hibát, hogy parafált egy szöveget — mely el is fogadtatott — mely szerint az ügy eldöntése az érdekelt kormányokra bízandó, holott az ügy épp azért került a Népszövetség elé, mert a két kormány nem tudott megegyezni. Csáky hibáját Apponyi ékesszólása sem tudta helyrehozni.

A népszövetség szerepe pénzügyi helyreállításunk és leszerelessünk körül már sokkal ismertebb, de szintén tartalmaz sok olyan részletet, melyről a nagyközönség mitsem tud.

Nagy Elek hálát és elismerést érdemel, amiért a hűséges, megbízható krónikás szerepét vállalta. Nincs senki, aki erre hivatottabb lenne nála. Mint a Népszövetséghez kinevezett magyar miniszter residens, közvetlen szemlélője volt az eseményeknek, ismerője a tényállásoknak, a szereplő személyeknek és az erőviszonyoknak. Könyve élvezetes olvasmány mindenki számára, nemzetközi jogászok, kisebbségi kérdések és külpolitikai problémák iránt érdeklődők számára pedig nélkülözhetetlen tanulmány. A Népszövetségről szóló irodalmat Nagy Elek figyelmen kívül hagyja, ami munkájának nemzetközi jogi tudományos értékét némileg csökkenti ugyan, de Nagy Elek „politikai tanulmány”-nak nevezi munkáját s ezzel a halk szemrehányást előre kiparizolta. Magát az anyagot különben is igen alaposan dolgozta fel és kimerítően, a források igen precíz feltüntetésével ismerteti.

Nem titkoljuk itt el a fölött érzett örömről, hogy végre akadt magyar diplomata, aki nem ártotta könyvet írni. Nagy Elek kollégáiról rendszerint csak vadászattal, estélyekkel és politikai baklövésekkel kapcsolatban hallottunk beszélni. Végre egy miniszter residens, aki könyvet ír. Még pedig érdekes, házagpótló könyvet oly tárgyról, amellyel sokkal többet kellene foglalkoznunk.

Dr. Auer Pál.

II.

A szállítmányozási és beraktározási ügylet.

(Dr. Mangold József budapesti ügyvéd. Tébe könyvtár 15. szám.)

Az életviszonyok nehézsége, a könyvkiadás drágasága, az olvasók részvéltensége megrikították a magyar monografia irodalom amúgy sem túlsűrű természetét. Időnként megjelenik egy-egy törvény vagy rendelet magyarázó kiadvány. Fehér hollóként néha feltűnik egy-egy tisztán elméleti munka, amely a békeidők boldog önfeledésével zárkózik el a fogalommeghatározások művészi játéka felé, a feladatcsonttornyába.

Az a szerény formájú, de 134 sűrűn nyomott oldalra terjedő könyv, amelyben Mangold a szállítmányozási ügylet anyagát összefoglalja, bár szerzője könyvét „Gyakorlati kézikönyvnek” nevezi, a két végleg között középúton áll. Nem kommentár és nem monográfia, hanem a kettő vegyülete. Ez a kettősség áldozatokat követel; a kommentár a törvény rendszerét követi, a monográfia az íróét, aki mindkét szempontnak eleget kíván tenni, az még ha rendszerét helyesen is alkotja meg, kénytelen akarata ellenére ugyanazon kérdéssel több ízben foglalkozni.

Igy az első fejezet, amely a szállítmányozási ügylet fogalmi kellekeiről szól, természetesen oly anyagot is tartalmaz, amely a szállítmányozó kötelessége és felelőssége című fejezetbe épp úgy beilleszthető. A második fejezet kiemelte a szerző szerény intencióit (a jelen könyv *gyakorlati* jellege kizárja ezen kérdés bővebb megvitatását) a szállítmányozási ügylet jogi természetét két oldalon keresztül tárgyalja. Itt szívesen vettünk volna valamivel többet. A harmadik fejezet a szállítmányozási ügyletnél szereplő személyekről szól és nemcsak azok szerepét ismerteti, akik között a szállítmányozási ügylet létrejön, hanem mindazokét, akik az ügyletben szerephez juthatnak: megbízó, címzett, fuvarozó, közvetett szállítmányozó, alszállítmányozó. A következő fejezet ezen személyek közti jogviszonyról szól; természetes, hogy a két fejezet hasonló, egymásba átkapcsolódó anyagot tartalmaz. Az ötödik fejezet az ügylet létrejövételének módját ismerteti, de ugyanitt ismerteti a megbízó elküldési utasításának jelentőségét — két össze nem tartozó dolog — sőt ide kerül a szállítmányozási szerződés (bevezetője) is, ami alatt a szerző nyilván megszűnést értett. (Itt említem meg: nem tudom, miért fejeződnék be a szállítmányozási szerződés. „ha a szállítmányozó üzlete megszűnik?”) A következő szakaszban a szerző a szállítmányozási ügylet lebonyolítását írja le. Teljes képét nyújtva annak, hogy mi történik gazdaságilag a szállítmányozási ügylet folyamán. Jogászilag legfontosabb a következő három fejezet, melyben a szerző a szállítmányozó jogait és kötelezettségeit tárgyalja kissé mozaik szerűen, de a gyakorlati jogász szempontjait mindig nagy lelkiismeretességgel szem előtt tartva. Külön részletesen foglalkozik a megtartási (visszatartási) és zálogjog kérdésével és igen részletesen ismerteti az idevonatkozó joggyakorlatot. Ez a munka legértékesebb és ez lesz minden bizonnyal legtöbbet olvasott része. A tizenegyedik fejezet címét: „a szállítmányozó pereit és a kártérítés kérdése”, továbbá rendszert

elhelyezésének célját nem igen értjük; minden a szállítmányozó kötelező, vagy jogosító jogszabály megsértéséből keletkezhet aktív vagy passzív per és a kártérítés kérdése is minden esetben felmerülhet. Külön taglalja szerző az elévülés kérdését is, ami a szállítmányozási ügylet megszűnésének fejezetében, vagy mellette elfért volna.

A gyakorlati jogász számára értékes összehasonlítást tartalmaz a könyv a magyar és osztrák kereskedelmi törvény vonatkozó rendelkezéseiről, végül a szállítmányozással az életben sokszor kapcsolatos *beraktározási ügylet* ismerteti kimerítő részletességgel. A mű befejezésül a vonatkozó jogszabályok összefoglalását tartalmazza; itt ki kell emelnünk egy kevésbé ismert, bár nagyon sokszor aktuális rendeletet a 69.300/1921. I. M. számú rendeletet, amely a kereskedelmi zálogjog érvényesítésére vonatkozó külön eljárási szabályokat tartalmazza. A gyakorlati jogászok számára, akik közül soknak ezen rendelet létezéséről tudomásuk sincs, a rendelet leközlésével szerző igen jó szolgálatot tett.

A munkának legfőbb értéke a szállítmányozási ügyletre vonatkozó bírói gyakorlat részletes ismertetése, de a szerzőnek azok az elméleti megjegyzései, amelyeket az általa felhasznált forrásmunkák: Burchardt, Senckpiehl, Grünberg monografiái, Nagy Ferenc kézikönyve, Neumann és Staub kommentárjai alapján és figyelembevételével lesz, az eddig tájékozatlan jogász közvélemény kikristályosodását indíthatják meg. A Tébe értékes könyvtárába méltó társaként sorakozhatnak ez a füzet, amely írójának alapos készségéről és a joggyakorlatban való nagy jártasságáról tesz tanúságot.

Dr. Móra Zoltán.

III.

v. Hippel: Büntetőjog.

Tetszetős jelszavakat, hangzatos frázisokat nem érvekkel, hanem tényekkel kell megdönteni. Ily jelszó, hogy a jelen viszonyok nem alkalmasak a tudományos munkára, alkalmatlan talaj a tudományos vállalkozásokhoz, szóval, hogy leghelyesebb a várakozási álláspont. Ennek a közkeletű és főleg kényelmes meggyőződésnek félreismerhetlenül cáfolatául hivatkozunk, mint *tényre*, a német büntetőjogi irodalom egyik most megjelent legnagyobb szabású egyéni alkotására v. Hippel, göttingai professzor „Büntetőjog”-ára.* A szerző munkáját szerényen kísérletnek nevezi, amellyel a tudományos kultúrértékeket egy jobb jövőben kívánja átmenteni. Valóságban azonban a munka egy tudományos búvárkodásban eltöltött élet gyümölcseit, a lehiggadt és kiforrott tudományos meggyőződés által fémjelzett felfogás tiszta megnyilvánulását foglalja magában. Már a munka keretei is fogalmat nyújtanak annak jelentőségéről. A most közzétett csaknem 600 oldalas első kötet a büntetőjog dogmatikus történeti kriminálpolitikai, alapvető tételeivel foglalkozik. Ezenkívül részletes feldolgozást nyújtja a német büntetőjog történetének és magában foglalja — s ebben a szerző az elsőség — a külföldi államok büntetőjogának is vázlatát. Szerző egyforma jártasságot mutat, amidőn a magyar, az angol, a török avagy a délamerikai büntetőjog és irodalom reprezentatív munkáit és tudósait mutatja be.

A második kötet a büntetőjog általános tanait, a harmadik kötet pedig a különös részt fogja feldolgozni. Mint alapvető módszert kell kiemelnünk a műnek azt a beosztását, amely az alapelvektől alakilag, nyomdatechnikailag is különválasztja és jegyzetek alakjában közli a részletes, forrásokra utaló speciális adatokat. E beosztás a munka áttekinthetőségét, világosságát jelentékenyen emeli. Ebben a világos, cikornyáktól ment beállításban mutatja be a szerző a büntetőjogtudomány alapelveit, mint, amelyek „mind behatóbb taglalása, alapos és szakavatott fejlesztése e tudomány legmagasabb feladata. Ez veti meg ugyanis a jogszabályok helyes és magas színvonalú gyakorlati alkalmazásának alapját”.

A többszáz oldalra terjedő történeti rész megírásánál sem szorítkozott arra a szerző, hogy a már oly gyakran reprodukált adatok összefoglalásával közös tábla öntse mindazt, amit elődei lassacskán megfőztek maguknak. A történeti rész az összehasonlító jogtudomány módszerének értékét bizonyítja, amely az egyes államok egyenlő fejlődési periódusában fennálló jogintézmények egybevetéséből vonja le a tanulságokat.

A római jog recepciójának határa, a Carolinában mutatkozó olasz elemek érvényesülése plasztikus és érdekfeszítő kidomborítása gyönyörű munka. A felvilágosodás kora, amely „az ész uralmát és a természetes emberi jogot hirdette a mindenható államot, a polgár jogilag biztosított helyzetének elismerésére kényszerít”, e kor nagyjainak egy Rousseau, Montesquieu, Voltaire, Nagy Frigyesnek hatása a büntetőjog elméleti fejlődésére oly mesteri feldolgozásban tárulnak elénk, hogy csodálkozva tapasztaljuk, hogy a megszokott, száraz, adathalmazó és színmentes előadásmód nem szükségképpen tartozéka a tudós munkának.

Emellett a történelmi adatok csoportosítása is oly módon történik, hogy azok az elemek kerüljenek előtérbe, amelyek nem csupán mulandó, átmeneti mozzanatok, hanem mélyreható jelenségek, a modern fejlődés csírái voltak. Ebből a szempontból értékes többek között az 1548. évben meghozott „Reichspolizeiordnung” is, amely első ízben rendelkezik arról, hogy a nyomtatványok

* Deutsches Strafrecht von dr. Robert von Hippel. Bd. I. S. 577. Springer. Berlin 1925.

cenzuráltassanak abból a szempontból, vajjon nem ellenkeznek-e a keresztény egyház tanaival, az állami rendeletekkel s hogy nem lázítanak avagy nem gyalázkodnak-e. Itt találjuk meg az árdrágítás, árúhalmozás (monopolia und schädliche Fürkeuff), a tisztességtelen verseny (Tauschung über Farbe und Faden der Tücher), a közveszélyű munkakerülés (Starke Bettler sollen gepürlich gestraft), a titkos kéjelgés első tiltó jogszabályait. Az amszterdami, 1595. évben épült fegyház szervezetének ismertetése, a modern büntetés végrehajtás, mint Carpzow XVII. századbéli a büntetőbírói ítélkezéssel szülő elméletének megvilágítása a szabad bírói mérlegelés nagy problémáinak első megnyilvánulására hívja fel az olvasó figyelmét. A történeti adatoknak az intézmények fejlődése szempontjából való csoportosítását bizonyítja, amint később ugyanezeknek a problémáknak további sorsáról Howard működésével kapcsolatban avagy Feuerbachnak a bíró és a törvény viszonyát tárgyzó elméletének megbeszélése kapcsán nyerünk felvilágosítást.

Ezzel a módszerrel azonban eléri a szerző, hogy az intézmények fejlődése megelevenedjen előttünk. Így a szabadságvesztés-büntetés fejlődésénél lépésről-lépésre emelkedünk a szerzővel, amint a pusztá szökéstgátló letartóztatásból az újabb bűncselekmény elkövetését gátló lakat alatt tartás, majd a sanyargatás egy eszköze, végül pedig a speciálprevenció, illetőleg «a make them diligent and they will be honest» jelszót megvalósító javító büntetés lesz.

Talán legérdekesebb része azonban Hippiel e kötetének a büntetőjog jogalapját és célját fejlesztő része. Mint már jeleztük, Hippiel különös súlyt helyez az elméleti kérdések fejlesztésének kimélyítésére, mint amelyek alapos tisztázása nélkül a büntetőjog általános részébe tartozó problémáknak a gyakorlatban való szakavatott és egyöntetű eldöntése sem várható. Emellett azonban Hippiel hadat üzen minden egyoldalú, végletekbe menő teoriának. Senki sem ítéli el jobban a XIX. század szakirodalmának jel-szavakon nyargaló iskolavítáját, amely dacára az egyes irányok nagy energiapazarlásának állandó értékű eredményt nem hozhatott. Szerző a «Vereinigungstheorie», az egyes irányok hasznos gondolatait egyformán elfogadó és összeegyeztető elmélet híve. A büntetés (Bestrafung) feltételei, hogy azt a bűncselekmény szükségessé tegye, hogy ne legyen súlyosabb, mint amilyennek lennie kell (igazságos), végül hogy alkalmas legyen újabb bűncselekmények elkövetésétől visszatartani. Az ily feltételeknek megfelelő büntetéseknek meglesz a megnyugtató hatásuk s a bűncselekmény által a társadalomban előidéztet izgalmat ellensúlyozzák.

A büntetés célját illetően szerző állandó (constans) és időnkint változó, mellékcélokat különböztet meg. Constans-cél a megtorlás és a generálpreventio. Ezek mellett érvényesülnek azután a körülmények (közállapotok, bűncselekmény természete, tettes egyénisége) engedte határokon belül a további célok a speciálpreventio, a javítás stb. Ami a mostani állapotokat illeti, szerző a büntetés megtorló és elretentő hatását kívánja előtérbe helyezni mindaddig, amíg az általános elvadulás meg nem szűnik. Hogy ez az elvadulás legnagyobb részben a mostoha gazdasági helyzet egyik következménye, azt a szerző bizonyára jól tudja és így felesleges volna fejtegetéseivel szemben most a kérdésnek ezt az oldalát feszegetni. Végül még csupán arra a helyes megállapításra kívánunk reámutatni, amely szerint a büntetőjog rekonstrukciójának egyik alapfeltétele, hogy a háború alatt hevenyészve alkotott, a jogrendszerbe bele nem illeszthető büntetőjogszabályok minél előbb eltűnjenek a törvénytárakból. Minden hadviselő ország viszonyaira érvényes az a megállapítás, hogy «schlecht und unreif gearbeitete Gelegenheitsgesetze mit mangelhaften Tatbeständen und ungenügend überlegten Strafdrohungen, in ihrer Massenhaftigkeit selbst für den Fachmann nicht mehr übersehbar, sind heute geradezu Landplage für Gerichte, wie für unser Volk geworden». Reméljük, hogy a háborúnak e maradványait is belátható időn belül eltakarítják és az igazi büntetőjog, amelyet Hippiel könyvéből tanulhatunk, újból akadálytalanul fog érvényesülni.

A szakirodalom ez eseményszámba menő termékét a Springer-cég értékének megfelelő külalakban tette közzé.

Dr. Auer György.

Szemle.

— **A nemzetgyaláásnak büntető kódexünket eléktelenítő korcs tényálladékát nem a jogfejlődés teremtő ereje szülte, hanem az ellenforradalmi erőszak rövidlátó tehetetlensége, amely a jogi eszközök látszatával próbálta az alkotmányellenes módszerek kritikáját elfojtani.** Sem a magyar állam, sem a magyar nép államalkotó egysége: a magyar nemzet nem szorult arra, hogy hírneve vagy hitele a büntetőjog erőtlén védelmében részesüljön. Mert, hogy e védelem mily erőtlén, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a kudarc, amelyet e törvény akkor vall, midőn a nyugateurópai sajtó túlnyomó része a megszégyenítő becsmérés áradatát zúdítja Magyarországra néhány tucat eszeveszett polgárának gyere-

kesen otromba «hazafias» akciója miatt. Szomorú szatirája a sorsnak, hogy azt a példát követve, amelyet kezdetben a bíróság nyújtott, midőn a kormányzat módja ellen irányuló támadásokat, azzal az indokolással, hogy a kormány képviseli az államot, nemzetgyaláásnak minősítette, most a külföldi sajtó a frankhamisítókat teszi meg a magyar nemzet *representative man*-jeinek. És a kir. ügyészség, amelynek éber figyelmét nem kerülte el, ha Kruplacsek Vendel vagy Schwarz Mór Kajászó-Piripócson tiszteletlenül nyilatkozott a magyar államról, tudunkkal mai napig nem indított bünvádi eljárást sem a Temps vagy a Matin, sem a New Statesman vagy a Nation ellen. Sőt arról sem értesültünk, hogy a kormány «törvényadta» jogával élve akár ezeket, akár a hozzájuk hasonló szép számú sajtótermékeket be- vagy akár csak az országból kitiltotta volna. Nyilván azért nem, mert mindkét hatóság érezte, hogy vannak esetek, amelyekben a jogi orvosszerekre is érvényes a *medicina peior morbo* igazsága. Még idehaza sem érvényesülhet korlátlanul ez a tipikusan impotens törvény, amelynek fogalmi természetében rejlik, hogy csak oly támadásokat üldöz, aminők ellen védekezni nem érdemes, de nyomban felmondja a szolgálatot, mihelyt a törvénysértés komoly. Így a közelmúlt napokban volt olvasható, hogy egy vidéki törvényhatóság gyűlésén Kossuth, Deák és Petőfi, tehát a magyar nemzet halhatatlan képviselőinek s bennük a magyar nemzetnek becsületét tiporta sárba az a nyilatkozat, amely szerint e nagyok, ha *ma* élének, nem volnának hívei a sajtószabadságnak, hanem füstéllyal, doronggal és gumibottal vagy legalább is lapbetiltó kormányrendelettel érvelnének a gondolatok küzdelmében. Mi egyéb mint nemzetgyaláás, annak feltevése, hogy a nemzeti génusz örök heroszai *perc emberké*k voltak, akik a pillanatnyi konjunktura szolgálatába szegődtek, hogy a sajtószabadság, amelyért félszázados, kemény küzdelem folyt az akkor nyelvben is idegen abszolutizmussal — csupán muló ötlete, meggondolatlan bakugrása volt a magyar alkotmány hebehurgya fejlődésének? Mégsem tartanók helyesnek, ha e nemzetgyalázó ostobaság miatt eljárás indulna az arany száju püspök városának szónoka ellen. Sőt ellenkezőleg azt óhajtanók, hogy egyáltalán ne indulna eljárás e törvény alapján, amely pusztá létevel meggyalázása a nemzet önérzetének, hanem eljárás indulna magának a törvénynek hatálytalanítására. Mert a tehetetlen törvény önmagában veszélyt jelent, komoly veszélyt, hogy meginog a törvények erejébe vetett hit. E hit nélkül pedig isteni és emberi törvények egyaránt jámbor óhajtássá törpülnek.

— **Ügyvédellenes hangulat.** X. ügyvéd lakását a háztulajdonos felmondotta. A felmondási per jogerős befejezése után a háztulajdonos az ügyvédnek egy cserelakást ajánlott fel, melyet az ügyvéd nem tartott kielégítőnek. A járásbíróság ebben a kérdésben a háztulajdonos javára döntött. Az ügy ezen stádiumában X. ügyvéd a Kamarához fordult segítségért. A Budapesti Ügyvédi Kamara a budapesti törvényszékhez mint fellebbviteli bírósághoz beadványt intézett, melyben utalva a Kamarának az Ü. R. 19. §-ban szabályozott hatáskörére («az ügyvédek jogainak megvédése») a következő kijelentéseket tette: «Az ügyvédi iroda helyiségét nem lehet a klientela veszélyeztetése nélkül a VI. kerületnek a bírósághoz közeleső részéből a VII. kerületnek a Szegényháztéri és Amazon-utcai részére áthelyezni, továbbá az első emeleti irodának a harmadik emeletre (lift nélkül) való helyezése szintén elriasztja az ügyfeleket». Ezek előrebocsátása után a Kamara szösz szerint következő kijelentést tette: «kijelentjük, hogy a Kamara teljes mértékben osztja X. ügyvéd aggályait ezért ezekre a szempontokra felhívjuk a kir. törvényszék figyelmét».

A Kamara ezen beadványának váratlanul érdekes következményei lettek. A fellebbviteli tanács áttette a Kamara kérvényét a törvényszék elnökéhez, a törvényszék elnöke, az ítélőtábla elnökéhez ez pedig az igazságügyminiszterhez.

Az igazságügyminiszter egy dorgáló leiratot intézett a Kamarához.

Ez a leirat megállapítja, hogy mind a kir. törvényszék elnöke,

mind a kir. ítélőtábla elnöke, az átiratban *bírói ítélkezésbe történt beavatkozást látnak*.

Az Ü. R. 19. §-a — a miniszteri leirat szerint — csak úgy értelmezhető, hogy az ügyvédi Kamarának ez a feladata csak az ügyvédi hivatás gyakorlásához tartozó jogok (pl. hatóságok előtti képviselés, önkormányzat, zúgírászat üldözése) megóvására irányulhat, de nem arra, hogy valamely tagjának *magánérdekű* perében hatósági súlyának latba vetésével az eljáró bíróságot a tag érdekében befolyásolni igyekezzék.

Ezért az 1874 : XXXIV. tc. 64. §-ban biztosított felügyeleti jogánál fogva a miniszter figyelmeztette a Kamarát, hogy *az ilyen eljárás helytelen és ettől a jövőben tartózkodnia* kell. Nyilván az ügy fontosságára és elvi jelentőségére való tekintettel a leiratot maga az igazságügyminiszter írta alá.

A Kamara ezen leirat folytán beadványt intézett az igazságügyminiszterhez, melyben következőket fejtette ki. Az ügyvédi hivatás gyakorlásának és a gyakorlás lehetőségének egyik lényeges előfeltétele a lakás. Ha tehát a Kamara az ügyvéd lakását védi nem lépte át az Ü. R. 19. §-ban körülírt hatáskörét. Különben a Kamara beadványában csak oly szempontokra hívta fel a törvényszék figyelmét, melyre vonatkozólag esetleg a bíróság a Kamara véleményét is kikérhette volna, mint ezt más, az ügyvédséget érintő egyéb speciális kérdésekben gyakran megtette. Az igazságügyminiszter válasza hamarosan megjött. Álláspontjának elejtésére okot nem talált.

A kereskedő, iparos tehát felkérheti kamaráját (és számtalanszor megteszi) hogy érdekében véleményt nyilvánítsa. Az Ügyvédi Kamarának véleménynyilvánítását nemcsak, hogy figyelembe nem veszik, hanem a bírói ítélkezésbe való beavatkozásnak minősítik és a Kamarát megdorgálják.

— **Értékhatárok felemelése a polgári peres eljárásban.** Az igazságszolgáltatás gyorsítása érdekében tartott értekezletek alkalmával az ügyvédi kar egyöntetűen állást foglalt az értékhatárok további felemelése ellen. Ennek dacára a febr. 23-i Budapesti Közlönyben megjelent 6400/1926. I. M. rendelet az értékhatárokat lényegesen felemeli és a következő értékhatárokat állapítja meg: 1. A fellebbezésnek szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján elintézése tekintetében a Pp. 513. §-ának második bekezdésében 20.000,000 K; 2. A felülvizsgálat korlátozása tekintetében a Pp. 521. §-ának első bekezdésében megállapított 500 K helyett 20.000,000 K és az ugyanott megállapított 100 K helyett 4.000,000 K; 3. A felülvizsgálati kérelemnek szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján elintézése tekintetében a Pp. 545. §-ának első bekezdésében 40.000,000 K. Az új rendelet tehát a régi aranykorona határokat többszörösre emeli, sőt az 513. §. második bekezdése esetében tizenegyszeresére. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a járásbírói pereknek sorsa most már igen csekély kivételtől eltekintve (húszmillió fölül) lényegileg a járásbírói bíróságon fog eldőlni. Az értékhatároknak oly nagymérvű felemelését sem indokoltak sem szerencsésnek nem tartjuk. A legnagyobb bajok Budapesten a központi kir. járásbírói bíróság ítélkezései körül vannak. A jogorvoslatok megnyirbálása ezeken a bajokon nem fog segíteni, hanem ellenkezőleg ezeket még súlyosbítani fogja.

— **Az U. S. A. polgárainak perköltségbiztosítási kötelezettsége.** A kir. igazságügyminiszternek 50,094/1924. I. M. sz. nyilatkozata (Igazságügyi Közlöny, 33. évf. 214. o.) értelmében az Amerikai Egyesült-Államok területén székelő bíróságok magyar állampolgárokkal szemben a perbeli biztosíték kérdésében a közönséges szabályokat alkalmazzák, amely közönséges szabályok szerint némely államban minden felperes, állampolgárságára és lakóhelyére tekintet nélkül, perköltségbiztosításra kötelezhető, más államokban azok a felperesek, akiknek rendes lakóhelye nem abban az államban van, amelynek a bíróságához fordultak.

Valamelyik elsőbíróság ezen nyilatkozat alapján úgy kívánta alkalmazni a viszonyosság elvét, hogy az amerikai bíróságoknak a megjelölt korlátok közt általános és így a magyar állampolgárokkal szemben is érvényesülő szabad döntési jogát a biztosítékadás kérdésében amerikai állampolgárokkal szemben magának is arrogálta. A budapesti kir. ítélőtáblának döntése (3. T. 10,855/1925.) szerint azonban ez a felfogás téves. A magyar törvény kifejezetten megmondja, hogy minden külföldi biztosítékadásra köteles, kivételnek csak akkor van helye, ha a magyar állampolgár a felperes honi joga szerint felperes hazájának bírósága előtt nem köteles biztosításra. (Pp. 124. §.) Nem elég ekképpen annak az

igazolása, hogy felperesnek honi bírósága nem szükségképpen követel biztosítást, hanem az bizonyítandó, hogy a peres esettel azonos esetekben sohasem kíván, amely bizonyítása a szabad megfontolás gyakorlatának alig lehetséges.

A peres esetben a kir. ítélőtábla felperest perköltségbiztosításra mégsem kötelezte, mert a new-yorki illetőségű amerikai állampolgár felperes budapesti lakos, a miniszteri nyilatkozat szerint pedig New-York állam bíróságai a területükön lakó felperesektől perköltségbiztosítékot nem követelnek és így a viszonyosság elve a Budapesten lakó new-yorki illetőségű amerikai állampolgárt is felmenti a biztosítási kötelezettség alól. *Lw.*

— **Ügyvédi körökből.** A kiskörösi járásbírói bíróságnak végrehajtót kiküldő 1925. szeptember 17-én kelt végzését 1926. február 20-án kézbesítették.

— **Egy korona hetven fillér ügyvédi munkadíj.** (Levél a Szerkesztőhöz) B. lapjuk m. é. 24. számában olvasván, hogy a nyiregyházi járásbírói bíróság 1.700,000 K-ás ügyben a bizt. végr. kérvényért 50,000 K-át állapított meg, közölni óhajtom önökkel, hogy egyik ügyemben viszont ugyancsak a nyiregyházi kir. törvényszék egy 5.800,000 K-ás biztosítási végrehajtási kérvényemért 50,000 K-át állapított meg. Ezen kérvényhez hitelesített másolatban volt csatolva egy táblai ítélet, melyre 20,000 K hitelesítési bélyeget kellett lerónom, ezenfelül 1000 K-át tett ki a beadványi bélyeg, az ajánlott póstaköltség pedig 4500 K-át, tehát az összes kiadásom 25,500 K volt, maradt tehát munkadíjra 24,500 K ami 1:70 aranykoronának felel meg. A végrehajtást elrendelő végzés száma P. 1696/1923 25. Az elrendelés m. é. júl. havában volt. Nagyon kíváncsós, hogy az ilyen és hasonló könyöradomány megállapítások a szaklapokban megirassanak.

— **A végrehajtási eljárás gyorsítása és olcsóbbá tételére** célszerű volna a végrehajtási törvényt oly rendelkezéssel kiegészíteni, hogy az esetben, ha a végrehajtó a végrehajtási kérvényben kijelenti, hogy a végrehajtást csupán a kérvényben határozottan megjelölt követelésre kívánja vezetni, a kiküldött kirendelése mellőzendő, és a lefoglalás azáltal történik, hogy a végrehajtást elrendelő bíróság a végrehajtást szenvedő adósainak megtiltja a követelést további bírói intézkedésig kifizetni. Egyidejűleg megtiltja a végrehajtást szenvedőnek is, hogy a követelés és az esetleg annak biztosítékai felett rendelkezék vagy a követelést behajtsa. A követelés behajtására nézve a további lépések a végrehajtási törvény 122—127. §-a szerint történnének. Hasonló eljárást az osztrák végrehajtási törvény is ismer.

Dr. Pogány Imre.

— **Egy nagy bíró megállapításaiból.** A múlt század ötvenes és hatvanas éveiben az angol büntető igazságszolgáltatás terén kiemelkedő nagy bíró volt *Cockburn*, akit ékesszólás tekintetében Evelyn Barnaby angol író Ciceróval és Demoszthenesszel együtt emleget.

1867-ben Westminsterben az öreg Queen's Bench törvényszék szokatlanul nagy érdeklődés mellett tárgyalta az Overend & Guerney-ügyet, melyen maga a lord-főbíró elnökölt. Egy hatalmas londoni bankcég bukásáról volt szó, amely sok kisebb céget és családot a teljes anyagi romlásba sodort. Annál nagyobb hullámokat vert fel ez a bukás, mert az Overend & Guerney bankházat majdnem olyan szilárdnak hitte a közvélemény, mint magát a Bank of England-ot s az emberek a kétségtelen biztonság érzetével bízták rá a pénzeiket. Egy nagy krach azonban a cég bukását idézte elő, az igazgatók pedig bűnvádi eljárás alá kerültek. E bűnper nagy port vert fel, mert a bukás egy egész országrész kereskedelmét jó időre megbénította.

Az egykorú feljegyzések szerint ezen a tárgyaláson Cockburn, mint akkori lord-főbíró egyik legnagyobb sikerét aratta az esküdtekhez intézett összefoglaló beszédével. Mindvégig a legfeszültebb figyelem kísérte fejtegetéseit a zsufolásig megtelt teremben. Beszéde végén így szólt a figyelemmel hallgató esküdtekhez:

Esküdt Uram, vegyék fontolóra: mily lényeges különbség van az erkölcsi és jogi bűnösség között! A mai főtárgyalás vádlottai néhány héttel ezelőtt még a kereskedelmi élet arisztokráciájának megdönthetetlen tekintélyű vezetői voltak, az üzleti világ Césárjai, de most, mint hajdan maga Cäsar, oly mélyre buktak s aligha van ma olyan ember, aki megadja nekik az egykori tiszteletet!

Ugyancsak Cockburn volt az elnöke a híres Tichborne-ügy több hétig tartó bűnügyi főtárgyalásának is. A tanúk kihallgatásai alatt a vádlott védője több ízben meglehetősen gúnyos szavakkal kritizálta az elnöklő lord-főbíró tárgyalási modorát.

A bizonyítási eljárás befejezése után Cockburn most is nagy-szabású beszédet intézett a nagy csendben figyelő esküdtekhez. Beszédének vége felé, nagy meglepetést idézve elő, szigorú tekintettel hirtelen a védőügyvéd felé fordult és ezeket mondotta:

Uram, egyről csaknem megfledkeztem. Bizonyos irányból értesemre adták, hogy a jelen bűnügy egész tárgyalásának története meg lesz örökítve és kétségtelenül olyan toll fogja azt megörögzíteni, mely nem fog tétovázni abban, hogy ócsárolja az élő és megrágalmazza a holtat. Ha az én bírói emlékemet valaha megtámadják és becsületesemet gyalázzák, akkor az én bírói emlékemnek és tisztességemnek védelmét Angolország' ügyvédi karára bízom és tudom, hogy nem fogok hozzá hiába folyamodni!

Zsoldos Benő.

— **A bírói letétek kamatáról.** Az 1920. évi 598. számú ME. rendelet 3. §-a szerint 1920. évi január hó 1-től kezdve a kincstár a bírói letétek után nem fizet kamatot. Ezt a rendelkezést sanyarú anyagi helyzetünk tette szükségessé és ezen rendelkezésnél fogva az állam valójában véve kamatmentes kölcsönhöz jutott. De ez a kölcsön egyszersmind kényszerkölcsön jellegével is bír.

Ingatlanok elárverezésénél az árverés elrendeléséhez forgalomban lévő bírói nyomtatványokban a telekkönyvi hatóság azt rendeli, hogy az árverési vevő tartozik a vételárat az illető kir. adóhivatalba, rendszerint három részletben, befizetni. Már most akkor, amikor a minisztérium a fentebb hivatkozott rendeletében kijelenti, hogy a bírói letétek után nem fizet kamatot és ezek dacára arra kényszeríti az árverési vevőt, hogy a vételárat a kir. adóhivatalba fizesse be, ezt teljes joggal kamat nélküli kényszerkölcsönnek minősíthetjük.

A világegés szülte kényszerhelyzet megingatta jogrendünket, a közérdek halomra döntött sok jogos magánérdeket, ez indokolhatja a fenti rendelkezést is, amely kimondotta, hogy a kincstár a bírói letétek után nem fizet kamatot. E rendelet életbelépte óta azonban az történt, hogy a kincstár az összes pénzét a postatakarékpénztár által kezelteti. Nem tudom, hogy a postatakarékpénztár fizet-e a kincstárnak kamatot, vagy sem? Ha fizet, akkor nagy méltánytalanság a kincstártól, hogy az olyan bírói letétek után nem fizet letéti kamatot, amely után ő kap kamatot. De ha a kincstár a postatakarékpénztár által kezelt pénze után nem kap kamatot, akkor meg nagy méltánytalanság a kincstártól, hogy ingatlanok elárverezésénél kényszeríti az árverési vevőt arra, hogy a vételárat befizesse a kir. adóhivatalba.

A gyakorlati életben mit tapasztalunk: Elárvereztetik az ingatlan — mondjuk 300.000.000 koronáért — az árverési vevő befizeti a vételárat — mondjuk egy félév alatt a kir. adóhivatalba. Akik ismerik ingatlan elárverezésénél a gyakorlatot, jól tudhatják, hogy eltelik legalább is egy teljes év, amíg a jelzálogos hitelező a pénzéhez juthat, de csak akkor, ha minden simán megy, vagyis, ha nincsen előterjesztés, nincsen felfolyamodás, mert ilyen jogorvoslatok esetén két év is eltelik, amíg a jelzálogos hitelező megkapja a pénzét.

Ezen méltánytalanság sürgősen kiküszöbölendő. Ha pedig ez ma még nem volna lehetséges, akkor töröltesse az árverést elrendelő nyomtatványokban azt a pontot, mely az árverési vevőt arra kényszeríti, hogy a vételárat befizesse a kir. adóhivatalba és helyette azt a rendelkezést léptesse életbe, hogy a jelzálogos hitelezőknek jogukban áll megállapodni* abban, hogy az árverési vevő a vételárat valamelyik ottani helybeli pénzügyhatóságnál gyűmölcsözőleg takaréklétként helyezze el és erről az illető pénzügyhatóság elismervényét a tkvi hatóságnak mutassa be és csak a jelzálogos hitelezőknek ilyen megállapodása hiányában fizesse be az árverési vevő a vételárat a kir. adóhivatalba.

Dr. Péter Albert.

— **Csodabogár.** Kiküldött végrehajtó árverést tart. A háztulajdonos elsőbbségi igényt jelent be félévi bérösszeg erejéig. Ezt az elsőbbségi bejelentést a kiküldött nem veszi tudomásul (elkésettség miatt), és a befolyó árverési vételárat a jelenlévő végrehajtónak kiadja. A háztulajdonos előterjesztést ad be és azt vitatja, hogy az elsőbbségi bejelentés idejében történt. A budapesti

* A VI. 150. §-a szerint az árverést kérő hitelező tervezetének figyelembevételével állapítja meg a tkvi hatóság az árverési feltételeket. Tehát nincs törvényes akadálya ma sem annak, hogy az árverési vételár pénzügyhatóságnál fizetessék be. Mégis egyszerűbb és helyesebb, ha — legalább nagyobb letétek után — visszaállíttatnék a kincstár kamatfizetési kötelezettsége minden letét után.

I–III. ker. kir. járásbíróság Pk. I. 12085/1925. sz. végzésével az előterjesztést elutasítja, mert «arra szükség nem volt, mert az, hogy a háztulajdonos követelése sorolva lesz-e, a sorrendi tárgyalásra tartozik». Arról, hogy sorrendi tárgyalást miért tűzön ki a bíróság, amikor felosztandó pénz nincs, a hivatkozott végzés hallgat.

— **Érthetetlen törvényszöveg rossz fordítás folytán.**

Az Ausztriával és Németországgal kötött 1925:XXXIX. és XI. törvényekbe iktatott adóügyi államszerződések tudvalevőleg magyar és német szövegben lettek kiállítva s az egyezmények kimondják, hogy mindkét szöveg egyaránt autentikus s a szerződő államokban mindkét szöveg törvényként lesz publikálandó. Ily körülmények között az lett volna elvárható, hogy a két szöveg összeegyeztetése fokozott gondossággal történik, ennek dacára azonban úgy látjuk, hogy az egyaránt autentikusnak kijelentett és egyaránt törvényerővel bíró két szöveg között értelmi eltérések vannak. Ezt persze csak úgy tudjuk megmagyarázni, hogy a tárgyaló kormány megbízottak előbb a német szöveget állapították meg, annak magyarra való lefordítása azonban hibásan történt. Annál indokoltabb ez a feltevés, mert a magyar szöveg egyes részletei meg sem érthetők, ha a német szöveget nem hívjuk segítségül.

Csak néhány példát ragadunk ki:

Az adóügyi jogsegélyről Németországgal kötött szerződés VI. cikkének harmadik bekezdése a magyar szövegben akként szól, hogy a Magyarországból Németországba küldött megkeresésekhez csatolandó «fordítások a megkeresések *elintézésére* hivatott hatóság *előjárósága* által hitelesítendők». Ez a különösen hangzó rendelkezés a német eredetiben így szól: «Die Übersetzungen» sind «von dem Vorstande der mit der Übermittlung des Ersuchens betrauten Behörde zu beglaubigen»: ami magyarul természetesen annyit jelent, hogy «a fordítások a megkeresés *elküldésére* hivatott hatóság *vezetője* által hitelesítendők». (Megjegyezzük, hogy a IV. cikk 2. bekezdésében is előfordul az «Übermittlung» szó, amit a magyar szöveg ott helyesen «elküldés»-sel, nem pedig «elintézés»-sel fordít.)

Ugyanezen egyezmény XIX. cikke az adóügyi büntetőügyekben nyújtandó kölcsönös jogsegélyt veszi tervbe s ezzel kapcsolatban a német szöveg a szándékos adómegrövidítés stb. okából «durch rechtskräftiges *Strafurteil* oder unanfechtbaren Bescheid einer Finanzbehörde» elkobzott vagyoneértékről szól, ami nyilván a jogerős büntető ítéletet, vagy valamely pénzügyi hatóság megtámadhatatlan határozatát jelenti. A magyar törvényszövegben ellenben «valamely *pénzügyi hatóságnak* jogerős *büntető ítélete* vagy megtámadhatatlan határozata» szerepel.

Ugyanezen egyezmény zárójegyzőkönyvének 2. pontja arról beszél, hogy az államok «kölcsönösen áttekintést fognak adni a pénzügyi hatóságok *hatásköréről, minek alapján* a jogsegély iránti megkeresések alkalmával a magyar és a német jog alapelveiben való megegyezés feltételezhető.» Ennek a teljesen érthetetlen szövegnek a következő német szövegrész felel meg: «Aufstellungen über die Befugnisse der Finanzbehörden austauschen, für die Übereinstimmung in den Rechtsgrundsätzen des ungarischen und des deutschen Rechts bei Rechtshilfeersuchen angenommen werden darf.» Ez természetesen azt jelenti, hogy az államok kölcsönösen áttekintést fognak adni egymásnak a pénzügyi hatóságokat (a magánfelekkel szemben) megillető jogosítványokról, amelyekre nézve a jogsegély iránti megkeresések szempontjából a magyar és a német jog alapelveinek az egyezése tételezhető fel. T. i. a jogsegély előfeltétele az anyagi viszonyosság lévén, mindegyik állam a saját hatóságait a magánfelekkel szemben megillető jogosítványok, hatalmi eszközök közül azokat fogja közölni a másik állammal, amelyekről feltételezi, hogy hasonló jogosítványokkal a másik állam hatósága is rendelkezik.

Az Ausztriával az egyenes adók tekintetében kötött egyezmény III. cikkének 3. bekezdése az üzletüket mindkét államra kiterjesztő vállalatokról a következő érthetetlen rendelkezést tartalmazza: «Abban az államban, amelyben a vállalatnak székhelye van, az adóztatás az összjövedelem *legkisebb hányada után* eszközölendő.» Ezzel szemben a német szöveg így rendelkezik: Dem Staate, in dem sich der Sitz des Unternehmens befindet, steht die Besteuerung eines *Mindestanteiles* am Gesamtgewinne zu.» Ez természetesen azt jelenti, hogy az az állam, amelyben a vállalatnak székhelye van, feltétlenül megadóztathatja az összjövedelemnek legalább is egy bizonyos minimális részét (tekintet nélkül arra,

hogy a vállalat üzlete egyébként miként oszlik meg a két állam területe között; ezen minimális hányadrésznek a két pénzügy-miniszter egyetértésével leendő megállapításáról aztán az egyezmény következő mondata intézkedik).

Csodálkoznunk kell különösen azon, hogy Németország aláírta, ratifikálta és törvényként publikálta ezen egyezményeket anélkül, hogy a két szöveg pontos összeegyeztetéséről, illetve a történetileg bizonyára utóbb készült magyar szöveg helyességének átvizsgálásáról gondoskodott volna. Úgy látszik, a sokat említett német alaposság talán már csak a múlté.

Vidéki városban lévő ügyvédi irodámhoz társat keresek. Cím a kiadóhivatalban. 17763

A sátorlajuhelyi kir. közjegyző mielőbbi belépésre helyet-test keres. 17765

Ügyvédjelölt egyéves vidéki gyakorlattal, perfect gyorsírással azonnali elhelyezkedésre alkalmazást keres. Cím: dr. Budai Ferenc, Tiszaróff. 17768

Vidéki ügyvédhez belépne legalább három évre, öreg ügyvéd-jelölt. Ajánlatokat kiadóhivatalba kérek. 17770

Gépiráshoz értő, idegen nyelvekben jártas, hároméves prak-szissal bíró ügyvédjelölt ápr. 1-re állást keres. Ajánlatokat «Volt banktisztviselő» jelígre kiadóba kér. 17771

Ügyvédjelölt ki a francia és német nyelvet is teljesen bírja és közigazgatási egyetemi és kereskedői akadémiái oklevéllel is bír, budapesti ügyvédi irodában elhelyezést keres. Cím a kiadóhiva-talban. 17772

«Vidéki törvényszéki székhelyre ügyvédi irodába ügyvéd-jelöltet keresek. Ajánlatok a kiadóhivatalba küldendőek». 17773

Ügyvéd, tíz éves önálló gyakorlattal, perfect német, alapos jogászai képzettséggel társulna vagy irodavezetői állást keres Buda-pesten vagy vidéken. Cím a kiadóhivatalban. 17774

«Fiatal, most vizsgázott, kitűnően képzett, izr. nőtlen ügyvéd Budapesten avagy vidéken társulna, átvenne irodát vagy nagyobb irodavezetést vállalná. Cím. Ügyvéd Budapest 62. pósthivatal. 42. számú póstafiók». 17775

Gyakorlott ügyvéd közjegyzőhelyettesi állást keres lehető-leg Budapesten. Cím a kiadóban. 17776

Társulna vagy irodavezetői állást vállal fővárosi fiatal keresz-tény ügyvéd, volt R.-T. ügyész, Pesten vagy vidéken. Cím a kiadó-hivatalban. 17777

Újdonság

Dr. EGYED ISTVÁN

kir. ítélőtáblabíró, egyetemi magántanár

IPARJOG

című műve, amely az érvényben levő iparjog egyetlen rendszeres feldolgozása. Az érvényben levő ipartörvények mellett az összes iparra vonatkozó rendeleteket is tartal-mazza azok szakszerű magyarázatával.

Nélkülözhetetlen mindenkinek, aki az ipar ügyeivel foglalkozik.

A 18 íves, pontos tárgymutatóval ellátott kötet ára **140,000 K.**

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a **Franklin-Társulat könyvkereskedésében,** IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében, VI., Andrásy-út 21.

Most jelent meg!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR (CORPUS JURIS HUNGARICI)

1925. ÉVI TÖRVÉNYCIKKEK

Pótlásokkal az 1723–1924. évi törvényekhez

Jegyzetekkel ellátta

Dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Az 1925. évi törvények kétféle alakban jelentek meg, a Corpus Juris Hungarici fekete s a **Hatályos Magyar Törvények** barna kötésben

Ára füzve 143,750 korona, kötve 175,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a **Franklin-Társulat könyvkereskedésében,**

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,

VI., Andrásy-út 21.

A Franklin-Társulat ujdonságai

Benedetto Croce: A politika elemei. Századunk nagy gondol-kodójának mély fejtegetései a kor egyik legaktuálisabb problémájáról. Ára ————— 37,500 K

E. R. Curtius: Az új Franciaország irodalmi úttörői. Az új francia irodalomnak s egyben a ma szellemi áramlatainak költői erejű analízise. Ára ————— 62,500 K

Dr. Kovrig Béla: Az új Oroszország. A szovjetköztársaság szociális, gazdasági, politikai intézményeinek kimerítő képe s tudományosan objektív kritikája. Ára ————— 150,000 K

Voinovich Géza: Az angol irodalom története. Kimerítő, kitűnő bevezető mindenki számára, aki az angol költői al-kotás rengeteg erdejében tájékozást keres. Ára ————— 56,250 K

Minden könyvkereskedésben kaphatók

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitáblák
Vegytani laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzók
Fizikai és kémiai experimentáló szekrények az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarírók
Mikroskópok és tudományos műszerek legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem.** I., Béce-u. 9. (Tel. József 108-69.)

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3. (Tel. 3-45.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4.

Franklin-Társulat nyomdája: Géczy Kálmán.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Sebestyén Samu budapesti ügyvéd: A kényszer-egyeségi reform. — Dr. Schuster Rudolf a kir. szabadalmi felső-bíróság elnöke: Néhány eset a külföldi valorizációs joggyakorlatból. — Dr. Fekete László budapesti kir. közjegyzőhelyettes: Az okirati kényszer. — Dr. Bernfeld Imre: A vádirat sajtóügyekben. — Szemle.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár XIX. köt. 2. és 3. ív.

A kényszeregyességi reform. 311

A reform veleje a magánegyeség kötelező megkísérlése. Ehhez rokonul alapgondolata szerint a nyilvános számadásra kötelezett vállalatokra vonatkozó szabályozás.

Itt főképpen a magánegyeség kötelező megkísérlésére vonatkozó reformmal kívánok foglalkozni.

Erre nézve már közhely lett az az állítás, hogy sehol másutt ez az intézmény nem volt és nincsen meg.

Ennek ellenkezőjét állapíthatjuk meg a vonatkozó angol törvényhozás alapján. Mivel pedig ennek nemcsak elméleti tudományos értéke van, hanem az angol jogfejlődés oly tapasztalati tanulságokat mutat, amelyek az intézmény gazdasági alkalmasságának elbírálására útmutatásul szolgálhatnak, szükségesnek tartom az angol egyeségi jog fejlődésének ismertetését. Annál inkább szükségesnek tartom ezt, mert a rendelet s annak előmunkálatai sem voltak figyelemmel erre a külföldi jogfejlődésre. Nem von le ezen tanulságok értékéből az, hogy az angol gazdasági viszonyok elűtnek a mieinktől, mert a hitelező s az adós pszichológiája s amint látjuk majd az alább következőkből, a hitelező törekvése és az adós erkölcsi felfogása másutt is ugyanaz.

Az 1849. évi Bankrupt Law Consolidation Act (12 és 13 Vict. c. 106.)¹ a fizetéseképtelenség csődön kívül való elintézésének két módját szabályozta. Az első mód szerint az adós bíróságon kívül rendezkedik hitelezőivel (arrangement by deed), a másik mód szerint a bíró közreműködésével és felügyelete alatt (arrangement under the superintendence and control of the court). Ezt az utóbbi módot az 1861. évi Bankruptcy Act (24 és 25 Vict. c. 134.) már el is törölte, ami amellet szót, hogy az nem tudott gyökeret verni. Ugyanez a törvény egyszersmind könnyített a bíróságon kívül való arrangement by deed előfeltételein. Akkor ugyanis a kereskedői érdekeltségek a bíróságon kívül való elintézés — magánegyeség — mellett foglaltak állást. A magánegyeség érvényességének kelléke az volt, hogy azon összes hitelezők többsége, akiknek követelése legalább 10 fontot tettek ki, az egyeségi ajánlatot elfogadja, hogy ezen többségnek követelése az összes tartozások háromnegyed részét egyesítsék, hogy az adós aláírását ügyvéd hitelesítse s hogy az egyességet 28 napon belül a csődbíróságnál lajstromozás végett bemutassák. Erre következett az egyeség lényeges tartalmának a London-Gazette-ben való közzététele. Az így keletkezett egyeség minden hitelezőre kötelező volt. A hitelezőket külön nem értesítették.

Ez a szabályozás csakhamar elégedetlenséget váltott ki, mert szélhámosságokat eredményezett. Nevezetesen hiányzott a védelem teljesen a tekintetben, hogy az adós álhitelezőket szerepeltetett.

A magánegyeségi eljárással űzött visszaélések annyira elharapóztak, hogy londoni bíró nyilvános tárgyaláson kijelentette, hogy az összes magánegyeségek fele gázság.²

Az 1868. évi An Act to amend the Bankruptcy Act (31 és 32 Vict. c. 104.) elrendelte, hogy az adós köteles a magánegyeség belajstromozása alkalmával vagyoni állapotáról írásbeli esküvel megerősített kimutatás előterjesztésére. Ugyanazon törvény szerint csak azon hitelezők követelése lehet számításba a többség megállapításánál, amely követeléseket az adós egyenkint részletesen előterjeszt s írásbeli esküvel vagy ünnepies nyilatkozattal megerősít.

Ez a novella sem tudta a kereskedelmi érdekeltségek elégedetlenségét megszüntetni. Már a következő évben, 1869-ben keletkezett Bankruptcy Act (32 és 33 Vict. c. 71.) megint két bíróságon kívül való eljárással tett kísérletet. Az egyik a csődelhárító egyeség többségi határozat alapján (liquidation by arrangement), a másik a tulajdonképpeni csődelhárító kényszeregyesség (composition with creditors). A kormányjavaslat csak az első tartalmazta. A parlament azonban a tulajdonképpeni csődelhárító kényszeregyesség együttes szabályozása mellett határozott.

A liquidation by arrangement, lényege szerint a hitelezők többségi határozatával folyamatba tett, bíróságon kívül való eljárás volt. Az adós gyűlésre hívta össze hitelezőit; ezen a gyűlésen a hitelezők trustee-t (vagyonfelügyelőt) választottak, aki előtt kötelesek voltak követeléseiket igazolni. A vagyonállapot megállapítása után a hitelezők a vagyontömeg értékesítésére és felosztására nézve szavaztak; csak a hitelezőknek egyszerű többségét és a követeléseknek többségét kívánták meg. Az értékesítés és felosztás tárgyában hozott határozatot lajstromozták s azután a vagyontömeget annak megfelelően értékesítették.

Látnivaló, hogy ez inkább bíróságon kívül való csődeljárás volt. Ellenben a composition, a tulajdonképpeni csődelhárító kényszeregyesség szabályozása nagyban olyan volt, mint ahogyan a most életbelépett kormányrendelet szabályozza. A fizetéseképtelen adósnek ugyanis elsősorban kellő formában össze kellett hívnia hitelezőit abból a célból, hogy ezek az ő egyeségi ajánlatáról döntsenek. A hitelezői gyűlésen az adósnak elő kellett terjesztenie részletesen vagyoni állapotát s vagyonkimutatást. Az egyeség érvényes létrejöttéhez az volt szükséges, hogy az adós által előterjesztett ajánlatot elfogadó hitelezők követeléseinek együttes összege az összes hitelezők követelése együttes összegének 75%-át tegye, az elfogadó hitelezők pedig az összes hitelezők egyszerű többségét. Ha az első hitelezői gyűlésen a hitelezők ilyen módon elfogadták az adós egyeségi ajánlatát, 7—14 napra második hitelezői gyűlést kellett összehívni, amelyen arról döntöttek, hogy az első tárgyaláson hozott határozatot fenntartják-e? Ha ezen a második gyűlésen megjelent hitelezőknek egyszerű többsége a határozat fenntartása mellett szavazott s ezenfelül az azt elfogadó hitelezők követeléseinek összeg szerint a valamennyi hitelezőt együtt megillető követeléseknek több, mint a felét tették (a 10 fonton alul maradó követelések csak a követelések összegének össze-számításánál voltak figyelembe vehetők), az adós ajánlatát elfogadottnak kellett tekinteni. Az így kötött magánegyeséget a bíróság lajstromozója (registrar) csak az alaki kellékekre nézve vizsgálta felül s ha e tekintetben nem észlelt szabálytalanságot, az erre rendelt lajstromba bevezette. Ez a magánegyeség ezzel végrehajthatóvá és a hitelezői jegyzékben megnevezett összes hitelezőkre kötelezővé vált.

A hitelezők ezen szabályozás mellett a legnagyobb befolyást gyakorolhatták az adós fizetéseképtelenségének elintézése módjára. A hitelezők azonban az egész eljárást iparszerű képviselőkre bíz-

¹ Güterbock, Zeitschrift f. d. ges. Handelsrecht 2. k. 312. és köv. 1.

² Mittermaier Zeitschrift f. d. ges. Handelsrecht 8. k. 522. 1.

ták rá, akik nem ritkán az adóssal összejátszottak; csalások is gyakran fordultak elő s noha az 1869–1882. években csak a fizetéseképtelenségi eseteknek 11·36%-ában nyílt csőd, az esetek 35–39%-át ellenben csődelhárító kényszeregyesség (composition) s 53·25%-át liquidation by arrangement fejezte be, a felzudulás ezen utóbb említett intézmények ellen akkora lett, hogy az 1883. évi Bankruptcy Act (46 és 47 Vict. c. 52.) s az 1890. évi Bankruptcy Act (53 és 54 Vict. c. 71.) a bíróságon kívül lebonyolítható eljárást s ezzel a hitelezők kisebbségének majorizálását teljesen eltörölte. Ezek helyébe lépett a csődelhárító *bírói* kényszeregyességi eljárás. Ezt az eljárást alapvonalaiban már előző cikkeimben («A kényszeregyesség reformja», e lapok múlt évi folyamában, 157. old.) ismerttettem.

Az 1883. évi törvény hatásának megítélésére a következő statisztikai adatok szolgálnak:

Míg 1883-ban a fizetéseképtelenségi eseteknek csak 12·23%-ában nyílt csőd, 1884-ben azoknak 90·03%-ában nyitottak csődöt, viszont azonban az ismertté vált fizetéseképtelenségi esetek száma 4170-re csökkent. Ez azt mutatta, hogy a fizetésmegszüntetések jelentékeny számát bíróságon kívül intézték el, viszont ilyen elintézkedéseket az ellenőrzés alól elvonták. Ezért az angol törvényhozás újra szabályozta a bíróságon kívül való egyességek dolgát, úgy azonban, hogy a hitelezők kisebbségével szemben a majorizálást nem engedte meg. Ezt a szabályozást az 1887. évi Deeds of Arrangement Act (50 és 51 Vict. c. 51.) tartalmazza. Ezen törvény szerint az adós alakszerű okiratot (deed) köteles kiállítani és hitelezőit felhívni, hogy az okiratot hozzájárulásuk jeléül írják alá. A hitelező annak aláírásával lemond követelésének más módon való érvényesítéséről. Az okirat az első aláírás keltétől számított hét napon belül az erre rendelt lajstromba való bevezetés végett bemutatandó s a hitelező a bevezetés alkalmával vagyonkinutatót írásbeli esküjével (affidavit) tartozik megerősíteni. Az adós, hitelezőinek hozzájárulásával, vagyonát a hitelezők bizalmi emberére (trustee) ruházhatja át (deed of assignment for the benefit of the creditors), aki azután a vagyont értékesíti és az okiratban megjelölt hitelezők között követeléseik arányában felosztja. Vagy pedig az adós kvótális ajánlatot (deed of composition) tesz hitelezőinek, akik az okirat aláírása által azt elfogadják. Ritkán fordul elő a harmadik megengedett mód, hogy az adós a hitelezőivel való megállapodás értelmében a hitelezők által kirendelt személyek felügyelete alatt folytatja üzletét (deeds of inspectorship). A nyilvánosság a lajstromba való bevezetés kötelező voltánál fogva értesül a fizetéseképtelenségekről és azok elintézése módjáról. Az a hitelező, aki nem járult hozzá az egyességhez, az arról való tudomásszerzéstől számított három hónapon belül csődöt kérhet.

A statisztikai adatok azt mutatják, hogy az így csődön és bíróságon kívül történt elintézkedések száma igen nagy volt. Az 1905. évben a fizetésmegszüntetések száma 8603, ezek közül 3839 eset elintézésének módja a deed of arrangement s pedig az így elintéztett esetek 87·16%-ában a hitelezőkre történt vagyonátruházás formájában, vagyis magánlikvidáció által. Kvótális egyességet 451 esetben kötöttek csak. Ellenben ugyanabban az évben 4738 csődeljárást nyitottak meg s ezekben a bírói eljárásokban csak 38 esetben kötöttek kényszeregyességet s pedig 14 esetben a csődben, 24 esetben a csődnitást megelőző előzetes eljárásban. Ezekben a kényszeregyességekben az adósnek legalább is 37·2% fizetését kellett köteleznie, mint minimális kvótát, ezzel szemben 1905. évben kötött magánegyességekben a hitelezők csak 30·5%-os kvótát kaptak átlagban. Az a legritkábban fordul elő, hogy a deeds of arrangement után valamely hozzá nem járuló hitelező kérelmére csőd nyílne. Az intézmény ellen azonban sok panasz hallatszik visszaélések és károsítások miatt, különösen külföldi hitelezők részéről.³

Az itt közöltekből megállapítható, hogy Anglia még 1883-ban, tehát már 43 év előtt, eltörölte azt a magánegyességi eljárást, amelyet most mi megvalósítottunk. Ez kell, hogy mindenkit szkeptikussá tegyen az új szabályozás gazdasági hatásaira nézve. A kereskedői érdekeltségek egyelőre másképpen ítélik meg ezeket. Az OHE. elnöke⁴ egyenesen Jheringnek ezt a kijelentését idézi a

Der Kampf ums Recht-ből: «Das Recht als Zweckbegriff, mitten hineingestellt in das chaotische Getriebe menschlicher Zwecke, Bestrebungen, Interessen, muss unausgesetzt tasten und suchen, um den richtigen Weg zu finden und wenn es ihn entdeckt hat, den Widerstand zu Boden werfen, der ihm denselben versperert.» Szerinte Jheringnek ez a kijelentése jellemzi találón az új jogalkotást, amely sok tapogatózás és keresés után minden ellentállást legyőzve és némely elméleti aggodalmon magát túltéve, a magánegyesség kötelező megkísérlését megvalósítja. Ugyancsak ő a dolgok természetes fejlődését úgy látja, hogy az adós a magánegyességet az OHE.-nél még a kényszeregyességi eljárás kérése előtt meg fogja kísérelni; ezzel időt és jelentékeny költségeket takarít meg, úgy, hogy hitelezőinek nagyobb kvótát ajánlhat fel; ezenfelül nem lesz kénytelen fizetéseképtelenségét nyilvánosan kijelenteni. Az eredményt ezek alapján úgy látja, hogy a magánegyesség a legtöbb esetben sikerülni fog és ha sikerül, az egész egyességi eljárás 4–6 hónap helyett ugyanannyi héten belül bonyolódik le.

Nem egyedül én vagyok azon a nézetben, hogy mindennek nagyrészt az ellenkezőjét várhatjuk, vagyis az adós nem az OHE.-nél fogja az eljárást kezdeni, hanem igen is a kényszeregyességi kérvény beadásával a bíróságnál s a kényszeregyességek száma nem hogy csökkenni, hanem szaporodni fog; az eljárásra fordított idő sem fog megrövidülni, legalább nem a magánegyesség megkísérlésével, nagyobb mértékben, mint amennyire ezt a most életbelépett rendeletnek az eljárás megrövidítésére célzó módosításai következtében várhatni; az eljárás költségei sem fognak jelentékeny mértékben csökkenni; végül a magánegyesség sem fog nagyobb kvótát eredményezni, mint a kényszeregyességek eddig eredményeztek.

Ezeknek a tételeknek bizonyítása végett nem akarok csak a fent ismertetett angol tapasztalatokra utalni. Lesznek bizonyára olyanok, akik ennek azt vetnék ellene, hogy azok normális gazdasági viszonyokra vonatkoznak, most pedig gazdasági krízis van. Igaz ugyan, hogy ez nézetem szerint éppen a hivatkozott angol tapasztalatok bizonyító erejét növeli, hanem még a következőkre is hivatkozom:

Ha az adós, hitelezőivel az OHE. vagy a VII. E. közvetítésével kísérel meg a magánegyességet, még mielőtt a kényszeregyesség bírói megindítását kérné, helyzete nem jobb, mint ha hitelezőivel hitelvédő egylet közvetítése nélkül tárgyal, vagy pedig olyan hitelvédő egylet közvetítésével, amely nem jogosult a R. értelmében kötelezően megkísérlendő magánegyesség közvetítésére. Egyik esetben sem kötelező t. i. a hitelezők bármilyen többsége által elfogadott egyesség a többi ahhoz hozzá nem járult hitelezőre és az ilyen egyesség alapján bírói végrehajtást sem lehet elrendelni.⁵ (Hogy előnyös kielégítés illeti meg az illető hitelvédő egyletet kormányhatósági kijelölés (561. §. 1. bek.) alapján költsége tekintetében, vagy hogy az OHE. vagy VHE. közvetítésével megkísérelt előzetes magánegyességi eljárás sikertelensége esetében a bíróság a kényszeregyességi eljárás megindítása után a kérvényt nem teszi át ahhoz, ha a magánegyességnek megkísérlését az adós igazolja, vagy hogy a kényszeregyességi bíró az ilyen előzetes magánegyességi eljárás adatait felhasználhatja, nem tartozik a lényegre.) Mi oka lehetne tehát az adósnak arra, hogy az előzetes magánegyességet válassza, amikor ezzel nem jár a kényszer s még az előnyös kielégítéssel nem bíró hitelezők egyenlőtlen elbánásban részesülésének tilalma sem, végül s főképpen a kérvény beadásával s az eljárás megindításával a R. szerint járó, az adós ellen foganatosított jogcselekményekre és az eljárás megindítását megelőző jogszerzések érvénytelenségére vonatkozó joghatály? Már pedig a kényszer — majorizálás — a hitelezők között megóvandó egyenlőség, a kényszeregyességi eljárás megindítását megelőző jogszerzések érvénytelensége, ugyan csak a kényszeregyességi eljárás megindításának az adós ellen foganatosított jogcselekményekre vonatkozó joghatálya mind olyan attribútuma a kényszeregyességi eljárásnak, amelyek teljesen hiányzanak a magánegyesség esetében az OHE. vagy VHE. közvetítésével való előzetes megkísérlésnél. Minthogy továbbá a R. 54. §-a szerint az egyességi eljárás nem érinti a vagyonfelügyelőnek vagy az adósnak az eljárás megindítása után végzett hatályos

³ Denkschrift über das gerichtliche Zwangsvergleichsverfahren ausserhalb des Konkurses. Dem Reichstage vorgelegt am 1. Dezember 1906.

⁴ Pester Lloyd 1926 febr. 25-iki sz.: Die Reform des Zwangsausgleichsverfahrens.

⁵ Tury Sándor Kornél: A csődönkívüli kényszeregyességi eljárás új szabályai, ad 24. §. 35. és 36. l.

jogcselekményeiből eredő követeléseket s az ilyen követelések az ezen szakasz kiegészítésével felvett új rendelkezés szerint az adós ellen nyitott csődben a tömeg tartozásaiként jönnek számba, a kényszeregyességi kérvény benyújtásának és az eljárás megindításának az adós rendelkező jogára vonatkozó joghatálya is, kapcsolatban a vagyonfelügyelőnek az adós jogügyleteihez való hozzájárulásával arra szolgálhat az adós, hogy az üzleti folytatásához szükséges pénzeszközöket megszerezhesse.

Ezen megfontolások ellenére mégis azt is olvashatni, hogy nagy érdekképviselők úgy határoztak a R. közzététele után, hogy az olyan adóssal, aki a bírósághoz fordul a kényszeregyességi eljárás megindításáért, mielőtt a magánegyességet megkísérelte volna, szóba nem állanak.

Egészen más a helyzet természetesen a R. V. fejezete szerint a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok tekintetében, mert ha ezek valamely pénzintézet érdekkörébe tartoznak, a fizetőképzetlenség megszüntetésére vonatkozó kijelentést a Pénzügyi Központ irányában teszik meg, ez vállalja az egyességnek bíróságon kívül való megkísérlését s ezt az elhatározását a kényszeregyességi bíróságnak bejelenti, a kérvény benyújtásához és az eljárás megindításához fűződő, fentemlített jogkövetkezmények szintén beállanak a bejelentés tudomásulvételének közzétételétől számított 45 napra. Igaz ugyan, hogy a P. K. közvetítésével megkísérlendő egyességre nézve is hiányzik a kényszer és a hitelezőknek egyenlő elbánásban részesülése. de legalább megvannak azok a jogi hatások, amelyek védelme alatt még mindig érdemes az *előzetes* magánegyességet az illető vállalatnak megkísérelnie.

Az egyességet tehát a nem pénzintézet érdekkörébe tartozó nyilvános számadásra kötelezett vállalat és a kereskedő vagy iparos adós, saját jól felfogott érdekében a bíróságnál lesz kénytelen a kényszeregyességi kérvény beadásával kezdeni. Nincsen akadályja ugyan annak, hogy az adós, noha lefolytatta akár az OHE. vagy VHE. közvetítésével a sikertelen magánegyességi előzetes eljárást, a kényszeregyességi kérvényhez ne csatolja ezen sikertelen megkísérlésről azok tanusítványát s így elérje azt, hogy a bíró a kérvényt a magánegyesség megkísérlése végett azokhoz átteszi, ez azonban az eljárás tartamát hosszabbítja meg és költségeit szaporítja.

Ami egyébként a tartamot illeti, a R. szerkesztője szerint is, abban az esetben, ha a magánegyesség megkísérlése kötelező, az eljárás csak 2^a—3 hó alatt fejeződik be. Ami pedig az eljárás költségeit illeti, a R. 56. §-a szerint az OHE.-t illető díj (költség) címén — ideértve az általa esetleg igénybevett vagyonellenőrzőnek és a szakértőnek díját — a hitelezők kielégítésére rendelkezésre lévő tiszta vagyoni fedezet összege szerint 1—4% illeti az egyesség létrejötté esetében. Ehhez járul a vagyonfelügyelő díjazása, mely a R. 48. §-a szerint ugyanazon fedezet 4%-át meg nem haladhatja, heleértve a magánegyességi eljárás során kifejtett ténykedése díját is. A R. azonban megengedi ugyanott, hogy ha az ekként kiszámított díj a végzett munka terjedelméhez vagy jelentőségéhez mérten aránytalan csekély lenne, a bíró a díj összegét 6%-ig méltányosan felemelheti; ha pedig a magánegyesség létrejött és ennek létrehozásában a vagyonfelügyelő célirányos tevékenysége is közrehatott, a bíró a magánegyességi eljárás során kifejtett vagyonfelügyelői tevékenységének a díját is, amely különben az említett fedezetnek legfeljebb 1%-a, méltányosan felemelheti a tiszta fedezet 4%-áig, azonban úgy, hogy 6%-nál a vagyonfelügyelő díjazása semmiféle címen többet nem tehet.⁶ Az eljárás olcsóbb sem lesz.

Felmerül tehát a kérdés, hogy a kereskedelmi érdekképviselők miért sürgették a hitelezői autonomia nevében annyira a magánegyesség kötelező megkísérlését? Hiszen a kényszer nem a hitelezői autonomia attribútuma. A kényszer különben sem az adós ellen irányuló, hanem éppen az egyességet gátló hitelezők ellen. A bírói eljárás megindítása után megkísérelt magánegyességre nézve már kötelező a hitelezőknek egyenlő elbánásban részesülése is. Ennek megsértése miatt nemcsak észrevételnek van helye (R. 34. §. 1. bek.) hanem hatálytalansítási keresetnek is. (R. 95. §. 1. bek.) Már pedig a hitelező, tekintet nélkül arra, hogy hitelező-társa mekkora ki-

elégítést kap, minél nagyobb, illetve külön kielégítést igyekszik a maga számára szerezni. A bírói eljárás megindítása után megkísérelt magánegyesség tehát az imént említett korláthoz is beleütközik.

Mi marad tehát olyannak, amiért mégis a magánegyesség kötelező megkísérlését fölíbe kellett helyezni a bírói kényszeregyességi eljárásnak?

Az, hogy az adós, ahelyett, hogy elébb hitelezőihöz fordulna fizetőképzetlensége feltárásával, mindjárt a kényszeregyességi eljárás megindítását kéri a bíróságnál, erre a kérdésre kielégítő válasznak nem fogadható el. A R. most is megadja ezt a jogot az adós, sőt, amint fentebb kimutattam, az adós kénytelen lesz saját érdekében ezt az utat választani. Másfelől az adós idáig is tárgyalt a kényszeregyességi eljárás során hitelezőivel egyességi ajánlatának elfogadtatása érdekében bíróságon kívül s a hitelezőknek mostanig is megvolt ahhoz való joga és módja, hogy az eljárásba befolyjon. Hogy az adós azután a bírói eljárásban létrejött kényszeregyességet nem teljesítette, igen gyakran előfordult, különösen az utóbbi időben, s tagadhatatlanul az adós rosszhiszeműségének is volt a nemteljesítésben része. Azonban ezt az eshetőséget a magánegyességnek kötelező megkísérlése sem küszöböli ki. Ami pedig azt illeti, hogy az adós könnyű szerrel folyamodott a kényszeregyességhez s ez károkat okozott úgy a belföldi, mint a külföldi hitel szempontjából, ez most sem fog másként lenni. Sőt, nézetem szerint, a hitelező helyzete az adóssal szemben a magánegyességi eljárásban gyöngébb lesz, mert a sikertelen magánegyesség után még következik a bírói kényszeregyesség, ellenben a sikertelen bírói kényszeregyességi eljárás után már csak a csőd következik az adósra nézve. Az adós tehát nem sokat kockáztat, ha a magánegyességi eljárás sikertelen marad, mert még bízhatik abban, hogy a bírói eljárásban a kényszeregyesség létrejön. Ami tehát a magánegyesség kötelező megkísérlését mégis javallja, az legfeljebb az OHE. vagy VHE. vagy ezek exposituráinak nagyobb hozzáértése, vigilanciája s mozgékonyasága lehet, szemben a bírói kényszeregyességi eljárásban tevékenykedő bíró, vagyonfelügyelő és szakértő által kifejtett tevékenységgel.

Az igazságügyi kormány mindenesetre helyesen járt el, amikor az érdekeltségek a magánegyesség kötelező megkísérlésére irányuló kívánságainak engedett. Látjuk, hogy az angol józanság és konzervatív megfontoltság mellett is az ottani törvényhozás, amelynek pedig gépezete nem könnyen mozdul, néha évenként próbálkozott ezen a téren új szabályozásokkal. Az igazságügyi kormányt csak akkor terhelné mulasztás, ha legott nem készítené elő a csődtörvény reformját, mert kétségtelen, hogy csak a modern, gyors és olcsó csődeljárás, amelybe mindazokat az egészséges hajtásokat be lehet ojtani, melyeket a csődelhárító kényszeregyességi eljárás termett, lehet a közbülső reform után az elérendő cél.

Ezt mutatja az angol példa is: az 1883. évi Bankruptcy Act, amely az eljárásnak a csődnyitást megelőző, de mégis a csődnyitó eljárásba illeszkedő szakában ad módot az adós, kényszeregyesség kötésére, rekeszti be a fentebb ismertetett reformokat. A R. szerkesztője is⁷ helyesli ezt az álláspontot és gyakorlati szempontul csak azt hozza fel ellene, hogy a csődjog reformja olyan hosszú időt követel, ameddig való elvárás a gazdasági bajok gyors orvoslásának szüksége nem bírt volna el.

A R. szerkezete és szerkesztésének módja egyébként minden dicséretet megérdemel, különösen sikerült a magánegyesség kötelező megkísérlésére (IV. fejezet) és a nyilvános számadásra kötelezett vállalatokra vonatkozó rendelkezéseknek a R. szerkezetébe illesztése, e két materiának összeszövése.

Dr. Sebestyén Samu.

Néhány eset a külföldi valorizációs joggyakorlatból.

I. *Német Reichsgericht*: 1. Egy kondíciós kereset folytán az alperes jogerős ítélettel 28,800 márka megfizetésére lett kötelezve. Ezután új keresettel követelte a felperes a valorizálást, miután az az előző perben döntés tárgyát egyáltalában nem képezte. Ebben az új perben az alperes nemcsak a valorizálás ellen tiltakozott,

⁷ A csődön kívüli kényszeregyességi eljárás reformja, Keresk. Jog f. é. 3. számában. A csődbeli és csődön kívül való eljárás természetének különböző voltára alapított szempont nézetem szerint nem szól a csődeljárás előzetes szakában való szabályozás ellen.

⁶ A vagyonfelügyelő által a magánegyességi eljárásban kifejtett célirányos tevékenység díjazására vonatkozó rendelkezés teljesen elhibázott, nem csak azért, mert az eljárás költségeit szükségtelenül szaporítja, hanem főképpen azért, mert a vagyonfelügyelőt vagy felesleges, vagy pedig az OHE. tevékenységével kollidáló ténykedés kifejtésére ösztönzi. Az illetékeket, amelyek pedig igen súlyosak, fent nem említem külön.

hanem *érdemleges kifogásokat*, nevezetesen a követelés jogalapja, fennállása ellen is érvényesített. A fellebbezési bíróság azon az állásponton volt, hogy az előző perben hozott ítélet jogerős voltára való tekintettel, az alperes ily érdemleges kifogásokat fel nem hozhat, mert az új per feladata kizárólag az, vajjon valorizálásnak van-e helye és mily mértékben?

A Reichsgerichtet (1925 április 4-én, 573 1924. IV. sz. alatt) ellenkező álláspontra helyezkedett lényegileg a következő okokból:

A pénznek időközben beállott nagy értékesökkenése folytán a jogerős marasztalás a valorizálható követelésnek jelentéktelen kis részére vonatkozik. Ebből következik, hogy a felperes jogosítva van követelésének a megítélt papírmárkaösszeg által nem fedezett részét érvényesíteni (német Pp. 322. §. első bekezdés). Másfelől az alperes is jogosítva van az új perben érvényesített követelés ellen érdemleges kifogásokkal élni, mert az előző ítélet csak az ott érvényesített részösszeg tekintetében teremtett res judicatát. Végül kimondja az ítélet, hogy ez a Reichsgerichtnek *állandó gyakorlata* (l. Jurist. Wochenschrift 1925. évi 15. f., 1623. o.).

2. Az 1925 május 5-én (25/1925. VI. sz. a.) kelt ítéletében a német Reichsgericht a fent ismertetett álláspontját azzal egészíti ki, hogy az alperes tartozik az új perben azokat a kifogásokat, amelyeknek eldöntését az új perben óhajtja, az új perben fel is hozni *még akkor is, ha azokat az előző perben felhozta*. Ha az új perben az alperes ennek nem tesz eleget, a bíróság azokat a kifogásokat az új perben mellőzi, mert a bírónak nem feladata, az előző perben hozott ítéletet minden részeiben *hivatalból* revízió alá venni; amit az -ügyfél nem érvényesít, arról feltehető, hogy arra vonatkozólag döntést sem kíván (l. Jurist. Wochenschrift id. h.).

3. Hatályát veszített vételi ügyletből kifolyólag a vevő visszaköveteli az előre fizetett vételárat; azt jogerős ítélettel meg is ítélték 1919-ik évben. Az alperes azonban az ítéletnek csak 1922-ik évben tett eleget, amikor a hitelező a pénzt minden *fenntartás nélkül elfogadta*. Azután új keresettel követeli a pénznek időközben beállott nagy értékesökkenés folytán mutakozó különbözetet. Ezt is megítélik a már fent ismertetett jogi álláspontból kifolyólag és a Reichsgericht ítélete még hozzáteszi, hogy az a különbözet nemcsak az alperes késedelme folytán, hanem azért is megítélendő, mivel a «Treu und Glauben» elvével ellenkezik az, hogy a felperes követelését az alperes majdnem a semmivel egyenlő összeggel törlesztesse. A felperes részéről történt elfogadás nem zárja ki, hogy a felperes az *elfogadott teljesítés elégtelenségét kimutassa* (német Polg. tkv. 363. §.; azonos magyar Polg. tkv. terv. biz. szöve. 1010. §-a, amelyre a jogászegyleti előadásom rendén kifejezetten rámutattam). Végül hozzá teszi az ítélet, hogy ily jog utólagos érvényesítéséhez *fenntartás nem szükséges* (1925 április 8-án, 363 1924. Jurist. Wochenschrift fent id. h. 1125. old.). A fenntartás kérdésében ugyanezen állásponton van a Reichsgerichtnek 1925 október 16-án, 564/1924. II. sz. alatt kelt ítélete (l. Jurist. Wochenschrift 1926. évi 2. füzet 151-152. old.).

II. A svájci Bundesgericht 1925 június 3-án igen érdekes ítéletet hozott *külföldi valuta valorizálása* kérdésében.

Egy hamburgi cég tagja lett egy zürichi betéti társaságnak 1914. évi április havában 10.000 frankkal, amelyet 8000 márkával befizetett. Midőn a zürichi betéti társaság 1918-ban részvénytársasággá átalakult felek abban állapodtak meg, hogy a 8000 márká *mint kölcsön* a részvénytársaságnál marad évi 6% fix kamatozás mellett; a kölcsön tartama öt év. ennek letelte után a részvénytársaság a kölcsönt évi 20% amortizálás útján törleszti. Az öt év letelte után a részvénytársaság az egész kölcsönösszeget egyszerre vissza akarta fizetni és felajánlotta a hamburgi cégnek 8000 márkát. Ezt a cég nem fogadta el és keresetet indított a svájci bíróságnál és kérte annak megállapítását, hogy az alperes 8000 arany márkával vagy 10.000 frankkal adósa neki és egyúttal kérte az alperesnek 2000 frankban — vagy ennek megfelelő arany márkás ellenértékében — való elmarasztalását (a 2000 frank az első annuitásnak felel meg).

Mindkét alsóbíróság a keresetet elutasította.

A Bundesgericht a keresetnek annyiban helyt adott, hogy a valorizálást kimondva az arany márká 30%-ában marasztalta el az alperest.

Az indokok igen részletesek és jogi szempontból remekműnek mondhatók; lényegük röviden összefoglalva a következő: Annak megindokolása után, hogy miért kell a jelen esetben a svájci

jogot alkalmazni, áttér az ítélet annak a kérdésnek eldöntésére, vajjon a Savigny-féle árfoylamelmélet vagy az ú. n. névértékelmélet fogadandó-e el? Megfelelő indokolással kimondja az ítélet, hogy a most már általános elfogadott utóbbi elméletre helyezkedik. Ezen elmélet értelmében — mondja az indokolás — a valuta esésének következménye kölcsönügyletnél a hitelezőre hárul, valamint a valuta emelkedése az ő haszna lenne. Ez az elmélet ily értelemben azonban csak addig alkalmazható, amíg a valutának csak *ingadozásáról* van szó. Mihelyt azonban a valuta óriási csökkenése forog fenn, amely majdnem egyenlő a valuta megsemmisítésével, akkor már más jogszabály mérvadó, úgy hogy elsősorban az döntendő el, vajjon az ügylet létrejöttékor *mi volt a felek akaratát szerinti a szerződés tartama?* Az, hogy a felek a német valuta teljes megsemmisítését tartották volna szem előtt, kizártnak veendő; felek erre az esetre nem diszponáltak, ebben a kérdésben a szerződés tehát hézagos. *Ezt a hézagot a bíróság oly módon tartozik pótolni, amint azt a felek tették volna, ha a bekövetkezett nagy változást figyelembe vették volna.* Az az értelemetlen fikció, hogy a nagy infláció folytán elértektelenedett márka még mindig márkának tekintessék, nem lehet a felek akaratának megfelelő. *Ezért az adósnak az a szándéka, hogy a hitelezők értéktelenné vált pénzzel elégítthesse ki a «Treu und Glauben» elvébe ütközik.*

Ezután áttér az ítélet a valorizálás *mértékére*. Az erre vonatkozó indokolás azért érdekes, mivel ezek az indokok azonosak azokkal az indokokkal, amelyek a mérték megállapításánál a Reichsgerichtnek minden ítéletében olvashatók; azért itt nem is részletezendők. De megemlítést érdemel az, hogy a Bundesgericht kimondja, hogy nem alkalmazhat ugyan német jogot, mint objektív jogot, de mint *lex contractus* a német valorizálás jogszabályai *irányelvekként alkalmazást nyerhetnek*. Ezután következnek a német ítéletekből már ismeretes indokok: minden eset külön-külön bírálendő el a fennforgó körülményekhez képest, továbbá, hogy már az ügylet létrejöttékor (1918-ban) a német márka nem volt arany márká stb., stb., amíg a már fent említett konklúzióhoz (30% valorizálás) jut.

Végül csak annyit jegyzek meg, hogy ennek az ítéletnek egyik bírálója azt mondja, hogy ez az ítélet a németországi-svájci jogviszonylatokra nézve *alapvető* és hogy habár ezt az ítéletet szótöbbséggel (négy szavazat hárommal szemben) hozták, mégis Svájcban is megnyugvással fogadták. (L. Jurist. Wochenschrift 1925. évi 16. füzet, 1818. skv. old.)

Dr. Schuster Rudolf.

Az okirati kényszer.

Az igazságügyminiszter a nemzetgyűlésen mondott költségvetési beszédében említette, hogy az igazságügyi kormányt foglalkoztatja az okirati kényszer gondolata. A perek u. i. ma igen gyakran «tanu-népszavazás»-on dőlnek el és az okirat igen megkönnyítendő a bíróságok munkáját — és az anyagi igazság érvényesülését.

Az igazságügyminiszter költségvetési nyilatkozatai a tapasztalat szerint nem pusztá szavak, azok programot jelentenek oly értelemben, hogy nyomukban tettek szoktak fakadni; azért különös jelentőséget tulajdonítunk már annak is, ha valamely kérdés gondolatával az igazságügyi kormány foglalkozik. E nagyjelentőségű kormánynyilatkozatra akarnak e szerény sorok quasi rezonálni, anélkül természetesen, hogy magával a kérdéssel helyütt teljes részletességgel foglalkozhatnának.

Az okirati kényszer: bizonyos, a törvény által strikte meghatározott jogügyletek tekintetében a jogügylet írásbafoglalásának, mint létesülési kelléknek megkövetelése; vagyis a törvény a jogügyletek egy bizonyos kategóriáját kényszerítő jogszabállyal alakoszerű jogügyletté — formales Rechtsgeschäft — teszi, melyekre nézve a létesülési kellékként előírt alakoszerűség az illető ügyletről — s nemcsak annak egyes, bár legfőbb részéről¹ — készített okirat.

¹ Mint a 27. sz. Polg. jogegys. döntv. megelégszik az ingatlan elidegenítését célzó jogügylet tekintetében pusztán az essentiale-k (vétel tárgya és vételár) írásbafoglalásával. Szerény nézetünk szerint — minden egyébtől itt most eltekintve — az összes létrejött megállapodások, mint egy egész alkotják a szerződést, a jogügyletet és a 4420/1918. M. E. számú rend. a «jogügylet» írásbafoglalását írja elő.

«Alakszerű jogügylet» tehát a nagyobb fogalom, melybe tartozik, mint szűkebb fogalom a csak okirat által létesíthető jogügylet. Ami az alakszerűséget illeti, mai jogrendszerünk kiindulási alapja, hogy a kötelmi jogügyletek rendszerint nem tűrik meg a formalitásokat, azért azok alakszerűtlenek, vagyis olyanok, melyeknél az akaratelhatározás bárhogyan kifejezésre juthat; míg a dologi, családi s öröklési jogi ügyletek legnagyobb részükben már tartalmuknál fogva szükségkép alakszerűek; ezen, a tárgyi szempontból vett elhatároláson kívül érvényesül azután egy másik szempont is, az ügyletkötő felek személyében fekvő bizonyos körülmények, melyeknél fogva bizonyos tekintetből alakszerűség, illetve szigorúbb alakszerűség kívántatik meg oly ügyleteknél, melyek egyébként alakszerűtlenek vagy enyhébb alakszerűségek alá eső ügyletek lennének.

A családjog ügyleti részében úgyszólván teljesen alakszerű (házasságkötés, a házastársak vagyoni jogi viszonyait szabályozó ügyletek stb.); ugyanígy az öröklési jog, már t. i. amennyiben ennek terén jogügylettel állunk szemben (végrejelölés stb.), de alakszerűség van a dologi jogi ügyletek tekintetében is (a tradíció tulajdonképpen a tulajdonszerzéshez előírt forma, ha egyszer enélkül tulajdonszerzés nem következhetik be). Sőt a kötelmi jog terén sem érvényesül kivétel nélkül a formaszorúság, bizonyos tekintetből itt is van egyes esetekben létesítési kellékként előírt forma (pl. írásbeliség az 5%-nál magasabb kamat kikötésénél — 1868. évi XXXI. tcikk 5. §. — részvénytársaságok alakulásánál — K.T. 150. §. stb., az ingatlan elidegenítését célzó jogügyleteknél — 4420/1918. M. E. sz. kormányrendelet).

Mindezt annak kiemelése végett tartottuk szükségesnek elmondani, hogy ilyenformán az okirati kényszer éppenséggel nem jelentené azt, hogy ezzel alakszerűség intézményesítenék jogunkban, hol eddig általában és elvileg az alakszerűtlenség lett volna a szabály, hanem jelentené az alakszerűségnek bizonyos fontos szempontokból nagyobb körre való kiterjesztést és az alakszerűségnek lehetőleg okirati alakszerűséggé való kifejlését.

Az okirati kényszer lényege, hogy bizonyos ügyleteknél, melyeknél ezt vagy a) tárgyak vagy b) jelentőségük vagy c) egyéb körülmények (pl. az ügyletkötő felek személyi kapcsolata, testi hiányossága stb.) indokoltá teszik, a jogügylet az ügyletnek írásba, illetve közokiratba foglalása nélkül nem létesülhet. «Bizonyos ügyletek» — mondtuk — mert arról, hogy mindenféle ügylet (pl. ingó-készadávétel) okirati kényszer alá essék, természetesen nem lehet szó.

Hogy minő fontos szempontok szólnak az okirati alakszerűség mellett, arról — azt hisszük — főlegesen bővebben szólnunk. Az okirat jelentősége, hogy megőrizvén az akaratkijelentést, a legmegbízhatóbb és legmegnyugtatóbb bizonyíték a bíró előtt; ezért ez a legfontosabb *bizonyító eszköz*, mely — ha bizonyos kellékeknek megfelel — ki van véve a bírói szabad mérlegelés alól (1911. I. tc. 315., 317. §-ai). Az okirat szolgálja továbbá leghatásosabban a *megelőző védelmet*, miáltal igen sok esetben eljött vehetjük a pereknek. Különösen közokirat esetén, ha azzal szemben az ellenbizonyítás a lehető legcsekélyebb mértékben lenne megengedett.²

Egyfelől tehát az anyagi igazság érvényesülésének sarkalatos szempontja, másfelől pedig rendkívül jelentős jogpolitikai szempontok: a perek megelőzése, azok lehető legegyszerűsítése s ezáltal a bíróságok tehermentesítése, végső eredményben tehát a *jogbiztonság* szempontja követelik meg az okirati kényszer. S ezek a szempontok oly erősek, hogy meggyőződésünk szerint előbb-utóbb érvényesülni fognak az okirati kényszer érdekében.

Mint ahogy ezek a szempontok már rég érvényesülésre jutottak a külföldi törvényhozásokban, melyek általában az ügyletek igen széles körében előírják az okirati, illetve közokirati kényszer. Pl.:

A francia code civile 1341. §-a szerint «il doit être passé acte devant notaires ou sous signature privée, de toutes choses excédant la somme ou valeur de cent cinquante francs»; ugyanígy köz- vagy magánokirati formát ír elő általában az 1582. §-a vételre, a 985. §-a meghatalmazásra stb.; bizonyos ügyleteknél pedig a közokirati forma a kötelező, így az ajándékozási okiratnál (931. §.); azután a rendkívül szigorú formások a jelzálogjog-alapításnál

(par acte passé en forme authentique devant deux notaires ou devant un notaire et deux témoins. 2127. §.).

A német Plkv. 313. §-a szerint «ein Vertrag, durch den sich der eine Teil verpflichtet das Eigentum an einem Grundstücke zu übertragen, bedarf der gerichtlichen oder notariellen Beurkundung»; a 873. §. szerint ingatlan-átruházásnak telekkönyvbe való bejegyzése előtt az átruházásra vonatkozó megegyezés csak úgy kötelező, «wenn die Erklärungen gerichtlich oder notariell beurkundet oder vor dem Grundbuchamt abgegeben sind»; közokirati kényszer ír elő az 518. §. az ajándékozási ígéretre, az 1434. §. a házassági szerződésekre stb.

A svájci Plkv. 657. §-a szerint *ingatlan-átruházó* szerződésnek (dologi ügylet), a 799. §. szerint jelzálogjog alapítására irányuló szerződésnek, a kötelmi jog körében a 216. §. szerint *ingatlan adásvételre* vonatkozó szerződésnek, 243. §. szerint ingatlan-ajándékozási szerződésnek stb. kötelező formájául előírja, hogy az illető ügylet «bedarf der öffentlichen Beurkundung».

További kérdések azután, hogy mily ügyletekre terjesztessék ki az okirati kényszer, s hogy minő okirat — közokirat vagy magánokirat — követeltessék-e meg.

Előrebocsátjuk: nem gondolunk arra, hogy minden esetben, ha okirat követeltetik meg, közokirat követeltessék, hogy ekként az instrumentumok szerkesztése általában és kizárólagosan közjegyzői hatáskörbe utaltassék. Azt azonban fontosnak s mindenestre megvalósítandónak tartjuk, hogy az okiratszerkesztés *jogszolgáltatási* feladata *jogszolgáltatási* szervek elé utaltassék.³ Az okiratszerkesztés mindenestre kellő előképzettséggel bíró, ahhoz értő s tisztüknél fogva is pontos munkát végző szervek feladatává teendő.

Az ugyanis lehetetlen állapot, hogy az államhatalom másirányú funkcionáriusai kellő előképzettség nélkül s az ez irányban való teljes felelősség nélkül, az államhatalom által szabályozottan végezzék e határozottan jogszolgáltatási teendőket. Ami ha kiküszöböltenek — hogy csak ezt az egyet említsük — nem fog-nak előfordulni a blanketták értelmetlen kitöltése s kijavítatlansából eredő költséges s hosszú perek.⁴

Amidőn tehát okirati kényszerrel szólnunk, nem is gondolunk másra, mint arra illetékes jogszolgáltatási szerv közbenjöttével készült okiraatra.

A különféle ügyletek közül pedig — részletekbe itt nem bocsátkozhatva — elvileg azok lennének okirati kényszer alá vonandók, melyeknél ez tárgyak jelentőségénél vagy a jogviszony komplikáltságánál vagy az ügylet természeténél vagy végre bizonyos más körülményeknél fogva indokolt.

Így mindenestre az ingatlanokra vonatkozó összes jogügyletek (elidegenítés, megterhelés stb.). Vagyis: nemcsak az «ingatlan elidegenítő», helyesen: ingatlan elidegenítését célzó jogügyletek, hanem az ingatlanra vonatkozó összes jogügyletek és: megfelelő szerv közbenjöttével készült okirat.

Az okirati kényszernek ekként a lehető legszélesebb mértékben való általánossá tétele esetén is mindenestre fennmarad az a szempont, mely jelenleg is az ügyletkötő személyeknek bizonyos egymáshoz való kapcsolatából kifolyólag vagy az ügyletkötő felek személyi tulajdonságából kifolyólag közokiratot követel meg. Sőt ezen személyek köre kiszélesítendő lenne (apa s ivadék közt kötött ügyletek, irástudatlanok ügyletei stb.).

Mint már fennebb mondtuk: nem gondolunk arra, hogy az okiratok szerkesztése kizárólagosan közjegyzőkre bízassék. Elvileg ugyan ez a közjegyzők feladatává lenne teendő, mint akik a közhiteles tanúsításnak, a megelőző jogvédelemnek szervei. Elvileg — mondtuk — mert bár már *elméletileg* nem férhet szó hozzá, hogy az okiratszerkesztés par excellence közjegyzői feladat, *gyakorlatilag* vannak bizonyos szempontok, melyek megakadályozzák, hogy az említett elvi álláspont teljes mértékben érvényesüljön. Addig a határig azonban, ameddig ezek a figyelmen kívül nem hagyható gyakorlati szempontok megengedik, mindenestre érvényesülnie kellene a most érintett elvi álláspontnak.

Dr. Fekete László.

² Mint ahogyan ez a tendencia nyilvánul meg újabb törvényeinkben, pl. a társasház-tulajdonról szóló 1924. XII. tcikkben (közokirat vagy bejegyzett ügyvéd által ellenjegyzett magánokirat).

⁴ A szerződési blanketta egyébiránt az 1920. XXXVI. tc. végrehajtási rendeletének (60.000/1921. F. M. sz. földmívelés és igazságügyminiszteri rendelet 235. §-ával «intézményesített») jogunkban

² Nem mint ma, mikor az ellenbizonyítás úgyszólván korlátlan s így a közokirat mellett csupán csak valódisági védelem harcol.

A vádirat sajtóügyekben.

I. A sajtódeliktumok sajátos természete egyes vonatkozásokba különleges szabályozást tesz mulhatlanul szükségessé. Ezen a Bp. általános tételeitől való eltéréseket megállapító jogszabályok mint speciális rendelkezések semmiféle kiterjesztést vagy analógiát meg nem tűnnek. A törvény elkülönített 30-ik fejezetében foglalt szakaszok a legszigorúbban megszorítólag értelmezendők s az azekben lefektetett elvek feltétlenül érvényesítendők.

A Bp. 570. §-a a sajtóügyek vádiratának kellékeire vonatkozólag azt írja elő, hogy a vádiratra nézve is alkalmazandók a Bp. 566. §-ában foglalt szabályok. A Bp. 566. §-a pedig imperative rendeli, hogy a vizsgálat elrendelése iránti indítványhoz csatolandó a vád tárgyává tett nyomtatvány s ezenfelül *«a vádló köteles idézni a nyomtatványnak ama részeit, melyekre vádját alapítja»*. A törvény világos és félre nem érthető szavaiból, a «köteles» kifejezés alkalmazásából nyilvánvaló, hogy ezen előírás betartása oly kellékét képezi a vizsgálati indítványnak, amely a további eljárás tekintetében döntő fontossággal bír, mert annak hiányában az eljárást folytatni nem is lehet. Ugyanez vonatkozik a vádiratra is, amely esetleg a fő tárgyalás egyedüli alapja. Mindaz, amit a vádló a vádirat beadása előtt a terhelt ellen felhoz, csupán az előkészületi eljárás keretébe tartozik s a vádló azután a vádiratban fekteti mindazt, amit a nyomozás s az esetleges vizsgálat eredményeképpen a vádlott terhére ró. Hogy mekkora súlyt tulajdonított a törvényhozó a vádlott terhére írt cselekménynek a vádiratban leendő pontos és szabatos meghatározásának, azt kétségtelenné teszi a törvény miniszteri indokolása, amely szerint *«a vád tüzetes formulázása azért szükséges, hogy a terhelt tájékozhasssa magát a vád tartalma tekintetében»*. (M. i. 458. l.) Ugyanez az álláspont nyilvánul meg a miniszteri indokolás egy további kijelentésében: *«A terheltnek védelme szempontjából okvetlenül tudnia kell, hogy mi miatt és mely adatok alapján vádolják»*. (M. i. 459. l.) Ez az elv következetesen végigvonul a jogirodalomban is s egyöntetű a vélemény, hogy a nyomtatvány inkriminált részeinek idézése nélkül vádirat nem állhat meg, minthogy *«a nyomtatvány ama részeit, amelyekre a vádló vádját alapítja, a vádiratban is tüzetesen ki kell emelni»*, mert az eljárás e stádiumában csak az szolgálhat a további megítélés alapjául, ami a vádiratban foglaltatik. *Ezt jelenti az 566. §-nak a vádiratra való megfelelő alkalmazása»*. (Balogh—Edvi—Vargha: Bp. III. köt. 490. l.)

Világos tehát, hogy a nyomtatvány inkriminált részeinek a vádiratban való idézése *a vádiratnak elengedhetetlen kelléke, amely kelléke egyben a vizsgálati indítványnak is*. A törvény, a miniszteri indokolás, az irodalom ezt vitát nem tűrő tétellel teszi.

II. Felmerül a kérdés, hogy mi történik az esetben, ha a vádirat még sem tartalmazza a közlemény sérelmezett részének tüzetes megjelölését, illetve idézését. Ha a vádló a Bp. 566. §-ának rendelkezéseit legalább a vizsgálati indítványban követi, a szó szerinti idézés a vádiratban esetleg mellőzhető. A budapesti kir. ítélőtábla egy még az 1904. évben 139. szám alatt hozott határozatában megváltoztatta ezt a vádtanács végzést, mely a fenti okból szabálytalan vádiratot, mint *«vádiratnak nem tekinthető beadványt»* elutasította. Kiemeli azonban a megváltoztató határozat indokolása, hogy a vádiratot csak azért fogadja el szabályszerűnek, mert a sérelmezett részek idézése a vizsgálat iránti *indítványban már megtörtént* s mert a vádiratban legalább a vádalapító részletek megjelöltettek. (Grecksák Dár XI. köt. 533. l.) Kétségtelen tehát, hogy ha a törvény rendelkezései sem a vizsgálat iránti indítványban, sem pedig a vádiratban nem tartatnak meg, a törvényes kellék hiánya fölött napirendre térni nem lehet.

Legutóbb egy konkrét esetben, midőn a közlemény inkriminált részét a vádló sem a vizsgálati indítványban, sem a vádiratban nem idézte, a budapesti büntetőtörvényszék vádtanácsa a vonatkozó kifogásolás folytán oly határozatot hozott, amelyben a főmagánvádlót szabályszerű vádiratnak nyolc napon belül való beadására hívta fel. Ezt a határozatot a budapesti ítélőtábla Auer-tanácsa 14.495/1925. számú végzésében helybenhagyta.

A megoldás, amelyet a két egybehangzó határozat létrehozott, kettős szempontból igényel taglalást. Az egyik vizsgálandó kérdés az, hogy nem lépte-e túl a vádtanács a Bp. 262—266. §-aiban megvont hatáskörét a végzés meghozatala által és eldöntésre várhat továbbá az is, hogy a hozott határozat nem sérti-e a Bp. 276. §-ának rendelkezéseit.

A Bp. 262—266. §-ai *taxative* jelölik meg azon határozatokat, amelyeket a vádtanács a kifogási tárgyalás eredményeképpen hozhat. E törvényszakaszok rendelkezései értelmében: 1. A vádtanács elrendelheti a nyomozás, illetőleg a vizsgálat kiegészítését (Bp. 262. §.); 2. az ügyet illetékes bíróság vagy hatóság elé utasíthatja (Bp. 263. §.); 3. a vádirat elutasítása mellett az eljárást megszüntetheti (Bp. 264. §.); 4. felfüggesztheti a bünvádi eljárás folytatását (Bp. 265. §.); 5. a terheltet vád alá helyezheti (Bp. 266. §.). A vádtanács hatásköre tehát ezen csupán ötféle határozat meghozatala által korlátozva van, mert *más határozatot a vádtanács nem hozhat, mint aminőkre a törvény az általa hozható végzések körét szorítja*. Nyilvánvalóvá teszi e körülményt a taxatív felsoroláson kívül a Bp. 266. §-ának rendelkezése, amely parancsolólag írja elő, hogy ha a 262—265. §-okban meghatározott esetek egyike sem forog fenn, akkor a vádtanács a terheltet vád alá helyezi.

A vádtanácsnak a kifogási tárgyalás befejeztével tehát vizsgálnia kell, hogy a Bp. 262—266. §-ok melyikének esete forog fenn s csak olyan határozatot létesíthet, amelyre e törvényszakaszok valamelyike alkalmazható. Oly határozatot a vádtanács *nem hozhat, amelyet a törvény nem ismer* s azon végzés tehát, amelyben a főmagánvádlót a vádtanács újabb vádirat benyújtására hívta fel, mint a törvény által kizárt s a Bp. 262—266. §-ok rendelkezéseivel merőben ellentétes, nem látszik helyt állónak.

A táblai határozat indokolása arra utal, hogy a vádtanács szóbanforgó végzése lényegében a hiányok pótlására hívta fel a magánvádlót, az ily felhívásra való jogosultságot pedig a határozat a Bp. 255. §-a miniszteri indokolásának felhívásával támasztja alá. Eszerint a bíróság a kevesebb számban beadott példányokról a bíróság irodájában elkészítheti a szükséges másolatokat, de erre a vádlót is kötelezheti. (M. I. 459—460. l.) Folytatólag megállapítja a 16. tanács határozata, hogy a törvényes alakszerűségeket nélkülöző vagy nem kellő számú példányban beadott vádirat hiányainak pótlása iránt a vizsgálóbíró is intézkedhetik s ezért ez a jog a vádtanácstól, mely a vizsgálóbíró felügyeletére van hivatva, meg nem tagadható.

Erészben nem téveszthető szem elől, hogy a Bp. 225. §-a utolsó bekezdésében csupán a beadandó vádirat példányszámát illetőleg állít fel rendelkezéseket. Az ezen törvényhelyhez fűzött miniszteriális magyarázat tehát szintén *csak a hiányzó példányok pótlására vonatkoztatható* és semmiképpen sem vonható le abból oly következtetés, mintha a hivatalos interpretáció a vádirat *törvényes kellékeinek* pótlását is megengedhetőknek tartaná. Meg kell vonni a határvonalat a szabályos, de kevés példányban benyújtott és szabálytalan, mert törvényes kellékeket nélkülöző vádirat között. És míg az első esetben, amikor mulasztás voltaképpen nem történt s csak a technikai sokszorosítás maradt el, a korrigálás, a pótlás helyt foghat, addig a legnagyobb óvatosságra és a törvénynek már a favor defensionis elve alapján is legridegebb alkalmazására van szükség akkor, ha a vádirat a Bp. 225., illetve sajtóügyekben a Bp. 566. §-ai követelményeit nem fedi. Más a hiánypótlás és más a mulasztás orvoslása. Az előbbi elől elzárkózni nem lehet, a mulasztás azonban csak azon a módon orvosolható, amelyet a törvény *erre* rendelt perjogi eszközként előírt.

Ugyanitt lép előtérbe az ezzel összefüggő másik kérdés is.

A Bp. 276. §-a azt rendeli, hogy a vád képviselőjében eljáró magánvádló a vizsgálat befejezését közlő értesítéstől számított tizenöt nap alatt köteles a vizsgálóbírónál vádiratot benyújtani vagy a vizsgálat kiegészítését indítványozni. Ellenkező esetben úgy tekintendő, mint aki a vádat elejtette. A törvény tehát záros határidőt szab meg a főmagánvádlónak a vádirat benyújtására s e határidő elmulasztását megfelelő jogkövetkezményekhez fűzi olyképpen, hogy e határidőn túl vádirat benyújtásának nincs helye. Ezen határidő az ügyész által képviselt vád esetén nem bír nagyobb jelentőséggel, mert a Bp. 254. §-a nem határozza meg, hogy minő következménye van annak, ha a kir. ügyész a vádirat beadására megállapított határidőt be nem tartja. A miniszteri indokolás szerint *«a határidő lehető megtartása az ügyésznek kötelessége, de felelősséggel azért, hogy az indítványt elő nem terjesztette, csak felettes hatóságának tartozik»* (458. l.) A magánvádló által képviselt vád esetén azonban a 276. §. e határidő elmulasztását vádelejtésnek minősíti s nincs felfogásbeli eltérés e kérdésben a jogirodalomban sem: *«Ez a magánvádlóra a kir. ügyészségtől eltérőleg praeclusio terminus»*. (Vámbéry:

Bp. 186. l.) Ugyanígy Angyal: «A magánvádoló részén már *per-jogi hatálya van a határidő elmulasztásának*». (II. köt. 518. l.)

Világos ezek szerint, hogy a záros határidő fogalma és a törvényben a mulasztás esetére megjelölt jogkövetkezmények kizárják a vádirat későbbi beadásának lehetőségét magánvád esetén s az erre irányuló felhívást tartalmazó bírói határozat nem szankcionálható. Hiszen az így megnyilvánult elv következetes keresztülvitele könnyen odavezethetne, hogy a magánvádoló a megszabott határidőn belül egy kétsoros és minden előírást felborító beadványt nyújthatna be vádirat elnevezés alatt s azután a terhelt kifogásaihoz igazodhatva hiánypótlás jogcímén megváltoztathatná a vád tárgyává tett cselekmény megjelölését, módosíthatná a tényállás ismertetését stb. Ha a kifogási tárgyaláson nem fekszik a vádtanács asztalán szabályszerű és az összes rendelkezéseknek mindenben megfelelő vádirat: a helyes megoldás csak az lehet, hogy a Bp. 264. §-ának ötödik pontja alapján a vádtanács megszünteti az eljárást.

Dr. Bernfeld Imre.

Szemle.

— **Becsületszó** nem jogi fogalom, de a jogban is csak a becsület szavát jelentheti. Ahol a becsület megszűnik, ott a becsületszónak sincs helye. Csak a rablóromantikának a lovagkorból fennmaradt Don Quijote-jai vallhatják szentnek a becsületszót, amelyet az utonálló banditának adtak. Ők is csak akkor, ha vállalják azt a tragikomikumot, amelyet az Új Zrinyiász hőse ébreszt, midőn harcosaival veri szét a részvényesek többségét. Állami hatóságok azonban nem nyújthatnak segédkezet bankozó feudális uraknak farsangi tréfájához, amellyel középkori erkölcsi képzeletüket belé vetítik a jelenkor gazdasági életének jogi rendjébe. Bünvádi perrendtartásunk, midőn a tanúnak mentességet biztosít, ha vallomásából reá jelentékeny szegényen hárulna, nem anakronisztikus kaszinómorált kodifikált, hanem kiterjesztette az osztrák kódex 153. §-ában foglalt hasonló mentességet, amelyet azonban az osztrák bíró különösen fontos esetekben mellőzhet. E kiterjesztés tudatosan történt és törvényünk indokolása (391. l.) világosan reá mutat, hogy a szegényt akkor tekinti jelentékenynek, ha az a vallomástevének becsületét annyira veszélyezteti, hogy a vallomással magát vagy családját tönkretenné. Hogy a vizsgálóbíró, enyhén szólva, tévedett, midőn a pénzhamisítók ciukostársának adott becsületszó megszegésében is következményt észlelt, az nyomban nyilvánvaló, ha elgondoljuk, hogy ezentúl a betörők barátai, akikkel a kassza-fúrók becsületszó mellett közölték hazafias vállalkozásukat, a jövőben mily vígan fognak a mentességre hivatkozni. Mert ne felejtjük, hogy a kassza-fúrók bajtársi szövetségében a zsványbecsület is point d'honneur-nek számít. De a most érintett eset csak egy epizódja annak a kedélyes játéknak, amelyet a főúri tanúk vallomásaikkal folytatnak. Ez a játék, amelyben a perrendtartás valósággal párbajkódexé magasztosul, rácsfol a nemzeti szólamra, hogy a frankhamisítás egyszerű bűnügy, amelyet majd elintéz a független magyar bíróság. Egyszerű bűnügyekben ugyanis nem szokás az igazmondással flörtölni és a százszorszép szíromlevelein keresni a választ a «valljak vagy ne valljak» kérdésére. *Anatole France* írja valahol, hogy nem tudhatjuk, vajjon a föld és az egész naprendszer nem csupán egy mogyoróhéjba rejtett porszem-c, mert hisz a lét mindig viszonylagos. Ezeknek az igazságügyi humoreszkeknek láttára szinte azt hihetnők, hogy a mi glóbuszunk csupán egy vidéki úri kaszinó játékszobájának apró részlete. Igazságszolgáltatásunknak valóban nemes hivatása volna, hogy e nemzetgyalázó feltevést megcáfolja.

— **Ügyvédi költségek.** A budapesti kir. törvényszék elnöke röviddel ezelőtt az ügyvédi költségek megállapítása kérdésében a budapesti törvényszék, a központi járásbíró és az I–III. ker. járásbíró bírait körrendeletben figyelmeztette, hogy a Budapesti Ügyvédi Kamara által kibocsátott *Tájékoztató* ellentétben áll a bírók által 1924 december 10-én alkotott díjszabással. Ennek a körrendeletnek szövege a következő:

«A budapesti kir. törvényszék, továbbá a budapesti I–III. ker. és a központi kir. Járásbíró bírái 1924 december hó 10. napjától irányadóan ügyvédi díjszabást alkottak. Az ügyvédi díjszabás VIII. pont utolsó bekezdésében kiemelte, hogy a tárgyalás *egységére* tekintettel a díjtételek a tárgyalás előkészítéséért *egyszer* és a tárgyalásért ugyancsak *egyszer* illetik meg az ügyvédet. Ha több beadvány vagy tárgyalás van, úgy ez nem ad alapot a díjtételek többszörösének megállapítására, hanem csak arra, hogy az említett pontban kifejtett elvek szem előtt tartásával esetleg a díjtétel *felemeltesse*. Ezzel szemben mégis a megállapítás gyakran a beadványok és tárgyalások számának sokszorozása útján történik, ami a megállapodásainkkal ellentétben áll.

Ennek oka az lehet, hogy az Ügyvédi Kamara által nyomtatott *«peres ügyvédi díjszabás»* végén foglalt *«Tájékoztató»* szövege szerint a díjtétel a percselekmények számával szorzandó meg. A *«Tájékoztató»* szövege nem a mi megállapodásunk és ellenkezik a megállapodásaink VIII. pontjával.

Felkérem Bírótársaimat, hogy az említett *«Tájékoztató»* figyelmen kívül hagyásával a *«Tájékoztató»* előtti szövegben foglalt megállapodásainkhoz szíveskedjenek alkalmazkodni.

Ez a körrendelet nagy izgalmat keltett az ügyvédség körében. A bírák, igen szórványos kivételektől eltekintve, eddig sem sokszorozták meg egyszerűen az alaptételeket a tárgyalások számával, hanem figyelemmel voltak a kifejtett ügyvédi munka mennyiségére. Attól tartott tehát az ügyvédi kar, joggal, hogy a körrendelet az ügyvédi költségek erős megnyirbálására fog vezetni. Dr. Pap József a Kamara elnöke tolmácsolta a törvényszék elnöke előtt a kar aggodalmát. A törvényszék elnöke kijelentette, hogy a körrendelet nem célozta az ügyvédi díjnak a leszállítását. Csak azt a gondolatot óhajtotta kifejezésre juttatni, hogy ha a tárgyalás elhalasztása az ügyvéd hibájából történik vagy ha az előkészítő iratokat felesleges módon szaporítják, ez nem emelheti az *illető* ügyvéd munkadíját az ügyfél vagy az ellenfél terhére. Azok a percselekmények azonban (további előkészítő iratok, további tárgyalások stb.), melyek nem az ügyvéd hibája folytán váltak szükségessé, természetesen díjazandók. mert nem lehet a bíróság intenciója az, hogy a tárgyalások számának szükséges szaporítása folytán felmerülő munkatöbblet és időmulasztás megfelelő díjazás nélkül maradjon. A díjazás mértéke tekintetében utalt a körrendelet az érvényben lévő díjszabás VIII. pontjára, mely szerint több tárgyalás esetében a díjtétel az ott kifejtett elvek szem előtt tartásával felemelendő és kiemelte, hogy ez a felemelés ne a díjtétel egyszerű sokszorozása útján, hanem olyképp történjék, hogy a bíró mérlegelje, mennyivel emelje fel az alapidítelt; ez a felemelés *többet* is *kevésbé* is tehet ki, mint az egyszerű sokszorozás és pedig a kifejtett s az ügy érdekében szükségesnek mutakozó ügyvédi munka értéke szerint. A törvényszék elnöke kilátásba helyezte, hogy a legközelebbi napokban újabb körrendeletben ily értelemben fogja eloszlatni az első körrendelet folytatán keletkezett félreértést.

— **«Ostrecht»** címen havi folyóirat jelenik meg Berlinben, dr. Freund, dr. Loewenfeld és dr. Rukser szerkesztésében. A II. évfolyam bevezető szavaiban a szerkesztők utalnak azokra a mélyreható változásokra, amelyeken Kelet-Európa összes államainak jogrendszere keresztülment s a lap hivatására, amely ezen hasonló sorsú államok jogrendszerének kölcsönös ismeretét s ezen népek közti közeledést van hivatva szolgálni. A lap felette gazdag tartalmából kiemeljük Makarow nagyterjedelmű tanulmányát az orosz állampolgárságról, Chmurski ismertetését a lengyel legfelsőbb közigazgatási bíróság szervezetéről, dr. Egyed István cikkét a magyar államjogi provizoriumról, Ohanowicz több állam felértékelési törvényének a külföldi hitelezők jogi helyzetére vonatkozó rendelkezéseit, Hasslacher–Friedenthal a német felértékelési törvényt a követelések válfajainak igen szemléltető tabelláris összeállításában ismerteti. A lap közli továbbá a német, a danzigai, az estlandi, a lengyel, a cseh-szlovák legfelsőbb törvényszékek, a német-lengyel vegyes döntőbíróóságok és a zágrábi hétszemélyes tábla határozatait. Utóbbi felette érdekesen és kimerítően indokol egy 30 évi időtartamra járó bérkövetelés felértékelése tárgyában hozott ítéletet. Ez az ítélet nem csupán a jugoszláv valuta kedvező állása mellett figyelemreméltó, hanem azért is, mert a felértékelés jogi alapját az Optk. 7. §-a szerint «a természeti jogelvekben» találja. Utal arra, hogy egy magánjogi törvénykönyv sem épült az emberiséget érhető katasztrófák feltevésén. A felértékelés sérelem, a kondíciók nagyrésze sem jogász, hanem gazdasági szempontok kedvéért áldozza fel a már megkötött szerződést. A bíró ily eseteket úgy döntson el, mint ahogy becsületesen gondolkozó emberek szerződtek volna, ha a viszonyokat előre látták volna. A felértékelés mérvét, illetőleg a bíróság a romlott valuta nemzetközi árfolyamát csak segédesszköznek nyilvánítja és maximális határnak állítja fel. Egyébként a mi bírói gyakorlatunkkal egyezően a szolgáltatás és ellenszolgáltatás közti arányt tartja döntő szempontnak. E keretben a bérlő gyárában feldolgo-

zott nyersanyagok árából, az alkalmazottak munkabéréből stb. indul ki. Ilykép a felértékelés részleges. Még megemlítjük, hogy a magyar jogi irodalom, jogszabály alkotás és bírói gyakorlat a folyóiratban mindenképpen méltóan van ismertetve. Összintén kívánjuk, hogy a magyar jogászvilág a kitűnő folyóiratot rokonszenvvvel kísérje és a magyar jogélet nemzetközi érdekű mozzanatairól ezután is állandóan informálja.

L. E.

— **Inhalt dieser Nummer.** Dr. S. Sebestyén, Rechtsanwält: Die Reform des Zwangsausgleichsverfahrens; Dr. R. Schuster, Präsident des Obersten Patentgerichts: Aus der Rechtssprechung des Auslandes in Aufwertungsfragen; Dr. L. Fekete, Notarsstellvertreter: Urkundenzwang; Dr. I. Bernfeld: Anklageschrift in Pressachen. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Ügyvédi vizsgára készülő ügyvédjelölt öt évi perfekt nagyvárosi és vidéki gyakorlattal, ügyvédi irodába irodavezetőnek vagy társnak ajánlkozik. Választ továbbít: dr. Borsos Lajos ügyvéd, Cegléd. 17778

Izraelita, 35 éves, nagy gyakorlattal rendelkező ügyvéd fővárosi (esetleg nagyobb vidéki, városi) ügyvédi irodába társulna vagy irodavezetői állást vállalna. Cím a kiadóban. 17779

Idősebb menekült keresztény ügyvéd, fővárosi nagyobb forgalmú ügyvédi irodába betársulna, esetleg az iroda vezetését átvállalná vagy az irodát eladás vagy halál esetén átvinné. Cím a kiadóhivatalban. 17780

Fiatal ügyvéd vagy gyakorlott ügyvédjelölt alkalmazást nyerve. Telefon: 22-17. 17781

Közjegyzői teendőkben teljes jártasságú ügyvéd, helyettesi állást keres helyben vagy vidéken. Cím a kiadóhivatalban. 17782

Ügyvédjelölt egyéves vidéki gyakorlattal, perfekt gyorsírással azonnali elhelyezkedésre alkalmazást keres. Cím: dr. Budai Ferenc, Tiszaróff. 17783

Kezdő ügyvéd, állást keres egész vagy félnapra. Kereskedelmi képzettséggel, németben perfekt. Lakása van, társulás, részesedés ellenében ezt rendelkezésre bocsátja. Ajánlatok kiadóra «Ügyvéd» alatt. 17784

Törvénykönyvek, ügyvédi nyomtatványok és egy schayirograf eladók, délelőtt 10-től 3-ig. Özv. dr. Chilkonénál, VII., Nefelejts-u. 48., I. 9. 17785

Ügyvédi vizsga második részére készülő ügyvédjelölt hat évi nagy vidéki praxissal azonnali belépésre ügyvédi irodába társnak vagy irodavezetőnek ajánlkozik. Dr. Szilágyi Dezső, Kistújszállás Verbőczy-u. 9. 17786

Gépirást, másolást, minden írásbeli munkát olcsón vállalkoz. Cím a kiadóban. 17787

Most jelent meg!

Dr. EGYED ISTVÁN

egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró

MAI KÖZJOGI BERENDEZÉSEINK

Előszóval ellátta

Dr. TÉRFY GYULA, kir. kúriai tanácselnök

Második kiadás

Az új bővített kiadás tartalmazza a legutolsó törvények magyarázatát is

Ára 35,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Most jelent meg!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR (CORPUS JURIS HUNGARICI)

★

1925. ÉVI TÖRVÉNYCIKKEK

Pótlásokkal az 1723–1924. évi törvényekhez

Jegyzetekkel ellátta

Dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Az 1925. évi törvények kétféle alakban jelentek meg, a Corpus Juris Hungarici fekete s a **Hatályos Magyar Törvények** barna kötésben

Ára fűzve 143,750 korona, kötve 175,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a **Franklin-Társulat könyvkereskedésében**

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

VI., Andrásy-út 21.

A Franklin-Társulat ujdonságai

Benedetto Croce: A politika elemei. Századunk nagy gondolkodójának mély fejtegetései a kor egyik legaktuálisabb problémájáról. Ára ————— 37,500 K
E. R. Curtius: Az új Franciaország irodalmi úttörői. Az új francia irodalomnak s egyben a ma szellemi áramlatainak költői erejű analízise. Ára ————— 62,500 K
Dr. Kovrig Béla: Az új Oroszország. A szovjetköztársaság szociális, gazdasági, politikai intézményeinek kimerítő képe s tudományosan objektív kritikája. Ára ————— 150,000 K
Voinovich Géza: Az angol irodalom története. Kimerítő, kitűnő bevezető mindenki számára, aki az angol költői alkotás rengeteg erdejében tájékozást keres. Ára ————— 56,250 K
Stefan Zweig: Három mester. (Balzac, Dickens, Dosztojevszkij.) A XIX. század nagy regényíróinak mesteri arcképe. Ára 56,250 K

Minden könyvkereskedésben kaphatók

Mindennemű

természettani, természetrajzi és chemiai tanszert, valamint tudományos műszert legelőnyösebben szállít

CALDERONI Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaság

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

**Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4**

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Kéri Miklós kir. kúriai bíró: Parlamenti bizottság és tanuzási kényszer. — Dr. Almási Antal egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró: Nem vagyoni kár megtérítése. — Dr. Scholtz Géza igazságügyminiszteri tanácsos: Magyar bíraskodás különös esetei külföldiek házassági pereiben. — Dr. Malonyai Béla kir. törvényszéki bíró: Érvényes-e az orosz szovjet-házasság? — Dr. Borsodi Miklós budapesti ügyvéd: Az előterjesztés halasztó hatálya a végrehajtási eljárásban. — Jogirodalom. Dr. Molnár Kálmán egyet. tanár: Dr. Tomcsányi Mór Magyar Közjoga. — Szemle. *Melléklet:* Perjogi Döntvénytár XI. köt. 1. ív. — Büntetőjogi Döntvénytár XIX. köt. 2. ív. — Magánjogi Döntvénytár XIX. köt. 3. ív.

Parlamenti bizottság és tanuzási kényszer.

A frankhamisítás politikai vonatkozásainak megvizsgálására kiküldött parlamenti bizottságnak több oldalról szemére vetették, hogy a nemzetgyűléstől reá ruházott szuverenitás alapján nem élt azzal a joggal, mely a bünvádi perrendtartás 194—196. §-ai szerint a vizsgáló-, illetőleg az ítélőbíró megilleti az idézés dacára meg nem jelenő vagy a vallomást megtagadó tanura nézve. Ez a szemrehányás újból felszínre vetette a parlamentnek és bizottságainak alkotmányos jogkörére vonatkozó discussiót, mely a politikusokat és jogászokat legutóbb 1903. évben foglalkoztatta abból az alkalmából, hogy egy képviselő megvesztegetési ügyében a tényállás kiderítésére kiküldött parlamenti vizsgáló bizottságnak munkája éppen azért maradt meddő, mert törvény és szokásjogi szabály hiányában a bizottság azokat, kiktől ténybeli adatokat remélt kaphatni, a megjelenésre semmiféle törvényes kényszereszközzel nem kényszeríthette, míg a megjelentek csak azokra a kérdésekre adtak feleletet, amelyekre felelni jónak látták. Akkor is — éppen úgy mint most — az volt a communis opinio, hogy a parlamenti vizsgáló bizottságnak ez a megkötöttsége a Montesquieu-féle hatalmi megoszlás elvének egyenes folyománya, melynek áthágása egy alkotmányos jogbiztosíték ledöntésére vezetne és a bírói hatalom jogkörébe való avatkozással volna egyértelmű. Az ekként érvelők szerint még a törvényhozás sem ruházhatja fel a parlamenti vizsgáló bizottságot a tanuzási kényszer kifejtésének jogával, mert ezzel az állam polgárait egy alkotmányjogi biztosítéktól fosztaná meg.

Ezzel az érveléssel az említett megvesztegetési ügygel kapcsolatosan dr. Ferdinándy Geyza szállt szembe a Jogállam II. kötetének 422. és következő lapjain megjelent, «*Parlamenti vizsgáló bizottság és az országgyűlési tagok megvesztegetésének büntet-hetősége*» című értekezésében. Ebben dr. Ferdinándy kifejtette, hogy a magyar alkotmány nem ismeri az államhatalmi funkciók merev elválasztásának elvét. Ez az elv a régi magyar alkotmányban is ismeretlen volt és újabbkori, (1848 utáni) törvényhozásunk sem helyezkedett arra az elvre. Hiszen a parlamenti kormányzati rendszer meg sem tűri azt, hogy a főhatalom különböző főszervei egymásra kölcsönhatást ne gyakorolhassanak és hogy a hatáskörök szorosan az államhatalmi funkciók szerint különíttessenek el. Utalt erre nézve a képviselőválasztások érvénye felett való bíraskodásról szóló 1899: XV. törvénycikkre, melynek 138. §-a ama körülmények megvizsgálására, amelyek a választókerület képviselő küldési joga felfüggesztésére okul szolgálhatnak, parlamenti vizsgáló bizottság kiküldését rendeli el, ámde a vizsgálat sikere érdekében kimondja, hogy «*a képviselőház vizsgáló bizottsága előtt mindenki megjelenni és a hozzá intézett kérdésekre felelni köteles*». És ugyancsak e §-nak második bekezdése akként intézkedik, hogy «*a vizsgálat eszközésénél a vizsgáló bizottságot mindazon jogok megilletik, a hatóságok annak mindazon támo-*

gatást kötelesek nyújtani, amelyek a bíróság részére ezen törvényben meg vannak állapítva». A bíróság melyről az idézett törvény-cikkben szó van, a kir. Kúria, mely a 100. §. szerint «*a tanukkal szemben mindazon kényszereszközökkel élhet, amelyek a bünvádi eljárásban alkalmazhatók*».

Kétségtelen, hogy amikor a törvényhozás egy parlamenti vizsgálóbizottság kiküldését látja szükségesnek, az ország fontos érdekeit érintő, nagyjeletőségű és súlyos horderejű tényeknek megállapításáról van szó. Tűrhetetlen állapot az, hogy ezt a megállapítást oly egyének, kik tudomásukkal az ügyállás kiderítését elősegíthetnék, ezt ellenállásukkal meghiúsíthassák. A salus republicae megkívánja, hogy ily üzelmeknek eleje vétessék és a suprema lex jogán a parlamenti vizsgálóbizottság a tanuzás kikényszerítésének jogával, akár a kiküldés céljából eredő interpretatio segélyével, akár lege ferenda felruháztassék.

Angliát nálunk a parlamentarizmus példaadójaként szokás emlegetni. Ez az Anglia a maga parlamenti bizottságait már 1871-ben a *Parliamentary Witnesses Oath Act* nevű bill-el felruházta a kényszer-idézés és tanukihallgatás jogával. Amit Anglia a parlamentarizmus common sense sérelme nélkül megvalósíthatónak látott, azt mi is aggály nélkül ültethetjük át törvénytárunkba.

Dr. Kéri Miklós.

Nem vagyoni kár megtérítése.*

1. Nem vagyoni kár a jogalany eszmei jelentőségű javainak valamely jogi tény által bekövetkezett sérelme.**

A műkifejezés gyakorlatunkban, de az 1914: XIV. tc- 39. §-a óta alkotott elég számos törvényünkben is közkeletű. Az tehát a kötelmi jog tárgyalásánál most már nem kerülhető el.

Mai jogunkban a nem vagyoni kár megtérítésére irányuló kötelem csupán *bizonyos*, a forrásokban faj szerint meghatározott eszmei javak és ezeknek is csupán *bizonyos* ugyancsak a forrásokban megszabott sérelmezése esetében keletkezhetik.

Ezeket az eszmei javakat a gyakorlat eleinte minden tételes háttér nélkül és épp ezért csak szűk mederben és a sértő tény bűncselekményi jellegét kiemelő *külső kritérium* hangoztatása mellett ismerte el.

Hovatovább azonban a döntések ettől az alakszerű meghatározástól, valamint attól a belső béklyótól is szabadulnak, hogy a *sérelemnek vagyoni kárra visszavezethetőnek kell lennie*. Most már a nem vagyoni kár megtérítésének igénye mindinkább szélesebb mederbe terelődik.

2. Gyakorlatunkban eddigelé külön törvényes alap nélkül is javak részesülnek a nem vagyoni kár megtérítésének védelmében.

Elsősorban a női becsület, melyet szokásjogunk a csábítással szemben, még pedig a sértett beleegyezésével elkövetett csábítással szemben is (Kúria 491/1923. M. XVII. 35/23.) és a nemi bűncselekményekkel, (Kúria 757/1912. M. VI. 331/191.) valamint az alkalmazási vagy egyéb függő viszony kizsákmányolásával szemben is megvéd.

Így Kúria az orvostól való erkölcsi függést az ingyenesen kezelt 16 éves leánnyal szemben elkövetett csábítás alapján a

* Részlet szerzőnek sajtó alatt levő és a TÉBE könyvtárának sorozatában legközelebb megjelenő: *A kötelmi jog kézikönyve* c. művéből.

** V. ö. Almási: Nichtvermögensschaden im ungarischen Privatrecht c. Szegeden 1923-ban megjelent füzetet is.

nem vagyoni kár megtérítésének alapjául fogadta el (Kúria 180 1918. sz. a. ÜM. 1919. évi 19. szám, fogorvossal szemben.)

Ugyancsak ily védelemben részesül a munkaadó által elkövetett hason tényállású kizsákmányolás is. Különösen gazdasági válságok idejében, amelyekben az alkalmazottak fölött a leépítés vagy a B. listára helyezés Damokles kardja is lóg.

A főnöktől való függési viszony adja okát annak is, hogy gyakorlatunk a versenytilalomra vonatkozó szerződési kikötéseket erkölcsi szempontból is erős felülbírálás alá helyezi és az ennek megszegése esetére megállapított kötbért ott, ahol ez az alkalmazott boldogulását túlságosan megnehezítené, bírói mérséklésnek veti alá. (Kúria 1820 1920. M. XIII. 120/70.)

A nem vagyoni kár megtérítésének oltalmában részesül a hitel is, amelyet gyakorlatunk nyilvános vagy titkos károsításokkal szemben megvéd.

Megvéd különösen azóta, amióta az 1914 : XLI. és az 1923. évi V. tc. ennek a legbántóbb eseteit törvényszóval is kifejezetten a nem vagyoni kár megtérítésének következményével sújtják.

Nem vagyoni kár megtérítésének alapja lehet a művészi hírnév jogtalan bántalmazása is, amelyet Kúria a fölösen sértő és a jogos mértéket meghaladó túlságos és rosszakaratú bírálattal szemben megvéd. (Kúria 1847/1918. M. XII. 262.)

Hasonló elbírálás alá esik a művész művének kontár, a vevőtől vagy mástól származó utólagos megváltoztatásával szemben való védelme. (Kúria 3860 1915. M. X. 258/154.)

3. Bizonyos idevágó esetek törvényi védelme már a közjogba nyúl át. Különösen áll ez az 1915 : XVIII. és XIX. tc.ikre valamint az 1921 : XLIII. tc.-re, amely a hadiszállítási visszaélőkkel és a hazaárulókkal szemben magánjogi alakot mutató sújtó hatásokat alkalmaz. Ezek t. i. végső elemzésükben mégis inkább közjogi jellegűek, mert a jogképeség, nevezetesen a vagyoni jogi jogképeség lefokozását jelentik. (Capitis deminutio.)

4. Tisztán magánjogi alapon tételes törvény rendeli a nem vagyoni kár megtérítését : a sajtó útján elkövetett bűncselekmények és egyéb jogellenes közlés. (1914 : XIV. tc. 39. §-a) a becsületsértés, (1914 : XLI. tc. 22., 24., 28. §-ai) a rágalmozás, (u. o.) a hamis vád, (u. o.) a hitelrontás, (u. o.) a tisztességtelen versenyt megvalósító szándékozás bitorlás, utánzás hírnévrontás, hitelrontás, üzleti vesztegetés, üzleti titok elárulása, (1923 : V. tc. 35. §-a) valamint a szándékos vagy gondatlan szerzőjogi bitorlások esetében, (1921 : LIV. tc. 18. és 30. §-ai.)

5. Mindeme tényállás szándékosan vagy vétkezen elkövetett oly tilos cselekmény, amely a jogalanynak a személyes sérthetlenségétől és önmeghatározásától a nemi és hivatási becsületig, a jó hírnévtől a korlátlan és zavartalan elismerésig és szellemi termékeinek sérthetlenségéig terjedő jogkörét érinti, *amely tehát az önmeghatározási, a megjelölési és a védelmi jogokat foglalja magában. Más szavakkal bírói gyakorlatunkból és tételes törvényeinkből is következtethetjük, hogy mai jogunkban nem vagyoni kár oly tilos cselekmény alapján ítélhető meg, amely a személyiségi jog ellen irányul.*

Forrásaink eme felsorolását — úgy tetszik — nem is magyarázhatjuk másként, mint úgy, hogy az utolsó évtizedben magánjogunkban a nem vagyoni kárra vonatkozóan egy új jogelv jut öntudatosan kifejezésre. Mai jogunkban eszerint a személyiségi jog szándékos vagy vétke (tilos) megsértése a nem vagyoni kár megtérítésére irányuló kötelmet szüli.

6. A nem vagyoni kár fennforgását és mérvét a bíróság szabad belátása szerint ítéli meg. (Arg. Pp. 271. és 1921 : LIV. tc. 17. és 30. §-ok.)

A bíróság a megítélésnél *konstitutive* dönt a fölött is, vajjon a fennforgó sérelmet elég súlyosnak tartja-e ahhoz, hogy annak jóvátételére nem vagyoni kártérítés is szükséges, a fölött is, vajjon a nem vagyoni kár megtérítésének *mily mértéke* méltányos és megfelelő.

Hogy a bíróság mindkét irányban *konstitutive* dönt, az az 1914 : XIV. tc. 39. §-ából teljesen kétségtelen. E szakasz első bekezdése ugyanis a bíróra elsősorban annak eldöntését bízta, *vajjon a nem vagyoni kárra vonatkozó követelés tekintettel az eset körülményeire egyáltalán megfelel-e a méltányosságnak*, második bekezdése pedig ettől felismerhetően elkülönítve annak eldöntését is, *vajjon a nem vagyoni kártérítés indokoltsága esetében melyik a helyreállításra alkalmas megtérítési összeg.*

7. Elvileg ugyanis a nem vagyoni kár megtérítésének köte-

lezettsége az elkövetett tilos cselekmény által okozott sérelem *helyreállítását* célozza, vagyis a személyiségi jogot sértő tilos cselekménynek *kiegyeplítő hatása*. (1914 : XIV. tc. 39. §-a : «nem vagyoni kárért», 1921 : LIV. tc. 18. §-a : «a sértett vagyoni és nem vagyoni kárért megfelelő») . . . »

Ez vezette bíróságainkat arra, hogy eleinte a nem vagyoni kárt főleg csak ott ismerték el, ahol az bizonyos mértékben vagyoniilag is átváltoztatható, ami azonban túlságosan merev és aggályos eredményekhez is vezethet.

8. De körülmények között a nem vagyoni kár megtérítésének mérve oly magas is lehet, hogy az mint a személyiségi jogot sértő tilos cselekmény magánjogi megtorlása is hat vagyis, *hogy annak sújtó hatásává leszen.*

Gyakorlatunk itt az angol jog megkülönböztetéseit : a névleges, a valóságos, a megbecsülő és fokozott kár megtérítését (nominal damages, real damages, estimate damages) mintául vehetné. Ezeknek alapját ugyanis az az etikai gondolat teszi, hogy nem vagyoni kár *bírói ártértékelése a kárt okozó cselekmény és a sértett jogi érdek súlyához képest más-más*. Eddigél azonban bírói döntéseinkben e gondolat hatásai után hiába kutatunk.

9. *A nem vagyoni kár készpénzkövetelés, amely a sértettet illeti.*

Ennek következménye többek között az is, hogy a szerzői jogi bitorlásoknál a kártérítést kirovó két egybehangzó ítélet végrehajtható. Végrehajtható pedig azért, mert az szerzői bitorlason alapuló kártérítési igény *önálló magánjogi követelés és nem pusztán a bűncselekmény járuléka*. (Kúria 609 1925.)

10. Vagyoni kár fennforgása esetében a nem vagyoni kár megtérítésére irányuló igény csakis a vagyoni kárral együttesen vagy legfeljebb annak utána érvényesíthető. (Kúria 7037 1922. MT. V. 136/127.)

Eszerint a nem vagyoni kár megtérítése iránti igény vagyoni kár létezése esetében anyagi jogi szempontból *járulékos természetű*. Oly mereven azonban, mint azt a felhívott döntés teszi, talán mégsem áll, hogy a kétféle igény csakis és kizárólag együttesen érvényesíthető. Lehetséges t. i. az, hogy a vagyoni kár már a bűnvádi eljárás során nyer elintéztet, a nem vagyoni kár iránti igényt pedig a Bp. 6. §-a értelmében a polgári eljárásra utalják. Ez az utalás magában foglalja — és kell is, hogy magában foglalja — a nem vagyoni kár *külön megítélésének lehetőségét* is.

Úgy tetszik tehát, hogy itt is mint egyéb anyagi jogi értelemben vett járulékos igénynél csak annyi szükséges, de azután elégséges is, hogy a főigény teljesítésének felvétele fenntartással történjék.

11. A nem vagyoni kár megtérítésére irányuló igény vagyoni jogi természetű ugyan. Azonban tartalmánál fogva mégis csak akkortól fogva forgalomképes, tehát csakis akkortól fogva hárulhat át és ruházható át másra, amikor azt már keresetileg érvényesítik vagy pedig egyébként értékesítik. (Arg. eadem ratione 1894 : XXXI. tc. 3. §-a, valamint 1921 : LIV. tc. 4. §. második bekezdése, amelynek eadem ratione a nem vagyoni kártérítésre is kell állania.)

A nem vagyoni kártérítési igény e korlátolt forgalomképesége is annak a következménye, hogy ez az igény még nem szakadt el minden vonatkozásban és teljesen attól az alaptól, amelyből kisarjadzott : a személyiségi jogtól.

Ugyanez az összefüggés oka annak is, hogy a nem vagyoni kártérítésre irányuló igény némileg személyiségi jogi tartalmánál fogva épp oly rövidebb elévülés alá esik, mint a személyiségi jog többi, törvényileg szabályozott sértései.

Irott forrásaink ezt a tételt sem fejezik ugyan ki ily élesen. Azonban az 1921 : LIV. tc. 36. §-a alapján azt annál is inkább fennálló jognak kell tartanunk, mert a fentebbiekben felsorolt tényállásoknak a szerzőjogi bitorlásokkal belsőleg azonos természete nyilvánvaló és mert az elévülési időre vonatkozó jogtételeket bírói gyakorlatunk már eddigél más azonos alapú és tartalmú kötelmeknél is kiterjesztette. (Pl. az 1874 : XVIII. tc.ikben foglalt elévülési idő kiterjesztését : a kir. Kúria 558. EH. PHat. II. 49. oldalán.)

12. Amennyiben az előbbiekből más nem következik, a nem vagyoni kár megtérítésére irányuló kötelmekre kiegészítőleg a *vagyoni kárkötelem* (l. ott) és szükség esetén ezeken túl is a kötelmi jog általános szabályai állanak.

Ez abból folyik, hogy mai jogunkban a fentiek szerint a nem vagyoni kár a kártérítési kötelemnek csupán egy alfaja. Hiszen a

nem vagyoni kár megtérítésének önálló magánjogi természetét kiemelő határozatok, (Kúria 7037/1922. MT. V. 136/127.; Kúria 609/1925.) amelyekről az együttes érvényesítés tárgyalásánál szövegtünk, nem egyebek, mint a vagyoni kárra vonatkozó kötelelem elveinek és a kötelmi jog általános rendelkezéseinek a nem vagyoni kártérítésre történt megfelelő alkalmazásai.

Dr. Almási Antal.

Magyar bíraskodás különös esetei külföldiek házassági pereiben.*

Lássuk már most azokat a gyakorlati különbségeket, amelyek az eddigi szokványos felfogás és az eredménykép előálló új felfogás között előállnak. Minden elképzelhető esetre persze nem lehet kiterjeszkedni, de legalább néhány legfeltűnőbb és legtanulmányosabb esetet felemlítünk.

1. A III. példában említett felek között a felekezeti kötéssel létrejött jogviszonyt a bolgár egyházi bíróság felbontja:

a) a szokványos felfogás szerint ezzel a polgárilag keletkezett jogviszony is megszűnt;

b) az új felfogás szerint az érintetlenül fennáll mindaddig míg civiliter önálló perben felbontást nem nyer.

2. A III. példában szereplő felek között felekezeti keletkezett jogviszonyt a bolgár egyházi bíróság érvényteleníti:

a) a szokványos felfogás szerint érvénytelenné válik a polgárilag létrejött jogviszony is;

b) az új felfogás szerint a polgárilag keletkezett jogviszonyt civiliter vagy érvényteleníteni vagy bontani kell, enélkül szabad állapot nem állhat elő.

3. A III. példában szereplő bolgár férfinak volt már fennálló házassága egy más nővel, mikor a példában említett bolgár nővel — nőtlennek hazudva magát — polgárilag egybekelt. A kötés után három héttel a korábbi feleség meghalt. A férfi ezután a példában szereplő nővel felekezeti keletkezett is egybekelt:

a) a régi felfogás szerint a felek érvényes házasságban állnak. Bigámia nem észlelhető és ilyet üldözni nem lehet, sem nem lehet a polgári házasságot bírósággal megsemmisíteni. A felekezeti kötés végleges rendet teremtett;

b) az új felfogás szerint bigámia van és üldözendő. A polgári házasság semmis, civiliter a semmiséget ki kell mondani. A felekezeti kötéssel keletkezett jogviszony pedig a II. variáns szerint kezelendő.

4. A III. példában szereplő felek 1920 június 5-én polgárilag egybekeltek. Összevesznek és polgári per indul meg. A magyar bíróság a polgári házasságot 1924 január 7-én jogerős ítéletével (az I. alatt kifejtett elv alapján) felbontotta. Ámde a felek két nappal az ítélet jogerőre emelkedése előtt kibékültek és felekezeti keletkezett egybekeltek. A lelkész nyugodtan közreműködhetett, mert a felek előtte igazolták azt, hogy polgári kötés már megtörtént:

a) a felek Magyarországon is érvényes kapcsolatban vannak, a magyar bontó ítélet hatálytalanná vált;

b) az új felfogás szerint polgári házasság nincs. A felekezeti kötelelem a II. eset alá vonandó Magyarországon érvényes házasság csak akkor keletkezik, ha a felek polgárilag újból egybekeltek.

5. A felek 1920. évtől Magyarországon felekezeti keletkezett házasságban élnek. Három gyermekük van, akik a magyar anyakönyvekben törvénytelenek gyanánt vannak bejegyezve. A felek 1925 október 9-én polgárilag egybekeltek:

a) egységes jogviszony van, bolgárjogi tartalommal, tehát az anyakönyveket úgy kell kiigazítani, hogy a gyermekek születésüktől kezdve törvényesek;

b) a gyermekek anyakönyvébe azt lehet csak feljegyeztetni, hogy a szülők utóházassága által törvényesítve vannak.

6. A bolgár férfi — fennálló házassága ellenére — Budapesten 1920 október 2-án egy más bolgár nővel felekezeti keletkezett egybekelt. Miután a korábbi felesége meghalt, az utóbbi nővel polgári házasságot is köt (Hiszen akadálya nincs):

a) a bolgár fórum a felekezeti házasságot érvényteleníti bigámia okából. Bigámia miatt a feleket üldözni kell. A polgárilag megkötött házasság pedig, habár annak a világon semmi hibája nincs, ipso facto: érvénytelen;

b) a polgári kötelelem hatályosan fennáll, míg a magyar bíróság fel nem bontja vagy valamely okból érvénytelennek ki nem mondja. Bigámia Magyarországon nincs és itt nem üldözhető.

A szíves érdeklődő maga is elképzelhet sok más variációt is, amelyeket az új felfogás alapján teljesen következetesen meg lehet oldani, ellenben a régi szokványos felfogással, amely egységes jogviszonyt szeretne megkonstruálni igen varázslatos útra kénytelen térni. Varázslatosra azért, mert a mindenható bolgár jog — bár erre eszeágában sincs gondolnia — a civilis jogviszony felett is érdemben dönt. Legalább is az «egységes jogviszony» elmélet erre a csodás eredményre kíván kilyukadni.

És most legyen szabad rátérni a jogi kérdésnek egy egészen sajátos variánsára az alábbi példa keretében:

A bolgár férfi magyar nővel kötött két forma mellett házasságot. Vizsgáljuk meg az érvénytelenítés mikéntjét a H. T. 117. §-ának első bekezdésével egybevetve! Igen érdekes eredményeket fogunk kihámozni. A H. T. 117. §-a az érvénytelenítési perre megadja a magyar bíróság illetékességét, ha a házasságot itt kötötte és a nő férjét külföldre nem követte.* (Vesd össze az 1911. I. tc. 640. §-át is.) Feltételtől függőleg ez a §. a 116. §. vezető elvét áttöri, kivételkép magyar kompetenciát ad magyar bíróságnak, mert a nő az érvénytelenítés sikeres bírói megállapításával magyar állampolgárságát egy percre sem vesztette el. A legis ratio tehát az állampolgárság változatlanságára épít. Persze a kivételes szabály előtt csak olyan eset lebeghetett, amikor a külföldi férfi és a magyar nő között egyetlen egy aktussal keletkezett itt is és a férj hazájában is házasság és ezen egyetlenegy jogviszony érvénytelensége felett kell bírósággal dönteni.

Vagyok bátor teljes szerénységgel azt vallani, hogy a kettős forma szerint létrejött kettős jogviszonyban álló eredetileg magyar honos nőre a H. T. 117. §-ának első bekezdése nem jogszabály. Ugyanis a mi esetünkben a házasság alaki érvényességét szabályozó jogtétel ereje önmagában is kiemeli az esetet a H. T. 116. §-a alól. Egyszerűen előáll tehát az a jogi helyzet, hogy önálló kivételre nincs is szükség. A magyar bíróság a magyar polgári aktus létesítette jogviszony eredeti érvénytelenségét már ugyis illetékes elbírálni, a 117. §. tehát itt felesleges és nem ható jogtétel. És ennek az érvénytelenítésnek nem is feltétele az, hogy a nő férjét külföldre nem követte. Ez tökéletesen közömbös. Nem okvetlenül szükséges az sem, hogy a házasságot itt kötötte. Ha Berlinben történt a polgári kötés akkor is eljárhat a lakhely szerint illetékes magyar bíróság.

S mi lesz, ha a magyar bíróság a polgári jogviszonyt érvényteleníti? A nő változatlan magyar állampolgársága, amelyet nem érint az, hogy a nő a felekezeti kötéssel egyben bolgár állampolgár is. (1879. I. tc. 36. §-a.) A magyar nőnek a bolgár férjével felekezeti keletkezett házassága nem jogcím a magyar honosság elvesztésére, mert ez nem házasság. A nő tehát a II. eset viszonylatában álló magyar nő. Szerintem új házasságkötésre képes, anélkül, hogy a felekezeti kötelelemnek meg kellene szűnnie vagy azt is érvényteleníteni kellene.

A férfi azonban bolgár állampolgárságán át kötött állapotban van. Mert rá nézve nem áll elő a kedvezményes helyzet, ami egyedül és kizárólag ahhoz kapcsolódik, hogy a nő volt és mindig is megmaradt magyar. Óriási különbség ez, a joghatások mikéntjét is más-más irányba tereli.

Sőt a bolgár férfi, ha utóbb magyar állampolgárságot is szerezne, még mindig kötelelemben áll! Miért? Mert a bolgársága alatt bolgárjogilag érvényesen keletkezett jogviszonyt áthozza magával változatlanul. Mit kell tehát tennie? A magyar bíróságnál kell a felekezeti aktussal keletkezett jogviszonyt felbontatnia!

Abszurdum! Fogja mondani a szíves érdeklődő! Hiszen a magyar bíróság a házasságot már érvénytelenítette. Res judicata-val állunk szemben. Több jogkérdés nem lehet! Engedelmet kérve, sietek rámutatni, hogy szerény fejtegetésem bebizonyította, hogy ugyanazon felek között két jogviszony áll, amelyek mindegyike más. Ez a más igenis bíróság elé tartozik, mert ez nem res judicata!

S mit tenne a régi elmélet a felvetett érdekes jogkérdésnél? Polgárjogi jogviszonyt látna egyedül, amelyet a felekezeti kötés létesített. Nyilván csak akkor engedné meg a magyar bíróság

* Ezen kivételes rendelkezésről fejtegetést közölt dr. Balla Ignác budapesti ügyvéd: «A házassági per és honosság» című értekezésének 33. és 34. old. (A polgári jog könyvtára: 1. füzet. 1925. évben.)

* Ref. közl. — Az előbbi közl. lásd a 1., 4. és 5. számban.

illetékességét, ha a H. T. 117. §-ának első bekezdésének esete állana elő. S bizonyosan a felekezeti kötésből előálló házasságnak érvénytelenségét kellene a magyar bíróságnál megállapítani! Ez — ha sikerül — maga után vonja, hogy a polgárilag keletkezett jogviszony is megsemmisül, amelynek pedig a világon semmi, de semmi hibája sem volt.

Rá kell mutatni arra az analógiára is, hogy a magyar törvény belföldön minden kánonjogi és felekezeti hatást kijárván, belterületén is előállhat, hogy valami joghatás polgárjogilag van, de egyházjogilag (kánonjog) nincs és megfordítva egyházjogilag van joghatás, de polgárjogilag nincs. És ezekben az összeütközésekben csak a polgári törvény irányadó. A mi problémánknál tulajdonképp ugyanez áll elő t. i. idegen jogon át egyházjogi tétel akarna érvényesülni a magyar polgári törvénnyel szemben. És a külföldi jognak ez a törekvése éppenséggel nem szerény. Mert azt megengedjük és elismerjük, hogy a bolgár házassági jogban a bolgár g.-keleti lelkészek az állam részéről elismert funkcionáriusok a házasság létrehozásánál, de semmiesetre sem engedhető meg, hogy a magyar területen működő g.-keleti lelkészek, akik egyben magyar állampolgárok, idegen állam törvénye alapján funkcionáriusok lehessenek. Ennél a pontnál kerül a bolgárjog összeütközésbe, a magyar törvénnyel. Olyan működési kört akar egy más állam területén működő, más állampolgár lelkészre átruházni, amely működési kör ebben a más államban a lelkészeket meg nem illeti és olyan lelkészekre, akik felett parancsolási joga nincs. Ezzel a prepotens magatartással szemben nem a magyar térszről való behódolás, hanem a magyar törvény uralmának teljes biztosítása lehet csak a felelet.

Nem azt kell tehát döntőnek venni, hogy a felekre nézve kényelmetlen a kettős kötelék és a kétirányú bírói jogsegély, hanem azt, hogy a külföldi prepotens jogtétel vezet a nehezebb jogi helyzetre. Az előálló következmények ódiuma nem minket ér. Mi nem oktrojáljuk rá idegen államra, hogy az ő területén a mi jogunk szerinti házasságkötési, fórumok legyenek hanem belátva azt, hogy idegen jogterületen idegen jog uralkodik, magyar állampolgárainkat ez alá a jog alá utaljuk.* Ez pedig óriási különbség a mi javunkra. A bolgárjog egyszerűen be akar törni magyar területre és itt akar uralkodni. Ezt zárja ki a magyar törvény a 113. §. első bekezdése alapján.

És ha Bulgária egyezményes állam lenne, az 1911: XXII. tc. 5. cikke végezné a területi jog védelmét, a rátörő idegen jognak felekezeti jellegű támadásával szemben. S figyeljünk arra is, hogy a III. esetben a fenti törvény 7. cikke nem működik.

Bulgária, a régi Szerbia és Görögország csak az államvallás követőire nézve írják elő külföldön is a kötelező felekezeti házasságot. Az osztrák joggyakorlat (amely a mai utódállamok egyes területén ma is hatályos még) az osztrák honos külföldön kötött házasságának alaki érvényességére ugyan általában a locus regit actum elvét alkalmazza, de megteszi azt a kivételt, hogy a polgárai által külföldön csak felekezetiileg történt kopulálását is házasságot létrehozónak tekint, mert ez a forma az osztrák jogban előírt formának megfelelő. Például: Egy osztrák férfi egy osztrák nővel (mindketten róm. katolikusok) Budapesten csak a római katolikus lelkész előtt házasságot kötve, Magyarországon érvényesen keletkezett házasság ugyan nincs, mert a locus regit actum elvének a felek nem feleltek meg: mégis, az osztrák jogfelfogás szerint, osztrák jogilag érvényes házasság van. Ha azonban ugyanezen felek polgárilag is egybekeltek, akkor az osztrák jog is elismeri, hogy a felek «ezzel» váltak házastársakká.

Ugyancsak érdekes jogeset lehet ebből credőleg nálunk, ha a Budapesten csak egyházilag kopulált felek egyike, utóbb magyar állampolgárságot szerez és itt kíván új házasságot kötni? Bár a magyar jog szerint érvényes házasság nincs, az osztrákjog szerint ilyen létrejött. S ami a fél osztrák állampolgársága alatt az osztrákjog szerint érvényesen létrejött, az a fél állampolgárságának megváltozása által nem válik nemlétezővé. Ehhez képes a magyar bíróságnál kell kérni a házasság felbontását vagy érvénytelenítését, ha utóbbira van valamely ok.

A régi lengyeljog, amely a mai Lengyelország egy bizonyos területén ma is uralkodó jog, az egész vonalon a felekezeti kö-

tést teszi kötelezővé akként, hogy lengyelek, vagy lengyel férfi és külföldi nőnek külföldön is felekezetiileg kell a házasságot megkötni; a külföldi polgári házasság legfeljebb putatív házasság és semmisségét Lengyelországban kell kimondatni. Ez egészen különös tétel. Ebből eredő megoldásra az alábbi a gyakorlatban tényleg felmerült jogeset adjon képet. Lengyel férfi magyar nővel Budapesten előbb polgári, azután róm. kath. lelkész előtt házasságot kötött. A polgári házasságot egy vidéki magyar törvényszék felbontotta. Hogy mi alapon, az tisztázva nincs. Semmiesetre sem azért, mert ennek a házasságnak felbontása valóban csak itt történhetett meg. A nő abban a téves felfogásában, hogy ő most már újból magyar állampolgárnő, új házasságot kívánt itt Magyarországon, magyar férfivel kötni. Az anyakönyvvezető felvilágosította, hogy ő ma is lengyel, sőt férjes nő. Mit kell ennek a nőnek tennie, hogy új házasságkötésre képes legyen? A kath. lelkész előtt kötött házassága, amely Lengyelországban a joghatárokat létrehozta és őt lengyel állampolgárrá tette, hazájában felbonthatatlan. Ott tehát legfeljebb ágytól és asztaltól elválasztást kérhet. Világos, hogy a nőnek a magyar állampolgárságot kell visszaszereznie, ehhez azonban a magyar bontó ítélet nem elegendő, hanem kell lengyel ágytól és asztaltól elválasztó ítélet, hogy az 1879: L. tc. 41. §-a alkalmazhatóra váljék. Itt ugyanis egészen bizonyos, hogy a nő megszűnt magyar lenni és lengyellé vált. Utóbbi hatást a lengyeljogi házasság idézte elő. Az 1879: L. tc. 41. §-át csak úgy lehet adott esetben magyarítani, hogy az annak a házasságnak felbontását vagy legalább a felek bírói separációját írja elő, amely a magyar nőt külföldivé tette. A mi esetünkben nyilvánvalólag ezt a lengyeljogi házasság idézte elő. A visszahonosításhoz tehát ennek a házasságnak bírói felbontását vagy ebben a kötelékben álló felek bírói elválasztását teszi szükségessé. Tegyük fel mindezek alapján a nő igazolni fogja, hogy visszahonosítása folytán újból magyar állampolgár. Köthet-e új házasságot? Szerintem nem köthet, mert előbbeni hazája törvényei szerint létrejött és ma is fennálló kötelékben áll. Mit kell tehát még tennie? A magyar bíróságnál fel kell bontatni a felekezeti kötéssel létrejött házasságát. Ismét az az eset fog előállni, hogy kétszer kellett igénybe vennie a magyar bíróság jogsegélyét, mert két önálló jogviszonyról volt szó. Az eset — minden mástól eltekintve — azért is érdekes, mert feltárja azt a gyakorlati — eddig még soha el nem gondolt — lehetőséget, hogy magyar bíróság juthat abba a helyzetbe is, hogy egy ítéletben két házassági jogviszony felbontása tárgyában határozzon. Erre akkor kerül sor, ha a két jog összeütközésében álló házastársak akár mindketten, akár csak egyikük magyar honossá válnak és a két jogviszonyt áthozzák magukkal. (Mindaddig csak egyetlen-egy analóg esetet tudok, mikor t. i. a magyar bíróság magyar állampolgárunk Oroszországban a szovjet szerv előtt kötött, de egyben a lelkész előtt kötött házasságát is felbontotta, mert kétes volt előtte, hogy melyik forma volt tulajdonképpen jogviszonyt létesítő hatályu.) De ha ebben a példában úgy állana a helyzet, hogy a magyar polgári aktsussal létesített viszonyt a magyar bíróság érvénytelenítette volna — amire a fentebb már előadottak szerint a H. T. 117. §-án kívül is joga van — akkor a nő egy percre sem szűnt meg magyar honos lenni, tehát a felekezeti házasság matrimonium nem existens és így ezt bontani nem is kell. A lengyel férj pedig marad lekötvén. Ha utóbb ő is megszerzi a magyar honosságot, a lengyel jog szerint keletkezett házasságot fel kell itt bontatnia.

Még egy kérdést vetek fel. Ha a törvény szellemében levezetett irányelvek helyesek és a két jogviszony kétféle bírói eljárás alá tartozik, a magyar bíró arra a meggyőződésre is juthat, hogy ő ugyan feltétlenül hivatva van a magyar polgári kötéssel keletkezett jogviszonyra nézve dönteni, de ezt majd csak azután teszi, ha a felekezetiileg keletkezett jogviszonyra nézve a külföldi bíróság már ítelt. Ez a felfogás tisztán gyakorlati célszerűségi szempontot tart szem előtt. Azt elismeri, hogy két, egymástól független jogviszony egyikére vonatkozólag dönteni hivatva van, sőt azt is, hogy elvileg semmiféle sorrendet sem lehet előírni, mégis kívánatosnak véli, hogy a külföldi bírósághoz alá tartozó jogkérdés már eldöntött legyen. És pedig azért, mert a felek egyike vagy másika a magyar ítélet alapján esetleg új házasságra léphet nálunk, mert a közigazgatási hatóságok esetleg nem vennék vizsgálat alá azt, hogy vajjon a bolgár jog szempontjából is beállott-e a szabad állapot?

* Ebben rejlik az, hogy a lex loci celebrationis elve nemzetközileg a legjobban szolgálja az összeütközések elhárításának magasrendű ideálját.

Szerény nézetem szerint az említett aggály megfordított esetben még erősebb lehet! A mai szokványos felfogás mellett csaknem bizonyos, hogy a bolgárjogi döntés után a magyar közigazgatási hatóság még kevésbé keresné a magyar bírói ítéletet, hanem skrupulus nélkül hajlandó lenne eljárni. Minden aggályt elhárít azonban a következő. A bolgár fél új házasságkötéshez a H. T. 113. §-ának utolsó bekezdésében foglalt igazságügyminiszteri felmentést kénytelen kérni, amelyet pedig nem kaphat meg mindaddig, míg vagy nem igazolja, hogy a felekezeti aktussal létrejött házasság a bolgár jog szerint is megszűnt, avagy érvénytelenített, vagy pedig az anyakönyvvezető előtt esküvel nem igazolja, hogy felekezeti kötés nem volt. Van tehát bekapcsolódó ellenőrző szerv, amely utját vágja a bolgár jog kijátszásának. Ha pedig a fél hamis esküt tett, ennek következményei fognak beállni. Így tehát nem indokolt a magyar ítélkezést attól tenni függővé, hogy bolgár ítélet már van. A tárgyaló bírói álláspont illetőleg aggály még arra is kiterjeszkedhetik,* hogy a bolgár férfivel két aktussal kapcsolatba került eredetileg magyar nő, a magyar bontás után visszahonosítás útján újból magyarrá válik és ez alapon támadhatnak megoldhatatlan bonyodalmak. Ez az aggály azonban — ha a jogszabályokban elrejtett erők helyesen működnek, illetőleg a helyes irányú működést nyitjuk meg — semmiképp sem áll meg. Mint már fentebb említettük, az 1879. L. tc. 41. §-ában szabályzott visszahonosítás ugyanis feltételül szabja azt, hogy a házasság fel legyen bontva, vagy legalább a felek között bírói elválasztás már megtörtént legyen. A mi esetünkben (ahol két jogszemély van) az a perdöntő kérdés nyomul előtérbe: melyik házasságra kell a fenti feltételt vonatkoztatni? Minthogy a visszahonosítás célja magyarrá tenni azt, aki «házassága» következtében vált külföldivé: azt a házasságot kell tehát a 41. §. szempontjából döntőnek tekinteni, amely a bolgár állampolgárságot előidézte! Ez pedig a felekezeti létrejött házasság. Így a bolgárjogi házasságnak bolgárjogi felbontása nélkül visszahonosítás nem is történhetik. A vélt bonyodalom meggátlója ehhez képest nem a házassági eljárások sorrendjében keresendő, hanem a jogszabályoknak következetes alkalmazásában.

... Fejtegetésemnek ezzel végre jutottam. Kiemeltem a H. T. és az 1911. XXI. és XXII. tc. néhány jogszabályának rendkívüli jelentőségét. Tettem ezt azért, mert kíváncsi, sőt egyenesen szükséges, hogy a speciálisan házassági joggal foglalkozó szakemberek, elsősorban pedig a bíróságaink a máig még kialakulatlan problémánál állást foglaljanak és egyöntetű országos bírói gyakorlat alakuljon ki. És ha a bírói döntés a törvényeink szelleméből folyó és fentebb levezetett elveket helyeseknek találja, úgy ezáltal törvényes hatáskörben a m. kir. bíróságoknak illetékessége nyerend megállapítást külföldiek házassági pereiben eljárni olyan tényállás mellett, amely eleddig nem igen vezetett arra, hogy a magyar bíróságok eljártak volna. És minden egyéb, a bírói ügykör ilyen bővüléséhez kapcsolódó előnyök között a legnagyobb előny, hogy a magyar állam nem mond le az őt törvényesen megillető bírói hatalom gyakorlásáról. Eleget vesztettünk, sok jogunkról le kellett mondanunk, hatalmi szóra, miért adjunk fel jogokat ott, ahol erre minket senki és semmi sem kényszerít!

Szerény fejtegetésem bizonyára nem teljes, sok részletkérdésben merülhetnek még fel részletproblémák, de feladatom nem is arra irányult, hogy minden kérdést feltárjak, hanem pusztán arra, hogy az elvi kérdést szellőztessék, az érdeklődést felkeltsem. A további a gyakorlati szakemberek, főleg bírourak kezébe van bízva. Nagy perspektíva nyílik, a bírói gyakorlat van hivatva az utakat megnyitni.

Dr. Scholtz Géza.

Érvényes-e az orosz szovjet-házasság?

A «Magánjogi Döntvénytár» XIX. kötete a budapesti kir. ítélőtáblának 10. P. 4864/1922. számú érdekes elvi jelentőségű ítéletét közli, amelyben a kir. ítélőtábla arra az álláspontra helyezkedik, hogy a magyar hadifoglyok részéről Oroszországban kötött ú. n. szovjet-házasság nem létezőnek tekintendő.

A kérdés gyakorlati fontossága kézenfekvő.

Igen sokan vannak az Oroszországban volt hadifoglyok között, akik ott szovjet-házasságot kötöttek, közülök számosan feleségü-

ket is magukkal hozták Magyarországra, annak a kérdésnek eldöntése tehát, hogy az ilyen — egyházi kötés nélkül — az orosz szovjet hatóság előtt létrejött házasság létezőnek tekinthető-e vagy sem, úgy a házastársak személyi mint vagyoni jogviszonyai tekintetében fokozott jelentőséggel bír.

A kérdés a jogirodalomban is vitákra adott okot.

Dr. Scholtz Géza a «Magyar Jogélet» 1922. március 1-én megjelent számában közzétett cikkében az ilyen házasságot nem létezőnek tekinti, de «A házasságkötés szabályai» című művében (108 oldal) a közigazgatási hatóságok ezen állásfoglalásának revízióját sürgeti, viszont dr. Blau György-nek a «Magyar Jogélet» 1922. szeptember 15-én megjelent számában közölt cikkében kifejtett álláspontja szerint a házasság létezőnek tekintendő.

A m. kir. igazságügyminisztérium a házassági akadályok alóli felmentés (dispensatio) megadásánál következetesen azt az álláspontot foglalja el, mely szerint «Oroszországban fennállóknak ma is azokat a jogszabályokat kell tekinteni, amelyek a régi törvényes uralom alatt jöttek létre. Ezeknek a jogszabályoknak értelmében pedig a házasságot annak a felekezetnek kellése előtt kellett megkötöni, amelyhez a házassulók, vagy legalább az egyikük tartozik». (41,458 1921. I. M. I., 37,076 1923. I. M. II., 48,348/1923. I. M. II.)

A m. kir. igazságügyminisztérium álláspontja szerint tehát a csupán szovjet hatóság előtt kötött házasság nem létezőnek tekintendő, amely álláspont indokolása az, hogy «az ú. n. tanácsköztársaságot eddig a művelt államok egyike sem ismerte el oly államhatalomnak, amelynek jogszabályait a nemzetközi jogi érintkezésben az államok kölcsönösen elismerni szokták, minthogy az ú. n. tanácsköztársaság a művelt államok felfogásának megfelelő államhatalom helyébe kifejezetten a felfegyverkezett proletariátus terrorisztikus uralmát tette. A másik ok az, hogy azokat az állítólagos szabályokat, amelyeket a házasságkötés kérdésében az orosz tanácsköztársaság alkotott, mindeddig nem sikerült hitelesen megállapítani. Az elfoglalt álláspont mellett szölt továbbá a kérdés erkölcsi vonatkozásaiban az a körülmény is, hogy a közfelfogás is idegenkedik attól, hogy az ú. n. szovjet-házasságokat a művelt államok erkölcsi és jogi felfogásának megfelelő házasságoknak ismerje el. Erre lehet visszavezetni azt az általánosan tapasztalt jelenséget, hogy az ú. n. szovjet-házasságot kötött felek nagyrésze a hadifogságból való visszatérésük lehetőségének megnyitja után az életközösséget egyszerűen rövid úton megszüntette, azok a felek pedig, akik a házassági együttélés komoly szándékával tértek vissza együtt Magyarországra, az esetek túlnyomó részében házasságukat itt újból megkötötték. Végül az ú. n. szovjet-házasság alaki érvényességének elismerése azokra a nagyszámú volt hadifoglyainkra, akik a szovjet-házassági együttélést a hadifogságból való visszatérésük alkalmával rövid úton megszüntették, beláthatatlan és megoldhatatlan családügyi bonyodalmak kútforrásává válnék». (37,076/1923. I. M. II.)

Hasonló álláspontra helyezkedett a budapesti kir. ítélőtábla az 1925. április 20-án hozott 10. P. 4864/17—1922 és az 1925. május 19-én hozott 10. P. 5545/25—1923. számú ítéleteiben lényegileg ugyanazon indokokból, mint a m. kir. igazságügyminisztérium arra való hivatkozással, hogy a H. T. 113. §-ának az a rendelkezése, mely szerint a házasságkötés alaki kellékeire nézve a kötés helyén és idejében fennálló törvények érvényesek, azért nem foghat helyt, mert «a nemzetközi jogban elfoglalt álláspont szerint az a rendelkezés, hogy az egyik állam a saját polgárával szemben a másik állam jogszabályait alkalmazza, csak az ú. n. elismert vagyis azoknak az államoknak a jogszabályaira nézve található alkalmazást, amelyeknek jogszabályait a nemzetközi jogi érintkezésben az államok kölcsönösen elismerni szokták. A m. kir. igazságügyminisztériumnak 1923. 48,348. I. M. II. szám alatt kelt értesítése szerint az orosz tanácsköztársaságot a művelt államok általánosan és így Magyarország sem ismerték el oly államhatalomnak, amelynek jogszabályai a nemzetközi jogi érintkezésben kölcsönösen alkalmazást találhatnak, sőt a m. kir. igazságügyminisztériumtól nyert szóbeli értesítés, valamint a köztudomás szerint még az a szerződés sem nyert ratifikálást, amelyet a kereskedelmi viszonyok rendezése tárgyában Magyarország a tanácsköztársasággal óhajtott kötni. Az orosz tanácsköztársaság által alkotott jogszabályok el nem ismerése következtében a nemzetközi jogi érintkezésben azok a jogszabályok találhatnak alkalmazást, amelyek érvényesek voltak Oroszországban a tanácsköztársaság megalakulása előtt és amelyeket az államok azelőtt alkalmaztak».

* Az egyik budapesti kir. törvényszék egyik jeles bírójának volt ez az álláspontja, amelyet egy perben kifejezésre juttatott.

A m. kir. igazságügyminisztériumnak közigazgatási vonatkozásokban elfoglalt és a budapesti kir. ítélőtáblának a fent idézett ítéletekben kifejtett álláspontját nem tehetem magamévá.

A H. T. 113. §-ának rendelkezése szerint ugyanis «a házasság érvényessége a házasságkötés alaki kellékei tekintetében a házasságkötés idejében és helyén fennálló törvények szerint ítélandó meg».

Nem szenvedhet kétséget ezek szerint a házassági törvénynek idevonatkozó álláspontja, amely a házasságkötés alaki kellékei tekintetében a locus regit actum elvét iktatta törvénybe, hivatkozván arra, hogy «úgy a külföldi törvényhozásokban, mint az elmélet terén uralkodó felfogás szerint alakszerűségek tekintetében a házasság érvényességét azon törvény szerint kell megítélni, mely a házasságkötés helyén és idejében fennállott». (H. T. javaslata 136. §-ának indokolása.)

A magyar H. T. is elfogadta tehát elvben a jogérzet és nemzetközi érdekközösség által előírt azon követelményt, hogy területén idegen jog is alkalmaztassék.

Ezen általános nemzetközi magánjogi szabály alól az állami szuverénitásból kifolyólag csupán annyiban tehető kivétel, hogy egyrészt egy állam sem ismer el a maga területén oly külföldi jogszabályt, amelyeket a maga felfogása szerint emberieseknek, különösen pedig az erkölccsel összeegyeztethetőknek nem tekint (pl. a bizonyos időre korlátozott vagy azt a házasságkötést, amely a nőt rabszolgává teszi), másrészt pedig az állam a maga területén nem ismer el idegen jogban gyökerező oly joghatást, amelyet a maga állami rendjébe és érdekeibe ütközőnek ítél. (1881: LX. tc. 4., 54. illetve 1908: XLI. tc. 6. és köv. §-ai, 1877: VIII. tc. 4. §-a, 1883: XXV. tc. 21. §-a és 1911: I. tc. 414. §-ának 5. pontja). — (V. ö. Szántó Mihály: «Nemzetközi magánjog» című 12. oldal és dr. Ferenczy Árpád: «A nemzetközi magánjog kézikönyve» című 7. oldal.)

A nemzetközi magánjog értelmében tehát a hazai jog a külföldi jogszabályok alkalmazása tekintetében csak annyiban tartalmaz egy ú. n. közrendi fenntartást, közrendi clausulát (clause d'ordre public) hogy olyan külföldi jogszabályt, amelynek belöldön való érvényesülése emberieségbe, közjogba vagy állami érdekbe ütköznék, a bíró figyelembe nem vehet. (Német ptk. él. t. 30. §. «Die Anwendung eines ausländischen Gesetzes ist ausgeschlossen, wenn die Anwendung gegen die guten Sitten oder gegen den Zweck eines deutschen Gesetzes verstossen würde». — Code Civil 3. §. első bek.: «Les lois de police et de sûreté obligent tous ceux, qui habitent le territoire.» 6., «On ne peut déroger par des conventions particulières aux lois qui intéressent l'ordre public et les bonnes mœurs». Olasz ptk. bev. 12.: «In nessun caso le leggi di un paese straniero potranno derogare alle leggi proibitive del regno, né alle leggi riguardanti in qualsiasi modo l'ordine pubblico ed il buon costume». Svájci ptk. él. t. 2. §. második bek. . . . «Demgemäss finden Vorschriften des bisherigen Rechtes, die nach der Auffassung des neuen Rechtes der öffentlichen Ordnung oder Sittlichkeit widersprechen, nach dessen Inkrafttreten keine Anwendung mehr».)

Hogy a magyar házassági törvény a házasságkötés alakszerűségei tekintetében a külföldi jog alkalmazását minél kevésbé kívánta megszorítani, az kitűnik a törvényjavaslat 136. §-ának indokolásából is. A 108. §. általános szabálya szerint ugyanis külföldön kötött házasságok érvényességét a kor és cselekvőképesség tekintetében mindegyik házastársra nézve kizárólag hazájának, egyéb tekintetben pedig mindkét fél hazájának törvényei szerint kell megítélni. Ezen általános szabály alól nem fogadta el a törvény azt a kivételt, hogy «ugyanazon honosságú házassulók között hazájok területén kívül kötött házasság alakszerűségek tekintetében érvényes volna akkor is, ha a házasságkötéskor a jegyesek hazájában fennálló törvények megtartottak, mert abból indul ki, hogy a házasságkötés módzatai mindegyik állam jogrendjének oly lényeges alkatelemét képezi, hogy azokhoz mindenki, aki az illető államban házasságra lép, feltétlenül alkalmazkodni köteles».

Az orosz szovjet-házasság elismerésénél tehát — igénytelen nézetem szerint — nem bir jelentőséggel a m. kir. igazságügyminisztérium fent hivatkozott véleményeiben és a kir. ítélőtábla ítéleteiben kifejtett az a szempont, hogy az orosz tanácsköztársaságot a művelt államok általánosan és így Magyarország sem ismerték el oly államhatalomnak, amelynek jogszabályai a nemzetközi jogi érintkezésben kölcsönösen alkalmazást találhatnak és még az a szerződés sem nyert ratifikálást, amelyet a kereskedelmi

viszonyok rendezése tárgyában Magyarország a tanácsköztársasággal óhajtott kötni, mert eltekintve attól, hogy a művelt államok közt van olyan, amely az orosz tanácsköztársasággal a diplomáciai érintkezést már felvette, a nemzetközi magánjog értelmében a külföldi jog alkalmazása tekintetében nem az az irányadó, hogy az illető külföldi állam kormányformája elismert-e vagy sem, hanem az, hogy a külföldi jogszabály tartalmaz-e olyan rendelkezéseket, amelyeknek érvényesülése belöldön az állam tekintélyével, fennálló rendjével, vagy erkölcsi felfogásával össze nem egyeztethető, amint hogy a házasság érvényességére és felbontására vonatkozó hágai nemzetközi egyezményekben is (1911: XXI. tc. 8. cikkének és XXII. tc. 9. cikkének indokolása) a szerződő államok valamely nem szerződő állam törvényeinek alkalmazására éppen abból az okból nem kötelezték magukat, mert lehetséges, hogy az illető nem szerződő állam törvénye egészen más civilizáció törvénye és esetleg ellentétben áll a szerződő államok jogrendszerének alapelveivel.

Az orosz szovjet-házasság elismerése tehát csak akkor volna megtagadható, ha az orosz szovjet-házasságjog a házasság intézményének a magyar jog szerint fennálló alapelveivel vagy a magyar házassági törvénynek a házasság lényegére, etikai jelentőségére és joghatásaira vonatkozó szellemével össze nem egyeztethető alapelveken épülne fel.

Ámde az orosz házasságjog ilyen rendelkezéseket nem tartalmaz.

Dr. Freund Henrik: «Das Zivilrecht Sowjetrusslands» című művének adatai szerint (52—132. §-ok) ugyanis a házasság megkötésére, valamint a házastársak személyi és vagyoni jogviszonyaira vonatkozó rendelkezések nem tartalmazzak oly intézkedéseket, amelyek a magyar házassági törvény szellemét szem előtt tartva akár közerkölcsi, akár az állami rend szempontjából a magyar joggal összeegyeztethetők nem volnának.

Egyedül a házasság felbontására vonatkozó 87. §-nak az a rendelkezése, mely szerint: «Als Grund für die Scheidung kann sowohl beiderseitiges Einverständnis der Ehegatten, als auch der Wunsch eines desselben, sich scheiden zu lassen, dienen» tekintethető oly jogszabálynak, amely a magyar házassági törvénynek a házasság felbontására vonatkozó alapelveivel erkölcsi szempontból is ellentétben áll.

Ámde a házasság felbontásának könnyebb lehetősége a házassági kötelék fennállásának és érvényességének elismerése tekintetében jelentőséggel nem bírhat, mert az ellenkező álláspont mellett minden állam a saját házasságjogának a házasságok felbontására vonatkozó rendelkezései alapulvételével dönthetné el, hogy honosának valamely más államban megkötött házassága elismerhető-e vagy sem, ami azzal az eredménnyel járna, hogy az az állam, amely a házasság felbonthatóságát egyáltalán nem ismeri, megtagadhatná a saját honosának oly államban kötött házassága elismerését, amely állam jogszabályai a házasság felbontását lehetővé teszik. A házasság érvényességére vonatkozó hágai nemzetközi egyezményből kitűnőleg is a szerződő államok a házasságok elismerése tekintetében bizonyos előfeltételeket szabtak ugyan, de azok a házasság felbontásának az egyes szerződő államok jogában meghatározott módozataitól teljesen függetlenek. És ha a magyar házassági törvény alapelveit tekintve erkölcsi szempontból kifogás alá esik is az orosz jognak az az álláspontja, amely a házasságnak az egyik házassfél kívánságára a másik házassfél által szolgáltatott jogos ok és vétkessége nélküli felbontását lehetővé teszi, az az álláspont, amely csupán ez okból még a házasság létezésének elismerését is már eleve megtagadja, még kevésbé helyeselhető.

Nem jöhet ezzel szembe figyelembe a m. kir. igazságügyminisztérium az az álláspontja sem, mely szerint általánosan tapasztalt jelenség, hogy az ú. n. szovjet-házasságot kötött felek nagy része a hadifogságból való visszatérésük lehetőségének megnyílta után az életközösséget egyszerűen rövid úton megszüntette és a szovjet-házasság alaki érvényességének elismerése nagy számú volt hadifoglyainkra beláthatatlan és megoldhatatlan családjogi bonyodalmak kútforrásává válnék. A hadifogoly ugyanis vagy azzal a komoly elhatározással kötötte a házasságot, hogy házastársával a magyar házassági törvény rendelkezéseinek megfelelő köteléket kíván létesíteni és ebben az esetben elhatározásának következményeit viselni köteles, vagy azzal a reservatio mentalisal lépett házasságra, hogy a köteléket érvényesnek amúgy sem tekinti és ebben az esetben ez jogi jelentőséggel nem bír, mert a házassági törvényjavaslat 74. §-ának indokolásából kitűnőleg

az «ú. n. reservatio mentalisnak a javaslat nem engedett befolyást a házasság érvényére, sem akkor, midőn a másik házastfélnek erről tudomása nem volt, sem akkor, midőn azt tudta, ... az állam jogrendje nem tűrheti meg, hogy a házasságkötés minden alaki kellékeinek megtartása mellett szándékosan csak látszólagos házasságok költessenek». (Nach den Entwurf ist die Mentalreservation und die Simulation in allen Fällen auf die Gültigkeit der Ehe ohne Einfluss... Dass öffentliche Interesse gestattet nicht den Abschluss von Scheinehen zu dulden. Wer unter den vorgeschriebenen Formen erklärt dass er die Ehe schliesse, muss zu seinem Worte stehen». Német polgári törvénykönyv 1250—1251. §-ának indokolása). Viszont erkölcsi szempontból a kifejezett házasságkötési akarattal ellentétben álló esetleges benső elhatározás a házastfél részéről annál kevésbé tarthat igényt védelemre, mert a házasságkötés nyilván azon előnyöknek jutalma is volt, amelyekben a magyar állampolgár mint hadifogoly házastársa részéről külföldön részesült, már pedig ezeknek azzal való viszonzása, hogy a magyar honos a házastársát, akit esetleg idegen országból magával is hozott, ok nélkül egyszerűen eltaszítja magától, a házasságkötésnél teljesen jóhiszeműen eljár külföldi nőre nézve rendkívül méltánytalan.

De hogy a magyar törvényhozás sem zárkozhatott el az ú. n. tanácsköztársaság ideje alatt fennállott tényleges állapot által előidézett jogviszonyok számbavétele elől, az kitűnik nemcsak a 4038 1919. M. E. sz. rendelet 4. §-ának azon rendelkezéséből, amely a tanácsköztársaság ideje alatt habár érvénytelenül történt felbontás után a rendelet életbelépéséig kötött házasságot a fennálló házasság akadályá okából semmisnek nem tekinti és az 5. §. azon rendelkezéséből, amely a 18. életévet betöltött kiskorúnak törvényes képviselője illetve szülője beleegyezése nélkül a H. T. ellenére kötött házasságokat érvényeseknek ismeri el, de a 6870 1921. M. E. sz. rendelet 1. §-ának azon rendelkezéséből is, mely szerint «azokat a közegeket, akik az 1918 október 31. napjától bezárólag 1919 augusztus 31. napjáig terjedő időben házasságkötésnél közreműködtek, noha nem voltak az 1894 : XXXI. tc. 29. §-a szerint ily közreműködésre jogosított polgári tisztviselők, olyanoknak kell tekinteni, mint akiket a közhiedelem polgári tisztviselőknak tartott, de csak abban az esetben, ha az így kötött házasságot annak idején a házassági állami anyakönyvbe bejegyezték».

Már pedig ha a nálunk csupán néhány hétig tartott szovjet uralom szükségszerűvé tette a H. T. értelmében törvényellenesen létrejött házasságok elismerését, még kevésbé tagadható meg az az Oroszországban kötött házasságoktól, amelyek oly alakszerűségek mellett jöttek létre, amelyeket az Oroszországban ténylegesen fennálló jogrendszer közel egy évtized óta a házasságkötés kötelező formája gyanánt előír. Az orosz szovjetjog 52. §-a szerint ugyanis «Nur die bürgerliche (Sowjet-) Ehe, die in der Abteilung für Eintragung der Personenstandsurkunden eingetragen ist, erzeugt Rechte und Pflichten von Ehegatten, wie sie in dieser Abteilung dargelegt sind. Eine Ehe, die nach den religiösen Gebräuchen und unter Mitwirkung von Geistlichen geschlossen ist, erzeugt keine Rechte und Pflichten für die Eheschliessenden, wenn sie nicht in der vorgeschriebenen Weise registriert ist».

Végül nem lehet elzárkózunk annak megfontolása elől sem, hogy miután az orosz szovjetjog értelmében a házasság, ha egyházilag is megkötötték, ugyanazon jogszabályok alá esik, mint csupán a szovjet hatóság előtt kötött házasság, okszerűleg a szovjet uralom alatt egyházilag is megkötött házasságtól ugyancsak meg kellene tagadnunk az elismerést, ami pedig azzal az eredménnyel járna, hogy az Oroszországban közel tíz év óta megkötött házasságok nálunk nem létezőknek lennének tekintendők.

Mindezeknél fogva — szerény nézetem szerint — a magyar állampolgár részéről csupán szovjet hatóság előtt, de az orosz szovjet-házasságjog 54—61. §-aiban foglalt rendelkezéseknek megfelelően létrejött házasság jogilag létezőnek tekintendő.

Dr. Malonyai Béla.

Az előterjesztés halasztó hatálya a végrehajtási eljárásban.

I. A polgári perrendtartás életbelépése után nyomban e lap hasábjain (1915. évi 2. szám) kifejezést adtam abbéli aggodalmamnak, hogy a Ppé. 41. §-ának ama rendelkezése folytán, mely szerint az előterjesztés jogerős előterjesztéséig árverés nem fogana-

tosítható, az árverések megtartása úgyszólván teljesen az adósok kénye-kedvének lesz kiszolgáltatva, mert az árverési hirdetmények ellen beadható előterjesztést a legritkább esetekben lesz lehetséges jogerősen elintézni az árverés határnapjáig. Akkor azonban cikkem, mint a pusztában elhangzó szó hatástalan maradt, mert a végrehajtások és árverések a moratoriumi rendeletek folytán éveken át szüneteltek. Az utóbbi két esztendő alatt azonban egyrészt pénzünk stabilitásának helyreálltával, másrészt az egyre fokozódó gazdasági válság folytán a végrehajtások száma szerfelett növekedett s ezzel együtt a hitel és a jogszolgáltatás komolyságába vetett hit szempontjából mind nagyobb jelentőséget nyert az árverések megtartásának lehetősége. Ekkor derült ki, mennyire alapos volt a tíz év előtt kifejezett aggodalmam, mert mind szélesebb körökből hangzott fel a panasz, hogy az adósok, ha akarják, minden hirdetett árverés megtartását pusztán egy előterjesztés beadásával megakadályozhatják. Végre a közóhajuk eleget tett az igazságügyminisztérium az 1925 : XXXVII. tc. javaslatának benyújtásával, amely tc. 2. §-a a Ppé. 41. §-át olyképp módosította, hogy a «jogerős elintézéséig» szöveg helyébe «az előterjesztés elsőfokú elintézéséig» szöveget tette. Ezzel lényegében a régi jogszabályt helyezte vissza hatályába a törvény, ugyanis a V. T. 36. §-a szerint az előterjesztés «érdemleges» elintézéséig nem lehetett árverést tartani. A most hatályba lépett szöveg ugyanezt jelenti, mert itt is elsőfokú érdemleges intézkedést kell értenünk.

Ezzel az új rendelkezéssel azonban megismétlődött az arab lovas esete, aki Allah-hoz fohászkodott, hogy segítse fel lovára, de midőn azután túl nagy iramot vett, keresztül esett a lovon, mire így kiáltott fel: «Segíts Allah, de ne olyan nagyon». Az új szöveg ugyanis, mint mindjárt látni fogjuk, túllőtt a célon s ezzel új bajok csiráit vetette el. A módosító szövegnek ugyanis megfeledeztek arról, hogy nemcsak árverési hirdetmények ellen lehet előterjesztést beadni, hanem a foglalás ellen is s a kétféle előterjesztést helytelenül egyenlő szabályozás alá vették, holott: amely szabály jó az árverési hirdetmény ellen beadható előterjesztésre, az éppenséggel nem felel meg a foglalás ellen beadható előterjesztésre. A Ppé. 41. §-ának az az intézkedése, hogy az előterjesztés jogerős elintézéséig árverés nem fogantatosítható, mindenképpen helyeselhető a foglalás ellen irányuló előterjesztés esetében, mert különben megtörténhetik, hogy a másodbíróság akkor állapítja meg a foglalás szabálytalanságát, amidőn az ingók már elárvereztettek. A Ppé. 41. §-a csupán annyiban volt helytelen, hogy diszinkció nélkül minden előterjesztésre a jogerős elintéztést kívánta meg, holott ennek semmi értelme nem volt az árverési hirdetmények ellen beadott előterjesztéseknél, mert az árverési hirdetmények kibocsátásánál legfeljebb jelentéktelen alaki sérelemről van szó, amelynek fennforgását, vagy fenn nem forgását egy bíró is könnyen megállapíthatja, de legtöbbször még formai sérelem sem forgott fenn, hanem a hirdetmény ellen beadott előterjesztés egyedül és kizárólag csak az árverés megghusítását célozta.

Én már az idézett cikkemben akképen jelöltem meg a bajok orvoslásának módját, hogy a kétféle előterjesztés között különbség téssék s a foglalás ellen irányuló előterjesztésnél maradjon meg a jogerős elintézés kelléke az árverés megtarthatóságához, míg az árverési hirdetmény ellen beadható előterjesztésnél untig elég az elsőfokú elintézés megkívánása.

Az új szöveg szerkesztésénél — úgy látszik — csak az előterjesztések ellen felhangzó panaszokat hallották s megfeledeztek arról, hogy e panaszok csak az árverési hirdetmények elleni előterjesztésekre vonatkoznak, illetőleg csak e tekintetben voltak jogosultak. Ma azután az a helyzet, hogy az esetben, ha maga a foglalás lehetősége van előterjesztéssel megtámadva s az elsőbíró az illető vagyontárgyat lefoglalhatónak s így az előterjesztést alaptalannak találja, úgy az árverés már megtartható tekintet nélkül arra, hogy ezen elsőfokú végzés felfolyamodással támadatik-e meg. Itt nem alaki sérelmekről van szó, hanem lényeges anyagi jogi sérelmekről s a novella 2. §-ának alkalmazása tekintetében sokszor a felfogások igen eltérők lehetnek a tekintetben, hogy mi mentes és mi nem mentes a foglalás alól a konkrét esetben s így megtörténhetik, hogy a másodbíróság csak az árverés megtörténte után fogja megállapítani, hogy az elárverezett vagyontárgyat lefoglalni sem lett volna szabad. Ez semmiesetre sem helyeselhető jogi állapot.

II. A végkielégítési összeg lefoglalhatósága az 1918 : XXII. tc. szempontjából.

Az 1918:XXII. tc. tudvalevőleg a Pénzügyi Központot bízta meg a köztisztviselői adósságok rendezésével s ezzel kapcsolatban a 8. §-ban kimondotta, hogy ezentúl a közszolgálati alkalmazottak és nyugdíjasok *hivatali járandóságaiból* csakis törvényes tartási követelések vagy pedig a törvény kihirdetésétől számított három hónap alatt feljegyzett vagy a Pénzügyi Központnál bejelentett követelések kaphatnak kielégítést végrehajtás vagy engedményezés útján. E szerint ma a helyzet az, hogy tartási követelésen kívül más hitelező a közalkalmazottak járandóságát végrehajtás alá nem vonhatja. (Kivétel az adókra s a szolgálati viszonyból származó követelésekre.)

Vita merült fel a gyakorlatban a tekintetben vajjon a végkielégítési összeg lefoglalható-e vagy nem. A törvény 1. §-a kimondja, hogy *hivatali járandóság* alatt e törvényben a tényleges illetményeket a lakáspénz kivételével, nyugdíjasoknál pedig a nyugdíjat a lakbérnyugdíj kivételével kell érteni.

A budapesti központi kir. járásbíróság egy esetben (Pk. XI. 223,056.) a novella 7. §-ára utalva, mely szerint a végkielégítés a végrehajtási foglalás tekintetében a nyugdíjjal egyenlő, a végkielégítésre loganatosított foglalást hatálytalanította. Ez az álláspont azonban téves. Ugyanis a novella 7. §-ának alkotásánál nem volt még meg a Pénzügyi Központ s nem volt meg az egészen speciális célú 1918:XXII. tc. Ennek a törvényeknek célja az volt, hogy egyrészt a köztisztviselőket terhelő fennálló tartozások rendeztessenek, másrészt, hogy a jövőben az indokolt hitelszükségleteket ez az intézet elégítse ki. Ámde a PK. hitelt csak hivatali járandóságok, mint fedezet alapján nyújthat. Ily járandóságként jelöli meg az 1. §. a tényleges illetményt és a nyugdíjat. A végkielégítetteknél nincs már oly járandóság, amelynek alapján hitelt lehetne nyújtani és így nincs is meg a hivatali járandóságokra adott mentességnek a rációja a végkielégítésre vonatkozólag. A végkielégítés mellett való elbocsájtással az állam és köztisztviselők közötti jogviszony megszűnik s ezzel megszűnt az ahhoz fűződő állami érdek is.

Nincs tehát semmi indoka annak, hogy a végkielégítés a novella korlátai között lefoglalható ne legyen, miért is helyeseltető a budapesti kir. törvényszék 21. Pf. 11,370/1925. számú végzése, melyben a végkielégítést az 1918:XXII. tc. értelmében lefoglalhatónak nyilvánította.

Dr. Borsodi Miklós.

Jogirodalom.

Dr. Tomesányi Móric Magyar Közjoga.

(Alkotmányjog. Budapest, 1926.)

Kétségtől a közóhajnak tesz eleget s a közszükségletet elégíti ki az, aki egyrészt a természetes fejlődés, másrészt a szerencsétlen háború és még szerencsétlenebb forradalmak következtében részben átalakult, részben bizonytalanra vált közjogunk anyagát összefoglalja és tisztázza s a magyar jogtanuló ifjúság kezébe a ma érvényes magyar közjog tankönyvét adja.

Elismerés illeti ezért a vállalkozásért szerzőt s különös elismerés illeti azért is, hogy az erőltetett eredeteskedést mellőzve, tankönyvében a közjognak jól bevált. «immár kifejeződött besorolását» (6. l.) megtartja. Az előadott anyaggal szemben azonban volnának némi észrevételeink.

Szerző a közjog és magánjog választóvonalát abban látja, (10. l.) hogy «a jogi rendezést kívánó életviszonyok vagy maguk az egyesek között, vagy az egyesek és az állam között keletkeznek». Pedig nem minden jogviszony, amely «az egyesek és az állam között keletkezik», bír közjogi jelleggel, viszont ez a közjogi jelleg szembetűnő sok olyan jogviszonynál, amely nem «az egyesek és az állam között keletkezik». Hasonlóképpen a magánjog se csupán azokat a jogviszonyokat szabályozza, amelyek «az egyesek között keletkeznek» és a magánjogban nem is *egyedül* az egyes magánosok a jogalanyok. Bizonyára nem könnyű dolog a magánjog és közjog határvonalát pontosan megvonni, annyi azonban tisztán áll, hogy a megkülönböztetést nem a jogviszonyban álló személyek különbözőségére, hanem a jogviszonyhoz fűződő érdekek eltérő természetére kell alapítani. A fogalommeghatározásban ezt a szempontot kell kidomborítani s nem elég ezzel, amit másodlagos jelentőségű kritériummal, a már meghatározott fogalmat csupán mintegy megvilágítani, tüzetesebben megmagyarázni. És mikor a 19. lapon szerző nagyon helyesen rámutat az alkotmányjogon kívül

a közigazgatási jog és a perjog szabályainak közjogi jellegére, indokolt lett volna az *anyag* büntetőjog közjogi jellegét is kiemelni.

Nem oszthatjuk szerzőnek a szuverénitással kapcsolatban adott fejtegetéseit sem. Amikor azt állítja (11. l.), hogy «a szuverénitás főképp a jogszabályalkotásban nyilvánul meg», ezzel eltereli a figyelmet attól a lényegtől, hogy a szuverénitás fogalma merőben *alaki* fogalom, amely az *állami akarat szabadság*ot jelent s azt a téves felfogást kelti, mintha minden jogszabályalkotás szuverén megnyilvánulás volna, amint hogy fel is sorolja, mint a szuverénitás «különböző fokozatú» megnyilvánulásait: a törvényt, a kormányrendeletet és a helyhatósági szabályrendeletet. Sőt beszél: «nem teljesen korlátlan mértékben szuverén» aktusokról is.

A szuverénitás fogalmának tisztázatlansága kísért szerző összes fejtegetéseiben. Ez teszi homályossá szerző terminológiáját is és emiatt nem ad tiszta képet az államhatalmi főszervek egymásközti viszonyáról sem. Szerző nem határozza meg a *nemzet* szabatos fogalmát. Szinonimának veszi a nép és a nemzet szavakat, (pl. 126. l. jegyz.) pedig a kettő ugyancsak nem azonos fogalmat fed. Nép alatt a polgárok tömegét, nemzet alatt azok jogi szervezetét értjük. Nemzet a nép a maga közhatalmi szervezetében. És a nemzetet szerző következetesen szembeállítja a királlyal, (123. és köv. lapok; 257. l.) már pedig ez merőben ellenkezik a magyar közjogi felfogást legjellegzetesebben szemléltető szent korona tannal, amely szerint a király nem áll a nemzet felett vagy mellett, hanem benne van a nemzetben, mint ennek organuma. Nem a nemzet és a nép, hanem a nemzet és az állam fogalma jogi szinonimák. És az egységes szuverén államnak (nemzetnek) *egységes* szuverén szerve a törvényhozó szerv. Tévesen mondja tehát szerző (14. l.) «hogy a törvényhozó hatalomnak *e két organum* (az országgyűlés és a király) a tényezője», mert szabatosan csak azt mondhatjuk, hogy: a törvényt az országgyűlésből és a királyból álló *egységes törvényhozó organum* alkotja. Nem igazolható az sem — elméletileg meg éppen helytelen — hogy a magyar közjogi felfogás a törvényszentesítési jogot is a végrehajtó hatalom körébe tartozónak tekinti. (134. l.) Éppen ilyen tévedés az is, mikor szerző az országgyűlést is szuverénnek mondja. (303. l.) A terminológia teljes összezavarásával mondja szerző, hogy: «a törvényhozó testület (országgyűlés) a király mellett az állami szuverénitás legfőbb organuma». (264. l.) Ugyancsak az *organum* fogalmának félreismerését mutatja szerzőnek az a megjegyzése, hogy «még az állandóbb jellegű társas alakulások közül» se mindenik jogi személy, mint pl. a *közigazgatási bizottság!* (110. l.)

Ugyancsak nem oszthatjuk szerzőnek a szokásjogra vonatkozó felfogását sem. (33. l.) Ő szokásjog alkotására jogosított tényezőknek tartja: az írott jogszabályok alkotására jogosított tényezőket az ő rendes hatáskörükbe tartozó ügyekben; azután a jogalkotásra nem hivatott jogalkalmazó szerveket (bíróság, közigazgatási szervek); s végül az állami szervek hierarchiáján kívül álló szabad népeiséget.

Szerintünk szokásjog alkotására jogosult tényező (univerzáliter vagy particulariter) a magyar nép, illetőleg a benne kialakult jogi közmeggyőződés. A bírói (vagy más közhatósági) gyakorlat is csak azáltal hozza létre a szokásjogot, hogy elősegíti ilyen jogi közmeggyőződés kialakulását, sőt éppen ennek a jogi közmeggyőződésnek a bíróság a leghivatottabb szócsőve.

Ezért tartjuk tévesnek szerző ama tételét, hogy a kormányhatósági intézkedésekben előálló gyakorlat törvényrontó szokásjogot nem alkothat, mert «ha a kormány nincsen jogosítva arra, hogy rendeleti úton törvényt hatályon kívül helyezzen, nem ismerhető el ez a joga a kormányhatósági gyakorlaton alapuló szokásjog formájában sem». (33. l.)

Szerintünk a kormányhatósági intézkedésekben előálló gyakorlat csak akkor válik szokásjoggá, ha ahhoz a jogi közmeggyőződés hozzájárul, azt jognak tekinti. Előbb nem. De amint ez a jogi közmeggyőződés a jogrontó kormányhatósági gyakorlatot elfogadja, akkor igenis létrejött a törvényrontó szokás, persze nem a kormányhatóság jogán, hanem inducta a populo, qui potest legem et consuetudinem generalem inducere. (Trip. Prol. Tit. 12. §. 2.)

És semmivel se igazolhatja szerző azt az állítását, (34. l.) hogy helyi szokásjog csak «az egyes municipiumok keretén belül» alakulhat ki, de azt az állítását sem, amit az írásbafoglalt szokásjogi szabályokról mond, hogy az írásbafoglalásnak «az a jogi

jelentősége lehet, hogy az állandó gyakorlat folytán, *egy bizonyos joganyagot illetőleg*, érvényesnek csak azt a jogtételt tekintjük, amely az illető szokásjogi írásműben bennfoglaltatik». (36. l.) Írásbafoglalt szokásjogi gyűjteményeknek ilyen ekskluszív erőt tulajdonítani nem lehet. Éppen nem fogadhatjuk el azt az állítást sem, hogy a Planum Tabulare és az Országbírói Értekezlet ideiglenes törvénykezési szabályai a királyi rendelet erejét nyerték, (37. l.), mert e jogkönyvek magánjogi, pörjogi, büntetőjogi anyaga alkotmányunk értelmében királyi rendelettel nem volt szabályozható. A királyi jóváhagyás itt legfeljebb siettetette azt, hogy az említett két jogkönyvet a szokásjog mielőbb elfogadják.

Nagyon bonyolult és nagyon delikát jogi kérdést nagyon könnyen intéz el a szerző, amikor a 87. lapon kijelenti, hogy: «az állampolgár csak az arra hivatott közorganum jogszerű rendelkezésének tartozik engedelmeskedni», s hogy az engedelmességet követelő rendelkezéseknek *«mind alakilag, mind anyagi-lag jogosnak*, jogszerűnek kell lennie», de «a törvénnyel szemben a jogszerűség vizsgálata csak az alakiságra terjedhet ki, arra t. i., hogy a törvényt az alkotmány által arra rendelt szervek *a megállapított formák között (!)* hozták-e». Szerzőnek itt rá kellett volna mutatni arra, hogyan hozható mindez összhangba azzal az alkotmánytétellel, mely szerint a rendesen kihirdetett törvények érvényét senki kétségbe nem veheti. (1869: IV. tcikk 19. §.) De tovább menve, szerző szerint (92. l.) a közhivatalnok nemcsak jogosult, de *köteles* is megtagadni a törvénybe ütköző alkotmányellenes szolgálati parancsokkal szemben az engedelmisséget. Ez azonban csak a büntetőtörvénybe ütköző utasításokkal szemben vagy így. Egyébként bizony a törvény — éppen ellenkezőleg — mentesíti a tisztviselőt a vagyoni és fegyelmi felelősség alul akkor, ha a tisztviselő illetékes meghagyásból, s a meghagyás szerint eljárva cselekedett. (1886: XXI. 90., 94. §-ai.)

Szerzőnek az a véleménye, (75. l.) mely szerint a visszahonosított az ő nemességét ipso facto visszanyeri, kétségtől megokolható. Mégis helyesebbnek látszik az ellenkező felfogás, amit a 34,320/1889. I. M. sz. is támogat, mely szerint: ha az indigena a magyar állampolgárságot bármi okból elveszítene, visszahonosítása esetén, mely nem a réginek visszaállítása, hanem új állampolgári jog, a főrendi tagságra való jogot még el nem nyeri, s ezt csak úgy szerezheti meg, ha ez a jog részére újra adományoztatik. De a ratio juris alapján ez a szabály nem volna alkalmazható azokra, akik a trianoni békeszerződés következtében — akaratuktól függetlenül — veszítették el a magyar állampolgárságot.

A 173. l. 2. jegyzetben azt mondja a szerző: «Ami éppen a magyar államiság és a királyi méltóság függőségét vagy függetlenségét illeti, szerintünk a legitimista felfogás más irányban sokkal nagyobb függőséget jelent, mert nem ugyan az osztrák császársághoz, de (még ezen túl is) a Habsburg dinasztiahoz köti szinte abszolút feltétlenséggel és örök erővel a magyar királyi trónt, a kihaláson kívül *semmi egyéb* trónigény-megszüntetési okot el nem ismervén.» Erre szabadjon annyit megjegyezni, hogy először is a pragmatika szankció szerint trónjogosultak igénye igenis más módon is megszűnhetik: és pedig a koronás király által szentesített új trónöröklési törvény által, egyébként pedig, amit a szerző mond, az egyszerűen az örökös monarchia természetéből folyik.

Téves beállítás az is, (76. l.) hogy 1848 előtt csak a nemesek voltak «a magánjogi jogképesség teljes birtokában.» A városi polgárok, sőt a jobbágyok is teljes magánjogi jogképesség birtokában voltak, csak hogy az ő rendjük jogának megfelelő jogképességgel bírtak. A lényeg ugyanis az, hogy más volt a nemesek, más a polgárok és más a jobbágyok jogrendje.

Szerző elméletileg azt fejtegeti, (116. l.) hogy «a nemzetiségi szabadság nem jelentheti a nemzetiségek külön közjogi testületté való szervezésének a lehetőségét, mert ez magát a államegységet veszélyeztetné». Ez bizony ma már túlhaladt álláspont. Egyébként Erdélyben évszázadokon keresztül így volt *területi alapon*. Most pl. Eszterházyban van így *személyi alapon*.

Egészen helytelen a 31. lapon olvasható fogalommeghatározás: «Nemzetközi szerződések a magyar államnak más állammal kötött szerződései». Csak a főhatalom gyakorlására vonatkozó szerződésekéről lehet szó!

Az államterületre vonatkozó részből hiányzik annak világos bemutatása, hogy a honfoglaláskori területhől a századok folyamán kivált, de később visszakerült területek, másrészt a később

csatolt, majd ismét elveszített területek, (hűbéri tartományok milyen eltérő viszonyban voltak Magyarországhoz az államegység szempontjából. (Az *anyaország* kifejezést pedig hol szűkebb, hol tágabb értelemben használja szerző. 43–44. l.) Azután alig indokolható, hogy az állampolgárság megszerzésének és elvesztésének kérdésével kapcsolatban egyáltalán nem vesz tudomást szerző az állampolgárságnak a trianoni békeszerződés kapcsán beálló változásairól, sem azokról a fontos rendelkezésekről, amelyek a békeszerződés által elszakítottak kedvezményes visszahonosítását teszik lehetővé. (1922: XVII. tc. 24. §. és 167,335/1922. B. M. sz.) A bírósági szervezetről szóló utolsó fejezetben pedig teljesen megelégedezik szerző a hatásköri bíróságról.

A magyar közjog irodalma című fejezetben nagyon heterogén anyag van teljesen rendszertelenül összeállítva. Gyakorlati szempontból nagyon célszerű lett volna a felsorolt munkák megjelenési évszámát is közölni s különösen megjelölni a felemlített dolgozatok pontos címét. Amikor pl. a 40. lapon ezt olvassuk: «a jelen mű szerzője több dolgozatában a közjog határhkérdéseiről értekezik», természetesen kíváncsiak vagyunk arra, hogy ezek a dolgozatok önállóan-e, vagy melyik folyóiratban s ennek melyik évfolyamában és milyen címmel jelentek meg? (Én pl. gondos utánjárás dacára se tudtam e dolgozatokat megtalálni.) Egyáltalában az idézésnek pontosnak kell lenni. Hiába idézi szerző pl. az 57. l. jegyzetében Kmety Károly közjogának a 430. lapját, ha nem jelzi, hogy a mű melyik kiadását vette alapul, nem könnyíti meg az utána nézést. Pedig ez az idézés célja.

A jogi tankönyvek legelső kelléke az, hogy *szabatos* fogalom-meghatározásokat adva és minden felvetett kérdést *szabatos* jogász nyelven fejtegetve, a jogtanulót rászoktassa a jogász nyelv használatára. Enélkül megannyi tételes jogszabály megtanítása vagy megtanulása is céltalan munka, mert csak hozzávetőleges tudást eredményez. Fontos továbbá, hogy a tankönyv hűen és pontosan adja vissza a jogtetteket, hogy a jogtanuló az érvényes jogot *helyesen* tanulhassa meg a tankönyvből. Kifogásolni kell tehát azokat a — nem éppen elvileges — de pozitív tévedéseket is, amik szerző munkájában minduntalan előbukkannak. Példaképpen rámutatunk egynehányra.

A törvényhatósági szabályrendeleteknél nem teljesen *ismeretlen* (29. l.) a jóváhagyás hallgatólágos formája. Pl. kihágási szabályrendeletek. Lásd 1879: XI. tc. 5. §. Az abszolút korszak nem 1861-ben, (37. l.) hanem 1867-ben szűnt meg. Erdélynek 1848 előtt nem tartományi önállósága, (45. l.) hanem perszonális unió mellett állami önállósága volt. Nem általában a horvát ezredékben volt horvát a vezényleti nyelv, (56. l.) hanem csak a horvátországi *honvéd* ezredékben. A címerkérdést ma már nem a 3755/1895. M. E. sz. rendelet (60. l.) s az állampecsét kérdését nem az 1874 február 9-i rendelet, (132. l.) hanem mindkettőt a 3970/1915. M. E. sz. rend. szabályozza. Az sem áll, hogy külföldi egyén is lehet községi virilista. (65. l.) Lásd 1886: XXI. tc. 32. §. Az egyesülési jog ismertetésénél szerző figyelmen kívül hagyta az újabb 77,000/1922. és 9900/1923. sz. B. M. rendeletek által eszközölt változtatásokat. (66. l.) Az a külföldi kérhet települési engedélyt, aki két év óta az *ország* (és nem a község!) területén tartózkodik. (68. l.) Lásd 1903: V. tc. 16. §. Külföldön elkövetett *kihágás* miatt (68. l.) szabály szerint a magyar bíróság előtt büntetésnek nincs helye! Lásd 1879: XI. 13. §. A büntetést sohasem a *magyar bíróság* (69. l.) adja ki idegen államnak megbüntetés végett. Lásd 1896: XXXIII. tc. 476. §. Királyi oklevéllel való honosításhoz nem kíváztatik meg (71. l.) a belföldi község kötelekébe való felvétel kilátásba helyezése. Lásd 1879: L. tc. 17. §. Rendelkezési képességgel nem bíró állampolgár elbocsátási kérvényénél az *atyai* beleegyezéshez nem kell gyámhatósági jóváhagyás. Lásd 1879: L. törvénycikk 24. §. 1. A király nemcsak a *honvédelem*, hanem általában a haza körül szerzett érdemek jutalmául adományozott birtokokat. (76. l.) Törvényesítésnél a nemesség átruházása «külön királyi elhatározást» (80. l.) nem igényel. Sőt, ha a törvényesítés királyi rendelettel történik, néha a király megszorítógát rendelkezik s kizárja a nemesség átszállását, ami ilyen megszorítás nélkül ipso jure beállott volna. Az utolsó védtörvény értelmében (84. l.) a tanítók már nem osztattak a póttartalékba. Lásd 1912: XXX. tc. Az ujonclétszám utoljára nem 159,500 főben volt megállapítva, (85. l.) mert ezt a létszámot az 1914: VIII. tc. fel-emelte s ezenfelül a Magyarországra eső hányadhoz még hozzájárult a m. kir. honvédség ujoncjutaléka. Az *izraelita vallás* politikai és

jogi egyenjogusítását a többi felekezetekkel az 1867: XVII. tc. (100. l.) *nem* mondta ki, amint szerző egy bekezdéssel lejjebb maga is az ellenkezőjét állítja. A főiskolákon érvényesülő tanulási szabadságnak semmi köze sincs a vizsgákra bocsátás szempontjából előírt *kötelező tárgyakhoz*. (114. l.) A király megsértése mai jogunkban nem felségsértés, hanem *sui generis delictum*. Lásd. 1878: V. II. Rész második fejezet. Az országgyűlést a király nem a meghívó levélben megjelölt napot követő *harmadik* napon, (137. l.) hanem a negyedik napon nyitja meg. Lásd 1492: CVIII. tc. Ferenc Ferdinánd becikkelyezett nyilatkozatában (1900: XXIV.) *nem mondott le* (165. l.) leszármazói trónigényéről, hanem kötelezőknek ismerte el az uralkodóház házi törvényeinek határozmányait s ennek következményeit vonta le. A főrendiházi tagság nem az alapul szolgáló «hivatal vagy méltóság megszűnésével» szűnik meg (197. l.), hanem ha a főrendiház tagja megszűnik az alapul szolgáló hivatalt vagy méltóságot viselni. A delegáció tagjai nem javadalmazást (199. l.), hanem napidíjat kaptak. Nem az nem választható országgyűlési képviselővé (215. l.) «aki tíz év óta nem magyar állampolgár», (az sem választható, aki egy nap óta nem magyar állampolgár!), hanem az választható, aki tíz év óta magyar állampolgár. A kormány javaslatának vagy indítványának leszavazása (261. l.), nem mindig jelent bizalmatlanságot és bizony a felsőháznak is *van* módja a miniszterek politikai befolyásolására (288. l.). A mentelmi jog felfüggesztését nem a bíróság *vagy* az ügyészség kéri (268. l.), hanem az illetékes bíróság a főügyész útján. Lásd 1896: XXXIII. tc. 40. §. Az alkotmányvédelmi bizottság bírósága által a miniszterekre kiszabott büntetés nemcsak olyan lehet, amelyet a büntetőtörvénykönyv *hasonló esetre* (?) megállapít (287. l.), hanem a bíróság a büntetőtörvényekben ismert bármily büntetést szabadon állapíthat meg. Lásd 1920: X. tc. 15. §.

Dr. Molnár Kálmán.

Szemle.

— **A numerus clausus** ellen elvi okokból már jóval régebben állást foglaltunk, mintsem az 1920: 25. tc. közép-ázsiai szelleme az erőszakot képmutatással jogi formákba burkolta. Elképzelhető, hogy visszafordul a történelem kereké és helyre áll a céhrendszer, elképzelhető — tanu rá Madách fantáziája — hogy a kollektivisták társadalmi rend-falanszterekbe kényszeríti a termelés munkáit, csak éppen az nem képzelhető el, hogy az ügyvédség megfelelhesen fogalmi hivatásának, ha éltető elemétől: a szabadságtól fosztják meg. Minden korlát, amelyet a tudományos és erkölcsi minősültségen felül az ügyvédi pályaválasztás elé állítunk, akár nyíltan, akár kerülő úton menthetetlenül kormánybefolyást biztosít a kiválasztásban és a *gutgesinnt* ügyvéd típusát teremti meg. Mint ahogy az ügyvédség élethivatása, hogy a jog szolgáltatásban az önkény ellen küzdjön, épúgy minden diktatura fogalmi ellensége az ügyvédi szabadságnak. Ha a proletárdiktatura nyíltan eltörölte az ügyvédséget, úgy viszont a szírenhangok, amelyek az ügyvédi kar anyagi érdekeinek védelmét hirdelve követelik a numerus clausust, leplezetlen szolgálják a diktatorikus törekvéseket. Létérdeke az ügyvédi karnak, hogy erélyesen állást foglaljon minden ily törekvés ellen, amely megcsúfolná multját és veszélyeztetné jövőjét. Minden kommentár nélkül közöljük tehát az érvek tömör sorát, amelyekkel a *Budapesti Ügyvédi Kamara* évi jelentésében állást foglal az ügyvédi numerus clausus ellen:

«Ehelyütt — így szól a jelentés — meg kell emlékeznünk az «ügyvédi numerus clausus» kérdéséről, melyet felsőbb helyről egyre gyakrabban hangoztatnak mint a túlszűfolttság panaceáját. Hír szerint az «ügyvédi numerus clausus» törvénybeiktatása szerzett jogot sérteni nem akar s csak az újabb felvételeket korlátozná valamilyen módon. A kar közvéleménye ezt a retrográd intézményt a mai viszonyok mellett is elutasítja, mert annak jó hatása a jelenlegi túlszűfolttság mellett hosszú évtizedekig nem volna érezhető, viszont a karba való bejuttatás befolyásolása révén a kormányhatalom könnyen megsemmisíthetné a kar eddigi függetlenségét, mely igen fontos attribútuma a magyar ügyvédségnek a közönség szempontjából. A szűfolttságot a «numerus clausus» nem csökkentené, sőt egyelőre megkövesítené a mai lehetetlenül nagy számot. Ha ugyanis az általános gazdasági viszonyok javulni fognak, a mai 3000 budapesti ügyvéd közül bizonyára számosan el-

mennek majd jobb pályákra s ezáltal a karban bennmaradottak helyzetét fogják javítani. Míg a «zárt szám» esetében, miután a karba való visszajövetel útja el van zárva, vagy legalább megnehezítve, nem mernek kísérletezni s maradnak ügyvédek, tovább nyomorognak s elzárják a bejegyzés lehetőségét az új generáció tagjai előtt. A numerus clausus nem használ a jelenlegi ügyvédeknek és sivárrá, szerencsétlenné teszi azok helyzetét, akik ezután akarnak ügyvédekévé lenni. Tehetséges, önzetemes ember nem fogja magát alávetni ily korlátoknak és esélyeknek s el fog satnyulni a magyar ügyvédi kar, mely minden anyagi baj mellett ma magas szellemi és erkölcsi nivón áll. A protekciós tehetségtelenek és az elkésztet várokozók a testületévé fog sülyedni a kar s ennek hátrányait a kimaradt szerencsétleneken kívül a jogkereső közönség fogja megsínyleni».

— **Túry Sándor** nemrég töltötte be életének hetvenedik évét és a törvény szavának engedelmessé, nyugalomba vonult. A törvény eme szigorú tisztelője és alkalmazója a maga személyére nézve is levonta annak kegyetlen konzekvenciáit, mikor hetvenedik születésnapján a bírói tiszteletet letette. Ez a gesztus teljesen megfelelt Túry Sándor stílusának. Fájdalmasan tolul azonban lelkünkbe a kérdés, vajjon olyan gazdagok vagyunk-e nagy jogász és bírói kvalitásokban, hogy olyan értéket, aminő Túry Sándor, testi és szellemi erejének teljében könnyű szívvel engedjünk távozni a bírói székből, mikor a törvény módot adott volna megtartására is? Ama kemény ércbeöntött alakok közé tartozott, kik mélyen vésik be vonásaikat a lélekbe. Magában egyesítette a nagy bírák minden kvalitását: a nagy tudást, erős meggyőződést, az eset mélyébe való behatolást, igazságszeretetet, a gyakorlat átfogó ismeretét, párosulva a jellem szilárdságával és a szív jóságával. A legista és konzervatív irány híve volt, anélkül azonban, hogy szigorú felfogása valaha alterálta volna igazságos és pártatlan ítéletét. Nagy gyakorlati érzéke és az egész jogéletet áttekintő széles látköre — melyet az ügyvédi pályáról hozott a bírói székbe — nem engedték, hogy konzervativizmusa elzárkózzék a modern gazdasági élet követelményei előtt. A hitel jog kiváló művelője volt, kir. táblai és kúriai bírói, majd tanácselnöki működését a modern hitel jog fejlődésének nem egy mértföldköve jelzi. Nagy elődeihez méltó színvonalon vezette a Kúria II., majd IV. polgári tanácsát, mindegyikre rányomva erős egyéniségének bélyegét. A hitel jogi bírói gyakorlat egyik legkimerítőbb és legtökéletesebb összeállítását és nem egy jeles jogi tanulmány fűződik nevéhez. Nyugalomba vonulása csak helyzeti változást jelent, mert minden magyar jogász joggal reméli, hogy Túry Sándor csupán az egyes perek elintézésében fog megpihenni, de a magyar jogélet és jogi irodalom bizonyára csak hasznát fogja látni annak, ha a napi munka gondjaitól felszabadulva törhetetlen munkaerejét és nagy tudását a köznek szentelheti. Ad multos annos!

— **Csekélyforgalmú iroda ügyvédjelöltet nem jegyeztethet be.** Így döntött egy osztrák kamara, azzal az indokolással, hogy a kérdéses ügyvéd irodájának forgalma oly csekély, hogy ott a jelölt kellő gyakorlatra nem tehet szert. A legfelsőbb bíróság az ügyvédjelölt felfolyamodását elutasította.

— **Az új világ és a régi jogi oktatás.** A világháború után sokban egy új világ keletkezett. A szellemi kultúrát ért katasztrofális rengés azonban a hazai egyetemi oktatás terén, mint arra hivatott szeizmográfus édes-kevésé jelentkezik. Ami a jogi oktatást illeti, tovább folyik minden úgy, mintha mi sem történt volna!

Míg ha ezzel szembeállítjuk a külföldi nagy egyetemek példáját, azokon olyan újításokkal találkozunk, amelyek kimondottan a világháborúval kapcsolatos változásoknak hű követői. Így elsősorban is a kor legégetőbb problémái, az individualizmus, szocializmus, bolsevizmus ideológiájával kapcsolatosan az összes aktuális gazdasági és politikai kérdések.

De a jogi tárgyak közül különös hangsúllyal látjuk előtérbe tolni a nemzetközi jogot, amelynek keretében a legkülönbözőbb speciál kollégiumok (a népszövetség, munkahivatal, jóvátétel, Schuldfragé stb.) találják meg a hivatott előadót.

Ezen egyetemek szemináriumaiban megfelelő szakvezetés mellett egy ma már az elméleti érdeklődésen túlérő, az államok gya-

korlati életébe belenyúló alkotó munkálkodás folyik. A németek különös gyors tempóval igyekeznek e téren a háborúelőtti mulasztásaikat pótolni.

Mit látunk ezzel szemben a hazai egyetemeken? Siralmas képet. Így a budapesti egyetemen immár közel egy évtizede, be sincs töltve eme ma annyira fontos tanszék. A vidéken pedig még mindig mint a jogbölcselet melléktárgya van elnyomorítva. Nem csoda tehát, ha még nyomát sem látjuk a felvetődött nagy nemzetközi kérdések jogi vizsgálatának.

Hazai nemzetközi jogirodalmunk a környező államoké között mindig a legszegényebb volt. Hiszen Csarada könyvéig még valamilyen tankönyve sem volt az ifjúságnak. De ami akkor még menthető volt, mert a német minta szerint a jelölt kapott a vizsgálaton, esetleg egy két kérdést, ma már nem szolgálhat segítségünkre. Nem elsősorban azért, mert ma már Németországban is vezető helyre került a lekicsinyelt tárgy.

Nálunk eltekintve a néha jogi aláfestést is tartalmazó külpolitikai felszólalásoktól, néma csendesség a tudomány berkeiben. Mindössze két magyar íróról tudunk, akiket nem hagyott hidegen az államok nemzetközi életében beállott változás. Az egyik *Magyar Gyéza* budapesti professzor, aki a nemzetközi bíróság jogi kiépítése terén alkotott néhány igen kiváló munkát. A másik *Irk Albert* pécsi tanár, aki az új nemzetközi jog jogtani megalapozása terén végzett figyelemreméltó munkát. És — nincs tovább!

A szellemkultúra változásait hűen kellene követniök a legfelsőbb szellemkultúra terjesztésére és művelésére hivatott egyetemeknek. És különös súllyal esik ez latba akkor, amikor egy lecsontított szegény országnak a nemzetközi vérkeringésből való kikapcsolódása annak lassú elsoványodását vonná maga után. Az egyetemeken jogi oktatás reformja akut kérdés. Jól tudjuk, hogy még sokáig az lesz. De legalább a létező keretek között volna szükséges az idők halaszthatatlan kívánalmaival számolni.

A tanárok kissé emelkedjenek ki a régi dogmák és iskolák légköréből a készülő új dogmák és iskolák légkörébe, mert a kezeik alól kikerülő jogász ifjúságnak a saját kora és nem tanárai ifjú kora problémáival kell majd megküzdenie. *K. Gy.*

— **Az értékhatárok felemeléséről** szóló 6400/1926. I. M. számú rendelet a jogászközönségre egész meglepetésszerűen hatott annál is inkább, mivel az igazságügyi kormányzat képviselői az ügyvédi kar állásfoglalása következtében ismételtlen kiáltásba helyezték azok leszállítását. A háborús éveket megelőző időben minden lényegesebb törvény, vagy rendelet kibocsátása előtt meghallgatást nyertek az érdekképviselők, nemkülönben a szakkörök, ma azonban — fájdalom — azt kell tapasztalni, hogy nagy horderejű kérdések szabályozása egyik napról a másikra történik s úgy jelenik meg, mint valami egyszerű újsághír s ezért az előzetes hozzászólás lehetősége szinte teljesen ki van zárva, az utólagos vélemény nyilvánításoknak pedig alig van több súlya a semminél. Mi mégis rá kívánunk mutatni a rendelet gyakorlati hatásaira és következményeire, mert úgy gondoljuk, hogy a praktikus jogász szempontjából az értékhatár kérdésének óriási jelentősége van.

Különös jelentősége van ennek a vidéki gyakorlatban, ahol perek tömegét kis existenciák jogvitái adják, ahol a monstre perek csak ritka kivételt képeznek. Ebből a szempontból nézve a kérdést, az értékhatároknak újabb felemelését károsnak, nyugtalanítóan s nagymértékben antiszociálisnak tartjuk. Ha ez utóbbi vonatkozásban vizsgáljuk a kérdést, úgy egy csapással fény derül arra is, hogy miben áll a rendeletnek nyugtalanító és káros hatása. Kiindulási pontunk a következő gyakorlati tétel: a községek és falvak lakói között a jobbsorsúak közé számít az a család, amelynek 4—5 kat. hold mezőgazdasági ingatlana van. Ezek a törpebirtokosok, akiknél a nyugodtabb élet kezdődik, akik a falvakban a független elemet képezik és akiknél ritkább az frásztudatlan és gyakoribb a tanultabb ember. Miután ma középminőségű földet kat. holdanként 4—5 millió K-ért már lehet vásárolni, egy ilyen kis birtoknak értéke 20.000.000 K. Ebből pedig az következik, hogy egy relative jobb módú falusi birtokos egész existenciáját tárgyzó per csak egyszer kerül szóbeli tárgyalás alá a járásbírósnál s a törvényszék nyilvános előadása után minden jogorvoslat ki van zárva. Ugyanez a helyzet a nagy tömegek másik jelentős csoportjánál, az iparosoknál, mert nagy ritkaság vidéken az az iparos, akinek berendezése, eszköz-készlete 20.000.000 K-nál nagyobb értéket képvisel. De a felsőbb osztályok tagjaira sem lényegtelen a kérdés. A középosztály szellemi foglalkozású tagjai békebeli vagyonukat mondhatjuk egészen elvesztették, jelenbeli kereseti viszonyuk alig egyharmadára csökkent, úgy, hogy ma a középosztályhoz tartozók túlnyomó többségére nézve a 20.000.000 K életbevágó nagy összeg.

E néhány felületes sorral azt igyekeztem bizonyítani, miszerint a szóbanforgó rendelet következménye az, hogy a perrend egyik vezérelve, a szóbeliség, csak kis mértékben érvényesül a polgárok óriási többségének ügyeiben s ezek mondhatnánk ki vannak

zárva attól a lehetőségtől, hogy ügyekben nagyobb képzettségű, több idővel rendelkező és így az alaposabb vizsgálatot végző felsőbb bíróságok tagjai döntenek. Látható ebből, hogy az értékhatár kérdése nem bürokratikus kérdés, hanem a közjog mélyébe belenyúló alkotmányjogi probléma is, mert annak szerfölötti emelése az állampolgárok nagy részére jogfosztást jelent, aminek megnyugtató hatása nem lehet.

Már pedig, hogy most szerfölötti emelésről van szó, azt mutatja az, hogy a békebeli magas értékhatárokat hatványozottan emeli a rendelet. A jogfejlesztési szempontból pedig károsnak tartjuk a magas értékhatárokat azért, mert azáltal igen sok olyan per, amely ritka és nehéz jogkérdést tartalmaz, nem kerül a jogélet irányítására hivatott felsőbb bíróság elé. Félő, hogy speciális természetű ügyek, mint pl. állatszavatossági, gyermektartási, ideiglenes nőtartás iránti perek stb. stb., egyáltalán nem kerülnek a felsőbb bíróságok elé, mert ezek javarésze a fellebbezés szóbeli tárgyalására és a felülvizsgálatosságra megállapított értékhatárnál kisebb szubsztrátumú perek s így nagyon könnyen megtörténhetik, hogy ilyen természetű ügyekben a törvényszékek divergáló gyakorlatot fognak folytatni. *Dr. Sarkadi István.*

— **A Bp. 194. §-ának a magyarázatához.** A §. szövegezése félreértésre ad alkalmat. A §. a bírói blanketták szövegezésénél is félreértetett. Míg egyfelől a blankettát a tanu igazolatlan elmaradása folytán kiszabható büntetésre fogalmazták, másfelől a blankettára az a figyelmeztetés is reá van vezetve, hogy «ezen végzés ellen nyolc nap alatt *felfolyamodás adható be*». Ez az utóbbi figyelmeztetés hibás, mert a 194. §. 3. bekezdése szerint felfolyamodásnak nem a büntetést kiszabó, de ugyancsak az elsőbíróság által hozandó a büntetést fenntartó és a mentességét elvető végzés ellen van helye. A büntetést kiszabó végzés ellen egy sajátos perorvoslat «a kimentés» vehető igénybe, amely nem téveszthető össze az igazolással (Bp. 456. §.) és amely egybevetve az É. T. 25. §-ával záros határidőhöz kötve nincsen. A félreértést a §. 3. bekezdésének a következő kitétele adja. «A tanu megbüntetését kimondó...» E helyett a kitétel helyett «A tanu megbüntetését fenntartó» kitétel teendő annyival is inkább, mert a törvényszöveg fenntartása azon alaptétellel ellenkeznék mely szerint a felfolyamodás felett csakis a felettes Bíróság határozhat. *K. E.*

— **A tisztességtelen versenyről** szóló 1923 : V. tc. életbe lépésekor egyszerre három kommentár is jelent meg (Meszlény, Beck—Vámbéry, Kuncz—Balás) annak a jogos érdeklődésnek bizonyosságául, amelyet az új és fontos joganyag ébresztett. Három évvel a törvény megalkotása után *dr. Bányász Jenő* kamarai titkár és *dr. Szegő Izsó* avatott tollából jelent most meg az első kommentár, amely az eddigi joggyakorlatot feldolgozza (Iparjogvédelmi Egyesület. Ára 10 pengő), nemcsak az 1923 : V. tc. kitételeit, hanem védjegy, szerzőjogi, szabadalmi, cégjogi törvények és a mintatörvények rendelet szövegével és joggyakorlatával kiegészítve. Kifejezetten gyakorlati célokat szolgál, áttekinthető és gondos összeállításban. A munkához *dr. Neuhold Ferenc* kir. táblai bíró figyelemreméltó előszót írt.

— **A büntetőjogi alapfogalmak módszertani kritikája.** Ez a címe *dr. Irk Albert* pécsi egyetemi tanár legújabb munkájának. Midőn 14 év előtt Irk első munkája a Kriminológia megjelent, azt írtuk róla, hogy e munka könyvnél többnek: tettnek számít. Azóta Irk a komoly, értékes munkálatok egész sorával gazdagította az irodalmat, mindenkor mélyen szántván a büntetőjog és jogfilozófia határmesgyéit. Most megjelent könyve, amelynek részletes méltatására még visszatérünk, Irk kriminál-etiológiai és büntetőjogbölcseleti munkásságának érdekes és eredeti szintézisét nyújtja. Kiinduló pontja a neo-kantianus normatív módszertani irány bírálata és eredménye, hogy a kriminológia a formális jogtannal a tudományok kölcsönhatásának közös eszményében találkozik. Miként építhetők fel a büntetőjog alapfogalmai helyesebben a kriminológiai eredmények figyelembevételével? E kérdésre adja meg a választ a bűncselekmény, a bűnösség, a jogtalanság és a büntetés fogalmainak boncoló és konstruktív vizsgálatával. Bátor és becsületes könyv, amelynek jelszava: nunquam retrorsum. Nemcsak írójának válik becsületére, de hivatást tölt be, mert soha nem volt a büntetőjognak szilárd filozófiai és egyszersmind az élet valóságából merítő alapra nagyobb szüksége, mint manapság. A 166 oldalra terjedő munka a pécsi Dunántúl r.-t. kiadásában jelent meg.

— **A csődönkívüli kényszeregyességi eljárás új szabályai.** I. A Budapesti Kereskedelmi- és Iparkamara, továbbá az O. H. E. kiadásában megjelent az 1410/1926. M. E. sz. rendelet

dr. Tury Sándor Kornél igazságügyminiszteri titkár jegyzeteivel ellátta. A rendelet szövege: kurzív szedéssel feltüntetett mindazt, ami új vagy módosult a korábbi rendelettel szemben. II. Ugyancsak a csődönkívüli kényszeregyességi eljárásról szóló új rendeletet adták ki magyarázattal és joggyakorlattal dr. Csiky Károly budapesti törvényszéki bíró és dr. Cs. Sommer József ügyvéd és III. A csődönkívüli kényszeregyességi eljárás címen dr. Orbán József budapesti törvényszéki bíró és dr. Berényi Pál ügyvéd. Mindhárom füzet tartalmazza a végrehajtás tárgyában kibocsátott igazságügyminiszteri, az illetékek tárgyában kiadott pénzügyminiszteri rendeletet, dr. Tury és dr. Orbán—dr. Berényi füzetek az O. H. E. alapszabályait és ügyrendjét is.

— **Új könyvek.** Dr. Molnár Kálmán: Alkotmányos jogrendünk és a közjogi provizorium. — Dr. Barna Horváth: Staatsorgantheorie.

— **Inhalt dieser Nummer.** M. Kéry, Kurialrichter: Parlements-ausschuss und Zeugniszwang. — A. Almási, Privatdozent, Tafelrichter: Entschädigung für Nichtvermögensschaden. — G. Scholtz, Ministerialrat im Justizministerium: Ungarische Gerichtsbarkeiten in Eheprozessen ausländischer Staatsbürger. — B. Malonyai, Richter am Gerichtshof: Ist die Sowjetehe gültig? — M. Borsodi, Rechtsanwalt: Die Aufschiebende Wirkung der Einwendung im Exekutionsverfahren. — K. Molnár, Universitätsprofessor: Tomcsányis Ungarisches Staatsrecht. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Ügyvédi vizsgára készülő ügyvédjelölt öt évi perfekt nagyvárosi és vidéki gyakorlattal, ügyvédi irodába irodavezetőnek vagy társnak ajánlkozik. Választ továbbit: dr. Borsos Lajos ügyvéd, Cegléd. 17778

Izraelita, 35 éves, nagy gyakorlattal rendelkező ügyvéd fővárosi (esetleg nagyobb vidéki városi) ügyvédi irodába társulna, vagy irodavezetői állást vállalna. Cím a kiadóban. 17779

Gépirást, másolást, minden írásbeli munkát olcsón vállalom. Cím a kiadóban. 17787

Fővárosi ügyvédi irodát keres existencia áthelyezés céljából vidéki nagystílű negyedszázados ügyvédi iroda tulajdonosa. Cím a kiadóban. 17787/4

28 éves, nőtlen fővárosi ügyvéd, széleskörű praxissal, francia és német nyelvtudással, budapesti kartárssal társulna. Ajánlatok «ambiciózus» jeligével a kiadóba küldendők. 17788

Budapesti nőtlen fiatal keresztény ügyvéd nagy gyakorlattal, nyelvismeretekkel társulna fővárosi kartárssal. Ajánlatokat «agilis» jeligével kiadóba kér. 17789

Gyakorlott ügyvédjelölt, német és francia nyelvtudással állást keres. Címeket a kiadóba kér «Praxis» jeligével. 17790

Fiatal, keresztény ügyvéd, budapesti vagy vidéki ügyvédi irodába betársulna, esetleg irodavezetői állást vállalna. Értesítést: dr. Novák Gusztáv orvos, Budapest, II., Fő-u. 66. címre kér. 17791

Most jelent meg!

Dr. EGYED ISTVÁN

egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró

MAI KÖZJOGI BERENDEZÉSEINK

Előszóval ellátta

Dr. TÉRFY GYULA, kir. kúriai tanácselnök

Második kiadás

Az új bővített kiadás tartalmazza a legutolsó törvények magyarázatát is

Ára 35,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Most jelent meg!

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR (CORPUS JURIS HUNGARICI)

1925. ÉVI TÖRVÉNYCIKKEK

Pótlásokkal az 1723–1924. évi törvényekhez

Jegyzetekkel ellátta

Dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Az 1925. évi törvények kétféle alakban jelentek meg, a Corpus Juris Hungarici fekete s a Hatályos Magyar Törvények barna kötésben

Ára füzve 143,750 korona, kötve 175,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

VI., Andrásy-út 21.

A Franklin-Társulat ujdonságai

Benedetto Croce: A politika elemei. Századunk nagy gondolkodójának mély fejtegetései a kor egyik legaktuálisabb problémájáról. Ára ————— 37,500 K

E. R. Curtius: Az új Franciaország irodalmi úttörői. Az új francia irodalomnak s egyben a ma szellemi áramlatainak költői erejű analízise. Ára ————— 62,500 K

Dr. Kovrig Béla: Az új Oroszország. A szovjetköztársaság szociális, gazdasági, politikai intézményeinek kimerítő képe s tudományosan objektív kritikája. Ára ————— 150,000 K

Voinovich Géza: Az angol irodalom története. Kimerítő, kitűnő bevezető mindenki számára, aki az angol költői alkotás rengeteg érdekében tájékozást keres. Ára ————— 56,250 K

Stefan Zweig: Három mester. (Balzac, Dickens, Dosztojevszkij.) A XIX. század nagy regényíróinak mesteri arcképe. Ára 56,250 K

Minden könyvkereskedésben kaphatók

Természettani és természetrajzi műszerek

Vetítő-készülékek

Térképek és falitáblák

Vegytani laboratóriumi műszerek és eszközök

Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzők

Fizikai és kémiai experimentáló szekrények az ifjúság számára

Mérnöki műszerek

Rajzeszközök és logarlécek

Mikroskópok és tudományos műszerek
legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. A jogi oktatás reformja: I. Dr. König Vilmos budapesti ügyvéd: A jogi doktorátus. II. Dr. Molnár Kálmán egyetemi ny. r. tanár: A jogi oktatás reformja és a tanszabadság. — Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd: Ingatlan árverés és kényszeregyesség. — X.: A közjegyzői árverések helyébe lépett árverési csarnokról. — Dr. Szladits Károly egyetemi tanár: Törvénykezési Szemle: Bontóper az elmebeteg házastárs ellen. — Jogirodalom: Dr. Irk Albert pécsi egyetemi tanár: Nemzetközi jogisme és nemzetközi jogtudomány. — Szemle.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár XIX. köt. 4. iv.

A jogi oktatás reformja.

I.

A jogi doktorátus.

A kultuszminiszter úr kijelentette, hogy meg fogja szüntetni a jogi doktorátust. Azon a szerény nézetem vagyunk, hogy ez a kérdés nem a közoktatási-, hanem az igazságügyminiszter hatáskörébe esnék, ha a bürokratikus jelzőgép megengedné a józan ész érvényesülését. Mi ugyanis azt valljuk, hogy az, aki a jogi vizsgákat reformálni akarja, bírjon legalább mikroszkópikus fogalommal a jog elméleti és gyakorlati céljairól. A kultuszminiszter urat ismerni szerencsén van, mint a numerus clausus európai hírvélművelőjét, de arról, hogy a jog terén is ténykedett volna, erre vonatkozólag a legszorgosabb kutatás dacára sem találtunk látható nyomokat. Pedig ezen a téren a kipallérozott üres körmondatok és frázisok eredményhez nem vezetnek. Valami keveset tudni kell arról, hogy a jogi oktatást milyen stádiumokra, milyen rendszer szerint kell kiterjeszteni és hogy milyen tanítási metódusokat kell alkalmazni, hogy felkeltse a hallgatóban a jog magasztos hivatása iránti érzéket. És azután helyre kell állítani a tanár és hallgató közt az állandó szellemi kontaktust, ami nélkül az egyetem egy száz év előtti középiskola értékével dicsekedhetik.

Ezt a reformot az ügyvédi kamarák és a szaksajtó ötven év óta sürgetik. Természetesen hiába, mert ki fog komoly munkára vállalkozni, ha enélkül is meg lehet élni a stallum után. Hozzá kell tennem, hogy néhány tagja a tanári karnak, a korhadt rendszer dacára is keresi az alkalmat, hogy hallgatói lelkületébe átplántálja a jogtudományok iránti szeretetet. Minden reformnak bázisa tehát a jogi szakoktatásban rejlik. A problémának utolsó láncszemét képezi a vizsgarendszer, vagyis az a mód, hogy miképpen kell meggyőződnie a jogász készségéről. Aki itt a végén fogja meg a feladatot, az szomorú bizonyítékot szolgáltat tájékozatlanságáról és azért azt ajánljuk a miniszter úrnak, helyezze el ezt a reformóriást is a szappanbuborékok válogatott gyűjteményébe. Ilyen vizsgareformterveket minden inskribált egyetemi hallgató játszi módon akár tízet is produkálhat naponta. A doktorátust elnevezem államvizsgának és a tetejébe rakok egy igazi új patentált doktorátust. Hogy mi ennek belső értéke, azt szaklapban nem illik megmondani.

Egyenesen visszatetsző az a sértő mód, ahogyan a miniszter úr egyetemeink által kiállított diplomákat lekezeli. Azt mondja ezekről a tudori oklevelekről, hogy ezekkel a meddő, improduktív, hasznavehetetlen dolgokkal a Dunát el lehet rekeszteni. Jellemző ez a mi közállapotainkra. Így értékeli egy miniszter a mi legkimagaslóbb tanintézetaink bizonylatait arról, hogy valaki mint Ornatisimus ac Doctissimus Dominus szerepeljen. A történész hűséges megállapítása szerint minden harmadik ember doktor, amiben a köz-

oktatás öre természetesen veszélyt lát. Talán megnyugtatóbb volna, ha minden harmadik ember nem jogi, hanem igazi analfabéta volna. Bizony Németországban nem búsulnak azon, hogy mennyi a doktor. Ott minden jobb polgári család fia egyetemet végez. Eléri az egyetemen a doktori címet, és azután lesz kereskedő, iparos, bankhivatalnok vagy biztosítási szakember. A fiatal ember életprogramjának egyik állomása a doktori titulus. És örömmel emlékszik vissza a szép egyetemi évekre és mélabúsan gondol a vizsga nehéz óráira, melyet mégis megúszni sikerült. Elfelejt a paragrafusokat, a finom élű elméleteket, de erős gyökeret vert benne a tudomány iránti érzék, a műveltség boldogító tudata. Akármilyen kevés pénzbeli értéke legyen ennek a diplomának ebben a pusztuló kultúrvilágban, megnyugtató jelenséget látok, amikor a fiatalság egy része a műveltség bizonylata által akar kiválni. Ha a miniszter úrnak nem áll módjában kultúrértékeket teremteni, legalább ne keressen alkalmat kultúrértékeket megsemmisíteni.

Egy újság közlése szerint valamelyik jogi professzor oda nyilatkozott volna, hogy a jogi doktorok egyrésze restelli a diplomát. Ha a diplomának ilyen diszkvalifikáló hatása volna, ez két dolgot bizonyítana; először azt, hogy az egyetem tudományos fényjelzései értéktelenek, másodsor azt, hogy a tudományos képzettség bizonyítása nálunk teljesen felesleges. Amennyiben a professzor úr diagnózisa helyes, úgy erre csak egy orvosság van, csukjuk be az egyetemek jogi fakultásait és próbáljunk teremteni olyan intézeteket, melyeknek diplomái tiszteletet parancsolnak. Külföldön a leghírnevesebb tudósok is büszké a diplomára. Mikor egy uralkodó finánc tekintély a már miniszteri multa visszatekintő nagy jogászt így szólított meg «Kedves Unger» ez egészen komolyan így felelt: Kérem az összes címeimet elengedem de, a doktori címet hagyják meg nekem, mert ezért igazán meg kellett dolgoznom.

A közoktatásügyi miniszter úrnak diplomaellenes hadjáratában jellemző az az argumentum, hogy az oklevél tulajdonosa ebben jogcímet lát állami ellátásra. Azt hihetné az ember, hogy a ki nevezések nálunk kizárólag a minisztertől függenek. Hát hol marad az aspiráns származása, politikai irányzata, vallása és hol marad a főispán a megye, a kerület és kapcsolt részeinek protekciója? Nem illik félelmet szimulálni, hisz mindenki tudja, hogy nálunk a diploma olyan mint a fedezet nélküli csekk. A bécsi nagy államvizsgálati bizottság előtt a császárság idejében megjelent egyszer egy grófocská, aki absolute nem volt hajlandó vallani. Amikor a bíróság visszavonult, az elnök dr. Klein Ferenc a nagynevű jogász kijelentette: természetesen nem fogadjuk el a gróf vizsgáját, azt azonban fájdalom nem akadályozhatjuk meg, hogy mégis «Statthalter» lesz. Itt lehetne tanulni őszinteséget.

Hogy a jogi doktorátus eltörlése milyen hatással volna az ügyvédi és bírói kar szellemi nivójára, ezzel természetesen nem törődik a miniszter úr, mert hát itt már beékelődik az igazságügyi vámsorompó. Ő az automatába bedobja a vizsgarendet, hogy mi jön ki a tulsó oldalon, az nem tartozik reá. Pedig ez a fontos. Az ügyvédi rendtartás életbelépése óta ügyvédi diplomát csak az nyerhetett, aki jogtudori oklevél birokában volt. Ez nagymérvben emelte a kar képzettségét és tekintélyét és ha mégsem volt teljesen kielégítő az eredmény, úgy ez a jogi oktatás hiányaira volt visszavezetendő. Azóta erős hanyatlás állott be, melyet egyrészt a háborús vizsgakegyelem másrészt a bírói kar beözönlése idézett elő. Ha most a kultuszminiszter az 1874. év előtti állapotba akarja visszafejleszteni a vizsgarendszert, ez az ügyvédség, nem-

különben — miután az 1912 : VII. tc. a bírói vizsgálatra bocsátást is a jogtudori oklevél elnyerésétől tette függővé — a bírói kar szellemi lefokozásához vezetne. Csak együgyű emberrel lehetne elhithetni azt, hogy a bármely recept szerint szabályozott államvizsga a szigorlatokkal egyenértékű volna. Én itt összefüggést látok a numerus clausus rendszerével, mert az utóbbi nem bír el szigorú vizsgarendet.

Dr. König Vilmos.

II.

A jogi oktatás reformja és a tanszabadság.

A jogi oktatás mai sivár állapotának már-már csüggedt szemlélőibe új lelket öntött a kultuszminiszter minapi nyilatkozata, amely közoktatásügyünk felelős vezetőjének nemcsak jószándékát, de azt is igazolja, hogy a betegség orvosa helyesen állapítja meg a diagnózist, ami reményt nyújt arra, hogy meg fogja találni a gyógyítás legmegfelelőbb eszközeit is.

Végre valahára a legilletékesebb ajkáról halljuk kinyilatkoztatva azt az igazságot, hogy nem intelligens emberekben, nem «jogászokban» van túlprodukción, hanem rossz *átlagjogászokban* azaz olyan *jogi doktorokban*, akik jogi tanulmányokkal soha komolyan nem foglalkoztak s akik csupán a jogi oktatás mai szerencsétlen rendszerének következményeként jutottak felelősségteljes állásokra képesítő jogi diplomák birtokába.

A kultuszminiszter reformtervezetének ma még a halvány körvonalait se ismerjük s így ahhoz nem is szólhatunk hozzá. De örömmel kell üdvözlönnünk a reformálásnak már a pusztá tervét s programmba vételét is s talán szabad ehhez már eleve néhány megjegyzést fűznünk.

A kultuszminiszternek egyelőre még csak nagy általánosságban mozgó kijelentése a *jogi oktatás intenzívebbé tételét* tűzi ki cél gyanánt. Az intenzívebbé váló jogi oktatásnak azonban két szempontból kellene a mai helyzetet megjavítani és pedig egyrészt tanulmányi, másrészt erkölcsi szempontból.

A tanulmányi szempontból kitűzendő cél nyilvánvaló és kézenfekvő: alaposabb, mélyebb tudást kell nyújtani és követelni. Ez a cél világosan kiolvasható a kultuszminiszter nyilatkozatából.

De van egy másik, nem kevésbé fontos szempont is, amit a kultuszminiszter intenciója bizonyára szintén fölöl. Ez az erkölcsi szempont.

A jogi oktatás mai anarchiájának nemcsak a tanítás és tanulás eredményessége szempontjából, de ezen messze túlmenőleg is kiszámíthatatlan és szinte végzettszerűen káros következményei vannak. Kimondjuk nyíltan, hogy a jogi oktatásnak az utolsó negyedszázadban meghonosodott rendje (?) óriásit vétett a nemzet fiatalága ellen, mert fokozatosan kiölte belőle a kötelességérzetet s rászoktatta a kötelességek laza felfogására s azok nemteljesítésére. Megmételtyezte a jövőre Magyarország vezetésére hivatott ifjúságunknak a jogi karokon tanuló színét-virágát. Az a fiatalember, aki családi köréből vagy a középiskolából magával hozott fejlett kötelességérzettel lépett át a főiskolába, egyideig még ellenállott a léhaság csábításainak, egyideig még teljesítette kötelességeit, de hovatovább ráragadt szabados társainak rossz példája s a mételey egyre terjedt. A rendszer veszedelmeit közvetlenül és tisztán látó tanári karoknak orvoslást sürgető felterjesztései nem találtak meghallgatásra.

A szomorú eredmény nem is maradt el. Az a körülmény, hogy a jogtanuló ifjúság tekintélyes része nem szokott hozzá vagy elszokott a komoly kötelességteljesítéstől s az ennek következményeként jelentkező léhaság és gerinctelenség nem utolsó oka volt annak, hogy szegény hazánk forradalmak és kommunizmus mocsarába oly mélyen belesüllyedt. És valahányszor azt látjuk, hogy a kis képesség nagyképűséggel, a komoly tudás hiánya erőszakossággal igyekszik magát leplezni, mindannyiszor alaposan következtethetünk vissza a könnyelműen elfecselelt és felhasználatlanul hagyott tanulóévekre.

Akkor volna a tervbevett reform igazán eredményes, ha a jövő Magyarország vezetésére hivatott ifjúságnak nemcsak mélyebb és alaposabb tudást biztosítana, de ahhoz is hozzájárulna, hogy a tudással fejlett erkölcsi érzés és kötelességtudás párosuljon.

A kilátásba helyezett reformmal kapcsolatban nem hallgathatjuk el aggályainkat a 61,160/1925. VKM. rendelettel szemben, amely a tervbevett reform előfutárjaként már a folyó tanév elején életbelépett.

Ez a rendelet kimondja, hogy a főiskolai hallgatóság a jövőben tanulmányainak ugyanazon a tudomány-szakon (fakultáson) való folytatása alatt *kettőnél több félévre* csupán azon az egyetemen iratkozhatik be, amely egyetemre eredetileg felvétellett és a többi hazai egyetemek mindegyikére *legfeljebb két-két félévre* vehető fel.

Hogy ez a rendelkezés az életben mennyi kellemetlenségnek és keserűségnek, mennyi adminisztratív bonyodalomnak válik forrásává s hogy a főiskolai hallgatók családjainak micsoda indokolatlan megterhelését jelenti, ezeket a kérdéseket most itt nem érintem, mert a rendelkezés elvi aggályossága és alkotmányjogi vonatkozásai mellett a keresztülvitel technikai nehézségeinek a jelentősége teljesen eltölpül. A fentidézett rendelkezést itt csak a tanszabadság szempontjából kívánom vizsgálat alá venni.

A polgári szabadságjogok egyik legszebbikének, a tanszabadságnak garanciális alaptörvénye (1848 : XIX. tcikk) e tárgyban a következő világos rendelkezést teszi: «A tanulás szabadságának azon elve, hogy a tanuló arra nézve: mely tant és *melyik tanártól* kívánja hallgatni, szabad választást tehessen, törvényesen kimondatik».

A fentidézett rendelet ennek az alapvető szabadságjognak: a főiskolai tanulás törvényileg biztosított szabadságának lényeges korlátozását jelenti. Az elemi és középiskolai tanulóknak a jövőben is megmarad az a joga, hogy szabadon válasszanak maguknak tanintézetet; a főiskolai hallgatóktól ellenben — akiknek szempontjából pedig a tanszabadság legnagyobb jelentőséggel bír — ez a szabadság elvétetik.

A tanítás szabadságának folyománya, hogy az egyetemeken nincsenek miniszterileg engedélyezett tankönyvek, a tanár tudomány-szakát szabadon művelheti s tudományos meggyőződését a törvények és a jóerkölcs korlátai között, szigorúan tudományos formában szabadon adhatja elő. A tanulás szabadságának az elvéből folyólag pedig a főiskolai tanulmányokra érettnak nyilvánított tanuló képesnek és jogosítottnak kell tekintenünk arra, hogy maga válassza meg azt a tanárt, akinek tudományos kutatásai s eredményei iránt érdeklődik s akinek a tudományos munkájában részt venni akar. Hiszen éppen az a legideálisabb cél, hogy az egyetemen tanulóinak munkája ne valamilyen tananyag gépies és száraz megtanulását jelentse, hanem hogy a hallgatók a tudomány-szakának kutatásába merül tanárnak valóságos munkatársai legyenek s a tudományos kutatás módszereit megtanulva, ösztönzést nyerjenek további beható tanulmányokra.

Ennek a lehetőségét csökkenti a fentidézett rendelet mesterkelt korlátozása, amikor elzárja a tanulót attól a főiskolától, következképpen attól a tanártól, akit hallgatni akar. Ezzel a tanulás szabadságának nagyszerű eszméjéből éppen annak a kvintesszenciáját vonja ki.

A sajtóban olyan hírek is jelentek meg, hogy a kultuszminiszter a vidéki egyetemek érdekében az egyetemen rayonnálásának a tervével is foglalkozik, ami tulajdonképpen a fentidézett miniszteri rendelet kimélyítését s a tanszabadság további megszorítását jelentené.

Különösen aggályossá teszi e megszorításokat a magyar állam mai szomorú pénzügyi helyzetéből folyó az az inséges állapot, hogy a vidéki egyetemeken nincsenek s a budapesti egyetemen is egyre inkább megszűnnek vagy vakálnak a paralell tanszékek s ha ilyen körülmények között a jogtanulótól még azt a lehetőséget is elvonjuk, hogy szabadon választott egyetemen keresse fel azt a tanárt, akit hallgatni akar, akkor az 1848 : XIX. tc. idézett rendelkezését egész tartalmától megfosztottuk.

Elvi álláspontunk az, hogy nincsenek korlátlan szabadságjogok s közérdekből minden szabadságjognak szűkebbre vonható a határai. De vajjon a jelen esetben várható-e ettől a korlátozástól olyan eredmény, amelyik a korlátozást indokoltá és elfogadhatóvá tenné.

A fentemlített 61,160/1925. VKM. rendelet intézkedése s az esetleges rayonnálás szerény véleményünk szerint semmivel se járul hozzá a jogi oktatás intenzívebbé tételéhez. Legfeljebb azt az eredményt érhetné el, hogy a budapesti egyetem papirosjogászaiknak egy részét a vidéki egyetemen papirosjogászaivá tenné, de félős, hogy újabb papirosjogászokat is kreálna. Mert minden olyan rendelkezés, amely a mai súlyos időkben megnehezíti azt, hogy a tanuló arra az egyetemre iratkozzék be, amelyik egyetem az ő egyéni körülményeinek legjobban megfelel, a papirosjogászok számát növeli.

Ha a kultuszminiszter tervbevett reformja valóban megszünteti a papirosjogászság intézményét, akkor a vidéki egyetemek minden mesterséges megkötés és korlátozás nélkül is elég népesek lesznek. Ha pedig a papirosjogászság tovább fog virágozni, akkor a tanulmányi érdek és eredmény szempontjából teljesen közömbös, hogy a papirosjogászok a budapesti egyetemre vagy a vidéki egyetemek valamelyikére lesznek-e beíratkozva.

Szerény véleményem szerint a vidéki egyetemeknek erkölcsi szempontból nagy érdeke fűződik ahhoz, hogy a papirosjogászok el ne árásszák. A vidéki egyetemeken a valóságos joghallgatók száma ma még meghaladja a papirosjogászok számát. Ezt az arányt elrontani, a valóságos joghallgatókat a beíratkozott joghallgatók egyre kisebb minoritásával apasztani azt jelentené, hogy mesterségesen egyengetjük az útját annak a demoralizációnak, ami minden olyan környezetben érezteti hatását, amely környezetben a kötelességteljesítők egyre inkább kisebbségbe kerülnek a kötelességmulasztókkal szemben. A vidéki egyetemek legnagyobb érdeke, hogy a fentebb vázolt erkölcsi destrukciót maguktól távol tartsák és elhárítsák.

Reménykedve várjuk a bejelentett reformtervezetet s szívünk-ből kívánjuk, hogy a kultuszminiszter úrnak legyen ereje megvalósítani azt a programját, amely képzetlenebb és kötelességtudóbb vezető intelligencia nevelésével a magyar jövőnek az alapjait fogja szilárdabbá és teherbíróbbá tenni.

Dr. Molnár Kálmán.

Ingyen árverés és kényszeregyesség.

I. Az új kényszeregyességi (röviden Ke.) rendelet 54. §. épügy, mint a régi 30. §. szerint «Az egyességi eljárás *nem érinti* az előnyösen kielégítendő követeléseket».

Mit jelent az, hogy «nem érinti?» Nyilván azt, hogy a külön kielégítésre jogosult hitelezők követeléseiket a Ke. eljárásra való minden tekintet nélkül érvényesíthetik. Ugyanígy rendelkezik a Csődtörvény 52. §. és sohasem volt kétséges, hogy ez az 52. §. miként értendő. A bírói gyakorlatban mégis zavar támadt ezen kérdés körül.

A zavart nem a Ke. 54. §., hanem más §-ok és különösen az új rendelet 21. §. (mely ez irányban azonos a régi 18. §-al) idézik elő.

Részletes magyarázat helyett idézem a budapesti törvényszék 21. fellebbviteli tanácsának egyik döntését, mely következőképpen szól: «Igaz ugyan, hogy a hivatkozott rendelet 30. §-a szerint az egyességi eljárás nem érinti az előnyösen kielégítendő (31. §-ban felsorolt) követeléseket, amelyek közé a jelen követelés is tartozik. Ez azonban nem jelent kivételt a 18. §. első bekezdésében foglalt általános rendelkezés alól, mert különben ezen §. negyedik vagy ötödik bekezdésében felsorolt kivételeknél hivatkozás történnék a 30. vagy 31. §-ra, hanem csupán azt jelenti, hogy az egyességi eljárás során az ily követelések nem kvótális, hanem teljes kielégítésre tarthatnak számot». (21. Pf. 14.066.1925.)

Ezen döntés szerint a «nem érinti» csak azt jelenti, hogy a külön kielégítésre jogosult hitelező teljes száz százalékos kielégítést követelhet, de az eljárást a Ke. folyama alatt sem meg nem indíthatja, sem nem folytathatja.

Igaza van a törvényszéknek abban, hogy régi R. 18. §. (tehát az új 21. §.) maga alapos kétséget támaszt abban az irányban, hogy a 30. §. miként értelmezendő?

Kétségtelen, hogy figyelemmel a 18. §-ra a 30. §. csak abban az esetben értelmezhető úgy, hogy a külön kielégítésre jogosult hitelező a Ke. alatt is folytathatja és megindíthatja a végrehajtási eljárást, ha feltételezzük, hogy a 18. §. és 30. §-ai egymásnak ellentmondanak.

Nagy hibája volt ez a régi rendeletnek. De még nagyobb baj, hogy ez az ellentmondás átment az új rendeletbe is. (54. §. és 21. §.)

A budapesti törvényszék fellebbviteli tanácsa a két baj közül a kisebbiket választotta. Tudomásom szerint u. i. a fenti döntés a kivétel, míg rendszerint a rendelet 21. §. (rég 18. §.) szavai ellenére a külön kielégítésre jogosult hitelezőt a Ke. tartama alatt nem zárja el az eljárás folytatásától.

Nagyon kíváncsi volna azonban, ha egy pótrendelet — melyre sok más okból is szükség lesz — a 21. és 54. §-ai közötti ellentétet kiküszöbölne.

II. Hiába engedi meg azonban a bíróság a külön kielégítésre jogosult hitelezőnek a behajtási eljárás lefolytatását, a Ke. R.-nek vannak más meglepetései is a hitelezők számára.

A rendelet 21. §. 8. pontja alapján u. i. a kényszeregyességi bíró az ingatlan árverést «a kitűzött árverés határnapjától számított legfeljebb két hónapra felfüggesztheti».

Mit jelent ez?

A V. T. 151. §. szerint az árverés nagyobbértékű ingatlanra 3–4 hónapra tűzhető csak ki. Ehhez hozzáadva még az elintézéshez, kézbesítésekhez, jogorvoslati időhöz szükséges terminusokat, legkedvezőbb esetben is (feltéve, hogy adós nem élt felfolyamodással a végrehajtást elrendelő végzés ellen) legalább hat hónap telik el a végrehajtási zálogjog bekebelezésének elrendelésétől az első árverés határnapjáig. Ha ezen hat hónapon belül adós kényszeregyességet kér maga ellen a bíró az árverést két hónapra felfüggesztheti, («felfüggesztheti» azt jelenti, hogy kivétel nélkül mindig felfüggeszti).

Két hónapra! Ez nem két hónap, hanem legjobb esetben nyolc hónap. Mert a két hónap azt jelenti ugyancsak a bírói gyakorlat szerint, hogy két hónapon belül nem kérheti az új árverés kitűzését.

A két hónap után tehát újból kérelmezni kell az árverés kitűzését, amely megint csak négy hónapra tűzhető ki. Ámde a 21. §. szerint a bíró a két hónapot különösen fontos okból «legfeljebb» egy hónappal meghosszabbíthatja. A régi rendelet ugyanígy intézkedett és akkor a budapesti törvényszék úgy magyarázta a rendeletet, hogy az első két havi halasztás letelte után adós bármikor kérhet további egy havi halasztást.

Sőt a budapesti törvényszék köztudomásulag a rendelet világos intézkedése («legfeljebb egy hónappal») ellenére, a kényszeregyességi eljárás tartama alatt egyáltalában nem engedte árverés megtartását. Minthogy az új és régi rendelet között ezen kérdés szabályozásában különbség nincs, számolnunk kell azzal, hogy a bíróság folytatni fogja eddigi gyakorlatát.

III. A kényszeregyességi eljárás tehát legalább egy évvel, sőt nézetem szerint legalább másfél évvel kitolja az első árverés megtartásának lehetőségét. Minthogy pedig az árverés első napjától kezdve legalább hat hónap telik el míg a hitelező pénzéhez jut (utóajánlat, sorrend, sorrend jogereje, kiutaló végzés és annak jogereje), ennél fogva a kényszeregyességi eljárás esetén az eljárás elrendelésétől 2–2½ év is eltelik az eljárás befejezéséig, feltéve, hogy hitelezőnek jogerős végrehajtást elrendelő végzése vagy végrehajtható közokirata van.

Mily romboló hatása van ennek az ingatlanhitelre azt felesleges fejtegetni. De fel kell vetnem azt a kérdést, hogy ugyan miféle célja és értelme van annak, hogy a kényszeregyesség megakassza oly jelzálogos követelésnek árverés útján való érvényesítését, melynek a Ke. R. és a Csődtörvény is külön kielégítést biztosít? Hisz a Ke. egyáltalában nem érinti a meg nem támadható jelzálogos követelések kielégítését! Miért szükséges, hogy a jelzáloghitelező helyzete rosszabb legyen a kényszeregyességi eljárás alatt mint csőd esetén?

Erős a gyanúm, hogy a rendelet szerkesztői az ingatlan végrehajtásra nem gondoltak, nem tartották szem előtt mily következményei lesznek ezeknek az intézkedéseknek, ha ingatlanokra nyerne majd alkalmazást.

A kényszeregyességi rendelet alapján kifejlődött gyakorlat az ingatlan végrehajtások terén eddig egyrészt a kedvező ingatlan-konjunktúra másrészt a hitel stagnálása miatt nem okozott nagyobb bajokat. 1924–1925. években azonban nagyobb, de rövid lejáratú hitelek folyósítottak budapesti házakra, ezek egy része most válik esedékessé, a kényszeregyességi eljárásnak az ingatlanokra való kihatása most fog tehát kiderülni.

A rendelet folytán az adós, aki nem fizet pontosan, semmi féle halasztásra nem számíthat. Mihelyt u. i. az adós kényszeregyességi eljárást kér maga ellen az adós a «kényszeregyesség» büvös szavával legalább két éves moratóriumot kap, amint azt fentebb kifejtettem. Hogy mit jelent ez. azzal mindenki tisztában van, aki a mi nehézkes ingatlan végrehajtási eljárásunkat ismeri. Csak per tangentem jegyzem meg, hogy ezen két év nemcsak idővesztést jelent a hitelezőre, hanem tekintve a mai nagy kamatterhet esetleg követelését is egészben vagy részben elvesztheti.

A Ke. R.-nek az ingatlanárverésre vonatkozó intézkedései sürgős módosításra szorulnak.

Dr. Teller Miksa.

A közjegyzői árverések helyébe lépett árverési csarnokról.

Az árverési csarnokokról szóló 1888: XXII. tc. szerint ingó tárgyak árverésével üzletszerűen foglalkozni csak a kereskedelemügyi miniszter külön engedélye mellett szabad és az engedélyezett árverési vállalat működésének megkezdésével működési területén ingótárgyakra vonatkozó minden nyilvános árverés rendszerint az árverési csarnokokban eszközölendő. Ez alól mindazonáltal a bírói vagy más közhatalósági árverések kivételnek.

1920 február 12-én, 80,255 1919. szám alatt kelt leiratával a kereskedelemügyi miniszter engedélyt adott a m. kir. zálogházak igazgatóságának arra, hogy Budapesten beraktározási vállalatot folytathasson és ingótárgyak árverésével üzletszerűen foglalkozhasson.

Az árverési csarnoknak ílmódon való életbelépte óta állandó volt a zálogházak igazgatósága részéről a kir. közjegyzőknek hatáskörébe való beavatkozás és a zálogházak igazgatósága arra az álláspontra helyezkedett, hogy a közjegyzőknek a közbenjöttükkel történő árverésekre az árverési csarnoktól engedélyt kell kérniök. A közjegyzői kamara ennélfogva felterjesztéssel élt a kereskedelemügyi miniszterhez, melyben kifejtette, hogy a kir. közjegyzőknek az árveréseknél való hivatalos közreműködése külön törvényes rendelkezéseken alapszik és egyáltalán nem esik az árverési csarnokokról szóló 1888: XII. tc. alá, mely csupán az ingótárgyak árverésével való *üzletszerű*, a kir. közjegyző hivatása körébe természetesen nem tartozó és azzal össze nem férő foglalkozást szabályozza. A kir. közjegyzőknek az árveréseknél szokásos közreműködése ugyanis vagy a hagyatéki eljárás során az 1894: XVI. tc. értelmében nyert bírói megbízásból folyik és ezen általa foganatosított árverések az 1888: XXII. tc. alól egyáltalán kivett bírói árverések fogalma alá esnek vagy pedig a felek által a kereskedelmi és váltótörvények vonatkozó §-ai értelmében vagy pedig egyébként valamely jogi következmény céljából megtartott, tehát nem üzlet és foglalkozásszerű, hanem törvényes jogcselekmény jellegével bíró árveréseknek az 1874: XXXV. tc. 97. §-a értelmében a kir. közjegyző hatáskörébe utalt és a joghatályosságához megkívánt törvényes kellék jellegével bíró közhitelű tanúsításában jelentkezik. A kir. közjegyző tehát egyáltalán nem kerülhet abba a helyzetbe, hogy a hivatalos közbenjöttével történő és vagy bírói vagy pedig általa csupán tanúsított árverésekre az 1888. évi XXII. tc.-ben az üzletszerű árverésekre előírt engedélyt kelljen vagy lehessen kérnie. A kereskedelemügyi miniszternek 1920 február 12. — 80,255 1919. szám alatt a m. kir. zálogházak igazgatóságához intézett leirata sem érinthette, de nem is érinti a kir. közjegyzők ezen törvényes hatáskörét, hanem egyszerűen engedélyt ad a m. kir. zálogházak igazgatóságának arra, hogy beraktározási vállalatot folytathasson és hogy ingó tárgyak árverésével üzletszerűen foglalkozhasson, mely a kir. közjegyzői hatáskörrel a fentiekből kitünőleg egyáltalán nem konkuráló engedély tehát a kir. közjegyzők szempontjából teljesen közömbös. Emellett a kereskedelemügyi miniszter rendelete az üzletszerű árverésekkel való foglalkozást a zálogházak igazgatóságának nem is adta meg az általa kért kizárólagossággal. De a nem üzletszerű, nevezetesen a kir. közjegyzők, mint bírói megbízottak által foganatosított hagyatéki árverésekkel, valamint a felek által valamely jogi következmény céljából tartott és a kir. közjegyzők által csupán tanúsított jogcselekmény jellegű árverésekkel sem az 1888: XXII. tc. cikk, sem az annak alapján kibocsátott rendelet és a m. kir. zálogházak igazgatóságának adott engedély semmiféle vonatkozásban nem áll.

A kamara ezen felterjesztése és az ugyanezen tárgyban megkeresett igazságügyminiszternek a kereskedelemügyi miniszterhez intézett 12,174 1921. I. M. XII. sz. átirata folytán a kereskedelemügyi miniszter 8229/20 1921. számú 1921 június 6-án kelt és a budapesti közjegyzői kamarával közölt rendeletében az 1888. évi XXII. tc. 4. §-a szempontjából, mely szerint a bírói vagy más közhatalósági árverések az árverési csarnok működési köréből kivételnek, megállapította, miként ilyen kivételt képező árveréseknek tekintendők azok is, amelyeket a kir. közjegyzők az 1886. évi VII. tcikk 36. §-a szerint kapott bírói megbízás alapján *avagy magánfelek megkeresésére a kereskedelmi és váltótörvény alapján foganatosítanak*. A kereskedelemügyi miniszternek ezen rendelete folytán a közjegyzők továbbra is megtarthatták az árverési csarnok közreműködése nélkül a szóbanforgó árveréseket.

1925-ben a m. kir. postatakarékpénztár vette fel üzletágába az árverési csarnok vezetését és egyidejűleg meglepetésszerűen megjelent, anélkül, hogy az érdekelt szakkörök erre nézve meghallgattattak volna, azoknak és elsősorban a kir. közjegyzőknek is teljes meglepetésére a Budapesti Közlöny 1925 július 4-iki 147. számában a m. kir. kereskedelemügyi és m. kir. belügyminiszternek 70,368 1925. XIV. K. M. számú 1925 június 17-én kelt rendelete, melyben kimondatott, hogy az 1888: XXII. tc. 4. §-a szempontjából a közhatalósági árverésekkel egy tekintet alá csupán azok az árverések esnek, amelyeket a közjegyzők *bírósnak vagy más közhatalóságnak megbízása alapján tartanak*. Ellenben minden más árverést közjegyzőknek is csak az árverési csarnokban szabad tartani és aki ennek ellenére árverési csarnokon kívül tartat nyilvános árverést, kihágást követ el, mely 15 napig terjedhető elzárással, valamint egy millió koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő, ily árverésen közreműködő közjegyzőre és ügyvédre pedig a megfelelő fegyelmi szabályok irányadók. A m. kir. kereskedelemügyi miniszternek a Budapesti Közlöny 1925 júl. 22-iki 162. számában megjelent 73,880 1925. XIV. számú 1925 júl. 15-én kelt rendelete pedig a m. kir. postatakarékpénztár árverési csarnokának ügyviteli szabályzatát megállapítván, kifejezetten is annak hatáskörébe utalta a kereskedelmi törvény 306., 347. és 447. §-ai alapján tartott, valamint egyáltalán minden nyilvános árverést, kivéve, amely bíróságnak vagy közhatalóságnak megbízása alapján tartatik. Ezen ügyviteli szabályzat egyúttal az árverési csarnok kizárólagos hatáskörébe utalja az olyan tárgyakra nézve megtartandó árveréseket is, amelyek, nevezetesen a kereskedelmi forgalomból eredő egynemű tömegárak, nem alkalmasak arra, hogy az árverési csarnokban árverésre felvétesse és amelyekre nézve ennélfogva az árverési csarnok jogosítva van a helyiségein kívül, de közreműködésével megtartandó árveréseket foganatosítani.

Ezen rendeletek óta a *kereskedelmi- és váltótörvény alapján megtartott összes árverések az árverési csarnokban vagy azonkívül, de annak közreműködésével tartandók meg*, mert hiszen ezeknél a közjegyző természetesen nem a bíróság vagy más közhatalóság megbízása alapján, hanem a magánfelek megkeresésére jár el. Köztudomásulag éppen ez lévén ezen a kereskedelmi- és váltótörvény értelmében «bírói közbenjárás nélkül» megtartandó árveréseknek lényege.

A budapesti közjegyzői kamara ezen rendeletek megjelenése után azonnal felterjesztéssel élt az igazságügyminiszterhez, melyben a következőket fejtette ki:

Az árverési csarnokokról szóló 1888: XXII. tc. szerint csupán «az ingó tárgyak árverésével való *üzletszerű rendelkezés*», «az *árverési vállalat*» képezi azoknak feladatát. Már pedig a felek által a kereskedelmi- és váltótörvény alapján megtartott árverések önként értetőleg egyáltalán nem képezik azoknak állandó, vagyis üzletszerű foglalkozását, vállalatát, hanem a jogérvényesítéshez tartoznak, esetenként való *jogcselekmény* jellegével bírnak, melyhez a törvényben megállapított jogi következmények fűződnek. Tehát itt a rendelet mindenekelőtt máris a törvénybe ütköző módon tágtítja az árverési csarnoknak a törvény által egyáltalában nem intencionált működési körét.

Továbbá a kereskedelmi- és váltótörvény megállapítja ezen jogcselekmény kellékeit is, nevezetesen azt, hogy ezen árverések «*hiteles személy*» közbenjöttével tartandók meg. Hogy pedig ki tekintendő hiteles személynek, azt szintén fennálló törvényeink határozzák meg és nevezetesen úgy az 1874: XXXV. tc. 97. §-a, mint a kereskedelmi törvény (melynek alkotásakor a közjegyzői intézmény még nem létezett) alapján kifejlődött állandó bírói gyakorlat világosan és kényszerítően a közjegyző hatáskörébe utalja ezen árverések közhitelű tanúsítását, mely mint ilyen tehát a joghatályosságához megkívánt törvényes kellék jellegével bír. Hogy azonban az árverési csarnok közegei és alkalmazottai, akiknek semmiféle nyilvános jellegű közmegbízata nincsen és akik nem is rendelkeznek az annak előfeltételéül okvetlen megkívánandó személyi és tárgyi kellékekkel, «hiteles személyeknek» a kereskedelmi- és váltótörvény szempontjából semmiképpen sem tekintendők és hogy azokat bíróságaink az árverések joghatályosságának vizsgálatánál ilyenekül nem is fognak elfogadhatni, az nem is szorul bővebb kifejtésre. Ehhez, ha egyáltalán szó is lehetne róla, mindenesetre külön törvényes rendelkezésre volna szükség, de ezt még csak a rendelet sem mondja ki és nem szabályozza. Amennyiben tehát a rendelet mégis azt célozná, hogy ezen árveré-

seket ezentúl kizárólag az árverési csarnok közegei tartják meg és tanúsítják, ez eltekintve attól, hogy egyáltalán ellenkező az árverési csarnoknak az 1888. évi törvényből világosan kitűnő eredeti rendeltetésével, mely az árverési üzletszerű vállalkozásból az ú. n. aukciók megtartásából áll, emellett a fentiek szerint fennálló törvényeinkbe is ütközne és arra kellene, hogy vezessen, hogy a bíróságok az így megtartott árverésektől a törvényben megállapított jogi következményeket, azok joghatályosságát megtagadják, vagyis a legnagyobb jogbizonytalanságot idéznék fel. Amennyiben pedig a rendelet csupán arra irányulna, hogy ezen árveréseket — amint a fentiek szerint másképpen nem is képzelhető — továbbra is a közjegyzők tartják ugyan meg és tanúsítják, azonban csakis az árverési csarnok helyiségében illetve közegeinek közreműködésével, úgy első sorban azt kell kérdeznünk, hogy ennek — az árverési csarnok alább közelebből megvilágítandó *anyagi dotációján kívül* — tulajdonképpen mi a célja és nevezetesen *miféle közérdek* kívánja meg azt, másodsorban pedig azokra a gyakorlati szempontokra kell utalnunk, melyek folytán az ilyen természetű árveréseknek egyáltalán az árverési csarnokban és ennek közreműködésével való megtarthatását okvetlen kizártnak kell tekinteni, akár közjegyzői intervenció nélkül, akár azzal kapcsolatban is.

A kereskedelmi törvény alapján megtartott árverések tárgyát rendszerint gazdasági termények és kereskedelmi áruk (bor, termények, zsiradékok, vas, fa, szén, szövött- és kötött áruk stb., stb.) képezik, amelyek a vasutaknál, hajókon, szállítmányozóknál stb. tárolnak és amelyeknek az árverési csarnokba való szállítása természetesen ki van zárva és elárvereztetése csakis a helyszínen tartható meg. Ámde az 1888:XXII. tc. intenciója és alább hivatkozott kifejezett határozata szerint is az árverési csarnok rendeltetése, amint elnevezése is mutatja, az, hogy *árverési helyiségül* szolgáljon, nem pedig, hogy közegei azonkívül tartandó árveréseknél mint kizárólagossággal és közhitelességgel felruházott szervek járjanak el és egyáltalán ott egészen felesleges módon közreműködjenek. Az 1888:XXII. tc. 4. §. utolsó bekezdése kifejezetten előírja, hogy az árverési csarnokba be nem szállítandó ingókat a kereskedelemügyi miniszter az engedélyokmányban határozza meg. Az állami zálogházak igazgatóságának adott 80,255/1919/28. sz. engedély erre vonatkozó rendelkezést még nem is tartalmazott. A most megállapított ügyviteli szabályzat azonban már kiterjeszti az árverési csarnok működési körét általában minden ingó tárgyra, nevezetesen a kereskedelmi tömegárúkra is, melyek árverését az árverési «csarnok» a helyszínen fogantatosítja.

Az új rendnek nyilván egyedüli célja, hogy a postatakarékpénztár árverési csarnokának és illetve közegeinek, akik abban részesednek, *bevételeit növelje*. Az üzleti szabályzat szerint ugyanis az árverési csarnokot, ha az árverés eredményes volt, elsősorban *árverési járulék* illeti és pedig a tiszta vételárnak 8% *eladási járuléka*, melyet az árvereztető visel és további 8% *vételi járuléka*, mely a vevőt terheli. Ha az árverés csarnokon kívül tartatik, az árverési járulék 8%-ra «csökken» miután ez esetben csak a vevő tartozik a vételár után 8%-ot fizetni, viszont ez esetben ehhez kiszállási díj jár minden kiküldött tisztviselő és egyéb alkalmazott után (rendszerint 2—4) és pedig az első óráért öt, minden további óráért három aranykorona. Ha az árverés eredményre nem vezet, a kikiáltási ár után 2%, illetve ha azt — amint ezen kereskedelmi árveréseknél ez a dolog természetéből folyik — az eladó állapította meg, 3% *kezelési költség* fizetendő. Ha pedig az árverést megtartani nem kívánta, a kikiáltási díj után 8% *visszavonási díj* fizetendő. Ezeken a díjtételeken kívül az árverési csarnok egyéb szolgálataiért (hirdetés stb.) még *külön díjak* szedhetők, melyek mérvét a vezérigazgató állapítja meg. Ezen horribilis költségekkel szemben az eddigi közjegyzői költség ilyen árveréseknél fix 80,000—160,000 K és ezenkívül időszerinti díj volt az első órára 90,000 K minden további órára 60,000 K, mely az árverési csarnoknak kiszállási díját magábanvéve sem igen haladja meg. Ezen horribilis díjtételek talán megfelelőek és elviselhetők, ha egyes zálogtárgyak elárverezéséről és a szokásos aukciókról van szó, de egyenesen tűrhétetlenek a kereskedelmi árverések tárgyát képező tömegárúknál. Hiszen ily módon — minthogy természetesen a vevő csupán az árú forgalmi áránál 8%-al kisebb igényt tehet és az eladónak a vételárból újból 8% levonatik — egy újabb, semmiféle törvényes alappal nem bíró adóról van szó, mely az adós súlyos megterhelésével, illetve a hitelező további

megkárosításával jár és amelyet költségnek nevezni egyáltalán nem lehet. Eszerint a 3%-os vételi illetéken, a 3% forgalmiadón, amelyet az árverési csarnok közegei, nem ismerve a törvény rendelkezését, a vételi illeték mellett is állandóan jogtalanul beszednek és az esetleges 10% fényüzési adón kívül még a tapasztalat szerint az árverési csarnokban megtartott árveréseknél *körülbelül 20%*, az azon kívül megtartott árveréseknél pedig *körülbelül 12% árverési költség* is merül fel, mely a mai súlyos gazdasági viszonyok között, amelyek éppen az ilyen árverések forrását képezik, egyenesen elviselhetetlen és arra vezet, hogy a hitelező kénytelen lemondani a törvényben megállapított ezen jogérvényesítési eszközről. Az eddigi közjegyzői költség, amint a fentiekből kitűnik, a mostani árverési költségekkel szemben tekintetbe sem jön. Ehhez hozzájárul, hogy a közjegyzői intervenció illetve megkeresés, ha az árverés meg nem tartatik, a késedelmes vevő a vételárat kifizeti vagy a kifogásolt árú tekintetében a felek megegyeznek, egyáltalán költséggel nem jár, míg a mostani rend mellett 8% visszavonási díj és ezen kívül még az állandóan «elkésve» értesített közegek órábérére, költség merül fel és pedig az előbbi az árú forgalmi értékét természetesen meghaladó kikiáltási ár után. Hogy ez a 10—20% árverési költség pl. egy hajó petróleumnál, néhány vagon fánál vagy szénél stb. mit jelent, azt részletezni felesleges. Úgy látszik, hogy mindez még illetékes helyen is feltűnt, mert legutóbb a Budapesti Közlöny 1926 február 9-i 31. számában megjelent 52,413/1926. kereskedelmi miniszteri rendelet az üzletszabályzat fenti rendelkezései helyébe egy olyan rendelkezést tett, mely ugyan felsorolja valamennyi fentemlített, az árverési csarnok által szedhető díjakat kivétel nélkül, de azok összegét illetve % át nem állapítja meg, hanem a díjtételek megállapítását a kereskedelmi miniszternek fenntartja. Egyelőre nincs tudomásunk ezen megállapításról, *mert jelenleg is még a fent felsorolt díjtételek szedtetnek*.

Hozzájárulnak a bürokratikus út összes ismert nehézségei, így hogy egyébről ne szóljunk, az árverési csarnok állapítja meg az árverés időpontját, az árverést legalább három nappal előbb be kell jelenteni stb.

Végül az ilyen természetű árveréseknél, melyek nem pusztán eladás, hanem első sorban jogcselekmény jellegével bírnak, önként értetőleg rendszerint jogi kérdések merülnek fel, az árverés meg vagy meg nem tarthatásáról, a joghatályossághoz szükséges keltelemek betartásáról stb. van szó, melyek megítélésére az árverési csarnok közegei megkívántató szakértelemmel egyáltalán nem rendelkeznek és a megbízhatóság minden előfeltétele hiányzik, úgy hogy ez számtalan pernek és a jogkereső felek megkárosításának kútforrása.

A közjegyzői kamara felterjesztése folytán az igazságügy-minisztériumban múlt év végén egy ankét is tartatott, amelyen a kereskedelemügyi miniszter és postatakarékpénztáron valamint a közjegyzői kamarán kívül képviselve voltak az ügyvédi kamara és a TEBE is, valamint megjelent a táblai és törvényszéki elnökök. A postatakarékpénztár képviselőjén kívül egyéltelmű volt a nézet, hogy ezen új rend egyáltalán nem felel meg sem a törvényes rendelkezéseknek, amelyek szerint az árverési csarnok közegei hiteles személy jellegével nem bírhatnak, sem pedig a kereskedelmi és ipari körök és a közhitel igényeinek. Az ankétnek további eredményéről mindeddig tudomásunk nincsen.

X.

Törvénykezési Szemle.

Bontóper az elmebeteg házastárs ellen.

A kir. Kúria P. III. 6501/1924. számú ítéletével (Mjogi Dtár dei, XIX. 3. sz.) kimondotta, hogy «a H. T.-ben nincs oly rendelkezés, amelynek alapján az épelméjű házastárs elmebeteg s eszerint cselekvőképtelen házastársával kötött házasságának felbontását kérhetné».

Dr. Szentirmai Ödön a «Jogállam» idei márciusi számában szélesalapú, erőteljes jogi okfejtéssel kimutatta, hogy ez a döntés nemcsak gyakorlati kihatásában aggályos és de lege ferenda feltehetően megváltoztatandó eredményre vezet, hanem hogy de lege lata is ellenkezik tételes jogszabályainkkal.*

* Hogy a H. T. előkészítésekor is ez volt intenció, arra nézve lásd Grosschmid megjegyzését: «A házassági törvény» című anyaggyűjteménye II. k. 730. lapján.

Szentirmai meggyőző fejtegetéseihez annál nagyobb örömmel járulok hozzá, mert magam de lege lata is, már régen ugyanezt az álláspontot foglaltam el. A Magyar Jogi Lexikonnak 1903-ban megjelent IV. kötetében ugyanis (a 62. lapon) a következőket írtam: «A bontóper azonban a cselekvőképtelen házastárs ellen meg lehet indítani és lefolytatni, természetesen a törvényes képviselő perbevonásával. Ind. II. 199. I. a jav. 108. és 109. §-aihoz és Jancsó (Fodor-féle) Mjog IV. k. 345. l.) tévesen az ellenkezőt mondják; ami már csak azért sem lehet helyes, mert akkor a bontóper határidejének nemcsak a felbontást kérő, hanem az ellenfél cselekvőképtelensége alatt is szünetelnie kellene, v. ö. H. T. 83. §.»

A magam és Szentirmai érveit azonban meg kell toldanom a Polgári Perrendtartásra való hivatkozással, mely akkori cikkem megírása után döntően megerősítette jelzett álláspontomat.

A Pp. 645. és 654. §-ai szerint bontó- és válóperben békéltetésnek nincs helye, ha az ellenfél *elmebeteg* vagy tartózkodási helye ismeretlen. Quod erat demonstrandum: vagyis bontó- és válóperben az elmebeteg házastárs *lehet* ellenfél. Természetesen csak olyan bontóokról lehet szó, amely az elmebetegség kitörését megelőzően keletkezett, mert hiszen az elmebeteg nem követhet el «vétkes» cselekményt.

Nem is lenne semmi értelme, hogy a semmisségi pert cselekvőképtelen házasság ellen le lehessen folytatni, (Pp. 650. §.) a bontóper pedig nem.

Teljesen hozzájárulok ehhez képest Szentirmai állásfoglalásához. A Döntvénytárban az id. jogeset jegyzetében csak de lege ferenda nyilatkoztam a kir. Kúria álláspontja ellen, de lege lata nem bíráltam az ítéletet. E mulasztásomat czennel pótolva, magam is okvetetlenül szükségesnek tartom, hogy a kir. Kúria bölcsessége ezt a — nézetem szerint mindenképpen elhibázott — döntést a legközelebbi (elég ritkán adódó!) alkalommal revízió alá vonja.

Dr. Szladits Károly.

Jogirodalom.

Nemzetközi jogisme és nemzetközi jogtudomány.

(Szélgjegyzetek három új nemzetközi jogi kézikönyvhöz.)

A párizsi békeszerződések anyagának részben új, részben pedig a régebbi kézi- és tankönyvekbe való feldolgozását tartalmazó s egymás után megjelenő munkák áttanulmányozása friss erővel újítja fel azt a kérdést, mely a nemzetközi közjog jogtani kutatója előtt nem egyszer kísért: nevezhetjük-e a nemzetközi jogismeretek ama foglalatát, mely ezen ismereteknek bizonyos rendezett előadását tartalmazza, a nemzetközi jog *tudományának*?

Három nemzetközi jogi munka jelent meg rövidesen a könyvpiacon. Mind a három a nemzetközi jog anyagának főleg pedagógiai célkitűzésű feldolgozása. Az egyik Hatschek, göttingeni professzornak: Völkerrechtje (1925); a másik Strupp, frankfurti magántanárnak: Theorie und Praxis des Völkerrechts (1925) című tanulmánya; a harmadik pedig a nagy elterjedésnek örvendő és immár tizenkettedik kiadásban megjelenő Liszt-féle Völkerrecht (1925), a nagy mester halála után Fleischmann hallei egyetemi tanár új átdolgozásában.

Jelen sorainkban előbb említett munkákat pusztán azon oldaláról tesszük kritika tárgyává, vizsik-e előre eme munkák a nemzetközi jogot nemzetközi jogtani szempontból?

Az eddigi iskolás rendszerekkel szemben új utat látunk Hatschek munkájában, aki annak első részét képező rövid bevezetője után (1. a nemzetközi jog mint jogi rend; 2. a nemzetközi jog alanyai; 3. a jogalanyok képviselői.) a nemzetközi jog egyéb materiáját mint a *nemzetközi jogilag jelentős állami aktusok* rendszerét mutatja be. Szakit tehát azon anyagrendezéssel, mely a nemzetközi jognak materiális szempontból való vizsgálatából származik. Eme rendszer lényegtelen változásoktól eltekintve a jog érvényesülési területe szerint Hugo Grotius óta: a béke és háború joga szerint rendezte a nemzetközi jog materiáját. De nem követi a római jogból jól ismert institúciós anyagrendezést sem, mely a nemzetközi jog területén meghonosodva, a nemzetközi jogintézményeknek jogi természetük után materiális és formális nemzetközi jog szerint történő rendezésében nyert hű követést.

A nemzetközi jog művelője előtt régen ismert, hogy mindkét irány a nemzetközi jog materiájának elrendezése terén sok nehézséget, ellenmondást rejt magában. Míg az elsőnél gyakran a belső

természetüknél fogva együvé tartozók válnak szét, addig az utóbbinál a rendszer kötöttsége ejt sérelmet a rendezés alá kerülő matéria természetén.

Hatschek útja annyiban új, hogy ezen rendszerek egyikének sem követi az irányát. De csak ennyiben, mert, mikor a nemzetközi jog anyagát mint «jogilag jelentős állami aktusok rendszerét» mutatja be, tulajdonképpen a magánjog immár régen kiépített rendszerét követi,* vagyis az anyag ama rendezését, mely a jogilag jelentős tények között a természeti és emberi magatartás tényei szerint különböztetve, ez utóbbiak csoportjában ismét külön választja a jogrendre jogi hatást gyakorló, vagyis röviden jogilag jelentős cselekményeket. További rendezésben ez utóbbiakat ismét elkülöníti a jogellenes és jogszerű cselekmények csoportjába attól függően, hogy jogrendbe ütközők vagy annak megfelelőek. És végül az utóbb említetteket ismét két kategóriába csoportosítja: a jogi cselekvések és jogügyletek csoportjába. Az előbbiekről akkor beszélünk, amikor a jogi hatások ex lege következnek be, az utóbbiakról pedig, mikor a jogi hatások a cselekvő kijelentett akaratából erednek.

Eme rendszert tartja Hatschek szem előtt, amikor a nemzetközi viszonylatokban az államra átvive: nemzetközi jogi cselekvések, nemzetközi jogügyletek és nemzetközi jogi deliktumok hármass kategóriája szerint különíti el a nemzetközi jog anyagát.

Nem tekintve a Hatschek előtt irányadóul szolgáló magánjogi rendszernek a magánjog tudománya szempontjából sem teljesen kifogástalan felépítését s figyelmen kívül hagyva azt, hogy mennyiben lehet eme magánjogi rendszer a nemzetközi közjog materiájának elrendezésére iránytszabó, egy sokkal mélyebbre nyúló, de mindhárom kézikönyvre közös ellenvetésünk van.

A Liszt-féle Tankönyv, Fleischmann új átdolgozásában továbbra is a régi rendszert tartja meg. Liszt rendszere kimondottan pedagógiai célkitűzésű és ebből a szemszögből nincs annak semmi akadálya, hogy a nemzetközi jog materiája általános és különös rész szerint a következő laza elrendezésben: alaptanok; a nemzetközi államkapcsolat jogalanyai; a nemzetközi forgalom szabályozása; a tartalmilag különböző államok közti érdekközösség és végül az államok közti viszályok — találjon helyet. Csakhogy az anyag eme rendezésében hiába keressük a tudományos rendszerek kiépítésének ama belső logikáját, mely szerint minden rész a másiktól feltételezett, amabból kinövő. Ismételjük, az anyag eme rendezésének is megvan a maga indokoltága, nevezetesen az anyag jól és könnyen való áttekinthetősége. De ez korántsem a szó igaz értelmében vett tudományos rendszer, hanem a nemzetközi jogismeretek rendezése ezen ismeretek minél célszerűbb közvetítésére. A Liszt könyvére mondottak állnak az ő rendszerével rokon «telegrammstilus» Strupp-féle kézikönyvre is.

A rendszertanilag vizsgált három nemzetközi jogi munka éppen ezért, habár részleteiben, az anyag mikénti feldolgozását illetően egymástól eltérő más és más vonatkozású, de határozott érték képviselője; mégis a nemzetközi jog *tudományos jellegének* kimélyítése terén, éppen egy *belső rendszertani egység* kiépítése vagy csak megkísérlése szempontjából, sajnos, nem jelent előhaladást.

Vagyis, amint más helyen egy ízben már rámutattunk,** a nemzetközi jog tudományos kutatásának előfeltétele: az államok közti élet jogi jelenségeinek szigorúan *jogászi vizsgálata*, a nemzetközi viszonyok alapvető kérdéseinek jogászi módszertani tanulmányozása.

Ez pedig két alapvető kérdés előzetes tisztázásából indulhat ki. Az egyik az állami és államközi jog viszonyának a megállapítása. A másik az állami és nemzetközi jogi értékelés összehasonlítása.

Amíg egy szak nem tud számot adni a maga fogalmainak eredetéről, azok módszertani alapzatáról, fogalmainak mikénti kiépítéséről, addig nem történhetik meg azon szak körét kitöltő ismereteknek olyan rendezése, amely ismeretkör immár a tudomány jellegét ölthetné magára. Éppen ezen hiány miatt a mai nemzetközi jog inkább nemzetközi jogisme, mint jogtudomány. Csak az előbb vázolt szilárd alap lefektetése után építhetők fel ama pillérek, amelyeken elhelyezkedhetik a nemzetközi jognak immár nem pusztán jogtechnikailag összefoglalt materiája, hanem joglogikailag összefüggő anyagából létesülő rendszertani épülete is.

Irk Albert.

* L. főleg a szerzőnk előtt útmutatásul szolgáló Klein (Die Rechtshandlungen im engeren Sinne, 1912) képviselte rendszert.

** Irk: Az új nemzetközi jog. 1925. II. 29. sköv. I.

Szemle.

— **Szenzációadónak** kereszteli a DJZ. a német hivatali fantáziának azt a fantasztikus gondolatát, amely a birodalmi pénzügyminisztériumban született meg s legközelebb konkrét törvényjavaslat alakjában lát napvilágot. E javaslat kiindulva abból, hogy a feltűnést keltő bűnügyi esetek terjedelmes riportjai lényegesen emelik a lap kelendőségét, az ily tudósításokat a sorok számához mérten progresszív adónak kívánja alávetni, amely alól csak a polgári jogeseteket veszi ki a házassági perek kivételével. Az így befolyó adó csak egyharmadrészben jutna a kincstárnak, ellenben egyharmad rabsegélyezési célra, egyharmad pedig a bűncselekményektől sértettek kártalanítására szolgálna.

Vespasianusnak ismert adójától kezdve, amelyből a *non olet* szállóige származik egész a prostitúció kereseti adójáig elég példával találkozunk, amely az állam skrupulizálását esztétikai és etikai kérdésekben furcsa színben tünteti fel. Hogy azonban modern demokráciák, mint aminő a német köztársaság is, ily gondolatra vetemedhessenek, az mégis meglepő. Nem egyszer szólaltunk fel az újságtörke excessusai ellen, amellyel a tömegek alantas ízlésének meghódolva kéjesen vájkálnak a bűnesetek undorító technikai részleteiben, idegcsiklandozóan színezik ki gyilkosok és más gonosztevők perverzításait, a tettesek és áldozataik életviszonyait, a tett elkövetési helyének topográfiáját és számos oly aprólékosságot, amelyből semmiféle kriminalisztikai vagy lélektani tanulság nem meríthető. Hogy a sajtószabadság álnevében üzőtt e kűtmérgezés, valamint a sajtótőkének egyéb visszaélései mily súlyos veszedelmet jelentenek az köztudomású. Az orvosság azonban, amelyet a «szenzációadó» foglalt magában, kétes erkölcsi értékétől eltekintve sem látszik célravezetőnek, mert legjobb esetben is csak nemes versenyt támasztana a lapok közt, hogy egymást túllícitálják a szenzációhajhászatban.

— **Franz Klein.** Ausztriában még 1891-ben is, az egyes tartományokban több-kevesebb változtatással, az 1872. évi Allgemeine Gerichtsordnung volt érvényben és a reformtörvények addig eredménytelenek voltak. Még Julius Glaser sem tudott eredményt elérni. 1891-ben Franz Klein meghívott az osztrák igazságügyminisztériumba, hogy a polgári per reformját előkészítse. Vállalkozása teljes sikerrel járt. Javaslatai már 1895-ban törvényekké váltak s a törvények már 1898 jan. 1-én életbeléptek. Klein irányította az életbelépés előkészületeit is. A reform egészében Klein nevéhez fűződik és híressé tette őt mint törvényalkotót és szervezőt. Franz Klein nem csak kodifikátori szellem volt azonban, nem csak egyik kimagasló tagja annak a jeles tisztviselői karnak, amely Ausztriának főerőssége volt, hanem jeles államférfi, kiváló tudós, előadó, szónok és író. És mindennek felett állt emberi nagysága, lelkének nemessége. Meghalt 1926 ápr. 6-án 72 éves korában.

— **Adolf Wach.** A német perjogi tudománynak, de a német jogtudománynak általában nagy halottja van: Adolf Wach, aki 83 éves korában sirba szállt. Nagy kézikönyvének (Handbuch des Deutschen Civilprozessrechts) a folytatásával adós maradt ugyan, csak az első kötet jelent meg 1885-ben, de számtalan értékes kisebb dolgot tett közzé, különösen értékesek a megállapítási igényről írt dolgozata (1889), a német perrendről tartott előadásainak második kiadása (1896) és tanulmánya a polgári per alapkérdéseiről és reformjáról (1914). Wach a lipcsei egyetemnek volt híres professzora, akinek nyugodt, előkelő, mélyen szántó előadása feledhetetlen és akinek nem csak hallgatói voltak, hanem tanítványai. Wach a perjogon kívül, amelynek történetével is foglalkozott, a büntetőjognak is jeles művelője volt. A büntetőjogi reform kérdései foglalkoztatták különösen és részt vett a reform előkészítését célzó abban a munkálathoz, amely a

német és az idegen jogokat összehasonlítóan feldolgozta. Wach különben is nagymíveltségű férfiú volt a jogi szakmákon túlterjedő széleskörű érdeklődéssel. Ha politikusnak nem is volt nevezhető, de a lipcsei egyetemet sokáig képviselte a szászországi első kamarában és egyházjogi tanulmányai adtak módot szerepére az evangélikus egyházi életben.

— **Az elaggott ügyvédekről** és ügyvédek hátramaradtairól megrázó adatokat közöl a Budapesti Ügyvédi Kamara évi jelentése:

«A lefolyt gazdasági válságok — így szól a jelentés — az elaggott ügyvédek, azok hátramaradtait a legnagyobb nyomorba döntötték. Még aki békeidőben tetemes vagyont is gyűjtött, az is elvesztette a devalvációk következtében mindenét. A szegényházban már két ügyvéd talált menedéket, több özvegy nyomortanyán sínylődik, van aki kötőréssel kereste kenyerét egy pesti környéki kőbányában, amíg egy kőszilánk szemét meg nem sebezte. Van özvegy — volt országgyűlési képviselőnek özvegye — aki virágot árul éjjelenként mulatóhelyeken, van aki tömeglakásban lakik és népkonyhán ebédel és nagy a száma azoknak, akik egyes tehetősebb ügyvédektől kapnak havonta segélyt. A nyugdíjintézet, a háború utáni gazdasági leromlás következtében elvesztvén vagyonát, ezen a helyzeten segíteni még egyelőre nem tud. Ez a teher is a kamarára hárul. Nemeslelkű alapítók — mint néhai Thuróczy György és neje, valamint Szutrély Arisztid — részben abba a helyzetbe juttattak, hogy némi segítséget nyújthattunk. A Thuróczy-féle alapítványi ház jövedelméből tizenkét elaggott ügyvéd, özvegy és árva kap, bár csekély, de mégis a nyomort némileg enyhítő segélyt. A Szutrély-féle alapítványi házat — amelyből, minthogy az haszonélvezeti joggal volt terhelve, eddig segélyt nem adhattunk — Nagyméltóságod engedélyével eladtuk, annak vételárát a haszonélvezővel megosztottuk. Körülbelül 800.000.000 K-tőke áll így a kamara rendelkezésére. Ezen tőke kamatát is segélyek kiutalására fordítjuk. Azonban még mindig sokan vannak, akiket a kamara rendes bevételeiből kell segítenünk. Körülbelül 100.000.000 K-át tesz ki az az összeg, amit ilyen segélyek címén a tagdíjból eredő bevételek terhére kiutaltunk. Segélyalapunkat gyarapítják egyes kartársaink nagylelkű adományai is, ezek közt külön kell megemlítenünk dr. Doroghi Ervin kartársunkat, aki húsz éves ügyvédi működése emlékére 10.000.000 K-át adományozott és meg kell említenünk dr. Schweiger Béla kartársunkat, aki több alkalommal juttatott adományokat segélyezés céljára. Itt kell kegyelettel megemlékeznünk Krenosz Pál kartársunk özvegyéről is, aki maga is özvegye ideje alatt a kamara segélyét élvezte — végrendeletében csekély vagyonkáját — bútoraival azzal hagyta a kamarára, hogy annak eladási árából özvegyeknek nyújtson segélyt. Mindez azonban, tekintve a segélyreszorulók nagy számát, nem elég a nyomor hathatós enyhítésére, kénytelenek vagyunk az ügyvédek áldozatkészségét az eddigieknél nagyobb mértékben igénybe venni».

— **Az árverési csarnokról** szóló cikkünkre nyomatékosan felhívjuk olvasóink figyelmét. Tudvalévő, hogy 1925 nyara óta közjegyzők csak híroságnak vagy más közhatóságnak megbízása alapján tarthatnak árverést. A kereskedelmi törvény alapján magánfelek kérésére csak az árverési csarnokban tarthatók árverések. Hogy ez mit jelent és különösen, hogy mily hihetetlen új terhet ró a mai rettenetes gazdasági viszonyok között a szerencsétlen adósokra, (vagy az éppoly szerencsétlen hitelezőkre) erre világít rá cikkünk.

— **Bérbeadó törvényes zálogjogának érvényesítése** az ingóknak a bérlemény területéről való elszállítás után. B. I. háztulajdonos felperes házában a F. r.-t. cég helyiséget bérelt, amelynek esedékes lakbérét nem fizette meg. A bérlemény területén lévő ingóságokat (bútorokat) a bérletől megvásárolta G. P. alperes. Amikor G. P. az általa megvett bútorokat el akarta vitétni, az ellen a háztulajdonos tiltakozott, illetőleg érvényesítette a V. T. 72. §-a szerinti törvényes zálogjogát és a lakbérleti szabályrendelet 22. §-a szerinti visszatartási jogát. A vevő ezért bérlet ellen ezen ingók kiadása iránt pert indított, amelyben bérlet a háztulajdonost szavatósággal perbehívta, aki álláspontját egy beadványában ismertette egyébként azonban a perbe nem folyt be. Ebben a perben azután a bíróság marasztalta alperes bérlet ellen ingók kiadására. A jogerős ítélet után vevő alperes elvitette a bútorokat, még pedig akként, hogy azok a bérlemény ablakán keresztül (földszinti helyiség) rakattak kocsira. Háztulajdonos felperes keresetet indított G. P. vevő alperes ellen; kereseti kérelme az, hogy alperes a kérdéses bútorok birtokába való visszabocsátására, vagy a hátralevő lakbér megfizetésére köteleztessék. A budapesti központi járáshírság P. VIII. 46.377/1925. sz. ítéletével alperest a kereseti kérelem szerint marasztalta, kimondván, hogy «bérbeadó törvényes zálogjogának gyakorolhatása céljából a bérlet helyiségéből jogtalanul elvitt ingók visszaszállítását harmadik személyektől is követelheti; ha az a körülményből felismerhette (különösen pedig, ha erről tudomással bírt), hogy az ingók elvitelével a bérbeadó kielégítési alapját elvonja. A háztulajdonosra nézve közömbös az, hogy bérlet az elvitelre önként beleegyezett-e, vagy sem». Alperes felleb-

bezésében az e. b. ítélet megváltoztatását kérte azon az alapon, hogy a bírói gyakorlat értelmében, ha az ingók a bérlemény területéről elszállítatnak, úgy a törvényes zálogjog elenyészik. Vitatta, hogy ő az elvitel körül közre nem működött, azokat bérlo önként, ill. a jogerős bírói ítélet, sőt bünvádi eljárás folytán adta ki. Azzal is védekezik, hogy legrosszabb esetben is nem az ingók birtokba visszabocsátását követelheti felperes, hanem csak azt, hogy alperes túrni legyen köteles, miszerint felperes követelését ez ingókból kielégíthesse. A budapesti kir. törvényszék 25. Pf. 13,660/1925. sz. ítéletével az elsőbírói ítéletet helybenhagyta, sőt alperest még saját költségén való visszaszállításra is kötelezte. A törvényszék ítélete kimondja, hogy a bérbeadó törvényes zálogjoga az ingók elvitelével csak akkor enyészik el, ha bérbeadó önként elállott visszatartási jogától, azaz a törvényes zálogjoggal terhelt ingókat a bérlemény területéből kiengedte. Nem részesíthető azonban bírói jogvédelemben az az alperes, aki bérbeadó törvényes zálogjogának kijátszásával, a zálogjoggal terhelt ingókat a bérlemény területéről, titokban, ablakon át, a bérbeadó illetve megbízottja figyelmétől elvonva, távolította el. A visszaszállítás pedig azért követelhető, mert a törvényes zálogjog gyakorlása éppen a tényleges birtoklásban áll.

— **Tómesányi Móric** közjogáról Molnár Kálmántól lapunk mult számában hosszabb bírálat jelent meg. E bírálatra a munka szerzőjétől kimerítő válasz érkezett, amelyet helyszűke miatt csak a legközelebbi számban közölhetünk. Talán felesleges is kiemelni, hogy a bírálat és az ellenbírálat, mint minden aláírt cikk, azok szerzőinek egyéni tudományos álláspontját fejezi ki, amelyről ítéletet formálni nem a szerkesztőség, hanem a lap olvasói vannak hivatva.

— **Magyar Corpus Juris** (millenáris kiadás) 40. vaszonkötetben, Grecsák Döntvénytár, 20 angol vaszonkötetben és sok más jogi munka olcsón eladó Nádor-u. 34. III. em. d. u. 2—3 közt.

— **Inhalt dieser Nummer. I. Dr. V. König** Rechtsanwalt; II. **Dr. K. Molnár** Universitätsprofessor: Reform des juristischen Unterrichtes. — **Dr. M. Teller** Rechtsanwalt: Realitätenfeilbietung und Zwangsausgleichverfahren. — **X.: Auktionen** statt notariellen Feilbietung. — **Dr. K. Szladits** Universitätsprof.: Scheidungsprozess gegen Geisteskranken. — **Dr. A. Irk** Universitätsprofessor: Völkerrechtskunde und Völkerrechtswissenschaft. — **Rundschau.** — **Spruchbeilage.**

Gépirást, másolást, minden írásbeli munkát olcsón vállalok. Cím a kiadóban. 17787

Irodával rendelkező fiatal ügyvéd társulna. Érdeklődni délután 4—7 között, telefonon 922—08. alatt lehet. 17792

Ügyvédjelölt, vidéki gyakorlattal, telekkönyvi jártassággal irodámban azonnali alkalmazást nyerhet. Tót nyelven beszélők előnyben részesülnek. Dr. Holländer Lipót ügyvéd Békéscsaba. 17793

Ügyvéd, nőtlen, keresztény, nagy járásbíróági székhelyen ügyvédi iroda önálló vezetésére kerestetik. Cím a kiadóban. 17794

Dr. EGYED ISTVÁN

egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró

MAI KÖZJOGI BERENDEZÉSEINK

Előszóval ellátta

Dr. TÉRFY GYULA, kir. kúriai tanácselnök

Második kiadás

Az új bővített kiadás tartalmazza a legutolsó törvények magyarázatát is

Ára 35,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrássy-út 21.

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR (CORPUS JURIS HUNGARICI)

1925. ÉVI TÖRVÉNYCIKKEK

Pótlásokkal az 1723—1924. évi törvényekhez

Jegyzetekkel ellátta

Dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Az 1925. évi törvények kétféle alakban jelentek meg, a Corpus Juris Hungarici fekete s a **Hatályos Magyar Törvények** barna kötésben

Ára füzve 143,750 korona, kötve 175,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a **Franklin-Társulat könyvkereskedésében**

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

VI., Andrássy-út 21.

A Franklin-Társulat ujdonságai

Benedetto Croce: A politika elemei. Századunk nagy gondolkodójának mély fejtegetései a kor egyik legaktuálisabb problémájáról. Ára ————— 37,500 K

E. R. Curtius: Az új Franciaország irodalmi úttörői. Az új francia irodalomnak s egyben a ma szellemi áramlatainak költői erejű analízise. Ára ————— 62,500 K

Dr. Kovrig Béla: Az új Oroszország. A szovjetköztársaság szociális, gazdasági, politikai intézményeinek kimerítő képe s tudományosan objektív kritikája. Ára ————— 150,000 K

Voinovich Géza: Az angol irodalom története. Kimerítő, kitűnő bevezető mindenki számára, aki az angol költői alkotás rengeteg érdekében tájékozást keres. Ára ————— 56,250 K

Stefan Zweig: Három mester. (Balzac, Dickens, Dosztojevskij.) A XIX. század nagy regényíróinak mesteri arcképe. Ára 56,250 K

Minden könyvkereskedésben kaphatók

Mindennemű

**természettani, természetrajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert**
legelőnyösebben szállít

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaság

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

**Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4**

Főszerkesztő:

Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem** I., Bérc-u. 9. (Tel. József 108-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4.

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3. (Tel. 3-95.)

Franklin-Társulat nyomdája: Gézy Kálmán.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Kövess Béla a Budapesti Ügyvédi Kamara elnök-helyettese: A vegyes döntőbíróóság hatásköre. — Sorix: Értékhatárok. — Dr. György Ernő az Országos Hitelvédő Egylet igazgatója: Megjegyzések kényszeregyességi reformhoz. — Jogirodalom: Dr. Tomcsányi Móríc egyet. tanár: Magyar közjog. — Szemle. Melléklet: Perjogi Döntvénytár XI. köt. 2. iv. — Közigazgatási és Pénzügyjogi Döntvénytár XVIII. köt. 1. iv.

A vegyes döntőbíróóságok hatásköre.*

A vegyes döntőbíróóságok hatáskörét a békeszerződés 239. cikkének b) pontja úgy határozza meg, hogy a vegyes döntőbíróóságok fognak dönteni mindazokról a jogvitákról, amelyek a III., IV., V. és VII. cím értelmében hozzájuk vannak utalva.

Ezenkívül a hivatkozott b) pont második bekezdése a vegyes döntőbíróóságok hatáskörébe utal minden olyan jogvitát, amely a békeszerződés hatálybalépte előtt magyar állampolgárok és a szövetséges és társult hatalmak polgárai között kötött szerződésből származik. Ki vannak azonban zárva a vegyes döntőbíróóságok hatásköréből azok az ügyek, amelyek a szövetséges és társult vagy sejmleges hatalmak törvényhozása értelmében ezeknek a hatalmaknak a nemzeti bíróságai kizárólagos hatáskörébe tartoznak. A szövetséges és társult hatalmak polgára azonban még ebben az esetben is a vegyes döntőbíróóság elé viheti az ügyet, feltéve, hogy saját nemzeti joga ezt ki nem zárja. Itt említem meg, hogy az 1921 január 31-én kötött francia-magyar pénzügyi egyezmény némileg már szűkítette a vegyes döntőbíróóság hatáskörét, amennyiben kimondja, hogy azokból a szerződésekből eredő jogokat tárgyzó perek, amely szerződések 1919 augusztus 6-ika után, mint Francia- és Magyarország között a kereskedelmi összeköttetés helyreállítása után kötöttek, illetve amely jogok ezen időpont után szerezettek, már nem a vegyes döntőbíróóság, hanem a rendes bíróság hatáskörébe tartoznak.

Amint mondtam a III., IV., V. és VII. címben szabályozott ügyek tartoznak a vegyes döntőbíróóságok hatáskörébe. Mindenekelőtt meg kell állapítanom, hogy a békeszerződés XIV. részre, ezek címekre és fejezetekre stb. oszolnak. Azok a címek, amelyekről most van szó a békeszerződés X. részében foglaltatnak, amely a gazdasági rendelkezéseket tárgyalja, még pedig a III. cím a készpénztartozásokat a 231. cikkben, a IV. cím a javakat, jogokat és érdekeket a 232. és 233. cikkben, az V. cím a szerződéseket, elévüléseket és ítéleteket a 234–238. cikkekben, a VII. cím a 241–245. cikkekben az ipari tulajdont.

Ha csak a békeszerződés 231. és 232. cikkeire vetünk egy futólagos pillantást, már ebből is láthatjuk, hogy a vegyes döntőbíróóságok hatásköre rendkívül tág, mert hiszen beleesnek pl. az összes készpénztartozások, amelyek a háború alatt váltak esedékessé vagy amelyeknek teljesítése egészben vagy részben fel lett függesztve a háború következtében, beleesnek pl. a magyar kormánynak a háborús kivételes intézkedései által a szövetséges és társult hatalmak polgárainak okozott károk, sőt a kommunisták és a tömegmozgalmak által okozott károk is.

E mellett a vegyes döntőbíróóságok még elég távan is magyarázzák saját hatáskörüket. Pl. a cseh-szlovák vegyes döntőbíróóság előtt folytak az ú. n. vörös-kár perek. Mikor ugyanis 1919 tavaszán a kommunisták támadást intéztek a felvidéken a csehek

ellen, a vörös hadsereg ott rekvirált, sőt egyébként sem igen kímélte az általa el nem ismert magántulajdon szentségét. Az így károsított egyének a vegyes döntőbíróósághoz fordultak a békeszerződés 232. cikkének II. pontja alapján és a magyar államtól kérték szenvedett káruk megtérítését. A magyar állam hatásköri kifogást emelt azon a címen, hogy a 239. cikk előbb már idézett b) pontjának második bekezdése értelmében csak szövetséges és társult hatalmak polgárai vehetik igénybe a vegyes döntőbíróóságok jurisdikcióját, már pedig a felperesként fellépett Zmeskál és egyéb urak ilyeneknek nem tekinthetők, mert ők magyar állampolgárok voltak azelőtt, cseh-szlovák állampolgárságot a békeszerződés 61. §-a alapján szereztek, tehát csak a békeszerződésnek 1921 július 26-án történt hatályba léptével, akkor pedig, amikor a kárt szenvedték, 1919 tavaszán, sőt még azután is több mint két évig magyar állampolgárok voltak, kiknek állampolgárságában a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai szerint a változás csak a békeszerződés hatályba léptével állt be. Ez a jogilag minden kétségen felül álló tétel azonban beleütközött a cseheknek a saját államuk megalakulásáról, a cseh-szlovák állampolgárság megszerzéséről felállított elméletébe, amely szerint a cseh-szlovák állam és az állampolgárság már 1917-ben létezett, legkésőbbben azonban 1918 okt. 30-án létesült, amikortól kezdve a jóvátételi bizottság őket hadviselőfélnak elismerte. Ebből a felfogásbeli különbségből már a szóbeli tárgyaláson is 1925 júl. 23-án Hagában nagy összeütközés támadt a magyar főkormány megbízott között, aki két órás beszédben, amely valóságos nemzetközi jogi tanulmány volt, megdönthetetlen jogi érvekkel támasztotta alá a magyar álláspont igazságát és a cseh kormány megbízott, Hobza prágai egyetemi tanár között, aki, mivel jogi argumentumokkal nem győzte, a csehek ismert sovínista szólamait ismételte harmadfélóra hosszat. A vita folytatódott a bíróság tanácskozásain is, ahol természetesen mindegyik bíró igyekezett a saját nemzeti álláspontját érvényesíteni, míg azután az elnök úgy döntött, hogy megállapította a bíróság hatáskörét azzal az előszóval közölt rövid indokolással, hogy az ő nézete szerint nem szükséges, hogy a felperes már a kereset megindítására okot adó körülmény bekövetkeztekor szövetséges és társult hatalom polgára lett legyen, hanem elég, ha ez a minősége a keresetlevél benyújtása időpontjában megvolt. Mivel pedig a felperes ekkor már kétségtelenül szövetséges és társult hatalom polgára volt, ezért a bíróság hatáskörét meg kellett állapítani. Hogy ez a döntés helyes-e, arról sokat lehetne beszélni, de hogy a vegyes döntőbíróóság sem egy könnyen tudta megindokolni a határozatát, azt mutatja az a körülmény, hogy az írásbeli indokolás három hónapi vajudás után született csak meg.

III. A vegyes döntőbíróóságok által alkalmazott anyagi jogszabályokat tulajdonképpen maga a békeszerződés, nevezetesen annak már előbb is említett 231., 232., 234., 235. és 241. cikkei tartalmazzák. Magától értetődik azonban, hogy a vegyes döntőbíróóságok a nemzetközi magánjog szabályait is alkalmazzák és így nincs kizárva, hogy pl. a magyar kereskedelmi törvény rendelkezéseit vegyék ítélkezésük alapjául.

Amint már mondtam, a készpénztartozásokból és nagy általánosságban a károsító intézkedésekből eredő követelések tartoznak a vegyes döntőbíróóságok hatáskörébe.

A készpénzkövetelésekre nézve a 231. cikk tartalmazza az anyagi jogi szabályokat. A követelésnek a háború előtt, vagy alatt lejártnak, a hitelezőnek szövetséges és társult hatalom polgára-

* Az előbbi közl. lásd a 3. számban.

nak kell lennie, akinek saját állama területén kell laknia. A kiegyenlítés mindig az illető szövetséges és társult hatalom pénzében a háború kitörését megelőző árfolyamon történik. Kivételt állít fel a békeszerződés Lengyelországra és Cseh-Szlovákiára, mint újonnan alakult államokra nézve. Ezekre vonatkozólag a pénznemet és az átszámítási árfolyamot, amennyiben az érdekelt államok közt erre vonatkozólag megállapodás nem jön létre, a jóvátételi bizottság fogja megállapítani. Eddig sem megállapodás nincs sem Lengyelország, sem a Cseh-Szlovák köztársasággal, de a jóvátételi bizottság sem döntött, így ez a kérdés még ma is nyitva van. Ez volt az oka annak, hogy a cseh-szlovák vegyes döntőbíróóság az előtte készpénzkövetelések iránt folyamatba tett és már a nyáron tárgyalásra kitűzött pereket sem intézhette el érdemben és valamennyiben fel kellett függeszteni a további eljárást a pénznem és az átszámítási árfolyam megállapításáig.

A készpénzkövetelések kiegyenlítésére, amennyiben az érdekelt szövetséges és társult hatalom azt a megoldási módot választja, a szerződő államok felszámoló és kiegyenlítő hivatalokat létesítenek és a kiegyenlítés nem közvetlenül, hanem a hivatalok útján oly módon történik, hogy a követeléseket az illető állam javára, illetve a tartozást terhére írják a clearingben. A kiegyenlítésért az illető állam maga felelős, bizonyos a 231. cikk b) pontjában megállapított eseteket kivéve, amikor i. e. az adós már a háború kitörése előtt csődbe került, vagy fizetésképtelen volt, vagy olyan társaság volt az adós, amelyet a háború alatt a háborús kivételes rendelkezéseknek megfelelően likvidáltak.

Az anyagi jogszabályok terén a legsúlyosabb intézkedéseket a 232. cikk tartalmazza. Ez a cikk mondja ki a b) pontjában azt a nemzetközi jogban eddig ismeretlen tételt, hogy a jóvátétel, magyarán a hadisarc céljaira lefoglalhatók és értékesíthetők a magyar állampolgároknak külföldön lévő javai, jogai és érdekei. Kivételt képeznek azoknak a volt magyar állampolgároknak a javai, jogai és érdekei, akik a békeszerződés hatályba lépésétől számított hat hónapon belül igazolják, hogy a békeszerződés rendelkezéseinek megfelelően megszerezték egy szövetséges és társult hatalom állampolgárságát.

Ez a 232. cikk mondja ki az e) pontjában azt is, hogy a szövetséges és társult hatalmak polgárait kártérítés illeti meg azokért a károkért, melyeket a volt magyar királyság területén lévő javaikban, jogaikban és érdekeikben akár kivételes háborús rendelkezések, akár elidegenítést rendelő intézkedések következtében szenvedtek.

A magyar állam kártérítési kötelezettsége szempontjából két időpontot kell megkülönböztetni. Az egyik az 1918 november 3-ika előtti, a másik az ez utáni időpont. Míg 1918 november 3-ika előtt a magyar állam felelőssége csak azokért az intézkedésekért áll fenn, amelyek a magyar hatóságoktól származnak, addig 1918 november 3-ika után felelős a magyar állam a tényleges hatalmat gyakorló felelőtlen elemek, sőt a «magyar lakosság» által okozott károkért. Ezzel az intézkedéssel különösen a Károlyi-forradalom és a kommunizmus alatt a szövetséges és társult hatalmak polgárai által szenvedett károkért való felelősségét a magyar államnak állapította meg a békeszerződés, mert befelé, a magyar állam elhárította magát az ezekért a károkért való felelősséget.

A francia-magyar vegyes döntőbíróóság előtt több olyan per volt folyamatban, amelyek az ú. n. proletárdiktatura alatt ismeretlen tettesek által elkövetett lopások és egyéb hasonló közönséges büntetendő cselekmények által a szövetséges és társult államok polgárainak okozott károk megtérítésére irányultak. A francia felperesek, sőt maga a francia kormány megbízott is arra a nekik nagyon kényelmes álláspontra helyezkedtek, hogy a tolvajok és betörők is benne foglaltatván a «magyar lakosság» kifejezésben, a magyar állam kártérítési kötelezettsége ezen a címen az ismeretlen közönséges büntetettek által elkövetett bűncselekményekért is fennáll. A magyar álláspont ezzel szemben természetesen az volt, hogy a 232. cikk II. pontjának második bekezdésében foglalt «magyar lakosság» kifejezés alatt a tömegeket lehet csak érteni s hogy a magyar állam felelőssége a forradalmasított tömegek által okozott károkra vonatkozik. Döntésre nem került sor ebben a kérdésben, mert a bíróság eddig egy esetben sem alapította marasztaló ítéletét a magyar lakosság által okozott erőszakos cselekményekre, egyrészt talán mert a bíróság maga is respektálta jogos tiltakozásunkat az ellen, hogy a tolvajok és betörők egy jelentőségűnek véteszenek a «magyar lakossággal», másrészt mert a bíróságnak, ha

akarta, száz lehetőség állt rendelkezésére, hogy a magyar állam felelősségét megállapítsa a nélkül, hogy éppen a magyar lakosság erőszakos ténykedésére lett volna kénytelen hivatkozni.

Az előkészítő eljárás során sok vitára adott alkalmat a 232. cikk e) pontjának az a kifejezése is, amely «a volt magyar királyság területén» társaságok és társulatok által szenvedett károkról beszél. A magyar álláspont szerint ez a rendelkezés kizárta a magyar állam felelősségét a volt magyar királyság területén kívül, tehát a háború alatt elfoglalt idegen területen okozott károkért. Döntésre ebben a kérdésben sem került sor, mert a m. kir. pénzügyminisztérium azokkal a különösen orosz-lengyel területen levő és francia tőkével dolgozó szén- és petróleum érdekeltségekkel, amelyeknek telepeit az osztrák-magyar katonai hatóságok a háború alatt kényszerkezelésbe vették, az osztrák állammal együtt egy globális összegben kiegyezett.

A katonai hatóságok által elrendelt ilyen kényszerkezelések által okozott károknál, amennyiben az osztrák-magyar monarchia területén történtek ezek a kártokozó intézkedések, felmerült az a kérdés, hogy az ilyen károkért melyik állam, milyen mértékben legyen felelős. A legtöbb károsult ugyanis megindította úgy az osztrák, mint a magyar vegyes döntőbíróóság előtt a pert és mind a kétrészről pergátló kifogást kapott, egyrészt perfüggőség, másrészt hatáskör hiánya címén. A magyar álláspont elvileg az volt, hogy a magyar állam az ilyen károkért a kvóta arányában, illetve abban az arányban felel, amelyben a felosztandó közös vagyontól fog részesedni. A vegyes döntőbíróóság azután a területi elv elfogadásával oldotta meg e problémát, vagyis azt az államot tette felelőssé a kárért teljes egészében, amelynek volt területén a kár okoztatott. Ennek az elvnek a betartásában olyan következetes volt a francia-magyar vegyes döntőbíróóság, hogy egy esetben például, amikor a fiumei közraktárakban tároló árút a közös hadügyminiszter táviratilag lefoglaltatta, Bécsbe szállíttatta és ott közlekedés céljára felhasználta, amikor tehát a tulajdonképpen károkozás, a felhasználás a volt osztrák császárság területén történt s amikor maga a francia kormány megbízott is kérte, hogy a francia-magyar vegyes döntőbíróóság szállítsa le a hatáskörét és utalja a francia-osztrák döntőbíróóság hatáskörébe az ügyet, a francia-magyar vegyes döntőbíróóság megállapította a saját hatáskörét és a magyar államot marasztaló ítéletet hozott azzal az indokolással, hogy az első kivételes háborús intézkedés, a lefoglalás, a volt magyar királyság területén történt, ezért a magyar államot kellett a kártérítésben marasztalni, tekintet nélkül arra, hogy a károkozás a monarchia melyik államában nyert befejezést.

A békeszerződés 232. cikkének a) pontja beszél a háborús kivételes intézkedésekről, amelyeket közelebbről a függelék 3. §-a határozza meg. Nagy vita volt a német relációban arról, hogy mi tekintendő háborús kivételes intézkedésnek, nevezetesen minden olyan intézkedés-e, amely egyformán érinti a saját és az idegen állampolgárt, vagy csak az-e, amely kizárólag a külföldiekkel szemben alkalmaztatott. A németek és az ő nyomukban az előkészítés során mi is azt az álláspontot foglaltuk el, hogy háborús kivételes intézkedésnek csak az tekinthető, amely kizárólag a külföldieket sújtja. Mire ezután a szóbeli tárgyalásokon került a sor, a német relációban már teljesen kialakult a vegyes döntőbíróóságok gyakorlata abban az irányban, hogy valamely intézkedés háborús, kivételes minősége megállapítható tekintet nélkül arra, hogy az illető intézkedés csak a külföldiekre vagy ezekre és a saját állampolgárokra vonatkozik-e? Így azután azzal a kifogással, hogy valamely intézkedés differenciális-e vagy sem, amely kérdés taglalása alig hiányzott egy periratból, a szóbeli tárgyaláson már nem hozakodtunk elő.

A békeszerződésnek 232. cikke az, amelyre a legtöbb kereset alapítva van, amely a vegyes döntőbíróóságok előtt a magyar állam ellen folyamatban van. Ennek a cikknek a fogalmazása olyan tág, annyira nyújtható, hogy az alá igazán a világon minden befér. A kártérítésnek a jogalapja úgyszólván minden perben adva van és legfeljebb az összegszerűségről lehet beszélni. Hogy ennek dacára is volt eddig három olyan kártérítési per, amelyet a francia-magyar vegyes döntőbíróóság a limine elutasított ez, azt hiszem, eléggé bizonyítja, hogy milyen alaptannak kellett annak a keresetnek lennie, ha még a 232. cikkben sem lehetett neki jogalapot találni.

Az ellenséggé vált felek között kötött szerződésekre vonatkozólag az a békeszerződés 234. cikkének az álláspontja, hogy

ezeket hatálytalanoknak kell tekinteni attól a perctől kezdve, amelyben a szerződő felek közül kettő ellenséggé lett. Kivételt képeznek azok a szerződések, amelyeknek hatályban tartását a békeszerződés életbelépésétől számított hat hónapon belül az az entente-hatalom kívánni fogja, amelynek az egyik szerződő fél állampolgára volt.

Ezzel a rendelkezéssel kapcsolatban egy elég érdekes eset merült fel a francia-magyar vegyes döntőbírótság előtt. A francia kormány egy faszállítási szerződés hatályban tartását kérte a békeszerződés 234. cikke alapján, amelyet egy a háborúban elhalt Romániában lakott francia alattvaló kötött egy brassói céggel, amely időközben felszámolt.

A francia kormány bejelentése 1922 február 9-én érkezett a magyar kormányhoz, holott a hat hónapi határidő 1922 január 26-án lejárt. A perben természetesen azzal védekeztünk, hogy a bejelentés elkészt. A francia kormány mindenképpen igyekezett az elkésztés következményeit elhárítani, egyebek közt még azt is felhozta, hogy a magyar posta tévesztette össze Budapestet Bukaresttel, ami inkább a francia postával történhetett meg, de a magyar kormány hajthatatlan maradt és nem engedett abból az álláspontjából, hogy sem a saját maga, sem valamely állampolgára helyzetét nem súlyosíthatja azzal, hogy egy nyilván elkésztett bejelentést a békeszerződés által előírt határidő lejártja után is elfogadjasson. A vegyes döntőbírótság ki is mondta, hogy a bejelentés elkésztett és így annak alapján a szerződés hatálybantartását nem lehet kívánni.

Dr. Kövess Béla.

Értékhatárok.

A polgári peres eljárásban irányadó egyes értékhatárok újabb megállapításáról szóló 6400/1926. I. M. sz. rendeletet bíráló tárgyává tenni azon az alapon, hogy a korona értékelésének, vásárló erejének valamely eltolódása nem indokolja, felesleges. A rendelet kibocsátója sem gondolta, hogy az utolsó értékhatármegállapításnak életbelépése, 1925 június 1-e óta ilyen eltolódás történt. Az új szabályozásnak nem is az a célja, hogy az értékhatárok a pénzérték eltolódásával összhangba jussanak, hanem a polgári peres eljárás újabb egyszerűsítése. A genfi fejtegetések és a kormány elnökének a genfi tárgyalásokról szóló budapesti nyilatkozata is tartalmazza annak a bejelentését, hogy újabb jogszolgáltatási egyszerűsítések várhatók. Ez egyszerűsítést a legkönnyebb ilyen értékhatáreltolásokkal eszközölni. Legkönnyebb, mert az egyszerűsítés így minden szervezeti változtatás nélkül történik és mert a törvényhozó megmozdulására sincs szükség. Az 1925. VIII. tc. 55. §-a felhatalmazást ad ugyanis az igazságügy-miniszternek, hogy a polgári perrendtartásról szóló 1911. I. tc.-ben a járásbírótság hatásköre, a fellebbevitel tekintetében és egyes más vonatkozásban értékhatárral megállapított összegeket a törvényhozás rendelkezéseig rendelettel megváltoztassa és az ezzel kapcsolatos rendelkezéseket megállapítsa, a törvény 59. §-a pedig a kibocsátott rendelet kiegészítésére, módosítására és hatályon kívül helyezésére ad felhatalmazást.

A polgári peres eljárásnak egyszerűsítése lényegesebb szervezeti változtatások nélkül két módon történhetik. Olyan intézkedésekkel, amelyeknek célja, hogy ugyanazon a fokon minél kevesebb bíró foglalkozzék ugyanazzal az ügyel. Az egyesbíráskodásnak az elsőfokon általánosítása és a táblai ötös tanácsoknak kiküszöbölése után ezen a téren már csak a kúriai ötös tanácsoknak redukálásáról lehetne szó hármastanácsokra. Az a megfontolás azonban, hogy a kir. Kúria nemcsak az egyes perek bírója, hanem az egész ítélkezés legfőbb irányítója és a jogfejlesztés fontos szerve, a szenátusoknak ezen megcsonkításától visszatart.

Az egyszerűsítés történhetik olyan intézkedésekkel is, amelyeknek célja, hogy jogorvoslat folytán is minél kevesebb bíró foglalkozzék ugyanazzal a perrel. Az értékhatárok eltolásáról szóló intézkedések ezt a célt szolgálják, amidőn az értékhatárok felemelésével a fellebbezést és felülvizsgálatot korlátozzák.

Ezeknek az intézkedéseknek az az eredménye, hogy ma már az érték szerint a járásbíróságok hatáskörébe tartozó pereknek a legnagyobb része csak kétfokú elbírálásban részesül, amennyiben a járásbíróági értékhatár 25 millió korona, a fellebbezés folytán hozott törvényszéki ítélet pedig csak 20 millió korona érteken felül támadható meg felülvizsgálattal.

A törvényszéknél induló pereknek felülvizsgálatát ilyen értékelés persze nem korlátozhatja, mert a Pp. 520–523. §-ainak tartalma szerint ez a felülvizsgálati lehetőség a perértéktől független és így e részben nincs meg az értékelés lehetősége. A kir. igazságügy-miniszter ennek ellenére a 25.800.1925. I. M. sz. rendelet átmeneti intézkedéseiben (3. §. 3. bek.) kimondotta, hogy a rendelet életbelépésekor akár a kir. törvényszéknél mint elsőbírósnál, akár a kir. ítélőtáblánál, mint fellebbezési bíróságnál folyamatban lévő perekben a kir. ítélőtáblának, mint fellebbezési bíróságnak ítélete ellen nincs helye felülvizsgálatnak, ha a per tárgyának értéke járulékok nélkül 20 millió koronát meg nem halad, kivéve, ha a per értékére tekintet nélkül tartozik a törvényszék hatáskörébe. A felülvizsgálatnak erre a korlátozására kifejezett meghatalmazása az idézett törvényszakaszokban nem volt és ezért ennek az intézkedésnek a legalitása csupán azzal az indoklással védhető valamiképpen, hogy átmeneti és a többi intézkedéssel «kapcsolatos».

Az 1922. XVII. tc. 6. §-ának első bekezdésében kapott meghatalmazás alapján kibocsátott 7501/1923. M. E. számú értékhatár-rendelet az egy milliót meg nem haladó perekről és az ugyanazon a meghatalmazáson alapuló 2350/1924. M. E. sz. rendelet a tíz millió értéket meg nem haladó perekről ugyanígy rendelkezett. Az első alkalommal a Pp. 521. §-ában megállapított felülvizsgálati értékhatár is egy millió koronában állapított meg és így az említett intézkedés célja nyilván az volt, hogy a midőn a törvényszék fellebbezési tanácsa egymillió perekben már jogérvényesen dönt, a kir. ítélőtáblák ugyanily értékű perekben hozott ítéletei ellen se legyen fellebbevitel. A második és harmadik szabályozásnál a két értékhatár eltért egymástól, az ítélőtáblai a törvényszékiek kétszörösére emelkedett (5 és 10 millió, 10 és 20 millió).

A perrenden azonban az értékhatárok eltolásával az idézett törvényi meghatalmazás korlátainak rigorozus megtartásával is lényeges változás eshetik. Különösen a jogorvoslati rendszer átalakulhat. Megnyilvánulhat ez a jogorvoslatok kizárásán kívül a jogorvoslat módjában is. A kir. ítélőtáblák már ma a felülvizsgálatok nagyobb részét, 40 milliós értékhatárig, nyilvános előadással intézik el.

Mindezen új értékhatároknak a jelentőségét a legjobban megvilágítja szembeállításuk a Pp. változatlan értékhatáraival. Amidőn a járásbíróági hatáskörnek értékhatára 2500 K volt, a törvényszék csak 500 K-ás ügyekben döntött végérvényesen, az ítélőtáblai felülvizsgálatok nyilvános előadásának értékhatára 1000 K volt és az értékre tekintet nélkül járásbíróági hatáskörbe utalt perekben 2500 K-ás perértéken felül a kir. Kúria felülvizsgálta a kir. törvényszéknek, mint fellebbezési bíróságnak ítéletét. Ma, amidőn a járásbíróági értékhatár 25 millió korona, a kir. törvényszék végérvényesen dönt 20 millió korona értékhatárig, az ítélőtáblán 40 millió koronás értékhatárig nyilvános előadással intéztetnek el a felülvizsgálatok és a kir. Kúria az említett felülvizsgálati ügyekben csak 50 millió korona perértéken felül jár el.

A kir. Kúriának ezt a járásbíróági perekre vonatkozó felülvizsgálati hatáskörét a 6400/1926. I. M. sz. rendelet nem módosította, de a törvényi meghatalmazásnak az eddig kiadott rendeletekben megnyilvánult értelmezésével és meghatalmazásnak ilyen felhasználásával a kir. Kúriának ez a hatásköre tovább is lényegesen csökkenthető.

A törvényi meghatalmazásnak a célja pedig aligha lehetett az, hogy a miniszternek mód adassék arra, hogy a törvényhozó újabb megkérdezése nélkül a polgári perrendtartáson egyszerűsítési célokból lényeges átalakításokat eszközöljön. Ez az átalakulatlan és szükségesnek látszó meghatalmazás példája annak, hogy az ilyen törvényadta meghatalmazások kellő körülírás híján miképp vezethetnek a meghatalmazás adásánál el sem képzelt rendeleti jogalkotásra.

Sorix.

Megjegyzések a kényszeregyességi reformhoz.

A Jogtudományi Közlöny 6. számában dr. Sebestyén Samu tollából a kényszeregyességi reformra vonatkozólag megjelent cikk több vonatkozásban polemikus megjegyzéseket váltott ki belőlem, melyeknek közlése talán a jelenleg gazdaságilag is olyanira aktuális kérdés tisztázásához némiképp hozzá fog járulni.

Sebestyén Samu igen tisztelt kollégám cikke helyesen a magánegyeség kötelező megkísérlésével kapcsolatos részt tekinti az új rendelet legfontosabb és legérdekesebb intézkedésének s magam is túlnyomó részt idevonatkozólag kívánnék reflektálni.

1. Az angol analógiát nem tartom egészen találónak s még kevésbé merném azt mondani, hogy Anglia azt a magánegyeségi eljárást törölte el 43 év előtt, amely most nálunk létesült. Az új rendelet legfontosabb és legérdekesebb intézkedése ugyanis a bírói eljárás keretében létrejött magánegyeség során való majorizálás lehetősége, a bíróságnak itt biztosított felülvizsgálati jog nemcsak a köz- és magánjogi szempontok helyes összeegyeztetését jelenti, hanem teljes garanciául szolgál abban a tekintetben is, hogy visszaélési lehetőségek elő ne forduljanak. A dr. Sebestyén cikkének ismertetése szerint is, magánegyeséget szabályozó angol jog csak az alaki kellékek tekintetében ismerte el a megkötött magánegyeségek bírói felülvizsgálatának lehetőségét. A mi rendeletünk ennél sokkal meszebb megy és ezáltal a magánegyeségi eljárással üzőtt visszaélések, amelyek ellen Angliában joggal volt annak idején panasz emelhető, nálunk a bírói eljárás garanciája által záratnak ki. A másik lényeges eltérést jelentő momentum az, hogy a magánegyeség intézményének bevezetése a hitelezők megszervezésén és az összes gazdasági érdekek bekapcsolódásán alapuló szervezet közreműködésével történik, a fizetéseképtelenségek lebonyolítása tehát nem jut olyan «iparszerű képviselők» kezébe, akik a közérdekű szempontokat nyilvánvalóan nem méltányolták, sőt az adóssal a cikk szerint össze is játszottak. Az Országos Hitelvédő Egylet összetétele a megszervezett hitelezőknek, a Kereskedelmi és Iparkamarának és a gazdasági érdekképviselőknek az egyesület életében való intenzív közreműködése a visszaélések lehetőségét szinte teljes mértékben kizárja és legmesszebbmenő garanciául szolgálhat a közérdekű és erkölcsi szempontok betartására.

2. Felveti azt a kérdést az idézett cikk, hogy miért sürgették az érdekképviselők a magánegyeség kötelező megkísérlését? A válasz erre vonatkozólag az, hogy az összes gazdasági és nem csupán kereskedelmi, hanem ipari érdekeltségek felfogása szerint is a fizetéseképtelenségi ügyek lebonyolításánál elsősorban gazdasági és célszerűségi, nem pedig jogászai problémák merülnek fel, úgy hogy a gazdasági érdekeltségek közreműködésének aktív és intézményes bekapcsolása az ügyek gyors és szakszerű lebonyolításának szempontjából is kívánatosnak mutatkozik, a bírói felülvizsgálat köre természetesen fennmaradván azon kérdésekre, melyek valóban jogviták eldöntésére vonatkoznak. A bírósági kényszeregyeségi eljárás korábbi formájában kedvezőtlen hatással volt a gazdasági erkölcsökre, mert az adós nem is törekedett hitelezőivel komoly tárgyalásokba bocsátkozni, a bírósághoz történt befolyamodással őt fait accompli elé állította s ez által biztosított helyzetben szinte fölényesen kezelte az ügyet az egyre inkább kedvüket vesztő és mind kevesebb ellenállásra hajlamos hitelezőkkel a bíróság előtt folyó egyezkedési tárgyalások alkalmával. Mindczen nyomatékos célszerűségi és erkölcsi szempontokra való tekintettel helyezték az összes gazdasági érdekeltségek a legnagyobb súlyt arra, hogy az adós valamelyes intézményes úton szoríttassék arra, hogy az érintkezést a magánegyeség keretében közvetlenül vegye fel hitelezőivel. Sebestyén cikkének az az ellenvetése, hogy a hitelező inkább külön utakon szeret járni, hogy nagyobb eredményt csikarjon ki a maga számára, csupán a szervezetlen, különleges hatalmi pozícióban, vagy kellő gazdasági intelligencia híján levő hitelezőkre áll fenn. Ma már a hitelezők túlnyomó része tisztában van azzal, hogy együttes eljárásuk jelenthet csak komoly eredményt, a külön fellépés pedig károsat és az összhitelezői érdekek sérelmét. Készséggel koncedálok s ezáltal bizonyos közeledést tanúsítok a dr. Sebestyén kartársam cikkében kifejtett egy s más kifogáshoz, hogy a rendelet a gazdasági érdekeltségek által sürgetett kötelező magánegyeség keresztülvitelének elvét nem vitte keresztül abban a hatályos alakban, amint azt az érdekeltségek sürgették. A rendelet e részben kompromisszumos megoldásokkal dolgozik és minden ilyen kompromisszumos megoldásnak megvannak a maga szükségképpen hátrányai. Az alapvető koncepció, amelyet a gazdasági érdekeltségek a kötelező magánegyeségek sikeres lebonyolítása érdekében kérelmeztek, körülbelül az volt, mint amit a rendelet a Pénzügyi Központra vonatkozólag megállapít: egy mintegy 45 napos kíméleti idő a magánegyeség sikeres lebonyolítása s az egyeségrontó hitelezőkkel szemben

való védelem szempontjából. Ez az alapgondolat minden helyesége dacára az Országos Hitelvédő Egyletre vonatkozólag nem jutott kifejezésre az új rendeletben. A kormány bizonyos fokig érthető okból nem merte az Országos Hitelvédő Egylet még a gyakorlatban ki nem próbált működését egy ilyen meglehetősen messzemenő jogokkal felruházott új intézmény alapjává megtenni, erre való tekintettel igen lényeges részben véleményünk szerint felesleges és túlságosan messzemenő kautélákkal biztosított eljárás-hoz kötötte az OHE kebelében folytatandó magánegyeségi eljárást. Le kell tehát szegezni azt a körülményt, hogy az új rendelet nem tette egészében magáévá azt a koncepciót, melyet a gazdasági érdekeltségek sürgették, ennek következtében az új rendelet gyakorlati sikere nem is fogja teljesen eldönthetni gazdasági érdekeltségek kívánságának helyes vagy helytelen voltát — hiszen nem azt tartalmazza a rendelet, amit az érdekeltségek kértek — de megállapítható teljes tárgyilagossággal, hogy az új rendelet lényeges szempontokban komoly haladást jelent a korábbi helyzethez képest s oly intézménynek alapját veti meg, amely felfogásunk szerint a helyes utat jelzi a fizetéseképtelenségi jog és elsősorban a kényszeregyeségi eljárás problémáinak megfelelő megoldása tekintetében. Az új rendelet révén lehetőleg megerősödik és általánosul az a felfogás s mihamar erőteljesebb jogi alátámasztást is nyer, hogy a magánegyeségi eljárás keretében kell lehetőség szerint a hitelező és adós egymás közti viszonyát, a felmerült fizetéseképtelenségi ügyet rendezni és hogy ez eljárás normális lefolytatási tartamára a kíméleti időt az adós részére biztosítani is kell.

3. Sebestyén kollégám cikke kétségbevonja azt a feltevést, amelynek az OHE elnöke adott kifejezést egy cikkében, hogy t. i. az adós az esetek nagy számában az OHE-nél fogja kezdeni a magánegyeséget, anélkül, hogy mindjárt a bírósághoz fordulna. Miután a bíróságon kívüli magánegyeségi eljárásban nincs meg a hitelezők majorizálásának lehetősége, nem hiszi, hogy az adósok az OHE előtti előzetes magánegyeséget válasszák. Itt azonban igen lényeges momentumokat hagy figyelmen kívül Sebestyén cikke, amelyeket röviden felsorakoztatni annál is inkább szükségesnek tartok, mert véleményem szerint igen nyomatékos közgazdasági érdekek fűződnek ahhoz, hogy a fizetéseképtelenségek a lényegesen olcsóbb és gyorsabb magánegyeség útján s az erre hivatottsággal bíró OHE előtt köttessenek meg.

Meggyőződésem szerint erre a kívánatos célra az adósok igen nagy kontingense a következő okoknál fogva törekedni is fog.

Az OHE magában foglalja az összes számbajövő hitelezői érdekeltségeket, a megszervezett szakmákat. E szakmák — s itt most már szinte minden komolyan számba jövő ágazattal kell számolni — csak védegyleteik útján tárgyalnak, abból a helyes felfogásból kiindulva, hogy komoly és alapos státusfelvétel, a hitelezői érdekek egyvonalú és határozott védelme csupán ilyen kollektív fellépés esetén lehetséges. A gazdasági tényleges viszonyok az adóst arra fogják tehát vezetni, hogy az adósok az OHE illetve az annak fiókjaként működő szakvédegyletek útján keressék az utat a magánegyeségre. S ha nagy érdekképviselők — tudomásunk szerint — nem is foglaltak oly határozott merevséggel állást abban az irányban, hogy nem állnak szóba oly adóssal, aki a magánegyeséget meg nem kísérelte, meg van a komoly törekvés a hitelezői csoportokban, hogy az adóst rávezessék a magánegyeség lehető megkísérlésére, amelynek a bírói egyeségi eljárással szemben való előnyei szembeszökőek. A hitelezői akaratnak ez az öntudatos, ha nem is jogszabályú, de a gazdasági hatalmi viszonyokon épülő irányító befolyása a fizetéseképtelenségi ügyek igen nagy hányadát tereli az OHE előtti magánegyeségi eljárásra.

Fokozza ezt a tendenciát, hogy az OHE erkölcsi súlya és presztízse, ily ügyek kivizsgálására hivatott és kellően begyakorlott apparátusa az ügyintézkést a hitelezők szempontjából — s itt az esetek igen nagy számában a külfölddel is számolhatna — megnyugtatóbbá és megbízhatóbbá teszi. S ugyanezen okokból, de meg annál a különös lélektani momentummal fogva is, hogy az ügy a magánegyeség sikertelensége esetén, ha tanúsítványt az adós nem kér a bíróságtól, újból csak az OHE elé kerül, melynek eljárása során most már adva van a majorizálás lehetősége, igenis tud az OHE a nem bírói magánegyeség során is bizonyos erkölcsi nyomást gyakorolni az alaptalanul vonakodó, konok, egyeségrontó hitelezőkre, még pedig eddigi közvetlen tapasztalataim szerint igen komoly és messzemenő gyakorlati eredménnyel. A többi egyéb

komoly indokon kívül az OHE erkölcsi súlyának ez irányban való reális érvényesülése lesz egyik legerősebb motivuma annak, hogy a magánegyeségi ügyek az OHE elé kerüljenek!

Ily rövid idő alatt — az OHE működése március 5-én vette kezdetét — nem lehet még statisztikai eredményekből véglegesen helytálló következtetéseket levonni. Tény azonban az, hogy ezideig pontosan kétszer annyi, az OHE és annak szervei előtt kezdeményezett magánegyeségi ügy került az OHE elé, mint amennyit a bíróságtól áttett kényszeregyeségi ügyek reprezentálnak. A fentebb kifejtett okok alapján is abban a meggyőződésben vagyok, hogy a gazdasági krízis e szomorú korszakában ez a tendencia tartós is marad.

4. A bírói eljárás során való magánegyeség tartamának lerövidítését magam is feltétlenül szükségesnek tartom. A jelenlegi szabályozásból folyó határidő beosztások éppen nem kielégítőek. Itt néhány egyszerű intézkedéssel, amely azonban már novelláris rendeleti újrashabályozást igényelne, lehetne és kellene a helyzetet orvosolni. Az egyik ilyen reform lehetne az, hogy az észrevételezési határidő ne fűződik fix módon a bejelentési határidőtől számított 30 naphoz, amint most ezt a rendelet 33. §-a írja elő, hanem miután ugyanezen szakasz értelmében a létrejött magánegyeség a hitelezőkkel írásban amúgy is közlendő, az észrevételezési határidőt ezen közléstől lehetne számítani. Az esetek jelentékeny részében ugyanis a rendelet által a magánegyeség megkötésére előírt határidő eltelte előtt, néha jóval korábban létre is lehetni hozni az egyességet, így esetekben az észrevételezési időnek ez a kiterjesztése súlyos és fölösleges időkitolást jelent. A másik ilyen időkímélő, de egyéb vonatkozásban is technikai egyszerűsítést jelentő intézkedés az volna, hogy ha a bíróság az észrevételek tárgyalására nem tűzne a rendelet 8. §-a értelmében határnapot, hanem azt csak akkor tenné meg, hogyha az észrevételek beérkeznek s ezek elég súlyosak ahhoz, hogy a tárgyalás szüksége felmerüljön. Az ily irányú intézkedésnek, a jelen szabályozással szemben az a lényeges előnye is meg volna, hogy a nyilván alaptalan vagy egész lényegtelen körülményre vonatkozólag beadott észrevétel esetén nem kellene a tárgyalási határnapot beállítani. A szabályozás ily módja tehát könnyítés lenne a bírói ügyvitel s a határidők nyilvántartására köteles hitelezők s azok jogi képviselői számára.

A költségek tekintetében úgy vélem, hogy a rendelet a skálák felállítását folytán lehetővé fogja tenni az egyeségi ügyeknek az eddiginél olcsóbb elintézési lehetőségét. Ezen a ponton azonban rendkívül súlyosnak tartom a 27,300.1926. P. M. rendeletnek az illetékszabályokra vonatkozó rendelkezéseit. Indokolatlan és rendkívüli súlyú emeléssel állunk itt szemben, amely a kisebb ügyeket például csak a mellékleti bélyegnek 5000 K-ban történt megállapítása folytán, aránytalan és igen gyakran teljesen elviselhetetlen illeték kötelezettséggel sújtja. Ezeket az elkeseredett ügyeket, ahol mindenki csak a pénzt veszti, nem tartjuk alkalmasnak arra, hogy a kincstár s éppen a jelenlegi gazdasági viszonyok közt, bevételforrásra használja fel. Az egyeségi illetékek előzetes letétele is indokolatlanul súlyos megterhelése az amúgy is leromlott gazdasági egyedeknek. Többet kívánni, mint hogy a többi költséggel egy rangban kezeltsék előnyösen az egyeségi költség, méltányosnak semmiképp sem mondható. Az illetékszabályozás ezen rendszere elviselhetetlenül súlyos tehernek fog mutatkozni.

Dr. György Ernő.

*

Nézetem szerint dr. György Ernő úrnak, az OHE igazgatójának ezen cikke nem tartalmaz «polemikus megjegyzéseket» az én abban hivatkozott cikkemre. Én abban tisztán tudományos alapon mutattam ki azt, hogy az angol jogfejlődés már 1849 óta ismerte a fizetéseképtelenség csődön kívül való elintézésének a törvény által szabályozott módját és különösen a most életbelépett kormányrendelet szabályozásával nagyban egyező kényszeregyeséget (composition), amely szerint az eljárás azzal indult meg, hogy a fizetéseképtelen adósnak elsősorban össze kellett hívnia hitelezőit s egyeségi ajánlatát elbűk terjeszteni. Az egyeség érvényes létrejöttéhez elég volt, hogy az ajánlatot elfogadó hitelezők követeléseinek együttes összege az összes hitelezők követeléseinek együttes összegének 75%-át tegye, az elfogadó hitelezők pedig az összes hitelezők egyszerű többségét. Ez a magánegyeség a bíróság által való belajstromozása után végrehajthatóvá és a hitelezői jegyzékben megnevezett összes hitelezőkre kötelezővé vált. Utaltam továbbá arra, hogy az angol jogfejlődés, amelyre idáig a figyel-

met senki sem hívta fel s amely figyelmen kívül maradt a most életbelépett kormányrendelet előmunkálatai során is, azzal zárult le, hogy 1883-ban eltörölték ezt a magánegyeségi eljárást. Cikemben továbbá rámutattam arra, hogy a rendelet szabályozásánál fogva milyen eredményeket várhatunk. Az OHE által kifejtendő tevékenységet egyáltalában nem vontam bele fejtegetéseimbe. Én a cikk írójával együtt őszintén kívánom, hogy a most életbelépett kormányrendelet a legnagyobb mértékben valósítsa meg a magyar közgazdaság érdekében azokat a várakozásokat, amelyeket hozzá a gazdasági érdekképviselők fűztek. Mégsem felesleges, hogy dr. György Ernő úr az Ügyvédi Körben tartott előadása gondolatmenetét e lapokban való közlése által a nagyobb nyilvánossággal is megismertette.

Dr. Sebestyén Samu.

Jogirodalom.

Magyar közjog.

Ezen a címen megjelent könyvről a Jogtudományi Közlöny ez évi 7. számában bírálatot tett közzé dr. Molnár Kálmán pécsi egyet. tanár. Mindig szívesen látom munkáim hozzáértő, tárgyilagos és teljes bírálatát, mert az eszmecsere a tudományos haladás érdeke is s mert a bírálatot örömmel kell vennie az olyan írónak, aki nézeteit nem kívánja véka alá rejtetni s aki munkájával nem udvariassági bókokra pályázik, hanem a tudomány vagy a pedagógia objektív érdekét kívánja szolgálni. Molnár Kálmán bírálatával azonban meg vagyok akadva. Haboztam is, hogy egyáltalán válaszoljak-e rá. Már csak azért sem teszem ezt szívesen, mert könyvemmel és saját személyemmel nem szeretek a nyilvánosság előtt foglalkozni s mert munkámról illetékes bírálatok már ügyis elhangzottak. Mostani bírálóm cikkére mégis válaszolnom kell, de anélkül, hogy további vitába kívánnék bocsátkozni, csak egy-két főkérdésre óhajtok, természetesen teljes tárgyilagossággal, kiterjeszkedni. Teszem ezt főleg azért, mert a bírálatban felfogásom szerint több olyan hiba van, mely valósággal kihívja a bírálatot.

Itt van mindenekelőtt az első kérdés: a közjog és a magánjog határvonalának a kérdése. Erre nézve ugyan nem annyira érdemileg, mint inkább a bírálati módszerre nézve volna megjegyzésem. Bírálóm kifogásolva említi, hogy az említett határvonalat abban látom, hogy a jogi rendezést kívánó életviszonyok vagy maguk az egyesek között vagy az egyesek és az állam között keletkeznek s a közérdek és a magánérdek momentumát csak mellékesen (!) érintem. A bíráló itt szem elől téveszti, hogy ebben a könyvemben, mely főleg rövidebb tankönyvnek készült, a közjog és a magánjog bonyolult határkérdéseit s e kétféle jogviszony jogi természetét mint önálló problémát egyáltalán nem tárgyalhattam s így készakarva nem bocsátkoztam a kérdés minden finomságának elemzésébe s a közérdek fogalmának részletesebb kifejtésébe. Annál is inkább járhattam el így, mert alkotmányjogi könyvemmel egyidejűleg megjelent közigazgatásjogi tárgyú és úgyszólván tisztán dogmatikus munkámban ezt a kérdést ugyancsak kimerítő részletességgel tárgyalom.

Közérdek-magánérdek, közjog-magánjog! Igazán furcsán, ne vegye rossz néven a t. cikkíró úr, de szinte a komikum erejével hat ráam és bizonyára mindenkire, aki irodalmi munkásságomat nálánál jobban ismeri, mikor a közérdek és a magánérdek jelentőségére és a közjogi és a magánjogi viszony belső természetére hívja fel figyelmemet, holott ezek a kérdések voltak eddigi tudományos buvárlataimnak legkedveltebb tárgyai s hogy nem egy ponton új megvilágítással járultam hozzá e fogalmak tisztázásához, azt tudományszakunk legilletékesebb bírálói elismerték. Talán nem követek el szerénytelenséget, ha ezeket a bírálatokra támaszkodva, éppen a közjog és a magánjog határkérdéseiben s a közérdek fogalmi meghatározásában egyik szerény úttörőnek tekintem magamat irodalmunkban. Könnyen megtalálhatta volna a bíráló idevonatkozó munkám eredményét pl. a Magyar Jogi Szemle 1921. évfolyamának hasábjain (külön lenyomatban is megjelent) s fentebb idézett közigazgatásjogi munkámban. Ne legyen azonban félreértés, nem azt hibáztatom bírálóm eljárásában, hogy a közjog és a magánjog fogalommeghatározása körül bővebb kifejtést kíván, ez elvégre felfogás dolga, de hibáztatom azt, hogy akarva vagy akaratlanul olyképp állítja be a dolgot, mintha a közjogról, a közjogi viszonyról való felfogásom szubjektív s általánosságban hiányos volna és a közérdek momentumára kellő súlyt nem vetnék.

De vegyünk elő egy másik kardinális elvi kérdést: a szuverénitás problémáját. Kifogásolja azt az állítást, hogy a szuverénitás — egyes szuverén vagy mondjuk szuverén szerű konkrét (pl. államfői kormányzati) tények mellett — főképp a jogszabályalkotásban, vagyis a jogalkotásban nyilvánul meg. Kifogásolja továbbá, hogy a szuverénitás «különböző fokozatú» megnyilvánulásairól beszélek és ez alapon sorolom fel a törvényt, a kormányrendeletet és a helyhatósági szabályrendeletet. Ezt — röviden, kereken és mindenekfelett határozottan — a szuverénitás fogalmi tisztázatlanságának állítja s ez a tisztázatlanság vonul végig sze-

rinte a szuverénitásra vonatkozó összes fejtegetéseimen. Minél fogva — szintén röviden és határozottan — tévedésnek s a terminológia teljes összezavarásának minősíti, hogy az országgyűlést is szuverénnek (már t. i. a szuverénitásban részesnek) nevezem és azt mondom, hogy az országgyűlés a király mellett az állami szuverénitás legfőbb orgánuma.

A bíráló állításai semmiképpen sem állják meg helyüket, s csak fokozza közjogi tévedésének és eljárási hibájának is a súlyát, hogy egyszerűen kimondja helyt nem álló ítéletét, anélkül, hogy ezt megindokolná s a megtámadott tételt érdemlegesen megcáfolni legalább megkísérelné. Igaz ugyan, hogy vállalkozása sikertelen lenne. Mert hát bizony, amit a bíráló szinte *hihetetlen merészséggel* fogalmi tisztázatlanságnak, szabotossági hiánynak (!) mond, mindaz a szuverénitás szabatos, helyes felfogása s ezek a dolgok már teljesen tisztázott, mondhatnám közhely számba menő tételek. De lássuk röviden a kérdés érdemét, mert ezeket a súlyos kérdéseket egy-két odavetett szóval mégsem lehet elintézni.

Az tudvalévő dolog, emlitem könyvemben (I. I.) magam is, hogy a szuverénitás, röviden szólva, az államnak jogilag korlátlan akaraturalma, ha úgy tetszik akaratszabadsága. A szuverénitás tehát magáé az államegésze. E szuverénitás gyakorlásában azonban különböző fokon, módon és mértékben többféle állami orgánom vesz részt: a király, az országgyűlés, a miniszterek, sőt bizonyos mértékben még a törvényhatóságok is s e szuverénitásban való részvétel főleg bizony abból áll, hogy ezek a szervek (különböző módon és mértékben) a *jogalkotás hatalmát* gyakorolják. A törvényhatóságok pl. statútumot alkotnak a törvényes jogszabályok keretei között s kormányhatósági felügyelet alatt s a minisztérium is szabályalkotó hatalmával (meg a királyi tények ellenjegyzése által) válik a szuverénitás orgánumává. Az országgyűlés meg éppen kiválóan vesz részt a szuverénitás gyakorlásában, hiszen a királlyal együtt jelenti ki az állam legfőbb akaratát, alkotja meg a törvényt. Ezért s *ennyiben* tehát igenis szuverén és egészen bizonyosan helyes azt mondani: «az országgyűlés a szuverénitás egyik fő orgánuma». Az ellenkező állítás egyszerűen tévedés, de súlyos tévedés. Mindezek a fogalmak és terminológiai kérdések nálunk még 1891-ben, egy érdekes polemikus dolgozatban igen erős megvilágítást s végleges eldöntést nyertek. Legyen szabad ezt az írást is t. bírálóm figyelmébe ajánlani, ha netalán ez is elkerülte volna figyelmét. Közjogunk egyik nagy tekintélyének, *Concha Győző*nek «Közjog és Magyar közjog» című dolgozata ez.

A bíráló szerint azt is helytelen mondani, hogy a törvényhozóhatalomnak két tényezője, orgánuma, ha úgy tetszik kettős orgánuma van, hanem úgy kell mondani szabatosan: «a törvényt az országgyűlésből és a királyból álló egységes törvényhozó orgánum alkotja». Hát ez egyszerűen konstrukció dolga, de szerintem ez az utóbbi igen erőltetett, mondhatnám *jogi realitás nélküli* konstrukció, mert hogy a törvényhozóhatalom gyakorlásában az állam két külön szerve, a király és az országgyűlés vesz részt, ezt a tényt semmiféle konstrukcióval eltitusztani nem lehet.

Téves a bírálónak az az állítása, hogy én a népet és a nemzetet azonosítom. A nemzetet szubstanciájában a nép alkotja, de annyiban más, amennyiben — mint erre könyvem 63. lapján magam is rámutatok — a nemzet a nép államilag (közhatalmilag) szervezett alakjában. Az állam jogi fogalmát azonban nem meríti ki a nemzet-elem, hanem odatartozik az államfő, a király is, mint az államszervezet másik fő eleme. Ha pedig azt mondjuk, amint a bíráló mondja, hogy a király is a nemzet része, orgánuma s hogy a nemzet egyenlő az állammal, ez megint csak konstrukció dolga, de erre is csak azt mondhatom, hogy szintén jogi realitás nélküli és elméletileg sem helyes konstrukció. Ha a király származására nézve a nép, vagy mondjuk a nemzet fia is, az államszervezetben, *orgánumi minőségében, elválik* a nemzetől és az állam külön főorgánumává lesz s mint ilyenről a nemzettel szemben külön igenis lehet, sőt kell is beszélni. Akárhogy is vesszük a dolgot, ha jogászilag tárgyaljuk közjogunkat, egyenest szükséges, hogy az *egységes állam* szervezetén, az *egységes államszemélyiségen belül* a nemzetet és a királyt elkülönítsük egymástól. S én csupán ezt teszem, azt is megjegyezvén könyvemben, hogy közjogunk szelleme szerint az egész államhatalomnak s benne a királyi hatalomnak is végső alapforrása azért maga a nemzet, mert az állam alzata, állandó szubstanciája mégis csak a nemzet. De a bíráló felfogásával logikai ellenmondásba is kell, hogy keveredjék. Mert ha a nép a «polgárok tömege», a nemzet pedig a polgárok tömege a maga közhatalmi szervezetében s ha másfelől a király is benne van a nemzetben, mint ahogy a cikkíró állítja, úgy a király is a polgárok közé tartoznék; ez pedig nem áll, a király államjogilag a polgárok felett áll, a polgárok a királynak alattvalói.

Ez az okfejtés aztán elvezet a legfőbb kérdéshez, közjogunk egész rendszerének gyújtópontjához: a szent-korona tanához. A bíráló hibáztatván, hogy a nemzetet szembe helyezem a királlyal, azt állítja, hogy felfogásom ellenkezik a szent-korona tanával is, mely szerint «a király nem áll a nemzet felett, vagy mellett, hanem benne van a nemzetben». Nézetem szerint ez a felfogás a szent-korona tanának nem helyes értelmezésén alapszik. Igen, ismétlem, én — mint egyébként más írók is — bizonyos szempontból, nevezetesen orgánumi minőségben szembeállítom a királyt a nemzettel, helyesebben a királyt a nemzet mellé állítom, de úgy, hogy

ezzel az állam egysége s az államot — specifikus közjogi felfogásunk szerint — megtestesítő szent-korona egységessége csorbat éppenséggel nem szenved. Lássuk csak, hogy is állunk valójában azzal a szent-korona tanával?

A szent-koronát már a régi közjogi felfogás szerint is a király és a nemzet (nemzettagok) együtt alkotják: *Caput sacra regni coronae, membra s. r. c. s a kettő együtt a totum corpus sacra regni coronae*. A koronában tehát a királynak és a nemzetnek az egyesülése foglaltatik. Ez így a korona egész teste, egysége, de ennek az egész testnek, ennek az egységnek a *részeit* a király és a nemzet alkotják, akik mint a korona tényezői, orgánumai gyakorolják annak hatalmát, külön-külön jogkörrel, az alkotmány által megállapított hatásköri megosztással. A közhatalom minden ágában (pl. törvényhozó, végrehajtó hatalom) a hatalom gyakorlása kisebb-nagyobb mértékben meg van osztva, jól megértett közjogunk tanítása szerint, a király és a nemzet között. Innen erednek s ezek alapján érthetők meg mindezek a tételek: a korona hatalma a királynak és a nemzetnek egyesült hatalma; a korona hatalma a király és a nemzet között megosztott közhatalom; azért mondjuk, hogy a magyar állam szuverénitása egyedül sem a királyé, sem a nemzeté, hanem a kettő által alkotott szent koronáé. Így értelemben és alapon beszélünk különböző vonatkozásban a király jogairól és a nemzet jogairól (Deák Ferenc beszédei. III. kötet 458. lap.)

A királynak és a nemzetnek *ilyen értelmű* szembenállása mutatkozik magában a koronázás közjogi aktusában is. Koronáz a nemzet, illetve a nemzetet képviselő országgyűlés, mint az állami főhatalom egyik főorgánuma s ez által ismeri el a szuverénitás másik főorgánumának, a királynak a jogosultságát a hatalom gyakorlására. A király viszont a hitlevélben és a koronázási esküben valójában a *nemzettel szemben* tesz alkotmánybiztosító nyilatkozatot s ismeri el a nemzet jogait (kölsönös jogelismerés). Így áll helyre a koronázás által az állam, a szent-korona (nem a nemzet) integritása. A nemzet maga a koronázás előtt is ép, teljes, de az állami szervezet nem teljes, mert hiányzik az államfő, az állam másik főorgánuma.

Bizony nagyon bonyolult jogi jelenségek ezek, melyeknek elemzése szubtilis jogi megkülönböztetéseket s szabatos jogászai gondolkodást igényel. De nem folytatom tovább. Végeztem a főkérdésekkel, a cikkíró elvi fejtegetéseivel. A bíráló hátralevő részére már csak egész röviden reflektálok. Jónak látja előadni, hogy könyvemben bár nem elvi jelentőségű pozitív hibák is vannak és ezeket felsorolja. Hát megengedem, hogy mondhatnám technikai elnézésből egy-két kisebb jelentőségű tételes adat hiányosan került be könyvembe. Hogy azonban a bíráló olyan súlyt tulajdonít ezeknek, ez már valóban jellemző reá. Nagy bírálatokban ilyenekkel nem szoktunk ekkora nyomatékkal foglalkozni, ha egyáltalán megemlítjük. Lám én a bírálatnak még az elvi jelentőségű, de mégis kisebb hibáival sem foglalkoztam, mint aminő például az a szintén röviden odavetett állítása, mely szerint «egészen helytelen» az a fogalom-meghatározásom, hogy nemzetközi szerződések általában a magyar államnak más állammal kötött szerződésai, mert szerinte csak az nemzetközi szerződés, melynek tárgya az állami főhatalom gyakorlása. Hát ez az állítás sem fogadható el s mindenesetre teljes ellentétben van a közfelfogással.

Hogy pedig az említett tény- és szövegezési helyesbítések között milyenek is fordulnak elő, arra nézve izelítőül csak a következő ú. n. helyesbítést mutatom be: «Nem az nem választható országgyűlési képviselővé, aki tíz év óta nem magyar állampolgár, (az sem választható, aki egy nap óta nem magyar állampolgár!) hanem az választható, aki tíz év óta magyar állampolgár.»

Mindent egybe vetve zárószóul csak ismételhetem, amit cikkem elején mondtam, hogy voltaképpen nem is tudom, hogyan ítéljem meg ezt a bírálatot. Ha nem tudnám, hogy jogtanár írta, szinte céltartosságot kellene feltételeznem.

Dr. Tomcsányi Mór.

Szemle.

A **személyes szabadság** is egyike azoknak az életérdekeknek, amelyek védelmét a háború devalválta és az állítólagos béke mindeztideig nem tudta helyreállítani. Miként a vagyoni értékmérő: a pénz a számolásnak szinte értelmét veszített eszközévé sülyedt, úgy a nem vagyoni értékek becslésében is súlyos zavarokat támaszt az *ethikai aranyfedeztet* megsemmisülése. Megtorlatlan gyilkosságok, hazaiás pénzhamisítások, erőszakos törvénytárgyak, törvényes látszattal leplezett jogfosztások egyaránt alkalmasak, hogy diszharmóniát keltsenek az erkölcsi értékelés skáláján. Még ebből a rikácsoló hangzavarból is kirítt a közelmúlt napokban egy jónevű budapesti ügyvédnek «elhamarkodott» letartóztatása, amelyet elszámolási differenciákból származó feljelentés alapján rendelték el. Ez alkalomból *dr. Lakatos Gyula* egy napilapban az életrevaló indítványok egész sorát ajánlja a nyomozás során veszélyeztetett személyes szabadság védelmére: a magánindítványozó vagyoni felelősségét a kérelmére elrendelt alaptalan letartó-

talás miatt, a fegyelmi eljárás szigorítását, az ügyvédi kamara beavatkozásának biztosítását és főleg a nyilvános közlés eltiltását a vizsgálobíró határozata előtt. Kétségtelen, hogy az ügyvéd, akinek a hírnévszeplőtlensége egyik létalapja, fokozottabb igénye van arra, hogy személyes szabadságához csak végső esetben nyuljon a hatóság. De az érdek mégis általánosabb és félé, hogy védelmét a javaslatba hozott okos rendelkezések egymagukban ép oly kevésbé biztosítják, mint a Bp.-nak az ártatlanul letartóztatottak kártalanításáról szóló XXXI. fejezete, amelyet eljárási kódexünknek számos egyéb §. bullájával együtt csak a tankönyvek és kommentárok elméleti muzeuma őriz a jobb utókor számára. Amíg a quis custodiet custodes kérdésére csak törvényes rendelkezésekben találunk választ, addig súlyos baj van a személyes szabadságnak féltve őrzött kincse körül. Nem mentesíthetjük azonban a felelősség alól teljesen magukat az ügyvédek sem. Még mindig akadnak ügyvédek, akik a »gyorsított« polgári eljárásban rendőrségi befolyásukat felhasználva a felperesi követelésnek bélyegmentesen az alperesi személyes szabadság rovására igyekeznek érvényt szerezni. Amíg az etikai valorizáció az egész vonalon be nem következik, addig az élet, a becsület és a szabadság kincseit nem lehet oly módon megvédeni, mint ahogy azt a jog- és kultúrállam fogalma megköveteli.

— **A házastársak közös használatára szolgáló ingóságok jogi természetéről** dr. Sztehlo Dezső budapesti ügyvéd az ügyvédi körben felolvasást tartott. A felolvasó ismertette ezen ingóságoknak a házasságok különélése esetére a kir. Kúria által követelt azt az állandó gyakorlatát, amely szerint ezen ingóságokat, amelyek rendszerint a házastársak lakás és háztartás berendezését képezik, a különélésre szorult házastárs — ha azok kizárólagos tulajdonát is képezik — nem vonhatja el a lakásban maradt házastárs használatára. Reámutatott, hogy ezen gyakorlat célja, egyrészt védeni a közös lakás érintetlenségét az életközösséget könnyelműen megbontó házastársal szemben, másrészt az elhagyott házastárs jogait védeni addig, míg a házassági viszonyból származó vagyoni kérdések a házasság megszűnésével kapcsolatban véglegesen rendezetnek. A felolvasó kimutatta, hogy ezen gyakorlat úgy általános jogi, mint a szociális élet szempontjából mily hátrányokat jelent az elhagyó és mily jogosulatlan előnyöket a lakásban bentmaradó házastársra. Élesen reávilágított ezen visszasszágra egy gyakorlatában előfordult esettel, amelyben a nő gyermekével a férjével közösen bírt lakását elhagyni kényszerült és a válóperrel egyidejűleg a közös lakás tulajdonát képező bútort és berendezési tárgyainak kiadását követelte. A kir. Kúria keresetével elutasította, dacára annak, hogy a férje, ki vidéken fürdőorvos volt, a budapesti közös lakást felhagyta és a lakás berendezését raktárba tette, mert a közös lakásból távozó házastárs a közös használatra rendelt tárgyak használatát másik házastársától el nem vonhatja. A négy évig húzódó válóper befejezése után, miután a bíróságok házasságát jogerősen felbontották, a nő ingóságait ütött-kopott, molyos állapotban visszakapta. Reámutatott arra is, hogy ha a bíróság a házasságot fel nem bontotta volna, a nő bútort csak a férje halála után kaphatta volna meg. Kifejtette azt is, hogy a házassági vagyonjogunkban elfogadott különvagyoni rendszerrel szemben a bírói gyakorlat által felállított ez a korlát mennyiben jogosult. Nézete szerint ennek jogosultsága csak annyiban van, amennyiben a különélő feleség és esetleges gyermekek rangszerű eltartásához az szükséges. A gyakorlatban a helyzet tehát úgy alakulna, hogy a közös lakásból távozó feleségnek a férj annyi bútort és berendezési tárgyat tartozna kiadni, mint amennyi a nőnek és esetleg vele távozó gyermekeknek rangszerű bebutorozásához szükséges. Viszont a közös lakásból távozó férj a tulajdonát képező bútortól annyi bútort és berendezési tárgyat vihet magával, amennyi nem sérti a lakásban maradó feleség és gyermekek rangszerű szükségletét. A bírói gyakorlatnak ekként való megváltoztatására tételes rendelkezést vél a felolvasó találni a H. T. 102. §-ában foglalt azon jogelvében, amely szerint a bíró a házassági per alatt intézkedni tartozik a nő szükséges tárgyainak kiadását illetőleg. A gyakorlat illetlen való megváltoztatása folytán megszűnne a lakásberendezési tárgyakra vonatkozó közös használat jogcíme és helyébe lépne a nő és nála elhelyezett gyermekek rangszerű ellátásából származó igénye. A H. T. 102. §-ában foglalt jogelvet bírói gyakorlattal per analogiam kiterjeszhetőnek tartja arra az esetre is, ha a különélő házaspár között nincs bontóper folyamatban. Végül felolvasásában reámutatott a fennálló bírói gyakorlatnak a jelenlegi gazdasági viszonyok folytán előállott jelentőségére, amikor a közös lakást elhagyó házaspár képtelen a tulajdonát képező, de különélése esetén szükséges bútort másokkal pótolni. A felolvasást élénk vita követte, amelyben dr. Malonyai Béla, dr. Sztehlo Kornél és dr. Virág Gyula vettek részt.

— **A nyugdíjvalorizációs perek költségei kérdésében** a Budapesti Ügyvédi Kamara következő felterjesztést intézett a nemzetgyűléshez:

«A »Magánalkalmazottak nyugdíjának, özvegyeik és árváik ellátási járandóságainak ártéríteléséről« szóló 1009. sz. törvény-

javaslatot az igazságügyi és pénzügyi bizottság részben módosította. Ezen bizottsági szöveg (1029. számú nyomtatvány) 22. §-a szerint a hozandó törvény életbelépésekor az eljárás bármely szakában folyamatban levő ügyekben is alkalmazást nyer. Tekintettel arra, hogy a törvény arányszámai s az ezek alapján kiszámított nyugdíj alacsonyabb lesz, mint az a nyugdíj, amelyet a munkaadók önként akartak fizetni; az új törvény hatása abban fog mutatkozni, hogy minden nyugdíjas el fogja veszteni azt a pert, melyet jóhiszeműen a törvény életbelépése előtt hatályban volt jogszabályok alapján indított. A Pp. 425. §-a alapján tehát marasztalni kellene az ellenfél költségeiben. A nemzetgyűlés pénzügyi és igazságügyi bizottsága átlátta, hogy a jóhiszemű felpereseket, akikkel az új törvény amúgy is méltatlanul bánik, nem szabad még a perköltségek tekintetében is újabb sérelemmel sújtani; ez okból a 22-ik §-ba azaz új intézkedés került bele, hogy »a bíróság ennek a törvénynek életbelépésekor folyamatban levő perben a perköltség viseléséről belátása szerint határoz«. Valószínűnek tartjuk, hogy ezen §-t a bíróság úgy fogja alkalmazni, hogy a perköltségeket kölcsönösen megszünteti. Ez azonban nem elegendő. Törvényes és határozott intézkedés kell arra, hogy a nyugdíjas, aki perét az akkor érvényes jogszabályok szerint indította meg *egyáltalán* ne legyen perköltséggel megterhelhető azon peresekért, melyek az élő jog érvényesítése végett voltak szükségesek. Mit tehet a szegény nyugdíjas arról, hogy ezt a nehéz problémát az állam hatalmi szóval és — valljuk meg — a gazdaságilag gyöngébb osztály léteérékeinek kellő figyelembe vételével *utóbb* a vállalatok érdekében oldotta meg. Eleget szenved a nyugdíjas azáltal, hogy az eddigi gyakorlat által megállapított méltányos nyugdíjnak csak $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{5}$ -ét kapja a jövőben, nem szabad őt még további terhekkel elhalmozni. A költségek kölcsönös megszüntetése esetében ugyan a nyugdíjas felperes kénytelen a törvény életbelépése előtti költségeket saját ügyvédét illetőleg, maga viselni. Ez a költség nagy összegekre szokott rugni. Már most, ha a per az első vagy másodbíróság előtt folyik, a felperes ügyvédje követelheti az eddigi munkadíjat, mert hiszen az őt — külön kikötés hiányában — pervesztesség esetén is megilleti. Ha pedig a per már két fórumon elintéztetett s az alperesi vállalat — a végrehajtás elkerülése céljából — a marasztalási tőkét és kamatát a felperesnek, a megállapított perköltséget pedig a felperesi ügyvédnek kifizette és az új törvény uralma alatt ítélkező harmadbíróság a perköltséget kölcsönösen megszünteti, akkor a nyugdíjas a már kifizetett nyugdíjrészleteket az új törvény 14. §-a alapján nem lesz ugyan köteles visszafizetni, de ez az intézkedés a perköltségre nem vonatkozik s így a nyugdíjas ennek a nagyszámú perköltségnek a visszatérítésével a vállalatnak tartozik és ennél fogva a vállalat azt a perköltséget le fogja vonni a nyugdíjrészletekből. Törvényes és határozott intézkedés kell arra, hogy a törvény életbelépése előtti időből származó összes perköltség azt terhelje, aki a perre az *akkori* jogállapot szerint okot adott. Figyelemmel kell lenni a nyugdíjasok érdekében arra, hogy ha az új törvény 21. §-ában foglalt felhatalmazás szerint a pénzügyminiszter a törvénykezési illetékeket az eddigi törvénytől eltérő módon szabályozza s ezáltal a per tárgyának értéke megváltoznék, a költségek a multa vonatkozólag azzal szemben, aki a perre okot adott, a régi substratum szerint állapíttassanak meg, mert különben ismét a nyugdíjas szenvedne, aki ily alapon kiszámított költséggel tartoznék saját ügyvédjének és annak csak egy részét térítenék neki vissza. Mindez a törvényben kell, hogy szabályozást nyerjen, annyival inkább, mert az igazságügyi és pénzügyi bizottság indoklása arra mutat rá, hogy a bizottság által felvett új intézkedés nélkül a nyugdíjast »az egész per költségében kellene marasztalni« s így közel fekszik a bizottsági álláspont oly irányú magyarázata, hogy a nyugdíjast csak az egész perköltség terhétől felmenti. Már pedig, amint kimutattuk, a méltányosság azt kívánja, hogy a pernek mindazon költségeitől kell mentesíteni a nyugdíjast, mely a méltánytalan új törvény életbelépéseig felmerült. Kérjük tehát a Nemzetgyűlés előtt fekvő törvényjavaslat 22. §-át ekképp módosítani: »22. §. Ez a törvény az 1926. évi ... hó ... napján lép életbe és az életbelépésekor az eljárás bármely szakában folyamatban levő ügyekben is alkalmazást nyer. A bíróság ennek a törvénynek életbelépésekor folyamatban levő perben a perköltség viseléséről belátása szerint határoz; a törvény életbelépése előtt felmerült, az akkori pertárgy mértékének megfelelő költségeket a per körülményeihez képest a pernyertes féllel szemben a pervesztés fél javára egészben vagy részben megítélheti. E törvény végrehajtására esetleg még szükséges szabályokat és átmeneti rendelkezéseket a minisztérium rendelettel állapítja meg«. (A módosítás csupán a dűlletés rész.)»

— **Gedeon Emil** ny. min. tanácsos és fegyházügyi igazgató több mint harmadfélszázoldalas munkát adott ki a szabadságvesztés végrehajtásának reformkérdéséről és az általa munkarendszernek keresztelt új büntetőrendszeréről. A gyakorlati és irodalmi érdemekben oly gazdag szerző munkájára, amely a mai kiáltó pusztaságban a szeretet szavát a börtönügyi praktikus bölcs tapasztalataival köti össze, legközelebb visszatérünk. A könyv ára 100,000 korona és szerzőnél (Sopron-Kehida) rendelhető meg.

— **Franz Klein** halálakor írt emléksorainkba sajtóhiba csúszott. Az 1872-es évszám helyett 1782 olvasandó, amely év jan. 1-én az Allgemeine Gerichtsordnung életbelépett. Az írásbeliségben ala-

puló reformtörekvések után a múlt század hatvanas éveivel megindultak a szóbeliség elvén alapuló reformkísérletek és Glaser 1876-ban terjesztett elő törvényjavaslatot, amely azonban nem lett törvény. Az 1891-ik évvel kezdődik Kleinnek hivatalos működése az igazságügyminisztériumban, amely a híressé vált 1895. évi osztrák törvény megalkotására vezetett. Ez a törvényalkotás a törvénynek életbeléptetésével és bevezetésével a gyakorlatba Klein műve és dicsősége.

Inhalt. Dr. B. von Kövess, zweiter Präsident der Anwaltskammer in Budapest: Wirkungskreis des gemischten Schiedsgerichts. — Sorix: Wertgrenzen. — Dr. E. György, Direktor des Landeskreditschutzvereines: Bemerkungen zur Reform des Zwangsausgleichsverfahren. — Dr. M. von Tomcsányi, Universitätsprof.: Ungarisches Staatsrecht. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Irodával rendelkező fiatal ügyvéd társulna. Érdeklődni délután 4—7 között, telefonon 922—08. alatt lehet. 17792

Fiatal ügyvédjelölt alkalmazást keres ügyvédi irodában. Ajánlatokat a kiadóba kér «Dunántúli» jelígre. 17795

Vidéki közjegyző helyettes esetleg tárgyalni jogosult jelöltet keres. Cím a kiadói hivatalban. 101

Dr. Kovalczyk Elek sátorajáújhelyi kir. közjegyző melletti belépésre állandó helyettes keres. 102

Kiváló gyakorlati és elméleti képzettségű

fiatal ügyvéd

irodavezetőül kerestetik. *társulási* kilátással. Részletekre kiterjedő ajánlatok «Ambició 7455» jelígre Haassenstein és Vogler rt. hirdetési irodájába, V., Dorottya-u. 11. intézendők. 108

Két egymásba nyíló, különbejáratú, irodának is alkalmas udvari szoba azonnal kiadó V., Bálvány-u. 19. I. 3. 113

Közgazdaság.

A Belvárosi Takarékpénztár R.-T. igazgatósága *Székelly Ferenc* m. kir. udvari tanácsos elnöklete alatt megtartott ülésén elhatározta, hogy az április hó 29-re összehívandó közgyűlésnek javasolni fogja, hogy az intézet részvénytőkéje 3 millió pengőben, tőketartaléka 1 millió pengőben, részvényeinek névértéke pedig 50 pengőben állapíttassék meg. E végből 20 részvény összevonása útján egy 50 pengő névértékű új részvényt fog a takarékpénztár a régiék ellenében költségmentesen kiszolgáltatni. Az elmúlt üzletév 4.158.612,542 K tiszta nyereséggel zárult, melyből részvényenkint 2500 K kerül osztalékképpen kifizetésre. 104

Magyar Országos Központi Takarékpénztár. Az intézet tiszta vagyona 13.4 millió pengő (167 1/2 milliárd korona), melynek megosztására nézve az igazgatóság javasolni fogja, hogy a részvénytőkére 8 millió pengő, a tőketartaléka 5 millió pengő és a nyugdíj-tartaléka 400.000 pengő (5 milliárd korona) irassék. Javasolni fogja továbbá, hogy a részvények új névértéke 50 pengőben állapíttassék meg és minden 5 darab régi részvény helyett 1 darab új részvény adassék ki. Az év tiszta nyeresége, melynek megkeresésében a legutóbbi tökeemeléshöz befolyt új tőke még nem vett részt, miután alkalmazottaink segélyalapját évközben további 894.310,000 koronával dotáltuk, az előző évi 7.497.303,512 koronával szemben 8.435.426,699 korona, melynek felosztására nézve az igazgatóság indítványozni fogja, hogy osztalékjogosult 500.000 darab részvény szelvénye egyenként 12,500 koronával (tavaly 10,000 korona) beváltassék és az alkalmazottak nyugdíj- és segélyalapjának gyarapítására fordíttassék. 105

A Hazai Bank Részvénytársaság igazgatósága a hó 29-ére hívta össze közgyűlését és egyidejűleg közzétette megnyitó mérlegét, valamint az 1925. üzletévre vonatkozó zárszámadásait. A megnyitó mérlegben az intézet vagyona 12.000,000 pengővel (150.000.000,000 K-val) szerepel, amely összegből a közgyűlés elé terjesztendő javaslat szerint 6.400,000 pengő alaptőkére, 5.000,000 pengő tőketartaléka és 600,000 pengő nyugdíj-tartalék létesítésére lesz fordítandó. Ezzel kapcsolatban javasolja az igazgatóság, hogy 5 darab régi részvény vonassék össze 1 darab részvénné és hogy az összevont részvény névértéke 40 pengőben állapíttassék meg. 106

Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatósága *dr. Chorin Ferenc* elnöklete alatt tartott ülésében elhatározta, hogy a folyó évi április hó 30-ára egybehívott közgyűlésnek javasolni fogja, hogy a megnyitó-mérleg szerint a társulat alaptőkéje 27.300,000 pengőben, tőketartalék ugyancsak 27.300,000 pengőben, egy-egy részvény névértéke pedig 30 pengőben állapíttassék meg. Részvényösszevonás nem történik. Indítványozni fogja továbbá a közgyűlésnek, hogy a lefolyt üzletévre osztalékkul részvényenkint 32,000 K kerüljön kifizetésre. 107

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület most közzétett 1925 január 1-i újértékelési mérlege 12.500,000 pengő alaptőkével, 6.500,000 pengő tőketartalékkal és 1.000,000 pengő intézeti tulajdont képező nyugdíjalapot tüntet fel. Bár a jövedelmezőség szempontjából a háborús és inflációs években folyton szaporodó személyi és dologi kiadások az egyesületet is erősen terhelik és ezeknek a kívánatos mértékre való csökkentése még nem volt teljesen keresztülvihető, az egyesület mégis kedvező eredménnyel zárta az 1925. üzletét és az 1924. 12.473.552,610-95 K-val szemben 18.067.628,402-35 K tiszta nyereséget ért el, amely lehetővé teszi, hogy az igazgatóság az április 28-ára összehívott 86-ik rendes közgyűlésnek a tavalyi 70,000 K-val szemben 100,000 K osztaléknak kifizetését javasolja. 108

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága *Weiss Fülöp* elnöklete alatt tartott ülésében elhatározta, hogy az április 30-ára egybehívandó 83. rendes évi közgyűlésnek javasolni fogja, hogy a bank felértékelési mérlegét 25 millió pengő tőkével, 25 millió pengő tőketartalékkal és 5.882,576-45 pengő nyugdíj-rendezési tartalékkal állapítsa meg. Az igazgatóság indítványozni fogja, hogy az ezidőszert 2000 K névértékű részvények 50 pengő névértékre helyegztessenek át. Részvényösszevonás nem lesz. Egyidejűleg bemutatták az 1925. évi zárszámadásokat. Ezen zárszámadások 35,362.454,997-33 K tiszta nyereséggel végződnek, amelyből 25 milliárd osztaléka fordítatik, oly módon, hogy az 1925. évi szelvények 50,000 K-val fognak beváltatni, szemben a múlt évi 30,000 K-val. 109

A Magyar-Olasz Bank R.-T. igazgatósága által megállapított 1925 január 1-i kezdőmérleg a bank saját vagyonát 10.800,000 pengő részvénytőkében és 3.000.000 pengő tőketartalékban állapítja meg. Eszerint a ma forgalomban levő 5.400,000 darab részvény mindegyikére 2 pengő névérték esik. Az igazgatóság egyben azt javasolja a közgyűlésnek, hogy 25 darab részvényt vonjon össze egy új részvénné, úgy hogy ezután a bank alaptőkéje 216,000 darab, egyenként 50 pengő névértékű részvényből fog állani. Az 1925. évi üzleteredmény 887,392 pengő 61 fillér = 11,092.407,631-60 K, amely nyereségből a tartalékalap és a nyugdíjalap egyenként 810 millió koronával dotáltatik, míg osztalék fejében részvényenkint 1500 K-át fog az előző évi 1000 K-ával szemben kifizetni. 110

A Magyar Leszámlító- és Pénzváltó Bank felértékelési mérlege szerint a bank vagyona 15.200,000 pengő, azaz 190.000.000,000 K, mely összegből 8.000,000 pengő (100 milliárd korona) mint alaptőke, 6.000,000 pengő (75 milliárd korona) mint tőketartalék és 1.200,000 pengő (15 milliárd korona) mint nyugdíj-tartalék szerepel, amely utóbbi tétel mellett még kerekszám-ban 800,000 pengőt (10 milliárd korona) tesz ki a nyugdíjalap vagyona. Az intézet kimutatott tiszta nyeresége 12,248.081,143-42 K (979,846-49 pengő). Az igazgatóság javasolni fogja a közgyűlésnek, hogy a kimutatott tiszta nyereségből 10 milliárd korona fordíttassék osztaléka, 625 millió korona használtassék fel a tartalékalap javára, 625 millió korona csatoltassék a nyugdíj-alaphoz és 125 millió korona a báró Madarassy-Beck Miksa-alaphoz. E javaslat elfogadása esetén a részvénytőke az előző évi 4000 K-ával szemben 5000 K-ával fog május 1-től kezdve beváltásra kerülni. 111

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága megállapította az intézet 1925 január 1-i megnyitó pengőmérlegét és elhatározta, hogy a folyó évi április 30-ára egybehívott közgyűlésen a felértékelített tiszta vagyonnak 61.803,232 pengőben leendő megállapítását fogja javasolni olyképp, hogy ezen összegből 41.400,000 pengő részvénytőkére. 20.403,323 pengő pedig tőketartalék alakítására fordíttassék. A 41.400,000 pengő részvénytőkének 828,000 darab, egyenként 50 pengő névértékű részvényre leendő felosztása van tervbevéve oly módon, hogy a jelenleg forgalomban levő részvényekből minden 25 darab 9, egyenként 50 pengő névértékű részvényre fog összevonatni. Együttáll megállapította az igazgatóság az 1925. üzletévi mérlegét, amely 3.287,841 pengő 66 fillér = 41,098.020,758 korona 75 fillér tiszta nyereséget tüntet fel (tavaly 26,004.703,757 korona 84 fillér) és elhatározta, hogy a közgyűlésnek javasolni fogja, hogy az 1925. évre osztalékjogosult 1.725,000 darab részvény után osztalékképpen 34,500 millió korona, vagyis részvényenként 20,000 korona (tavaly 16,000 korona) fizettessék. 112

A Magyar Általános Takarékpénztár R.-T. igazgatósága megállapította a megnyitó aranymérlegét, amely 10.010,000 pengőt tesz ki olyképpen, hogy az alaptőke 5.841,000 pengő, a tőketartalék pedig 4.166,000 pengő. A mai részvény névértéke e szerint 8 pengő lesz és 25 régi részvény 4 darab új 50 pengős részvényre fognak összevonni. A közzétett aranymérlegben kimutatott saját tőke alapján minden mai 8 pengő névértékű részvény tulajdonképpen 171,286-79 K nyilvánosan kimutatott belértéket képvisel. Az 1925. üzletévre kimutatott tiszta nyereség 8,438.849,357-16 K-t tesz ki. Az igazgatóság az április 29-re egybehívott közgyűlésnek javasolni fogja, hogy a tavalyi 7500 K-ás osztalékkal szemben az 1925. évre részvényenkint 10,000 K osztalék kerüljön kifizetésre. 114

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Irk Albert egy. ny. r. tanár: A keleti Locarno és a trianoni békediktátum. — Dr. Blau György budapesti ügyvéd: A magyar valorizáció eddigi története. — Dr. Hajdu Miklós budapesti ügyvéd: A Bv. 17. §-a és a kir. ügyész. — Dr. Tarján Léo budapesti ügyvéd: A kiskorúak büntetőjogi védelme. — Szemle. **Melléklet:** Hiteljogi Döntvénytár XIX. köt. 4. iv. — Büntetőjogi Döntvénytár XIX. köt. 3. iv.

A keleti Locarno és a trianoni békediktátum.

Azok a fontos világpolitikai szükségletek, melyek a locarnoi egyezményeket létrehozták, keleti megnyilvánulásukban hasonló paktumkezdeményezésekre ösztönzik a velünk szomszédos utód-államokat. Nem csoda ezért, ha ezen államok sajtója napirenden tartja e rájuk nézve égetően fontos nemzetközi problémát.

Nálunk, sajnos, e nagy horderejű kérdés inkább csak politikai vonatkozásaiban nyert némi megvilágítást. Pedig, mint a legtöbb nemzetközi politikailag jelentős probléma helyes értékelésének, úgy ennek is elengedhetetlen feltétele a kérdésnek politika-mentes, tisztán jogászai vonatkozásaiban történő megvizsgálása.

A locarnoi egyezmény bevezetőjében jellemzően juttatja kifejezésre a keletkezésének alapjául szolgáló nemzetközi szükségletet akkor, amikor annak a reménynek ad kifejezést, hogy az: «une détente morale» és: «Európa békéje és biztonsága megerősítésének» kialakításához fog hozzájárulni. Ennek eszközéül pedig a versaillesi békediktátum legsúlyosabb rendelkezéseinek épségben való megtartását állapítja meg (garandissent individuellement et collectivement — le maintien du statu quo territorial — inviolabilité des frontières telles qu'elles sont fixées par ou en exécution du Traité de paix signé à Versailles 1. Art.). Vagyis az egyezmény célja a versaillesi kényszerbékét utólag *jogilag* elismertetni.

Mi lehetne tehát egy keleti locarnoi egyezmény közvetlen célja is más, mint a trianoni békediktátumot *jogi alapra* helyezni?

A keleti Locarno tervével kapcsolatos nemzetközi jogi kérdés tehát akként szól: érvényes-e nemzetközi jogilag a trianoni «béke»-mű? Mert, ha jogilag érvényes, úgy nincs jogászai szempontból semmi oka annak, hogy ilyen egyezmény megkötése előtt a magyar állam elzárkózzék. Ha pedig érvénytelen, esetleg más következtetés levonásához juthat el a politikai értékelés.

A párizsi békeszerződések érvényességi kérdésének nemzetközi jogászai vizsgálata, sajnos, teljesen háttérbe szorult eme szerződések gazdasági és politikai megvilágítása megett. Azon elszórt megjegyzések, illetve fejtegetések, melyek főleg a német nemzetközi jogi irodalomban találhatók, minthogy a győztes nagyhatalmakat a kérdés kevésbé érdekli, sajátos, tarka képet tárnak szemünk elé!

Igy igen érdekes okfejtéssel igyekszik bizonyítani *Stillich* a versaillesi békeszerződés érvényességét, azon szerződését, amelyről ő sem vonja kétségbe, hogy az a győztes hatalmak egyoldalú «diktátuma», akkor, mikor oda nyilatkozik, hogy a szerződés lényegét egyáltalán nem «denaturalizálja», ha abban csak egyik fél akarata nyer érvényesülést. Amint mondja, a világtörténelemben nem volt soha olyan legyőzött állam, mely azokkal a terhekkel egyetértett volna melyeket a győztes reáragott; de ebből azt a következtetést levonni, hogy egyáltalán nem létesült szerződés, helytelen. Vagyis: «A szerződés úgy az állami, mint a magán jogalomban pusztán alaki megegyezés, valamely jogviszony felett,

függetlenül attól a tényről, vajjon tárgyi megegyezés fennforog, vagy sem». ¹ A versaillesi békeszerződés érvényessége mellett *Strupp* azzal érvel: «— ha egy békediktátum még olyan erkölestelen és elvetendő is amennyiben pszichikai erővel (vis compulsiva) és nem fizikai nyomással (vis absoluta) céloztatik, *jogilag* nem támadható meg». ²

Ezzel szemben *Meurerer* felfogása szerint, minthogy a versaillesi békeszerződés Németországra reákenyszerített, bár annak aláírásával vállalt kötelezettségének, a teljesítés lehetőségének keretein belül, eleget kell tennie «ez mégsem jelent lemondást, a mi «Anfechtungsrecht»-ünkről». ³ *Laun* a békeszerződések érvénytelenségét három okra vezeti vissza és pedig e három ok: 1. impossibilium nulla obligatio; 2. a békeszerződések és keletkezésük erkölestelensége; 3. az ellenségnek szerződésszegése, mikor tett ígéreteit megszegve állapította meg a békefeltételeket. ⁴ *Wenzel* a kérdés megvilágítására abból a példából indul ki, hogy gondoljunk olyan kikényszerített békeszerződésre, melynek teljesítése gazdasági rab-szolgaságot, elnyomatást, becstelenséget jelentene. Kérdezi, hogy az ilyen szerződésre nézve a pacta sunt servanda jogelve az államot illetően, mint saját cselekvési szabadságának korlátozója, fennállhat-e? Válasza szerint: «Ilyen szerződéstől egészen vagy részben bármikor szabadulhatni, vagyis a saját nemzetközi jogának normáit egyoldalúlag felfüggesztheti. Saját jogának szempontjából nem követ el jogtörést. Saját jogának szemszögéből «jogosított» cselekedni». ⁵ Helyesen jegyzi meg ezen érveléssel szemben *Jahrreiss*, hogy: «ez a jogi felfogás jobban mutatja, mint minden más, hogy a nemzetközi jogokról szóló teória nem más, mint a nemzetközi jognak tagadása. Mindenik azt teszi jogi alapon, ami neki kedvező, vagy amire őt a másik kényszeríti. A franciáknak meg van nyilvánvalóan a helyes jogi receptjük, hogy arról gondoskodjanak, miszerint a szerződés jövőre nézve egészében érvényes legyen». ⁶ Érdekes, hogy míg *Liszt* úgy tanította, hogy a békeszerződések megtámadhatók, ha az állam szerződést köti képviselője ellen erőszak alkalmaztatott, de nem azért, mert a legyőzött állam kényszerhelyzetben volt, addig *Fleischmann* *Liszt* tankönyvének új átdolgozásában ezt a felfogást ma már nem tartja kielégítőnek, utalván a versaillesi szerződés 293. §-ára, amely igazolja, hogy a kényszer joghatálytalanító ereje immár a háborús szerződésekben is elismerést nyert. ⁷

Az előbb érintett pár felfogás s azok indoklása ríktó színekben tárja elénk a nemzetközi jog egyes kérdéseinek úgynevezett «tudományos» művelését. Itt is hiányzik a kérdésnek egy meg-alapozott jogi módszertani alapra való visszavezetése és a megoldásnak azon való megkísérlése, amely nagy fogyatkozására a nemzetközi jognak immár ismételtelen reámutattunk. Vagyis hiányzik ama nélkülözhetetlen kérdésfelvetés tisztázása, hogy milyen viszonyban van egymással az állami és államközi jogrendszer s

¹ Stillich: Der Friedensvertrag von Versailles im Spiegel deutscher Kriegsziele 1921. 10. l.

² Strupp: Das Verk von Locarno 1926. 61. l.

³ Meurerer: Die Grundlagen des Versailles Friedens und der Völkerbund. 1920.

⁴ Laun: Deutschösterreich im Friedensvertrag von Versailles. Kommentar von Schücking. 1921.

⁵ Wenzel: Juristische Grundprobleme, 1920. 508. l.

⁶ Jahrreiss: Das Problem der rechtlichen Liquidation des Weltkrieges für Deutschland, 1924. 106. l.

⁷ Liszt—Fleischmann: Völkerrecht. 1925. 246. l.

ebből folyóan annak a kérdésnek eldöntése, vajjon ugyanazon mérőeszközt alkalmazhatjuk-e a nemzetközi élet jelenségeire, mint amelyet alkalmazunk az államiakra nézve? Ezen tisztán jogászai alapra visszavezetve nem találjuk meg — sajnos — érintett problémánkat sem.

Elvi felfogásunkból eredően, mely szerint a nemzetközi jogban az állami jogtól külön jogrendszert tekintünk,⁸ tagadóba vesszük az államon belül kötött szerződésekre érvényes jogelveknek amazokra teljes egészükben való alkalmazását. Így tehát a kényszer is eltérő jogi értékelés alá kerül itt, mint amott. Az el nem vitatható, hogyha a kényszer hatása alatt létrejött nemzetközi szerződések mind érvénytelenek lennének, úgy alig lehetne a történelem folyamán jogi hatállyal létesült érvényes nemzetközi szerződésekről beszélnünk.

A rendelkezésünkre álló szűkre szabott tér következtében, ahelyett, hogy gondolataink részletezőbb kifejtésébe bocsátkozhatnánk, nemzetközi jogtani felfogásunk alapján csak érintjük, hogy a *támadó* és *védelmi* háború fogalmi elhatárolása az az út, amely a nemzetközi szerződések érvényességi kérdésében a kényszernek az állami jogrendszertől eltérő helyes nemzetközi jogi értékeléséhez elvezet.

Nippoldnak a nemzetközi szerződésekről szóló régebbi — sajnos — ma már nem kellőképpen értékelt úttörő munkájában látjuk kérdésünknek e helyes megfejtését.

Vagyis fejtegetéseinek végső eredményeként megállapítja, hogy a békeszerződéseknél, tekintettel azoknak sajátos természetére, figyelemmel kell lenni arra, vajjon a háború a győztes államok részéről *erőszak* alkalmazása volt-e, vagy az *önsegély* megnyilvánulása? Mert míg az előbbi esetben, vagyis a jogtalan háború esetében a legyőzött államra rákényszerített béke érvénytelen, addig az utóbbi esetben nem feltétlenül az.⁹ Ezen felfogáshoz csatlakozik nálunk *Magyary Géza*, aki szerint, ha egy államot jogellenesen megtámadnak és védelmi háborújában legyőzik, úgy a rákényszerített béke alakilag ugyan szerződés, de lényegileg egyoldalú erőszak ténye s mint ilyen jogilag érvénytelen.¹⁰

A nemzetközi jog rohamos fejlődésének e téren egyik dokumentuma a locarnoi egyezmény. A locarnoi egyezmény ugyanis míg egyfelől a támadó és betörő háborúk eltiltásával, az önvédelmi jog elismerésével a bellum justum fogalmát juttatja elismeréshez, addig másfelől a bellum injustumot, mint nemzetközi büntetett tartalmazza. (L. locarnoi egyezmény 2. cikk.)

A nemzetközi jog ezen újabb szerződése azonban — mondhatná valaki — a párizsi békeszerződések érvényességének megítélése szempontjából nem juthat semmi jelentőséghez, mert ez csak az új nemzetközi jog ideje alatt létesült viszonyokra, illetve az ezeket szabályozó nemzetközi egyezményekre lehet kihatással. E felfogással szemben azonban arra hivatkozhatunk, hogy az erőszak ténye már a régi nemzetközi jog uralma alatt létesült nemzetközi szerződések felülbírálásánál is értékelést nyert. Ebből a szempontból igen érdekesek a versaillesi békeszerződés és a trianoni békeszerződés ama rendelkezései, amelyek a központi hatalmak és Oroszország között kötött békeszerződések hatálytalánítását tartalmazzák, azzal az indokolással, hogy a központi hatalmak részéről kifejtett fegyveres erőszak következtében jöttek létre eme szerződések. A versaillesi békeszerződés 51. cikke pedig azzal az indokolással fosztja meg Németországot Elzász-Lotharingiától, hogy ama jogtalanság, amelyet Németország 1871-ben elkövetett, jóvátételek. «L'injustice — a consisté dans l'annexion d'une terre française contre la volonté de ses habitants, volonté exprimée à Bordeaux» (Poincaré).

Ebből tehát nyilvánvaló, hogy az erőszak ténye már a régi nemzetközi jog értelmében szerződés-hatálytalánító tényező.

Ma, mikor a világháború keletkezésének aktái mind nagyobb és nagyobb számmal kerülnek napfényre s amikor megcáfolhatatlanul áll a magyar állam intakt volta a háború felidézésében, a világ ítélőszéke előtt is kezd mindinkább kialakulni a jogerős ítélet, hogy a magyar állam háborúja a létért folytatott *védelmi* háború volt. Az pedig senki előtt sem vitás, hogy a trianoni békeszerződés az erőszak ténye, hogy az nem a tények és érdekek kétoldalú megvitatásának és ebből folyó egyezménynek az ered-

ménye, hanem egy egyoldalú idegen akaratnak reánk való erőszakolása. (L. 1920. nov. 13-iki nemzetgyűlési nyil.) Tehát tiszta jogászai alapon minden politikumtól mentesen állítjuk Magyarával, hogy: « — a békeszerződések lényegükre a győztes államok egyoldalú ténykedései. És minthogy részükről a háború nem volt jogos, a békeszerződések mint egyoldalú hatalmi ténykedései tekintendők, melyek ezért jogilag hatálytalanok». ¹¹

Kérdésünknek jogászai vizsgálatából eredő következtetésünk tehát akként szól, hogy a magyar állam, ha csak nem szándéka, nem köthet külföldi államokkal olyan egyezményt, amellyel a mai, jogilag hatálytalan trianoni békediktátumot jogilag érvényes nemzetközi szerződéssé emeli.

Dr. Irk Albert.

A magyar valorizáció eddigi története.

(Vázlat 1926 tavaszán.)^{*}

A valorizáció nálunk elűnt és agyonírt, de nem megoldott probléma. Felhagyni a perrel azonban csak befejezése után szabad, nem amikor az alperes időhúzással és figyelemelkoptatással szeretné lejártni a jogos igényt. Ezért az alábbi sorok. Különben a lefolyt 11 év felértékelési mozzanatainak egybefoglalásából talán némi tanulságokra is nyílik alkalom a mozgalom még hátralévő szakaira.

A háború előtti generáció élő emlékezete óta jó volt a valuta, úgy hogy a «korona = korona» elve nem is kimondott jogtételként létezett, hanem mint a levegő, amelyet magától értődően, tudattalanul szí be mindenki. Hadüzenetre ugyan rögtön vagy 10%-kal esett a pénzünk, de ezt a hivatalos elhallgatás mellett annál kevésbbé vették általában észre, mert pillanatnyilag áresés is mutatkozott. Zürichi jegyzésről a háború derekáiig épp oly kevésbé hallottunk, mint az ellenség hadijelentéseiről; eleinte mindig, mindenütt győztünk. Hamarosan megindultak ugyan az áremelkedések, többek közt (de nem kizárólag) a pénzromlás okából.¹ A hivatalos hatalom s az általa szuggerált közvélemény a látszólagos «drágulás» is tényleges «drágítás»-nak fogta fel, a kezdődő elszegényedés miatt előállható egész elkeseredést az «ádrágítók», «láncskereső» ellen vezette le, akiknek ténykedése pedig ha néhol káros volt is, csak kisebb komponensét tette a bajoknak. Kezdődtek a maximálások, a kenyér árát, később a lakások béréét stb. Ezekben a maximálásokban volt némi reális rendszer, a pénzromlást bizonyos fokig figyelembe vették, pl. a gabonaneműk árát évről-évre magasabban szabták meg. A tisztviselőknak is adtak némi drágasági pótlékokat. A magánjog terén azonban csakis a gazdasági lehetetlenülés jogintézményének kezdődő kiépítése vonta le a fokozódó pénzromlásos processzusnak² egyes helyes következményeit. Általában dominált a pénz változatlanságának hite (így adók terén a papirkoronatöbbletet hadi«nyereség»-nek nézték), s akik meg is értették, hogy a korona esik, többnyire azt hitték, hogy a remélt háborúnyereség után majd visszatér eredeti értékére.³ Csak az olyan legelsőrangú szakember, mint Wekerle, foglalkozott már a háború vége felé a pénz visszajavítása helyett stabilizálásának tervével.

A gazdasági lehetetlenülés feltételei a háború során fokozatosan enyhültek, annak végére a ruínóztatás követelményét már elejtették azzal, hogy elég az Unzumutbarkeit, az «aránytalan nagy áldozatok».⁴ Ugyancsak már a háború folyamán foglalkozott a

¹¹ Magyary: i. h.

^{*} A «Civiljogászok vitatársaságában» 1926 március 24.-én tartott előadás.

¹ Rosszabb koronából többbe kerül az aranyban változatlan értékű arú is. De a háború világszerte nagyobb keresletet is hozott (a hadseregek szükségletei révén) és kisebb kínálatot (a hadviselők termelésének az arra fordítható tőke és munkaerő megfogyatkozása miatti csökkenése folytán), úgy hogy a világpiaci árnívó aranyban is jelentékenyen emelkedett.

² Amelyet egyfelől a hadi események, másfelől az infláció vittek előbbre.

³ Amiben nemcsak a győzelem reménye volt csalóka. Franciaország győzött s a pénze továbbromlott, így a legtöbb más entente-államé is. Csak Anglia tudta visszaemlíni a fontot aranyértékére.

⁴ 1918. XI. 27.-én. MT. I. évf. 34. — Használtam rövidítések: a szokásosak, amelyeket pl. «Valorizációs joggyakorlatunk 1926-ig» című füzetem 2. lapján felsoroltam.

⁸ Irk: Az új nemzetközi jog. 1925. 29. s. köv. l.

⁹ Nippold: Der völkerrechtliche Vertrag. 1894.

¹⁰ Géza v. Magyary: Zur Frage der Gültigkeit der Friedensverträge. Kelet Népe: XI. évf. 3—4. sz.

Kúria⁵ az idegen valuta kérdésével és arra a helyes konklúzióra jutott, hogy azt a KT. 326. §-a szerint csak késedelemmentes fizetésekor lehet a lejárat napján átszámítani, ellenesetben (nyilván a tényleges fizetésekor) magasabb koronaegyenérték illeti a hitelezőt. Akkor még a hadviseléshez is szükséges élelmiszert meg egyéb anyagot szállító semlegesek voltak a valutahitelezők, s a «sugalom» kedvezett nekik.

A háborúvesztés, ellenséges megszállás és egyéb ismert tények miatt érzett gyászos elkeseredésnek vetülete a pénzromlás⁶ körüli magánjog síkján a «korona = korona» elvnek dacos fenntartása, sőt erősítése lett. 1919-ben alakult ki a Kúria,⁷ a már elért helyesebb felismerés elejtésével, a KT. 326. §. körüli valuta-lerontó praxis. A külföldiek mellett most, érthetően, kevesebb sugallat szólt és olyan helyzetbe hozott, mint a pénzüket vesztő magyar hitelezők.⁸ Még a tőzsdebíróóság is a lejárat mellett döntött.⁹ 1920-ban az éledő bíráskodás következetesen állást foglalt a jelentkező valorizációs törekvések ellen, természetesen mindig burkoltan, csak implicite indulván ki a «korona = korona» tételeből, amely még ekkor is annyira magától értődött, hogy nem is kellett hangoztatni. A nótartás felemelését megtagadták úgy általánosságban (mert arra nem elegendő «egymagában azon körülmény...», hogy a nő tartásdíjából a jelenlegi drágaság következtében magát fenntartani nem tudja)¹⁰, mint különösen szerződési: közzjegyzői okiratban kötelezett tartásdíjnál (azzal, hogy «peres felek... a szerződéstől... egyoldalulag el nem térhetnek»¹¹), vagyis a szerződéses összeggelapítást papirkoronában szemlélték a szerződés tartalmául). Kivételesen ingatlanok körül, amelyeket azóta is fokozott gonddal és így egyben nagyobb favor valorisans-szal kezeltek, már akkor kifejlődött az a tétel, hogy az idők a pénz vásárlóerejének csökkenése miatt alkalmatlanok a tulajdonközösség megszüntetésére.¹² Egyébként azonban még nagyban járta a hadiszállítási visszaélések meg a lánckereskedés körüli judikatura¹³ és az «árdrágítás» elleni hangulatok az 1920: XV. törvénycikk megalkotásával¹⁴ egyre hevesebbé lettek. A jog a pénzromlás felismerése és orvoslása helyett egészen más irányokban kísérletezett.

Mai szemmel visszanezvést az első erősebb valorizációs hullámmot az 1921. év első fele táján vélem felismerni. Addigra a pénzromlás jelenségének felismerése általánossá lett, az indulatok csendesedtek, higgadtan és bizakodóbban kezdték keresni a gazdasági tőhuvabőhüből kivezethető utakat; gazdasági, financiai, jogi remediumok terjedtek a bot, börtön és egyéb kétségbeesett kísérletek helyében. Hegedüs 1920 végén kezdte bátor valuta-javítási akcióját,¹⁵ kimondottan azért is, hogy a pénzromlásban tönkremenő osztályokon segítsen: a koronának, mint pénzegységnek emelése ugyanazt célozta, mint utóbb a valorizáció a rosszabb koronában fennálló követelések összegének emelésével. Már előbb kezdte a trianoni szerződésnek nemzetgyűlési letárgyalása¹⁶ belevinni a köztudatba azt, hogy a hitelezőnek nem muszáj feltétlenül együtt tönkremennie a valutával.¹⁷ 1920 végén, 1921

elején egyébként is kiéleződött a valuta-szétesési és effektivitási vita főleg a cseh hitelezőkkel,¹⁸ amellel az osztrákokkal is, bár utóbbiak felé az idegen valuta elismerése nem jelentett erősebb valorizációt, minthogy az ő pénzük is erősen esett. Ezek a nemzetközi vonatkozású pénzvíták mindenestre előkészítették a csatatéren: a jogászok tudatában a belföldiek között később nekiinduló valorizációt.

Úgy 1920–21 óta hagyta a Kúria¹⁹ függőben a kötelesrészi pereket. Vagyis még nem döntött bennük valorizációsán, de már elfogadhatatlannak érezte a «korona = korona» látszatigazságát. Az el nem intézés lényegében, ha alakszerűtlenül is, a létesülendő valorizációt méhében hordó Sperrverfügung volt.²⁰ 1920 végén kezdték a házasságok kívüli gyermek tartását tőkemegváltás dacára újra megítélni az apa ellen, ha a megváltási összeg, elértéktelenedvén, elégtelennek bizonyult.²¹ Az életben, kereskedők, gazdák közt szélesen elterjedtek a valorizációs kikötések. 1921 tavaszán²² a Kúria meghozza a 23. jogegységi döntvényt, mellyel lehetőséget mondja ki valutajelzálogjogoknak telekkönyvi létesítését: azaz módot óhajt biztosítani az állandó értékű mezőgazdasági és ház-hitelre. Kialakult az elértéktelenedett koronaösszegre szóló ingatlan-opciók hatálytalanságának tétele.²³ A gazdasági lehetetlenülés tovább könnyebbedett, ekkortájt «feltűnő aránytalanság»-ról beszéltek.²⁴ Életbelépett²⁵ a trianoni szerződés, immár hatályos és figyelmen kívül nem hagyható joggá téve a valorizációnak egy különleges alakulatát. Megindult az év őszén Szladits szerkesztésében a «Békejog és békegazdaság» folyóirata,²⁶ mely három évfolyamon át foglalkozott az idevágó kérdésekkel és így szükségszerűen útját törte az egyéb valorizációnak is.

Máskülönb 1921 őszétől, a Hegedüs-hullám elapadásától kezdve a valorizációs szellem is visszaesett nálunk és talán egy éven át ismét még uralkodóbbnak kellett éreznünk a «korona = korona» szisztémáját, mellyel a felértékelési törekvések csak mint gyengülő ellenáramlat torlódtak szembe. Elsősorban a valuták átszámítása körül (KT. 326. §.) állandósult 1921-ben a helytelen felfogás.²⁷ A jogegységi tanács a baleseti járadékok felértékelhetlensége mellett döntött,²⁸ egészen a régi formális szellemben. A szabad jogász közvélemény már akkor vehemensen az ellenkező döntést kívánta, sorozatos támadó cikkek jöttek, de ez a határozni hivatottakat egyelőre nem befolyásolta. A jogegységi tanács ülését követő napon megismételte a Kúria,²⁹ hogy a szerződéses nótartás nem emelhető fel. Érdekes, hogy már két nappal később, valószínűleg a kúriai határozat nem ismerésében (mert döntvénytárak csak hónapokkal később szokták szétvinni a judikatura megmozdulásait), a győri tábla a nótartás felemelését iniciálta.³⁰ A táblák máskor is sűrűn jártak a Kúria előtt. Ez a maga részéről 1922-ben a valutaellenes konstrukciókat még kiterjesztette a KT. 324. §-ának olyan értelmezésével, hogy a nem effektív valutakikötést kölcsön és hasonlóknak esetén kívül, tehát épp a legpraktikusabb esetben: külföldi gyáros, exportőr ide-eladásainál, a hitelezőnek külföldi telephelye sem mentesíti a KT. 326. §-a

⁵ Az akkori VII. tanács, 1917 május 3.-án, 7448/1916. sz. alatt; HD. XIII. 27. Szép, ma is helytálló indokolás.

⁶ A korona Zürichben 1918 novemberének átlagában még 32.75, a kömmün kitörésekor, 1919 március 21.-én 23.50, bukásakor, július végén 13.—, 1919 végén már csak 3.15.

⁷ A IV. tanácsban, 6227/1918. sz. (1919 febr. 14.) és 302/1919. sz. (1919 nov. 27.), HD. XIII. 28. és 29.

⁸ Fordítottja ez a békeszerződések azon alap gondolatának, hogy a győző — legyőzött közti pénzkötelmet úgy kell elintézni, mintha az entente-fél saját honfűtársával állana szemben. Cf. «Trianoni magánjog»-omban, B. és Bg. II. évf. 5. füzet, 113. l.

⁹ Baumgarten, J. 1921. 64. ut. bek.

¹⁰ 1622/19., 1920 febr. 3., MT. I. 20.

¹¹ III. 1538/1919., 1920 jan. 28., PD. VI. 7.

¹² MT. I. 77., 78., 112., cf. Szladits, J. 1921. 102.

¹³ Cf. Baumgarten, J. 1921. 67–69.

¹⁴ 1920 július 16. — Az árdrágítók üldözése 1921 során fokozódott. Cf. Baumgarten, J. 1922. 110.

¹⁵ 1920 dec. 31.-én a korona Zürichben 1.15, 1921 márc. 31.-én 1.87½, máj. 10.-én (ez a csúcspont) 2.85, jún. 30.-án 2.22½, aug. 31.-én 1.50, szept. 15.-én újra csak 1.15; 1921 végén, egy jóval mélyebb hullámvölgy legyőzése után, 0.82½.

¹⁶ 1920 okt. 26. — nov. 15.

¹⁷ A békeszerződés valorizációs intézménye elvben entente-valutára, tehát jobb érték hordozása fordította a legyőzött államok

romló valutaiban fennálló tartozásokat. Természetesen nem velünk vagy az osztrákokkal, hanem elsősorban a németekkel szemben gondolták ki ezt az intézkedést az entente szakemberei, annak megelőzésére, hogy a németek valutájuk romlása vagy rontása révén nullifikálhassák reparáció és magánjellegű tartozásaikat. Akármekkora összegeket róttak volna Németországra: a papíron álló obligáció teljesítése dacára semmit sem kaptak volna tőle, ha papírmárkát kellett volna elfogadniuk, amelyek később egy billiomodára esett le.

¹⁸ HD. XIV. 1., 2., 3., 14.

¹⁹ Az I. tanács.

²⁰ Amilyent Németországban Düringerék a jelzálogok körül hiába indítványoztak.

²¹ 1920 nov. 17.-én, 3365/20. sz.

²² Május 14.

²³ Gyakorlat összeállítva Szladitsnál, J. 1922. 215. Ez az elv jóval később a 26. JD.-re vezetett.

²⁴ Gyakorlat Szladitsnál, az előbbi jegyzetben id. helyen.

²⁵ 1921 júl. 26.-án. 1921: XXXIII. tc.

²⁶ Németországban, Ausztriában természetesen már előbb volt hasonló.

²⁷ Baumgarten, J. 1922. 104.

²⁸ 24. JD., 1921 okt. 3.

²⁹ III. 2106. sz., PD. VII. 21., 1921 okt. 4.-én.

³⁰ I. 1507/1921. sz., 1921 okt. 6.-án, Révay B.-nál: MJÉ. 1922. 1. sz.

címén már intézményesített elértéktelenedéstől.³¹ Az árdragítási judikatura kulminált: elítéltek immár orvosokat is árdragítás címén, ma úgy mondanók: mivel kiadósan valorizált honoráriumot követeltek. Sőt jogegységi büntetődöntvény kelt e tárgybán.³² Az intellektuális szabadpályákon levők ellenhatása heves volt, ügyvédek arról írtak, hogy a bíróságok saját elégtelen fizetéseiktől megtevéstve nem képesek a gazdasági életet reálisan látni.³³ Feltűnő gyorsasággal törölte el aztán egy polgári-büntető vegyes teljesülési határozat³⁴ a jogegységi döntést, kimondva, hogy az árdragítás csak a szorosan gazdasági tevékenységre alkalmazható fogalom. A büntető eszközökkel dolgozó gazdasági kényszer rendszere megtorpant, általában az árdragítási judikatura kissé kezdett mérséklődni.³⁵ A kártérítési valorizáció, főleg a pénzreátszámítási Stichtagok hátrábbtolásával, kezdett kialakulni,³⁶ hátortalan első fecskék mutatkoztak a házassági vagyoni jogi felértékelés területén, de nagyjából negative döntöttek még itt is.³⁷ Az osztrák Oberster Gerichtshofnak részleges elvi állásfoglalása a valorizáció irányában, t. i. a társak egymásközi elszámolásai ügyében,³⁸ nálunk sokáig észrevétlen maradt. Amint-hogy a német, osztrák, lengyel jog valorizációs lépései természetesen mindig csak jó pár hónappal később éreztették nálunk analóg, érvszerű hatásukat, amennyiben t. i. egyáltalán figyelembe jöttek.

(Bef. köv.)

Dr. Blau György.

A Bv. 17. §-a és a kir. ügyész.

Egy védő a főtárgyaláson a vádat képviselő kir. ügyész személye ellen sértő kifejezést használt védőbeszédében. Felhatalmazás rágalmozás címén megindult ellene a bünvádi eljárás. A kir. ítélőtábla jogerős végzése büncselekmény hiánya címén megszüntette az eljárást, mert az ügyvéd a kifejezést az ügyre és — a Bv. 13. §-a értelmében — a kir. ügyészre, mint ügyfélre vonatkozólag használta, ergo a cselekmény a Bv. 17. §-a első bekezdésének értelmében nem jogellenes. E végzés a koronaügyészt a jogegység érdekében perorvoslatra bírta, amelyet a Kúria alaposnak is talált. Kimondván, hogy: «Jóllehet a Bp. 13. §-ának ötödik bekezdése szerint — a vádrendszer alapeszméjének kifejezésre juttatása végett — a «fél» elnevezés alatt a kir. ügyészség is értendő; sem a kir. ügyészség, sem a kir. ügyészségnek a tárgyaláson közreműködő tagja nem tekinthető sem általában, sem a Bv. 17. §-a szempontjából ügyfélnek vagy az ügyfél képviselőjének». (J. E. H. B. I. 5698 1924.)

A Kúria e határozata több szempontból aggályos.

A határozat szerint a Bp. 13. §-ában említett «fél» alatt nem értendő a Bv. 17. §. említett «ügyfél». A határozat kiindul abból, hogy a kir. ügyésznek közhatósági jellegéből folyólag — különösen az előzetes eljárás szakában — nagyobb cselekvési köre van, mint a magánvádlónak. Rámutat arra, hogy az «ügyfelek» mindig személyileg vannak érdekelve az ügyben és vélt igazuk megvédése érdekében a törvényhozó részükre a legnagyobb szabadságot akarta biztosítani a küzdelem hevében használt, s az ügyre és az ügyfélre vonatkozó kifejezések körül; míg a kir. ügyész mint közhatóság soha sincs személyileg érdekelve, e jellegét a tárgyaláson sem veszti el, hisz a vádlott érdekében is élhet perorvoslattal (383. §.) és ellene rendzavarás esetén sem tehetők meg a 299. §. első bekezdése represszív intézkedései. Majd azt mondja a kúriai indoklás: «Az ügyfeleknek és képviselőiknek éppen ezen minőségükből folyó, az egyik ügyfél álláspontját mindenáron érvényre juttatni akaró törekvése elragadhatja őket esetleg becsületsértő kifejezéseknek a velük szemben álló ügyféllel szemben való használatára s ebben az esetben alkalmazást nyerhet a Bv. 17. §-a; a kir. ügyészségnek a tárgyaláson résztvevő tagja azonban éppen a fentiek szerint érvényesülő közhatósági jellegnél fogva a vádlottal szemben nem mint ügyfél áll, hanem mint a közérdek

képviselője s így vele szemben az ügyre vonatkozólag használt rágalmozó, vagy becsületsértő kifejezések a Bv. 17. §-ában biztosított mentességet nem élvezik.

Mindenekelőtt az tűnik fel a megokolásban, hogy a kir. ügyész részére bizonyos — a törvényben előírt kereten túlmenőleg is — egyoldaluan kiváltságos helyzetet akar teremteni; mert hiszen, ez annyit jelent, hogy az ügyész a főtárgyaláson szent és sérthetetlen, hogy vele — hogy rusztikusan fejezzem ki magam — senki sem gorombáskodhatik, hozzá az esetleg épp általa felkorbácsolt indulatok hullámai fel nem csaphatnak, azt ellenben, hogy ő sem gorombáskodhatnék senkivel, hogy ő ne engedhetne szabad folyást indulatainak, amit még a Kúria törvényt magyarázata mellett is quasi az erkölcsi egyensúly magától értetődően követelne meg... nem mondja a határozat. Pedig ha igaz volna is, amit a Kúria mond, a 17. §. első bekezdéséről, hogy «az ügyfelek részére» akarta csak a törvény az immunitást biztosítani, akkor ez azt is jelentené, hogy — mivel a kir. ügyész nem «ügyfél» — az az immunitás, amelyet a kir. ügyész szenvedőleg élvez. Őt *cselekvőleg sem illeti meg*, vagyis éppen mert személyileg nincs érdekelve, nemcsak az ő személyéhez nem lehet nyulni, de ő sem követhet el sértést még az ügyre és az ügyfélre vonatkozólag sem.

A Kúria okfejtése azonban, amely, mint látjuk, in ultima analysi magának a kir. ügyésznek tárgyalási helyzetét és akciószabadságát is korlátozza, ... ellentétben áll magával a szóbanforgó törvényhellyel. A Bv. 17. §. első bekezdése ugyanis *személytelen* kifejezést használ, amikor az immunitást megadja minden az ügyre és ügyfélre vonatkozó sértő tényállításnak, illetve a tényre közvetlenül utaló kifejezésnek, aminek használata a tárgyaláson «történik». A törvényhozó itt tehát nem csupán (mint a Kúria felfogja) az ügyfelek szabadságát akarja tiszteletben tartani, de minden, a tárgyaláson résztvevő személyét. Tanuk, szakértők, sőt végeredményben maga a bíró is élvezik az e törvényhely által biztosított mentességet. Tehát élvezzi a kir. ügyész is (ha nem is «ügyfél»); de viszont akkor mégis csak az a szembeszökően igazságtalan helyzet áll elő, hogy a kir. ügyész sértési *akcióradíusa* ugyanakkora mint bárki másé, aki a tárgyaláson szerepel (ami helyes is), ellenben, hogy úgy mondjam mint sértési passzív alany — mert nem «ügyfél» — a bíróval egyenlő piederstálon áll.

A Kúria okfejtésén elindulva azonban, különös és a kir. ügyész tárgyalási helyzetét erősen *megnehezítő* következtetésekre jutunk, ha a Bv. 17. §. második bekezdését vesszük szemügyre. Ez ugyanis már nem személytelenül a sértés tárgyaláson «történéséről» beszél, hanem kifejezetten az ügyfél vagy képviselője által használt *egyéb* (tehát nemcsak ügyfélre és ügyre, hanem bármi vagy bárki másra tett) nyilatkozatot mentesíti, ha a nyilatkozat összefüggött az ügygel és szükséges volt az ügyfél érdekében. E második bekezdésben foglalt nyilatkozási szabadság tehát *szűkebb körű*, mint az első bekezdésben említett — amit a törvény miniszteri indoklása is hangsúlyoz — mert a nyilatkozat szabadságát, itt az a konjunktív feltétel, hogy t. i. összefüggjön az ügygel és szükséges legyen az ügyfél érdekében, korlátozza. Ha már most elfogadjuk a Kúria nyomán, hogy a kir. ügyész nem «ügyfél», mert személyileg nincs érdekelve, a kir. ügyész az ezen második bekezdés megadta (az elsőnél szűkebb) jogkörből teljesen ki van zárva, mert hiszen e jogkör *csak ügyfelek és képviselőik* számára áll nyitva. Az pedig nem lehetett a törvényhozó akarata, hogy *egyrészt* (első bekezdés) a soknál is többet adjon a kir. ügyésznek, *másrészt viszont* (második bekezdés) a kevés helyett semmit. Hisz ez azt jelentené, hogy a kir. ügyésznek pl. a tanuk, a szakértők, rendőrök ténykedésére és szavaira a tárgyaláson vagy az ügyiratban tartózkodnia kellene olyan kifejezésektől és állításoktól, amelyeket a magánvádló és a terhelt vígan használhatnak.

Ime a Kúria jogegységi határozata kétélű fegyvernek bizonyul: egyrészt az ügyfelek fölé emeli a kir. ügyészt, de másrészt alájuk súlyesztli.

Ámde más oknál fogva, már kiinduló alapelvben is aggályos a kir. Kúria határozata. Azt ugyanis, hogy a «fél» (Bp. 13. §.) nem egyenértékű az «ügyfél»-el, én másnak, mint a szavakkal űzött játéknak, legalább is betű-okoskodásnak, látni nem tudom. A bünvádi per elvégre «ügy», a bünvádi per felei «ügyfelek». Mik lehetnének egyebek? A mód, ahogy a Kúria a Bp. 13. §-át, amely szerint a kir. ügyész «fél», értelmezi, hogy t. i. ezt a rendelkezést csak «szerkezeti előnyök miatt, a vádrendszer alapeszméjének kifejezésre juttatása végett» alkalmazta a törvény, kissé homályos.

³¹ Baumgarten Já. 1923. 169—170.

³² 11. büntető JD. Bp. Közl. 1922. 150. sz.

³³ Cf. Pollák Illés: «Az orvos mint árdragító», Jtk. 1922. 65. 66.

³⁴ 85. polg. egyben 93. bírói t. h. 1922 jún. 10.-én. Az Ig. Közl. (XXXI. 221.) már csak ezt hozta, a JD.-t nem.

³⁵ Anyag Baumgartennél, Já. 1923. 173.

³⁶ Szladits, M. 1923. 159. és Baumgarten, ugyanott, 168.

³⁷ Szladits Já. 1923. 152.

³⁸ 1922 jún. 7.

Az a «szerkezeti előny» és az a «vádrendszer alapelveinek kifejezésre juttatása» ugyanis éppen azt jelenti, hogy a törvény élesen, plasztikusan akarja kidomborítani azt, hogy a vád és védelem egyenlő fegyverzetben vívják egymással küzdelmüket a torna hűvösen objektív bírja előtt, még pedig akár a közvád, akár a magánvád áll a porondon, nem pedig istenítéletek módjára, egy meztelen férfi küzd a talpig vértezett lovaggal. Azok az egyes rendelkezések, melyek a közvád közzhatósági jellegét (Bp. 43. §.)* vagy tekintélyét (299. §.) veszik figyelembe, kivételek a Bp. 13. §-ában deklarált szabály alól s mint ilyenek taxációknak tekintendők, amelyekből kiindulva ezeken túlmenő kedvezések biztosítása a kir. ügyész részére magát a vádelvet, a Bp.-t átható ügyfél-egyenlőség és egyenlő elbánás elvét rontja le.

S ne feledjük, a kir. ügyész részére biztosított kivételes előjogok javarészt az előzetes eljárás szakára vonatkoznak, ezeket gyakorlati szempontok, t. i. a bűnvádi eljárás lehető gyors sikerének előmozdítása, teszik indokoltakká. Ámde a főtárgyaláson, ami az egész bűnvádi per betetőzése, koronája, aminek az egész előzetes eljárás csak háttére, ami által esszencialiter maga a bűnvádi per jelenik meg megtisztítva minden kísérő vagy zavaró mellékterméktől, — a főtárgyaláson (eltekintve a kir. ügyész tekintélyét emelő 299. §. 2. bekezdésétől) nem szabad a kir. ügyésznek előnyösebb helyzetben lennie, mint a védelemnek. Elvégre vannak olyan törvényes intézkedések is, amelyek, még pedig magán a tárgyaláson, szemben a váddal (a közváddal is) egyenesen a *terheltek* illetve vádlottak jelentenek perjogi előnyt (így pl. az utolsó szó joga, vagy egyes perorvoslati jogok, pl. a Bp. 556. §. 2. bekezdés), de senkinek sem jut eszébe, hogy e rendelkezéseket kiterjesztve kivételesen kedvező perjogi helyzetet teremtsen a terhelt, mint fél számára.

Jogpolitikai okokból sem célirányos a kir. Kúria háttározata, mert ha a tömegek azt látják, hogy, ami könnyen előfordulhat, a kir. ügyész heves személyi attackjaira, esetleg invektíváira a másik oldalon csak csend és némaság felelhet, meginoghat amaz igazságosságba vetett hitük, amely igazságosságnak *külső megjelenési formájában is*, mintegy szimmetrikus és harmonikus képpen kell kirajzolódnia.

Dr. Hajdu Miklós.

A kiskorúak büntetőjogi védelme.

Az 1908 :XXXVI. tc.-nek a fiataikorúakra vonatkozó rendelkezései hathatós védelemben részesítik a 18-ik életévüket még be nem töltött kiskorúakat, ezek büntetőjogi helyzetével foglalkozunk, tehát nem szükséges.

A 18 évet betöltött kiskorúak azonban büntetőjogi tekintetben sem ezen törvény, sem a későbbi tételes jogalkotás által védelemben nem részesülnek.

Bizonyára nem kerülte el a büntetőjogászok figyelmét, hogy az 1908 :XXXVI. tc., noha a fiataikorúakat különleges elbánásban részesíti, bizonyos tekintetben hátrányosabb helyzetbe hozza a kiskorú (tehát 18 évet már betöltött) bűntevőt annyiban, hogy a Btk.-ben 20 évben megállapított különleges büntetőjogi határt megrövidíti és így a büntető-eljárás alá vont egyének nagyrésze a fiataikorúakat megillető elbánásban nem részesül.

A törvény által megvont korhatár a 18-ik életév betöltése után az egyébként még kiskorú egyének ezen minőségét legfeljebb a büntetés kiszabásánál, mint enyhítő körülményt engedi figyelembe venni, de arra nem nyújt módot, hogy magában a bűnvádi eljárásban kifejezésre jusson az, ami nem csupán a közfelfogással egyezik, de egész sor törvényes szabályozásnak is tárgya — t. i., hogy a kiskorú — tehát saját ügyeinek önálló ellátására képtelen egyén különös büntetőjogi védelemben részesüljön még 18. életévének betöltése után is.

Saját tapasztalatomból vett eset ezt a kérdést plasztikusabbá fogja tenni:

Egy cukrász felfogadott egy 19 éves kiszolgáló-kisasszonyt, majd pár nap múlva kijelentette, hogy ő a nő alkalmazottaival «jóban» szokott lenni, elvárja tehát tőle is, hogy zárás után visszamarad az üzletben ennek gyakorlati megvalósítása végett.

* Itt meg kell jegyezni, ideje volna már törvényes rendelkezéssel kiküszöbölni azt az ellentétet, amely a Bp. 43. §. 2. bekezdése és a 280. §. 1. bekezdése között fennáll. Az előbbi szerint a magánvádló a vádtanácsnak csak megszűntető, az utóbbi szerint ezenkívül áttevő és felfüggesztő határozata ellen is élhet perorvoslattal.

A leány erre nem vállalkozott. Pár nappal később este 9 óra-kor becsengetett a cukrász a leány lakására mondván, hogy vele fontos beszélőnivalója volna. A leány nem engedte be és kérte, várja meg a kapunál, nem akarja, hogy anyja a kései látogatásról tudomást szerezzen. Legszívesebben elzavarta volna főnökét, de ezt még sem merte megtenni, nem akarván vele összeveszni.

A kapunál a cukrász ostromolni kezdte, hogy jöjjön vele sétálni. Ezt sem merte megtagadni, kérte azonban, engedje meg neki, hogy egy a házban lakó barátját is elhívassa.

Ez meg is történt, hármashan rövid ideig sétálgattak, majd a cukrász kérte őket, kísérik el egy szomszédos vendéglőbe, mert ő még nem vacsorázott. Vacsora után a cukrász annyira lerészegedett, oly eszeveszettül dobálta a százezreket pincérnek, cigánynak, hogy a vendéglős kellemetlenségektől tartva felkérte őt, adja át a pénztárcáját a társaságában levő hölgyek egyikének, aki a számlát majd végül kifizeti. Ezt ő is helyesnek tartotta és a tárcát egyik leánynak át is adta. Végül egész öntudatlan állapotba került, lakására kellett szállítani, majd a következő nap folyamán elment pénztárcájáért és konstata, hogy abból bizonyos összeg (nem jelentékeny összeg) hiányzik.

A cukrász azonnal feljelentést tett ellenük, majd azon ajánlatot tette nekik, hogy amennyiben az ő kisasszonya hajlandó vele elmenni egy fürdőbe, úgy a feljelentést visszavonja. El is mentek, de csak a kapuig, mert a leány (ki állítása szerint érintetlen és a főtárgyaláson ennek orvosi megállapítását követelte) visszaretent. Ezen tényállás után került az ügy tárgyalásra.

A *cukrász elismerte a vádlott előadásának valóságát*, hajlandónak is mutatkozott a panasz visszavonására, de a tárgyalást vezető egyesbíró magatartása olyan volt, hogy erre nem kerülhetett sor. A vádlottak végül is fogházra ítéltettek és azonnal letartóztatásba vétettek. Perorvoslattal a vádlottak nem élhettek, mert védő hiányában csupán a bíró kitanítása szolgálhatott volna útmutatásul, minthogy azonban ez kijelentette, hogy a fellebbezést jól fontolják meg, mert öt évet is kaphatnak, halálos rémületben nyugodtak meg az ítéletben, noha az egyik vádlott motyogott valamit a tárgyalás folyamán annak bizonyításáról, hogy a cukrász megengedte nekik, hogy ők is vehetnek maguknak jutalmat a pénztárcából, melyből a multság összes többi résztvevői és kiszolgálói oly bőkezűen részesültek.

Meg kell jegyezni, hogy ez ügyben semmi tekintetben sem vagyok érdekelt, a tárgyaláson csak mint a közönség egyik egyszerű, de felháborodott tagja voltam jelen.

Nyilvánvaló, hogy ha a vádlott a tett elkövetésekor még nem lett volna 18 éves, úgy ezen tényállás mellett dorgálással szabadult volna. Mert egy évvel idősebb volt, börtönbe kell vándorolnia és egész életére meg van bélyegezve. Az előzmények után alig fog állást kapni és nem csodálkoznék azon, ha jelenleg az erkölcsrendészeti hatóság intézné további magatartásának mikéntjét.

Meg vagyok győződve arról, hogy ha a vádlottnak a tárgyaláson védője lett volna, úgy a tárgyalás menete és annak befejezése egész más irányt vett volna, itt csak mellékesen említve meg, hogy a vádlott szolgálati sikkasztásban mondatott ki bűnösnek, holott ez már magában vevő nyilvánvaló abszurdum. Azonban a bűncselekmény súlya a kötelező védelmet nem kívánta és a szerencsétlen gyermek nem lévén tisztában az ellene emelt vád jelentőségével és következményeivel, elmulasztotta az erről való gondoskodást.

Mondottam, hogy a *kiskorú*, tehát saját ügyeinek önálló ellátására törvényesen képtelennek nyilvánított egyén büntetőjogilag, tehát oly jogi helyzetben, mely a legtöbb magánjogi viszonylatnál sokkal súlyosabb, sorsdöntő, helyrehozhatatlan — nélkülöz minden védelmet.

A gyámhatóság, mely a kiskorúnak minden aprólékos dologgal foglalkozik, melynek hozzájárulása nélkül a kiskorú egy lépést sem tehet, a büntetőbíró elé kerülő kiskorúval nem foglalkozik, az eljárás folyásáról tudomással sem bír, holott nagyon sok, gyakran önhibáján kívül bajba került, vagy csak fiatalos könnyelműségből megbottlott kiskorúnak egész életére kiható súlyos helyzetében a gyámhatóság volna hivatva arra, amit a 18 éven aluli kiskorúak tekintetében a patronage intézmény igen kitűnően elvégez, hogy ezeket a szerencsétleneket tettel és tanáccsal gyámolítsa a bűnvádi eljárás során is.

Ez pedig azt hiszem a törvényhozási apparátus igénybevétele nélkül is meg volna valósítható, bár leghelyesebb egy oly tör-

vényes szabályozás lenne, mely a kiskorúak bűnügyeiben a védelmet kötelezővé teszi, hiszen magánjogi peres ügyekben jelenleg sem lehet a törvényes képviselő bevonása nélkül ellenük eljárni. A belügyminiszter rendelje el, hogy a gyámhatóságok a kerületükben működő büntetőbíróságokkal lépjenek érintkezésbe és szerezzenek tudomást a folyamatban levő ügyekről. Az árvaszék a tisztí ügyészek személyében rendelkezik oly közegekkel, kik a védelmet elláthatnák, ezt a gyámhatóság egyébként korlátozhatná a valóban méltánylást érdemlő esetekre. A tisztí ügyészek esetleg túlterheltségének elkerülése végett módjában áll a gyámhatóságnak kiegészíteni megfelelő számú tiszteletbeli ügyészek kinevezését is, de nem is kellene magának a gyámhatóságnak a védelmet ellátni, elég volna, ha a kiskorút felvilágosítja, a legtöbb már maga fog védelméről gondoskodni.

Az a fikció tehát, mintha a 18-ik életévét betöltött kiskorú már szellemi képességének és önálló elhatározásának annyira teljében van, hogy további sorsával nem kell törődni, fenn nem tartható, mert abszurd és embertelen.

Dr. Tarján Leó.

Szemle.

— **Egyenlet több ismeretlennel.** Van a törvényeségi palotában egy csigalépcső, amely a bíróság hagyatéki osztályához vezet. Ezt a lépcsőt keresztelte el az ügyvédi humor az ismeretlen örökösök lépcsőjének. Amióta a frankpört tárgyalják, felmerült az eszme, nem kellene-e a büntető-törvényszék oldalán lévő csigalépcsőt az ismeretlen felbujtók és motívumok számára fenntartani?

«Többen elhatároztuk». — «Bizonyos körökben megvolt ez az eszme» — mondotta az egyik vádlott. «Kormányhoz közel álló körök»-re hivatkozott a másik, «magasabb körök»-ről beszéltek az értékesítő fiatal emberek, «hazafias célokról», «hazafias akcióról» történik említés, de — sajnos — senki nem akadt, aki kérdéseivel e körök és célok titokzatos homályába hatolni igyekezett volna. Igaz, hogy a vádlottnak joga van a feltett kérdésre a választ megtagadni, de e joggal szemben áll az elnök joga, hogy a kérdést feltegye. Sőt mi több, a Bp. 134. §-a szerint, ha a terhelt bizonyos kérdésekre nem akar felelni, arra *kell* figyelmeztetni, hogy esetleg a védelem eszközeitől fosztja meg magát. Tudjuk, hogy e figyelmeztetés a tervszerűen védekező, intelligens vádlottnál merő formáság, de az eljárás szabályaiban a forma lényegét jelent.

Hogy a hazafiságukkal takaródzó vádlottak védekezésükben mily szubjektíve értelmezik a hazafiságot, midőn részleges vallomásukkal többet sejtetnek, mint amennyit elhallgatnak, azt ítélőképességüknek már magában a cselekményben megnyilvánuló fogvatékossága menti. Ez a mentség azonban nem szolgálhat a bíróság javára, ha elmulasztja a vádlottakat arra figyelmeztetni, hogy védekezésükkel nem csak a hazának tesznek rossz szolgálatot, hanem bűnösségük mértékének igazságos megállapítását hiúsítják meg. Alig hihető, hogy ha egy vádlott pl. azzal védekezne, hogy az izgatást közérdekből követte el, a bíróság ne érdeklődne, hogy mit és miért értett közérdeknek, valamint hogy nyomban ki ne tanítaná, miszerint a bűncselekmény nem alkalmas eszköz a közérdek szolgálatára.

Midőn a bíróság a tetteből a tettes bűnösségét megállapítja, egyenletet old meg. Ismert tényekből következtet az ismeretlenre. Ha túlsok az ismeretlen, joggal félő, hogy az egyenletből származó eredmény az igazság serpenyőjén méregetlvén túlkönnyűnek fog találtatni.

— **Csemegi Károly születésének centennáriumát** a Magyar Jogász Egylet május 2-án Angyal Pál egyetemi tanár úrnak fölolvasásával ünnepelte meg.

A sok, eddig ösmeretlen adatot tartalmazó fölolvasásnak különösen Csemeginek az abszolutizmussal szemben tanúsított gerinces magatartása kötötte le a figyelmünket. Fölolvasó — nyilván abból a föltétlenül tiszteletreméltó átgondolástól vezéreltetve, hogy a jogászegyletben a politikát távolról sem szabad érinteni — itt

az élettörténeti tények merő fölsorolására volt kénytelen szorítkozni, amiért is helyette legyen szabad nekünk Csemegi jellemének ezt az erősségét — Csemegi dicsőségére és bizonyos sajtójogi javaslatokat gyártó kodifikátor uraknak az okulására — itt is kiemelnünk.

Fölolvasó úr — részben egyetemi levéltári adatok böngészése útján — érdekes képét adta annak a küzdelemnek, melyet Csemegi már egyetemi hallgató korában *Korányi Friggyessel*, a későbbi orvostanárral és *Funták Sándorral*, a később nagy hírre szert tett védőügyvéddel — akkor még néki egyetemi hallgató-társával együtt iniciált az egyetemi önképzőkör megalapítása érdekében. A nádor, illetve dikasztériumok dörgedelmes leiratban tagadják meg az egyetemi tanárok által is pártfogolt eszmétől hozzájárulásukat és az egykorú kúriális stílusánál fogva is föltötte érdekes leiratokban még azt is meghagyják a kormányval szemben devóciót tanúsító egyetemi tanári karnak, hogy *politikai poemák* szavallatától is tiltsák el a hallgatótságot. De Csemegi titokban mégis megalapítja az együletet, mely működését meg is kezdte.

Majd áttért Csemegi ügyvédi, törvényhozói, publicisztikai és bírói pályájának az ismertetésére és hangyaszorgalommal hordja össze azokat az adatokat, melyek tanubizonyysága szerint Csemegi — egy egész sereg törvénynek a megalkotója — ellentétben a háború előtti és utáni időknél törvényiparosaiyal — nemcsak törvényt, hanem gyakorlati és elméleti követelményeknek megfelelő igazságos jogszabályt illesztett a magyar Corpus Jurisnak szabályai közé.

Bámulatraméltó, szinte fotografikus hűséggel írja meg Csemegi hányatott életének minden egyes mozzanatát, úgy hogy a hallgató-ság által feszült figyelemmel végigkísért fölolvasás forrásművül fog szolgálhatni minden a jövőben megírandó életrajznak.

Csemegi legnagyobb törvényhozási alkotásának az 1878 : V. tc.-nek, a Btk.-nek a kritikai méltatásától — a dolog természetének megfelelően tartózkodott ezuttal a fölolvasó úr és hangsúlyozta, hogy a — köztudomás szerint fél évszázadon által nagyjában kitűnően bevált mesterműnek érdemben való megváltoztatására mai társadalmi viszonyaink között gondolnunk sem szabad. E tekintetben vallott nézetét, amely különben nyilván ellenkezik a fölolvasó úrnak ama korábbi álláspontjával, hogy egész új Btk. alkotásának ideje érkezett el (az általános rész tervezetét a fölolvasó úr el is készítette), mindenképpen magunkévá tesszük, amint, hogy általában véve nagyjában minden tekintetben el is fogadjuk a magyar jogászvilág ezen szellemóriásának a személyével kapcsolatban kockáztatott megjegyzéseit.

De két — a férfi tollához illő őszinteségünknel fogva — elhallgatni nem tudott észrevételünk is volna :

a) Az előadás modora ellen. Illőbbnek, Csemeginek a szónoknak az emlékéhez méltóbbnak tartottak volna a szabad előadást, szemben a — hangsúlyozzuk meglehetősen közvetlen hangú fölolvasással.

b) Angyalnak egy Balogh Jenő nyomán kockáztatott megjegyzésével szemben ; vagy, ha úgy tetszik : ennek kapcsán. Teljesen magáévá tette ugyanis Angyal, nevezett volt kodifikátorunknak a Csemegi-síremlék allegóriájával kapcsolatban régebben tett abbéli megjegyzését, hogy a törvényhozói működését, a homlokát ujjával érintő múzsa szimbolumával enfemisztikusan jellemezték, mivelhogy törvényhozói alkotásai — nevezetesen a Btk. — nem egy a kodifikátor agyából vértetzetten, pajzosan kiugrott Minervának a megszületésével hasonlítható össze. Ezen véleményét azzal okolja meg, hogy nevezett törvényünknek legtöbb §-a külföldi törvények nyomán készült. (De tegyük hozzá, hogy igen sok esetben azoknak úgyszólván szó szerinti fordításai, amint az *Löw Tibiásnak*, akkori főügyész helyettesnek ma is közkézen forgó, szinte nélkülözhetetlen ú. n. «Anyaggyűjteményéből», de *Edvi Illésnek* a kommentárjából is kitűnik.)

E megjegyzéssel szemben legyen szabad abbéli meggyőződésünknek adni kifejezést, hogy Csemeginek épp ily irányú kodifikatori tevékenysége bizonyít legjobban törvényhozói rátermettsége, vagy hogy synonym kifejezéssel éljek : Istentől megáldott kodifikatori tehetsége mellett, mivelhogy emberek életviszonyait csak hasonló életviszonyokra kiterjedő szabályok megfelelő alkalmazásával szabad és kell szabályozni. A nem ily módon létesülő törvény nem tud megfelelni a helyes jog eszméjének. Példa erre a háború alatti és az utáni büntetőjogi törvényhozás. Nevezetesen pedig a *Balogh* által inaugurált «visszaható erő», mely a

külföldi törvényhozásokat és jogtudományt semmibe sem venni nem tudó Csemegi tanításaival és elveivel is a legfőbb ellentétben állott. A «jogsabály» inaugurálói háborús, szóval gyakorlati érdekekkel, sőt éppen a fölolvadó úr által latba esőnek elősmert tudományos szempontokból is vélték a jog eszméjének megsértését megokolhatni. De ezzel szemben tény, hogy az évezredes büntetőjogi fejlődés eredményeit negligáló intézkedésnek gyakorlati alkalmazására alig volt eset. Így hát voltaképpen hatása sem igen volt a bírói gyakorlatra. Azaz, hogy csak kívánt hatása nem. Példa erre az a sok büntetőjogi, részben pedig közigazgatási jogi törvényalkotás, melynek igazságtalan hatásai ellen a magyar bíró hagyományos igazságszeretetére való hivatkozással szoktunk oltalmat és védelmet várni.

Mert a jogeszmét bosszútalanul megsérteni nem lehet.

Dombóváry.

— **A cégügyekben eljáró bírák megállapodásai** a kereskedői mérleg valódiságának helyreállításáról szóló 7000/1925. P. M. számú rendelet értelmezése tárgyában. I. A Rendelet 1. §-a nem intézkedik azokról a kereskedelmi társaságokról, (részvénytársaságok, szövetkezetek) amelyek az 1924., vagy 1925. év folyamán alakultak és első üzletévüket 1925. december 31. napján vagy ezt a napot követő időpontban zárták le, illetve fogják lezárni. Minthogy ezek a társaságok megnyitó mérlegüket leltár hiányában a Rendeletben megállapított módon, tudniillik az 1925. január hó 1. napjának vagyonállagával megszerkeszteni nem képesek, a budapesti kir. törvényszék álláspontja szerint e társaságok a megalakulásuk alkalmával a K. T. 26. §-a értelmében készített mérlegüket kötelesek a Rendeletnek megfelelő megnyitó-mérleggé átalakítani. A társaság megalakulása időpontjának megállapításánál a budapesti kir. törvényszék a K. T. 149. §-a alapján a cégjegyzékbe bevezetés napját veszi irányadónak, amennyiben az alapszabályok nem más időpontot állapítanak meg. (Kihirdetés napja.) II. A Rendelet 21. §-át a budapesti kir. törvényszék a K. T. 177. §-a alapján úgy értelmezi, hogy az igazgatóság a megnyitó-mérleget jóváhagyó közgyűlést az 1926. április 30. napjáig nemcsak összehívni, de megtartani is köteles* (A pénzügyminiszter halasztást adhat.) III. A Rendelet 44. §-ának 1. pontja értelmében az 1926. január hó 1. napja előtt feloszlott, vagy felszámolás alá került kereskedelmi társaságokra a Rendelet nem terjed ki. Ezzel a rendelkezéssel kapcsolatban kétely merülhet föl, hogy azok a társaságok, amelyek feloszlásukat, felszámolásukat már elhatározták ugyan, de a felszámolási jogviszony mindeztideig bejegyezve nem lett, kötelesek-e a megnyitó mérleget megszerkeszteni? Minthogy a megnyitó-mérleg felállítását a feloszlást már elhatározott és rendszeren elértéktelenedett vagyonú kereskedelmi társaságokra anyagi erejüket meghaladó és ennek következtében az igazgatóság tagjaira vagy a felszámolókra gyakran meg nem térülő kiadást jelent, a cégbírószág viszont a Rendelet 22. §-a alapján a megnyitó-mérleg bemutatásának elmulasztása esetében szintén csak a feloszlást és felszámolást rendelhetné el, ezért a budapesti kir. törvényszék azokra a társaságokra, amelyek a feloszlást, felszámolást megfelelő módon már 1926. április 30-ig kimondották és a vonatkozó közgyűlési jegyzőkönyvet 30 nap alatt a bíróságnak bemutatják, a megnyitó-mérleg felállítását cégjogi szempontból kötelezőnek nem tartja.

— **Jogegységi határozatok.** A m. kir. Kúriának a büntető ügyekben alakított jogegységi tanácsa a folyó évi május 28. napjára kitűzött ülésében a következő vitás elvi kérdéseket fogja eldönteni: I. «A Btk. 232. §-ában meghatározott büncselekmény esetében a bűnvádi eljárás megindításához a Btk. 238. §-a szerint szükséges magánindítványt a sértett nő férje törvényszerű meghatalmazás nélkül is joghatályosan megteheti-e»? (Vonatkozással a m. kir. Kúriának egyfelől B. I. 5072/1925/10. sz. ítéletére, másfelől B. II. 5102/1924/19. sz. végzésére.) II. «Életfogytig tartó fegyházbüntetés kiszabása esetében kell-e az ítéletben a Btk. 94. §-a és a Bp. 327. §. második bekezdésének e) pontja értelmében az ítélet hozásáig kiállott előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság beszámítása tárgyában határozni»? (Vonatkozással a m. kir. Kúriának egyfelől B. III. 1911/1925/54. számú, másfelől B. I. 2714/1923/36. sz. ítéleteire.) III. «A vádlottnak az 1914. XLI. tc. (Bv.) 18. §-a alapján a büntetés alól való felmentése, vagy a felmentésnek ugyanazon törvényhelynek figyelembe vétele mellett való megtagadása esetében semmisségi panasznak van-e helye és ha van helye; ezt a semmisségi panaszt a Bp. 385. §-ának 1. c), vagy 2. pontja alapján kell-e bejelenteni»? (Vonatkozással a m. kir. Kúriának egyfelől B. I. 6195/1925/27. sz., másfelől B. III. 351/1925/9. számú végzéseire.)

— **A trianoni álnemzetközi büntetőjogi egyesület** (v. ö. 1925. dec. 15. sz.) július 26—29-én Brüsszelben konferenciát tart, amelynek napirendjén a biztonsági intézkedés jogi természetének, a szabadban végzett rabmunkának és a nemzetközi büntetőbírósnak kérdései szerepelnek. Már most tiltakozunk ellene, hogy a magyar kormány az entente-sovinizmusnak e tudományos összefüggésén hivatalosan résztvegyen. Kevesebb a pénzünk s — reméljük — több az önértékünk, semhogy ezt megtehetnők.

— **Az Ügyvédek Reformszövetségében** folyó hó 11-én dr. Glücksthal Andor adott elő aktuális illeték kérdésekről. A tetszéssel fogadott előadás során rámutatott a magyar illetékrendszer hátrányaira és hibáira és kifejezést adott a magyar ügyvédség általános óhajának az illetékjog újraszabályozása iránt. A reformnak alapvonalait a következőkben jelölte meg: 1. Az illetékek leszállítása az egész vonalon, a hivatalosan is bejelentett általános közteher leszállítási program keretében. 2. A bélyegilletékek jogterületének megszorítása és ezzel kapcsolatosan az illetékkivétel határainak széleskörű kibővítése. 3. A német fázisos illetékrendszer átvétele avagy a szegénységi jog területén hatályban lévő illeték-feljegyzési rendszer általánosítása. Az előadást vita követte.

— **Meszlény: A csődönkívüli kényszeregyességről.** A Tébe kiadványalatt m. sz. kiadásában a napokban jelent meg dr. Meszlény Artur egyet. magántanár ny. ítélőtáblai bíró, ügyvéd: «A csődönkívüli kényszeregyességről szóló törvény és rendeletek rendszeres magyarázata» című munkájának III. kiadása. A terjedelmes munka az új rendeletet is feldolgozza és különösen tartalmazza az Országos Hitelvédő Egylet közbenjöttével kötendő és a bírói eljárást megelőző magáneggyességre vonatkozó szabályokat is. Szerző könyve új kiadásban mindazokat a gazdag tapasztalatokat értékesíti, amelyeket az elmélet és gyakorlat terén lefolyt évtized alatt szerzett. Szabatosan és kimerítően dolgozza fel a bírói gyakorlatot és pedig nemcsak azokat az aránylag csekély számú jogeseteket, amelyek a közkézen forgó döntvénytárakban található, hanem az önálló gyűjtés útján egybeállított teljes joggyakorlatot is. Különösen értékes újítása ezen harmadik kiadásnak az iratminták gyűjteménye és a betűrendes tárgymutató. A munka 350 oldal terjedelmű — ára 10 P = 125,000 K — és a kiadónál (V., Dorottya-utca 9. Tel. 7—62.) vagy a könyvkereskedések útján szerezhető be.

— **Az utolsó évtized élő jogszabályai.** (I—II. köt.: «Közjog és büntetőjog». III. köt.: «Magánjog». Szerkeszti: dr. Szende Péter Pál.) A háború és azt követő idők egyik legszomorúbb kísérő jelensége az ijesztő jogbizonytalanság volt. Amidőn az újjáépítés munkája megindult, háború előtti jogrendszerünk már teljesen megváltozott: a történelmi alkotmány romokban hevert, büntetőjogunknak erős oszlopait kikezdte az alkalmi jogalkotás, a liberális, gazdasági és társadalmi viszonyokra felépített magán- és hiteljogunk egész területei elmerültek és helyükbe új joganyag jött: a gazdasági lehetetlenülés és ezzel kapcsolatos valorizáció, a háború után teljesen megváltozott szociális és gazdasági viszonyok következtében. Kevés törvény, ellenben a rendeletek óriási tömegei és egymással gyakran ellentmondó, jóformán havonként változó bírói gyakorlat, ezen idők jogforrásai. Nincs természetesebb, mint hogy ily körülmények között a jogalkalmazó és jogkereső közönség hiányát érezte a fennálló jog rendszeres gyűjteményének: az utolsó évtized új élő jogszabályainak. Míg a háború előtt a jogszabálygyűjtemények rendszeresen jelentek meg, a háború első éveit után ezek elmaradtak, holott a reájug való utaltság fokozott, sőt mondhatni pótolhatatlan volt. A konszolidáció jeleként kell tehát üdvözlőnk a jogi könyvpiac újdonságát: «Az utolsó évtized új élő jogszabályai»-nak első három kötetét. Ezen munka folytatását képezi a «Magyar Törvények Grill-féle kiadásának», amely művek 1908—1915. évek között jelentek meg. A most megjelent munka ennél fogva megfelelően folytatja a «Magyar Törvények Grill-féle kiadásának» joganyagát, egész napjainkig, így tehát egyes részeiben az utolsó évtizedet meghaladó joganyagot is magában foglal, hűen azonban a címben tett azon ígéretének, hogy csak élő jogszabályt dolgoz fel. Az első kötet a közjogot tartalmazza és így folytatása az 1910-ben dr. Márkus Dezső szerkesztése alatt megjelent «Magyar Közjog» V. kiadásának. Ezen kötet jelzi legjobban az idők változását és tartalmazza ideiglenes alkotmányunk összes jogszabályait, különös gondnal összegyűjtve a közjog gyakorlati joganyagát: a békeszerződést és ezzel kapcsolatos állampolgársági jogszabályokat. A második kötet: büntetőjog. Magában foglalja azon joganyagot, amely dr. Edvi Illés Károly szerkesztésében 1910-ben megjelent «Az anyagi büntetőtörvények és a sajtótörvény» című kötet VII. kiadása és Vargha Ferenc szerkesztésében megjelent «Bűnvádi perrendtartás» V. kiadása után keletkezett. A munka most megjelent III. kötete a magánjogot tartalmazza. A gyakorlati jogász számára ez a legjelentősebb az eddig megjelent kötetek között, mert míg a közjog és büntetőjog területén az alkalmazandó jogszabályt még csak megtalálhatja a Törvénytárban vagy a Rendeletek Tárában, de mit csinál a magánjog ingoványai között, ahol csak a jogbúvár avatott szeme igazodik el. A szerkesztésnek ez volt a legnehezebb része: kikeresni a Döntvénytárakból az élő gyakorlatot. Ezen kötet folytatása dr. Márkus Dezső szerkesztésében megjelent «Magánjog» három kötetének és dr. Terfy Gyula «Magánjogi vonatkozású közigazgatási törvények» c. munkájának.

Ezen alapmunkák megjelenése óta magánjogunk területén bekövetkezett változásokat dolgozza fel e harmadik kötet. A rendszer: az alpművek rendszere, amely azonos a Polgári Törvénykönyv bizottsági szövegének rendszerével, azzal a különbséggel, hogy a közigazgatási vonatkozású magánjogi törvények is ezen rendszerbe vannak beiktatva. Tartalmazza a magánjogi vonatkozású élő törvényeken és rendeleteken kívül a Döntvénytárak joganyagát, jól megrostálva a Grill-féle új Döntvénytár, a Jogtudományi Közlöny, Magyar Jogi Szemle és Kereskedelmi Jog döntvénytárainak tartalmát. A jogkereső és jogalkalmazó közönség igaz hálával adózhat a munka szerkesztőjének: dr. Szende Péter Pál budapesti ügyvédnek, kinek gondos, szakavatott szerkesztéséből e kötetek kikerültek, úgyszintén munkatársainak: dr. Kurzweil István és dr. László Jenő ügyvédeknek.

Dr. Munkácsi Ernő.

— **Barcza Imre valorizációs táblázatai.** Ujból kapható Barcza Imre Valuta és ártáblázatai. A füzet címlapján elhelyezett 21 táblázatot feltüntető tartalommutató áttekintő képet ad 1914. év óta megváltozott gazdasági viszonyainkról. A táblázatok között új, a búza árfolyama pengőben; s az aranykorona átszámítása pengőre. A táblázat ára két pengő: 25,000 K.

— **Inhalt.** Dr. A. Irk, Universitätsprofessor: Das östliche Locarno und das Friedensdiktat von Trianon. — Dr. G. Blau, Rechtsanwalt: Die Entwicklung der Aufwertung in Ungarn. — Dr. N. Hajdu, Rechtsanwalt: §. 17 des Ehrenschutzgesetzes und der Staatsanwalt. — Dr. L. Tarján, Rechtsanwalt: Der Strafrechtliche Schutz der minderjährigen. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Vidéki közjegyző helyettesét esetleg tárgyalni jogosult jelöltet keres. Cím a kiadóhivatalban. 101

Dr. Kovaliczky Elek sátoraljaújhelyi kir. közjegyző mielőbbi belépésre állandó helyetteset keres. 102

Keresztény fővárosi ügyvéd, 38 éves nőtlen, legutóbb nagy fővárosi ügyvédi iroda önálló vezetője, irodavezetőnek, társnak vagy közjegyzőhelyettesnek ajánlkozik fővárosban vagy vidéken. Szíves megkeresést dr. Dienes ügyvéd, Budapest, I. Diósárok-út 7. címén kérem. 118

Ügyvéd irodavezetői jelölti állást keres vidéken. Széleskörű praxisa van. Benősülés számba jöhet. Ajánlatok «Abszolút szegény» jelígre kiadóra. 119

Ügyvédjelölt, szerény igényű, nagy praxissal állást keres vidéken. Megkeresések «Ügyvéd» jelígre kiadóra. 120

Ügyvédjelölti állást keres Szolnokon, öt éves teljes praxissal, esetleg saját írógéppel, gép- és gyorsírással, szerény igényekkel dr. Jankovics Sándor, Besenyszög. 121

Tótul is beszélő ügyvédjelölt, nagy gyakorlattal alkalmazást keres. Címe: Dr. Zvara Péter Pál, Békéscsaba. 122

Ügyvédjelölt perfekt praxissal, állandó, esetleg a nyári hónapokra, ideiglenes alkalmazást keres. Információt ad dr. Bóna Aladár ügyvéd, Künhegyes. 124

«Másfélévi törvényszéki székhelyű gyakorlattal bíró ügyvédjelölt alkalmazást keres ügyvédi irodában. Ajánlatokat «Ütriusque doctor» jelígre a kiadóra kér. 125

Használt, jókarban lévő törvénytárt jutányos áron megvennék. Ajánlatokat ármegjelöléssel «Corpus juris» jelígre kiadóra kérek. 126

Fiatall ügyvédjelölt alkalmazást keres ügyvédi irodában. Ajánlatokat a kiadóra kér «Dunántúli» jelígre. 127

Fiatall ügyvéd kereskedelmijogi praxissal, kitűnő német, irodavezetőnek ajánlkozik. Cím kiadóban. 128

Közzgazdaság.

A Magyar Cukoripar Részvénytársaság igazgatósága elhatározta, hogy az április 30-án megtartott közgyűlésnek javasolni fogja, hogy az 1925 ápr. 1-i megnyitó mérlegben a társaság alaptőkéje 18.000.000 pengőben, a tőketartalék pedig 9.000.000 pengőben állapíttassék meg, úgyhogy a társaság tiszta vagyona 27.000.000 pengőt tesz ki, az utolsó háború előtti 1913/1915. üzletévben kimutatott és az időközi tőkefelemelésekkel 22.500.000 pengőre szaporodott összeggel szemben. Az alaptőke 100 pengő névértékű részvényekre fog oszlani, amelyekre 150 pengő kimutatott vagyon esik. A lefolyt üzletév a cukor világgiazi árának igen erős sülyedése következtében a tavalyinál kedvezőtlenebbül alakult és az igazgatóság ehhez képest az elmúlt évinél némileg alacsonyabb osztaléknak és pedig részvényenként 8 pengő, azaz 100.000 K fizetését fogja javasolni. 115

Az Angol-Magyar Bank május 12-iki közgyűlésének megnyitó mérlege szerint 12 millió pengő tiszta vagyont mutat ki,

amelyből 5.936,364 pengőt a részvénytőkére, 5.563,636 pengőt tőketartalékra és 500,000 pengőt nyugdíjtalálékra fordít. 25 régi részvényt egy részvényre vonnak össze, úgy, hogy a pengő-részvénytőke 118,727 és 7,25 db 50 pengős részvényből áll. A felértékelt mérleg részvényenként 100 pengő vagyont tüntet fel, azaz a mai tőzsdei árfolyamot mintegy 85%-kal meghaladó saját vagyont mutat ki az intézet arányban. A bank jelentékeny ingatlanai csupán 4 1/2 millió pengővel, az értékpapírállomány messze aláértékeltve, 5.683,284 pengővel, az árukészletek csak 1.953,208 pengővel szerepelnek. Az 1925. évi eredmény számla szerint 62,7 milliárd K bruttó-nyereséget értek el, a tiszta kamatjövedelem 27,6 milliárd, nyereségek és jutalékok a banküzletben 15,1 milliárd, áruosztályok 17,8 milliárd. A tiszta nyereség, 7.977.625,000 K amelyből 2000 K osztalékot fizetnek, ami az új pengő-részvénytőke 8%-os kamatozásának felel meg. 116

Most jelent meg!

SZTEHLÓ KORNÉL

A HÁZASSÁGI PER KÉZIKÖNYVE

Tekintettel a magyar kir. Kúria gyakorlatára
A szomszéd államok házassági jogának ismer-
tetésével

A jogi irodalom nélkülözhetetlen ujdonsága

A házassági perek teljes anyagának összefoglalása,
mely magába foglalja az utódállamok joggyakorlatát is

Ára 81,250 korona

Kapható a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) R.-T.

könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrásy-út 21.

és minden könyvkereskedésben

Dr. EGYED ISTVÁN

egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró

MAI KÖZJOGI BERENDEZÉSEINK

Előszóval ellátta

Dr. TÉRFY GYULA, kir. kúriai tanácselnök

Második kiadás

Az új bővített kiadás tartalmazza a legutolsó törvények
magyarázatát is

Ára 35,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel. József 108-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Franklin-Társulat nyomdája: Géczy Kálmán.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3. (Tel. 3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Nagy Ferenc v. b. t. t. ny. m. kir. miniszter: Az üzletvezetési és képviseleti jog visszavonása. — Dr. Blau György bpesti ügyvéd: A magyar valorizáció eddigi története. — Dr. Alföldi Béla egri ügyvéd: Az apa életében az anya jogosított-e kiskorú gyermeke érdekében magánindítványt előterjeszteni? — Szemle. *Melléklet:* Magánjogi Döntvénytár XIX. köt. 5. ív. — Közigazgatási és Pénzügyjogi Döntvénytár XVIII. köt. 2. ív.

Az üzletvezetési és képviseleti jog visszavonása.

(Döntvénybírálat.)

A társasági üzletvezetés a legkényesebb kérdés, úgy a magánjogi, mint a kereskedelmi társaságoknál, különösen a *közkereseti társaságnál*, melynél a tagok a társasági adósságokért egész vagyoniukkal egyetemlegesen felelősek lévén, az üzlet helyes, vagy helytelen, gondos, vagy hanyag és könnyelmű vezetése nemcsak a társasági viszonyra magára, hanem a tagok magánvagyonára is kihat. Ha pedig az üzletvezetésben résztvevő tagok iránt bizalmatlanság támad, ha köztük a szükséges egyetértést súlyosabb nézeteltérések, gyakoribb surlódások zavarják meg, vagy éppen rosszhiszemű eljárás tapasztaltatik, a társasági viszony, mely a kölcsönös megbecsülésen és bizalmon, mint létfeltételén alapul, annyira megrendülhet, hogy azt tovább fenntartani nem is lehet.

A törvények gondoskodnak arról, hogy a tagok, a társaság feloszolhassék, ha az üzletvezetés nem felel meg azon követelményeknek, melyektől a társaság folytatása függ. Még ha különös ok az elégedetlenségre nem is forog fenn, akkor is egyoldalú *felmondási* joga van minden egyes tagnak, ha a társaság határozatlan időre kötött. De felmondás nélkül is, s habár a társaság határozott időre kötött, a társaságnak bírói úton való felbontása kérhető a K. T. 100. §-a szerint minden olyan esetben, midőn valamelyik tag az üzletvezetésnél, vagy a számadásnál rosszhiszeműleg jár el, lényeges kötelezettségeinek nem felel meg, a társaság nevével, vagy vagyonával magán céljaira visszaél, vagy tartós betegség, vagy más ok miatt a társasági ügyekre alkalmatlanná válik. Ez esetekben az is lehetséges, hogy a társaság csak a vétkes, hanyag, vagy alkalmatlan tagra nézve szüntettessék meg, vagyis az illető tag a társaságból kizárássék. (K. T. 103. §.)

A törvények azonban másként is gondoskodnak arról, hogy a társasági üzletvezetés zavartalansága helyreállíttassék és a további zavaroknak eleje vételessék, anélkül, hogy a •égző eszközöz: a feloszláshoz, vagy kizáráshoz kellene fordulni. Miért is erre kényszeríteni a tagokat, ha érdekük azt kívánja, hogy a társaságot folytassák s kilátás van arra, hogy a társasági viszony fenntartható lesz? Valámit a társaság keletkezésekor az üzletvitel együttesége (kollektivitása) állapítható meg, azonképpen ezt utólag is megállapíthatják, ha a külön-külön eljárási jogosultság jónak nem bizonyult. S valámit a társasági szerződésben nem valamennyi, hanem csak egy, vagy több tag ruházható fel az üzletvezetési joggal, úgy az is lehetséges, hogy ez utólag történik, illetve az üzletvezetési jog utólag visszavonatik, aminek közmegegyezés mellett mi sem áll útjában.

Hogy áll azonban a dolog, ha ily megegyezés nem jön létre? Van-e a többi tagoknak joguk az üzletvezetési jog visszavonására a hanyag, vagy vétkes tagtól s szükséges-e ezt külön okadatolni? Ha nincs, nem kérhetik-e a visszavonást bírói úton s vajjon az erre irányuló kereset a többi tag által együttesen

indítandó-e, vagy ezt megindíthatja bármelyike a többi tagoknak? Az is kérdésbe jön, hogy az üzletvezetési, mint a társaság belviszonyára tartozó kérdés miképpen hat ki a társaság *külső*, vagyis harmadik személyek iránti viszonyára tartozó *képviseleti* jogra? Azonos és együttes elbírálás alá esik-e a kettő, vagy egymástól függetlenül külön-külön felletelekhez és eljáráshoz van-e kötve és külön-külön döntetik-e el?

Ezekre a kérdésekre vet világot az a *kúriai határozat*, amely 1918 október 23-án 3057.1918. sz. alatt hozatott és a Hiteljogi Döntvénytár XIII. kötetének 12. lapján 8. sz. alatt közöltetett. Nagyon érdekes az eset s még érdekesebb a határozat, annál fogva, mert egyik részében helyes, másik részében azonban határozottan téves, sőt veszélyes oly törvénytárgyarázatot tartalmaz, mely kerülő úton ugyanazt akarja megadni, amit egyenes úton megtagadott.

A *tényállás* röviden a következő:

Egy két tagból álló közkereseti társaság bizonyos számú részvények eladásával bízott meg egy másik szintén társas céget, mely a tényleg befolyt eladási áránál kisebb összeget számolt el a megbízó társaság javára. A különbözetet a társtagok egyike, aki a társasági szerződés értelmében a másikkal csak együttesen járhatott el, perelni akarja, a másik azonban az ellen tiltakozik, s az ügyvédi meghatalmazást aláírni vonakodik, dacára, hogy a perelni akaró a per költségeit magára vállalja. Mire ez keresetet indított a vonakodó tag ellen az üzletvezetési, illetve képviseleti jognak visszavonása iránt a megbízott cég elleni per megindítására nézve.

A fellebbezési bíróság a keresetnek a K. T. 79. §-a alapján helyt adott, a kir. Kúria ellenben a fellebbezési bíróság jogi álláspontját tévesnek nyilvánította azon az alapon, hogy a K. T. idézett szakasza a visszavonást csak arra az esetre engedi meg, ha az üzletvezetés a társasági szerződés, vagy későbbi megállapodás által egy, vagy több társasági tagra ruházott, tehát nem arra az esetre is, ha az üzletvezetés *valamennyi tagot* illet. Ez kétségtől helyes, mert a törvény szószerint így szól s annak hasonló kiterjesztése annál kevésbbé foglalhat helyet, minél bizonyosabb, hogy a közös üzletvezetés egyenes ellentétben áll az egyes tagokra ruházott üzletvezetési megbízással s a visszavonhatóság csak mint ez utóbbi esetre vonatkozó *kivétel* van megállapítva. Ezt a törvény keletkezési története is bizonyítja. A K. T. 79. §-a szószerint megegyezik az *előbbi* német K. T. 101. cikkével s a német kommentátorok között nincs semmi véleménykülönbség, hogy e szakasz a közös üzletvezetés rendes esetére nem vonatkozik. Az egyedüli nevesebb író, aki mint a birodalmi kereskedelmi főtörvényszék bírója is nagy tekintélynek örvendett: *Hahn Frigyes* jeles kommentárjának I. kiadásában mellette foglalt ugyan állást, ezt azonban a második kiadásban maga is tévesnek nyilvánította. (Commentar zum Allg. D. Hgb. 2. kiad. I. köt. 316. lap.) Megengedem ugyan, hogy a kiterjesztésről lehetne *de lege ferenda* beszélni, a mint hogy az új német K. T. 117. §-a ezt meg is tette s a zürichi polg. törv. 1281. §. nyomán a *svájci* kötelmi jog 539. §-a is (bár nem oly világosan) tartalmazza. De ha ily módosítás indokolt volna is (ami kérdéses), a bíró csak a tényleg érvényben álló törvény alapján ítélhet s még akkor sem térhet el tőle, ha azt kielégítőnek nem találja. Vajjon forgott-e fenn *jogszerű* ok a visszavonásra, melyet a K. T. 79. §-a követel, s melyet a kir. Kúria azért sem lát fennforogni, mert a perindításhoz való hozzájárulás az értékpapírok eladásával megbízott

cégnek adott opció s egyik tagjához való családi viszony miatt tagadatott meg, nem is jöhet kérdésbe, ha a K. T. idézett §-a a közös üzletvezetésre egyáltalán nem alkalmazható.

A kir. Kúria tehát idáig egészen helyesen ítélte s ezek után azt lehetett volna hinni, hogy nem is tehetett egyebet, mint az üzletvezetés visszavonása iránti keresetet elutasítani. De nagy csodálkozásunkra nem ezt tette, hanem maga keresett *más jog-alapot* arra, hogy a visszavonás lehetséges legyen. Ezt a jog-alapot a K. T. 100. §-ában találta, mely bírói úton való feloszlás követelésére, ú. n. felbontási keresetre ad jogot, ha valamely társasági tag az üzletvezetésnél, vagy a számadásnál rosszhiszeműleg jár el. Ez a szakasz ugyanis nem tesz különbséget, vajjon az üzletvezetés valamennyi tagot vagy csak egyes tagokat illet-e, a kir. Kúria felfogása szerint pedig a társaság szerződésű tagja a feloszlás helyett *«mint annál kevesebbet»* kétségtelenül azt is kívánhatja, hogy a társaság fennmaradása mellett a másik tag az üzletvezetési és ezzel kapcsolatosan a képviseleti jogosultságtól megfosztassék és az üzletvezetés és képviseleti jogának teljes megvonása helyett, mint *«ennél is kevesebbet»*, kívánhatja azt is, hogy a másik tag üzletvezetési és képviseleti joga csak egy bizonyos meghatározott ügylet, vagy intézkedés tekintetében korlátoztassék. A kérdés tehát csak az, vajjon a másik tag csakugyan *rosszhiszeműleg* járt-e el, minek megállapítására az ítélet feloldásával a fellebbezési bíróság utasíttatik.

Ez utóbbi kérdés tisztán ténykérdés lévén, a kir. Kúria jogi álláspontjának elbírálásánál közömbös. Bármennyire igaz lett légyen, hogy a másik tag rosszhiszeműleg járt el, az értékpapírok eladásával megbízott céggel összejátszott s társával szemben hűtlenséget követett el, amint azt a kir. Kúria feltételezi: ez mind nem jön tekintetbe, midőn maga a törvényes alap, melyen az üzletvezetés visszavonásának joga közös üzletvezetés esetében nyugszik, hiányzik. Hogy egyenes törvényes alap nincs, azt — amint láttuk — maga a kir. Kúria is elismeri. De hogy a K. T. 79. §-ának különös rendelkezése a törvény egy *más* szakaszának magyarázata útján általánosíttassék úgy, hogy a visszavonás közös üzletvezetésnél épp úgy lehetséges legyen, mint ha nem valamennyi tag van az üzletvezetéssel megbízva: ez annál kevésbé felel meg a törvényhozó akaratának, mert hisz semmi sem akadályozta őt abban, hogy a kivételes szabály helyett egyenesen általános szabályt állítson fel, amint ezt a fentidézett új német K. T. és a svájci kötelmi jog tette. A kivétel megerősíti az ellenkező szabályt. Ez annyira logikus, hogy kerülő úton sem szabad a kivételt szabállyá emelni. Már pedig a kir. Kúria ezt tette, amikor a közös üzletvezetés esetében a visszavonást a K. T.-nek a *feloszlásra* vonatkozó 100. §-ából vezette le. Ezt akkor sem lett volna szabad tennie, ha a szavak, melyek az utóbbiban használtak, *grammatikailag* magukban foglalják a visszavonást. De ezt a Kúria sem mondja. Ami pedig azt a *következtetést* illeti, hogy ha a szerződésű tag a társaság feloszlását követelheti, a visszavonást, mint kevesebbet is követelheti: ez olyan erőltetett magyarázat, mely sem a helyes logikával, sem a gyakorlati ésszerűséggel nem egyeztethető össze. Az *«a majori ad minus»* argumentatio, melyet a kir. Kúria itt alkalmaz, mégis csak feltételezi, hogy az a *«kevesebb»*, ha nem is számtanilag, valamilyen homogén résszerű viszonyban álljon a *«többel»*; semmiesetre nem lehet egészen *heterogén* dolgok közt ilyen argumentumokat alkalmazni. Még így is nagy óvatosság szükséges, mert arra is kell nézni, milyen a kérdés, melyre azt alkalmazni akarjuk? Így pl. ha a tulajdont szerzem meg, a bérbeadás, elzálogosítás jogát is megszerzem, de ha én meghatalmazást kapok a dolog elidegenítésére, ebből még nem szabad arra következtetnem, hogy a dolgot bérbe is adhatom, vagy elzálogosíthatom. A társaság feloszlása és a társasági üzletvezetés között legfeljebb annyiban van *plus-minus* viszony, amennyiben ha a társaság feloszlik, az üzletvezetés is megszűnik, aminthogy üzletvezetésről nem lehet szó, mielőtt a társaság létre jön. De abból, hogy én a társaság feloszlását követelhetem, még nem következik, hogy én ahelyett az üzletvezetési jog visszavonását is követelhetem, mert ebben a vonatkozásban a feloszlás és az üzletvezetés két különböző dolog, melyek egymástól egészen függetlenül ítélandók meg. Hogy ebben a vonatkozásban melyik a több és melyik a kevesebb? azt előre nem is tudom megmondani. Ez attól függ, mi áll inkább a tagok érdekében, melynek reájuk nézve a következmények, amelyek az egyik és a másik esetben beállanak. Bizonyára lesznek esetek, melyekben a tagok-

nak nagyobb érdekük a társaságot fenntartani, s nem félnek attól, hogy az üzletvezetési jog visszavonása a társaság folytatását veszélyeztetné; de éppúgy lehet, hogy az üzletvezetési jog visszavonása annyira megzavarná a tagok közti viszonyt, annyira kilátástalanná tenné az üzletvezetés helyes irányba terelését, hogy csak a társaság feloszlása vehet véget a tűrhetetlen állapotnak. Még az illető üzletvezető tagra nézve is kevesebb hátránnyal járhat a társaság feloszlása, mint az üzletvezetési jog visszavonása, amely különösen ha a harmadik személyek iránti *képviseleti* jogra is irányul, az ő üzleti és hiteli pozícióját teljesen tönkre teheti, holott a feloszlás mint egyszerű vagyonfelosztás jelentkezik, melynek okaival rendszerint nem törődnek.

Ha ezek szerint lehetetlen a kir. Kúria törvényt magyarázatát helyeselni — aminthogy arra nincs példa a magyar K. T. forrását szolgált régi német K. T. hasonló 125. cikke alapján sem — még kirívóbb az a további fokozatos minuendo következtetés a szóbanforgó egyes ügyletre, mint *«még kevesebbre»* vonatkozó visszavonás tekintetében. Ez annak folytán, hogy a kir. Kúria az *üzletvezetési* és *képviseleti* jogot együtt említi, egyenesen *ad absurdum* vezet. Egyáltalában helytelen az üzletvezetési és képviseleti jogot úgy tüntetni fel, mintha azok szükségképpen együtt járnának. Igaz, hogy rendszerint az üzletvezető tagok egyuttal harmadik személyek iránt is képviselik a társaságot. De ha erre a szabályra való tekintettel szabad is a K. T. 79. §-át rendszerint a képviseleti jog visszavonására is kiterjeszteni, mégis lehetnek esetek, amikor egyes üzletvezető tagok nem hatalmaztatnak fel a társaság képviseletével, miért is pl. az új német K. T. szükségesnek találta az üzletvezetési jog visszavonására vonatkozó 117. §-t ugyanazon szöveggel a képviseleti jog visszavonásáról szóló 127. §-sal kifejezetten kiegészíteni. De különösen azért nem szabad az üzletvezetési és képviseleti jogot egybeválogólag venni, mert az üzletvezetési jog tetszés szerint korlátozható, holott a képviseleti jogot harmadik személyekkel szemben korlátozni nem lehet. (K. T. 92. §.) Hogyan képzelte már most a kir. Kúria a visszavonást a szóbanforgó egyetlen egy ügyletre nézve a képviseletre is kiterjesztve, ha a képviseleti jogot egyáltalában *korlátozni nem lehet*? Hogyan vitethetett volna ez keresztül? Hisz a képviseleti jog visszavonását be is kell jegyeztetni a kereskedelmi cégjegyzékbe, (K. T. 66. §.) de lehet-e a visszavonást csupán egyes ügyletekre nézve bejegyeztetni, mikor a törvény e korlátozást kifejezetten hatálytalannak nyilvánítja? De ha a bejegyzéstől, mint nem constitutív, vagyis nem lényeges feltételtől eltekintünk is s ha a kir. Kúria határozata folytán a keresetet megindítani akaró tag fel lesz jogosítva az ügyvédi meghatalmazást egyedül is kiállítani, nem léphet-e fel a másik tag az ellen azon az alapon, hogy az ő képviseleti jogának korlátozása mint törvényellenes, semmis s hogy ennél fogva a keresetet csupán az egyik társtag által kiállított ügyvédi meghatalmazás alapján megindítani nem lehet?

Lám, milyen bonyodalmas, lehetetlen helyzet áll elő a kir. Kúria hamis törvényt magyarázata nyomán! Mennyire nem szolgálhat tehát praëjudicium gyanánt a szóbanforgó ítélet más hasonló esetekben.

Még csak egyet.

Arra a szintén felvetett kérdésre, vajjon ha a visszavonási jog feltételei csakugyan fennforognak, mint a K. T. 79. §-a esetében, ezt *bármelyike* a többi tagoknak követelheti, vagy *valamennyi* többi tag *együttessen* kell, hogy kérelmezze? a szóbanforgó ítélet természetesen nem terjedt ki, mert csak két tagból álló társaságról volt szó. A K. T. idézett szakasza a kérdést nyitva hagyja, nem úgy, mint a felbontási keresetre vonatkozó 100. §., mely kifejezetten azt mondja, hogy *«mindegyik társasági tagnak»* áll jogában a társaság feloszlását követelni. A régi német K. T. 101. cikke szintén hallgatott, többnyire el volt azonban fogadva, hogy a visszavonásra ugyanaz áll, mint a feloszlásra, vagyis mindegyik tag követelheti (lásd pl. *Staub* Kommentár ad 101. cikk). Belátták azonban, hogy ez nem helyes s ezért az új német K. T. 117. és 127. §-ai az üzletvezetési és képviseleti jog visszavonását csak a többi társtag indítványára: *«auf Antrag der übrigen Gesellschafter»* engedi meg. Ha tehát nem valamennyi többi, még nemüzletvezető tag is, hanem csak egy tag követeli a visszavonást, ezt nem lehet kimondani. Ily esetben csak a feloszlás mondható ki (lásd pl. *Staub* az új K. T. alapján ad 117. §. 2. jegyzet és 127. §. 3. jegyzet). Ez annál ésszerűbb, mert a társasági viszony teljes

megszűnése és az ennek folytán beálló felszámolás szempontjából egészen közömbös, ki, vagy kik kérték a feloszlást? Ellenben ha a visszavonást csak az egyik társtag követeli, a többi pedig nem járul hozzá, ebből oly bonyodalom keletkezhetik, mely tarthatatlan helyzetet teremt s megint csak a feloszlásra vezet. Azért nem helyes a svájci kötelmi jog idézett 539. cikke, mely a visszavonási jogot minden egyes társtagnak adja meg. A magyar K. T. 79. §-át is jobb úgy magyarázni, hogy csak *valamennyi* többi társtag egyetértő kívánságára vonható vissza az üzletvezetési és hasonlóképpen, az eset körülményei szerint, a képviseleti jog, ha a törvényben felsorolt okok fennforognak.

Dr. Nagy Ferenc.

A magyar valorizáció eddigi története.*

Mindaz, amiről eddig szó volt, csak retrospektíve nyer egyáltalán annyi jelentőséget, hogy a valorizáció kifejlődésének kezdeteit szemlélhetjük benne. Akkor szórványos, leplezett, más hangon beszélő egyes tünetek voltak csak ezek, amelyek mellett jus quod est-ként, az ügyek és kérdések 90%-ában, még mindig elnyomó erővel uralkodott a korona változatlanlanságának jogelve.

Csak 1922 őszétől és főleg 1923-ban lépett a valorizáció ügye előtérbe, hogy első nagy csatáját megvívja, a közvéleményt lekösse és felkeltse azt a meggyőződést, miszerint a pénzromlást a magánjog eszközeivel paralizálni lehet. Mozgalom és remények ekkor erősödtek meg; innét éreztük azt, hogy valorizáció nemcsak kellene, de lesz is. Az az agilis magánjogász kör, mely azóta a «Civiljogászok vitatársasága» nevet vette fel, 1922 őszén már a valorizációnak nagy vitájával indította meg működését. Később számos jelentősebb irodalmi felszólalás eredt az itteni vitatkozóktól. 1922 őszén változott jobbra a Kúria állásfoglalása a nőtartás körül; kimondták, hogy az még ha szerződéses is, felemelhető.³⁹ Az év végén hozták meg az első, akkor szenzációsan ható, nyíltan valorizáló határozatot, amely az in integrum restituandó pénzüsszeget az értékkelkülönbözettel együtt juttatta vissza.⁴⁰ A IV. tanácsnak ezt az úttörését sorozatosan követték az V. tanácsnak ugyanoly irányú határozatai,⁴¹ úgy hogy az «értékkelkülönbözeti» révén valorizáció hamar megszilárdult.

Ugyancsak az 1922—23-as évforduló idejéből említést igényel Almásinak «A pénzértékeltelenedés befolyása a pénzadós kötelezettségeire» című súlyos tanulmánya,⁴² mely nyomtatásban először hangoztatta azt a centrális felismerést, hogy maga a pénzromlás a betegség, amelynek a remédiumait keresni kell. A közgazdasági élet is érezte már, hogy nem lehet kizárólag romló koronával tovább gazdálkodni. Pösch Gyula az «állandó értékű betéteket»⁴³ kezdte propagálni s ekörül nagy ankétozás indult, mely azonban pár hónap múlva elszikkadt: talán még tülerősek voltak a valorizálatlan jegybankhitelt élvezők.

Erősen valorizációs szellemben jött 1923 elején az aranyrendelet,⁴⁴ mely szakítva az addigi kúriai gyakorlattal, elvben igenis a reális aranyértékben kirótnak és papirkoronával csupán leróhatónak tekintette az aranyban fizetésre irányuló kikötéseket, de mégis utat nyitott az esetenkénti bírói mérséklésnek is. Ezzel a mérsékléses valorizációnak és az esetitelkezésnek jól követhető mintát nyújtott. — Az V. tanács, mely általában a valorizáció előharcosa volt, megkezdte az «állandó értékű ítéletek» hozását,⁴⁵ valorizálva a marasztalást az ítélethozatal utáni időre is. Ez később az összes tanácsokra áttért. — Meghozták a 26. jogegységi döntvényt,⁴⁶ véglegesítve ingatlanopcióknál a pénzromlás miatti mente-

sülést, sőt (a technikai nehézségekre való tekintettel helyesen) azt az elvet is, hogy még valorizált vételár felajánlása ellenében sem kell szolgáltatni, mert a továbbfolyó pénzromlás kára így is alig kerülhető el. — Ezidőtájt, 1923 tavaszán, kelt az Oberster Gerichtshof átfogó Plenarentscheidungja,⁴⁷ amely néhány hónap múlva éreztette a hatását nálunk is — részben legalább a maga késedelmi valorizációjáig ragadva judikaturánknak még hátrább levő irányát, részben azonban visszavetve és lekötve ugyanoda olyanokat is, akik már messzebb léptek volna. — Szaksajtónkban fő témává kezdett lenni a valorizáció. Frappáns szembeállításával sok figyelmet vont pl. a témára az első átfogóbb «törvénykezési szemle».⁴⁸ A Jogállam valorizációs száma⁴⁹ több kiadást ért meg. A döntvénytárakban (MD., HD.) ebben az évben először volt Stichwort a «valorizáció».

Már anachronizmusként hatott az, hogy a 86. teljesülési határozat,⁵⁰ amelyet az igazságügyminiszter azért initiált, hogy a 24. JD.-t eltöröljék s a baleseti járadékokat felemeljék, sajnálattal, de mégis fenntartotta az előbbi negatív döntést. E mellett a valutaellenes álláspont tovább erősödött, s a lejárat nap átszámítását most kiterjesztették a KT. 326. §-áról a VT. 37. §-ára is.⁵¹ E két pont mutatta, realiter mennyire töretlen még mindig a régi elv.

Egyébként azonban tovább erősödött a valorizációs tábor offenzívája. 1923 augusztusától jelent meg Frigyesnek «A pénztartozások ártértelezése» című egészen átfogó, meggyőződéssé és meggyőző tanulmánya,⁵² melyben a mérsékléses valorizáció álláspontját vázolta — egyike a magyarnyelvű valorizációs tanulmányok legkitűnőbbjeinek. Röviddel azután jött Kovács M. nagyobb tanulmánya,⁵³ ugyancsak a Jogtudományi Közlönyben, mely szaklapjaink közül elsősorban hozta a felértékelés mellett írtakat. — Az év végén a budapesti tábla megkezdte a kötelesrész valorizálását.⁵⁴ — Már előbb sikerült a gazdasági konszolidáció során kivívnia a kereskedelmi érdekeltségeknek az árdrágításra vonatkozólag egy igazságügyminiszteri körrendeletet az ügyészségekhez,⁵⁵ amely elismerte az árkalkulációnál az utánpótlási ár jogosságát s ezzel az egész árdrágítási büntetőldözést nagyjából jelentéktelenné tette. Mindenesetre érdekes, hogyan fordulhatott meg egy egész jogág, anélkül, hogy a törvény szövegén nyíltan csak egy betűt is kellett volna változtatni. — Végül még 1923-ban⁵⁶ léptek életbe az 1923 : XXXVIII. tc. a termény- és aranyjelzálógról, amely lényegileg ugyanazt a célt szolgálta, mint a már említett 23. JD.; az 1923 : XLII. tc. a búzaértékű záloglevelekről, mely most a záloglevelekre adta meg azt a törvényes lehetőségét a stabilitásnak, amelyet az év elején a betétekre kerestek; és a különösen jelentős 1923 : XXXIX. tc. a kárkamatról. Ennek a javaslatával eredetileg⁵⁷ mint «a valorizációs törvényjavaslat»-tal foglalkoztak és a valorizáció ellenfeleiben, de egyébként is főleg bírák között, nagy volt a hajlandóság arra, hogy a kárkamattal az egész valorizációt elintéztetnek nézzék. Sorozatos irodalmi felszólalások⁵⁸ és az élet nyomása azonban ezt az akadályt is elhárították a felértékelési mozgalom útjából, sőt sikerült a törvényt, egyes kitételei révén, a valorizáció előremozdítójává tennünk.

Az 1924-es év, úgylátszott, beteljesíti a felértékelés idejét. Vajudtak a hegyek. A minket leginkább érdeklő külföldi államokban döntés történt. A Reichsgericht elvben már 1923 végén⁵⁹ a jelzalogos terhek felértékelése mellett foglalt állást és ezzel hamarosan kikényszerítette a német kormányból a III. Steuernot-

⁴⁷ Præs. 830/23., 1923 márc. 8.-án.

⁴⁸ «Gazdasági lehetetlenülés és valorizáció», 11 pontban, a Jtk. 1923 április 15.-iki számában. Kovács Marcellól? — Ugyanott az ápr. 1.-i számban Beck S.: «A valorizáció körül, ugyanő ugyanazon nap a KJ.-ban: «A pénzértékromlás problémájához». — König V. a KJ. 1923 július—augusztusi számában stb. stb.

⁴⁹ 1923 július.

⁵⁰ 1923 jún. 18.

⁵¹ Baumgarten, JÁ. 1924. 46.

⁵² Előbb a Jtk.-ben, utóbb külön füzetben.

⁵³ «Valorizáció. (Bírói gyakorlat és javaslat)» Jtk. 1923 szept. 1. skk. számok, majd külön füzetben is.

⁵⁴ 1923 nov. 21.-én, 11. P. 3597/1923., MD. XVII. 15.

⁵⁵ Ig. Közl. 1923 okt. 31.-i sz.-ban.

⁵⁶ Dec. 16.

⁵⁷ Így Kovács M.-nek az 53. j.-ben említett cikke is.

⁵⁸ Én, Bj. és bg. 1923 dec.—1924 jan. Meszlény, JÁ. 1924. 41. Nizsalovszky KJ. 1924. 2. sz. Dávid KJ. 1924. 3. sz.

⁵⁹ Nov. 28.

* Az előbbi közl. lásd a 10. számban.

³⁹ 1922 szept. 29. PD. VIII. 20.

⁴⁰ 1922 dec. 12.-én, 1686/1922. sz. feloldó végzés, HD. XVI. 6. A cseh felperes szokott követelt régi koronáért; ezt megtagadta a Kúria, de a pénzértékkelkülönbözetest megadta. Amely egyébként értékben több lett volna a petitumnál, úgyhogy a táblának utóbb érzében külön kellett remédiumot keresnie. Látnivaló itt is a trianoni magánjog hatása.

⁴¹ Már 1923-ban. Összeállítvák Szladitsnál, JÁ. 1924. 295.

⁴² JÁ. 1922. utolsó számában.

⁴³ Bj. és bg. 1922 dec. — 1923 jan. Német minták már voltak.

⁴⁴ 950/1923. ME. sz., 1923 febr. 9.-én.

⁴⁵ 1923 márc. 8.-án, 7576/1922. sz., MD. 1923. 60. Írtam erről a Jtk. 1923 júl. 15.-iki számában.

⁴⁶ 1923 márc. 17.-én.

verordnungot,⁶⁰ mely az odáig felértékeletlen tiszta pénztartozásokat is legalább az aranyérték 15%-áig valorizálta. Pár hónappal később⁶¹ jött a sokkal messzebbmenő lengyel felértékelés. Nálunk is az akarás komolyabbnak látszó jelei mutatkoztak. A budapesti ügyvédi kamara szépen kidolgozott, bár túlóvatos felterjesztést tett a valorizációról⁶² és külön a kötelesrészéről.⁶³ Az igazságügyminiszter, Nagy Emil, valorizációs részjavaslatokkal állt elő, így az ügyvédi költségről,⁶⁴ a baleseti járadékról, a vétel és gazdasági lehetetlenülés körül stb.⁶⁵ Magának a pénzromlási processzusnak 1924 tavaszán véget vetett az állam: beszüntette a valorizálatlan jegybankhitelt, behozta (egy évvel az ankétozások után) a takarékkoronát,⁶⁶ leverte az utolsó dollárhosszt: egyszóval komolyan hozzálátott a magyar pénz stabilizálásához. A szanálásban segédkezett a külföld is, kölcsönrel és a reparáció Demokleskardjának félretolásával. Meglett volna a pszichológiai pillanat arra, hogy a pénzromlásnak pro futuro kizárásával együtt pro praeterito orvoslásáról is gondoskodjanak, ésszerű felértékelési rendezés által. Ebben a helyzetben íródott «Pénzromlás és magánjog» című tanulmányom,⁶⁷ mely az általános valorizációnak radikálisabb érveit, szükségét, elvi és részletes lehetőségeit taglalta az identitási⁶⁸ theória szellemében, csak kivételesként ismerve el a mérséklés szükségét.

Pozitív eredmény mégis kevés mutatkozott, legalább ahhoz képest, amit meg kellett volna csinálni. A Kúria jelentős, de csak részleges lépéseket tett előre, azokat is meglehetősen hosszú időközben. Sok energiát kötött le a késedelmi valorizáció ki nem elégítő, vacilláló határozatait körüli végtelen kontroverzia. Radikális döntés helyett egyes tételeket állítottak fel. 1924 tavaszán végre elejtették az idegen valutákat lejáratkor átszámító praxist: a hiteljogban a KT. 326. és a VT. 37. §§-kal «szemben» kezdtek átszámítani a tényleges fizetés napján, legalábbis vétkeesebb adós-késedelem esetén,⁶⁹ közpolgárilag egyszerűen a fizetési napot deklaráltak átszámítási időponttá.⁷⁰ A gazdasági lehetetlenülést már 20–25%-os áreltolódásnál megadták, úgy hogy immár kevesebb könnyítést láttunk volna szívesebben. 1924 végén megindult a Kúrián a magánalkalmazotti nyugdíjvalorizáció, oly mértékben, amelyet a felértékelés radikálisabb hívei ugyan keveseltek, de a vállalatok annyira sokalltak, hogy komoly ellenakcióba fogtak. 1925 elején megindult a kötelesrészi valorizáció⁷¹ és általánossá lett az egyéb örök- és családjogi felértékelés is. Az I. tanács ezzel időben utolsóként ért a felértékelők közé, de épp ezért minden késedelmi szemlélettől mentesen, identitási alapon, hol teljes, hol legalább energikus részfelértékelést adott. Úgy hogy a Kúria V., VI. és I. tanácsai képviselik azóta a valorizáció körül a messzebbmenő, a VII. és IV. a kisebb intenzitású irányzatot. Szladits megítélése szerint «a valorizáció... bírói gyakorlatunkban... az 1924. év vége felé és az 1925. év elején alakult ki integrális, átfogó rendszerré...»⁷² Végül többszöri halasztás után, 1925 nyarán a baleseti járadék tárgyában is újra határozott a Kúria plénuma⁷³ és ezt a legtöbb könnyel és tintával öntözött kérdést is valorizációsan döntötte el, dezavualván négy éven keresztül ismételtlen elfoglalt régebbi álláspontját. Ez volt a néhai elnök, Töry idejében⁷⁴ a leg súlyosabb lépés, amellyel a Kúria elhárította a felértékelés elől az általa állított akadályok utolsóját.

Az 1925 tavasza óta eltelt már majdnem teljes év alatt azután nem sok történt. Németországban ugyan újabb sikereket ért el

a III. Steuermotverordnung 15%-át keveselő mozgalom és a rendelet helyébe többet nyújtó törvényt vívott ki.⁷⁵ Nálunk a szanálás a pénz tekintetében teljes eredményt ért el és a stabilizált koronából pengőt csináltak.⁷⁶ Majd az eredetileg átmenetinek szánt kármattörvényt is meghosszabbították «további intézkedésig».⁷⁷ Legutóbb pedig a pénzbüntetések valorizálása tekintetében olyan elveket állított fel törvényhozásunk,⁷⁸ amelyekkel egyéb szabályozás híján meg lehetne oldani akár a magánjogi felértékelésnek összes még elintézetlen problémáit is: t. i. (hasonlóan az aranyrendelet szabályaihoz) elvben teljes felértékelésből kell kiindulni és esetleg megfelelően mérsékelni a konkrét körülményekhez képest.⁷⁹

Mégis a «tiszta pénztartozások» tekintetében semmivel sem jutottunk előbbre. A «korona = korona» vízőzön előtti tételének ez az utolsó fellegvára megvívatlanul áll. A valorizáció döntő győzelme csak az első jelzalogos kölcsön felértékelésénél kezdődne.

A törvényhozás nem hozza a megoldást. A pénzügyminiszter ugyan már 1925 tavaszán néhány hét alatt beterjeszteni mondta a valorizációs törvényjavaslatot, sőt óhajtanónak jelezte, hogy a bíróságok várjanak arra. Tényleg az év vége felé meg is kaptuk a javaslatot. Vitája, a jogászság túlnyomó többségének csálódott ellenzése még annyira élénk emlékezetünkben van, hogy nem kell róla beszélnünk. A javaslat egésze lekerült a napirendről.⁸⁰ Annyi jó hatása talán volt, hogy a maga identitási alapszemléletével hozzájárult ahhoz, hogy a bíróságok a vétkeességi késedelmi konstrukciót legalább visszafejlesszék, ha már el nem ejtik. Így a VII. tanács úgy látszik nem tartja fenn «túlmenő vétkeességi» követelményét,⁸¹ mely a késedelmi theória legszűkebb foka volt. Egyre többször olvassuk a döntvénytárakban a helyes elvet, hogy a valorizáció előfeltétele nem a vétkeesség, pusztán a pénzromlás.

Konkludálásnál vissza és előre nézve néhány állítás kockáztható.

A valorizáció mindmáig előrehaladó folyamatnak bizonyult. Célja nincs teljesen elérve; mozgató erői tovább hatnak; ellenfelei egy évtizeden keresztül hiába mondták minden lépése után azt, amit ma is: hogy «eddig és ne tovább!» Nem pusztán fantazmagória tehát az a remény, hogy a tiszta pénztartozások még hátralevő valorizálása is meglesz valamiképpen. A judikatúrának (kivéve az államadósság felértékelését) most sem kell törvényre várakoznia.

A valorizáció megcsinálásában a bíróságok és egyéb jogászságunk nagy számban vették ki részüket.⁸² Nem egyéni akció folyt, nem egy irányzat különlegeskedett, hanem a magyar jogászság zöme és java kollaborált. Nem képzelhető, hogy a jogász közvélemény tevékeny érdeklődése kiapadt volna azzal, hogy egy éven keresztül várt, majd megkritizált és napirendről levétetett egy sikerületlen törvényjavaslatot, amely után körülbelül ott vagyunk, ahol voltunk. De ahonnét előbbre óhajtunk jutni.

Dr. Blau György.

⁷⁵ Aufwertungsgesetz, 1925 júl. 16.

⁷⁶ 1925: XXXV. tc., 1925 nov. 21.

⁷⁷ 1925: XXXVII. tc., 1925 dec. 15.

⁷⁸ 1926: VIII. tc., 1926 márc. 24.

⁷⁹ Az 1926: VIII. tc. 1. §-ából: «... ha a teljes mértékben átértékelt pénzbüntetés... az elítéltet... vagyoni és kereseti viszonyaihoz mérten túlságosan sujtáná, a... bíróság az átértékelt összeget az elítélt... vagyoni és kereseti viszonyaihoz mérten belátása szerint szabadon mérsékelheti». «A... bíróságot... intézkedéseiben... sem az eljárási, sem az anyagi jognak rendelkezései nem akadályozzák». Adatbeszerzés «rövid úton», «hivatalból». «Indokolásul erre a törvényre hivatkozni elegendő. Itt büntetőjogról lévén szó, az elítélt teherbírása az egyedüli szempont. Természetesen magánjogi téren az adós teherbírása csak alsó határ lehet, mivel a hitelező szemben álló érdekére is figyelemmel kell lenni.

⁸⁰ Csak a nyugdíjra vonatkozó fejezetét nyújtotta be a kormány önálló javaslatként. Most, hogy írok, a pénzügyminiszter még tárgyalja az érdekképviselletekkel.

⁸¹ 1926 jan. 19.-én, VII. 3898/1925. sz. HD. 1926. 33.: «... a valorizációnak nem az adós vétkeessége az alapja, hanem a korona értékének az adós igazolatlan fizetési késedelme alatt beállott csökkenése s így az átértékelés a vétkeesség fenn nem forgása esetében is megítélhető...»

⁸² A már fentebb említettekén kívül sokan írtak még jeles tanulmányokat. Csak néhány név: Staud, Schuster, Szladits, Gaár, Gallia, Sebestyén S., Ludwig, Kende, Varannai, Barát, Liebmann. S még számosan. Az ítéletekben végzett jogászai munka anonim marad, úgy hogy csak az irodalomról lehet névleg megemlékezni.

⁶⁰ 1924 febr. 14.

⁶¹ 1924 máj. 14.

⁶² Löw Lóránt tollából, 1924 elején. Jtk. 1924. 2. sz.

⁶³ Reitzer tollából.

⁶⁴ ÜL. 1924. 2. sz. 7. l.

⁶⁵ ÜL. 1924. 3. sz.

⁶⁶ 1924: X. tc., máj. 20.

⁶⁷ Jtk. 1924 máj. 15.-i skk. számok.

⁶⁸ Magát ezt a szerencsés műszo! Vági alkotta utóbb: Já. 1925. 216.

⁶⁹ KJ. 1924. 69. sorsz., amely régebbiekre is hivatkozik, de nem sokkal kisebb ügyszámmal, azaz nem sokkal korábbiakra.

⁷⁰ 1924 jún. 25., VI. tanács, 1544/24. és későbbiek.

⁷¹ Az első határozatok: MD. XVIII. 13. sz. Cf. cikkemet: Jtk. 1925. 8. sz.

⁷² Já. 1925. 322.

⁷³ 1925 jún. 13. 87. tüh.

⁷⁴ Aki — emlékezetem szerint — 1925.-i évnyitó beszédében úgy is nyilatkozott, hogy a valorizációt végre meg kell oldani.

Az apa életében az anya jogosított-e kiskorú gyermeke érdekében magánindítványt előterjeszteni?

Sokszor előfordul, hogy pl. egy tíz éves gyermek ellen járásbírósi eljáráshoz tartozó magánindítványra üldözendő bűncselekményt követnek el s a törvényes képviselő apa helyett a gyermek anyja terjeszti elő a magánindítványt.

A bíróságok gyakorlata különböző. Egy része nem ismeri el az anya indítványozási jogát, másik része a Bp. 523. §. utolsó bekezdésére való hivatkozással elfogadja a magánindítványt s az ügyet érdemben letárgyalja.

Hogy állunk ezzel a kérdéssel?

Mindenekelőtt különbséget kell tennünk a magánindítvány, mint a bűnvádi eljárás megindításának feltétele és a magánvádló képviselése között.

A magánindítvány *anyagjogi* intézmény, amely a büntető-törvénykönyv 110. és következő szakaszaiban szabályoztatik, a magánvádló képviselése pedig *perjogi* fogalom, amelyről a bűnvádi perrendtartás 47. §-a intézkedik.

A Btk. 110. §-a szerint olyan bűncselekmény miatt, mely csak a sértett fél indítványára üldözhető, a *jogosított*nak indítványa nélkül bűnvádi eljárás meg nem indítható.

Hogy ki jogosított a magánindítvány előterjesztésére, azt mondja a büntető-törvénykönyv 113. §-a, mely szerint jogosított erre a sértett fél, ha életkorának 16. évét már betöltötte, ellenkező esetben törvényes képviselője. Ezzel kapcsolatban a 25. sz. döntvény kimondotta, hogy a 16. évét betöltött kiskorú sértett helyett, sőt tőle függetlenül is jogosított magánindítványt előterjeszteni *atyai*, illetve *gyámi* hatalmánál fogva a kiskorúnak törvényes képviselője is.

Ezzel az anyagjogi rendelkezéssel szemben áll a bűnvádi perrendtartás 47. §-a, mely a magánvádló perjogi képviseletéről intézkedik, mondván, hogy a 16 éven alóli sértett helyett *kizárólag* törvényes képviselője, a 16 éven felüli kiskorú sértett helyett pedig törvényes képviselője is képviselheti a magánvádat.

Első tekintetre úgy látszik, hogy ugyanazoknak van joguk a magánindítvány előterjesztésére, mint a magánvád képviseletére, pedig ez tényleg nincs így. Ugyanis a Btk. 113. §-a szerint magánindítvány előterjesztésére a gondnokság alatt lévő pazarlók helyett, *vagyon* ellen irányzott bűncselekmények esetén *kizárólag* azoknak törvényes képviselője jogosult, míg a bűnvádi perrendtartás 47. §-a értelmében a vagyon ellen irányzott bűncselekményekre nézve a pazarlás miatt gondnokság alatt lévő sértett helyett törvényes képviselője is képviselheti a magánvádat. Vagyis a pazarlás folytán gondnokság alá helyezett, vagyon elleni büntetendő cselekmény miatt magánindítványt nem tehet, a vádat azonban ő maga is képviselheti.

Amint látjuk a Btk. 113. §-a és a Bp. 47. §-a nemcsak anyagi, alakai jogi mivoltjukban különböznek egymástól, hanem tartalmilag sem teljesen azonosak.

A járásbírósi eljárásban azután a Bp. 47. §-át a Bp. 523. §-a egészíti ki, melynek utolsó bekezdése szerint a *szülő gyermekének* . . . képviseletében külön meghatalmazás nélkül is eljárhat és *magánvádra üldözendő bűncselekmények miatt vádat is emelhet*.

Akik az anya indítványozási jogát elfogadják, nézetüket erre a rendelkezésre alapítják s azt hiszik, hogy az anya, az atya életében is jogosított 16 éven aluli kiskorú gyermeke helyett magánindítványt előterjeszteni. Pedig ez a fentebb kifejtettek szerint az anyagjogi és alakjogi szabályoknak teljes összekeverése.

A Bp. 523. §-a a járásbírósi eljárás egyszerűsítése és olcsóbbá tétele céljából csak kiegészíti a Bp. 47. §-át s az is, mint ez utóbbi, *csak perjogi* szabályokat tartalmaz és egyáltalában nem ellenkezik s *nem ellenkezhetik a Btk. 113. §-ával*.

Az 523. §. harmadik bekezdése megengedi azt, hogy terhelt védője és sértett *meghatalmazottja* nemcsak ügyvéd lehet, hanem a Bp. 205. §. 1. pontjában körülírt férfihozzátartozó is. Ezek természetesen a *fél jogán*, mint az ő meghatalmazottjai szerepelnek és az eljárásban való részvételük esetén *szabályszerű meghatalmazással* kell birniok. Az 523. §. utolsó bekezdése ez alól enged kivételt, mikor eltűri, hogy a hozzátartozók közül a szülő, a férj továbbá a gyám, a félnek *külön meghatalmazása nélkül is*, pusztán ezen viszonyuknál fogva eljárassanak gyermekük, nejük,

illetve gyámoltjuk ügyeiben és *külön meghatalmazás nélkül* vádat is emelhessenek.

Azonban ez a kifejezés «vádat is emelhet» nem anyagjogi, hanem természetszerűleg csak perrendi értelemben szerepelhet e szakaszban, amely a felek képviseletéről, a terhelt védőjéről és a sértett *meghatalmazottjáról* beszél és amely szakasz nem helyezi hatályon kívül a Btk. 113. §-át.

Az 523. §. harmadik bekezdése értelmében nincs akadálya annak, hogy pl. egy nagykorú egyén nevében fitestvére, ha nem is ügyvéd, szabályszerű írásbeli meghatalmazás alapján vádindítványt adjon be a járásbíróshoz valaki ellen. Ezen vádindítvány külső alakja körülbelül ilyen lesz: «vádindítványa N. János sértettnek, képviseli a) pont alatti meghatalmazás alapján fitestvére, N. Géza . . . » Itt a magánindítványt N. János sértett terjeszti elő és csak meghatalmazottjaként szerepel a fitestvére. Tehát ebben az esetben az anyagi joghoz tartozó magánindítványt az alakai jogba tartozó meghatalmazotti viszony útján terjeszti elő a sértett.

Ha azonban a hozzátartozó pl. szülő vagy férj, akkor az, *mint gyermeke, illetve neje meghatalmazottja*, az 523. §. utolsó bekezdése alapján *külön meghatalmazás előterjesztése* nélkül is eljárhat s gyermeke, neje *jogán* mint meghatalmazott vádat is emelhet.

De nem szabad a meghatalmazottat a törvényes képviselővel összetéveszteni. A sértettnek meghatalmazott által való «képviseletéről» csak ott beszélhetünk, ahol maga a sértett is jogosított a vád képviseletére, illetve az indítványozási jog gyakorlatára. E jogok azonban nem illetik meg a 16 éven alóli kiskorút, *aki helyett csak törvényes képviselője van hivatva*, úgy a vád képviseletére, mint az indítványozási jog kizárólagos gyakorlatára. A 16 éven alóli kiskorúnak nincsen önálló joga s így ez meghatalmazottat sem nevezhet meg, az ő perbeli cselekvőképességének hiányát pótolja törvényes képviselője s ez esetben pl. a törvényes képviselő fog meghatalmazottat választani.

Az 523. §. utolsó bekezdésének helyes értelme szerint tehát az anya, mint szülő, *csak 16 éven felüli gyermekének lehet meghatalmazottja*, kivéve természetesen, ha atya nem létében az anya a gyám, *aki így, mint törvényes képviselő szerepel*, de ekkor már nem meghatalmazotti minőségben, hanem törvényes képviselői minőségben járhat el a perben. Ha azonban az apa él és ő a törvényes képviselő, akkor az anya nem lehet szintén törvényes képviselő.

Miután tehát a Btk. 110. §-a szerint csak az arra «jogosított» tehát magánindítványt, miután a Btk. 113. §-a szerint a 16 éven alóli kiskorú helyett *kizárólag* törvényes képviselője jogosított a magánindítvány előterjesztésére s miután a gyámi törvény szerint az életben lévő s atyai hatalmától meg nem fosztott atya a kiskorú törvényes képviselője, miután továbbá a Bp. 523. §-a sem változtatta meg a Btk. 113. §-át s homályos szavai is csak a meghatalmazásról, de nem a törvényes képviseletről beszélnek; miután végül az ezen szakasz utolsó bekezdésében használt «vádat emelhet» kifejezés csak perjogi vonatkozásban érthető s nem azonos a «magánindítvány előterjesztésével»: ezért kétségtelen, hogy ha az atya a törvényes képviselő, az anyának nincs joga 16 éven alóli gyermeke nevében magánindítványt előterjeszteni.

Dr. Alföldi Béla.

Szemle.

— **Néma istenségnek** nevezte Kant a méltányosságot abban a véleményében, amelyet a *Metaphysik der Sitten* (3. A. I. Th.) a valorizációról kifejt. A háziszolga — úgy mond — akinek az év végéig járó bérét az év folyamán csökkenő értékű pénznemben fizetik ki, nem hivatkozhatik a kártalanítás jogára, hanem csupán a méltányosságra, egy néma istenségre, amely szerződéses kikötés híján a bíróságnál nem juthat szóhoz. Kant döntése megfelel a strictum jus korának, amelyben a nagy gondolkodó élt, de a jelenkor németségének közvéleménye nem éri be a hatáskörnek leszállításával, amely az æquitas igényeit a lelkiismeret ítélőszéke (forám poli) elé utalja. Erre vall az a két törvényjavaslat, amellyel Mügel, a német valorizációs jog elismert szaktekintélye a DJZ. legutóbbi számában kritikailag foglalkozik. Ezek egyike: «a nemzeti vagyon helyreállításáról szóló

törvényjavaslat», amelyet az Arbeitsgemeinschaft dolgozott ki, a jelzálogos és nyilvános adósságoknak teljes, egyéb kötelemeknek és bankjegyeknek részleges valorizációját korlátlan visszaható erővel tűzi célul. A másik javaslat, amelyet a Sparerbund megbízásából *Bezt* főtörvényszéki elnök dolgozott ki, mérsékletesebb, mert csak az 1920 július 1-e előtt megszerzett nyilvános kölcsönöknek 50%-os felértékelését követeli. Míg az előbbi javaslat Mügel szerint joggal kelti a demagógia vádját, az utóbbi is messze meghaladja az adósok teljesítőképességét. Főképpen ellene szól, hogy a német törvényhozás hosszas küzdelmek után eldöntötte a pert a 25%-os valorizációt megállapító ítéletével és a jogbiztonságnak épp úgy mint a gazdaságnak érdeke, hogy ez az ítélet egyszer jogerőre emelkedjék. Németországban a néma istenség, bár halkán, de mégis szóhoz jutott. Ezzel szemben nálunk az igazságügyi kormányzat a valorizációs javaslat benyújtásával és visszavonásával folytatott lársasjátéka, az államkölcsönök és jelzálogos tartozások felértékelésének 100%-os megtagadása csak újabb vagyonpusztító tőzsdespekulációra nyújt alkalmat, anélkül, hogy a világtörténet legnagyobbstílusú rablásából eredő panaszokat nyugvópontra juttatná. E jogbizonytalanság kiáltó némaságában a néma istenségnek szavát talán mégse lehet örökre elfojtani. Az a bolsevista kapitalizmus, amely szenteskedő szemforgatással magántulajdont prédikál és jogi szankcióval látja el a befejezett rablást, a *forum poli* előtt már elvesztette az erkölcsi értékének elismerésére irányuló igényét, mielőtt a per megindult volna.

— **A kötelmi jog kézikönyve.** A Tébe könyvtárában érdekes és értékes könyv jelent meg: *Dr. Almási Antal*nak «A kötelmi jog kézikönyve» című műve. Almási a polgári törvénykönyv javaslatának szövegét állítja a hatályban lévő törvények és bírói gyakorlat mellé. Az előszóból vett idézettel világítjuk meg szerző tendenciáját: ... «munkámban a kötelmi jog szövegezett forrásainak a szakaszok elején J. jel alatt történő közlésénél, mindenütt legelső helyen a kötelmi jogi javaslatot sorolom fel. A javaslatot — az illetékes tényező kegyes engedélye alapján — abban a tökéletességig gondosan kicsiszolt szövegben közlöm, amelybe azt a háború óta az igazságügyminisztériumban öntötték. A javaslat már eddig is és naponta inkább és inkább a bírói gyakorlat sugalmazója és igazi gerince. Ezért az olyan munkában, amely a fennálló jogot a gyakorlat számára tárgyalja, nem is hiányozhatik. A hatályban lévő törvények és a javaslat szövegének egymás mellé állítása kézzelfoghatóan teszi szemlélhetővé azt az alapot is, amelyben jelenlegi jogunk sarkall, azt a célpontot is, amely felé halad. Munkámban ezt az utat egyfelől a törvényekben, másfelől a bírói gyakorlatban foglalt és mindkettőből kiolvasható jogszabályoknak és jogelveknek pragmatikus feltüntetésével igyekezem megjelölni». — Almási könyvére visszatérünk.

— **Jegyzőkönyvvezetők.** Az 1925: VIII. tc. 6. §-ának életbelépése óta, amely szabály szerint jegyzőkönyvvezetőt a törvényszéki tárgyalásnál is csak lehetőség szerint kell alkalmazni, létszámapasztások következtében mind jobban csökken az alkalmazás lehetősége. Régi iratokból közöljük a budapesti kir. ítélőtábla elnökének megjegyzéseit a jegyzőkönyvvezetők alkalmazásának kérdéséről ez egyes bírói eljárásban. «Hogy a bírák működése» — így írt a táblai elnök — «nagyfokú tevékenység kifejtése ellenére sem eredményesebb, annak főokát abban látom, hogy a bírák a hozzájuk beosztott segédet jegyzőkönyvvezetésre csak kivételesen alkalmazzák, hanem a jegyzőkönyvet maguk vezetik, számos tanú kihallgatása esetében is s a tárgyalás vezetésének kettős munkájától kimerülve kevesebb tárgyalást tudnak ellátni, mint óhajtanak s ilyenkor a felek kérelmére a tárgyalást szívesen elhalasztják. Az ügyvitel egyszerűsítése a bíróra háruló fogalmazási munkák egy részét az iroda hatáskörébe utalván, a segédek munkája ezzel úgyis csökkent s így a jegyzőkönyvvezetésben a segédek a bírának most már jobban segédkezhetnek. Szíveskedjék Méltóságod a bírának figyelmébe ajánlani, hogy amennyiben segéd van hozzájuk beosztva, azt szóbeli tárgyalásnál jegyzőkönyvvezetőül kiterjedtebb mértékben alkalmazzák. Ha a bíró a jegyzőkönyv írásának munkája alól mentesül, a tárgyalás menetét élénkebb figyelemmel fogja kísérhetni, nem lévén annyira kimerült, több ügyet

fog érdemileg ellátni, csökkenteni fog a halasztások száma, emelkedni fog az ítélkezés színvonalát s jobban megóvható lesz a tárgyaló bíró tekintélye s a tárgyalás méltósága.» Talán ez a közlés mégis fegyelmeztetőül szolgál, hogy a rosszul alkalmazott takarékoság mily következményekkel járhat és megállít azon az úton, amely előbb vagy utóbb a jegyzőkönyvvezetőknek eltűnéséhez vezet az egyesbírói eljárásban.

— **Az illetékek felemelése kényszeregyességi eljárásban.** A csődönkívüli kényszeregyességi eljárási rendelettel egyidejűleg jelent meg a pénzügyminiszternek 27,300/1926. számú rendelete, amely a bírói illetékeket a kényszeregyességi eljárásban újból szabályozza. Ez a szabályozás főként az illetékek felémeléséből áll. Meg lehet érteni, hogy a rendelet az adósnak a kényszeregyességet kérő beadványa illetékét felemeli. Végre is, gondolja meg jól az adós, ha ehhez a lépéshez folyamodik s ne adjon munkát a bíróságnak könnyelműen előterjesztett kényszeregyességi kérelemmel. Bár nem igen szabad szem elől tévesztetni, hogy gazdaságilag nem solvens elemről van szó és végeredményben a hitelezők zsebére megy az adós illetékfizetése is. Eddigi jogállapottal szemben a 4070/1915. M. E. számú rendelet 70. §-a utalván az 1914: XLIII. tc. 81. §-ára, az egyéb bírói eljárásokban járó illeték (68,600/1924. számú rendelet 35. §. 2. pont) ötvenszeres emelését jelenti az új szabályozás. Más beadványok illetékénél pedig tízszeres az emelés. Még kevésbé lehet azonban helyeselni, hogy az egyességi eljárásban megkötött egyesség után oly magas (0.75%—1.5%) egyességi illeték fizetendő. Ez az illeték oly magas, amely igen sok esetben az eljárás sikerét fogja meghiusítani. Eddig a jogállapot szerint az egyességi illeték a 4070/1915. M. E. sz. rendelet 70. §. 1914: XLIII. tc. 81. §. illetve 21. §-a szerint az ítéleti illetéknek az 1/4 része. Ezentúl a bíróság előtt kötött egyességnél az ítéleti illeték fele fizetendő. Az egyességi illeték emelésére semmiféle indok nincsen. Hisz akkor, amikor az OHE létesíti az egyességet, az egyességnél a bírói funkció háttérbe szorul, amikor pedig a bírói hatáskörben létesül az egyesség, a vagyon 1.5%-ának illetékre való felhasználása, tehát az ítéleti illetéknek a fele ott, ahol a hitelező többnyire csak 40%-át kapja a követelésének, azt sem egyszerre, elviselhetetlenül magas. De túlságosan magas a hitelezők beadványai után járó illeték is. Tudvalevőleg a hitelezők nem igen szeretik, ha adósaik kényszeregyességet kérnek és azt előmozdítani nem áll érdekükben. Őket tehát az eddiginek ötszörös illetékével sújtani semmi ok fenn nem forog. Végre is az adós illetékét, akinek az egyességi illetéken (0.75%—1.5%) kívül még a kényszeregyességet kérő beadványra is ötvenszeres illetéket kell befizetni, szintén a hitelezők kvótája érzi meg. Ha aztán ehhez vesszük még a hitelezők jegyzőkönyvi illetékét, úgy azt találjuk, hogy a hitelezők ezen illetékterhet el nem bírják, különösen azért sem, mert az egyességi eljárás 61. §-a szerint a hitelezők nem érvényesíthetik azokat a költségeket, amelyek az eljárásban való részvételből kifolyóan merültek fel. Sörlemes az az intézkedés is, hogy az egyességi tárgyalásról készült jegyzőkönyvre kell a követelést bejelentő beadvány illetékét leróni. Ezzel a hitelezőket, illetve ügyvédekkel arra kényszerítik, hogy a beadványra kényelmesen leróható illeték helyett még egy eljárást végezzenek a bírósági irodába és ott tolongjanak. A magam részéről helyesebbnek vélném az ellenkező eljárást, vagyis azt, hogy a beadványra kelljen a jegyzőkönyv illetékét is leróni. Z. Sz.

— **Ahol a Kúria 12. J. E. H.-át nem ismerik.** A tétli kir. járásbíróság 1.000,000 K-án aluli fizetési meghagyásos ügyben ügyvédi munkadíjat nem állapított meg. Az erre vonatkozó végzést felfolyamodván, a győri kir. törvényszék, mint felfolyamodási bíróság az ügyvéd felfolyamodását a következő szó szerinti végzéssel utasította el: «Hitelező követelése 1.000,000 K-án alul lévén, ennek érvényesítése a Pp. 758. §. első bek., illetőleg a 25,800/1925. I. M. sz. rend. 2. §. 8. pontja értelmében a községi bíróság hatáskörébe tartozik. A Pp. 758. §. utolsó bek. szerint a hitelező nincs elzárva attól, hogy a községi bíróság hatáskörébe tartozó követelését a kir. járásbíróság előtt fizetési meghagyás útján érvényesítse. Minthogy azonban a Pp. 762. §-a szerint a községi bíróság a képviseltetés következtében felmerült költség-többletet az ellenfél terhére meg nem ítélteti, figyelembe véve a Ppé. 93. §-át is, kétségtelen, hogy annak, miszerint a hitelező a községi bíróság helyett a fizetési meghagyás útját választja, nem lehet az a következménye, hogy a képviseltetés által okozott költség-többlet az ellenfél terhére essék». (Pf. 1002/1926.)

Robert von Mohl az államtudományoknak Tübingiában, majd Heidelbergben professzora, jeles művelője és gyakorlati politikus volt. Halálának ötvenedik fordulója alkalmából különösen azért emlékezünk meg róla, mert művei a múlt század magyar jogászainak okulására is szolgáltak. Elsősorban áll ez az «Encyclopedie der Staatswissenschaften» című könyvről (I. kiad. 1859., II. kiad. 1872.), amely *Löw Tóbiás* fordításában magyarul is megjelent (1866.), de nem kevésbé a «Die Geschichte und Litteratur der Statswissenschaften» című három kötetes nagy munkáról (1855—1858.), amely az államtudományok művelőinek ma is nélkülözhetetlen. Mohlnak még sok egyéb irodalmi műve van, önálló nagyobb munkák és számtalan tanulmánya folyóiratokban, különösen a «Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft» címmel megjelenőben, amelynek egyik alapítója volt. Politikai működésében a leglényegesebb szerepe a német birodalom megalkotására irányuló 1848—49-es kísérletben. Tagja volt a Frankfurtban, Pál templomában (Paulskirche) 1848 május hóban összeült nemzetgyűlésnek és 1848 augusztusától 1849 májusáig igazságügyminisztere a birodalmi kormánynak, amelyet János főherceg birodalmi kormányzó (Reichsverweser) nevezett ki. Utóbb 1861-től 1866-ig tagja volt az 1848-ban megszűnt s 1851-ben újból életre kelt szövetségi gyűlésnek (Bundestag), 1863 óta tagja a badeni első kamarának s 1867-től 1871-ig Badennek müncheni követe. 1875-ben a német birodalmi gyűlésbe is beválasztott, de működésének már megkezdésében megakadályozta halála.

— «**Wirtschaft und Jurist**» címen dr. Rosenfeld mannheimi ügyvéd a Deutsche Juristenzeitung folyó évi 3. számában a gazdasági életben működő jogász szerepét és jelentőségét tárgyalja. Nem helyes e kérdést szerinte csupán az ügyvédség kari érdeke szempontjából bírálni. A gazdasági élet és a jog közti kapcsolattól folyik, hogy a gazdasági élet — amely a jogászra reá van utalva — fogja az elosztás problémáját megoldani. Ma még a fejlődés kezdetén vagyunk. A jogászt csak kivételesen látjuk gazdasági vállalatok élén; ma még a régi, tapasztalt, hivatásos ügyvéd adja a típust. De ha a vállalatok jogász-tisztviselői fel nőnek, vezető állásba kerülnek; a helyzet változni fog.

Ma az ügyek kereskedői és jogászi elintézése közt gyakran mély felfogásbeli űr tátong. A kereskedő büszkén jár a maga útján, de amikor a jogászra szüksége van, a betűjogászságon való mosolygása mellett mégis meg kell becsülnie a többlettudást és az előtte ismeretlen anyagot.

Minél korábban kerül valamely ügy jogászi elintézés alá, annál korábban kerül megfelelő mederbe. Eddig az ügy a rendelkező gazdasági férfiú kezéből gyakran leszögezett stádiumban került a jogász kezébe; a jövőben a jogászi gazdasági szakférfiúi túlsúlya előtérbe fog kerülni.

A jövő gazdasági élete a per megindításáig az ügyvédet nélkülözhetni fogja, de így is veszélyben van a cikkíró szerint az ügyvéd tekintélye azért, mert oly peranyagot kap kezébe, amelynek formálására mind kevesebb befolyása volt. A jogi kérdések a gazdasági vállalatok büroiban fognak elintéztetni.

A jogalkalmazásnak a cikkíró szerint nem fog feltétlenül előnyére válni, ha a jogtudomány túlságosan behatol a gazdasági élet pórusaiba és az sem, ha az objektív, fölényesebb ügyvéd befolyása az ügyféljogással (Parteiurist) szemben csökkenni fog. Az ügyvéd ereje tapasztalatainak sokoldalúságában rejlik és az ügytől való távolsága a megfontoltabb elintézés biztosítója.

Rámutat a cikkíró a specializálódás fontosságára, a munkamegosztás problémájára. Utóbbi szempontjából közömbösnek látja, hogy a fiatal ügyvéd, mint ügyvédtárs vagy pedig mint vállalati jogásztisztviselő végzi el ugyanazt a munkát. Az ügyvéd függetlensége amúgyis tartalom nélküli fogalomná válik akkor, amidőn a legnagyobb gazdasági vállalatok vezetői is függő helyzetben vannak.

Mindezek részletkérdések, döntő az, hogy a jogással a jogi ismeretek is mind nagyobb mértékben lépnek be a gazdasági vállalatokba.

*

Ha a német speciális viszonyokat figyelmen kívül hagyjuk is, dr. Rosenfeld éles gondolkodású és mély megfigyelésekben gazdag cikkének tárgya nálunk is nagymértékben aktuális.

Kétségtelen, hogy a leírt fejlődés nálunk ugyanazt az utat vette, s hogy a jogásztisztviselő, illetve jogászvezető típusa gazdasági életünkben mind nagyobb jelentőségre tesz szert.

Ez a fejlődés azonban nézetünk szerint egyaránt előnye a gazdasági életnek, mint az ügyvédi karnak, de egyben a jogfejlődésnek és jogalkalmazásnak is.

Közérdek az, hogy gazdasági kérdések korábbi stádiumban kerüljenek a jogász kezébe, mert ezzel a jogviszonyok világosabban határozottak el, számos vitás kérdésnek és számos pernek veszik ily módon elejét.

Eddigi tapasztalataink igazolták, hogy a jogászelem, úgyis mint vezető, úgyis mint szakember, a gazdasági vállalatok kereteiben teljes mértékben bevált és nélkülözhetetlenné lett; egyben magával vitte ezt az intenzívebb humanisztikus nevelést és többlet kultúrát, amely sokszor kell, hogy ellensúlya legyen a gazdasági élet egyes vezetőegyei gyakran túlnagy impulzivitásának, más-szor viszont hasznos kiegészítője gyakran kevésbé kialakult akarat-elhatározásának.

Meg kell szűnnie annak az űrnek, amelyet dr. Rosenfeld egyes kérdések kereskedői és jogi elintézése közt megállapít, éppen úgy, amint kereskedői és műszaki elintézések között sem lehet józanul űrnek léteznie. A kereskedőnek le kell szoknia arról, hogy a jogásban majd saját, nem mindig egyenes gondolkodásának vak eszközét — majd gyakran hiányzó üzleti akaratának pótlását — majd saját üzleti hibáinak fedezékét és bűnbakját lássa.

Ami pedig az ügyvédség kari érdekét illeti, annak szempontjából csak kíváncsi lehet, hogy tagjai közül minél többen találják meg életfentartásukat gazdasági vállalatok kötelékében. Tény az, hogy ezzel a szabad ügyvédség függetlenségéből sokat, de tekintélyéből semmit sem áldoz fel.

L. E.

— **Az angol ügyvéd karrier lehetősége.** Arra a tényre, hogy az angol ügyvéd előtt az angol világbirodalom legmagasabb állásai és méltóságai nyitva állanak, ismét példát szolgáltat *Mr. Rufus Daniel Isaac* kiváló angol ügyvéd pályafutása. 1887. évben felvétetett a «bar»-ba, 1898. évben megkapta a «selymet», ami azt jelenti, hogy «*king's counsel*» (kir. tanácsos) lett, mely cím kizárólag ügyvédeknek adható csak és mely cím a selyemtalár (*silk robe*) viselésére jogosít. Közben a parlament tagja lett és Reading kerületet képviselte. Majd a «bench»-hez (bíróshoz) hivatott meg és *Lord Chief-Justice*-nek neveztetett ki; Angliában a legnagyobb bírói méltóság, némileg hasonlítható a nálunk megszűnt «*Judex Curiae*» méltósághoz. Azonkívül *Privy Councillor*, az angol államtanács tagja is volt. Ezen viselt magas állásai közben előbb *lovagi* (knight), később pedig *bárai* rangra emeltetett. Néhány évre reá előbb *viscount*, utána pedig az *Earl of Reading* (Earl = angol gróf) méltóságot nyerte el. Mindezt a kitüntetést az igazság és jog szolgálatában kifejtett kiváló működéseért kapta. 1921. évben India *alkirálya* és *főkormányzója* (Viceroy and Governor-General) lett. India kormányzását a legnehezebb időkben vette át, akkor, amikor a Gandhi-féle angolelles mozgalom és zavarok az ottani állapotokat felette bizonytalanná tették és a kárörvendők már az angol világbirodalom bekövetkezendő összeomlásáról álmodoztak. Most öt év után missziója befejezése után állásától megvált és visszatért hazájába, hátra hagyva egy konszolidált és biztató jövővel bíró Indiát. Anglia fejedelmi pompával fogadta őt és a londoni pályaudvaron az udvari várótermet nyitották ki számára. Megérkezése után harmadnapra a királyi pár windsori kastélyában ebédre vendégül látta és India konszolidációja körül szerzett kiváló érdemei elismerésül a király «*márkivá*» nevezte ki. Az angol peer-ek névjegyzékében ő a negyvenedik márkí.

Dr. Admeto Géza.

— **Freud ünnepély.** A «Magyarországi Psychoanalytikai Egyesület» *Freud* professzor hetvenedik születésnapja alkalmából június 5-én, szombaton délután 6 órakor a Régi Képviselőházban (VIII., Főherceg Sándor-utca) nyilvános előadást rendez. *Freud* működésének orvos- és természettudományi jelentőségét *dr. Ferenczi Sándor* fogja méltatni; *Freud*nak a szellemi tudományokra gyakorolt hatásáról pedig *dr. Róheim Géza* fog előadni. — Belépődíj nincs.

— **Beküldött könyvek:** Magyarország közjoga. Írta *dr. Faluhelyi Ferenc* egyetemi ny. r. tanár. I. kötet. A Karl könyvesbolt kiadása, Pécs. — A politika, mint művészet és mint tudomány. Írta *dr. Kérészy Zoltán* egyetemi tanár. Pfeifer Ferdinánd kiadása, Budapest.

Inhalt. *Dr. F. Nagy*, Universitätsprofessor, Minister a. D.: *Widerruf des Rechtes der Geschäftsführung und Vertretung.* — *Dr. G. Blau*, Rechtsanwalt: *Die Entwicklung der Aufwertung in*

Ungarn. — *Dr. B. Alföldi*, Rechtsanwalt: Ist die Mutter berechtigt zu Lebzeiten des Vaters im Interesse ihres minderjährigen Kindes einen Strafantrag zu erstatten? Rundschau. — Spruchbeilage.

Dr. Kovaliczky Elek sátorajánthelyi kir. közjegyző mielőbbi belépésre állandó helyettest keres. 102

Keresztény fővárosi ügyvéd, 38 éves nőtlen, legutóbb nagy fővárosi ügyvédi iroda önálló vezetője, irodavezetőnek, társnak vagy közjegyzőhelyettesnek ajánlkozik fővárosban vagy vidéken. Szíves megkeresést dr. Dienes ügyvéd, Budapest, I. Diósárok-út 7. címén kérem. 118

Hiteljogász, professzor, nagy összeköttetésekkel, jó irodába társként belépne vagy megfelelő irodavezetői állást vállalna. Cím megtudható d. u. 2—5 között. J. 10—81. telefonon. 130

Tótul is beszélő ügyvédjelölt, nagy gyakorlattal alkalmazást keres. Címe: Dr. Zvaratkó Pál, Békéscsaba. 131

Fiatall ügyvéd nagy gyakorlattal, perfekt német, irodavezetői állást keres, esetleg benősülne. Ajánlatok «Ügyvéd 712» jelígre kiadoba. 132

Grófi uradalom jogtanácsosa Pestre költözése alkalmából fővárosi kartárrsal társulna vagy fővárosi irodát átvenne. Ajánlatot «Fejérmegyei» jelígre e lap kiadóhivatalába kérek. 133

Kezdő ügyvéd alkalmazást keres. «Vidékre is» jelígre kiadoba. 134

Ügyvédjelölt július hó 1-től, esetleg augusztus 1-től vidéken állást keres «Menekült» jelígre a kiadoba. 135

Fővárosi környéken, hajó- és vasútállomással bíró járási székhelyen, negyedszázados ügyvédi iroda átvételére vagy vezetésére helytállóképességű reflektáns kerestetik. Cím a kiadóhivatalba. 136

Dr. EGYED ISTVÁN

egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró

MAI KÖZJOGI BERENDEZÉSEINK

Előszóval ellátta

Dr. TÉRFY GYULA, kir. kúriai tanácselnök

Második kiadás

Az új bővített kiadás tartalmazza a legutolsó törvények magyarázatát is

Ára 35,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrásy-út 21.

Mindennemű

természettani, természettajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert
legelőnyösebben szállít

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaság

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlással készsággel szolgálunk

Most jelent meg!

=====

SZTEHLO KORNÉL

A HÁZASSÁGI PER KÉZIKÖNYVE

Tekintettel a magyar kir. Kúria gyakorlatára
A szomszéd államok házassági jogának ismer-
tetésével

A jogi irodalom nélkülözhetetlen ujdonsága

A házassági perek teljes anyagának összefoglalása,
mely magába foglalja az utódállamok joggyakorlatát is

Ára 81,250 korona

Kapható a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) R.-T.

könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrásy-út 21.

és minden könyvkereskedésben

MAGYAR TÖRVÉNYTÁR

(CORPUS JURIS HUNGARICI)

1925. ÉVI TÖRVÉNYCIKKEK

Pótlásokkal az 1723—1924. évi törvényekhez

Jegyzetekkel ellátta

Dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Az 1925. évi törvények kétféle alakban jelentek meg, a
Corpus Juris Hungarici fekete s a **Hatályos Magyar**
Törvények barna kötésben

Ára füzve 143,750 korona, kötve 175,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a
Franklin-Társulat könyvkereskedésében

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

VI., Andrásy-út 21.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Berend Béla budapesti ügyvéd: Bűnvádi joggyakorlatunk hullámozása politikai és sajtóperekben 1920 óta. — Dr. Löw Tibor kir. ítélőtáblai bíró: A kezes felelősségének terjedelméről. — Dr. Fekete László kir. közjegyző: Az örökösödési eljárási törvény módosításáról szóló javaslat. — Jogirodalom. Dr. Virágh Gyula budapesti ügyvéd: Sztéhló Kornél: A házassági per kézikönyve. — Szemle.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár XIX. köt. 4. ív.

Bűnvádi joggyakorlatunk hullámozása politikai és sajtóperekben 1920 óta.*

A joggyakorlat általában és így a bűnvádi joggyakorlat is minden időben hullámzott. A törvényeken alapuló bírói igazmondás, az élet váltakozó jelenségeinek paragrafusok láncai közé terelése, a bíró felfogása az elértárult eset minősítéséről sohasem volt egyöntetű. De amint a társadalmi és gazdasági élet törvényvédte berendezkedéseivel szemben elkövetett vétségek a háború és forradalmak előtti időben lényegükben hasonlatosak voltak, úgy legfőbb bíróságunknak a törvényalkalmazásban való irányelvei is csak csekély ingadozásokat tüntettek fel.

A háború utáni trianoni Magyarországon a régi korszak alapvonásai úgy alkotmányi, mint társadalmi és gazdasági jelenségeikben megváltoztak. Recseg minden a természetes határaitól megfosztott, Procrustes ágyba szorított hazánkban, ahol az életlehetőségeitől megfosztott erők önmagukat emésztik. Az igazi gyógykezelés útja pedig egyelőre megadva nincs.

Nem ujság, amikor megállapítom, hogy in ultima analysi ebből az állapotból fakad a mának minden baja. Érzéseinknek és gondolkodásunknak s így jogi felfogásunknak is minden szála a szebb multhoz tapad, régi törvényeink a multnak nagy hagyományait, az egészségi állapot emléket őrzik a beteg szervezetben és mi nehezen tudunk megbarátkozni azzal a tüneti terapiával, amely a politikai és gazdasági rázkódtatásokat alkalomszülte új törvényekkel, régi és bevált intézmények elejtésével akarja orvosolni és a jogalkalmazásnak eredeti feladatain való túlterjesztésben nyilvánul meg.

De a bíró csak jogsértő, vagy jogveszélyeztető cselekmények, tehát nem politikai vélemények és irányok felett van hivatva ítélni. A háború idejéből visszamaradt kivételes intézkedések, az esküdtbíráskodás eltörlése, izgatási perekben a börtönbüntetés stb., az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről hozott új törvény a bíráskodás vezető eszményévé a salus rei publice-t, a honmentési célszót tették meg. Voltaképpen tehát a törvényhozás a hibás, amikor a bíróságokat, amelyeknek feladata helyesen kizárólag az igazságtéves lehetne, nem elébük tartozó feladatoknak megoldására kényszeríti. Justicia nem Neptun, aki a tenger háborgását van hivatva lecsillapítani, az ő fegyvere nem a szigony, hanem az erkölcsi mérleg, ez pedig nem lehet alkalmas viharfelhők elűzésére, mert viharban a mérleg ingája maga is meglendül.

Mindenki előtt ismeretesek az utolsó éveknek sok port fölvert politikai perei. Szemforgatás volna, ha azt állítanók, hogy az ezen perekben hozott ítéletek esetenként a társadalom minden rétegében oly megnyugvást keltettek, amely a bírói ítéleteknek folyománya kellene, hogy legyen. De ha végignézzünk ezen pereknek bármely csak ötletszerűen kiszakított sorozatán, akkor tudva azt,

hogy az ítélkező bíró is tagja a társadalomnak, akinek éppúgy vannak meggyőződésai és politikai állásfoglalásai, nem csodálkozhatunk azon, hogy az elébük vitt, úgynevezett bűncselekményi tényálladék megítélésében divergáló és a jogász közvéleményt nem mindig kielégítő eredményekre jutottak. Azt mondja a Kúria egy bíróküldési ügyben 1924. évben hozott elutasító határozatában, hogy «a bíró, mint a társadalom tagja, résztvesz ugyan ennek életében, nem hivatalos működése során ő is mondhat véleményt ebben vagy abban a politikai vagy társadalmi kérdésben, nyilatkozhatik társaságban valamely lap politikai iránya, hangja, írásmódja felől... hivatali működésében azonban a társadalmi mozgalmak fölé emeli a törvény, az esküje és a lelkiismerete parancsából őt kötelező bírói részrehajlatlanság és elfogulatlanság, amelynek irányítása mellett jár el minden büntető ügyében és a vádbeli cselekményt és büntetőjogi súlyát világnézleti, nemzetiségi, felekezeti és politikai különbségtevés nélkül mérlegeli». (B. I. 4989/1924.) Gyönyörű szavak ezek; de vajjon in concreto lehetséges-e egyáltalában az, amit a Kúria kíván?

Nyilván érdekes volna foglalkozni a szigorú jogász nézőpontok szemmel tartásával ezekkel a sok port felvert ügyekben hozott bírói ítéletekkel is. Jelen előadás keretén belül engem azonban ezek az ítéletek csak annyiban érdekelnek, amennyiben a bennük kifejezésre jutott jogelv, mint minősítési vagy elvi jelentőségű probléma a felsőbbbírói gyakorlatba utat tudott törni. Nem kívánok foglalkozni az alsóbírói gyakorlatnak emberi ingadozásoktól nem ment gyakorlatával sem azokban az esetekben, amikor bizonyos, sok ízben panaszkodott különbségtevésre lehetne rámutatni, amely az enyhítő és súlyosbító körülményeknek eltérő mérlegelésében nyilvánult meg, sem azokkal az alsóbírói ítéletekkel, amelyek akár a bűnösségnek erőszakos törvénytárgyarázat útján történt megállapításával, akár a büntetésnek a korábbi gyakorlatától eltérő aránytalan kiszabásával kirívóan demonstrálják a politikai meggyőződést.

Tárgyam csoportosítása előtt azonban még a politikai bűncselekményről, mint jogi fogalomról óhajtok néhány szót szólni. A politikai vagy nem politikai bűncselekmény megkülönböztetést a büntetőtörvénykönyv nem ismeri és ezt a megkülönböztetést csak a kiadási jog és a büntetőjogi elmélet használja. Vannak az elméletben képviselői annak az álláspontnak, amely szerint a bűncselekményt a védett jogtárgy, amely ellen a cselekmény irányul, teszi politikai bűncselekménnyé. Ezen álláspont vallói szerint a Btk. különös részének I—X. fejezeteiben szabályozott bűncselekmények, hűtlenség, lázadás etc. volnának csak politikai bűncselekmények. Az elterjedtebb álláspont képviselői szerint minden bűncselekmény lehet politikai bűncselekmény, amelynek akár az indító ok, vagy a cél ad a bűncselekménynek politikai színezetet. Részemről, bár a motívum nem tényálladási elem, az utóbbi álláspontához csatlakozom.

Bűnvádi joggyakorlatunknak az utóbbi évekbeni kialakulását a felvetődött joganyag három iránybani csoportosítása útján — a proletárdiktatúrát likvidáló bűnperek, a rendtörvény alapján keletkezett perek és végül egyéb politikai természetű perek és sajtóügyek — kívánom vizsgálat tárgyává tenni.

I.

A proletárdiktatúrát likvidáló bűnperek javarészüben és súlyosabb eseteikben a gyorsított eljárás alapján működő ötös-tanácsok ítélkezései alá tartoztak. Ezen tanácsok ítélkezéseiben a

* Felolvasta szerző a «Bűnügyi Védők Egyesületében» 1926 április hó 17-én.

kérlelhetetlen megtorlás szelleme nyilvánult meg, a tanácsok tagjai ítélkezésük idején még erősen a kommun átélt szenvedéseinek hatása alatt állottak, a gyorsított eljárás s az ítéletek megfellebbezhetetlensége akaratlanul is magukkal hozták az ügyeknek bizonyos sommás kezelését, az individualizáció és az anyagi bűnösség fokának keresése nem elegendőképpen érvényesült, sok esetben nem megbízhatóan és hiánytalanul megállapított bűncselekményi tényálladék képezte az ítéleteknek alapját. E gyorsított tanácsok ítélkezése kevés kivétellel mindenkor magáévá tette az ügyészi vádiratban képviselt jogi álláspontot. S amíg a gyorsított eljárás fennállott, az ennek alapján működő tanácsok által hozott ítéletek csak a koronaügyész által a jogegység érdekében használt perorvoslat révén kerülhettek legfőbb bíróságunk felülvizsgálata alá.

A proletárdiktatura alatt az egyesek által elkövetett cselekmények alapján megindult bűnvádi ügyekben a Kúria állásfoglalásának emlékét néhány elvi jelentőségű határozat mellett legjobban a 6., 7. és 9. számú büntetődöntvények őrzik. Ezekből a döntésekből megállapíthatjuk, hogy a kir. Kúria is csak a legkivételesebb esetekben engedett teret a védelmi álláspont érvényesülésének és anélkül, hogy az alsóbíróságok ítéleteinek kemény szigorúságán enyhíteni akart volna, inkább csak az alsóbíróságoknak a jogi minősítés tekintetében felülő súlyosabb hibáinak helyreigazításával foglalkozott. Sőt bizonyos tekintetekben egyes vidéki bírói tanácsoknak ítéleteivel szemben, amelyek előtt a védelmi álláspont kezdetileg nagynéha érvényesülni tudott, a jogegységi perorvoslat útján éppen a Kúria helyezkedett a minősítés szigorításának álláspontjára.

Az előbb mondottakat legjobban azok a kisebb jelentőségű esetek igazolják, amelyek a Kúria elbírálása alá kerültek. Felelősségre vonatott a vádlott azért, mert például, mint vörösör házkutatást tartott és ruhaneműeket vitt el rendeletre hivatkozással, vagy mint a vöröshadsereg loavató bizottságának tagja rendeletre hivatkozással lovat rekvirált, mint a községi direktorium tagja sértett lakását kórházi és irodai célra rekvirálta el, mint vádbiztos és bíró az ú. n. tanácsköztársaság rendeletei alapján pénzbüntetésre ítélte, az ú. n. tanácsköztársaság megbízásából mint gazdasági biztos vagy lakásdirektoriumi tag járt el stb. stb. Minden ilyen esetben megállapított vádlott terhére a zsarolás bűntette. A 6. számú döntvény fejezi ki a Kúriának ezekben az ügyekben elfoglalt álláspontját: «a proletárdiktatura idején az ú. n. tanácskormány nevében eljáró egyéneknek a tanácskormány vagy szervei vagy közegei által kiadott rendelkezésre való utalással történt parancsoló, követelő fellépése — amennyiben a fellépés a Btk. 350. §-a által védett jogok sérelmével járna és az eljáró egyén szándéka a zsarolási célzatot is átfoglalja — a tettes külön erőszaka, fenyegetése nélkül is kimerítheti a Btk. 350. §-ába ütköző zsarolás tényálladákhöz tartozó erőszak vagy fenyegetés fogalmát». Ez a döntvény véget vetett minden olyan korábban még elvétele hozott felmentő ítéletnek, mint amilyen volt pl. a balassagyarmati törvényszéknek egy ítélete, amely a vádlott gazdasági népbiztost, aki hűsneműeket kobzott el, felmentette a zsarolás vádjáról, mert nem merült fel adat arra, hogy a vádlott az alkalmazottakat erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerítette volna a hűsneműek elkobzásának tűrésére. A Kúria szerint ezzel szemben a zsarolás megállapításához elég a terheltnek minden külön erőszak vagy fenyegetés nélkül egyszerűen az ú. n. tanácsköztársaság szervei által kiadott rendelkezésekre való utalással történt fellépése, az alapul és háttérül szolgáló körülmények ismerete mellett. A 7. számú döntvénye a Kúriának ugyancsak ezekkel a zsarolási esetekkel foglalkozik és ha nem is pro reo, de a végét jelenti egy az 1921. évi szokásossá vált súlyosbító minősítésnek, amely a Btk. 353. §-ának 2. pontja szerint vádlottakat a közhivatalnoki minőség színlelése címén büntetné minősülő zsarolásban marasztalta. A döntvény kimondja, hogy az ú. n. tanácsköztársaság közegei által a tanácsköztársaság uralmi tényeiből származtatott hatalmi körökben véghezvitt zsarolásokat nem lehet a 353. §. 2. pontja szerint minősíteni, mert vádlottak nem színlelték az alkotmányjogilag határolt közhivatalnoki minőséget, ellenkezőleg nyíltan, mint az ú. n. tanácsköztársaság szervei léptek fel, maguktartásában a színlelésnek nyoma sincs. A Kúriának ezen kétségtelenül helyes állásfoglalásából a vádlottaknak hasznuk nem volt, mert másrészt viszont megállapította a Kúria, hogy az a megfélemlítés, amelyet az ilyen vádlottaknak a jogában megtagadt

félnél való megjelenése keltett, minden külön erőszak és fenyegetés nélkül is oly nagymérvű volt, amely legtöbb esetben a rablás büntetettét vagy a zsarolás büntetettének a 353. §. 1. pontjában minősített esetét megállapítja.

(Folyt. köv.)

Dr. Berend Béla.

A kezes felelősségének terjedelméről.

A főadós egymást követő szállításokra kötelezte magát, amelyekért kezességet vállalt a kezes. A főadós elmulasztotta a pontos teljesítést. Megállapodott ezután a hitelezővel, hogy a szállítást nem folytatja, hanem kárpótlást nyújt. Ez a kárpótlás nem érte el vagy legalább nem haladta meg azt az értéket, amelyet a késedelmes főadós a megegyezés híján kellett volna szolgáltatni. Ebben a megállapodásban a kezes nem vett részt. A főadós ennek a megállapodásnak sem tett eleget. A hitelező a kezes ellen fordult. A perben azzal védekezett a kezes, hogy a szerződés, amelynek teljesítéseért kezességet vállalt, megszűnt, a főadós vállalta új kötelezettségért pedig nem kezességet.

Az *újítás*, (novatio) amelyre a kezes hivatkozik a magánjogi dogmatika szerint valóban megszünteti a szerződést és a szerződés megszűnésével megszűnnek biztosítékai: a zálogszerződés, a kezesség. Kérdés azonban, vajon a megállapodás, amellyel a főadós a kötelezett szállítások helyett a szállítási kötelezettség megszüntetésével kárpótlást ígér, újítás-e?

Az új megállapodás a magánjogi dogmatika szerint csak akkor újítja meg a jogviszonyt, ha feleknek akarata a régi viszonynak megszüntetésére irányult. Ez az ú. n. animus novandi, amely Justinianus óta még a római jogban sem volt vélelmezendő. Még kevésbé van helye ennek a vélelemnek a modern jogban. A római jogban nem is voltak lehetségesek bizonyos jogváltoztatások más-kép mint novatioval, a modern jogban azonban nincs akadálya a jogviszony kisebb, nagyobb tartalmi megváltoztatásának a jogviszony azonosságának fenntartásával. A modern jog dogmatikája ismeri ugyan a novatiót, de ritka eset, hogy fennforgását megállapítsa.

Oly esetben, amelyben a késedelmes adós és a hitelező az ügylet likvidációjáról megegyeztek, indokolatlan, erőltetett novatióról szólni. Az adós késedelméből amúgy is következett, hogy a hitelező az ügyletnek teljesítése helyett kártérítést követelhetett és pedig nemcsak a már lejárt és elmulasztott részletek átvételét tagadhatta meg, hanem az összes hátralékos részletekét. Ha már most az adós késedelmének következményeit felek szabad megegyezéssel szabályozzák, ez semmiképpen sem jelenti az ügyletnek hatálytalanítását új szerződéssel.

A novatio mint formális ok nem állja ekképen útját a kezes felelősségének.

A kezesnek kötelezettsége természetesen nem terjeszthető ki. Ez azt jelenti, hogy a főadós nem köthet a hitelezővel olyan megállapodást, amely a kezes felelősségét növelné. De a közölt tényállás szerint a megállapodásból folyó kötelezettség nem haladja meg azt, amely a késedelmes főadóst amúgy is terhelte. A késedelem okozta teljesítési többletért pedig a kezes felelős.

A magyar joggyakorlatnak szemlélete sem vezet más eredményre.

A kir. Kúria számos határozatában hangsúlyozza, hogy újítási akarat nélkül nincs újítás, hogy az újításhoz «megfelelő» (K. 1901. I. G. 576. F. H. = A magyar kir. Kúria felülvizsgáló tanácsa által a sommás eljárásról szóló törvény alapján hozott határozatoknak gyűjteménye. VII. 576. és K. 1909. I. G. 190. u. o. XV. 2996.) sőt «kifejezett» (K. 1900. I. G. 359. F. H. VI. 1202. és K. 1901. I. G. 393. u. o. VII. 1459.) akaratnyilvánítás szükséges. «Midőn egy már létező kötelezettség iránt» — mondja a kir. Kúria (495/1886. Dt. u. f. XVI. 58.) — «egy újabb kötelező viszony létesíttetik, az előbbi kötelezettség megszűnésének kérdése mindig azon fordul meg, vajon a felek akartak-e újítani s az új kötelezettséget a régi mellé vagy annak megszüntetésével helyébe akarták-e tenni». (Így a K. 918/1887. Dt. u. f. XVII. 67. határozatában is.)

Az újítás nem vélelmezendő. «Késég esetében a régi kötelezettség mindaddig nem tartatik megszüntnek, míg az új mellett jószerivel megállhat». (K. 495/1886. Dt. u. f. XVI. 58. és K. 918/1887. Dt. u. f. XVII. 67. is.)

Az újítás bekövetkezését a kir. Kúria ritkán állapítja meg.

Számtalan esetben kimondotta, hogy «ha az adós tartozásáról a hitelezőnek váltót ad, ezzel a ténnyel egymagában ügyletújítás (novatio) nem jön létre». (K. 1910. I. G. 182. F. H. XVI. 3090.) Többször kimondotta, hogy nem újítás, amidőn «a hitelezett vételárkövetelésről az ingatlan vevője kötelezvényt» állít ki (K. 1091. I. G. 393. F. H. VII. 1459.; K. 1901. I. G. 576. F. H. VII. 1540.), kimondotta, hogy nem újítás új okirat kiállítása a kölcsönről, (K. 1899. I. G. 551. F. H. V. 1054.), a szerződési haszonbért módosító pótpont (K. 1900. I. G. 482. F. H. VI. 1230.), az össze-számolás (K. 1907. I. G. 356. F. H. XIII. 2723.), a tartozáselismérés (K. 1909. I. G. 67. F. H. XIV. 2936.), és a teljesítési határidő meghosszabbítása (K. 1916. P. VIII. 5074. Mj. Dt. XI. 186.).

A kir. Kúria szerint általában a bírói egyességek sincs újító hatása (K. 4664/1914. Mj. Dtár IX. 132.), más esetben azonban a per során kötött nem is bírói egyességek újító hatását megállapította főleg azzal az indokolással, hogy a hitelező az egyességgel járó résztörlesztés és váltó ellenében lemondott a követelést biztosító zálogokról (K. 779/1900. Dt. 3. u. f. XIX. 50.). Ez esetben a zálogmegszűnés nem következménye ekképen az újításnak, hanem felismertetője. Más esetben a kir. Kúria a netalán létrejött újítás esetére is fennállónak mondta ki a kezességet (K. 1728/1891. Dt. u. f. XXXI. 36.), ami azonban helyesnek el nem fogadható.

A kir. Kúria ismertetett gyakorlatával ellentétesnek látszik az a határozata, amelyben újítást látott a vevő és az eladó okirati megegyezésében, hogy a már előre kifizetett vételárból a vevő a nem szállított áruinak megfelelő vételárösszeget egyelőre hitelez s az eladó kötelezi a visszafizetést (K. 1898. I. G. 459. F. H. IV. 777.). Az újításnak ez a kérdése a perben nem volt ügyszó, nem ezen a minősítésen múlt a pernek sorsa, kérdés vajjon a kir. Kúria akkor is újítást lát-e ebben a megállapodásban, ha ezen mulik a marasztalás vagy elutasítás. A kir. Kúria megállapította különben az újítást abban az esetben is, amelyben a község a pótdó tartozásról kötelezvényt fogadott el s a fizetést könyvelte (K. 1901. I. G. 290. F. H. VII. 1414.). Ez esetben a kir. Kúria a bírói hatáskör kérdésében döntött, amennyiben újítás nélkül a követelés nem tartozott volna polgári bíróság hatáskörébe.

Oszták jogi esetet döntött el a kir. Kúria akkor, amidőn újításnak minősítette peres feleknek azt a megállapodását, hogy az adós pénztartozása helyett kukoricát ad, mert az adóst «terhelt köteleknek főtárgya (a készpénz) egy más kötelmi főtárgy (kukorica) cseréltetett fel, ami az Optkv. 1376. és 1377. §-ai értelmében újítást képezett és önmagában megszüntette a 1377. §. szerint a régi kötelmet; úgy, hogy ez a megszüntetés, külön erre irányuló kifejezett megállapodás hiányában is, már a törvénynél fogva beállott» (K. 1914. G. 36. F. H. XX. 3459.).

Az osztákjog a novatiót valóban akkor látja bekövetkezettnek, ha a jogalap (Rechtsgrund) vagy a kötelek főtárgya (Hauptgegenstand der Forderung) változott. (1376. §.) Az osztákjog (1379. §.) sem kedvez azonban az újítás megállapításának és kétség esetére a régi kötelek fennállása mellett dönt. (Im Zweifel wird die alte Verbindlichkeit nicht für aufgelöst gehalten, so lange sie mit der neuen noch wohl bestehen kann.) Különösen kiemeli, hogy a kötelezettségnek kiegészítő szabályozásával és mellékes megállapodásokkal nem újul meg a kötelek.

A kezesség az újítással megszűnik, hacsak a kezes hozzájárulásával fenn nem tartatik (1878. §.) De a kezesnek a szerződésszegés jogkövetkezményeit szabályozó megállapodásra kiterjedő felelősségét az osztákjog is megállapítja annak ellenére, hogy az egyességet (Vergleich) újításnak (Neuerungsvertrag) nevezi (1380. §.). A törvény (1390. §.) úgy rendelkezik ugyanis, hogy a kezes felelős a tartozásnak egyességgel elrendezett részeért is. (Bürgen und Pfänder, welche zur Sicherheit des ganzen noch streitigen Rechtes gegeben worden sind, haften auch für den Teil, der durch den Vergleich bestimmt worden ist.)

Az oszták törvényhozó annyira helyesnek látta tehát ezt a felelősséget, hogy még következtetlenség árán is fenntartotta. Még inkább fenntartandó ez a felelősség a magyar jogrendszerben, amelyben mi sem kényszerít arra, hogy az ilyen megegyezés újításnak minősíthessék és amelynek állandó bírói gyakorlata is ellentmond ennek a felfogásnak.

A német polgári törvénykönyv szerint (767. §.) sem szűnteti meg az ily egyesség a kezes felelősségét. A hitelező és a foadós megállapodása csak nem öregbítheti a kezes terhét, de a hely-

zetnek megfelelő egyesség — így tanítja Staub is (9., 10. és 11. kiad. 349. §. 13. j.) — nem tekinthető a kezes nagyobb megterhelésének.

A polgári törvénykönyv javaslatának bizottsági szövege szerint a kezes felelősségének ez a kérdése fel sem merülhetne. E szöveg mellőzve a «jogászai következetesség»-et (Jav. Ind. III. 193.) bölcsen azt rendeli ugyanis kifejezetten, hogy újítás esetén, amelynek «szándékát nem vélelmezhetni» (1046. §.) «a régi követelet biztosító kezesség, zálog és jelzálog ellenkező megállapodás hiányában az új követelés biztosítására is szolgál, amennyiben ez a régit a szolgáltatás terjedelmére nézve meg nem haladja». A kezes természetesen «ha az újításhoz hozzá nem járult a régi követelésnek ellenvethető kifogásait az új követelés ellen is felhozhatja». (1048. §. V. ö. az Első szöveg 1321. §-ával és indokolásával: III. 686.; továbbá a javaslat 1047. §-ával és indokolásával.)

Dr. Löw Tibor.

Az örökösödési eljárási törvény módosításáról szóló javaslat.

Az igazságügyminiszter javaslatot nyújtott be az örökösödési eljárás (öe.) módosítása tárgyában. Nem gyökeres, mélyen szántó módosításokat hoz s — mint az indokolás mondja — nem is akar ilyeneket hozni a javaslat, mégis jelentőségükben nem kicsinyelhető oly változtatásokat, melyek a bíróság tehermentesítését és az eljárás gyorsítását fogják eredményezni.

I. A javaslat korlátozni kívánja a halálesetfelvételeknek számát. Ma tudvalevőleg a haláleset felvétele minden esetben eszközöndő (öe. 11. §.), míg a javaslat szerint a 7. életévüket be nem töltött kiskorúak elhalálozása esetén, ha a kiskorú utolsó rendes lakóhelyén hal el (tehát ahol viszonyai feltehetőleg ismertek) és mind a két szülője — házasságon kívül született gyermek halála esetén pedig az anya — életben van (tehát szülőtől öröklött vagyon — ami leggyakoribb eset lehet — evidenter nincs és ha akár ági, akár szerzett, jelentéktelen, gyámhatóságilag nyilván nem tartott ingó vagyon maradt, hagyatéki eljárás nélkül azt a szülők öröklik) a haláleset felvétele csak akkor eszközöndő, ha ezt bárki kéri vagy — hivatalból — ha valószínű, hogy a kiskorú után vagyon maradt.

Figyelembevéve azt a tapasztalati tényt, hogy ily kiskorú után a legtrikább esetben indul meg hagyatéki eljárás, továbbá, hogy ily esetben is bárki (pl. gyámhatóság) kérelmére vagy vagyon valószínűsége esetén hivatalból is felveendő a haláleset, teljes megnyugvással fogadhatjuk e rendelkezést. Ha hivatalból vagy az érdekelt személyek kérelmére nem is történik meg a haláleset felvétele, mihelyt ingatlan vagy jelentősebb ingó maradt, kétségtelenül intézkedni fog ez irányban a gyámhatóság. Ez u. i. a kiskorú ingatlanvagyonát (árv. ügvy. 229. §.), a gyámi törvény 17. §-ának rendelkezéseire tekintettel minden jelentősebb ingó vagyonát (árv. ügvy. 212. §.) nyilvántartja és a kiskorú elhalálozásáról bizonyára tudomást szerez.

Sőt megfontolandónak tartjuk nem lehetne-e az ugyanilyen körülmények közt elhalt kiskorúnál magasabb korhatárt venni. A fentebb érintett szempontok u. i. pl. a 12 évesnél is érvényesülnek. Ennek sem lehet végrendelete, örökösei a törvényi öröklés rendjén a szülők; maga kereste vagyon lehetősége éppúgy kizártnak tekinthető, mint kizárt a hét évesnél; a másként, de nem szülőtől való öröklés útján szerzett vagyon lehetősége viszont éppúgy fennállhat a hét évesnél, mint a 12 évesnél. Azok a körülmények, melyek megengedhetővé teszik a haláleset felvételének mellőzését, véleményünk szerint nem változnak a még néhány évvel idősebb kiskorúnál sem.

A javaslat e rendelkezésének gyakorlati értéke, mint az indoklás helyesen emeli ki, hogy ezáltal több szerv (haláleset felvő közeg, bíróság, gyámhatóság) a semmi érdemi intézkedést nem igénylő halálesetfelvételi ívek kezelésének munkájától megkíméltetik, ami pedig — ha figyelembe vesszük, hogy a hét éven aluliakra esik a halálesetfelvételek 35%-a — jelentős munkamegtakarítás.

II. A halálesetfelvételi fv, az átvett végrendelet, okiratok, zár alá vett értékek, az öe. 16. §-a szerinti külön jelentéssel a javaslat szerint nem a bírósághoz, hanem az illetékes közjegyzőhöz küldendő be.

A közjegyző erre a következő intézkedéseket teszi:

a) ha az örökhagyó külföldi állampolgár (az öe. XI. fejezete szerinti eljárás végett), ha nem utolsó rendes lakóhelyen halt meg (az illetékes bírósághoz való áttétel végett), ha szóbeli vagy oly írásbeli végrendelet hátrahagyásával halt el, melyet az alábbiak szerint nem a közjegyző hirdet ki (ennek kihirdetése iránti intézkedés végett), ha biztosítási intézkedések történtek vagy kellett volna történniök (ezek tárgyában való határozat végett) az iratokat a járásbírósághoz terjeszti be, melytől azután az iratok közjegyzőhöz kerülnek, illetve kerülnek vissza;

b) egyéb esetekben a közjegyző intézkedik a haláleset felvételi ív kiegészítése iránt, őrizetbe veszi a beküldött értékeket, kihirdeti a végrendeletet; ha a 2. §. 1—4. pont eseteiben a 43,194/1895. I. M. sz. végr. rend. 34. §-a szerint bírói vagy ezután már bírói megbízotti rendelkezés bevétele nélkül hivatalból felvett leltár az iratok közt van, kitézi a tárgyalást, ha az öe. 4. §-a alapján az eljárás hivatalból indítandó meg, vagy az eljárás megindítása iránt nála kérelmet terjesztettek elő (öe. 3. §.), vagy ha csak leltározás kéretett (végr. rend. módosító 31,300/1921. I. M. számú rend. 4. §.), *a közjegyző intézkedik a leltározás iránt.*

Leltározás iránt rendszerint az illetékes községi közeget keresi meg, de a közjegyző — ha a leltározás helyszíni felvétel nélkül eszközölhető — maga is elkészítheti a leltárt, sőt javaslatára vagy az érdekeltek kérelmére a leltározás ez esetben kívül is bízható a közjegyzőre.

A leltározás a működési körén kívül eső javak leltározása iránt *megkeresés útján maga intézkedik* (nem, mint ma a hagyatéki bíróság és az illetékes járásbíróság útján, mint az öe.-nak a javaslat szerint hatályát vesztő 44. §-a rendeli), az illető közeg azonban ily megkeresés bevétele nélkül is köteles a működése területén lévő javakat leltározni.

Látnivaló, hogy az esetek legtöbbszörében — hiszen az a) alattiak a kivételes esetek — anélkül, hogy a bíróság csak látta volna is az ügyet, megtörténik minden egészen a tárgyalás befejezéséig. Ma a beterjesztés, leltározás iránti megbízás, leltározatás iránti megkeresés, végrendelet kihirdetés stb. mind olyan intézkedések, melyek tudvalevőleg nagy késedelmeket okoznak, holott minden szempont mellett szól, hogy az örökhagyó halála folytán beálló jogváltozások tekintetében gyorsan és simán teremtsék tiszta helyzetet.

A közjegyző tehát az adott esetre szóló külön megbízás nélkül tartja meg a hagyatéki tárgyalást. Jogállása azonban mégis a bírói kiküldött jogállása marad (jav. 17. §.).

Jelentékeny gyorsítást jelent, különösen a mai viszonyok közt, hogy a javaslat felhatalmazást ad oly kormányrendelet kibocsátására, mely szerint a telekkönyvi kivonatokat stb. a közjegyző maga készítheti el.

III. Szintűgy helyeselhető a javaslat azon rendelkezése, hogy a közjegyző a saját őrizetében lévő, vagy hozzá beküldött, vagy neki átadott végrendeletet rendszerint maga hirdeti ki. Eredmény, hogy ezáltal szabadul a bíróság a végrendelet kihirdetésének rendszerint merő formalizmusból álló munkájától és az eljárás ezáltal is gyorsabbá lesz.

IV. Az örökösödési bizonyítvány (öb.) körül jelentős és a bíróságok nagy tehermentesítésével járó rendelkezés, hogy az öb. iránti kérvény — bár a bírósághoz címezve — a közjegyzőnél nyújtandó be. Ha a kérvény kiegészítésre szorul vagy elutasítandó, az iratok határozati tervezettel a bírósághoz terjesztendők be, ez ha a kiegészítést nem találja szükségesnek, vagy az megtörtént, a hirdetményt most már maga bocsátja ki és az öb. — maga szerkeszti és adja ki.

Ha a közjegyző úgy találja, hogy az öb. kiadásának akadálya nincs — ami kétségtelenül a leggyakoribb eset — ő bocsát ki hirdetményt s a hirdetményi határidő leteltével elintézési tervezettel az iratokat a bírósághoz terjeszti be.

A legtöbb esetben tehát az öb. körül is a bíróság munkájának legnagyobb részét a közjegyző veszi át, aki ezzel a quasi írásbeli perenkívüli eljárással lényegében — legalább is ugyanazt a munkát végzi, mint a quasi szóbeli perenkívüli eljárással, a hagyatéki tárgyalással. Öb. esetében is tehát — miként az eljárásnál láttuk — a legtöbbször a bíróság az ügyet először csak már, mint határozatra teljesen megérett ügygel foglalkozik.

Ha a részletekbe vágóan volna is néhány megjegyzésünk, pl. nem találjuk indokoltnak és célszerűnek a halálesetfelvevő közeg-

től a közjegyzőhöz áttett értékeknek a bírósághoz való beküldését, mely az intézkedés megtörténte után a közjegyzőnek azokat ismét visszaadja (4. §. 1. 2. bek.), miért kell a végrendelet kihirdetéséről szóló jegyzőkönyv *másolatát* beterjeszteni (5. §.) stb., a javaslatot igen alkalmasnak tartjuk arra, hogy az eljárás lényeges gyorsítását és a bíróság nagyfokú tehermentesítését eredményezze. Megjegyezzük itt, hogy a gyorsaság szempontjából nagy akadály, hogy a pénzügyi hatóság, amidőn az eljárás simán és gyorsan leperreg, az illeték kiszabására a 31,300/1921. I. M. sz. rendelet 28. §-a alapján ismételtlen hosszú halasztást kérhet, miáltal az átadó végzés foganatosítását nagyon késeltetheti.

A javaslat, amint láttuk arra irányul, hogy — nem tekintve a kivételes eseteket — *bíróság igénybevétele nélkül intéztessék el minden, egészen az átadó végzésig, illetve öb. kiadásáig.* Sőt ezeket is készen kapja a bíróság, amazokat az 1912: VII. tc. 29., 30. §-ai szerinti kivonatokban, emezt pedig a javaslat szerint elkészítendő tervezetben, csupán szankcionálnia kell azokat. A javaslat tehát nem megy el addig, hogy az átadó végzés, illetve az öb. meghozatalát a közjegyzőre bízna. Szeretnők a javaslatot ez irányban haladó lépésnek tekinteni.

A javaslat indokolása az öe.-t általánosságban sikerült törvényalkotásnak mondja, ezzel szemben felhívjuk a figyelmét azokra a rendkívül alapos véleményekre, melyek épp ezt a törvényt illetőleg más álláspontot foglalnak el. Rámutattak arra, hogy az öe. illetve elődjei idegenből átlántálva kiszorították a helyes régi magyar eljárást, hogy jó időre megkötve az örökös kezét s a javak forgalmát, lényegében a hereditás iacens-t teremtték meg, hogy kétszeres munkateljesítmény, midőn a bíróság a beterjesztett iratokat átvizsgálva, ugyanazt a jogi munkát végzi, amit a közjegyző már elvégzett, hogy teljesen feleslegesen foglalkoztatja a bíróságot, amelyhez *ily ügyek intézése egyáltalában nem tartozik.*

Ezen utóbb említett szempont irányában a javaslat változást nem hoz. Nem szabad azonban feladnunk azt az elméletileg is, gyakorlatilag is egyedül helyes álláspontot, hogy a hagyatéki eljárás egyáltalán nem tartozik bírói feladatkörbe.

Az átadó végzés ugyanis a hagyatéki bíróság perenkívüli decreturája, mely a perenkívüli joghatály természetének megfelelően csak hitelesítés (legitimatio) jellegével bír; a hagyatéki bíróság ez irányú ténykedése a megelőző jogvédelem (Praeventiv Justiz) körébe vág (lásd öe. min. ind.). Csak azok az intézkedések végérvényesek, melyek az eljárás formai részére vonatkoznak, az öröklési igény érdemére vonatkozó intézkedések azonban csak annyiban, amennyiben a tényállás (igénylő személyek, igény jogalapja, igény tárgya) ugyanaz marad; ha tehát a tényállást érintő új körülmények merülnek fel, a perenkívüli eljárás jogerős befejezése nem akadályozza az igénynek a törvény rendes útján s nem a jogerősen befejezett perenkívüli eljárás újrafelvételével való érvényesítését.

Közhitelű tanúsítás pedig nem a bírósági, hanem a közjegyző feladata. Mit ha nem ismerünk el, a közjegyzőség intézményének létalapját vesszük tagadásba.

A javaslat indokolása érinti ezt a kérdést mondván: az ellen, hogy az egész hagyatéki eljárás elejétől végig a közjegyző ügykörébe utaltassék, több aggodalom merült fel. Szerény véleményünk szerint ezek a semmi esetre helyt nem álló aggodalmak nem adnak elegendő okot arra, hogy a fentebb vázolt, egyedüli helyes álláspont ne jusson érvényesülésre. *Dr. Fekete László.*

Jogirodalom.

A házassági per kézikönyve.

E cím alatt a Franklin-Társulat kiadásában a napokban jelent meg *Sztehlo Kornélnak*, a házassági jog legnagyobb magyar tudósának egy mindössze 118 oldalra terjedő füzeté, amely kézikönyvnek nevezi ugyan magát, de a házassági perek csaknem egész anyagát felöleli. Ritkán láttunk egy annyira áttekinthető, könnyen kezelhető jogi munkát, mint ez. Az egész könyv csaknem olyan, mint egy mindenre kiterjedő törvénykönyv, melynek azonfelül még az is érdeme, hogy a joggyakorlatból vett olyan szemelvények, amelyek a jogi életbe immár teljesen átmentek, kazuisztikus módon egészítik ki a könyv törvényszerű rendelkezéseit. Ezzel nagyobb áttekintést és bőséges anyagot nyújt az egyes törvényes intézkedések megértéséhez.

A könyv szövegében csak azon helyeken lép előtérbe a szerző, ahol a joggyakorlat egyes ellentmondó, vagy szerinte helytelen intézkedését ismerteti, vagy ott, ahol kifejtett joggyakorlat hiányában a saját maga álláspontjával óhajtja pótolni a törvényes rendelkezés hiányát vagy ellentmondásait.

A könyv öt részre oszlik. Ezen részekben tárgyalja a házassági kötelék anyagi jogát, a házassági peres eljárást, a házassági törvény alkalmazását, a cseh, jugoszláv, román és osztrák államokban a házassági jogok összeütközéséről szóló hágai egyezményt, végül a házassági vagyoni jogi kérdéseket. Az egyes részek tömören, röviden, azonban minden szófukarság nélkül, tisztán és világosan állítják össze a szükséges tételeket, ott, ahol a törvény intézkedik, a törvény szó szerinti idézésével, törvény hiányában a joggyakorlat által meggyökeresedett jogszabályok közlésével, s mindenütt bő idézésével az idevágó kúriai határozatoknak. A könyv főérdeme a szerte-szét volt anyag szabatos egybegyűjtése, könnyű kezelhetősége, pompás áttekinthetősége. A mindössze nyolc íves könyv egy nagy anyagnak olyatén összefoglalása, mint amidőn a vegyész kristállyá sűríti a légnemű vagy csepfolyós anyagot. A könyv olyan alkotás, amilyenre csak olyan egyén képes, aki az anyag minden apró részletével tisztában van.

A könyvben sok helyütt megnyilatkozik a gyakorlat embere, aki egy egész hosszú életet töltött el a házassági jog művelésében, s a rideg jogi szabályok mögött és azoknak kezelése közben állandóan ott látja az életet és iparkodik az élet követelményeit a joggyakorlat útján rendezni, jogi formába önteni és rendszerezíteni. A szerző nem mondja ki nyíltan, hogy ő a megegyezéses válás híve, de konstatálja, hogy az élet a hűtlen elhagyásos válóperekben a törvényhozó segítségével megalkotta a megegyezéses válást. Az egész könyvben csak ez az 'egyetlen hely az, ahol a szerző bővebb teret enged magának egyéni megnyilatkozásra és a bírák, mint a törvény alkalmazói által követett gyakorlatra mondott kritikájában dicséri a bírakat, akik a törvény rideg parancsával ellentétben lehetővé tették a házassági törvény 77. §-ának keretein belül a megegyezéses válás keresztülvitelét.

Végtelen érdekes volna a könyvben összegyűjtött óriási anyag részletes fejtegetése, ami azonban a könyv ezen rövid ismertetésének kereteit természetesen annyira túlhaladná, hogy újabb, talán az eredeténél még nagyobb könyvre volna e célból szükség. Ezért bármennyire csábít is a gondolat, mellőznünk kell a vitát vagy tovább boncolgatásokat azon kérdések felett, amelyeket a szerző egy-egy kúriai határozattal szemben mindössze egy-két rövid mondatban jegyez meg és amely rövid mondatokban tisztán világít rá azon tételre, amely saját felfogása és a Kúria gyakorlata között fennáll, nem egyszer azon hatást téve az olvasóra, hogy az adott esetben a szerző közelebb jár az élet igazságához, mint a kir. Kúria.

Nem mellőzhetek e bírálat során egy észrevételt, amelyet a szerzőnek a nőtartás felemelésének kérdése körüli fejtegetéseivel kapcsolatban kell megtennem. Ugyanis a szerző a tartás felemelésének jogforrásainál nem említi a perrendtartás 413. §-át, s ezen szakasz intézkedéseit annyira nem veszi figyelembe, hogy azt mondja: «miszerint a törvény ugyan a tartásdíj leszállításáról nem intézkedik, de nem tiltja azt és az igazságnak megfelel ezen szabály alkalmazása», holott a perrendtartás 413. §-a világosan megmondja, hogy a szolgáltatás megállapított mennyiségének megváltoztatása iránt lehet pert indítani, ami a felemelés mellett a leszállítást is magában foglalja. A joggyakorlat e kérdések terén már teljesen a perrendtartás 413. §-át tartja szem előtt a II. T. 90. és 91. §-ai mellőzésével.

Ugyanitt felveti a szerző azon, a gyakorlatban rendkívül nagyfontosságú és a német polgári törvénykönyv által elfogadott nézetet, hogy a nő vétkessége esetén is legyen marasztalható a férj tartásdíj fizetésében. E kérdés felvetésénél a szerző legnagyobb sajnálatunkra megelégszik annak megállapításával, hogy a bíróság a nő vétkessége esetén még akkor sem marasztalhatja a férjet, ha az a válóperben kötelezte magát, hogy nőtartást a nőnek vétkessé nyilvánítása esetére is fizet. Óhajtandó lett volna megismerni e téren az illusztris szerző saját véleményét is.

A magyar jogirodalomban egészen új szerző könyvének III. részében a cseh, jugoszláv, román és osztrák jelenlegi házassági jognak ismertetése. Röviden és tömören de mégis a legfontosabb intézkedések teljes ismertetése foglaltatik e részben, amely aktuali-

tásánál fogva rendkívül érdekes és tanulságos. A negyedik rész a hágai egyezménynek ismertetése, rövid összefoglalása azon anyagnak, amelyet ugyanezen tárgyról régebben egy nagyobb terjedelmű tanulmányában írt meg a szerző.

A könyvnek legfontosabb és gyakorlatilag talán legjelentősebb anyaga a II. rész, amely a bírósági peres eljárásról szól, amely valószínű vezérfonala, útmutatója a házassági perekkel foglalkozó gyakorlati jogásznak.

A kiváló szerző, aki a magyar házassági jogot az ő működése előtt el sem képzelt magas színvonalra emelte, aki működésével bebizonyította, hogy a házassági jog a legfontosabb, legéletbevágóbb jogterületek egyike, sőt azt lehetne mondani, az emberek egész életét legmélyebbről érintő ága a jogszolgáltatásnak, hálára kötelezte a magyar jogász-világot azzal, hogy fáradságot vett magának élete alkonyán arra, hogy ezt a minden tekintetben kiváló nagyértékű könyvet megalkotta.

A könyv kiállítása mintaszerű, szedése, betűi, papírosa elsőrangú, a Franklin-Társulat finom ízlésére s kitűnő nyomdájára vall.

Dr. Virágh Gyula.

Szemle.

Vázsonyi Vilmos

elhunyta e lapot legrégebb és legértékesebb munkatársai egyikétől fosztotta meg. Több mint három évtizede, hogy sorra jelentek meg e hasábokon a jogászi logikának mesterművei, a színpompás, ragyogó stílusban megírt vezető cikkek — részben névtelenül — amelyekben Vázsonyi Vilmos jogászi hivatottságának első tanujeleit adta. Több mint három évtizede, hogy három közjogi tanulmány — A választási elv a külföldi közigazgatásban (1891.), A szavazás decentralizációja (1892.), A kir. placetum a magyar alkotmányban (1893.) — jelölte meg e hivatosság irányát. *Recht heisst Privatrecht* — mondotta Windscheid — de a háború előtti Magyarországon minden jog közjogot jelentett. Tragikuma volt az évszázadok óta a jog fegyverével léteért küzdő országnak, hogy a jogászság legkiválóbb elméi a közjognak nagyrészt meddő ugarát voltak kénytelenek szántani, amelyet a politika lejtőjétől csak a célszerűség elmosódó mesgyéje határolt. Így vesztette el az elméleti jogtudomány Vázsonyi Vilmost is, hogy annál számottevőbb tényezője legyen a közjog gyakorlatának. Hatalmas jogászi ingeniuma, amely a gondolatfűzés logikai erejében és a következtetés kiméletlen élében nyilvánult meg, mégsem hevert parlagon. Gazdag erkölcsi gyümölcsöket termelt Vázsonyi Vilmos ügyvédi munkájában, amelyet a jog és igazság önzetlen védelmére nemcsak a bíróságnál, hanem egész közéleti tevékenységében testét megőrlő páratlan kitartással folytatott. Nem e lap feladata, hogy Vázsonyinak politikai pályafutását méltassa, amely Budapest közigazgatásának regenerátorát az igazságügy-miniszteri székre juttatta, de a politikai események összjátéka volt az oka, hogy Vázsonyi Vilmos oly időben került az igazságügy élére, midőn a háború kényszere kötötte meg kezét a jogi alkotásokban. Ha ilykép az 1918: XVII. tc. — Vázsonyi Vilmosnak e legszemélyesebb munkája — kompromisszum eredménye is, nevéhez fűződik a legjelentősebb lépés, amelyet a magyar törvényhozás 1848 óta a demokratikus választói jog felé tett. Nagy emberi tulajdonságai, meleg emberszeretete, szívének jósága, amelyet a szatíra páncéla csak szegénylősségből takart, a gyengék, az elnyomottak iránt érzett mély részvéte és segítségre kész akarata ihlették a szó és a gondolat mesterévé. Minden gondolata a szabadságé és egyenlőségé volt, minden szava gondolatának szolgája volt. Ezért Vázsonyi Vilmos szónoki sikereit nem a szavak szépségének, nem a hang zenéjének, hanem a gondolat hatalmának köszönhetette. Gyakran élt e hatalommal, de sohasem a maga, hanem mindig mások érdekében. Királya volt a szónak, hadvezére a gondolatnak és hívó papja az emberszeretetnek. Köznapi szürke szavakban

a toll napszámosa alig találhatja meg egyenrangú méltatását Vázsonyi Vilmos távozásának. Álljanak itt e helyett mes-
terének: Börne Lajosnak halhatatlan mondatai, amelyekbe Jean Paul lángelméjének emlékét foglalta: «Csillag szállt alá és e század szeme le fog zárulni, mielőtt újra feltűnik, mert messze pályákon vonul a fénylő génusz és csak késő unokák köszöntik újra, akitől gyászoló atyák egykor siratva búcsuztak. És egy korona esett le egy király fejéről, és egy kard tört szét a hadvezér kezében és egy főpap távozott az élők sorából!»

— **Jogegységi döntvény.** A kir. Kúriának a közpolgári ügyekben alakított jogegységi tanácsa június 14. napján a következő vitás elvi kérdést fogja eldönteni: «Aki az ő tetszésétől függő visszavonásig (precarium) engedett át valamely dolgot másnak birtokába, jogosítva van-e a visszavonás alapján a használati birtoklást önhatalommal megszüntetni (megháborítani) és az önhatalom gyakorlása esetén sikerrel védekezhetik-e a sommás visszahelyezési keresettel szemben.» (Vonatközússal a kir. Kúriának egyfelől P. III. 5358/14/1924. sz., másfelől Psz. 1804/17/1925. sz. határozataira.)

— **Appropriáció és valorizáció.** Megdöbbenő, hogy az appropriációs törvényt rejtekhelyül használták fel oly jogelv számára, melynél igazságtalanabbat alig találunk törvénytarunkban. Megdöbbenő, hogy egy pénzügyi felhatalmazási törvény tömkelegébe bedugnak egy oly idegen joganyagot, mint a valorizáció, ahol azt józanul senkisé sejtetheti. Ha senkisé védekezhetik a törvény nemtudásával, úgy legalább meg lehet követelni, hogy a tudomásvétel ne lehetetleníttessék. De nemcsak ebből a szempontból aggályos a törvényhozás technikája, hanem főleg azért, mert ilyenképen el lett érve, hogy a törvény tartalma ki lesz rekesztve a kritikai világításból. Lehetetlen, hogy nyílt külön törvényjavaslat fel ne ébresztette volna a törvényhozó lelkiismeretét.

Törvényt akkor volna szabad hirdetni, mikor annak szükségessége és célszerű volta már áthatotta az elméket. Úgy kellene lennie, mintha egy már élő jogszabály általános kötelező voltát jelzi csak a törvényhozói gépezet. Az így keletkezett törvényt mindenki az igazságosság harmóniájaképpen fogja tisztelni, mely beleilleszkedik a jogrend talapzatába. Ha azonban fejlődés helyett meggondolatlan-ság, ötletszerűség diktál törvényt, úgy ez mint idegen test bomlasztólag fog hatni és előbb-utóbb szétrobbantja a jogrendet.

Az eldugott jogszabály azt hirdeti, hogy az állam, a közttestületek, valamint államüzemek ellen 1927 dec. 31-ig valorizációs pöröket lefolytatni nem lehet, illetve törvényerejénél fogva fel vannak függesztve. Rémületesebb jogi aberrációt nem lehet képzelni. Ez halálos megsebesítése a legsarkalatosabb emberi jogoknak, mely túlteszi magát az összes jogrendszeren és elméleteken. Akár történeti, akár észjogi vagy szociológiai alapról vizsgáljuk a jog lényegét, nincs út, mely odáig vezet, hogy valakit törvényileg el lehessen tiltani szerzett jogainak érvényesítésétől. És valóságos contradictio in adjecto létező bíróságra szilenciumot parancsolni, ha valaki jogának érvényesítése végett lép elébe. Ez nem jog, hanem jogi nihilizmus, mellyel az állam önmagát és egész rendeltetését megtagadja. A törvény sok mindent kimondhat, kimondhatta, hogy a luteránusokat meg kell égetni, hogy Rákóczi a legirtózatosabb hazaárulásban bűnös, hogy a fiú leány; kimondhatná azt is, hogy minden valorizáció ki van zárva, de attól nem tilthat el, hogy bíróság elé menjek és kikérjem a bírói döntést még a legalptalanabb vélt igényem iránt is. A Code civil 4. artikulusa így szól: «Le juge qui refusere de juger, sous pretexte du silence, de l'obscurité ou de l'insuffisance de la loi, pourra être poursuivi comme coupable de déni de justice.» Az újabb törvények már nem is látják szükségesnek ezt a jogi alapgogmát külön kifejezésbe juttatni. Ez a jogi élet levegője, melytől megfosztva minden közület a

megsemmisülés örvénye felé süllyed. És fokozódik ez a veszély a jelen esetben, mert a törvény tisztán egoisztikus pénzügyi okokból hagyta el a századok óta szentesített elvet.

Az appropriációba bujtatott elv feltárja azt a szomorú helyzetet, hogy a ma domináló valorizációs probléma kizárólag a pénzügyminiszter fennhatósága alá került. Mondanunk sem kell, hogy ez a legszerencsétlenebb expropriáció, mely csak képzelhető. A pénzügyminiszter kötelességét abban találja, hogy sok bevétele és minél kevesebb kiadása legyen. Az igazság megvédésének feladata az igazságügyminiszterre hárul, innét kellene kiindulni annak a politikának, mely hirdeti, hogy a pénzügyi egyensúly fontos dolog, de még fontosabb az igazság megvalósítása. Azt látjuk, hogy a pénzügyi kormányzat a valorizációs problémát megoldani nem képes és hogy eme tehetetlenségét hosszú lejáratú kitolásokkal takargatja. Ezzel szemben az igazságügyi kormányzat udvariasan háttérbe vonul és nem akar tudomást venni ama mérhetetlen károkról, melyek egész közgazdasági életünket emészti. Így lassan, de biztosan pusztulunk.

Dr. K. V.

— **Csemegi Károly levele egy lipcsei magyar diákhhoz.** Nemcsak a levél írójának centenáriuma, hanem a levél tartalma is aktualitást kölcsönöz a következő klasszikus epistolának, amelyet Csemegi egy Lipcsében tanuló diákhoz intézett.

Budapest, 1896 márc.

Kedves ifjú barátom!

Ön majdnem elfeledkezett már arról, hogy nekem még a múlt év december havában levelet írt; a levél megírása és ezen válasz között oly sok idő telt el, hogy a képzelő tehetség egész fiatalkori erejére van szükség, mely az én levelem és az Öné közötti oki összefüggést helyreállítani tudja. Pedig az Ön levele kedves fiatal barátom nekem igen nagy örömet okozott, mondhatom, felvillanyozott; hanyatló, elhomályosodó reményemet újra felkeltőtte, s ha nem is szárnyakat — mert az én koromban még a szellem sem repül többé — de legalább «mankót» adott azon meggyőződésnek, hogy a jövő — nálunk is mint mindenütt a művelt világban — a tudomány és hogy mögöttünk, látatlanul és észrevétlenül, távol az undorító politikai skandalumok és az ezek ürügye alatti buta éretlen demonstrációktól, van egy lelkes fiatalság, mely érzi, tudja és a szerint cselekszik, hogy a magyar ifjúnak legnagyobb sőt egyedüli hazafisága abban áll, ha szorgalmasan és sokat tanulva, tehetségeit, szellemi fegyvereit a hatóképesség lehető legmagasabb fokára emeli, hogy ezáltal képesítve legyen haladásunk megakadt szent ügyét azon posványból, amelybe azt a lelkiismeretlenség és a butaság döntötte — hatalmas ellenállhatatlan erővel kiharadni s azon iránynak, a melyet mi — ma már tehetetlen öregek — kijelöltünk s melynek első hatalmas követelményeit meg is alkottuk, — érvényt és életet biztosítani!

Reményt adott az Ön szép levele arra, hogy amit a szomorú végzet az Ön nagytehetségű édes atyjának befejezni nem engedett: azt Ön, hasonló törekvésű és tehetségű kartársaival, a reánk nehezült szellemi tunyaság, tudatlanság és corupció ellenében végérvényesen megoltalmazandják és tovább fejlesztendik.

De ha az Ön levele ily érzelmeket költött fel bennem, jogos az Ön kérdése: miért hagytam én azt annyi időn át válasz nélkül? Kedves barátom e kérdésre a 70 évem adja a keserves igazolást. E korban fel-fel emelkedik némelykor a szellem, élénkül, csillámlik, a képzelet maga elé állítja a múlt és jelen, valamint a jövő alakzatait: de akarata és tettereje már tunya. Levele vétele után az első napokban sokat írtam én Önnek *képzeletemben*; de az idegek fáradt lankadsága hosszúra nyújtotta a vágy és a kivitel közötti időhézagot, később azután — a mint bizonyára értesült is — beteg lettem; nem oly súlyos beteg, a mint azt a hírlapok írták, de még is elég súlyos arra, hogy engemet csaknem három hónapon át a fájdalom és a testi tehetetlenség nyügébe tartson. Alig van néhány napja, hogy magamat munkaképesnek érzem s hogy visszanyert fizikai erőmmel kedvem és hajlamom is íróasztalomhoz vezetett. Ezen állapotot, ezen pauzát az elmúlt s az öregséggel járó betegségek valamelyikének megérkezése között, felhasználom tehát, hogy régi óhajomnak eleget téve Önnek válaszoljak s mindenekelőtt megköszönjem azon élvezetet, melyet kedves levele nekem okozott s mely élvezetnek legfőbb tárgyát már fentebb megjelöltem.

Igen helyesen teszi Ön, hogy Binding előadásait előszeretettel kultiválja. Binding rendkívüli nagy szelleme képes tág kört nyitni a hallgató elméjében, megismertetni őt a tudomány mélyen és messze rejlő forrásaival, alapjaival, szakadékaival; szóval nem csupán teljes képét nyújtani valamely tételnek vagy alapvető tanak, hanem ennek összefüggését is az egészszel, mint a helyes rendszer logikai és filozófiai nélkülözhetetlen feltételét előnkbe állítani.

Én nem mondom azt, hogy én Binding *Normenlehre*-jét, úgy a mint ő ezt felállította és végig viszi, elfogadom; de habár e tekintetben hajlandóbb vagyok e tannak *Hälschner* által adott módosításához járulni: még is az eszmének mintegy megteremtése, Binding rendkívüli éleslátásának és csodálatos absztraháló és összefoglaló művészetének eredménye. Bindingnek köszönjük a *«Rechtsgut»* theoriát, melyet a magyar literatúrába és a Kúria judicaturájába én vezettem be; de fájdalom vélem együtt a judicaturából el is tűnt. Önök feladata és kötelessége lesz azt ismét visszavinni.

A német polgári törvénykönyv kritikájával még nem foglalkoztam tüzetesen; egyes részletei bírálatát ismerem, tudom *nagyjában* a germanisták és a romanisták támadásait is és megállapított véleménnyel bírok mindkét ellentétes tábor kiindulási pontjára — alapfelfogására nézve. De a *Sohm* és *Strohal* közötti controversiát tartalmazó munkákat nem bírom. Igen lekötöleznék, ha azokat valamely ottani könyvtár által *utánvétel* mellett nekem megküldené s ha — az Ön viszonyairól s a további tudományos fejlődéséről és cselekményeiről engemet mennél többször értesítene. Levelei nekem mindenkor nagy örömet okoznak s mindig fellevenítik bennem azon kíváló férfi kedves emlékét aki a legáthathatóbb munkatársam volt a tudományos irány kezdeményezésében s akitől egy — a jövőben még fényesebben ragyogó név származott Önre.

Fogadja öreg — atyai barátjának szíves üdvözlését, mellyel maradok híve

Csemegei Károly.

— Országos ügyvédi értekezletet tartottak Magyarországon összes kamarái Budapesten. Az értekezlet elnöke Pap József a budapesti kamara elnöke volt; társelnökei: Baracs Marcell a budapesti kamara elnökhelyettese, továbbá Márk Endre (Debrecen), Glós Károly (Miskolc), Járóssy Sándor (Nyíregyháza), Széll Gyula (Szeged), Löwy Károly (Székesfehérvár), Kiss Kálmán (Kecskemét), Östör József (Sopron), Kiss Ernő (Szolnok) és Zsobrák János (Kaposvár) vidéki kamarai elnökök.

Pap József elnök megemlékezett arról a súlyos veszteségről, mely Vázsonyi Vilmos váratlan és korai halálával a magyar közéletet és a magyar ügyvédséget érte. Meleg szavakkal jellemezte Vázsonyi puritán egyéniségét, izzó hazaszeretetét, önfeláldozó közéleti tevékenységét, nagy jogászai képességeit és bámulatos szónoki talentumát. Dicsérte bátorságát, mellyel az általa jónak, üdvösnek felismert ügyet szolgálta és diadalra vitte egyéni érdekeinek mellőzése árán is. «Haitsuk meg Vázsonyi Vilmos előtt az elismerés zászlaját és adjuk át emlékét utódainknak azzal, hogy tekintsék mindig példaképnek a nagy mestert s iparkodjanak nyomába lépni, mert így fognak szolgálatot tenni a magyar ügyvédségnek, a jogtudománynak és a magyar közéletnek».

Ezután az elnök a 80 éves Apponyi Albert gróf érdemeit méltatta. Párhuzamot vont Apponyi hazafias áldásos működése és a magyar ügyvédi kar ideáljai közt, ezért az ügyvédség is részt vesz a legnagyobb magyar ünneplésében.

Pap József áttér az ülés napirendjére. Vázolja a mai országos ülés egybehívásának indító okait. Egységes állásfoglalásra hívja fel az értekezlet tagjait, mert csak együttes erővel és teljes összetartással lesz lehetséges az igazságügyi kormányt az ügyvédi sérelmek orvoslására rábírní. Foglalkozik a tárgysorozatban foglalt kérdések lényegével s felhívja főleg a nagyszámban idesereglett vidéki ügyvédek, hogy vegyenek részt a vitában, mert hiszen a vidéki ügyvédség panaszait és kívánságait ők ismerik jobban.

Grünhut Ármán a budapesti kamara ügyésze élesen polemizál az igazságügyminiszteri ú. n. «Tájékoztatóval», mellyel a miniszter az 1924. évi országos ügyvédgyűlésnek úgyszólván összes kérelmeit — másfélévi gondolkodás után — elutasította. Újabb memorandum felterjesztését javasolja, melyben — régi indoklás kiegészítése mellett — a kar összes kívánságait fenntartsa s azok mielőbbi megvalósítását szorgalmazza.

Ráth Endre (Budapest) panaszkodik amiatt, hogy a nemzetgyűlés ügyvédképviselői nem szállanak síkra az ügyvédség jogos érdekeiért. Örfly Imre (Budapest) és Östör József (Sopron) képviselők tiltakoznak az általánosítás ellen, amennyiben ők és néhány kartársuk mindig melegen felölelték az ügyvédi érdekeket, de a jelenlegi parlamenti viszonyok megakadályozták őket abban, hogy eredményt érjenek el.

Rózsa Andor (Budapest) az esküdtszéki intézmény visszaállítását sürgeti.

Waldman Lajos (Kaposvár) energikus fellépést követel az igazságügyi kormánnyal szemben.

Az országos értekezlet az előadó javaslatát magáévá teszi és elhatározza felirat elküldését.

Popper Tódor (Budapest) az ügyvédi díj kérdés előadója. Szerinte a Pp. módosítandó olyképp, hogy

1. a perköltség ne a pernyertes ügyfelet, hanem közvetlenül az ügyvédet illesse, mert a mai rendszer mellett, ha a fél a képviselőt megvonja és — kiegyezés után — összejátszik az ellenféllel, az ügyvéd nem tudja a pervesztes ellenféllel szemben, aki a költségben el van marasztalva, költségigényét érvényesíteni;

2. az ügyvéd perbeli munkadíját a saját fél ellenében mindig állapítsa meg az a fórum, amely előtt a perceselexmény folyik. Ma ugyanis, ha a másodbíróság megváltoztatja ítéletet hoz, a másodfokon pernyertes ügyvéd elsőbírósági költségeit is a másodfok állapítja meg vagy ha a pervesztes ügyvéd mindhárom fórum előtti ténykedésének díját a Pp. 18. §-a alapján az első fórummal állapíttatja meg.

Előadja, hogy több kamara sürgeti a miniszteri rendelettel életbeléptetendő ügyvédi díjszabást. Maga részéről aggályokat táplál ez ellen és azt kéri: küldessék ki egy bizottság budapesti és vidéki tagokból, ez tegye meg az előkészítő lépéseket, dolgozzon ki egy díjtarifát és puhatolja ki, vajjon az igazságügyi kormány hajlandó-e oly díjszabás rendeleti kiadására, mely az ügyvédi munkát megbecsüli. Blauner Mór (Budapest) a kúriai díjmegállapítások ellen emel szót. Hegedűs Jenő (Debrecen) nem kívánja a díjtarifa rendeleti szabályozását. A bíróságok elnökeivel ezt jobban el lehet intézni, mint a minisztériummal. Bizottságot se kell kiküldeni. Forgács Dezső (Miskolc) felszólalása után Teller Miksa (Budapest) és Széll Gyula (Szeged) Hegedűs indítványához csatlakoznak, mire az értekezlet a bizottság kiküldése ellen foglal állást. Mangner Artur (Debrecen) az okirati kényszerrel szóló törvényjavaslatot ismerteti. Helyteleníti, hogy a közjegyzők magánmunkálatait nem korlátozzák és a közjegyzők magánokiratolási tilalmának feloldásával az ügyvédi munkaalkalmakat újból csökkentették. Követeli a tilalom fenntartását.

Lakatos Gyula (Budapest) felterjesztést indítványoz abból a célból, hogy hozassék be telekkönyvi beadványoknál az ügyvédi illetőleg közjegyzői kényszer, Wolf Ernő (Budapest), Láng Lajos (Miskolc) és Gulyás Lajos (Szekszárd) felszólalásai után az értekezlet az előadó indítványát Lakatos módosításával elfogadja.

Büchler Dávid (Pécs) előadja azokat az okokat, melyek a pontos és gyors peres eljárás menetét akadályozzák. Indítványára a közgyűlés elhatározza, hogy a 31,600/1925. I. M. ügyviteli szabályok hatályaon kívül helyezése iránt felterjesztést intéz az igazságügyminiszterhez.

Végül az elnök megemlékezik a mai országos «Hősök ünnepe» alkalmából az ügyvédi kar hősi halottairól.

Az értekezlet feltűnően sok vidéki tag látogatta, de a főváros ügyvédsége is erősen volt képviselve.

— Az okirati kényszer. (Levél a szerkesztőhöz.) Az Országos Ügyvédgyűlésen az okirati kényszerre vonatkozó javaslat — mert ennek szövege csak utolsó pillanatban kerülhetett a kartársak kezébe s mert ez volt a tárgysorozat utolsó pontja — nem részesült oly mélyreható megvitatásban, aminőt e kérdés rendkívüli jelentősége megérdemelt volna. Rendkívüli gyakorlati jelentősége van ugyanis — és pedig főként a vidéki ügyvédeknek a jogbiztonság magasabb szempontjaival is harmonizáló érdekei szempontjából — a javaslat 11. §-ának, mely a közokirati kényszer az ügyletek igen széles területére kívánja kiterjeszteni s melyre a gyűlés mélyen tisztelt előadója csak azon rövid elmélet megjegyzést tette, hogy a javaslat e §-a az ügyvéd működési körét indokolatlanul megszorítja. Soraim célja minden dogmatikus fejtegetés mellőzésével csak az, hogy a javaslat 11. §-ának szinte életbevágó jelentőségére a gyűlésen jelen nem volt kartársaim

figyelmét felhívjam s ekként egy porszemet szolgáltatassak azon kíváncsi jogász közvélemény kialakulásához, hogy a javaslat 11. §-ának törvénnyé válása minden tőlünk telhető eszközzel neheztendő.

És a vészharang megkondítása céljából mit sem kell tennem, mint felsorolnom azon ügyletek lényegesebbjeit, melyek érvényességét a javaslat 11. §-a szinte megdöbbentő novumként közokirat-hoz kívánja kötni. Ezen ügyletek: egész vagyon átruházása s kapcsolatosan a haszonélvezetijog fenntartása, leendő hagyaték hárulását szabályozó megállapodás és öröklésről való lemondás, örökbefogadás, halál esetére szóló rendelkezések jelentékeny része, osztályos egység. A javaslat tehát a mindennapi életben gyakran előforduló és éppen azon magánjogi ügyleteket kívánja kizárólagos közjegyzői hatáskörbe utalni, melyeket felek vidéken — miután az adásvételi és azzal rokon szerződéseket az inkompatibilitás figyelmen kívül hagyásával majdnem kizárólag a községi jegyzők készítik — elég gyakran szoktak ügyvédi irodában készíttetni. Ha a közjegyzői okirat kényszere ezen ügyletekre megállapíttatik, úgy ügyvédek vidéken (hol a kereskedelmi forgalom majdnem teljesen hiányzik) egyáltalában nem fognak ügyleteket lebonyolítani, ami pedig egyrészt súlyos anyagi károsodásukra szolgál, másrészt pedig tekintélyüket csorbitja, hisz nyilván csekély véleménye lesz az embereknek azon ügyvédek tevékenysége jogászai értékéről, kiket a törvény mindennapi ügyleteik lebonyolítására is alkalmatlannak deklarál.

A legcsekélyebb elfogultság nélkül és minimális önérzettel megállapíthatjuk magunkról, hogy mi ügyvédek rendelkezünk a magánjogban való jártasságnak és az erkölcsi intaktságnak azon mérvével, mely a szóbanforgó ügyletek helyes és igazságos lebonyolításához szükséges. A tévedések és az esetleg felmerülhető visszaélések elkerülése céljából is kíváncsi, hogy az örökösödési jellegű kérdéseket szabályozó okiratok ne szükségképpen ott készüljenek, ahol a hagyatéki tárgyalást is lebonyolítják. És eddig sem láttuk a jogbiztonságnak valami számbavételezhető érdemlő megerősödését azon okból, hogy régebbi törvényeink egyes magánjogi ügyletek érvényességét a közokirat formalitásához kötötték. Mirevalók tehát a javaslat szóbanforgó s a magánjogi rendezéseket is megnehezítő rendelkezései? Mire való az ügyis kedvezőtlen viszonyok közt vergődő ügyvédség jövedelmének csökkentése? Mire való a társadalom konzervatív erőihez tartozó ügyvédség tekintélyének csorbitása?

Én csak felteszem e kérdéseket, a válasz adását azokra bízom, kik nálam bölcsőbbek és kik a törvény előkészítés technikájának rejtelmeit nálam jobban ismerik.

Dr. Gulyás József.

— **Az 1925. év bírói gyakorlata** címen a Jogállam ez év április—májusi számának különnyomata most jelent meg a Jogállam könyvtárában. A judikatura minden ágával áttekinthetően foglalkozó 72 oldalas füzet ára 40,000 K és a Franklin-Társulat könyvkereskedésében kapható.

— **Inhalt. Dr. B. Berend, Rechtsanwalt: Die Rechtssprechung in politischen und Pressdelikten seit 1920. — Dr. T. Löw, Tafelrichter: Die Grenzen der Haftung des Bürgen. — Dr. L. Fekete, öffentlicher Notar: Gesetzentwurf über die Abänderung des Verlassenschaftsverfahrens. — Dr. Gy. Virágh, Rechtsanwalt: Sztchlo's Handbuch des Prozesses in Ehesachen. — Rundschau. — Spruchbeilage.**

Ügyvéd, irodavezetőnek, társnak ajánlkozik. «Társ» jellegére.

Teljes elméleti és gyakorlati képzettséggel rendelkező családós ügyvéd társulna vagy nagy iroda vezetését elvállalná. Levelet a kiadóba «Advocatus 40» jellegére.

Hat éves önálló ügyvédi gyakorlattal rendelkező, komoly, képzett, agilis ügyvéd bármilyen, elfogadható feltétel mellett megfelelő elhelyezkedést keres lehetőleg a fővárosban. Levelet «Korrekt» jellegére kiadóba.

Eladó ügyvédi iroda. Igen jömenetelű ügyvédi iroda elhalálozás miatt irodai berendezéssel, törvénytárral és összes kintlevőségeivel eladó. Értekezni lehet dr. Kanász Nagy ügyvéddel, Szentén.

Fiatall ügyvéd nagy gyakorlattal, perfekt német, irodavezetői állást keres, esetleg benősülne. Ajánlatok «Ügyvéd 712» jellegére kiadóba.

Ügyvédjelölt július hó 1-től, esetleg augusztus 1-től vidéken állást keres «Menekült» jellegére a kiadóba.

Közgazdaság.

A «Mercur» Váltóüzleti Rt. közli, hogy ez év május 27-én megtartott közgyűlése elfogadta az igazgatóság által előterjesztett megnyitó mérleget, mely szerint a társaság részvénytőkéje 1.000.000 pengőben, tőketartaléka pedig 412,217-99 pengőben állapított meg. A forgalomban levő részvények 50 : 1 arányban 20 pengő névértékű új részvényekké vonják össze. A közgyűlés egyúttal jóváhagyta az 1925. üzletév mérlegét és elhatározta, hogy az 1,403,386,740 K tiszta nyereségből — a tartalékok megfelelő dotálása után — az 1925. évi osztalékszűzvény 500 K-val váltassék be az intézet pénztáránál.

137

Most jelent meg!

SZTEHLO KORNÉL A HÁZASSÁGI PER KÉZIKÖNYVE

Tekintettel a magyar kir. Kúria gyakorlatára
A szomszéd államok házassági jogának ismer-
tetésével

A jogi irodalom nélkülözhetetlen ujdonsága

A házassági perek teljes anyagának összefoglalása,
mely magába foglalja az utódállamok joggyakorlatát is

Ára 81,250 korona

Kapható a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) R.-T.

könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrassy-út 21.

és minden könyvkereskedésben

Dr. EGYED ISTVÁN

egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró

MAI KÖZJOGI BERENDEZÉSEINK

Előszóval ellátta

Dr. TÉRFY GYULA, kir. kúriai tanácselnök

Második kiadás

Az új bővített kiadás tartalmazza a legutolsó törvények
magyarázatát is

Ára 35,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrassy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Aktuális kérdések. — *Dr. Lévy Béla* budapesti ügyvéd: A kamarai választott bíróságok hatásköre a tisztességtelen versenytörvény keretében. — *Dr. Kármán Elemér* ny. törvényszéki bíró: Emlékezzünk régiekről. — *Dr. Berend Béla* budapesti ügyvéd: Bűnvádi joggyakorlatunk hullámzása politikai és sajtóperekben 1920 óta. — Szemle.

Melléklet: Perjogi Döntvénytár XI. köt. 3. ív. — Hiteljogi Döntvénytár XIX. köt. 5. ív.

Aktuális kérdések.

A budapesti kir. ítélőtábla

elnöki állását tudunkkal sem a szánálási törvény, sem a takarékosági bizottság nem helyezte B-listára. Ezt meg kell állapítani figyelemmel arra a sajnálatos tényre, hogy a néhány hét híján egy esztendő óta üresedésben levő állás a mai napig sincs betöltve. Magyarozatát legfeljebb az igazságügyminiszter tudná adni, mert véges elmével nehéz volna megérteni, hogy a számbajöhető jelöltek rátermettségének mérlegelése miért vesz ily hosszú időt igénybe? Még a Binet-féle értelmiségi vizsgálathoz sem kell ennyi idő, ha netán újabbán erősebb szűkített helyezni, mint a felekezeti számarányra. Nem hisszük azonban, hogy a papabilis jelöltek Intelligenzprüfung-já szolgáltatott okot a szokatlan késedelemre. Így tehát a jogász communis opinio a találgatásra van utalva, amelynek során az a nézet alakult ki, hogy a kinevezendő jelöltet ezidőszentig még más természetű elfoglaltság akadályozza az állás elfoglalásában. Ha ez igaz, úgy a közhivatalok betöltésében kialakult etikával alig egyeztethető össze. Ellentétben áll ezenfelül azzal a fontos gyakorlati érdekekkel is, amelyet az ország legnagyobb ítélőtáblájának elnöke a bírói kinevezéseknél képvisel. E tekintetben a tábla elnöki állása nagyobb jelentőségű, mint a Kúria elnökének közjogilag díszesebb pozíciója. Politikailag nyugtalan időkben a kir. tábla apolitikus vezetője a legerősebb biztosítékul szolgál, hogy a jelölésekben egyedül a tudás, tehetség és tisztesség összhangja érvényesüljön. Ugyanez a nézőpont a döntő a táblai elnök megválasztásában is és az ily jelöltekben mutatkozó *embarras de richesse* igazán nem lehet ok sem a halogatásra, sem arra, hogy — más nézőpont jusson érvényre.

* *

Pap József negyvenéves ügyvédi jubileuma

alkalmából meghatározható módon nyilvánult meg az egész ügyvédi kar szeretete és tisztelete. A kamara dísztermét zsúfolásig megtöltötte a kar színe-java. Mindenki eljött, mindenki jelenlétével akart kifejezést adni elismerésének, mindenki legalább meleg kézszorítással akarta megköszönni azt az önzetlen, eredményes munkát, melyet évtizedek óta a kar érdekében kifejt. Pap József örökre beírta nevét a magyar ügyvédség történetébe megalkuvást nem tűrő magatartásával, melyet a kommunizmus és azt közvetlenül követő időben lefelé és felfelé tanúsított. Ezt emelte ki joggal *Baracs Marcel* üdvözlő beszédében, melyben a Pap Józseffel együtt jubiláló *Fittler Dezső* érdemeit is következőképpen méltatta:

«Csodálatos foglalkozás az ügyvédeké. Mint kenyérkereset nem nélkülözheti az egészséges anyagságot, mint jogvédő hivatás pedig telítve van azoknak az eszményeknek kultúrájával, melyeknek megközelítésével bírjuk biztosítani a jogvédelemnek alapos-

ságát és nemes bátorságát. Minden jog a nemzetben van elhorgonyozva s annak talajából emelkedik fel az emberi erkölcsöknek eszményi magasságába. A magyar ügyvédben a tudásnak, az erkölcsnek, a nemzeti érzésnek az emberiség haladó ösztönével kell egyesülnie és mindezt gyakorlati szellemmel kell megformálnia, hogy ügyvédi hivatását a maga kenyérkereső foglalkozásában helyesen megvalósítsa. 40 esztendőn ilyen értelemben tölteni el az ügyvédi pályán, emelt fővel járni meg 40 éves ügyvédséget és meg nem botlani annyi akadály és kísértés között, már önmagában is érdem. 40 esztendő útján feljutni az ügyvédi pályának legmagasabb pontjára és azon haladni leszállás nélkül: az egyéniség értékének oly bizonyossága, mely az elismerésre és magasztalásra méltán rászolgál. 40 év ügyvédségét úgy eltölteni, hogy az ne csupán az egyéni sikert jelentse, hanem állandó rendszeres és hűséges munkával a karnak és a nemzeti társadalomnak ügyét is szolgálja: az egyéni dicsőségen túl az egész karnak dicsőségét jelenti, amelyért a kar hálás hódolattal tartozik.

Ezzel a hálás hódolattal üdvözöllek Mindkettőtöket.

Sorsomnak kedvezése akarta, hogy 27 évvel ezelőtt kettőtökkel együtt kerüljek a karnak vezetőségébe. Mások a ti munkátoknak külső szépségeit és eredményeit láthatták, én azonban Veletek dolgoztam és láttam azt a mély tudást, nemes szellemet és kötelességen túlmenő buzgalmat, mely munkátoknak eredményét létre hozta.

Te Fittler Dezső éveken át voltál a választmánynak oszlopos tagja, az ügyvédi tanácsnak jeles bírója, az ügyvédvizsgáló bizottságnak tudós cenzora, majd egyik elnöke, de azóta is amióta ezektől a tisztségektől visszavonultál, egyik legfőbb irányítója maradtál a kamarai életnek.

A tengerről mondják, hogy minden cseppje tenger. A Te munkásságodról is elmondhatjuk, hogy mindenik mozzanatában és részletében Fittler, Fittler Dezsőnek nagy tudás és erkölcsértéke, hazafiassága és embersége.

És most Hozzád fordulok Pap József. Elnököm és mesterem, mindnyájunk elnöke és mestere.

Valamikor hosszú évek múlva a Karnak történetírói felparcellázni fognak Téged a Kamarának nagy elnökét és lemérni fogják, mi volt Benned nagyobb: az elméleti tudós vagy a gyakorlati jogász, a szónok vagy a cselekvésnek embere, a vezér vagy a diplomata. Mi nem bontunk elemeidre, de egészben hagyjuk magunkra hatni egyéniséged varázsát és meg nem fogyó hittel bizzuk magunkat vezető kezre. Amikor minden társadalmi osztály felbomlott és meghasonlott, Te fogtál minket össze törhetetlen egységbe; amikor más oltárokat romboltak, Te a mi oltárainkon a régi nemes hagyományoknak szent tűzét tovább élesztetted; a jognak, emberségnek és szeretetnek tanáiban tartottál meg minket a bomlásnak, elvadulásnak és gyűlölködésnek idején. Példát adtál bölcsességben és bátorságban, vezettél a harcban és vezetsz a békés munkában. Áldás áradt és árad Rólad a karra és a nemzetre. Mi pedig lélekben és testben Veled voltunk, vagyunk és maradunk.

A gondviselő kegye örködjék továbbra is karunknak két büszkesége Pap József és Fittler Dezső felett».

Baracs Marcel után *Dési Géza* az Ügyvédi Kör nevében, *Graber Károly* az Országos Ügyvédszövetség, *Metzler Gusztáv* az Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet, *Bernfeld Imre* az ügyvédjelöltek nevében üdvözölte a jubilánsokat.

* *

A nemzetgyalázás törvényének eltörlése

kérdés. Sem a kormány, sem a nemzetgyűlés nem kezdeményezte. De van a törvényalkotásnak egy harmadik tényezője is: az élet, amely napról-napra bizonyítja ennek az erős felindulásban alkotott törvénynek egyrészt tehetetlenségét, másrészt kártékonyágát. Az a törvény, mely iparszerűen termeli a besugókat, amely a franküggyel kapcsolatos országrágalmazásoktól nem tudta megvédeni legvitálisabb érdekeinket, de keményen sujt le a miskolci törvényszéki bíró feleségének hálószoba beszélgetésére, elvesztette etikai létalapját.

Tarnai János kúriai tanácselnököt, büntetőjogunknak e mélyenszántó, nagytudású, konzervatív nesztorát senki se gyanúsíthatja radikalizmussal vagy forradalmisággal. Mégis azt olvassuk cikkében, amelyet az ellenforradalom jegyében megindult lap-társunk közöl, hogy «akit az üldöző hatalom valóban politikai törvénysértésért felelősségre vonni nem tud, azt bizton utól lehet érni az állami vagy társadalmi «tekintélyt» oltalmazó 1921: III. törvénycikkkel». Egyszersmind reámutat a német Btk. 131. §. és az Átv. 7. §. közt fennálló különbségre, amely szerint az előbbi a valótlan tudatát és a becsületefrontás célzatát teszi a tényálladék alkatelemévé. Igaz, hogy Tarnai szerint a kódex megfeledezett az országrágalmazásról s e hiányt már régen pótolni kellett volna. Alig hihető, hogy Csemegi «megfeledezett» a német Btk. 131. §-áról, hanem valószínűbb, hogy emlékezett az osztrák Btk. 65. a) §-ának és az 1854. évi apr. 20. csász. rendelet 11. §-ának magyarországi alkalmazására. Hogy pedig a német Btk. 131. §-ának átvétele sem lett volna korszerű reform, arról v. Hippiel tanuskodik, aki habozás nélkül jelenti ki, hogy ha de lege ferenda állítjuk fel a 131. §. kérdését: «so dürfen die Gründe für die Beseitigung überwiegen». (Vergl. Darst. B. II. 83.)

Hogy az Átv. 7. §. pusztán létevel súlyosabban sérti a nemzet becsületét, mint részeg parasztleányok káromkodásai, amelyeket kogníciója körébe von, arra bizonyítékul szolgálhat *Henri Barbusse*-nek a Foreign Affairs júniusi számában «Európa poklában» című cikke, ahol a következők olvashatók: «Minden balkán államban, Magyarországot is ideszámítva, ú. n. nemzetvédelmi törvények vannak hatályban. E törvényeken, amelyeket egymásról mintáztak le, ámulni fognak a jövő történészei; mert emlékoszlopai a gyűlölködésnek, megtagadásai minden emberi és isteni jognak. Lehetőséget nyújtanak az uralmon lévőeknek, hogy eltiporjanak mindent, ami ellenkezik véleményükkel vagy irányzatukkal. Ellenfelek hekatombái esnek áldozatul és a középkor legsötétebb szakaira emlékeztető szolgátság az osztályrésze a paraszt-, a munkásosztálynak és a demokratikus szellemű értelmiségnek».

Történelmi látószögből keltő lehetséges: vagy meg kell indítani a bűnvádi eljárást Barbusse ellen vagy el kell törölni a törvényt, amely e megbotránkozásra okot szolgáltat. Részünkről az utóbbi lehetőséget tartjuk célravezetőbbnek. Államunknak és nemzetünknek nincs szüksége a rágalomellenes védelemre, mert fogalmilag el sem képzelhető oly tényállítás, amely becsülését csorbíthatná. Mindkettő sokkal magasabb fogalom, semhogy sértettként a sértő színvonalára süllyedhetne. Az államnak ily lematerializálása csak a kezdetleges gondolatvilágot tükrözi, amelyben az Olympus istenei a halandókkal mint egyenrangú ügyfelek civódtak.

A kamarai választott bíróságok hatásköre a tisztességtelen versenytörvény keretében.

Az 1923: V. tc. 44. §-a értelmében a kereskedelmi kamarák választott bíróságát létesítettek.

Ezen bíróságok hatáskörének kérdése a gyakorlatban nézeteltérésekre adott alkalmat, amelyek tisztázásra szorulnak.

Az idézett 44. §. értelmében «a választott bíróság» hatásköre csak olyan ügyekre terjed ki, amelyekben felperes nem követel kártérítést és ennél fogva a kereset csupán abban hagyásra irányul. A felperes — így szól a törvény — «ilyen ügyben keresetét szabad választása szerint akár az illetékes törvényszékhez, akár a választott bírósághoz adhatja be».

A gyakorlatban különösen a budapesti kereskedelmi és iparkamara kebelében alakított választott bíróságok úgy értelmezik a

törvényt, hogy annak, aki magát a tisztességtelen versenytörvény valamely intézkedése alapján a kereset indítására jogosultnak tartja, minden esetben jogában áll a választott bírósághoz fordulni, tehát akkor is, ha kártérítési igényét fenntartja és a törvény a választott bíróságok hatáskörét csak annyiban korlátozta, hogy a kártérítés kérdésében határozni nem jogosultak.

Ezen felfogás szerint kizárólag felperes tetszésétől függ az, hogy hol indítja meg a pert. Jogában áll akár a törvényszéknél, akár a kereskedelmi kamara választott bíróságánál perelni. Ha a választott bíróságnál perel, kártérítési igénye érintetlenül fennáll és ha a választott bíróságnál a tisztességtelen verseny elleni cselekmény megállapított, kártérítési perét utóbb a törvényszéknél megindíthatja.

Ezen felfogás végiggondolása mellett felmerül azután a további kérdés, hogy a törvényszék mennyiben van kötve a választott bíróság ítéletéhez, vagyis, hogy ezen ítélet mennyiben alkot res judicatát a törvényszék eljárása és ítélete szempontjából.

Ebben a kérdésben a legújabb magyarázat, dr. Bányász és dr. Szegő Kommentárja, 138—139. l., azon a nézeten van, hogy a törvény megsértése kérdésében az abban hagyásra irányított perben a választott bíróság ítélete res judicata és a törvényszék részére csupán annak a kérdésnek a megoldása marad nyitva, hogy a kamara által törvényellenesen minősített cselekmény mennyiben kötelez kártérítésre, fennforognak-e a kártérítési kötelezettség speciális feltételei a szándékosság vagy gondatlanság és milyen összegben okozott kárt a kamara által jogtalanul deklarált cselekmény.

A magam részéről ezt a magyarázatot tévesnek tartom.

E felfogás ellen szól mindenekelőtt a törvény szava. A törvény nem azt mondja, hogy az abban hagyási kereset részére két fórumot állapít meg, a választott bíróságot és a kir. törvényszéket, amelyek között felperes szabadon választhat.

A törvény azt mondja, hogy azon ügyben fordulhat a felperes a kereskedelmi kamara választott bíróságához, amelyben nem követel kártérítést.

Az ügy fogalma a joggyakorlatban régtől fogva tisztázott. Úgy a perrendtartás szempontjából, mint különösen a kereskedelmi törvény magyarázata körében kétségtelen, hogy ügy alatt a per tárgyát, jogviszonyt kell érteni, nem pedig a kereseti kérelmet. A törvény grammatikai értelmezése szerint tehát kétségtelen, hogy azon cselekményekről van szó, amelyek a tisztességtelen verseny ellen vétettek és melyekből a felperesnek igénye támadt az abban hagyásra és esetleg kártérítésre.

A törvény eszerint csak olyan ügyekben engedi meg a választott bíróságok működését, amelyekben a felperes nem követel kártérítést, úgy, hogy csupán abban hagyási igénye van, kártérítési igénye azonban nincs.

A törvény ezen diszpozíciójának értelmét még kétségtelenebbé teszi a következő második mondat, amely szerint felperesnek akkor van meg az a joga, hogy a kereskedelmi kamara választott bíróságához forduljon, ha a kereset «ennél fogva» csupán abban hagyásra irányul. A keresetnek tehát nem általában kell csak abban hagyásra irányulni, hanem azért kell abban hagyásra irányulni, mert a felperes kártérítést nem követel. Mi értelme volna ennek a rendelkezésnek, ha a felperes akkor is a kamara bíróságához fordulhatna, ha kártérítési igényét fenntartja, vagyis követel kártérítést, csak nem a kamarai választott bíróság előtt, hanem a kir. törvényszéknél.

Az érintett felfogás ezek szerint a törvény szavával ellentétben áll és ezen ellentétet még csak kimeríti annak a formulázása, hogy nem a felperes igényének körülhatárolása a fontos, hanem a kereseti kérelem lenne irányadó. A kereseti kérelem egészen más, mint az ügy, a perbeli igény, az egyik tisztán perjogi formalitás, a másik pedig anyagi jogi követelés. A törvénynek érintett értelmezése a formát pótolni akarja a lényeggel, ez a törekvés azonban a törvény világos diszpozíciójában megtörik.

Ez az értelmezés azonban nemcsak, hogy a törvény szavával ellentétben áll, hanem teljesen elfogadhatatlan eredményre vezet.

Ha ez az értelmezés helyes volna, akkor a törvény egy teljes unikumot teremtett volna meg. Az egyik perbeli félnek, in concreto a felperesnek tetszésétől tette volna függővé, hogy megállapítsa a fórumot anélkül, hogy a másik félnek az ellen bár minő ellenvetése lehetne.

Különösen elfogadhatatlan, ha figyelembe vesszük, hogy az

egyik fórum a választott bíróság. Valamikor a joggyakorlatnak az volt a felfogása, hogy választott bíróságot fakultative is ki lehet kötni. De már a polgári perrendtartás életbelépése előtt is elhagytuk ezt a felfogást, a polgári perrendtartás körében pedig nem vitás, hogy a választott bíróság hatásköre, ha egyszer a választott bíróság jogérvényesen kikötöttet csak exkluzív és nem tehető a felperes tetszésétől függővé a választott bíróság igénybevétele.

Ha a felperes olyan esetben, amelyben választott bíróság kikötöttet, a rendes bíróságnál indít keresetet, az ellenfélnek jogában áll pergátló kifogást emelni, tehát nem fordulhat elő az az eset, hogy a felperes egyoldalúan, a saját tetszése szerint állapítja meg az igénybe venni kívánt fórumot.

Ez a felfogás továbbá a két bíróság tevékenysége tekintetében tarthatatlan helyzetet teremt. Ha érzében azt a megoldást fogadjuk el, amely szerint a rendes bíróságot a választott bíróság ítélete semmiben sem köti, akkor a legnagyobb jogbizonytalanság állhat elő. A választott bíróság kimondja, hogy fennforog a felperes által vitatott cselekmény, felperes a rendes bírósághoz megy kártérítési perében, a rendes bíróság viszont kimondhatná azt, hogy ellentétben a kamarai választott bíróság felfogásával, a versenytörvény nincs megsértve. Előfordulhatna viszont az is, hogy a választott bíróság a keresetet elutasítja, azt mondja ki, hogy nincs megsértve a törvény, alperes nem követett el semmi oly cselekményt, amely versenytörvénybe ütközik. Felperes ezután a törvénytörvénységhez mehetne, az pedig megállapítaná a versenytörvény megsértését.

Az ilyen jogbizonytalanság megteremtése nem lehetett célja a törvényhozásnak.

Ha viszont a másik felfogást fogadjuk el, amely szerint a rendes bíróság kötve van a választott bíróság hatásköréhez, úgy azon másik anomáliát teremtettük volna meg, amely szerint a rendes bíróság teljesen alá van vetve a választott bíróság felfogásának és a kir. Kúriának sem állana jogában kimondani, hogy nem forog fenn a tisztességtelen verseny elleni cselekmény. Ez alapon nem állna jogában a kereset elutasítása, mert a rendes bíróság kötve volna a választott bíróság döntéséhez.

Ezen felfogással szemben a törvény intenciójára történt hivatkozás, amely a kereskedelmi kamaráknak minél nagyobb hozzájárulást kívánt biztosítani a tisztességtelen verseny elleni oltalom kérdéseiben.

Ezen hivatkozás téves volta nyomban kiderül, mihelyt a törvény javaslatának indokolását megnézzük, amely a törvény intenciójának kétségtelenül annál hivatottabb szószólója, mert a mi §-unk a nemzetgyűlés tárgyalásain külön megvitatás tárgyát nem képezte és szösz szerint a törvényjavaslat 42. §-ából vétetett át.

Az indokolás (nemzetgyűlési irományok 21. sz. 34. oldal) elmondja a 42. §. célját, mely abból áll, hogy a tisztességtelen verseny «enyhébb eseteiben a kamarai választott bíróságok ítélkezzenek».

A törvényhozó tehát csak bizonyos esetekre akarta a választott bíróságok hatáskörét statuálni, még pedig a tisztességtelen verseny enyhébb eseteire, amely enyhébb eseteket azzal vélte igen helyesen jellemezhetni és határozni, hogy felperes kártérítési igényt nem érvényesít, vagyis hogy ő maga úgy fogja fel ügyét, hogy az csupán abba hagyásra irányulhat, nem pedig kártérítésre.

A törvényhozó ezzel világosan kinyilatkoztatta a maga akaratát. A jogalkalmazásnak nem lehet feladata, magát az ily világosan kifejezett akaraton túlmenni.

Távol áll tőlem annak az állítása, hogy a kamarai választott bíróságok nem teljesítésének igen hasznos és üdvös munkát és nem fognak a jövőben még hasznosabb szolgálatot teljesíteni.

Csupán a szóbanforgó gyakorlat ellen foglalok állást, amely a választott bíróságokra vonatkozó hatásköri intézkedést a maga egész lényéből kivetkőzteti, ezzel olyan helyzetet teremt, amely az igazságszolgáltatás különböző szervei közötti harmonia szempontjából tarthatatlan eredményre vezetne.

Nem jelenti ezen állásfoglalásom a szakfórumok fontosságának félreismerését sem. Ezek fontosságát perrendtartásunk sajnos nem méltatja eléggé. Hisz éppen e sorok írója volt, aki annak idején a legmesszebb menően állást foglalt a kereskedelmi ülnöki intézmény és a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék megszüntetése ellen, aminthogy az utolsó évtized gyakorlata a legkülönbözőbb irányokban beigazolta ezen felfogás helyességét.

Szó lehetne arról is, hogy a kamarai választott bíróságok hatáskörét a tisztességtelen verseny elleni magánjogi jogvédelemre minden korlát nélkül kiterjesszék.

Ezt azonban a törvény nem akarta. De lege lata ezzel a kérdés el is van intézve. De lege ferenda pedig más szabályozásra volna szükség úgy a bíróság összeállítása, mint az eljárás, nemkülönben az igénybevehető jogorvoslatok kérdésében.

Dr. Lévy Béla.

Emlékezzünk régiekről.

(A magyar ügyész történeti lélektana.)

Régóta halljuk a panaszt, hogy alig van ország, ahol annyit beszélnek történelmi multról és történelmi osztályokról, mint Magyarországon és hogy itt oly kevéssé ismerik és követik a multat. Ki ismeri és követi magukba vonult tudósokon kívül alig ismert Szent István, Szent László, Könyves Kálmán törvényeit, ki kutatta ki azt az érdekes kapcsolatot, amely az Anjouk törvényhozása és II. Frigyes császár szicíliai konstuciói között van, és melyik bíró és ügyész akarja utánozni Mátyást, az igazságot és követni Kitionich János Directio Methodikáját, Verbóczy István Tripartitumát és Bodó Mátyás embert megértő Jurisprudentia criminalisát. Mindezek pedig egy magasabb erkölcsi fokra emelik a bírót, ha magát ezeknek a nagyok utódának képzei és ha a mai kor Verbóczyje, Kitionicha és Bodója akar lenni, természetesen más idegekkel és más környezetben. De ki ismeri azokat a nagy tömegű elsárgult pergamenteket, amelyeken régi magyar tiszti ügyészek szép tiszta betűkkel klasszikusan fogalmazott vádiratokat írtak s amelyek czerével alusszák örök álmukat régi levéltárakban, olyanokban is, amelyre a trianoni szerződésnek nevezett embertelen papiros folytán a cseh, oláh és rác rátette a körmeit, de amelyet azelőtt sem nagyon nézegettek azok, akik a nép baját intézik:

Én ez avart jártam,
És írva találtam

Győr városának nagyszerű levéltárában, a győri várban a káptalan boltíves könyvtárában, Vas vármegye és Biharország levéltárában, hogy milyen volt a régi magyar ügyész és ezekről a tapasztalataimról írtam 20 évvel ezelőtt egy könyvet, de azt kevesen olvasták és még kevesebben követik, amit abban kiástam. A régi magyar ügyész emléke elborult, de a mai állapotok egyedüli gyógyítása úgy lehetséges, ha ezt a szellemet nem felélesztjük, mesterségesen utánozzuk, hanem a bennük rejlő életerőt a mai változott viszonyokhoz jól alkalmazzuk.

A magyar történeti fejlődés hiányának tartják, hogy körülbelül százötven évi kultúrai hátramaradottságban van Európa más nemzeteivel szemben. Ennek azonban csak hátrányain keserünk, de nélkülözzük azt az emberi tudatos ügyességet, felismerni a hiányos szervezet jó alkalmazásának módjait. Így ez a kelet népének elmaradottsága bizonyos tekintetben nagy előnyére volt az igazságszolgáltatásnak, hogy nem követte hosszú időn át az európai államoknak a túlzásait a vádelv és a vizsgálat tárgyában és ennek következtében a magyar ügyészség sokkal gyorsabban és rövidebb úton jutott el az ügyészi objektivitáshoz és függetlenséghez, mint a legtöbb európai állam, mert mikor Holtendorff sürgette az ügyészség függetlenségét, Kozma Sándor azt nálunk megteremtette.

Nézzük tehát a magyar ügyészi típus fejlődését az ősi formáktól kezdve.

Szent István II. dekretumában a III. fejezetben az accusator még a per főtanúja, a sértett, a mai fogalmak szerint magánvádoló, de a bosszúálló törzsi ember már korlátozva van, mert becselenségtől távol kell lennie, feleségének és fiainak kell lennie és mindig Krisztust kell prédikálnia, omnia Christus praedicantes. Ez volt az ősi magyar ügyészi kvalifikáció; vajha mindig ez maradt volna és nem lenne jogi szemináriumban szerzett szabályszerű oklevél! A közbíró ősei ügylátszik a Szent László III. könyvének I. fejezetében említett «ewrii» voltak, aki a nuncius regii megjelenésére megjelennek és megnevezik a tolvajokat s elfogják és a bíró elé állítják. Ezek az «ewrii» ügylátszik valami ügyész- és rendőrfélék egy személyben, akik nyomoznak és vádolnak, a francia police judiciaire, ősfarmái; a fejlődés folyamán azonban az ügyészség és rendőrség annyira differenciálódott, hogy

a végén majd mindenütt a kettő versengése miatt bűjt ki a vádlott üldözői elől s mikor az új bünvádi perrendtartást a magyar törvényhozás letárgyalta, politikai alkúval az esküdszék fejében fel kellett áldozni az ügyészi nyomozást. Azóta a háború és egyéb nehézségek folytán behozták az ügyészi nyomozást, de vigyázni kell, hogy túlbuzgó emberek ne utánozzák szóról-szóra a Szent László «ewrii» szokását. Már most a váradi regestrum a XIII. században — tehát a nyugaton dühöngő tortura és inkvizíció korában — a legtisztább accusatorius eljárásról tanuskodik és a generális kongregációkon a panaszló fél mellett az egybegyűlt nemes-ség tesz közfelkiáltással vádat a vádlott ellen. De ez a tömegvád később túlzásba ment és ez az accusatorius eljárás ártatlanokat juttatott börtönbe és bitóra.

Ekkor az Anjou-királyok behozták ellenszerűl a vizsgálatot és annak nyugati módját, az interrogatoriumot és a torturát. 1608-ban Kitionich János, mint a haladás szóvivője igenlőleg felel arra a kérdésre, hogy «licetne aliquando super Malefactoribus inquirere?» Ekkor az accusator már csak vádlói kötelességét teljesítette; ez volt a tiszti ügyész; egy a XV. század közepéről származó komáromi okiraton láttam az «ugics» szót, amelyet én ügyésznek olvastam, de a rendkívül alapos győri levéltárnok óvatosságra intett. Tehát itt Magyarországon az inkvizíció és tortura kezdetleges formái mellett megmaradt a megyékben és városokban a vádló, a tiszti ügyész, aki a földesúri bíróságoknál vitte a vádat. A közvád tehát nálunk megmaradt és dacára annak, hogy Kollonich — a művelt és elegáns bécsi bíbornok, aki szegény, németté és katolikussá akarta tenni Magyarországot — I. Ferdinánd «Halsgerichts-Ordnungjával» boldogította «Forma Processus judicii criminalis» néven, amelyet Praxis Criminalis néven csatoltak a Corpus Jurishoz. Sok-sok ügyészi vádiratot láttam, amely a Balogh Jenő szerint «kegyetlen, habonás és jogász mélységet nélkülöző» Carpszovot, az egykorú nézet szerint «vir pius, doctus, cordeque sincerus», Vivinst, Mynsingiust, a Nemesis Carolinát, a Leviticust, Denteremoniumot, az Evangelistákat, a római császárok rescriptumait s jurisconsultusok véleményeit és Livius és Horatius erkölcsi kijelentéseit. Ilyen művelt volt akkor a magyar ügyész és nem tudom Balogh Jenő tanár úr, a Carpszow gyűlölő tudós hány tanítványa utánozza az akkori kor nagy jogászát és hány tanítványa idézi irataiban Tardeot, Lisztet, Lilienthalt és Fayer Lászlót vagy Hans Grosst? Ennek a kornak a művelt és tudós magyar ügyészei tartották fenn, sőt fejlesztették a vádelvet és egyedüli volt az egész világon az a magyar tiszti ügyész, aki egyik nap vádolt és másik nap védett, természetesen mindig más vádlottal. Ez volt hazánkban az emberi életfelfogás első kilobbanása. Deák Ferenc 1841-ben Zala vármegye büntetőtörvényszéke előtt védett egy rablógyilkos legényt és azt fejtegette, hogy nem annyira a rossz indulat, mint az elhanyagolt nevelés okozta a bűntettet. Ma ezen a gondolaton mindenki rágódik, de egész Európában, sőt még Angliában sem képes a törvényhozás arra az erkölcsi magaslatra emelkedni, hogy legalább a fiataloknál a nevelés határozott elvét végrehajtanak.

A magyar tiszti ügyészség 1849-ben annyi becses anyagot tartalmazó régi intézményünkkel együtt közös sírba szállt. Az utolsó időkben azonban már a megyei és úri törvényszék elvesztette régi jellemét. Horváth Boldizsár mesélte, hogy az úrszék kevés dűrva munka után két hétig tartó dárídókat csapott. Az 1790: XLII. tc. már előbb eltörölte a torturát. Az 1790—91. évi büntetőtörvénykönyvi javaslat, az 1791: LXVII. tc. által kiküldött regnicolaris deputatio «Codex de delictis eorumque poenis» címet viselő elaboratuma korát bámulatatosan meghaladó felfogásával a közvád — actio publica — teljes előkészítését a «jurisdictio politica» kötelességévé teszi; az egész előkészítő eljárás teljesen el van választva az ítélkező eljárástól, az előzetes eljárás teljesen az actor publicus kezében van, akinek tisztében a mult hagyományainak megbecsülésével a törvényhatóság tiszti ügyészét bízta meg. Ez a javaslat és a regnicolaris deputatio többi, közművelődési és nevelési javaslata a magyar nemzeti fejlődés fénypontja, II. József szellemének magyar formája. De Németh János személynöki ítélőmester «a nemzeti karakterrel» egybe nem hangzóknak ítélte. Az 1827-iki és 1843-iki javaslatok már visszafelé menetelt és 1848 kimulást jelentett minden ősi intézménynek. Az 1848-as forradalom tragikus tévedése az volt, hogy az osztrák uralom túlzásait akarta leverni, de lerombolta a sajátos magyar szociális örökséget. A nádor, országbíró, tárnokmester

helyett behozták a francia-belga független felelős minisztériumot, a karok és rendek helyét francia népképviselőt váltotta fel; sajtószabadságot proklamáltak egy országban, ahol a magyar szellem sohase ismert mást, mint szabad sajtót s Lafayette nemzetőreivel biztosították a polgári rendet. Arra senki se gondolt, hogy Erdély volt Európában az első, amely először alkotott, nemzeti-ségre, vallásra, rendre való tekintet nélkül igazi demokráciát. Így veszett el a magyar tiszti ügyész szelleme és felváltotta az osztrák-porosz hivatalnoki szellem. Ez az élettől teljesen eltávolodott, embert meg nem értő szellem sokáig inficiálta a magyar jellemet és sajnos ma is még szenvedünk tőle. Egy rövid korszak 1867—1872-ig a magyar erkölcs és magyar szellem fénykora; de itt is részben megalkuvás történt az 1848-as formákkal és az osztrák érdekekkel. Az igazságszolgáltatást e megalkuvás miatt hagyta ott Horváth Boldizsár. De ebben a korszakban ragyogott egy nagy, emberszeretetet sugárzó szellem a magyar igazságszolgáltatás egén: Kozma Sándor, az 1871: XXXIII. tc. megalkotója. Kozma Sándor a magyar mult eszméinek a megvalósítója a nemzeti állam erkölcsi légkörében. Horváth Boldizsár a magyar bíróság szervezője nevezte ki őt főügyésszé. Alapelve volt, hogy a magyar ügyész nem ügyfél, nem is pusztán közvádoló, hanem az állami igazságszolgáltatásnak oly önálló közege, tényezője, amely közvetlen az államtól nyert felhatalmazás folytán, amidőn a bűnt és bűnöst üldözőbe veszi, függetlenül, egyedül az igazság érdekében küzd és fárad. A kir. ügyész az állam képviselőjében nem peres fél, aki ellenesen mindenáron diadalmaskodni akar, hanem közege, azon erkölcsi hatalomnak, amely igazságot kutal és követel! Az igazi univerzális humanizmus szelleme küldi előőrseit rendeleteiben: «A szegénység egymagában véve nem ok a szőkés veszélyének, a metus profugiinak védelmezésére. Meg kell gondolni, hogy a szegénység nem egyértelmű a csavargóval. A helytálló zsellér, a mesterlegény, a cseléd, a jó életű napszámos, habár vagyontalan, nem élhetik a vélelmezett szökevények kategóriájában». Kozma Sándor egy egész gárdát nevelt, lelkes, felvilágosodott, humanus egyéneket, a lelkiismeretesség mintaképeit. Ez az ügyészség teljes erkölcsi függetlenséggel bírt, a miniszteri utasítás legtrikább esetekben fordult elő, a miniszterek gyakran a főügyésztől kérdezték meg előre, hogy milyen utasítást adjanak és ki volt zárva, hogy miniszter a főügyész háta mögött intézkedjék az ügyészségekkel. De a Tisza Kálmán kormánya alatt már a magyar ügyészség kezdett elporoszkodni. A politikai viszonyok mind rosszabbak, nehezebbek lettek és Horváth Boldizsár halála előtti években 1897—98-ban keservesen panaszkodott kedves baráti körében a magyar bíróság és ügyészség megingatott függetlensége miatt. Szilágyi Dezső volt egyike az utolsó minisztereknek, aki szerette az önérzetes ügyészt. Mikor Kiss József pozsonyi táblabíró a választáson ellene szavazott, rá nem sok idővel kinevezette győri főügyésszé, mondván: «Nekem olyan főügyész kell, aki ellenem mer szavazni!» Székely Ferenc volt a Kozma Sándor ügyészeinek utolsó nagy pártfogó minisztere. Nekem szerencsém volt még ő alatta ügyésznek lenni s az ügyészeknek az ő jelenlétében megtartott utolsó kedves összejövetelén Kassán 1911-ben láttuk, hogy mennyi ügyészben élt Kozma Sándor szelleme és mennyire rajongtak az ügyészek Székely Ferenc — Horváth Boldizsár és Kozma Sándor tanítványának — humanus vezetéséért.

De a világ mindjobban elsötétült s jött a háború és az ügyészség rendeleti úton elérte az ügyészi nyomozás rendszeresítését, de ez már akkor kínos feladat volt a sok háborús büntetett miatt. Azután jött a forradalom, nem Kozma Sándor ügyészeinek való dolog; éppen úgy mint 1848-ban a régi magyar szellemtől idegen harcosai a nyugati civilizációnak hozták a jogszabályt. Ez a mi nagy szerencsétlenségünk: sohase tudjuk, ki ellen szól a forradalom, de mindig a nép issza meg a levét. Így az ügyészség helyzete mindig nehezebb lett, jöttek fővádbiztosok, vádbiztosok, alvádbiztosok, akik Horváth Boldizsár és Kozma Sándor nevéért Szamuelyvel fenyegettek:

Szent Kleofás, minő karaván!

A rossz, gonosz álom elmúlt s ami azután következett, arról ma még nem lehet itélni.

Mi lehet a magyar ügyészség jövője? Követni Kozma Sándort, úgy a hogy ő követte és a maga korához alakította Verbóczyt és a két nagy ügyészt Kitionichot és Bodót meg a magyar tiszti ügyészt és a Kozma Sándor szellemét, az emberi erkölcsi felfogás

ültörőjét a mai környezethez alkalmazni. Ez azonban csak akkor lesz lehetséges, ha egész Európa megindul az emberi világfelfogás felé és a magyar nemzet abban magának külön értékes magyar helyet vív ki. De ennek ma talán még az az akadálya van, hogy még nagyon sokan vannak itt a Németh Jánosok 1791-ből, akik az igazi magyar tradíciót nem tartják a «magyar karakterrel» összeegyeztethetőnek.

Dr. Kármán Elemér.

Bűnvádi joggyakorlatunk hullámozása politikai és sajtóperekben 1920 óta.*

Az előbbiekben ismertetett 6. és 7. számú döntvényekben a törvénytudományatnak oly álláspontjára helyezkedett a Kúria, amely korábbi joggyakorlatunkban ismeretlen. Úgy a mi, mint a többi büntetőtörvénykönyveknek uralkodó tétele az egyéni felelősség. S akkor, amikor a Kúria megállapította vádlottal szemben a fenyegetésnek vagy az erőszaknak tényálladási elemét, mikor ilyenmő cselekmény a vádlott részéről nem forgott fenn, pusztán a háttérül szolgáló forradalom és lázadás uralmi tényeire és rendelkezéseire hivatkozással, akkor voltaképp egy oly személyt tett felelőssé másoknak cselekedeteiért, aki azokat nem követte el, a kollektív felelősségrevonásnak a modern jogrendszerekben ismeretlen elvére helyezkedett.

De nemcsak a 6. és 7. számú döntvényekben, hanem kisebb bűnesetekben hozott határozataiban is megnyilvánul a Kúriának az az álláspontja, amely nemcsak hogy nem tudja be mentesítő körülményül vádlottak javára azt, hogy forradalom idején cselekedtek, de sőt a megbukott forradalmat tettestársként ültette terhelte mellé a vádlottak padjára. Ilyenek pl. azon határozatok, amelyek a szigorúan értelmezett jogfolytonosság elvének alapulnak. Amidőn 1920-ban a győri törvényszék egy sajtó útján elkövetett izgatás esetében felmentő ítéletet hozott azon indoklással, hogy a cikkek megírásának idején az alkotmányos államforma tényleg nem létezett s így annak megtámadása bűncselekményt nem képez, jogegységi határozatban mondta ki a Kúria, hogy az alkotmányos államforma az ú. n. tanácsköztársaság fennállása alatt csak szünetelt, de nem pusztult el, ehhez képest a büntetőjogi védelem abból az időből is megilleti. Vagy amidőn úgy az eljáró törvényszék, mint a tábla fölmentette a 82. §. alapján vádlottat a Btk. 141. §-ának 2. bekezdésébe ütköző, a királyi ház tagja ellen elkövetett sértés vétsége alól, a Kúria bűnösnek mondta ki a hivatkozott vétségben, kijelentvén, hogy vádlott nagyon jól tudta, hogy akkor, amikor J. főherceggel szemben a vádbeli sértést elkövette, a nevezett főherceg a királyi ház tagja volt. És nem lehetett kéteye a tekintetben, hogy az az ú. n. «Néphatározat», mint a szentesített törvényeinkkel ellenkező forradalmi intézkedés, J. főherceget a vádlott által is ismert kiváltságos közjogi helyzetétől s az ebből folyó jogaitól nem foszthatta meg. (Különösen érdekes a Kúria ítéleti indoklásának következő része.) «A kir. ítélőtábla ítéletében felhozott az a körülmény, hogy az említett néphatározat a forradalom alatt gyakorlatilag is fogamatba vétett, amennyiben az állami alkalmazottak a népköztársaságra fellestek, a hatóságok címeiből és pecsétjeiből a királyságra emlékeztető jelzés és a korona eltávolítottak és az addigi királyi bíróságok is a köztársaság nevében ítéleztek, nem téveszthette meg a vádlottat. A vádlott ugyanis, mint az átlagos mértéknél magasabb műveltségű egyén, a történelem tanúságaiból merített ismeretei alapján is jól tudhatta, hogy a forradalmi erőszak a közhatóságokat is ideig-óráig lenyűgözheti s olyan intézkedések megtételére s olyan magatartásra is kényszerítheti, mely a hatályban levő szentesített törvényekkel és az ő egyéni meggyőződésükkel is ellenkezik; de annak ellenállni nem volt hatalmuk, se erejük. Vádlott szóbanforgó cselekményét tehát nem lehet azzal menteni, hogy ő nem tudta, miszerint a főherceg akkor, midőn ellene ő a sértést elkövette, jogilag a királyi ház tagja volt».

Nem akarok foglalkozni azzal, hogy minő csodálatos előre látást, politikai érettséget és jóstehetséget kíván meg a Kúria ebben a határozatában vádlottól. Természetesen érthető és helyes a Kúriának a közjogi tekintetben ebben a határozatában elfoglalt álláspontja — az alkotmányosság helyreállítása és forradalmaknak leveretése után; azonban a vaticinatio post eventum

szemszögének alkalmazása a vádlott terhére talán mégis túlzás volt és a helyes álláspontot a tábla képviselte, amikor a Btk. 82. §-a alapján — a közjogi tévedést ténybeli tévedésnek tekintve — felmentő ítéletet hozott. Mert ha nem is terjeszkedem ki annak a kérdésnek történelempolitikai vizsgálatára, hogy vajjon a népköztársaság idején az összes hatóságok és bíróságok csak egy ellenállhatatlan kényszer hatása alatt csatlakoztak-e egy új alkotmányosságot fogamatba vevő és a jogfolytonossággal szakító uralomhoz, meg lehet állapítani, hogy nemcsak egy az átlagosnál magasabb képzettségű egyén tévedhetett hazánk közjogának helyes megítélésében és a jogfolytonosság fennállásában in eventum, hanem pl. nagytekinetű jogtudósok is. Így *Angyal Pál* egy a Jogtudományi Közlönyben 1919 februárban «Büntetőjogszabályaink és a magyar Népköztársaság» címen megjelent cikkében a következőket mondja: «Sorravéve a magyar népköztársaság proklamálása és az alkotmányváltozás illetőleg az 1919. évi XI. néptörvény következtében beállott büntetőjogszabály-módosulásokat, arra a megállapításra jutok, hogy a törvény él és épp úgy fejlődik, mint azok a viszonyok, amelyek alá tartoznak, az élő jogszabály jogászai interpretációra szorul, azt keresi, mi a jogszabálynak értéke irányunkban, ... a 127. §. 2. pontjának «a magyar állam alkotmánya» kifejezéssel meghatározott jogtárgya ezeknél fogva nem a Btk. alkotója által lezárt tartalommal, hanem a mai időkhöz mérten változott értelemmel szerepel a törvényes fogalomban. Ezidőszert a magyar állam alkotmánya köztársasági, következésképp mind az a cselekmény, mely arra van irányozva, hogy a köztársasági alkotmányt megváltoztassa, a Btk. 127. §. 2. pontjába ütköző és 129. §. 1. bekezdése alapján 10 évtől 15 évig terjedhető államfogházzal büntetendő felségsértésként minősül». *Angyal Pálnak* álláspontja szerint tehát alkotmányjogi változás idején a régi törvény automaticus átalakul és módosult tartalommal telik meg és a régi Btk.-nak az alkotmányt védő intézkedései már új törvény hozatala nélkül is kiterjednek az új alkotmányjogi berendezkedésre.

Legyen szabad ehelyütt röviden kiterjeszkednem az ezekben a perekben megnyilvánult védői álláspontnak ismertetésére. Ez az álláspont abból indult ki, hogy a kömmün alatt elkövetett bűncselekmények fölött hozott ítéletek egy stabilis társadalmi helyzet jogrendjét terjesztették ki oly eseményekre, amelyek túlnőttek a jogrend egyszerű megszégésén. Igaz, a Btk. 81. §-a szerint a büntetőtörvény nemtudása vagy téves felfogása a beszámítást nem zárja ki. Azonban csak a Btk.-ra vonatkozó tévedés nem lehet beszámítást kizáró ok, minden más közjogi vagy magánjogi tévedés, az error in jure, mint a jogellenesség tudatát kizáró körülmény, a Btk. 82. §-ának helyes értelmezése szerint nem számítható be a vádlott terhére, mert a jóhiszemű error in jure vagy ignorantia juris is oly ténykörülmény, amelyről ha vádlott tudomással nem birt, a bűncselekmény tényálladékat nem valósította meg. Áll ez különösen forradalmi időkre, amikor a törvényekre vonatkozó biztonsági érzés, a törvények ismeretének kialakult biztos tudata teljes bizonytalansággá válik. Kétségtelen továbbá, hogy büntetett a 75. §. szerint csak szándékosan elkövetett cselekmény képezhet. És noha a szándék az elmélet és gyakorlat szerint is nem foglalja magában a bűncselekmény elkövetésére irányuló célzatot, magát a dolust, de mindenesetre tudva és akarva elkövetett cselekményt jelent. Közjogi és magánjogi tévedések alapján elkövetett cselekményt pedig tudva és akarva elkövetettnek minősíteni nem lehet.

Már pedig az a megállapítás, hogy a régi alkotmány a népköztársaság és a proletárdiktatura alatt nem halt meg, csak szünetelt, utólagos megállapítás. Igaz, hogy egy elenyésző kisebbség kivételével a régi alkotmány megszakítás nélkül élt a lelkekben, de viszont a törvény alkalmazhatósága nem szünetelő vagy csak a lelkekben élő, hanem létező alkotmányt, törvényes országgyűlést, törvényes kormányt tételez föl. A népköztársaságról nem is szólva, a proletárdiktatura is az állami élet tényleges és jogi összes attributumaival jelentkezett és magának a Kúriának megállapítása szerint «a bolsevik tanok érvényesítéséért zendülő tömeg előbb magához ragadta a magyar állam hatalmát, nevezetesen a törvényhozást és a kormányhatalmat és azt a magyar állam és társadalmi rend minden pontján érvényesítette». A törvényes hatóságok pedig, a lelkekben élő törvényes állam hatóságai nem voltak sehol, ez a visszavágyott és visszavárt törvényes állam egy hatóságnélküli állam volt és panasszal hovafor-

* Az előbbi közl. lásd 12. számban.

dulni nem lehetett. Bajorország, amely a tanácsköztársasági uralom dühöngésén ugyancsak keresztülment, az ellenforradalom győzelme és az alkotmányosság részbeni helyreállítása után — mert forradalmak után az alkotmányosság helyreállítása mindig csak részbeni és orthodox értelemben közjogi jogfolytonosságról voltaképpen szó sem lehet — legfelsőbb bírósága útján kimondta, «hogy a törvényhozó hatalom az államhatalom kifolyása, tehát azt illeti meg, aki az államhatalmat bírja. Ebből következik, hogy a népkormány intézkedései jogszerűek, ha ellenkezik is az alkotmánnyal». Ez a bajor legfelsőbb bírósági határozat, melyre *Tarnai János* hivatkozott egy cikkében 1920-ban, a törvényt magyarázat tekintetében a liberális védelmi álláspontot tette magáévá s ez nemcsak jogászilag, de politikailag is helyes cselekedett volt.

Am a mi Kúriánk gyakorlatában sem ismeretlen a felmentő határozat az *error in jure* alapján, azonban sajnálatosan éppen politikai perekben ez a gyakorlat magának utat törni nem tudott. Így legutóbb a Kúria B. II. 6244/1924. számú határozatával felmentő ítéletet hozott lopás vádja alól, amikor hiányzott a vádlottban az eltulajdonítás jogtalanságának tudata. Kimondván, hogy vádlott abban a menthető tévedésben cselekedett, hogy a közte és a villamostár-ulat között fennálló szerződésnek a társaság részéről történt egyoldalú felbontása jogtalan, tehát az ő eljárása a jogos. Ez a tévedése pedig a magánjogi szabályokra vonatkozó ténybeli tévedés volt, «ami kizárja az eltulajdonítás jogtalanságának tudatát».

A védelmi álláspontnak a *ratio legis* szemszögéből nézett helyességének igazolására utalok itt a legújabb kodifikációs munkálatokra, így az új német büntetőtörvény kormányjavaslatának 13. §-ára, amely a tévedés fogalmának meghatározásánál könnyíteni akarván a bíró helyzetét, szakít a ténybeli és jogi tévedés disztinkciójával. Ez a § úgy szól: «Ein Irrtum, der den Täter das Unerlaubte seiner Tat nicht erkennen lässt, schließt die Bestrafung wegen vorsätzlicher Begehung aus» és lehetővé fogja tenni, hogy a formai bűnösség megállapítása helyett az anyagi igazság érvényesülhessen.

Visszatérve a Kúria gyakorlatára, ismertetni kívánom még a 9. számú döntvényt, amely az ú. n. tanácsköztársaság idején gyakran előfordult és az alkotmányosság helyreállítása után a vádhatóságok által vád tárgyává tett a vöröshadseregbe belépésre vonatkozó felhívásnak lázadás büntettségévé való minősítésével foglalkozik. Ez a döntvény, bár szintén nem fogadja el a tévedést beszámítást kizáró okul, mindazonáltal körülbástyázva állásfoglalását különböző fenntartásokkal és némileg ellentmondásban a korábbi határozatokkal, a Kúria gyakorlatában az enyhébb álláspont győzelemre jutását jelentette. A döntvény szerint a vád tárgyává tett cselekmény nem meríti ki a lázadás büntetést, mert — mint az indokolás mondja — az ú. n. vöröshadseregbe való belépésre történt nyilvános felhívásoknak nem az volt a célja, hogy ennek a vöröshadseregnek felhasználásával az akkor már nem is létező törvényes kormány hivatásának szabad gyakorlásában akadályoztassék, hanem az, hogy az ú. n. tanácsköztársaság kalandor vezetői a magukhoz ragadott államhatalmat a vöröshadsereg erejével megtarthassák és azt a küllelenséggel szemben is megvédhessék, stb. A döntvény indoklása azonban nem éppen ékes a belső igazság erejével, mert ami az okfejtésben így mint mentesítő körülmény szerepel, nem éppen mentesítő körülmény.

II.

Az 1921. évi III. az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló törvény első részében poenalisálja a forradalmi mozgalmakat, azoknak vezetését és a bennük való részvételt, külön szigorúbban minősíti a forradalmi mozgalmakkal kapcsolatosan elkövetett bűncselekményeket, a forradalmi mozgalmakra izgatást, második részében pedig a magyar állam és a magyar nemzet megbecsülése ellen irányuló büntetettek és vétségeket szabályozza, míg eljárási részében lehetővé teszi a terhelt távollétében is a vádalahelyezést, főtárgyalást és ítélethozatalt.

Mielőtt az ezen törvény alapján kifejlődött joggyakorlattal foglalkoznék, nem mellőzhetem, hogy néhány szót ne szóljak magáról a törvényről. Már keletkezése idején a javaslatot betervező kormány és annak jogász támogatói tudatában voltak, hogy a javaslatnak törvényre emelése politikai cselekedet lesz és álta-

lanos panaceának tekintették a forradalmakat követő, még izgott és forrongó időkben a mindenfajta forradalmi mozgalmak megakadályozására és az alkotmányos rendet helyreállító kormány hatalmának megerősítésére; a javaslat ellenzői a jogászai bírálattal arzenálját szegezték szembe vele, féltve a törvény kaucuk-paragrafusaitól a politikai- és sajtókritika szabadságát. Kétségtelen azonban, hogy maguk a törvényjavaslatnak szószólói is alkalmi törvénynek tekintették és szánták, amelyet a forrongó mostoha idők kényszerűsége juttat be törvénytárunkba. Az idők azonossága hasonló alkalmi törvényeket szült a külállamokban, így Németországban is és éppen ezek az alkalmosszülte törvények váltották ki a német büntetőjogtudományban oly kiváló művelőjéből, mint v. Hippel müncheni professzor, az alábbi éles szavakat: «schlecht und unreif gearbeitete Gelegenheitsgesetze mit mangelhaften Tatbeständen und ungenügend überlegten Strafdrohungen sind geradezu Landplage für Gerichte». Ez a vélemény egyuttal bírálatát foglalja magában annak az állapotnak, amelyet az ilyen alkalmosszülte törvények idéztek elő, amidőn a bíróságot belevitték annak akarata ellenére is politikai harcok és viták gyújtópontjába.

Nálunk a legélesebb kritikát a törvény javaslatával szemben Vámbéry Rusztem gyakorolta, aki a javaslatnak törvényé válása óta mint védőügyvéd is jogászai érveivel kozzájárult a kifejlődött joggyakorlat helyesebb módosulásához. Bírálatából idézésre kívánkoznak az alábbi megállapítások: «A Btk. a maga egészében nem egyéb, mint az állami és társadalmi rend védelmét célzó büntetőjogi szabályok összessége, e rend hathatósabb védelméről szóló törvény logikusan nem jelenthetne egyebet, mint egy új büntetőjogi kódexet... A bűncselekmény fogalmát a társadalmi veszélyességgel helyettesítő modern irányzat logikusan egyetlen szakaszból álló büntető kódexet eredményez: «minden embert, aki a társadalom rendjét veszélyeztet, ártalmatlanná kell tenni». Ennek a Btk.-nak némileg bővített kiadása a rendtörvény. Mert az állami és társadalmi rendet, amely az állam és társadalom egyes intézményeiben, mint aminő a magyar állam alkotmánya, az országgyűlés, a kormány, a hatóságok, az osztályok, nemzeti-ségek, hitfelekezetek, a házasság és a tulajdon, a házjog, a véd-erő, az igazságszolgáltatás stb., megnyilvánul, bőségesen megvédi a magyar Btk., az állami és társadalmi rend mint elvont fogalom pedig nem alkalmas tárgya a védelemnek... A büntetőjog spheráját a cselekvések biztos talajáról a gondolatok és érzések ködös általánosságaiiba terjeszti ki».

A rendtörvénynek az állami rend erőszakos fölforgatására irányuló mozgalmakat poenizáló első része tárgyában kialakult joggyakorlat vérszegény és nem kíván hosszabb foglalkozást. Az oka annak, amiért az állami és társadalmi rend felforgatására vagy megsemmisítésére irányuló büntetettek és vétségek tekintetében jelentősebb joggyakorlat nem alakult ki, az, hogy ezekben az esetekben terheltek kézrekerítésüktől fogva a marasztaló elsőfokú ítélet meghozataláig majd mindig letartóztatásban voltak és azontul is abban maradtak, úgyhogy a fellebbezési eljárás hosszadalmassága következtében a kúriai ítélet vádlottakra nézve már csak akadémikus értéket jelentett, vagy mert időközben büntetésüket rég kitöltötték, vagy mert a súlyosabb büntetők sok esetben mint cserefoglyok túsok ellenében az orosz szovjetnek kiadattak. Így a védelem jogorvoslati sem jelentkeztek kellő erővel a Kúrián.

A törvénynek ezen első fejezete alá tartozó bűncselekmények felett hozott kúriai határozatok közül, bár kisebb jelentőségűek, megemlítem a következőket: a 6. §. első bekezdésében megállapított izgatási vétségre vonatkozólag — hiven a törvény szövegéhez és szelleméhez, mely ezen izgatási cselekménynek tényálladéki elemeit szabatosan nem írta körül — kimondotta a Kúria, hogy ezen vétségnek nem tényálladéki eleme sem a nyilvánosság, sem az egyenes felhívás és elegendő, ha a használt szavak a Btk. 172. §-ának második bekezdése szerinti értelmében az izgatóság és illetve a gyűlölet érzésének kiváltására általában alkalmasak (B I. 2470/1924.). Ugyancsak ennek kapcsán, hogy az izgatás veszélyeztetési bűncselekmény lévén, nem szükséges, hogy a nyilatkozatot halló jelenlévők mindegyike az izgathatóság valami különös kellékével birjon (B I. 3362/1923.). Viszont ki kívánom emelni, hogy ugyanezen vád esetében van egy felmentő ítéletet megerősítő kúriai határozat, mely szerint ily vád esetében a bűnösség megállapításához nem elég a vádlott gyűlölete, hanem okvetlenül kell a másokban való hasonló gyűlölet keltésének a lehetősége, mert csupán ez alkalmas arra, hogy az állami és társadalmi ren-

det védő intézményeink támadásával komolyan veszélyeztessen (B. I. 2587/1923.). Jellemző különben még az elmúlt évek elfajult és sokszor nemtelen fegyverekkel megvívott politikai küzdelmeire a Kúriának egy ugyancsak a rendtörvény 6. §-a alá eső izgatással kapcsolatban hozott határozata, mellyel pénzbüntetésre ítélte, kimondván, hogy agent provocateur tervszerű fellépése, kémszerűen nyomozó egyéneknek bizalmat megnyerő és megnyilatkozásra reábiró fondorlatos eljárása a Btk. 92. §-ának alkalmazását indokoló nyomatékos enyhítő körülmény (B. I. 1655/1924.).

A rendtörvény második fejezetében, a magyar állam és a magyar nemzet megbecsülése ellen irányuló büntettek és vétségek tárgyában az eddigi kúriai gyakorlat főleg három irányban foglalkozott a felmerült kontroverz kérdésekkel.

A törvény 7. §-a a nemzetgyalázási cselekménynek tényállásdéli eleméül jelöli meg, hogy oly valótlan tény állíttassék, vagy terjesztessék, amely alkalmas arra, hogy a magyar állam vagy a magyar nemzet megbecsülését csorbítsa vagy hitelét sértse. A Kúria számos határozatban állást foglalt amellett (B. I. 3765/1923. stb.), hogy az 1921: III. tc. 7. §-ának első bekezdésében meghatározott az állam és nemzet megbecsülése ellen elkövetett vétség vádja esetében a valóság bizonyítása nem a becsület védelméről szóló 1914. évi 41. tc. 13–15. §-aiban előírt módon és feltételek mellett történik, hanem az a Bp. rendes szabályai szerint teljesítendő. Ugyancsak továbbmenőleg kimondotta, így a Szász Zoltán elleni perben (B. I. 488/1924.), hogy a 7. §. alkalmazása szempontjából, sem a valóság olyan bizonyítása, mint aminőt a becsületvédelmi törvény 16. §-a előír, sem pedig a valótlanságnak olyan megállapítása, mint amilyent a becsületvédelmi törvény 20. §-a megkíván, nem mindig szükséges, sőt néha lehetetlen is. A Kúria szerint az 1921: III. tc. a bizonyítás terhére és módjára vonatkozólag nem is tartalmaz rendelkezést és olyan esetekben, amelyekben nyilvánvalóan, tehát a valótlanság tekintetében bizonyítást nem is igénylő tények állíthatnak, amelyekben tehát a bíróság a köztudomás alapján is megállapíthatja az állított tények valótlanságát, bizonyításra nincs szükség.

Ez az állásfoglalása a Kúriának az, amely a ma is hetenként szönyegre kerülő vád tárgyává tett nemzetgyalázási esetekben az alsóbíróságoknak azt a sokat perhorreszkált határozatát vonja maga után, amellyel a védelemnek a valóság bizonyítására tett indítványát elutasítják és ítéletet hoznak bizonyításfelvétel nélkül. Önmagában véve nem volna baj az az álláspont, amely a valótlanság bizonyításának terhére az accusatori incumbit probatio elvénél fogva a vádra hárítja át és törvényeinknek megfelel az a gyakorlat, hogy a büntetőjogszolgáltatásban a feleket terhelő bizonyítási köteleesség csak az 1914. évi XL. tc. által előírt valóság-bizonyítás tekintetében áll fenn és minden más bűnügyben a szükséges bizonyítékok beszerzése, bár azt a felek is indítványozhatják, hivatalból kell, hogy történjék. Amidőn azonban a bírói gyakorlat a vádlottat, akit bár nem terhel a valóság bizonyításának kötelezettsége, de aki kétségtelenül élhet, ha akar, az exceptio veritatis bűnösséget kizáró kifogásával, a valóság bizonyíthatóságától elúti és vonatkozó indítványait elveti, viszont a kir. ügyészséget a valótlanság bizonyításának kötelezettsége alól felmenti a köztudomásra való hivatkozással, vagyis azzal, hogy az állított tények valótlanságának bizonyítása felesleges, mert azok valótlansága köztudomású, súlyos, kiszolgáltatott és védtelen helyzetbe hozza a vádlottat és alapul szolgál tömeges marasztaló ítéletek meghozatalára. Holott kétségtelen, hogy a köztudomás igen relatív fogalom, léteznek a társadalomban ellenkező köztudomások és mindenestre megtámadhatatlan perrendi jogelv, hogy a köztudomás ellenkezője bizonyítható.

Magát a tényállítás fogalmát a Kúria, bár a 7. §. itt kivételesen ellenmondást nem tűrő határozottsággal nyilatkozik, úgy látszik az egyszerű ragalmazási §-ra emlékeztetéssel kiterjesztőleg magyarázza. Ezen kiterjesztő magyarázatra jellemző az I. tanácsnak 7531/1923. szám alatt hozott határozata, mely szerint «az 1921: III. tc. 7. §-ában meghatározott vétséget nemcsak megtörténtnek állított valótlan tények állításával vagy híresztelésével lehet elkövetni, hanem olyanokkal is, amelyek mint a jövő eseményei, a lehetőség keretén belül elképzelhetők és teljesíthetők.» A tényállás szerint vádlott hivatalosan és ismeretlenül arra hívta fel a vizsgálóbíró szobájára előtt várakozó ügyfeleket, hogy béküljenek ki, mert maholnap visszajönnek a románok és az egész

Biarmegye Románia lesz. A Kúria szerint fenti tényállításban a haza erejének, értékének, ellentálló hatalmának lekicsinylése és az, hogy az országra az új megszállás szégyene újra reáharul, foglaltatik. Nézetem szerint a tett kijelentés lehetett a vádlott elképzelésének tárgya, sőt lehetett vágya és reménye is, de nem tényállítás. Tényállítás nyelvtanilag és logikailag csak megtörtént eseményre utalás lehet és kiterjesztőleg magyarázva legfőljebb mindaz, amit közvetlenül bizonyítani lehet. Egy elképzelésnek valósága vagy valótlansága azonban nem bizonyítható és pl. az a kitétel «te lopni fogsz» nem ragalmazás, hanem becsületsértés. A vád tárgyává tett cselekmény is ez esetben tehát legfőljebb a magyar állam vagy nemzet ellen használt meggyalázó kifejezés lehet és a rendtörvény 8. §-a alá esik.

(Bef. köv.)

Dr. Berend Béla.

Szemle.

— **Marquess of Reading** életrajzi adatainak kiegészítésére, amely adatokat Admeto Géza tollából közöltük, lapunk egyik barátja a következőket írja: **Mr. Rufus Daniel Isaacs** 1904-ben választott képviselővé s 1910-ben lépett be Asquith-nak 1908-ban alakult kormányába, mint Solicitor-General. Még az évben Attorney-General lett. Ezek a hivatalok nem járnak a szorosán vett kabinetnek tagságával, de **Sir Rufus Daniel Isaacs**, ki 1911-ben a titkos tanácsba meghivatott, 1912-ben abban a személyes kiténtetésben részesült, hogy a kabinet tagjává kinevezetett, amire praecedens még nem volt. 1913-ban lett Anglia főbírája (Lord Chief Justice of England), amely kinevezés a hagyományoknak megfelelt, amennyiben az Attorney-General rendszerint megkapja ezt a magas bírói állást, ha megüresedik hivataloskodása alatt. 1921-ig maradt Anglia főbírája. Ez idő alatt nem csak bírói teendőket látott el azonban, hanem a háború kitörése után a kormánynak pénzügyi kérdésekben volt tanácsadója s 1915-ben az Amerikai Egyesült-Államokban járt az angol-francia kölcsön-missio élén. **Sir Rufus** 1916-ban lett **Viscount Reading**. 1917-ben két ízben volt különös megbizatással az Amerikai Egyesült-Államokban, másodszor mint: High commissioner and special ambassador. Első hazatérése után emeltetett grófi rangra. Honfitársai az ő érdemének is tartották az Amerikai Egyesült-Államok beavatkozását a háborúba Anglia mellett. Earl of Reading 1921-ben lett indiai alkirály s öt év után visszatérve **Marquess**, ami az angol főnemességnek rangban második fokozata. Az új **Marquess** ez idén tölti be 66. életévét. Most 16 éves hivatali működés után nem visel hivatal, de a hazájának tett rendkívüli politikai szolgálatokra tekintettel Anglia legelőkelőbb politikusai közé soroztatik.

— **Mit nevezünk községnek?** A községi törvény (1886. évi XXI. tc.) 1. §-a szerint községek: a) a rendezett tanácsú városok, b) a nagyközségek, c) a kisközségek. Ez a közigazgatási jog abc-je. A 2830/1926. M. E. sz. rendelet a háztulajdont korlátozó kivételes szabályokat a községekben hatályon kívül helyezi. A rendelet utolsó szakasza azonban azt mondja, hogy ennek a rendeletnek hatálya Budapest székesfővárosra, valamint a törvényhatósági joggal felruházott és a rendezett tanácsú városokra nem terjed ki. Vajjon nem volna-e célszerű, ha a kormányrendeletek terminológiája a törvények terminológiájával összhangban lenne? Vajjon célszerű-e a rendeletek jogászatlan szóhasználatával mesterségesen fokozni jogszabályainknak azt a káoszát, amely miatt jogász és nem jogász egyformán méltán panaszkodik. Mennyi félreértésre ad alkalmat egy helytelenül szövegezett jogszabály! A rendeletet ismertető napilapok például a rendelet címének és rendelkező szakaszainak szó szerinti leközlésével félrevezették a közönséget, mert elmulasztották hozzáfűzni: Óvatosság! ebben a szövegben **község** szó alatt nem azt kell érteni, amit ez a szó a magyar jogban, a magyar törvények szerint jelent, hanem más valamit! Pedig éppen nem okozott volna nehézséget a rendelet helyes megszövegezése, csak a **községek** szót kellett volna mindenütt a szavakkal helyettesíteni: **nagy- és kisközségek**. És akkor a rendelet utolsó megszorító szakasza is felesleges lett volna.

Dr. M. K.

— **Az International Law Association** ez év augusztus 5–11. tartja konferenciáját Bécsben az eredetileg tervbe vett marseillei konferencia helyett. A konferencia napirendje a következő:

A) 1. A semlegességi bizottság jelentése. 2. A nemzetközi büntetőbírószági bizottság jelentése. 3. A kodifikálási bizottság jelentése. 4. A kisebbségi jogi bizottság jelentése. 5. A magántulajdonvédelmi bizottság jelentése. 6. A léghajózási bizottság jelentése. 7. A tisztességtelen verseny elleni bizottság jelentése.

B) 1. Jelentés a vételi ügyletről. 2. A nemzetközi csődbizottság jelentése. 3. A nemzetközi választott bírósági bizottságának jelentése.

C) 1. A C. I. F. bizottság jelentése. 2. A váltóárfolyamok bizottságának jelentése. 3. A tengerjogi bizottság jelentése.

Mint hogy kívánatos, hogy a magyar csoport lehetőleg nagy számban legyen képviselve, az érdeklődők jelentsék mielőbb részvételi szándékukat a magyar csoport főtáitkáránál (dr. Baumgarten Nándor, Budapest, V., Alkotmány-u. 10.).

— **A Magyar Elmeorvosok Egyesülete** f. évi november 7. és 8-án tartja meg a magyar elmeorvosok IX-ik értekezletét. A gyakorlati elmekörtannak kiterjedt érintkezési felülete van más tudományágakkal. Természettudományi alapon lelkiekkel foglalkozván, értékes anyagot nyújthat elsősorban a lélek-tannal foglalkozó kutatóknak, viszont a pszichológiai modern beállítások és felfogások új ösvényeket tárhatnak fel az elmeorvos számára pszichiatrikus kérdések elmélyítésére. De számos érintkezési pontja van az elmekörtannak a jogtudományokkal is úgy a büntető, mint a polgári jog terén. Az elmeorvosok egyesülete felkéri mindazokat, akiknek megtárgyalásra igényt tartó témájuk vagy gyakorlati célú javaslatuk van, hogy azt megvitatásra hozzák az értekezlet elé. Az előadás címe legkésőbb június hó végéig az Egyesület titkárával (dr. Décsi Károly, I., Kékgolyó-utca 5.) közlendő. Az Értekezleten egy orvosi és egy jogi referátum lesz. Az orvosit dr. Sarbo Artur professzor tartja. Címe: «Újabb szempontok a központi idegrendszer mozgási berendezésében, különös tekintettel az extrapyramidalis rendszerre». Dr. Szladits Károly ny. r. egyetemi tanár referátumának tárgya: «Milyen mértékben és milyen feltételek mellett lehetne az elmebetegek cselekvőképességét szerződéses és végrendelkezések tekintetében elismerni nem vitatott elmebetegség esetében és úgynevezett világos pillanatok felvétele nélkül is?»

— **A háborús évek jogszolgáltatásáról** számol be az országnak 1915—1918. évi közállapotait feltüntető kormányjelentés, amelyet az orsz. stat. hivatal most adott ki. Minden statisztika óvatosságra int a következtetésekben, de különösen áll ez a háborús évek adataira, amelyeket a békeévekkel egybevetve sohasem szabad szem elől téveszteni a társadalom szerkezetének és a gazdasági helyzetnek a hadiállapotokozta változásait. Ezért egyelőre a jellemző szám adatok közlésére szorítkozunk anélkül, hogy azokból végleges következtetéseket vonhatnánk le. Szembeszökő, hogy a járásbírószági *polgári perek* száma 842,075-ről (1913.) fokozatosan majdnem egy negyedre : 215,438. (1917.) csökkent. Ezzel szemben a törvényszékhöz érkezett új perek száma 1915-ben 26,385, 1916-ban 31,255, 1917-ben 34,466 volt tehát kétségtávon kívül emelkedő irányzatot mutat. Házassági perekben a háború első két évében rohamos (64%) a csökkenés, a következő években lassú emelkedés mutatkozik. Érdekes képét adja a gazdasági életnek a *közjegyzői okiratok* számának csökkenése, amely mélypontját 1915-ben éri el, lényeges az emelkedés a következő években, midőn az ingatlanforgalom a fokozatos pénzromlással kapcsolatban intenzívebbé válik. A *kriminalitásnak* a háború alatt tudományosan bejósolt apadása 1916-ig tart, már 1917-ben emelkedő a tendencia, különösen a törvényszéki, súlyosabb ügyekben. Míg 1916-ban 76,521, addig 1917-ben 107,748 volt a törvényszéki bűnügyekben feljelentettek száma. Legjellemzőbb a női kriminalitás szaporodása : az 1910—1913. évek átlagában a nők 15,8%-át tették az összes elítélteknek. 1917-ben e percentszám már 43,1%-ra szökött, ami elég világosan illusztrálja az intenzívebb részvételt a gazdasági helyzetben és a nyomor fokozódását. Ha nem is ily mérvben, de emelkedő irányzatú a fiatalok bűnözése is (1913—31,9%—1916—36,3%). Meglepő az alkohol élvezetével összefüggő bűntettek csökkenése 14,9%-ról 1913-ban 2,6%-ra 1917-ben. Abban, hogy az írni-olvasni tudók száma az elitáltak közt az emelkedő kriminalitás ellenére alig változott, a hivatalos kommentár, «ismételve igazoltnak látja, hogy a kultúra nem volt erős védőbástya a bűnözés ellen.» Ez nemcsak azért, tévedés, mert írni-olvasni tudás még nem kultúra, hanem azért is, mert a háborúval kapcsolatos kriminogén tényezők sokkal elemibb erővel hatnak, semhogy azzal szemben a kulturális tényezők érvényesülhetnének. Sajnos, a kultúra magát a háborút sem tudta megakadályozni.

— **Inhalt.** Aktuelle Fragen. — Dr. B. Lévy Rechtsanwalt : Der Wirkungskreis der Kammerschiedsgerichte im Rahmen des Gesetzes über den unlauteren Wettbewerb. — Dr. E. Kármán Gerichtshofrichter a. D. : Aus der Vergangenheit der Staatsanwaltschaft. — Dr. B. Berend Rechtsanwalt : Fluktuation unserer strafrechtlichen Spruchpraxis in politischen und Pressprozessen seit 1920 — Rundschau. — Spruchbeilage.

Eladó ügyvédi iroda. Igen jömenetelű ügyvédi iroda elhalálozás miatt, irodai berendezéssel, törvénytárral és összes kintlevőségeivel eladó. Értekezni lehet dr. Kanász Nagy Sándor ügyvéddel, Szentés.

Dunántúli jól bevezetett iroda vezetésére, esetleg átvételére kérem nőtlen kollega jelentkezését. Telefon : 34—24.

Most jelent meg!

SZTEHLO KORNÉL

A HÁZASSÁGI PER KÉZIKÖNYVE

Tekintettel a magyar kir. Kúria gyakorlatára
A szomszéd államok házassági jogának ismer-
tetésével

A jogi irodalom nélkülözhetetlen újdonsága

A házassági perek teljes anyagának összefoglalása,
mely magába foglalja az utóállamok joggyakorlatát is

Ára 81,250 korona

Kapható a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) R.-T.
könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrassy-út 21.
és minden könyvkereskedésben

Dr. EGYED ISTVÁN

egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró

MAI KÖZJOGI BERENDEZÉSEINK

Előszóval ellátta

Dr. TÉRFY GYULA, kir. kúriai tanácselnök

Második kiadás

Az új bővített kiadás tartalmazza a legutolsó törvények
magyarozatát is

Ára 35,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrassy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Sebestyén Samu budapesti ügyvéd: Resonanciák. — Dr. Miskolczy Ágost kir. ügyész: Aktuális-e a nemzetgyalázási törvény eltörlése? — Szemelvények az Ügyvédi Tanács gyakorlatából. — Jogirodalom. Dr. Auer Görgy kir. ügyész: Dohna: Büntető perjog. — Szemle.

Melléklet: Magánjogi Döntvénytár XIX. köt. 6. ív. — Büntetőjogi Döntvénytár XIX. köt. 6. ív.

Resonanciák.

1. A részvénytársaságokról Rathenau¹ kimutatja, hogy ezek mai mivoltukban valami egészen különbözök attól, amit azok nyugati feltalálói és törvényhozói — franciák, belgák és angolok — akartak és teremtek. A francia részvénytársaságok közül még sok elég közel áll az eredeti képhez. Korlátozott számú kereskedők — talán heten vagy tizen — azt határozták, hogy közösen olyan vállalkozáshoz fognak, amely az egyéni kereskedő vagyoni eszközeit meghaladja, vagy amely olyan kockázatokkal jár, hogy nem kívánnak teljes vagyonukkal felelni. Ezért alapították az anonyim társaságot, melynek tőkéje a kikerekített részvénytőkére van osztva, úgy hogy mindenkinek szabadságában van, hogy viszonyai szerint többel vagy kevesebbel járuljon hozzá. Ezt a társaságot azért alakították, hogy saját közös üzletüket igazgassák, nem pedig, hogy idegen üzletvezetésre ügyeljenek fel; az igazgatótanács tagja minden nagyobb mértékben érdekelt, azok kivételével, akik nem kívánnak személyes tevékenységet kifejtetni; rajtuk kívül kezdetben ritkán kívülálló, alkalomadtán egy-egy szakember. Ezek az igazgatók intézik az üzleti ügyeket. Hetenkint — szükség szerint többször — ülést tartanak és megtanácskozzák az összes fontosabb mozzanatokat.

Ezzel a képpel állítja szembe Rathenau a részvénytársaságot, amint ez Németországban kifejtett. A mi részvénytársaságaink a gazdasági és jogi eredet közösségénél fogva az utóbbi részvénytársaságok módjára alakultak és fejlődtek. Ma olyan ügyvitelről, amilyenről a fentírt kép van rajzolva, csak olyan részvénytársaságnál lehet szó, amelynek üzlete és ehhez képest alaptőkéje is csekély méretű, vagy családi részvénytársaságnál. Ha azonban olyan részvénytársaságra gondolunk, amelynél az elérendő cél a vállalatnak hatalmas mérethet való kitágítása, erre a célra új kibocsátású részvények segítségével idegen pénzek lekötése, a technikai kultúra minden vívmányának felhasználása, megértjük, hogy az igazgatóság sem alkalmas a társaság ügyeinek közvetlen vezetésére, annál kevésbé a közgyűlés. Ez magyarázata annak, hogy a mai részvénytársaságban a vezérigazgató igazgatja a társaságot s az ő intuíciója dönt a társaság elsőrendű fontosságú érdekeiről. E mellett az igazgatóság, vagy az ez által kiküldött végrehajtóbizottság szerepe gazdasági értelemben jelentéktelen.

Ez így kétségtelenül helytelen, de a problémát idáig megoldani még nem sikerült. Klein Ferenc találóan jellemzi ezt a helyzetet úgy,² hogy annak, ha az igazgatóság, felügyelő-bizottság és közgyűlés kölcsönösen egyensúlyban vannak, nyugvó állapot az eredménye. A Vorstand nem a társaság végrehajtó organuma, hanem a valóságban maga a társaság, a társaságnak nevezett,

üzleti tevékenységet kifejtő, cselekvő gazdasági egyén. Tőle mindenekelőtt a vállalat üzemére vonatkozó, termékenyítő, alkotó kezdeményezést várnak; az ő koncepciói, az ő üzleti politikája, nem a közgyűlésé, döntők a társaság üzleti eredményére nézve. «A felelősség tudatának, amelyben kulminál a részvényes védelme erkölcsi és gyakorlati értelemben, kell, hogy üzleti iniciatívával, munkakedvvel és merni akarással lakozzék ugyanabban a lélekben: ez az egyedüli, pszichológiai tekintetben lehetséges forma olyan üzletvezetésre nézve, amely a részvénytársasági vállalatot *nyereségesen* folytassa» (u. o. 63. és köv. l.).

2. A határidőügyletek jogi természetére nézve dr. Nussbaum, a jeles berlini professzor tanítására hivatkozunk (az Ehrenberg által kiadott Handbuch des gesamten Handelsrechts IV. k. 2. részben.) E szerint úgy az árú-, mint a gabonahatáridőügyletben az ügyletek nagy része az ú. n. biztosító vagy arbitrageügyletek karakterét viseli. Ezen fogalom jelentőségét Nussbaum professzor néhány példán ismerteti. «Ha nagymalom, mely gabonaszükségletét előre kénytelen fedezni, földbirtosokkal hosszú tartamú szállítási szerződéseket köt, jelentékeny kockázat érheti abban az esetben, ha a gabona a szállítás időpontjában árban csökken, mert a gabonáárak csökkenése nyomja a lisztárakat is. Ezt a kockázatot elkerülendő, a nagymalom a gabona bevásárlásával egyidőben ugyanakkora mennyiséget ad el a tőzsdén körülbelül ugyanarra a szállítási határidőre. Ha az árcsökkenés bekövetkezik, a malom a tőzsdén kötött engagement-t fedezeti vétellel fejezi be. Az ezen elért nyereség kiegyenlíti azt a veszteséget, amelyet a malom a szállítási ügyleten az árcsökkenés következtében szenvedett... A tőzsdén kötött ügylet ennél fogva biztosítás módjára hat; ez magyarázza a biztosító ügylet kifejezést. Ugyanilyen módon a gyapotszövőgyár, amely hosszab tartamra nagyobb fonaleladásokat kötött le, a gyapotárak erős hullámzása miatt az eladásokkal egyidőben a tőzsdén gyapotot fog határidőre vásárolni, hogy ezzel a tőzsdei engagement-nal egyensúlyt tartson a szállítási ügyletek kockázatával szemben... Spekulációról tehát nem lehet szó».

3. Az ezidei Hitelj. Dtárban (41. sz. eset) közöltük a Kúriának a részvényesek szindikátusi szerződése érvényessége kérdésében hozott határozatát.³ Ehhez már ott kifejtettük azt a nézetünket, hogy ez a döntés, mely szerint a részvényeseknek olyan megállapodása, mely őket szavazó joguk szabad gyakorlásában korlátozza, törvénybe ütközik, helytelen, mert a részvényesek érvényesen köthetnek szerződést és érvényesen kötelezhetik magukat ebben arra, hogy részvényeik alapján őket megillető szavazó jogot a szerződésben kikötött módon fogják gyakorolni. Ez nem ütközik sem a részvénytársaság fogalmába, sem a törvénybe, sem a jó erkölcsökbe. Az, hogy a Kúria határozatának az a megokolása, hogy a részvényesek említett, ú. n. szindikátusi megállapodása a részvénytársaság fogalmába, illetve a törvénybe ütközik, nem helytálló, kevésbé fontos, mint az, hogy a Kúria a részvényesek azon megállapodását egyáltalában — bár helyt nem álló megokolás alapján — érvénytelennek jelenti ki. Ezek a részvényesi megállapodások gazdasági értelemben ugyanis sokkal inkább érdem-

³ A határozatnak sem a jogi irodalomban, sem a bírói gyakorlatban előzménye nincsen. Grecksák cikke, Társulajdonosok a részvénytársaságban (?), Keresk. Jog 1923. évi 6. számában, nem ezzel a tárggyal foglalkozik, különben is konkrét per alkalmából íródott. A Hitelj. Dtárban kifejtett nézelemmel egyezően dr. Beck Salamon a Pester Lloyd f. é. július 11-iki számában.

¹ Vom Aktienwesen. Eine geschäftliche Betrachtung.

² Die neueren Entwicklungen in Verfassung und Recht der Aktiengesellschaft (32. és köv. lapok.)

lik meg a társasági szerződés elnevezését, mint az alapszabály, amelyet a német jogi nomenclatura ezzel az elnevezéssel illet. A részvényesek szindikátusi megállapodása megelőzi vagy kíséri a részvénytársaság alapítását. Enélkül a legtöbb részvénytársaság-alapítás elmaradna. De a részvénytársaság megalakulásával sem szűnik meg a szindikátusi szerződések nagy üzleti jelentősége. Aki ismeri a gyakorlatot, tudja, hogy mindenrendű részvénytársaság részvényesei között, tehát nemcsak a társaság alakulásakor a részvényjegyzők között, ilyen szerződések kötése a legkülönbözőbb gazdasági célokkal igen sűrűn fordulnak elő. Ezek a szerződések biztosítják a többi között, nemcsak a részvényesek többségének együttmaradását, hanem a részvények elhelyezhetését is, mert alig akad részvényes, aki jelentékenyebb, de magábanvéve mégis kisebbséget tévő részvénytulajdonosnak hajlandó volna átvinni anélkül, hogy a többségbe bekapcsolódjék; viszont az eladónak is érdeke, hogy a részvények átvevője ne rendelkezessék az átvett részvényekkel korlátlanul, mert ebben az esetben nem kívánatos (pl. ellenkező érdekű személyek, sőt versenycégek) elemek nyugtalaníthatnák, gátolhatnák a társaság működését. Mindezek a célok legitímek és a részvényesek szuverén belátása szerint az általuk gyakorolható szavazójogra korlátozva, szerződések kötése által megvalósíthatók. Nem szorul magyarázatra, hogy minden részvénytársaságra egyébként is csak károkkal járna, ha működésének iránya, eredménye a közgyűléseken véletlenül kialakuló többség akaratától függne. De a részvényeseknek a saját védelmükre is szükségük van szindikátusi szerződések kötésére.

Ezek a szindikátusi szerződések teszik tehát a részvényesek organizációját. Ezt lehetetlenné tenni a szindikátusi szerződéseknek érvénytelenné nyilvánításával annyi volna, mint a részvénytársaságot is desorganizálni.

Dr. Sebestyén Samu.

Aktuális-e a nemzetgyalázási törvény eltörlése? *

I. Igen tisztelt Szerkesztőség!

A Jogtudományi Közlöny f. é. július 1-én megjelent számának egyik cikke az 1921. III. tc. eltörlésének kérdésével foglalkozik. Legyen szabad a cikk fejtegetéseire néhány észrevételt tennem, mert abban a meggyőződésben vagyok, hogy a cikkben foglalt okadatolás nemcsak téves, de bizonyos vonatkozásában egyenesen kihívja az ellentmondást.

Az Átv. egy lustrum óta van érvényben. Alkalmazására sajnos, sűrűn került a sor, ami mellett bizonyít, hogy hézagot töltött be meghozatalakor. Nagyon fontos körülmény ez, ha visszamelékezünk arra, hogy a törvényjavaslat tárgyalásakor kevés számú ellenzői azzal érveltek, hogy a törvény felesleges, mert a Btk. mellett újat nem tartalmaz az. Ha a törvény alá vont és jogerősen elbírált eseteket nézzük, azt kell megállapítanunk, hogy nagyon sok esetben oly cselekményekről volt azokban szó, amelyek az Átv. nélkül üldözni aligha lehetett volna. Emellett tény az is, hogy a törvénynek eltörlését egyetlen komoly tényező sem követelte eddig. A Jogtudományi Közlöny is elismeri ezt, de azt állítja, hogy az élet bebizonyította annak a törvénynek lehetetlenségét és kártékonyosságát. A cikk szerint a törvény iparszerűen termeli a besugókat s nem tudta megvédeni a franküggyel kapcsolatos ország-rágalmazásoktól legélethevágóbb érdekeinket, jóllehet kisebb, jelentéktelen esetben látjuk nagy szigorral való alkalmazását.

Ez az érvelés kong az ürességtől. A besugó, ha az alaptalanul vádaskodót, a névtelenségbe burkolózó gyanúsítót értjük rajta, nem igen köti magát külön törvényhez vagy külön büncselekményhez. A besugók szereplését tehát ugyanegy joggal lehet más törvény rovására is írni. Szerény véleményem szerint ezt a vádat különben is csak oly törvényalkotás ellen lehet és szabad felhozni, amely a bizonyítékok beszerzése dolgában tartalmaz a polgárok szabadságát veszélyeztető intézkedéseket. Vagy tán csak nem akarja azt állítani a cikk, hogy az Átv. alapján pusztá besugásra, bizonyíték nélkül is el lehet ítélni valakit? A besugók működése illetve tömeges jelentkezése egyébként a történelem szerint mindig oly időkben virágzik, amikor személyhez tapadó önkényuralom nyomása alatt szenved egy ország és minden intézménye, amikor az alkotmány biztosítékait egy tyraunus tartja kezében s azokkal, mint színpadi kellékekkel bánik el. Így történt ez a Tacitus leírta

korszakban. Vagy amikor világot megváltó jelszavak cégére alatt kannibálok tartják kezükben a közhatalmat, amikor a gyanúságot is büntetendő cselekménnyé nyilvánítják. Így történt ez a francia rémuralom idején, hogy a szovjetek gépénját és csekáját ne is említsem.

Azt elismerhetjük, hogy a franküggyel kapcsolatos rágalmazó hadjáratl szemben a törvény tehetetlen volt. De miért? Azért, mert a hadjárat résztvevői a külföldön garázdálkodtak s így a bűnvádi üldözésnek még lélektani hatása sem érvényesülhetett volna velük szemben. Ez azonban nem lehet a törvény hibája, ez megokolásra sem szorul.

Azt is elismerhetjük, hogy a törvény szövegezése nem éppen kifogástalan s hogy egyes jelentéktelen, sőt majdnem a bűnvádi üldözés komolyságával összeegyeztethetetlen esetekre is lesújtott a törvény. Ezek a hibák azonban inkább a törvény alkalmazásának kérdései, mint a törvény alap gondolatának és célzatának fogalmi körébe tartozó dolgok.

Nem jogászai érv tehát ez sem a törvény ellen, mert hiszen az ilyen, mondjuk, szépséghibák helyesebb gyakorlattal kiküszöbölhetők. De vajjon más, régi, jól bevált törvények alkalmazásánál nem áll elő néha oly eset, amikor summum ius, summa iniuria?

Hogy a cikk a nemzetgyalázás bűnvádi üldözését elvileg elveti, azt nagyon is egyéni felfogásnak tartom, mert az az érve, hogy «a nemzeti becsület sokkal magasabb fogalom, semhogy sértettként a sértő színvonalára süllyedhetne» semmiképpen sem meggyőző s ugyancsak abban a hibában szenved, hogy más büntetőjogilag védett magasabb fogalmakra és szent érdekekre is éppúgy vonatkoztatni lehetne. Ily felfogás mellett aztán csakugyan a tolvajokra, csalókra, zsarolókra stb. efféle bűntevőkre szorítkozhatnák a Btk.-vek alkalmazása. Remélem, eddig a határig a cikkíró mégsem óhajt menni, bár, ha következetes akar lenni, el kell mennie.

De másrészt tudnunk kell, hogy nem arról van itt szó, hogy «részeg parasztleányok káromkodásai» vagy «hálószoza-beszélgetések» során elhangzott kijelentésekkel szemben az ország becsülete helyreállíttassék, «szanáltassék» vagy mintha rá volna szorulva az ország arra, hogy holmi rongy fráterek gyalázkodásaiért avagy véletlenül, megfontolatlanul, a megtámadott fogalomtól elütő okból keletkezett indulat hatása alatt kiejtett ostoba szavakért az ország elégtételt kapjon. Teljesen téves, sőt hamis érvelés ez. A dolog lényege egyszerűen az, hogy az állam jogi rendjét, a communis opinio-t sérti az, hogy valaki nemzetgyalázó kijelentést engedhessen meg magának. Anélkül, hogy demokráciájukra büszke államok törvényhozására hivatkoznám, péld. a cseh-szlovák állam példájára, mit gondol a cikkíró, hogy akármelyik állam, az Észak-amerikai Egyesült-Államoktól Libéria néger köztársaságig, eltűné-e azt, hogy a nagy nyilvánosság előtt becsméreljék az államalkotó nemzetet, gyalázzák intézményeit trágár szavakkal, képtelenül hazug rágalmakkal?

Vagy a cikkíró szerint nekünk tilos ily törvényeket hozni? Vagy nem értünk ehhez a kérdéshez? Miért?

Annyit azonban mindenesetre meg lehet állapítani, hogy nem szorultunk semmiesetre sem arra, hogy Henri Barbusse úrtól fogadjunk el jogi tanácsokat, akire pedig a cikkíró mint főszakértőre hivatkozik ebben a kérdésben.

Vajjon meggondolja-e az igen tisztelt Szerkesztőség, hogy sokakban a sajnálkozás, sőt szégyenkezés érzetét keltette fel az, hogy az a Barbusse-féle idézet egy magyar jogi szaklapban, mint méltánylással kísért megnyilatkozás megjelenhetett.

Henri Barbusse szépirodalmi működéséről lehet valakinek bármily hízelgő véleménye, azonban azt meg kell engednie, hogy nagy önhittség és vakmerőség jellemzi őt, amidőn bírálja egy olyan ország törvényeit, amelyet nem is ismer. Arról ne is szóljunk, hogy ennek az úrnak a kérdés elbírálásához szakképzettsége aligha van. De tegyük fel azt a kérdést is, hogy van-e joga egy ezeréves kultúrájú országot megvetőleg balkán-államnak nevezni s vele kapcsolatban az emberiség legsötétebb korszakait emlegetni? Vajjon nem emlékszik ez az úr arra, hogy míg egy valóban balkán-országból enyhén szólva kiebrudalták, mint politikai ügynököket, addig Magyarországon nyugodtan adhatott interjúkat, sőt a háború kellős közepén, a gyilkos cenzura mellett is megjelenhetett egy munkája magyar nyelven, amelynek célzata ugyancsak nem volt messze a bolsevista tör heggyétől? Aztán az is furcsa, miért nem kritizálja ez az úr inkább hazája törvényeit, amelyek elég kellemetlenséget

* V. ö. július 1-i számunk vezető cikkét.

okoztak neki is éppen olyan velleitások miatt, amelyeket az Átv. üldöz? Talán nem meri? Magyarországot sértegetni mindenesetre mentesebb a kockázattól, ennyit el lehet hinni neki.

Végezetül legyen szabad még a következőket megjegyezni. Nehezen érthető az a gúny, amelyet a cikkíró megenged magának akkor, amidőn azt mondja, hogy most már vagy Barbusse ellen kell indítani bűnvádi eljárást vagy el kell törölni a törvényt. A felállított alternatíva mindenesetre szűkkörű. Vannak más alternatívák is ebben az ügyben. Annyi azonban bizonyos, hogy ez a gúny inkább a cikkíróra nehezedik, Henri Barbusse úr állampolgári nyilatkozatai pedig oda tartoznak, ahol annak a bizonyos hajdúnak a harangöntésről kifejtett nézeteit foglalták rendszerbe.

Vagyok az igen tisztelt Szerkesztőség iránt

Budapest, 1926. évi július hó 7.

mély tisztelettel
Dr. Miskolczy Ágost,
budapesti kir. ügyész.

* *

II. Nem óhajtottunk a levélíróval behatóbb vitába bocsátkozni, mert véleményünk szerint a Btk.-nek valóban az a sajátképpeni feladata, hogy «tolvajok, csalók, zsarolók stb. efféle bűntevők» ellen nyújtson védelmet, ideértve természetesen a gyilkosokat és pénzhamisítókat is s hogy szabatosan körül nem írható «magasztos fogalmak» részint nem szorulnak, részint nem alkalmasak a büntetőjog védelmére. Valóban azt hisszük, hogy kaucuk tényálladékok poenalizálása, amelyeknek értelmezése alkalmazójuknak politikai meggyőződése szerint váltakozik, a véleménynyilvánítás korlátozásával jobban sértik idehaza az állam és a nemzet érdekeit, mint amennyire tekintélyét odakünt megvédeni képesek. Minthogy tehát beismerésben vagyunk, lemondhatunk a védekező polémiáról. Annál is inkább, mert az alapvető kérdésben, nevezetesen a büntetés mindenhatóságának kérdésében, a levél írójától áthidalhatatlan elvi ellentét választ el. Mi ugyanis nem hiszünk az erőszak hatékonyságában, ha az gondolatokkal száll harcba s a büntetésben rejlő kényszert mint nevelő eszközt is csak azokkal szemben tartjuk eredményesnek, akik *minden* társadalmi rendnek ellenségei. Viszont a meggyőződés gonosztevőit, akik hitük szerint igazságosabb, haladottabb, tehát emberibb társadalmi rendért küzdenek, a büntetés kényszere csak ideig-óráig félemlítheti meg, de történeti tapasztalat szerint épp oly kevésbé alkalmas nevelésükre vagy ártalmatlanná tételükre, mint ahogy az eretnek hit erejét nem sikerült máglyákkal és a történelem középkori színpadának egyéb kellékeivel megtörni. Mint ahogy — bocsánat, hogy ismét költőre hivatkozom — Lenau megírta:

Das Licht vom Himmel lässt sich nicht versprengen
Noch lässt der Sonnenaufgang sich verhängen
Mit Purpurmanteln und mit dunklen Kuten.
Den Albigenfern folgten die Hussiten
Und zahlten blutig heim was jene litten,
Nach Huss und Ziska kommen Luther, Hutten,
Die dreissig Jahre, die Cevennenstreiter,
Die Stürmer der Bastille — und so weiter!

Pedig a vallásvédő törvények «hatályosabbak» voltak, mint a társadalomvédő törvények. Mégis azokat, akiket az évezredek tanulsága meg nem győzött, a mi érvelésünk aligha győzhetne meg.

Ha tehát eleve lemondunk is a vitatkozásról és a véleménynyilvánítás tiszteletének dokumentálására erőszakot még az ellenvélemény elhallgatásával sem alkalmazunk, a levélíró egy-két ténybeli félreértését mégis kötelességszerűen helyre kell igazítanunk:

1. Nem állítottuk, hogy a besugás, amelynek társadalomlélektani hátterét éppen a levél írója oly találóan jellemzi, csak az Átv. alapján lehetséges. Van azonban az 1921. III. tc.-nek néhány rendelkezése, amely a besugást éppen e törvény deliktumainál különös hathatósággal mozdtítja elő. Így a 3. §. feljelentési kötelessége a 4. §. mentességével kapcsolatosan, így az 5. §-ban büntetett négy szemközti izgatás és a 7. §-ban poenalizált négy szemközti nemzetgyalázás. Félreértette a levélíró úr a besugás erkölcsi értékelését is, amely egészen független attól, hogy a gyanúsítottat csak bizonyíték (pl. a feljelentő eskü alatti vallomása!) alapján ítélik el. A feljelentés alapossága sem változtat azon, hogy:

Der grösste Schuft im ganzen Land
Bleibt immer der Denunziant.

2. Arra a költői kérdésre, vajjon mit gondolunk, hogy «akármelyik állam, az Északamerikai Egyesült-Államoktól Libéria néger

köztársaságig eltűrné azt, hogy a nagy nyilvánosság előtt becs-méreljék az államalkotó nemzetet stb.» — kénytelen vagyok megadni a prózai felvilágosítást, hogy a tőlünk nyugatra fekvő államok valóban eltűrik, sőt Magyarország is eltűrte 1921-ig (lásd Berzsényi, Széchényi, Petőfi munkáit) és nincs okunk hinni, hogy hazánk reputációja a nagy világban kisebb lett volna a háború előtt, mint a háború után. Libéria büntetőjogát ugyan nem ismerjük oly részletességgel, mint a levél írója, de a nyugati államok közt nincs egy se, amelynek büntetőtörvénye a nemzetgyalázás tényálladékat büntetné. Az olasz kodex (123. és 126. cikk) bünteti azt, aki *nyilvánosan* gyalázza (vilipende) az országgyűlést és az állam alkotmányos intézményeit, a norvég Btk. 135. §-a bünteti az alkotmány vagy a hatóság nyilvános kigunyolását, a német Btk. 131. §-a a Staatsverläumdung-ot, de az 1925. évi német javaslat ezt a rendelkezést is elejtette. Épp így ellene nyilatkozott az 1923-ban előterjesztett «társadalomvédő» javaslatnak a svájci referendum.

3. Henri Barbusse és a harangöntő hajdu viszonyának helyesebb értékelése (valamint esetleges szíves kitiltás végett) ajánljuk a levélíró figyelmébe nevezetnek *Les bourreaux* címmel épp most és már 1920-ban *La lueur dans l'abime* címmel megjelent munkáit, amelyekből kitűnik, hogy a költői tehetség nem szükségképpen akadály a büntetőjogi hozzáértésnek. Végül pedig legyen szabad örömmel megállapítanom a kritikai szabadság újabb fejlődését, amely abból a tényből tűnik ki, hogy a kir. ügyészségnek a levelet író nagy érdemű tagja a kifogásolt Barbusse idézetre cikkel és nem — vádirattal felelt. Gondolati ellentéteket valóban több sikerrel lehet szaklapokban, mint büntető-itéletekben eloszlatni.

Szemelvények az Ügyvédi Tanács gyakorlatából.

I. Az ügyvédjelöltnek, mint az ügyvéd helyettesének fegyelmi felelőssége.

A kir. Kúria Ügyvédi Tanácsa az elsőfokú fegyelmi bíróság határozatát helybenhagyja. *Indokok:* Az elsőfokú bíróságnak az Ü. r. 15. §-a idézett rendelkezésének abbéli értelmezése mint hogyha ezen §. a szándékosság esetét kivéve a helyettes ügyvédjelöltet az ez által elkövetett hibák és mulasztásokért a fegyelmi felelősség alól a főnök ügyvéd ezek miatti felelősségének megállapítása által egyáltalában és teljesen felmentené, merőben téves. Ellenkezik ez a magyarázat nem csak a jog azon alapvető tételével, hogy a saját tényeiért kiki saját maga felelős, hanem az Ü. r. ama tételes rendelkezéseivel is, melyek az ügyvédjelöltek fegyelmi felelősségét intézményesen megállapítják és a 108. §-ban az abból folyó megtorlás módját és mértékét is meghatározzák.

Helyes értelme az itt idézett törvényhelyeknek ennél fogva csak az lehet, hogy az ilyen hibák és mulasztások folytán előállható magánjogi jogkövetkezményekért ne a megbízást adott féllel semminemű jogviszonyban nem álló helyettes ügyvédjelölt, hanem a megbízást vállalt ügyvéd legyen a megbízónak és harmadik személyeknek felelős, ami azonban amannak fegyelmi felelősségét egyáltalában nem érinti.

Helyben kellett hagyni azonban a fegyelmi bíróság határozatát azért, mert a tanács az ügyvédjelölt terhére annak panaszbeli ténykedésében sem szándékosságot, sem fegyelmi úton megtorolható hibát vagy mulasztást fennforogni nem látott.

Az ügyfél érdekeinek megvédése körül követendő irányt, módot, mértéket és jogeszközt ugyanis ellentétes vagy korlátozó külön utasítás hiányában a helyettes ügyvédjelölt éppúgy, mint maga az ügyvéd is lelkiismerete és legjobb belátása szerint saját maga határozza meg. Hogy ilyen külön utasítással a helyettes jelöltet a jelen esetben akár a megbízó fél akár a főnök ügyvéd ellátta volna, adat fel nem merült.

A panaszos által kért perirat beszerzést a tanács azért nem rendelte el, mert a beszerezni kívánt periratok tartalmának tüzetesebb ismertetése a fentebbiek megállapítása után jelen ügy elbírálásánál feleslegesnek mutatkozik (Üt. 79/1926.).

II. Az első évi tagdíj ki nem fizetésének következményei.

A kir. Kúria Ügyvédi Tanácsa az ügyvédi kamara választmányának végzését megváltoztatja, a folyamodót a végzésben fel-

hozott okból felvételi kérelmével elutasíthatónak nem találja és ehhez képest a válaszmányt további eljárásra, valamint újabb határozat hozatalára utasítja. **Indokok:** A kir. Kúria Ügyvédi Tanácsának állandó gyakorlata szerint az ügyvédi kamara tagságdíj nem fizetése egymagában nem lehet tárgya a bejegyzett ügyvéd elleni fegyelmi eljárásnak és fegyelmi eljárás alapjául csak akkor szolgálhat, ha az ügyvéd terhére a nem fizetéssel kapcsolatban vétkeesség is mutatkozik megállapíthatónak, mert az 1874:XXXIV. tc. 18. §-a kimondja ugyan, hogy az ügyvédi kamara évi illetményt vehet ki tagjaira s ezzel a kamarai tagok irányában törvényszerű fizetési kötelezettséget állapít meg; ámde ugyanezen tc. 68. §-a szerint fegyelmi vétséget csak az az ügyvéd követ el, aki az említett törvény rendeleteit — s így ezek között a kamarai tagdíj fizetésére vonatkozót — vétkesen szegi meg.

A folyamodó az ügyvédek lajstromába való felvétele iránt előterjesztett kérelmével kapcsolatban a felvételi díj és az első évi tagsági díj megfizetése alól felmentése vagy e díjak hitelezése iránt is kérelmet terjesztett elő és kérelmét anyagi helyzetével indokolta. Ezzel szemben a felterjesztett iratokban nincsen arra nézve adat, hogy a folyamodót a szóbanforgó díjak megfizetésére szóló felhívás nem teljesítésében vétkeesség terhelné s annál kevésbé van adat annak valószínűsítésére, hogy vétkeessége oly fokú lenne, amely miatt őt az ügyvédségtől bizonyos időre vagy örökre el kellene tiltani.

Minthogy pedig az 1874:XXXIV. tc. 3. §-a szerint az ügyvédek lajstromába való felvételt a folyamodónak csak oly magatartása esetében lehet megtagadni, mely miatt őt az ügyvédség gyakorlatától el kellene mozdítani, a folyamodónak a kamarai díjak nem fizetése körüli magatartásában azonban ily körülménynek az eljárás eddigi adatai szerint nyoma nem észlelhető: A fellebbezéssel megtámadott végzést meg kellett változtatni és a válaszmányt a még nem tárgyalat kérdések tekintetében további eljárásra és újabb határozat hozatalára kellett utasítani. Budapest, 1926 április 17. (Üt. 2737/1926.).

Jegyzet: Több ügyvédi kamara azt a gyakorlatot követte, hogy az ügyvédek névjegyzékébe való felvétel előtt felhívta az ügyvédet, hogy fizesse meg a felvételi díjat, az első évi tagdíjat és nyugdíjárulékot, s ezen összeg megfizetése előtt megtagadta a felvételt.

A Kúria ügyvédi tanácsa éveken át megváltoztatta ezeket a határozatokat és elrendelte a felvételt.

1920. évben a Kúria ezt a gyakorlatot megváltoztatta és a kamarák elutasító határozatát helybenhagyta, vagyis kimondotta azt, hogy a kamara jogosan teszi függővé a felvételt a fenti összegek megfizetésétől.

Ezen gyakorlattal szakít az ügyvédi tanács fenti határozata.

Mint a határozat indokolásából kitűnik, a Kúria nem tekinti azt a szabályt, hogy a felvétel előtt a felvételdíj és tagdíj megfizetendő, egyszerű közigazgatási intézkedésnek, hanem olyan kérdésnek, amely morális, sőt fegyelmi szempontból bírálható el.

A Kúria okfejtése szerint: az Ü. r. 3. §-a értelmében megtagadandó a felvétel, ha az ügyvéd olyan cselekményt követett el, amely miatt őt az ügyvédségtől el kellene mozdítani. Ugyancsak ezen okfejtést követve, a Kúria megállapítja azt is, hogy a tagdíj meg nem fizetése ilyen cselekménynek minősíthető, ha a nem fizetést az ügyvéd szorult anyagi helyzete nem igazolja és őt a késedelem körül súlyos vétkeesség terheli.

Az eddigi gyakorlat szerint a tagdíj nem fizetése nem volt fegyelmi vétség. Az első évi tagdíj megfizetésére való felhívás a bejegyzés előtt csupán közigazgatási intézkedés volt.

Hogy nem volt vétség, ezt az indokolta, hogy a nyugdíjintézeti törvény bizonyos feltételek mellett úgyszólván súlyos szankcióval — lajstromból való törléssel — sújtotta a nem fizető tagot.

A Kúria fent ismertetett határozata azonban újabb gyakorlat kezdetét jelenti, mert amikor egyrészt kimondja azt az elvet, hogy a kamara lajstromába való felvételre jelentkező tag kérelme csak akkor utasítható el nem fizetés miatt, ha a késedelemben a tagot súlyos vétkeesség terheli, másrészt — minthogy ezt az Ü. r. 3. §-ával hozza vonatkozásba — egyúttal azt az elvet is kimondja, hogy ha valakit a tagdíj fizetés körüli késedelemben vétkes mulasztás terhel, ez oly cselekmény, ami esetleg a legsúlyosabb fegyelmi büntetést vonhatja maga után.

Dr. Petrik Aladár.

III. Ügyvédi lajstromból való törlésnek aggkori ellátás igénybevétele végett ezidőszent nincs helye.

A kir. Kúria Ügyvédi Tanácsa annak előrebocsátásával, hogy az ügyvédi kamara válaszmányának fellebbezéssel megtámadott 7823/1921. ük. sz. végzését akként értelmezi, hogy a válaszmány

a folyamodót az ügyvédi lajstromból az aggkori ellátás igénybevétele végett törlése iránt előterjesztett kérelmével elutasította: az említett végzést helybenhagyja. **Indokok:** Minthogy a m. kir. igazságügyminiszter az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézetnek aggkori ellátás-nyugdíj fizetési kötelezettséget az 1925. évi XX. tc. 4. §-ában kapott felhatalmazás alapján a 31,510/1925. I. M. szám alatt kiadott rendeletével ideiglenesen felfüggesztette: a nyugdíjintézet tagjai aggkori ellátást ezidőszent nem igényelhetnek. Nyilvánvaló tehát, hogy az intézeti tagot az ügyvédi lajstromból pusztán az aggkori ellátás igénybevétele végett az 1914: LII. tc. 2. §-ának 1. pontja értelmében bejelentett lemondása alapján ezidőszent törölni nem lehet. Helyesen határozott tehát a válaszmány, mikor az ügyvédségről pusztán az említett célból lemondó folyamodót az ezidőszent helyet nem fogható törlés iránti kérelmével elutasította; miért is a határozatot helyben kellett hagyni. Budapest, 1927 ápr. 17. (Üt. 2738/1926.).

IV. Tényleges szolgálatban álló közhivatalnoknak az ügyvédjelöltek lajstromába való bejegyzése.

A kir. Kúria Ügyvédi Tanácsa az ügyvédi kamara válaszmányának végzését helybenhagyja. **Indokok:** Az 1913: LIII. tc. 13. §-ának rendelkezése szerint fel lehet venni az ügyvédjelöltek lajstromába azt is, aki nem ügyvédnél, hanem bizonyos közhivatalnál lépett joggyakorlatra, ennél fogva nem helytálló a fellebbezéssel megtámadott végzésnek az az indokolása, hogy tényleges szolgálatban álló közhivatalnok ügyvédjelölti gyakorlatot nem folytathat.

A megtámadott végzést mégis helyben kellett hagyni, mert az ügyvédjelöltek lajstromába bejegyzésnek csakis az a célja és rendeltetése, hogy a jelölt az egységes bírói és ügyvédi vizsgára bocsátáshoz az 1913: LIII. tc. 3. §-ának 2. pontjában 1925: VIII. tc. 43. §-ában megszabott joggyakorlatot szabályszerű ellenőrzés alatt megszerezhesse. Az 1913: LIII. tc. 5. §-a szerint azonban a joggyakorlat idejébe csak azt az időt lehet beszámítani, melyet a vizsgára jelentkező tényleg és kizárólag joggyakorlaton töltött; eszerint tehát az ügyvédnél folytatott joggyakorlatnak kizárólagosnak kell lennie.

Ámde a folyamodó Vasvármegye törvényhatósági bizottságának becsatolt véghatározata szerint a közhivatali felsőbbbségtől csakis arra kapott engedélyt, hogy közhivatali tennivalói pontos ellátásának kötelezettsége mellett folytathasson ügyvédjelölti gyakorlatot, s így a tervbe vett ügyvédjelölti joggyakorlata nem lehetne kizárólagos. (Budapest, 1926 ápr. 17. (2898/1926.).

Jogirodalom.

Dohna: Büntető perjog. Prof. Graf zu Dohna: Strafprozessrecht. Heymann. Berlin 1925.

A nyomdai termékek drágulása vagy a tulságos tudományos elmélyedésnek útját álló közállapotok okozzák-e talán, hogy a német jogi irodalomban újabban többségben vannak azok a munkák, amelyek a teljesen részletes tárgyalás helyett az anyagnak nagy vonalakban való, áttekinthető ismertetésére helyezik a főszólyt és az alapvető kérdések kidomborítása mellett az aprólékosabb részleteket csupán futólag érintik. Az ily művek főleg gyakorlati célokra igen alkalmasoknak mutatkoznak. A szerző, ha tanulóknak szánja az ily munkát nem esik bele abba a — Vámbéry által jogosan kifogásolt — hibába, hogy azt várja, hogy éppen az ő szakmája legyen a diák kedvenc tantárgya, ha pedig valamely adott eset kapcsán keres valaki szakszerű tájékozódást, úgy meg is tudja az ily könyvekben látni a fától az erdőt.

Kitűnően érvényesülnek ezek a szempontok Dohna gróf, heidelbergi tanár immár második kiadásban megjelenő «Büntető perjog»-ában. Ez az újabb kiadás a változott viszonyokból levont számos érdekes és ismertetésre is érdemes tanulságot közöl. A háború és a forradalmi rendszerváltozások nyomán napvilágot látott divergens irányú törvények és tervezetekre gondolva jut a szerző arra a kétségtelenül helyes megállapításra, hogy a büntető perjog rendelkezéseinek jogi strukturája dacára is, erősen magán viseli korának politikai bélyegét. Egy megértő és a méltányos igényeket kielégítő kodifikatorius munkálkodás csak attól a törvényhozástól várható, amelynek kebelében a jogi és politikai ideálok harmonikus összhangban egyesíthetők. E megállapítással szemben —

véleményünk szerint — a jogásznak csupán arra kell törekednie, hogy a politikai alkotórészek tartalmára sem a mindenkori napi hangulat legyen az irányadó és értelmezésük esetére a jogtudomány állandó fémjelzett fogalmai szolgáljanak irányadással.

Új intézmény, mint amelyről a büntető perjog jelenkori művelőinek meg kell emlékezniük: a büntető egyesbírói tevékenység az azelőtt tanácsi hatáskörbe utalt ügyek elintézésénél. Ennek az újításnak tudvalevőleg minden államban, ahol alkalmazására sor került, legerősebb támasza a takarékosági szempont. Ebből és nem mint reformból — e szót a helyes értelemben véve — indulva ki az egyes bírói hatáskör kiterjesztésén is, mint sok egyéb kényszerintézkedésen túl kell tenni magunkat. Szerző a tanunk, hogy ezért az újításért a szakszerű szempontok által vezérelt jogászok éppen oly kevésbé rajonganak Németországban, mint nálunk és hogy a laikus elemnek az igazságszolgáltatásban történő újabb térfoglalása is (a fellebbezési eljárásban) éppen oly kevésbé váltotta valóra a hozzá fűzött reményeket.

Általános érdeklődésre tarthatnak számot szerzőnek azok a fejtegetései, amelyek során a vádhatóságnak állítólagos ügyféli szerepkörét tárgyalja. Az a nagy energia pazarlás, amelyet kitűnő jogászok részéről észlelünk annak kiharcolása végett, hogy vajjon ügyfél-e a kir. ügyész avagy sem, élénken emlékeztet Mephisto mondására:

Mit Worten lässt sich trefflich streiten
Mit Worten ein System hereiten.

Lényegbevágó eredményeket várnak sokan e kérdésnek jobbra vagy balra való eldöntésétől és nem veszik észre, hogy a kérdés maga tulajdonképpen nekik is közömbös, mert csak a hozzá fűzött konzekvenciára helyezik a súlyt, amely azonban teljesen függetleníthető a körömszakadtig vitatott kiindulási ponttól. Ebben a véleményünkben csak megerősít a szerző is szakszerű, gyakorlatias felfogásával. Fictioért folytatott küzdelemnek nevezi a nagy igyekezetet, amellyel a közvádó ügyféli minőségét kívánják lerögzíteni. Nincs célja annak, mert semmiféle gyakorlati előnnyel sem jár, ha az ügyészt a vádlottal vagy a védővel egyenrangú félnek tekinthetjük. Az ily felfogás sehogysem lesz összeegyeztethető azokkal a jogokkal és kötelezettségekkel, amelyek fenntartása nélkül a közvád képviselőjének, mint különálló hatóságnak tevékenységiköre be nem tölthető. Csak hatóságtól követelhetjük meg azt a pártatlanságot az előzetes eljárás során, de még a bűnper további folyama alatt is, amelyet a Bp. elvei alapján az ügyésznek magáévá kell tennie. Azok, akik egyes tulzásokra erőltetett vádemelésekre hivatnak, ne felejtsek el, hogy az a kérdés, vajjon a közvádó működése megfelel-e a közérdeknek, tisztára attól függ, hogy jó vagy rossz ügyész kezébe került-e az ügy, nem pedig attól, hogy az utóbbi magát az ellenféllel egyenrangúnak, vagy különbnek tekinti. Teljesen helytelen azonban e kérdést egyes különben mellékes szempontok kiélezése mellett elbírálni. Példaképpen hivatkozunk az e lap hasábjain nemrég közölt, egyébként nagy szakképzettségű mutató dolgozatra (dr. Hajdu Miklós: A Bv. 17. §-a és a kir. ügyész, amely a kérdésnek különösen abból a szempontból tulajdonít fontosságot, hogy meg lehessen állapítani azt, kinek van joga gorombáskodni a másikkal. E kétséget könnyen eloszlathatjuk azzal a megállapítással, hogy e jog senkit sem illet meg és azzal éppen oly kevésbé élhet a hatóságként perbeszállo közvádó mint az a kollegája, aki magát a mindenkori vádlott egyenrangú ellenfelének tekinti.

Különösen is értékesek Dohnanak a bizonyítékoknak a bűnvádi eljárásban betöltött szerepéről közölt fejtegetései. Szerző nem osztja Cassignol úrnak (Anatole France ügyészének) az álláspontját, aki hosszú pályafutásán elmerengve a bírói «tévedésekről» szóló mende-mondákat a mesék országába valóknak tartja. «A vádlott bűnösségéről keletkezett meggyőződés — állapítja meg Dohna — az abszolút biztosság fokát sohasem érheti el». Tévedés lehetősége emberi eszközökkel ki nem zárható. Készséggel fogadjuk el e tételet, mint azt a megállapítást is, hogy a helyesen vezetett bizonyító eljárásnak főfeladata ezt a tévedési lehetőséget a minimumra csökkenteni. Nincs módunkban ezzel az érdekes kérdéssel ez alkalommal behatódobban foglalkozni, ehelyett legyen szabad az érdeklődők figyelmét az ismertetett munka vonatkozó, gyakorlati és elméleti szempontból egyaránt nagyértékű fejtegetéseire felhívni, amelyekben a bizonyítékok kihámozása, az egyes momentumoknak, mint bizonyítékoknak értékelése és hasonló kérdések mintaszerű feldolgozást nyertek.

Mint megszívlelésreméltó indítványt emeljük ki azt is, amely a hivatalból való védelem körébe tartozó esetek kiterjesztését tartja szükségesnek. A kötelező védelemnek minden foglyos ügyre való kiterjesztése kétségtelenül kívánatos lenne, azonban nem elégedhetnénk meg azzal, hogy, ha ez az intézmény gyakorlati megvalósításában formalitássá degradálódna. Már pedig az ily hivatalból való védelemnek megfelelő lelkiismeretes ellátását csak akkor várhatjuk el, ha a védő munkájáért — nem mint jelenleg — a honorariumnak csupán jelképét, a közvédői napidíjat, hanem egy valamennyire is megfelelő ellenszolgáltatást igényelhet. Ez a reform-eszme tehát oly sok más üdvös tervvel egyetemben ugyancsak csupán a gazdasági eszközöktől feltételezeten valószínűsíthető meg.

Egyébként maga a szerző az, aki figyelmeztet bennünket az egyszerűsítés jelszava alatt megvalósított takarékosági intézmények danaida ajándékára. Keserves elégtétel nekünk, hogy az igazságszolgáltatásának megbízhatóságára oly nagy súlyt helyező Németország is arra kényszerült, hogy egyszerűsítsen ott is, ahol ezt nem a jogász, hanem a finác szabta elő. A sommás eljárási móddal járó nagyvonalú elintézesek aligha maradnak majd ebben az államban is kiábrándító következmények nélkül, ami viszont legmegnyugtatóbb biztosítéka annak, hogy a takarékosági szempont a bíraskodásban minél előbb ismét a régi, a lényegét nem érintő területekre korlátoztassék.

Dohna munkájának ez a legújabb eseményekre is kiterjeszkedő kiadása, amely több «de lege ferenda» is igen megszívlelendő javaslatot (pl. a sértett és a magánfél perbeli helyzetének javítása) tartalmaz, a büntetőjog elméleti és gyakorlati művelőinek biztos érdeklődésére tarthat számot. A Heymann-féle kiadvállalat érdeme pedig, hogy a munkát az olvasó oly külalakban veheti kezébe, amely a mérsékelt eladási ár dacára is tartalmi értékéhez teljesen méltó.

Dr. Auer György.

Szemle.

— A hűtlen kezelés tényálladéka a képviselőház igazságügyi bizottságának szövegezésében került a Btk.-be. Világosan kimondatik — így szól a bizottság jelentése — hogy a kezelőnek a vagyoni kárt «tudva és akarva» kellett okoznia: hogy a szándékosság kelléke iránt minden kétség kizárassék, a vétség fogalma a tévedésből, vigyázatlanságból származott károsításra ki ne terjesztessék». Noha a communis opinio a «tudva és akarva» kifejezésben csupán a szándék szinonimáját látja, a bírói gyakorlat (Bjt. 65., 22., 66., 93. stb.) még jobban megszorította a tényálladékokat, midőn károsítási céltat, tehát a károkozást mint a cselekmény motivumát kívánta meg. Ezzel ellentétben meglepően kibővült a tényálladéka a büntetőtörvényszék váditanácsának határozatában, amelyet egy ú. n. szenzációs bűnügyben hozott. E szerint nem csak a kár, hanem a *veszedelem* okozása is kimeríti a delictum tényálladékat és a kockázatos spekulációból esetleg bekövetkező károsodás tudata, tehát a dolus eventualis is megállapítja a szándékot. Ez új elmélet ellen, amely a gyakorlatból született, már csírájában szót kell emelni. Annak bizonyítására, hogy kár és veszély nem azonos fogalmak, kár volna szót veszlegetni. Vajjon csalást állapítana meg a váditanács, ha a fondorlatos tévedésbeesítő csupán veszélyezteti a sértett vagyont? Ami pedig az esetleges szándékot illeti, úgy az valóban azonos a szándékkal, de dolus eventualisról csak akkor lehet szó, ha a tettes előrelátja az eredmény lehetőségét és abba még biztos bekövetkezése esetére is belenyugszik. Ha azonban hiszi és *reméli*, hogy az nem fog bekövetkezni, nem dolus eventualis, hanem csupán gondatlanság állapítható meg. Ez az uralkodó felfogás (*Angyal*: Tankönyv 3. kiad. I. 328, *Vámbéry*: Tankönyv I. 203.), amellyel a váditanács döntése indokolatlanul szöges ellentétben áll. Mert azt az adott esetben talán mégsem lehet állítani, hogy az akármily hazárd spekuláció nem abban a reményben történt, hogy sikerülni fog, hisz éppen a váditanács végzése állapítja meg, hogy a vállalat részvényeinek hatvan százaléka a spekulációt üzőnek tulajdonában volt, akit a spekulációra a siker

reménye ösztönzött. Hogy tehát az *usus modernus pandectarum*, amelyet a vádtanácsnak e végzése követ, a Btk. értelmezésének legegyszerűbb szabályaival nincs összhangban, azt a jogászközönségnek igazán felesleges bizonyítani.

E soroknak valóban nem is az a célja, hogy vitába szálljanak egy konkrét ügyben hozott végzéssel, amely még hozzá nem is jogerős. De van ebben a határozatban egy jogpolitikai mondat, amely a dolus ethikai gyökerére világít, midőn megállapítja, hogy a vádlott *«tevékenységének rugója nem szolid munkából és termelésből előálló nyereség, hanem a vállalatok létét kockáztató spekulatív haszonszerzés volt»*. Fel kell tennünk, hogy e meghatározás nemcsak a malomiparra, hanem az ipari és pénzügyi vállalkozások egyéb nemeire is érvényes. Ebben az esetben pedig a *quod uni justum alteri æquum* elve alapján a közgazdasági dsungelben, amely az aszály és enyészet közepette, még mindig jó egyenéhány nagy ragadozónak termel milliárdos zsákmányokat, minden különösebb körülmények nélkül található a «hűtlen kezelés nyomtatékos gyanújával» terhelhető több egyéniség is. De lege ferenda mindenki, aki a gazdasági igazságosság érvényesítését a jog feladatának tartja, csak örömmel üdvözölheti a büntető rendelkezéseket, amelyek a munkanélküli jövedelem lehető kiküszöbölését célozzák. E rendelkezéseknek azonban nem ötletszerűen, nem vádtanácsi végzésekben, hanem a törvényhozás akaratában kell megnyilvánulni. Ezzel még korántsem hirdetjük a tőkekamatnak és a földjáradékknak, tehát a jellegzetesen munkanélküli jövedelmeknek megszüntetését, hanem csak némi arányosságot az ú. n. *zseni munkabér* terén. Nem hisszük ugyanis, hogy közgazdasági közérdek sérelmével járna, ha nem a spekuláció esélyétől függ vajjon a fináncnapoleon és az ipari dzsingiszkán a nyarat Osztenében vagy a Markó-utcában hűsölheti-e át.

— **Almási Antal és Zsoldos Benő** előléptetésével e lapnak két régi munkatársa részesült hivatalos elismerésben. Hogy *Almási* mily komoly, nagy értéke a magyar magánjogtudománynak, arról a Tilos cselekmény, az Ungarisches Privatrecht és a Kötelmi jog vaskos kötetei ékeesebben szólnak, mint aminő dicsérő jelzőkkel e munkásságot jellemezhetnők. Valóban azt kell hinnünk, hogy a magyar bírói karban rengeteg oly művelője lehet a jogirodalomnak, aki eredeti termelő munkát végez, ha Almási Antal a rangsor létrájának fokain érkezett a Kúriára. Bárha talán e késői kinevezés azt a hallgatag bírálatot fejezi ki, hogy a kinevezettnek már régen fel kellett volna cserélnie a bírói széket az egyetemi rendes katedrával. *Zsoldos* Benő, a nyugateurópai műveltségű, széles látókörű jogász, aki oly odaadással és megértéssel szolgálta a fiatalok bírói pályájának hamupipókéjét, kir. táblai bíró lett. Beosztását nem tudjuk, de akárhová kerül is, díszre lesz az állásnak, melyre kinevezték. Meleg szívvel kívánunk szerencsét jogirodalmunk jelesein.

— **Nyílt levél: Nagyméltóságú dr. Pesthy Pál, m. kir. igazságügyminiszter úrhoz.**

A tiszafüredi járásnak mintegy 40,000 lelket számláló közönsége már több mint fél év óta van megfosztva attól, hogy jogügyeiben bírói jogsegélyhez jusson, miután ennyi idő óta nincs a polgári ügyekben bírójára. A kir. járásbíró elnöke január első napjaiban a budapesti ítélőtáblához neveztetett ki ítélőbíróvá anélkül, hogy az ekként megüresedett polgári referensi állás betöltött volna. A járásbíró vezetésével és felügyeletével legmagasabb leirattal az eddigi kir. járásbíró úr bízott meg s mellé második bírói állásra egy kir. járásbíró hivatalból áthelyeztetett ugyan március hó végével, de ez állását mai napig sem foglalta el, hanem már másodízben kért két-két havi betegszabadságot; ennek folytán az állás ugyan papiroson be van töltve, de a második bírói szék tényleg ma is üres. Mi Tiszafüreden székhellyel bíró kilenc gyakorló ügyvéd az illetékes fórumoknál megtettük a szükséges lépéseket aziránt, hogy addig is amíg a bírói szék véglegesen betöltésre kerül, legalább állandó helyettes kirendelésével töltsék be az ideiglenesen. Ezen lépéseink azonban egyelőre eredménytelenek

maradtak. A vezető kir. járásbíró úr rendes eddigi ressortján kívül (bűnügyek, hagyatéki, megkeresési ügyek) intézi ezidőszert a telekkönyvi, elnöki, végrehajtási és központi intézkedést tárgyzó ügyeket, melyek munkaerejét annyira igénybe veszik, hogy éjt nappallá téve sem juthat ideje egyéb ügyek ellátására. A polgári ügyek így természetesen halomra gyűlnek a bíróságnál, közöttük tartási és munkaügyi perek is, amelyeknek egyetlen bíránk által való ellátására még csak gondolni sem lehet, mert saját ressortja is annyi munkát ad, hogy azt a hivatalban elvégezni nem képes, hanem különösen az ítéleteket saját lakásán a szórakozásra és pihenésre szánt időben kénytelen írásba foglalni. Hogy mit jelent ez egy egész járásra nézve, hogy polgári ügyekben jogsegélyt nem kap, ennek elbírálását Nagyméltóságodra bizzuk és igazán helyénvalónak látnánk, ha Kegyelmes Urunk ezen anomálián állandó helyettes kiküldésével legsürgősebben segítene. Kelt Tiszafüreden, 1926 július hó.

A tiszafüredi ügyvédi kar nevében: **Dr. Várkonyi Mór.**

— **Visszaható erő minden téren.** A közigazgatási bíróság alábbi ítélete ékesen szóló példája annak, hogy a «visszaható erő» mennyire megmértelyezte egész jogéletünket. A közigazgatási bíróság ítélete így szól:

Panaszos vízdíj ügyében a székesfőváros tanácsának hozott határozata ellen irányuló panasziratában előadja, hogy a vízszolgáltatás tekintetében a főváros és a vizet igénybevevők közt magánjogi szerződés áll fenn, melynek rendelkezéseit a vízszolgáltatási szabályrendelet tartalmazza, melynek módosítása visszaható erővel nem eszközölhető. Vitatja továbbá, hogy a szerződési kötelezettségeknek visszahatólag, vagyis a már teljesedésbe ment részére vonatkozó megváltoztatása a fennálló jogszabályokba ütközik.

A bíróság a panaszt nem találta helytállónak, mert az 1872. évi XXXVI. tc. 10. §-a alapján a székesfőváros közönsége járulékokat és díjakat szedhet, tehát az idevonatkozó és kormányhatóságilag jóváhagyott szabályrendelete alapján vízdíjakat is és ezen *közjogi* természetű vízdíj szedésre a magánjogi szabályok nem irányadók. De jogosítva van a székesfőváros közönsége a vízdíjakat a megállapított emelt tételekben visszamenőleg is beszédni, mert a székesfőváros törvényhatósági bizottsága 1921 május 11-én 555. sz. alatt hozott határozatával kimondotta, hogy az üzemi és üzleti vagyis haszonhajtó célokra felhasználást és vízmérőn át szolgáltatott víznek díját, az 1921 január havi vízmérő leolvasásokkal kezdődő hatállyal felemeli, a m. kir. belügyminiszter pedig ezen határozatot törvényes hatáskörében 1921. évi december hó 27-én 92,181/1921. számú határozatával az 1921 január hó 1-től kezdődő hatállyal jóváhagyta. Ez a közgyűlési határozat tehát az eredeti szabályrendeletnek kormányhatóságilag jóváhagyott módosítása. Már pedig közigazgatási jogszabályok valamely újonnan alkotott jogszabálynak visszaható erővel való felruházását ki nem zárják és így a módosított szabályrendelet alapján a vízdíj-különbözet beszedése szabályrendeleti rendelkezés alapján történt, a panasznak helyt adni nem lehetett (1148/1925.).

— **International Law Association bécsi konferenciáján** résztvevők felkéretnek, hogy amennyiben ingyen vízumra tartanak igényt, útleveleket 10,000 kor. kezelési költséggel együtt Baumgarten Nándornak (V., Alkotmány-u. 10., földszint), aki minden egyéb kérdésben is felvilágosítást ad, a délelőtti órákban haladéktalanul küldjék be. A magyar résztvevők, kik a wieni konferenciára Feldkirch, Innsbruck, Salzburg vagy Schwarzach-St. Veit felől akarnak utazni, előjegyezhetik kedvezményes jegyeiket *The Wayfares Travel Agency, 3 Gordon Square, Bloosbury, London W. C. 1.* cím alatt, mely iroda egyúttal gondoskodik az augusztus 3-án este Linzben való elszállásolásról, ahonnan 4-én reggel a konferencia összes résztvevői együtt utaznak Bécsbe. Visszamenet ezenfelül a Duna-Gőzhajózási Társaság 50%-os kedvezményt nyújt azon hajóján, melyen a konferencia külföldi tagjainak egy része Budapest megtekintésére utazik. Egyébként az összes magyar tagoknak Bécsbe érkezésükkor az ottani titkárság igazolványt állít ki, mellyel augusztus 1—31-ig az osztrák vasúton féláron utazhatnak. A hotelszobát a következő cím alatt lehet megrendelni: «Hotelbüro, Präsident Dr. Alain v. Stuchly-Luchs, Wien, IV., Wiedner Gürtel 32.» — I. oszt. hotelben 20%; II. oszt. 10%; III. oszt. 5% engedménnyel.

— **A közjognak két neves művelője halt meg német földön: Piloty würzburgi és Hatschek göttingai professzorok.** *Piloty* fia a híres festőnek, akinek Wallenstein képét Münchenben ma is élvezzük. Művészi lélek lakott benne is; egyéniségének sajátos varázsa ebből eredt. A bajor gyakorlati politikában szerepelt. Egyik szerkesztője volt az «Archiv des öffentlichen Rechts» folyóiratnak és a «Handbuch des öffentlichen Rechts der Gegenwart» című gyűjteményes munkának. Ebben a gyűjteményben jelent

meg *Hatschek* legismertebb, nagy és jeles munkája az angol közjogról. *Hatschek*, aki csak 54 évet élt, az angol alkotmány történetéről is írt könyvet s a német közjog terén is termékeny író volt.

— A bírák korhatára nálunk és Poroszországban.

A porosz tartománygyűlésen az igazságügyi tárca költségvetésének tárgyalásánál az igazságügyi kormányzat pénzügyi okokból ellenezte annak az indítványnak az elfogadását, hogy a mi kir. ítélőtábláinknak megfelelő fokban ítélkező porosz bíróságoknál ismét öt bíróból alakíttassanak a tanácsok. A porosz bíróság tanácsai is háromtagúak most. A költségvetési vitánál történt felhívások szerint a porosz igazságügyben is nagy a munkaszáporulat és sok a panasz a lassú elintézésért, holott a kisegítői bírói intézmény révén nyugalmazott bírák és ügyvédek is részt vesznek a munkában. Az igazságügyi kormányzat ellenezte annak az indítványnak az elfogadását is, amely a 68 éves korhatár visszaállítására irányult a most törvényes 65 év helyett. Ezt az ellenzést azzal indokolta, hogy az indítvány elfogadásának esetén az új és az előmeneteli kinevezéseknél elviselhetetlen torlódás keletkeznék. A tartománygyűlés el is vetette az indítványt. Nálunk is süttognak tervekről, amelyek a korhatárnak leszállítását céloznák. Érthetetlen, hogy oly időkben, amelyekben minden munkaerőt fokozottabban kell kihasználni, miképpen bocsáthatja el az állam munkásait korábban. A bírákat mindenkor igyekezett lehetően soká székükben tartani. Az 1869: IV. tcikk 17. §-a szerint minden fokozatú bíró 70. életévének betöltésével lépett nyugalomba, ekkor is az igazságügyminiszter felhívhatta, hogy hivatalát folytassa s a bíró székében megmaradhatott. Az 1885: XI. tc. annak az irányzatának, hogy a bírák más állami tisztviselőkkel egyenlő elbánásban részesüljenek, felelt meg az az intézkedés, hogy a bírák is 65. életévüknek betöltésével lépjenek nyugalomba, amit az 1892: XXX. tc. ismét módosította oly módon, hogy a kúriai bírákra vonatkozóan helyreállította a 70-es korhatárt. A bírák szolgálatának ez a meghosszabbítása indokolt, mert a bírói tiszt betöltésére fokozottan képesít a hosszas gyakorlatban szerzett tapasztalat s a korral teljesebbé váló higgadság. Ha a törekvés az újból lábrakapott kiegyenlítő irányzatot követve csak arra irányulna, hogy ismét 65 évben állapíttassék meg a korhatár valamennyi bírónál egységesen, ezt még valamiképpen megérthetnők, de érthetetlen és horribilisnek látszik az a gondolat, hogy a korhatár 60-ra leszállíttassék. A legértékesebb bírói elemet, amely e korban tudásának és tapasztalatainak gazdag kincseit higgadt bölcseséggel használja fel, mozdítaná el az állam attól a munkától, amelyhez sohasem elég a tudás, tapasztalat és bölcsesség.

Sorix.

— **Gazdasági lehetetlenülés amerikai megvilágításban.** Felperes 1917 június havában egy new-yorki banknál dollárösszeget fizetett le; a bank kötelezte magát, hogy pétervári fiókjánál felperes javára számlát nyit s a lefizetett összeget meghatározott rubelösszegre átszámítva, a felperes rendelkezései alapján fogja visszafizetni. Felperes a számláról felvételeket eszközölt is, 1917 november havától kezdve azonban csekkjeit többé nem honorálták.

Alperes azzal védekezik, hogy az 1917 nov. havában kitört orosz forradalom a Szovjetköztársaság létrejöttét eredményezte; utóbbi fegyveres erővel birtokba vette alperes bankfiókját s elrendelte annak beolvasztását az orosz állami bankba; az állami bank vette át a liquidált bankok követeléseit és tartozásait, a bankok működését beszüntette, utóbb az összes letétkontókat elkobozta és forradalmi adóra számolta el.

A newyorki Court of Appeal megállapítja, hogy az Egyesült-Államok a szovjetkormányt nem ismerték el; ennek intézkedését tehát rablók, vagy más törvényen kívül álló tömegek elvételi cselekményével tekinti egy jelentőségűnek.

Ez az elv azonban nem abszolút érvényű, hanem a józan ész korlátainak van alávetve. Érvénytelen tehát az intézkedés, ha az Unió jogi felfogásával ellentétben áll, de érvényes lehet, ha elvileg igazságos volt. A konkrét esetben azonban a kérdés nyitva hagyható. Alperes felperessel szemben ugyanis nem őrzési kötelezettséget vállalt. Ily esetben az őrzés tárgyának megsemmisülése erőszakos, hatalmi úton, alperest mentesítendő. De itt nem ez az eset forgott fenn.

Felperesnek arra volt joga, hogy érvényes szerződés alapján alperestől rubelt követeljen. Alperes ennek eleget nem tett és

mégis vonakodik a befizetett dollárokat visszaadni. Alperes orosz üzletének megsemmisülése nem mentette őt fel az alól, hogy megtérítést nyújtson oly előnyökért, melyekben ellenérték nélkül részesült. Bárha alperesnek minden oroszországi vagyonát tűz vagy árvíz, háború vagy forradalom megsemmisítette volna: szerződése mégis kötelezi őt.

Felperes amerikai társaságnak fizette le pénzét, tehát ennek bárhol levő vagyona az ő biztosítékánál szolgál. Ha alperes védekezése megállna, úgy szerencsétlen befektetési veszélyét üzletfeleire háríthatná.

Alperes a *doctrine of frustration*-ra hivatkozik s arra, hogy felperessel való szerződése azon hallgatólagos feltétellel létesült, hogy oroszországi fiókjának lehetséges lesz üzletét folytatnia. E feltételnek csak akkor volna jelentősége, ha felperes kártérítést követelne, de nincs jelentősége e perben, hol felperes visszatérítést követel. A felhozott események a szerződésből származó kötelezettséget megszüntették: a helyreállítás kötelezettsége azonban fennmaradt. (Ostrecht 1926. évf. 2. sz. 220—26. old.) L. E.

— **Marquess of Reading** a kiváló angol ügyvédre vonatkozólag általam közölt életrajzi adatoknak e lap f. é. július 1-én megjelent számában névtelenül közölt kiegészítésében egy kis tévedés van. A közlemény szerint *Mr. Rufus Daniel Isaac* 1910. évben belépett az Asquith-kormányba, mint Solicitor-General és még az évben Attorney-General lett, mely hivatalok nem járnak a szorosán vett kabinetnek tagságával, de 1912-ben abban a személyes kitüntetésben részesült, hogy a kabinet tagjává kineveztetett, amire *praecedens még nem volt*. Ez utóbbi állítás tévedés, mert England és Wales Attorney-General-je mindig tagja a kabinetnek, a Solicitor-General azonban nem, úgy szintén Scotland-nek Lord Advocate-je és Solicitor-General-je, valamint Ireland Attorney-General-je és Solicitor-General-je nem tagjai a kabinetnek, hanem csak a kormánynak. Így a világháború kitörésekor az Asquith-kormányban az Attorney-General Sir I. Allsebrook Scinon K. C. volt, ki a kabinet tagja volt, 1915. évben az úgynevezett nemzeti kormányban előbb Sir Edward Carson K. C., később Sir Frederick Edwin Smith K. C. voltak az Attorney-General-ek, mindkettő tagjai voltak a kabinetnek. (L. Joseph Whitaker's Almanach, London 1916.) Később Lloyd George kormányában az Attorney-General Sir Gordon Hewart K. C. volt, szintén a kabinet tagja. (L. Sir John Scott Keltie and M. Epstein's The States man's yearbook, London 1921.) A munkás kormányban és a jelenlegi kormányban is England és Wales Attorney-General-je mindig a kabinet tagja, ami e hivatal politikai fontosságából következik, amelynek további taglalása azonban e közlemény keretét meghaladja.

Dr. Admeto Géza.

— **Egy angol kártérítési per.** A House of Lords nemrégiben egy szélesebb körben is figyelmet keltett ítéletet hozott az 1906. évi Workmen's Compensation Act alapján a William Thompson and Co v. Anderson of Scrimgeour-ügyben. Az alsóbb bírói fórumok ítélezésének alapjául az a tényállás szolgált, hogy még 1918 decemberében, mikor a War-Corp hajó Philadelphianál horgonyzott, D. W. Scrimgeour, a felperes hajótársaság szolgálatában álló tengerész a hajóból levezető egyedüli lejáró létrán saját jószántából elhagyta a hajót s néhány órával később két hajóslegény őt a parton ülve részeg állapotban találta. Odavezették a hajó meglehetősen meredek létrájához, melyen az fel is ment segítség nélkül, mikor azonban S. a létráról a hajó korlátjához lépett, zavaros fejjel elvesztette az egyensúlyt, bezuhant a vízbe és rögtön alámerült.

Az ügyben eljáró elsőfokú bíróság (Sheriff-Substitute of the Lothians and Peebles) ténymegállapítása szerint a baleset nem a szolgálati viszonyból kifolyóan, kizárólag S. ittas állapota folytán következett be. De már a másodfokban eljáró First Division of the Court of Session in Scotland éppen az ellenkező véleményen volt.

A House of Lords ítéletének meghozatalakor Lord Haldane véleménye az volt, hogy ha szabadságában állana az eset körülményeit mérlegelni s mint arbitrator-nak tisztán a ténykedések alapján kellene dolgoznia, nem lenne biztos abban, hogy a Court of Session-éval azonos következtetésre jutna. A törvény rendelkezései szerint az arbitrator rendelkezésére kizárólag a ténykérdések állanak. Az arbitrator pedig arra a következtetésre jutott, hogy a baleset nem a szolgálati viszonyból eredt, hanem csakis a sértett ittas állapotának volt az eredménye. Ez tehát nem jogi

álláspont, hanem egy jogi okfejtés, mely az ő ténymegállapításából folyik. Az arbitrator ama tényállításakor, hogy a sértett az általa elfogyasztott szesz okozta ittas állapotában bukott a tengerbe, kizárólag az eredményre gondolt. Ha lordságtok elfogadják azt, ami valójában ténykérdés volt, meghamisítanak a törvény szövegét. Ezért tehát a Court of Session ítélete rossz és megváltoztatandó.

A legfelsőbb bíróság egy másik tagja, Lord *Tinley* már ellenkező véleményen volt. Nézete szerint a tények ebben az ügyben tökéletes tisztasággal ki vannak derítve s egyetlen döntő mozzanat itt a megállapított tényekből vont helyes jogi következtetés. Ami a ténybeli és jogi megállapítások közötti jogi különbségeket illeti, magáévá teszi azt, amit Lord *Atkinson* mondott a *Herbert v. Samuel Fox and Co* perben, hol a nevezett főbíró azzal a veszéllyel foglalkozott, mely olykor abból áll elő, ha az arbitrator a döntő véleményének megalkotásánál tisztán a törvény szó szerinti szövegének a korlátai közé engedi magát szoríttatni. Az ő (Lord *Tinley*) véleménye szerint az arbitrator okfejtéseinek célja a törvény magyarázata. A döntés alatt levő ügyben világosan kifejtett ténymegállapítás szerint a tengerész halálának az volt az oka, hogy ő a szolgálati helyére, a hajóján való visszatérés szándékának keresztülvitele közben veszélyes helyzetbe került, ittas állapotban folytán azonban a vízbe esett és alámerült. A baleset oka tehát a körülmények összefüggésében keresendő, az egyik az, hogy a tengerész nem volt józan állapotban, a másik pedig, hogy egy olyan veszélyes helyzetbe került, amelyben, ha csak teljesen tiszta feje nincs, a valószínűség szerint a vízbe kellett esnie. Az ítéletnek az a megállapítása, mely szerint a baleset kizárólagos oka a férfi részegsége volt, kapcsolatba hozva a törvénynek ama szövegével, melybe helyezett, egyáltalán nem volt ténymegállapítás. Semmi esetre se jelentheti azt, hogy a hajóján visszatérő tengerész veszélyes helyen lévén, semmit se kellett tenni a vízbe merülő emberrel. Sőt ellenkezőleg, mindent meg kellett volna tenni a baleset következményeinek elhárítására. A Lord-Presidentnek tehát feltétlenül igaza volt ez ügyben s így a fellebbezés feltétlenül elutasítandó.

A szavazó lordok többsége a Lord *Haldane* véleményéhez csatlakozott.

Zsoldos Benő.

— **Az új lakásrendeletek.** Most jelent meg dr. Pongrácz Jenő *Jogi tanácsadó sorozatának* negyedik füzeté, mely a Budapesten és vidéken érvényben lévő lakásrendeletek gyűjteményét magyarázatokkal tartalmazza. A könyv 20,000 K-ért kapható minden könyvkereskedésben.

— **Inhalt.** *Dr. S. Sebestyén*, Rechtsanwalt: *Wiederklänge.* — *Dr. A. Miskolc*zy, Staatsanwalt: *Ist die Ausserkraftsetzung des Gesetzes über Staatsverleumdung aktuell?* — *Aus der Spruchpraxis des Anwaltssenates.* — *Literatur.* *Dr. G. Auer*, Staatsanwalt: *Prof. Graf zu Dohna: Strafprozessrecht.* — *Rundschau.* — *Spruchbeilage.*

Volt törvényszéki jegyző vidéki ügyvédhez évekre belépne jelöltnek. Ajánlatokat «Munkaszerető» címen kiadóhivatal továbbít.

146

Ügyvédjelölt három évi vidéki gyakorlattal állást keres. Megkereséseket a kiadóhivatal továbbít.

147

Nőtlen, keresztyén ügyvédjelölt, másfél éves gyakorlattal alkalmazást keres. Cím a kiadóban.

144

Ügyvédjelölt, fél éves irodai gyakorlattal, gépirásban jártas, ezenkívül mezőgazdasági és kereskedelmi szakismerettel is rendelkezik, nagyforgalmú irodában elhelyezést keres, esetleg közjegyzői irodában is, ahol helyettesítés kilátásba van. Cím: Dr. Körössi Dezső, Békés.

145

Másfél éves gyakorlattal bíró s jelenleg német nyelvvidéken alkalmazott ügyvédjelölt, ki a német nyelvet írásban és szóban bírja és az írógépelésben is jártas, praxisának szélesbítése végett szerény feltételek mellett elhelyezkedést keres forgalmas ügyvédi irodában akár a fővárosban, akár az ország bármely vidékén. Felhívást a jelentkezésre dr. Bertóthi István névre kér Pécs, Rákóczi-út 80. sz. alá. Központi épület.

143

Most jelent meg!

SZTEHLO KORNÉL

A HÁZASSÁGI PER KÉZIKÖNYVE

Tekintettel a magyar kir. Kúria gyakorlatára
A szomszéd államok házassági jogának ismer-
tetésével

A jogi irodalom nélkülözhetetlen ujdonsága

A házassági perek teljes anyagának összefoglalása,
mely magába foglalja az utódállamok joggyakorlatát is

Ára 81,250 korona

Kapható a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) R.-T.
könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrassy-út 21.
és minden könyvkereskedésben

Mindennemű
természettani, természetrajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert
legelőnyösebben szállít

CALDERONI
Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaság
Budapest, IV., Váci-utca 50.
Árajánlattal készséggel szolgálunk

Dr. EGYED ISTVÁN
egyetemi magántanár, kir. ítélőtáblai bíró

MAI KÖZJOGI BERENDEZÉSEINK

Előszóval ellátta

Dr. TÉRFY GYULA, kir. kúriai tanácselnök

Második kiadás

Az új bővített kiadás tartalmazza a legutolsó törvények
magyarázatát is

Ára 35,000 korona

Megrendelhető minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrassy-út 21.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: **Dr. Vámbéry Rusztem** I., Bérc-u. 9. (Tel. József 108-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: **Franklin-Társulat** IV., Egyetem-u. 4.

Franklin-Társulat nyomdája: Géczy Kálmán.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3. (Tel. 3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Könyg Vilmos budapesti ügyvéd: Büntetőjog kontra magánjog. — Dr. Tunyogi Szűcs Kálmán m. kir. igazságügyminiszteri titkár: A biztosítéki átruházás és a lajstromzálog kérdése Németországban. — Dr. Proszvimmer Béla budapesti ügyvéd: A magánalkalmazottak nyugdíjának átértékeléséről szóló törvény. — Dr. Cs. Sommer József budapesti ügyvéd: A kereskedelmi megbízottak deliktumaiért való felelősség. — Dr. Berend Béla budapesti ügyvéd: Bünvádi joggyakorlatunk hullámozása politikai és sajtóperekben 1920 óta. — Szemle.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár XIX. köt. 6. iv.

Büntetőjog kontra magánjog.

Vajjon szabad-e hozzászólni egy jogesethez, mely a bírói instanciák hatalma alá került? Az előítélet, mely most fénykorát éli, vissza fogja utasítani még a kérdés feltevését is. Észszerűleg azonban nehéz volna megindokolni, hogy éppen akkor, mikor az igazság vajudik, el kellene némulnia a kritikának. Azt valljuk, hogy a kritika jogát nem lehet az anatómia műhelyébe száműzni, hogy ott vértelen hullákon kipróbálja ügyességét. A konkrét esetet egyébként át lehetne engedni azoknak, akik a per kimenetelénél érdekelve vannak, ha vele kapcsolatban nem vetődne fel oly momentumok, melyek amúgy is agonizáló gazdasági életünk teljes kipusztítására alkalmasak. Ebben leli indokát az a kolosszális visszahatás, melyet az ügyészség, vizsgálóbíró és vádtanács állásfoglalása kiváltott. Már maga az a jelenség, hogy az ügyész hivatalból eljár egy részvénytársaság ellen, anélkül, hogy erre csőd, kényszeregyesség vagy feljelentés okot szolgáltatott volna, érthetővé teszi, ha minden számbavehető gazdasági tényező meghúzza a vészharangot. Hisz ilyen módon a legvirágzóbb vállalatot egy perc leforgása alatt szemétdombra lehet juttatni. Egy ügyészi gesztus, mely végelemzésben nem ritkán politikai reflexmozgás száz meg száz existenciát porba szujthat. Nem régen titkos archivumból kiásták Ferenc József azon levelét, melyben a jogi meggyőződéséhez ragaszkodó Kozma Sándor elbocsátását követeli, persze e kor szelleméhez képest sikertelenül. A hivatalból való beavatkozásban rejlő veszélyeket fokozza a ma uralkodó irányzat, mely nem kedvez az erős akaratú individualitásoknak.

Az eset vezérmotivumának éle a részvénytársaságok ellen fordul. A hozzáértők évtizedek óta követelik a reformot, de egyszerűen képtelenség is csak elképzelni, hogy büntetőjogászok diktálják a tenni valókat. Erre már azért sem hivatvák, mivel általánosan tapasztalt baj, hogy a büntetőjogászok a magánjog területén enyhén szólva nem érzik magukat elég otthonosnak. Nem egyszer adta meg ennek árát gazdasági életünk. Húsz éve lehet annak, hogy a kir. Kúria a gabonaelővételt uzsorának minősítette, ha az ügylet megkötése után rossz termés folytán a termény ára emelkedett. Ez az ügyletkötési mód azt az előnyt nyújtotta a gazdának, hogy a vételár egy részét kamatmentesen előre kapta meg, amivel szemben egy esetleges áremelkedésről való lemondás alig képezett ellenértéket. A kriminálisták szerencsétlen beavatkozása meghozta azután gyümölcseit. A kamatmentes előleg hiányában a gazda kénytelen volt uzsoráskamatok mellett kölcsönöket felvenni három aláírással ellátott drága váltók ellenében, mely sok ezer kiszagadt tett nincstelenné. Az akkor könnyelműen felidézett bajok ellen még most is keresnek orvoslást; nem hisszük, hogy az öt évi börtönnel biztosított ingójelezálog ezt

meg fogja hozni, a gazdasági élet feltételeit, nem szabad büntető paragrafusok békói közé szorítani, mert ezek ölnék, de nem tádlálnak.

Ez a sors vár a részvénytársaságokra, ha minden merész megmozdulása utólag ügyészi nagytűőveg alá kerül. A részvénytársaság hivatása merésznek lenni, a nagy rizikóval járó eszméknek megvalósítása, éppen ezért társulnak ezek. Hol volna gőzhajó, vasút, villamosság, léghajózás vagy rádió, ha a kockázat büntetendő cselekménynek minősítették. És hogyan érvényesüljön ilyen vállalat, ha még egy kölcsön felvétele előtt is kénytelenítették a közvéleményt fellármázni és hirdetni, hogy neki pénzre van szüksége. A jog patológiájának határai már annyira ki vannak tolva, hogy igazán nincsen oka teljesen idegen területek megszállására.

Még piramidalisabb a határidőüzlettel szemben elfoglalt álláspont. Ez a téma a jogászvilág legszomorúbb emlékei közé tartozik. Mikor egyszer azzal foglalkoztam, hogy a sok métermázsás irodalom eredményeit összefoglaljam, világosan felismertem milyen meddő munkát végeztek a jogászok, mikor ebből az ügylettípusból ki akarták operálni a játékot. A kés az egyik kézben szerzőm, a másikban gyilkos. Legkedélyesebben nálunk alakult ki az eszmék harca. A tőzsdebíróság egyformán védte a feleket, a rendes bíróság a vesztes felet vette pártfogásába, de arra szigorúan ügyelt, hogy a liberális tőzsdebíróság hatáskörét rövidség ne érje. Most mint harmadik ügyhatalom az ügyészség lépett porondra és pont abban a vonatkozásban lát büntetendő cselekményt, mely még a legtúlzóbbak részéről is legálisnak ismertetett el. Minden nevesebb jogász elismerte a határidőüzletben rejlő biztosítási jelleg nélkülözhetlen és törvényes voltát. Iskola-példaképpen szerepelt a malom, mely nem teheti ki magát az árhullámozásnak, míg a búzából őrölt liszt piacra kerül. És íme jön a büntetőjog, mely ebből a tényállásból kiőrli a hűtlen kezelés büntetést. Már húsz évvel ezelőtt e lapok hasábjain kifejtettem annak szükséges voltát, hogy vagyon elleni büntettek elbírálásánál civilis bírák is bevonassanak. A konkrét eset alátámasztja indítványom helyességét.

Az eset hőse kétségtelenül elkövetett egy megbocsáthatatlan hibát. Elkövette akkor, amikor eltért a becsületes kereskedelem tradíciójától és fizetési nehézségeinek beálltával nem fordult hitelezőihez, hogy azok segítségével szanalja vállalatát. Az államnak semmi köze sem volt ügyeihez. Az angolok kézi zálog és jó kamatok ellenében nyújtottak hitelt, ha nem jártak el kellő gondossággal, ezért harmadik nem felel. Az ilyen károsodásnak hazájukba is ki vannak téve. A legdörébb argumentum az, hogy az ország hitele megkövetelte az állam intervencióját. Ezer meg ezer kis existencia jutott koldusbotra Hollandiában és Svájcban, mert szikla szilárdan bíztak a mi zálogleveleink bonitásában. És elvesztették vagyonukat, mert a fedezet a valorizációnak szándékos elmulasztása által oda lett ajándékozva a föld- és házbirtoknak. Csodálatos, hogy éppen egy magánvállalat érdekében, mely rendes likvidáció esetében 100% erejéig kielégíthette volna hitelezőit, kellett mozgósítani az állam és az érdektelen gyárilap pénzét.

Egy pillanatig sem vagyunk kétségben aziránt, hogy nagy nyomorúságunk közepette a hatalmas vagyonú vezérigazgatók lázas izgatottságban tartják közvéleményünket. De itt nem segíthet semmiféle büntető kísérletezés. E vagyonok eredete ott keresendő, hogy e nagy vállalatok vezetői ki tudják használni, mint első az üzleti konjunktúrát. Ha nagy nyereség kecsegtet, olcsón

vesznek részvényeket, ha veszteség fenyeget, idejekorán eladják őket. A vállalat maga tulajdonképpen nem szenved kárt. Károsodik a részvénybírka és közvetve a gazdasági élet. Egyes nagytípusú betöréseknél védelmet nyújthatna az *actio doli*, ha a törvény módot adna a kizsákmányolt kis részvényesek tömörülésére. Az ügyesség abban látott criment, hogy terhelt a részvények 60%-nak birtokában volt. A tájékozott hitelezők éppen ezen tényben a jóhiszeműség ismerveit állapították volna meg. Sok értéktelenedett részvény szerepel a tőzsde jegyzéseiben, mely a vezérigazgatók kezéből nagy áron ment át a kis ember birtokába. A Victoria-malom részvényeinek 60%-os pakettje sok útmutatást szolgáltatna a részvényjogi reform alkalmával. Mi azonban itt csak a magánjog védelmére kelünk, a büntetőjog tendenciáival szemben.

Dr. Könyg Vilmos.

A biztosítéki átruházás és a lajstromzálog kérdése Németországban.

Az ingó jelzálogjogról szóló magyar törvényjavaslat előkészítésével egyidejűleg Németország törvényalkotóit is élénken foglalkoztatja az ingó jelzálogjog kérdése. Németország fejlett hitel-élete már eddig sem elégedett meg azzal, hogy az ingóságot csak kézi zálogként lehessen dologi hitelbiztosítésként alkalmazni. A gazdasági szükséglet felhasználta azt, hogy a német polgári törvénykönyv a dolgoknak jogcím nélküli átruházását is ismeri és 223. §-ának második bekezdésében jogoknak biztosítéki átruházásáról szól s ezek alapján kivívta, hogy a bírósági gyakorlat érvényesnek ismerte el a korábban szinleges ügyletként érvénytelenített azt a szerződést, amelyben valamely ingóság tulajdonát követelés biztosítására tulajdonjog-fenntartással ruházzák át. (Sicherungsübereignung.)

A Sicherungsübereignung módot nyújt a gazdasági életben nélkülözhetetlen ingóságoknak hitelbiztosítésként lekötésére s így a német jogrendszerben hiányt pótol. Azonban sok veszéllyel jár és sok tekintetben elégtelen a hitel biztosítására. A hitelező sohasem lehet biztos afelől, hogy a bíróság gyakorlata nem fog-e változni a biztosítéki átruházás elismerésében. A biztosítéki átruházás elismerése növeli a személyi hitelt nyújtók kockázatát, mert az adós a hitelező tudtán kívül újból elidegenítheti és megterhelheti a birtokában maradó biztosítéki tárgyat. Sok hitel-igénylő idegenkedik attól, hogy vagyontárgyának tulajdonát csupán hitelbiztosítás végett átruházza, mert annak teszi ki magát, hogy tartozásának kiegyenlítése után is perrel, még pedig esetleg további jogszerzők ellenében kell tulajdonát elismertetnie és a per eldöntéséig nem rendelkezhetik dolgával tulajdonaként. Biztosítéki átruházás esetében nehezen megoldható vitás kérdések támadnak a tulajdonos szavatossága és a vétlen kárért való felelősség kérdésében. A biztosítéki átruházott tárgy véttes rongálása esetében kétséges, hogy a hitelező követelhet-e más biztosítékot. A biztosítéki átruházott tárgyat csak nagy jogi nehézségekkel lehet újabb hitelbiztosítésként felhasználni. Ha az adós nem fizet, kétséges, hogy a hitelező megtarthatja-e a tulajdonába bocsátott biztosítéki tárgyat vagy csak bírói eladás útján elégítheti-e ki magát abból. Kielégítés esetében a biztosítéki átruházás nem biztosít a hitelezőnek a kézi záloggal egyenlő rangsort. (Zivilprozessordnung 805. §.)

A biztosítéki átruházás előnyeit és hátrányait részletesen tárgyalta az 1912. évben Bécsben tartott XXXI. német jogászgyűlés, amely *Salinger*, *Litten*, *Hoeniger* és mások felszólalása után, valamint különösen *Hellwig* (Gläubigernot, Recht u. Wirtschaft 1911. évf. 25. 1.) és *Hoeniger* (Sicherungsübereignung von Warenlagern) irodalmi tanulmányaiban foglalt észrevételek figyelembevételével kívánatosnak találta a biztosítéki átruházás hátrányait több irányú törvényes rendelkezésekkel orvosolni.

Ugyane jogászgyűlésen felmerült az az eszme is, hogy nem tanácsosabb-e a biztosítéki átruházás helyett az ingó jelzálogjog meghonosításával tenni lehetővé azt, hogy az adós a gazdasági életben nélkülözhetetlen ingóságokat birtokátruházás nélkül is lekötthesse tartozás biztosítására. Több felszólaló helyeselte ezt az eszmét, de a jogászgyűlés akkor nem kívánt e kérdésben határozni.

A háború folytán azonban Németország hitelező nemzetből adós nemzeté változott s a hitelinség arra kényszerítette, hogy a hitelszerzésnek minden eszközét használni igyekezzen. Ehhez-

képest az 1922. évi bambergi XXXII. német jogászgyűlés *Melchior* és *Mittelstein* indítványára kívánatosnak jelentette ki a feldolgozás általi tulajdonjogszerzésre vonatkozó törvényes rendelkezésnek (B. G. B. 950. §., v. ö. Ptk. Bsz. 450–451. §-ait) diszpozitíváá átváltoztatását és az ingó jelzálogjog meghonosítását.

A német kormány azonban tartózkodó magatartást tanúsít az ingó jelzálogjog kérdésében. Ez indította a német parlamenti középpártok 23 képviselőjét arra, hogy 1926 január 29-én a kormány megkerülésével törvényjavaslatot terjesszenek a német képviselőház elé a lajstromzálog (Registerpfand) meghonosítása tárgyában.

E törvényjavaslat értelmében ingó dologon zálogjogot lehet alapítani úgyis, hogy az elzálogosító a zálog birtokában marad. Lajstromzálog lehet — dologösszességként vagy egyenként — minden ingó dolog, amely mezőgazdasághoz, erdőgazdasághoz, kertgazdasághoz vagy ipari üzemhez tartozik. Ipar alatt érteni kell a bányászatot is, míg a szabad foglalkozás folytatása iparnak nem tekinthető. A hajó-lajstromba bejegyzendő hajók nem lehetnek a javaslat szerinti lajstromzálogjog tárgyai. A zálogjog megalapításához a feleknek zálogjogi megállapodása és a zálogszerződésnek a lajstrombírósnál letétele szükséges. A lajstromba bejegyzés előtt a szerződésnek csak akkor van hatálya, ha azt az ingatlan-tulajdon átruházásához szükséges alakban kötötték. Az írásbeliség a zálogszerződésnek érvényességi kelléke. A zálogszerződés hatálya a bíróságnál való letétellel kezdődik; de ha a szerződést már foganatba vették és a foganatbavételtől számított egy hét alatt a bíróságnál letették, hatálya már a foganatbavétel napjától számít. A lajstromzálogra az ingó zálog szabályait kell alkalmazni, hacsak a javasolt törvény mást nem rendel és abból, hogy a hitelező nem jut a zálog birtokába, más nem következik. A zálogtárgy elidegenítése esetében a szerzés jóhiszeműségét a zálogjog hatályosságának kezdete szerint kell elbírálni; itt is érvényesülnék azonban azok a törvényes rendelkezések, amelyeknek értelmében nem tulajdonostól is lehet érvényes tulajdont szerezni. Az elzálogosító a zálogtárgyat gondosan őrizni tartozik. A zálogtárgynak biztonságrontó kezelése esetében az ingatlan jelzálogjog megfelelő rendelkezéseit kell alkalmazni. Mihelyt a zálogból való kielégítés joga megnyílik, a hitelező a zálogtárgy kiadását követelheti. A zálogos követelést csak írásban lehet átruházni. Ha a zálogjog megszűnik, a hitelező törlési engedélyt köteles adni. A lajstromozásra az a bíróság illetékes, amelynek területén az elzálogosítónak lakóhelye, illetőleg ha külföldön lakik, rendes belföldi tartózkodási helye van. Ha az elzálogosító kereskedő, a lajstromozásra az a bíróság illetékes, amelynél az üzlet cége bejegyeztetett. A zálogjegyzéket mindenki megtekintheti, aki jogos érdekét igazolja. Rendelet fogja meghatározni a zálogjegyzék vezetésének módozatait, a megtekintésre jogosultak körét, valamint az illeték- és díjszabást. A kormány elrendelheti a zálogjognak az adós üzleti könyveiben és mérlegében való feltüntetését. A törvény életbelépése után a lajstrombejegyzéssel elzálogosítható tárgyakat nem lehet többé tulajdonjog-fenntartással biztosítésként átruházni. (Sicherungsübereignung.)

A most ismertetett törvényjavaslat azonban heves ellenzésre talált kereskedelmi körökben, amelyek attól tartanak, hogy az új intézmény a tervezett alakban megzavarná a kereskedelmi hitelt. A kereskedelmi körök ellenzése arra indította a mezőgazdasági érdekköröket, hogy az átadásnélküli ingó biztosíték tekintetében legalább a mezőgazdasági felszerelés tárgyaira vonatkozólag újabb törvényjavaslatot készítsenek.

1926 május hó 21-én különféle pártokhoz tartozó 61 képviselő törvényjavaslatot terjesztett a német képviselőház elé a *mezőgazdasági haszonbérlok hitelszerzésének könnyítése tárgyában*. E törvényjavaslat a porosz központi mezőgazdasági kamara, a Reichslandbund, valamint a földbérlok és földbirtokosok egyesületeinek közreműködésével készült és a Sicherungsübereignung gondolatán épült fel. A törvényjavaslat értelmében a mezőgazdasági haszonbérlo a bérelt gazdaságban használt és saját tulajdonát képező élő és holt leltárát, mint dologösszességet hitelbiztosítésként átruházhatja a hitelnyújtásra feljogosított pénzügyintézetnek oly módon, hogy az átruházott leltári tárgyak tovább is a bérlo birtokában és gazdasági használatában maradnak. A szerződést írásban kell megkötöni. A szerződéshez a felszerelési tárgyak részletes jegyzékét kell csatolni és abban fel kell sorolni az átruházás alól kivett egyes tárgyakat is. Az átruházás hatálya

a később szerzett vagyontárgyakra csak a leltárjegyzékbe felvétellel terjed át. A haszonbérlo a gazdasági leltár egyes tárgyai-val a rendes gazdálkodás határai közt rendelkezhetik, rendelkezése akkor válik hatályossá, mikor az illető tárgy a gazdaság területét elhagyja. A hitelező intézet tartozik a leltárátruházási szerződést két héten belül a gazdaság fekvése szerint illetékes bíróságnál letenni és ugyanez idő alatt a haszonbérbeadóval is közölni. A hitelező köteles a leltár változásait negyedévenként a bíróságnak bejelenteni. A bíróságnál letett szerződéseket minden érdekelt fél megtekintheti. Minden érdekelt kívánhatja továbbá a bérletől, hogy a leltár állagáról felvilágosítást adjon és a bíróságnál letett tárgyjegyzéket helyesbítse. Ha a bérlo az átruházási szerződés letétele után rendelkezik a zálogtárggyal, rendelkezésével szemben nem alkalmazhatók a nem jogosítottól jogokat szerző személyek javára fennálló szabályok. A leltárátruházási szerződés letétele alapján szerzett jogok megelőzik az egyéb biztosítéki átruházásból eredő jogokat és a harmadik szerzők jogát. Azonban a leltár biztosítéki átruházása nem érinti azokat a jogokat, amelyek az ingatlan-jelzálogi terheléséből erednek, valamint a végrehajtási jogot és más hitelezők zálogjogát sem. A haszonbérbeadó törvényes zálogjoga a leltárátruházással biztosított hitelező jogával egyenlő arányban nyer kielégítést. A végrehajtási eljárást, illetőleg a leltárnak a zálogjog szabályai szerinti eladását a hitelező és a haszonbérbeadó egyenlő joggal követelhetik, de az eladás előtt a gazdaság továbbvitele tekintetében követendő eljárás felől meg kell állapodniok. A pénzüntézetek csak egy választott és kinevezett tagokból álló országos bizottság (Pachtkreditausschuss) jogosítványa alapján nyújthatnak hitelt leltárátruházás ellenében. Csak olyan intézet kap erre felhatalmazást, amely a gazdaság fenntartása érdekében a haszonbérbeadónak is hajlandó hitelt nyújtani és amely a gazdaság helyes vitelének felügyeletére is alkalmas. A javaslat szerint a törvény kihirdetésétől számított tíz év elteltével hatályát veszti.

Nem bocsátkozhatunk az ismertetett két német törvényjavaslat bírálatába, mert azokat csak a német gazdasági élet és a német jog szempontjából lehet helyesen bírálni. A magyar közönségre azért értékes a német törvényjavaslatok ismerete, mert most felelnie kell arra a kérdésre, hogy az ingóságokat miként célszerű birtokváltoztatás nélkül hitelbiztosítéknak alkalmazni s a német törvényjavaslatokban e kérdésnek olyan megoldásait szemlélheti, amelyek a magyar igazságügyminisztérium tervezetében foglalt megoldástól sok tekintetben különböznek.*

Dr. Tunyogi Szűcs Kálmán.

A magánalkalmazottak nyugdíjának átértékeléséről szóló törvény.

I.

A vajudó hegyek ezúttal nem születtek ridiculus must, már amennyiben ezzel a metaforával a kicsiség fogalma kapcsolódik össze. Míg ugyanis az igazságügyminiszter és a pénzügyminiszter urak által annak idején benyújtott s az egyes magánjogi szerződések átértékeléséről szóló eredeti törvényjavaslat, az ú. n. nyugdíjvalorizálás problémáját összesen nyolc aránylag rövid és egyszerű szakaszban próbálta megoldani, addig az 1926. XVI. tc., amely most már ezt a kérdést végérvényesen szabályozni lesz hivatva, nem kevesebb mint 24 szakaszt tartalmaz s az eredeti rendelkezésekre a törvény előkészítése, bizottsági és képviselőházi tárgyalása során annyi és oly különböző réteg rakódott reá, hogy sok helyen nemcsak az eredeti szöveg, hanem az eredeti intenció is teljesen felismerhetetlenné vált.

Eme megduzzadás dacára is azonban a törvény nem mondható minden tekintetben hibátlan alkotásnak.

Így mindenekelőtt elméleti szempontból hibáztatnunk kell, hogy a törvényhozás ezúttal sem ment bele annak a szerintünk rendkívüli fontosságú¹ kérdésnek szabályozásába, hogy egyfelől kinek jár nyugdíj vagy ily természetű járandóság, másfelől pedig,

hogy kitől jár ez neki, hanem megelégedett annak megállapításával, hogy e tényleg járó nyugdíj fejében annak, akit ez megillet, *menyit* kell kapnia.

Az elvi kérdés megoldása elől tehát a törvény kitért és ebben a tekintetben továbbra is a bírói gyakorlatban kialakult elméletileg kellőképpen meg nem alapozott jelenlegi jogi tételekre kell támaszkodnunk.

További hibája a törvénynek, hogy az átértékeltet fizetendő nyugdíj mennyiségét illetőleg sem tudott olyan szabályozást találni, amely az eddigi állapot legnagyobb hátrányát — a felek kényszerű perlekedését — egyszerű és világos rendelkezésekkel kizárná vagy feleslegessé tenné, sőt úgy látszik, alig lesz elkerülhető, hogy — eltekintve az egyes szolgálatadók fizetési kötelezettsége mértékének általában való megállapítása iránt az erre a célra alkotott külön bíróság előtt lefolytatandó pertől — minden egyes konkrét ügy a rendes bíróságok előtt ezután is külön ne tárgyalassék.

Kétségtelen, hogy e tekintetben már az eredeti javaslat is hibás volt, amint arra egyébként annak idején rá is mutattunk,² ámde még ez a hibás eredeti szöveg is az ismételt átdolgozások és feldolgozások során annyira elhomályosult és egyes szakaszai annyira deformálódtak, hogy igazat kell adnunk annak a parlamentárius felszólalónak, aki szerint azok megértéséhez külön jogi szeminárium fog kelleni.

Végül nem hallgathatjuk el azt az aggodalmunkat sem, hogy a törvény szociális szempontból is bizonyos veszélyeket rejt magában.

Tagadhatatlan, hogy midőn a törvény azt az alapelvet, amely szerint a munkaadó csak oly mértékben kötelezhető alkalmazottai nyugdíjigényeit valorizálni, amily mértékben sikerült saját vagytonát átmentenie, részben minimumok megállapításával, részben a publica honestas hatása alatt kikényszeríthető, további emelésekkel áttörte, a nyugdíjasok helyzetén lényegesen javított.

Bizonyos az is, hogy a nyugdíjasok igen tiszteletreméltó társadalmi osztálya minden támogatást megérdemel, mert hiszen a pénzérték leromlása folytán éppen ez az osztály került a legsiralmasabb helyzetbe, midőn egy életen át keserves munkával megszolgált agkori ellátását látta kockára téve.

Ámde a gazdasági alapigazságokon erőszakot tenni nem lehet és az ultra posse obligatio-val szemben a gazdasági élet kénytelen lesz más úton könnyíteni magán: és pedig minden valószínűség szerint a tényleg dolgozók terhére. Nagyon felő ugyanis, hogy a munkaadók egyszerűen nem lesznek abban a helyzetben, hogy nagyobb nyugdíjra jogosult alkalmazottaikat nyugdíjazhassák és így ezeket fogják tovább dolgoztatni. Minthogy pedig az ma már senki által kétségbe nem vont közhely, hogy minden vállalat személyzeti regicjét fennmaradása érdekében csökkenteni *kénytelen*, ezt a nyugdíjazások helyett részben a fizetések leszorításával, emelések szünetelésével, sőt az illetmények burkolt leszállításával (kereseti adó, betegségélyezési járulék stb. bekövetelése), részben a még nem nyugdíjogosult tisztviselők elbocsátásával fogja elérni próbálni, úgy hogy a tisztviselői kar egyeteme, főleg pedig a legifjabb generáció lesz az, amely kenyerét vesztvén a nyugdíjasoknak jutott többletet megfizetni fogja, nem is szólva arról, hogy az iskolákat évenként elhagyó több ezer fiatalember még évekig hiába fog kopogtatni munkaalkalomért.

Sajátságos és feljegyzésre érdemes tünet, hogy ezt az általános jelentőségű szociális szempontot (amely pedig nem szubjektív vélemény, hanem máris észlelhető jelenségekre támaszkodó objektív valóság) a nyugdíjasok szociális helyzetének kétségtelenül nagy, de mégis csak korlátolt jelentőségű ügye által elkápráztatva éppen azok vették legkevésbébbé figyelembe, akiknek az alkalmazottak egyetemes érdekeit mindenekelőtt megvédeniök kellett volna. Ha azonban ez nem történt, a törvényhozásnak kellett volna a tényleg dolgozók sokkal számottevőbb osztálya érdekében nagyobb ellenállást tanúsítania a nyugdíjasok részéről támasztott, egyébként szerintünk is jogos, de főleg méltányos kívánalmakkal szemben.

II.

Ezek után az általános megjegyzések után nem kívánunk a törvény egyes rendelkezéseinek részletes ismertetésébe és magyarázatába fogni s e helyett utalunk a máris megjelent két kitűnő

* Az ingó jelzálogjogról ismertetéseket közölt a szerző a Közgazdasági Szemle 1925. évf. 513. l. és 1926. évf. 174. l., a Köztelek 1926. évf. 81. és 633. l., a Jogállam 1926. évf. 96. l., a Kereskedelmi Jog 1926. évf. 25. és köv. lapjain.

¹ V. ö. szerző fejtegetéseit Jogt. Közl. LX. évf. 19., 23., 24. sz.

² L. u. o. 195. l.

kommentár, amelyek és pedig a *dr. Nizsalovszky Endré*³ az anyagnak a jogot alkotó szempontjából belülről kifelé való megvilágításával, a *dr. Schwartz Tibor* és *dr. Oppler Emil*⁴ viszont a jogot alkalmazó gyakorlati szakembereknek kívülről való megvilágításával egymást pompásan egészítik ki.

A magunk részéről inkább nagy vonásokban akarunk a törvény rendszeréről képet rajzolni és rámutatni azokra a fontosabb új rendelkezésekre, amelyeket a törvényhozás jónak látott az eredeti javaslatához hozzáfűzni.

A törvény általában megtartotta az eredeti javaslat rendszerét, amennyiben az átértékelésnek háromféle módját szabályozza és pedig 1. a külön jogszabály alapján való átértékelést (2. §.); 2. az arányszám alapján való átértékelést (3–10. §§.); végül 3. a bírói ítélet útján való átértékelést. (11. §.)

A külön jogszabály alapján való átértékelés kérdése további magyarázatra nem szorul, amennyiben a törvény taxative felsorolja azokat a munkaadókat, akiknek nyugdíjasait már meglévő vagy ezentúl hozandó rendeletek szabályai szerint kell kielégíteni.

Ugyancsak nem kell hosszasan foglalkoznunk a bírói ítéletre bízott átértékelés kérdésével sem. Ide tartoznak ugyanis mindazok az igények, amelyek sem külön jogszabály alapján, sem arányszám alapján értékelendők át. Ezenkívül mintegy büntetésekként ide utalja a törvény azoknak a munkaadóknak ügyeit, akik jogosítva volnának arányszám alapján átértékelni, azonban az ehhez szükséges teendőket idejében meg nem teszik.

Megemlítendő itt, hogy az eredeti javaslatból eltérően a törvény a bírói átértékelés köréből kivette azoknak nyugdíjigényét, akiknél a járandóság mértékére nem a nyugdíjszabályzat, hanem a velük kötött szerződés irányadó. Ezeknél az átértékelés a 4. §. 4. bekezdése értelmében az arányszám szerint történik. Ez ellen e megoldás ellen alig lehetne kifogást tenni, ha a törvény ily esetben az átértékelés alapjául egy egészen különös módon kiszámított járandóságot nem állapítana meg, amelynek alapulvétele mellett az ilyen tulajdonképpen kiváltságos nyugdíjban részesíteni szándékoltt egyének nyugdíjigénye gyakorlatilag úgyszólván semmivé fog összezsugorodni. Erről azonban előbb az átértékelés alapjául szolgáló járandóság megállapításával kapcsolatos mondanivalóink során fogunk még beszélni.

A bírói átértékeléssel kapcsolatosan még csak annyit, hogy a törvényhozás jónak látta az átértékelésre vonatkozólag a bírónak útmutatásul adni kívánt általános alapelveket másként formulálni, mint az a javaslatban volt. Általánosságokról lévén szó, szerintünk e módosításnak sok jelentősége nincs, amit legjobban bizonyít az, hogy az eddigi gyakorlatban is a jó és rossz ítéleteket egyaránt körülbelül ugyanazzal az indoklással támasztották alá, amely most már kodifikálva is van.

(Folyt. köv.)

Dr. Proszvimmer Béla.

A kereskedelmi megbízottak deliktumaiért való felelősség.

A helyettesekért való felelősség kérdése nehéz probléma. Az akarat-elmélet, amely szerint mindenki csak saját tényeiért felel, szembenáll a «közönség», a jóhiszemű harmadikak társaságának érdekével, amely nem kutathatja, hogy a megbízottak károsító cselekményei összhangban vannak-e a megbízó akaratával. Legsúlyosabb e probléma a kereskedelmi jogban, ahol a megbízó (főnök) működésének lebonyolítása úgyszólván intézményesen megbízottak útján történik. A különféle kereskedelmi jogok le is vonják ennek konzekvenciáit annyiban, hogy a kereskedő megbízottainak ügyleteit igen tág körben vélelmezik a főnök akaratából kötötteknek és hártják ezáltal át ténykedésük jogkövetkezményeit a főnökre (vélelmezett meghatalmazás). Ez intézkedéssel azonban csak a probléma egyik részét oldják meg.

I. A meghatalmazott, helyettes ténykedése, t. i. két irányban történhet: ügyletek kötése és teljesítése egyrészt, ügyletkötésen

kívüli jogcselekmények másrészt. A helyzet csodálatosképpen ennek ellenére az, hogy a kereskedelmi törvények speciális kereskedelmi jogi szabályozás alá a helyettesekért való felelősségnek csak első részét vonják, t. i. az alkalmazottak, megbízottak ügyletkötési ténykedéséből eredő felelősséget, míg a deliktumaikból eredő felelősség kérdésének szabályozását nem tekintik kereskedelmi jogi kérdésnek, hanem átengedik az általános magánjogi szabályozásnak.

Kereskedelmi törvényünk 47–49. §-ai szabályozzák a helyettesekért való felelősséget. A 49. §. világosan úgy rendelkezik, hogy a főnök a meghatalmazott ügyletkötéseiből eredő felelősséget viseli. Voltak alsóbírói ítéletek, amelyek e §. alapján megállapították a főnök *kártérítési* felelősségét az árú tulajdonosával szemben oly esetben, amikor a meghatalmazott lopott árút közvetített. Ez az álláspont azonban téves; a szakasz ugyanis világosan ügyleti felelősségről beszél, ez pedig nem más, mint az ügylet *tartalma által* megállapított jogosítás vagy kötelezés (az árú átadása, illetve kifizetése); az ügylet tartalmából folyó akció egészen más, mint az ügylet létrejöttének *tényéből* netán folyó kártérítési igény. Az egyik ex contractu, a másik ex delicto folyik. A 49. §. csak az ex contractu esetét szabályozza.

A kir. Kúria egy legutóbb hozott ítéletében¹ ezt az álláspontot magáévá tette. A szakasz szóhangzásán kívül ennek helyesége mellett szól az is, hogy itt egy vélelmezett meghatalmazásról van szó, már pedig minden további nélkül vélelmezni azt, hogy deliktumok elkövetésére adatott a meghatalmazás, nem lehet. Arra az esetre, amikor a deliktum a főnök tudtával és beleegyezésével követetett el, itt természetesen sohasem gondolunk, mert hiszen az esetben a főnök ezen *saját* deliktuma alapján felel, tehát ez nem tartozik a helyettesi felelősség körébe.

II. *Kereskedelmi jogunk szerint* tehát a főnök járulékos felelőssége csak ex contractu áll fenn. Az ex contractu elhatárolása az ex delicto-tól nem lesz mindig könnyű feladat. Az ügyleti felelősség nemcsak az ügylet megkötéséből eredő kötelezettségeket és jogokat jelenti, hanem jelenti az ügylet teljesítésének mikéntjéből folyó felelősséget is. Ha tehát a fizetőpincér hamis pénzt ad a vendégnek vissza,² ezért a főnök felel, mert felelősségének jogalapja itt nem a hamis pénz kiadásának ténye, hanem az étel-eladási ügylet hitelezői minősége. Ugyancsak megállapítható az ékszerész felelőssége, akinek üzleti alkalmazottja valódi gyanánt és annak árában ad el hamis drágakövet a vevőnek, mert ez a felelősség is az ügylet tartalmából származik.

Ahol a felelősséget azonban már nem lehet az ügylet tartalmára visszavezetni, ott már a helyettesért való kereskedelmi jogi felelősségről mai jogszabályaink mellett nem lehet szó, hanem az alant közlendő magánjogi szabályok szerint döntendő el a kérdés.

III. Jogszabályaink ilyenén alakulásának világos meglátása annál fontosabb, mert csak ennek világánál dönthető el a megbízóval (főnökkel) szemben való kereseti jog *személyi része* is, azaz, hogy *ki* jogosított ilyen járulékos felelősséget vele szemben érvényesíteni? Csak az, aki a megbízottal *ügyleti viszonyban* van, azaz, akinek az alkalmazottal kötött ügylete alapján lehet aktortusa. Bármily természetesnek is tűnjék fel ez a konklúzió a fentiek után, gyakorlati alkalmazásban mégis fordultak elő ez irányban is tévedések. Alsóbírói ítéleteink³ megállapították a KT. 43. §-a alapján a főnök felelősségét oly esetben, amikor az orgazda árút adott el a főnök kereskedelmi meghatalmazottjának. Utóbbi tudott az árú bűnös provenienciájáról, a főnök nem. Az ügyleti felek tehát voltak: egyrészt az orgazda, másrészt a meghatalmazott, illetve a cég. Ennélfogva ügyleti aktoratusuk is csak ezeknek lehetett, az árú tulajdonosának, aki nem vett részt az ügyletben, nem. Ő kereseti jogát az ügyletkötés tényének deliktualis voltára alapíthatta csak, az ügyletből jogokat és kötelezettségeket nem szerezhetett; tehát ügyleti aktoratusa sem lehetett. A kir. Kúria már idézett határozatában ezen helyes értelemben is döntött.

IV. A kereskedő felelősségét alkalmazottai deliktumaiért tehát hiába keressük a kereskedelmi jogunkban. Megtaláljuk ellenben az általános magánjogban. Polgári Törvénykönyvünk Javaslata⁴

³ *Dr. Nizsalovszky Endre*: A magánalkalmazottak nyugdíjának átértékeléséről szóló 1926: XVI. t.-c. magyarázata. Tébe kiadó vállalkozás m. sz. 1926.

⁴ *Dr. Schwartz Tibor és dr. Oppler Emil*: A magánalkalmazottak nyugdíjának átértékeléséről szóló törvény kritikai magyarázata stb. Hungária Könyvnyomda r.-t. 1926.

¹ P. IV. 5800/1925.

² Cosack: Handelsrecht 7. Aufl. 98. old.

³ Budapesti kir. törvényszék 3. P. 43,643/1923., budapesti kir. tábla 15. P. 10,992/1924.

⁴ Második szöveg 1470. §.

a német birodalom polgári törvénykönyvével⁵ majdnem teljesen azonosan a megbízó felelősségét csak arra az esetre szorítja, ha őt a megbízott kiválasztása, utasítása vagy felügyelete körül mulasztás terheli. Ez esetben is ki van azonban a felelősség zárva, ha a kár egyébként is bekövetkezett volna. Ugyanezen az ösvényen halad jelenlegi élő jogunk is, amelyben a kérdést a 84. sz. teljes-ülési határozat⁶ analóg módon szabályozza: «aki valamely ügyének ellátására maga helyett mást rendel ki, azért a kárért, amelyet a kirendelt az ügykörébe eső teendők teljesítésében harmadik személynek jogellenesen okoz, csupán saját vétkessége esetében felel. Ez a vétkesség nem forog fenn, ha a megbízó bebizonyítja, hogy a kirendeltnek megválasztásánál s amennyiben felügyeletre, utasításra vagy a tennivalók teljesítéséhez eszközök nyújtására van szükség, ennél is a kellő gondosságot kifejtette vagy hogy a kár megbízónak a kellő gondossága kifejtése esetében is bekövetkezett volna. Ez a szabály nem vonatkozik azokra az esetekre, amelyekre valamely külön törvény és amelyekre az üzem vagy a foglalkozás veszélyessége, illetve terjedelme vagy természete alapján a bíró a vétkesség nélkül való felelősséget megállapítja». A három említett jogszabály közt lényegileg csak a bizonyítási terhelés kérdésében van különbség: a magyar jog ezt a megbízóra hárítja, a német a kártérítést követelőre.

Miután megállapítottuk, hogy a KT. speciális szabályai a kereskedelmi alkalmazottak deliktumaiból előállható felelősségre nem vonatkoznak, a most említett általános magánjogi szabály irányadó ezekre nézve is. Kereskedelmi vonatkozásban csak annyival tágabb a szabály alkalmazása, amennyiben a kereskedelmi alkalmazott ügyköre ex lege szélesebb a közönséges alkalmazotténál; előbbi, t. i. akkor is «az ügykörébe eső teendőket» végzi, ha megbízója ugyan nem bízta meg ezekkel, azonban az alkalmazott minőségénél (cégjegyző, kereskedelmi meghatalmazott) fogva a törvényes vélelem az illető teendő elvégzésére felhatalmazottnak deklarálja.

V. A kereskedelmi megbízott deliktuma alapján beállható járulékos felelősségre azonban nemcsak az ügyleti felelősség szabályait szokták tévesen alkalmazni, hanem másrészt gyakori az ex contractu felelősségnek ellentétképp az ú. n. objektív felelősséggel való szembeállítás is.⁷ Az objektív felelősség azonban más, mint a megbízott deliktumáért való felelősség, mert előbbinek alapja a felelősséggel tartozó üzem természete tekintet nélkül arra, hogy az üzem tulajdonosa önmaga vagy alkalmazottja útján követte el a kártokozó cselekményt, míg a helyettesért való felelősség fogalmi eleme éppen az, hogy nem a megbízó maga követte el. Helyettes deliktumáért való felelősség létezik objektív felelősség nélkül is; az összetévesztésre ad okot, hogy viszont objektív felelősség a helyettesért való felelősség nélkül nem képzelhető el.

VI. Az igazságügyminisztérium most készíti elő a kereskedő helyettesítési felelősségéről szóló törvényjavaslatot.⁸ Ez a javaslat állítólag a főnök felelősségi körét ki akarja terjeszteni. Nem vitatható el, hogy ez a kereskedővel ügyleteket kötő nagyközönség érdekeit szolgálná; kétségen felül áll az is, hogy a járulékos felelősség gondolatának történelmi kialakulásában kiindulópont az, hogy azon üzemekre terjesztik ezt ki, amelyek nagyszabású voltak nál működésüket intézményszerűleg helyettesek, megbízottak útján bonyolítjuk le. Az *actio exercitoria* és *institoria* fogalmi feltétele a vállalkozás üzemszerű terjedelme. Ezen a történelmi mesgyn haladva tehát helyesnek látszik, ha a kereskedő vonatkozó felelősségét elválasztjuk az általános magánjogi szabályozástól. Kétségtelen ellenben az is, hogy a kérdés szigorú szabályozása végzetes lehet a kereskedelemre nézve; a német kereskedelmi törvényt előkészítő nürnbergi konferencia, pl. elutasította azt a gondolatot, hogy a vonatkozó kérdés általános szabályok törvényi felállítása útján rendeztessék.

Nézetünk szerint a kérdéses materiának a kereskedelmi jogban való szabályozása jogilag, gazdaságilag és jogtörténetileg feltétlenül indokolt; a kir. Kúria jelenlegi mérsékelt és bölcs

gyakorlatának törvénybe iktatása egyrészt, a kis- és nagy kereskedelmi vállalkozások disztinkciója a felelősség foka tekintetében másrészt, lehetnek e szabályozás megnyugtató alapjai.

Dr. Cs. Sommer József.

Bűnvádi joggyakorlatunk hullámozása politikai és sajtóperekben 1920 óta.*

Jelen előadásnak címét, a bűnvádi joggyakorlatnak politikai perekbeni hullámozását legjobban a 13. sz. büntető döntvény és annak meghozatalát megelőző kúriai gyakorlat illusztrálja. És tagadhatatlan, hogy a védelem részéről ért állandó és elméletileg megalapozott támadások érlelték meg a helyzetet odáig, hogy a Kúria korábbi elvi határozatának elvetésével említett döntvényben a jogászilag helyes és a sajtó munkásaira nézve kedvező döntését meghozta. A vitának kiindulási alapja tulajdonképpen annak a kérdésnek eldöntése volt, hogy mi tekintendő sajtóvétségnek. Ugyanis a St. 32. §-a élesen elhatárolja egymástól a tulajdonképpeni sajtóvétségek és a sajtó felhasználásával elkövetett közönséges bűncselekmények körét. A tulajdonképpeni sajtóvétségek körébe tartoznak és a St. 32. §-a alá vonhatók azok a sajtó felhasználásával elkövetett bűncselekmények, amelyeknek tényálladéka a sajtótermék teljesen magában foglalja s amelyekre tehát a St. különleges szabályai a tettesség és részesség, a fokozatos felelősség, a rövidebb elévülés és egyéb tekintetekben alkalmazandók. A sajtó felhasználásával elkövetett közönséges bűncselekmények azok, amelyeknél a sajtótermék tartalma az annak útján elkövetett bűncselekmény összes tényálladéki elemeit nem meríti ki, hanem az csak eszköze a szándékolt bűncselekmény véghezvitelének, mellyel a vádlott a célbavett eredményt, pl. tévedésbe ejtést, kényszerítést megvalósítani törekszik, ez azonban mint a bűncselekmény további tényálladéki eleme, a sajtótermék keretein kívül következik be. A sajtó útján elkövetett nemzetgyalázásra vonatkozólag pedig a Kúria I. tanácsa elvi jelentőségű ítélet kimondotta volt, hogy az nem sajtóvétség, hanem sajtó felhasználásával elkövetett közbűncselekmény, amelyre nézve a sajtótörvény rendelkezései nem alkalmazandók. Indokolta pedig ezt azzal, hogy a vádbeli sajtóközleményből a magyar állam megbecsülése ellen elkövetett vétség tényálladéka a maga teljességében nem ismerhető fel, mert ennek egyik lényeges ismérve, a tényállítások valótlansága, a vádbeli cikkből magából félreérthetetlenül nem tűnik ki. Ezzel szemben mintegy két év után jutott csak a 13. sz. döntvény végre arra a helyes álláspontra, hogy a sajtó útján elkövetett nemzetgyalázás vétsége, miután annak a megállapítása, hogy az állított tény valótlan-e és alkalmas-e a nemzet megbecsülésének csorbítására, mindenkor a bíróság megítélésének keretébe tartozik és tekintet nélkül arra, hogy a bíróság vonatkozó meggyőződését magából a sajtótermékből, köztudomásból, avagy más, habár a sajtótermék keretén kívül álló bizonyítékokból merítette, a vétség tényálladéka mindenkor maga a sajtótermék tartalma foglalja magában.

A magyar állam és nemzet megbecsülése elleni vétségek eseteiben további kontroverz pontja a törvény értelmezésének és alkalmazásának és a bírói és védői álláspont összeütközésének az a kérdés, amely jelenleg is úgyszólván hetenként szőnyegre kerül, hogy vajjon elkövethető-e az állam és nemzetgyalázás cselekménye oly tényállításokkal, amelyek nem közvetlenül az állam és nemzet mint ilyen ellen, hanem a mindenkori kormányzati uralom, a kormány vagy egyes állami intézmények ellen használtattak. Nagy fontossága ennek a kérdésnek ugyancsak a politikai és sajtószabadság szempontjából van, mert ha a kormány, kormányzati uralom vagy egyes intézmények azonosíthatnak a magyar állammal, az olyan jelentős korlátja a politikai vita és sajtókritika szabadságának és lehetőségének, olyan újabb kosár a sajtó száján és hatalmas védelem a mindenkori kormánynak, mely túlmege a rendtörvények intencióin is és a legmagasabb etikai szempontból nézve káros az államra és nemzetre, mert azonosítja őket a változó s hibáktól nem ment kormányzattal és annak tényeivel. Hogy a háború és rendtörvény előtti időkben ez az álláspont tehetetlen lett volna, azt a legjobban bizonyítják a Kúriának izgatási perekben békeidőben hozott egyöntetű határozatai, melyek közül egyet

* Az előbbi közl. lásd 12. és 13. számban.

⁵ BGB. 831. §.

⁶ Polg. Jogi Hat. Társ. 535. sz. határozat.

⁷ L. Goldschmidt: System des Handelsrechts 1892. 115 old. és Nagy Ferenc: Ker. Jog 1901. 183. o.

⁸ L. Pesthy Pál igazságügyminiszter úr vonatkozó cikkét a «Pesti Napló»-ban 1926. augusztus hóban.

idézni kívánok: «Egy politikai pártnak vagy a mindenkorinak megátalkodása nem egyértelmű a magyar nemzetiségnek gyűlöletes színben való feltüntetésével, mert a magyar nemzetiség, mint egységes fogalom pártpolitikai szempontból részekre nem bontható». (B. Dár IV. 297.)

A rendtörvény 7. §-a alapján eddig kialakult kúriai gyakorlat azonban szakít a békeidők álláspontjával és az esetek túlnyomó részében az azonosítás mellett foglal állást. A számos hasonló határozat közül a kúriai álláspontnak indokolása főként az alábbiakból tűnik ki: «az állam a nemzetben kifejezésre jutó összességnek olyan törvényes szervezete, amely az állami akaratot köteles érvényre juttatni. Ha egyesek vagy egyes csoportok ezzel az állami akarral szembehelyezkedve, annak ellenére képesek a csupán az állam törvényes szerveit megillető jogokat gyakorolni, amennyiben ezek a jelenségek általánosak, akkor az ilyen állam pillérei roskadoznak s annak a tekintélye, becsülete és hírneve van aláírva... Aki tehát azt állítja, hogy Magyarországon a törvényes kormány mellett kamarillák, vagyis nem alkotmányos szervek uralkodnak, aki azt állítja, hogy itt mellékkormányok garázdálkodnak, az annak is kifejezést ad, hogy a magyar állam az ő törvényes akaratát a maga teljes valóságában érvényre juttatni nem tudja. Minthogy pedig ilyen közállapotok lehetősége a magyar állam törvényes szerveinek tehetetlenségét vagy túlkapasait tételezi fel, az ilyen állítások közvetve szintén alkalmasak a magyar állam és nemzet megbecsülésének csorbitására, valamint hitelének sértésére...» Más határozatban: «A honpolgári hűséggel semmiképpen össze nem egyeztethető az a törekvés, hogy valaki hazája jóhírért sértse azért, mert a közviszonyok állapota egyéni várakozását nem elégíti ki». Vagy: «nem tekinthető mentesítő körülménynak az, hogy vádlott a vád alapjául szolgáló cikkben tényállításait bizonyos mérvben a kormányra vonatkoztatta, mivel ez a törvény kijátszására irányuló célzatos eljárás is lehet». Az előbbi és hasonló fogalmazású indokolások után, amelyek az azonosítást kormány és állam, illetve nemzet között véghezvitték, természetesen a határozatoknak végső konklúziója, mely a tényállítások valótlanságát bizonyítás felvétele nélkül pusztán a köztudomás alapján eleve megállapíthatónak minősíti. (Mert hogyan rendeljen el a bíróság bizonyítást olyan tényekre, amelyeknek létezését az államról feltételeznie erkölcsi lehetetlenség?)

Nehéz helyzet előtt áll a jogász, amikor ezekkel a határozatokkal foglalkozik. Mert kétségtelen, hogy a kritikának határa van és a politikában és újságírásban, aki a nyilvánosság előtt véleményt nyilvánít, fokozottan kell, hogy éljen a felelősségérzet és nem szabad, hogy pártfogultságok vagy pártcélok szolgálatában tényeket hamis színben tüntessen fel vagy szórványos tényekből hamis általánosító következtetéseket vonjon le. De nem szabad felednünk azt sem, hogy a közhajok legjobb gyógyszere a nyilvánosság és azonfölül, hogy céljukat tévesztik, súlyos büntetések elvágják a kritika szabadságát és hogy a jóhiszemű, javítani akaró, serkentő kritika is, éppen hogy célját elérhesse, minden időben túlozni kényszerült. Ha például az állam és kormány közötti quiproquo-t elvé tesszük, akkor megbénul és lehetetlenné válik a minden országban meglevő szociáldemokrata-párt-sajtó is, mert elég egy olyan kijelentés, mint pl. «a magyar kormány osztályuralmi politikát követ» és az azonosításnál fogva alapul szolgálhatna a nemzetgyalázás vétségének megállapítására, holott nem egyéb, mint a marxi szocialista dogmatikának minden polgári kormánnyal szemben használt történelmi és gazdaságbölcseleti megállapítása. És önkénytelenül eszünkbe jut ehelyütt a rendtörvény előtti időkből a Désy—Lukács-per és az inkriminált «Európa legnagyobb panamistája» kifejezés, valamint a pártkassza gyűjtésére vonatkozó adatok beigazolása után hozott felmentő ítélet.

Engedtesék meg nekem, hadd idézzem most a legnagyobb magyarnak és a legmagyarabb mágnásnak hazánkra sorsalkotó fontosságú «Hitel» című munkájából a hon akkori közállapotairól írott alábbi bírálatát. (Igaz, Széchenyi maga mondja művében, hogy «sok tán azt fogja mondani, hogy ocsmányolom hazámat», de szerencséjére akkor még az 1921: III. tc. nem volt törvénytárunkba iktatva.) «Így egy cseppet se nehéz jobb utakat, műveltebb mezőket, kiesb vidékeket, serényebb kereskedést, helyesebb kommunikációkat, vígabb falukat, tisztább városokat, jobb vendégfogadókat, nagyobb kultúrát, kiterjedtebb s többoldalú tudományt, nyájashozospitalitást, értelmesb rendeletű kúriát vagy kastélyt,

nemesb patriotizmust, több közleket, polgári erényt s kevesebb sárt, port, nádat, korlátlan pártú vizeket, hasztalan erdőket, becsutellen lapányokat, hozótot, kevesebb egoizmust s egyrészt a legalapaltalanabb hiúságot, másrészt a határnélküli hajlékonyságot, alattvalók iránt való dölyföt, előljáró előtt porbancsúszást, kevesebb előítéletet, balvéleményt, tudatlanságot, féktelen betyárságot, stb. magunknak képzelni, mint amilyen s mennyi valósággal találhatók honunkban... A magyar nemes oly irigylésre méltó helyzetben él a világon, hogy szerencsés sorsú szülöttet csillagunkon találni bajos. Ő az országnak semmiféle terhét nem viseli, nem adózik, se nem katonáskodik, se gyűlésre nem jár, ha nem akar, mert ezeket mind mások által vitetheti végbe...»

Megemlíteném még, hogy a közelmúlt napokban néhány esetben ügylátszik, mintha bíróságaink végre szakítani készülnének az azonosítás fikciójával. Így felmentette a bíróság egyik napilap szerkesztőjét a nemzetgyalázás vétsége alól, aki azt állította, hogy gyilkosoknak igen méltányos bérösszeg mellett adattak bérbe állami birtokok, azon a címen, hogy csak kormányzati ténnyel bírálat tárgyává és hogy egyes kormányzati tényekből nem lehet a nemzetre nézve káros következményeket levonni, másrészt viszont egy cikksorozat által panaszolt toloncházi állapotokra vonatkozólag elrendeltetett a valótlanság, illetőleg valódiság bizonyítása. És mindenestre helyesebb lesz, ha a rendtörvény alapján emelt nemzetgyalázási vádak helyett a becsület védelmi törvénynek a hatóságok fokozott védelmét biztosító intézkedései fognak érvényesülni. Még akkor is, ha ilyen módon joga lesz a vádlottnak a valódiság bizonyítására.

III.

Szándékomban volt foglalkozni még azzal a kúriai gyakorlattal, amely egyéb politikai ügyekben és sajtóperekben az utóbbi években kialakult. Így legfőbb bíróságunknak a hűtlenségi, lázadási, kormányzósértési és a királyság intézményének védelméről szóló 1913: XXXIV. tc. folytán fölmerült perekben hozott ítéleteivel, továbbá azzal a gazdag és úgy az anyagi, mint az alaki jognak szellemét helyesen kifejezésre juttató joggyakorlattal, amely a Bv. és St. alapján a sajtó útján elkövetett rágalmozási és becsületsértési esetekben kifejlődött. Az idő előrehaladottságára tekintettel azonban nem tehetem ezt már és csak némely, a bírói gyakorlatból lesűrhető eredményre és egyes felüllobb jelenségekre hívom fel figyelmüket. A valódiság bizonyításának elrendeléséről az alsóbbfokú bíróságnak külön alakszerű határozatot kell hoznia, a valóság bizonyítása az előzetes eljárásnak bármely szakában kérhető, azonban legkésőbb a vádirat közlésétől számított nyolc nap alatt, valamely állított tény csak akkor van beigazolva, ha az állított és bizonyított tény között egyensúly vagy jelentőségbeli arány mutatkozik, a rágalmozásnak nem tényálladási eleme az állított tények valótlanságának tudata és a valótlanság tudata súlyosbító körülmény, az a sértett, aki ellenbizonyítást kért, a valóság bizonyításához hozzájárultnak tekintendő, stb. stb., mind-megannyi elvi előhatározatok, amelyek számot vetnek az ellentétes érdekek kiegyenlítésének posztulatával. Hogy a Bv. alá tartozó esetekben egyes alsóbíróságok tévedéseikben milyen messze mentek el, ezt illusztrálja a Kúriának B. I. 5010/1924. sz. ügyben hozott határozata, amellyel a törvényszék és tábla felmentő ítéletét megsemmisítette, kimondván, hogy a Bv. alá tartozó esetekben a valóság köztudomás alapján nem bizonyítható és nincs helye felmentésnek azon az alapon, hogy a vád alapjául szolgáló tényállás köztudomás szerint való. (A vádbeli tényállás szerint vádlottak azt állították, hogy «kültermégekben merül ki a destruktív sajtó tevékenysége» és hogy ez a sajtó «romboló, rothasztó, destruktív sajtó», az alsóbíróságok pedig a tényekre közvetlenül utaló kifejezések valóságát köztudomás alapján bizonyítottak vették.)

Meg kell említenem még a Kúriának B. I. 6763/1922. számú határozatát, amelyet magyar újságírónak külföldi újságban megjelent és vád tárgyává tett cikkével kapcsolatban hozott, de amelynek álláspontját a védelem szemszögéből nézve és mert a törvény az ellentétes álláspont lehetőségét is megengedi, osztani nem tudom. A hivatkozott határozat szerint «a sajtótörvénynek az alkotmányos sajtószabadságot védő rendelkezései és különösen az elévülés időtartamát is enyhítő intézkedései nem vonatkoznak idegen állam sajtójára, amellyel szemben a magyar állam sem a törvényes rendészeti ellenőrzést nem gyakorolhatja, sem a törvény szerint való büntetőjogi felelősségre vonásra irányuló ígé-

nyét nem érvényesítheti.» Nézetem szerint a sajtótörvény kivételes rendelkezései nincsenek a cikk megjelenésének területi határaihoz kötve, hanem azok a magyar állampolgárok közül a sajtó munkásainak biztosítanak privilégizált helyzetet, személyi jogát és nem területhez kötött jogát jelentik a magyar állampolgároknak és éppen a konkrét eset is mutatja, hogy külföldön megjelent cikk esetében is a büntetőjogi felelősségrevonás érvényesíthető.

Érdemes volna még foglalkozni a titok büntetőjogi védelme tárgyában a Polónyi Dezső elleni perben hozott kúriai határozattal, amelynek indokolása számos érdekes, de nem megtámadhatatlan érvényű és vitatható jogi megállapítást tartalmaz, nemkülönben egy jogegységi határozattal, amely a Bp. 13. §-ában statuált vádrendszer és ügyfélegyenlőség dacára kimondotta, hogy a kir. ügyészségnek a főtárgyaláson közreműködő tagja «fél»-nek nem tekinthető sem általában, sem a Bp. 17. §-a értelmében. De mellőzve mindezt még csak Kúriánknak a hitfelekezet elleni izgatási esetekben volt joggyakorlatának hullámszára terjeszkedem ki röviden, mely joggyakorlat a békebeli judikaturával szemben előbb engedett a forradalmi idők hangzatos szolamainak, utóbb visszatért régi álláspontjára.

Emlékeztet, hogy a zsidóság elleni izgatási ügyek az elmúlt évek során egészen sajátos és sajátos módon változó kezelésben részesültek. Kezdetileg volt a teljes szakítás a régi joggyakorlattal és uralkodóvá lett a büntetlenségi elmélet, a kir. ügyészségek nem emeltek vádat abból az álláspontból indulva ki, hogy a Btk. 172. §-ának második bekezdése csak a nemzetiség, osztály- és hitfelekezet elleni izgatásokat poenalizálja, a zsidóság elleni izgatási eseteket azonban nem lehet ezen csoportok alá vonni, miután a zsidóság faj és a faj elleni izgatást a Csemegi-kódex nem bünteti. Utóbb a kir. ügyészségek már vádat emeltek — és ez a második etappe — osztály vagy nemzetiség elleni izgatás címen, azonban bíróságaink felmentő ítéleteket hoztak, mondván, hogy a vád tárgyává tett cikkek a zsidóság mint népfaj ellen izgatnak csak, amelytől gazdasági szempontból féltik a magyar nemzetet. Ezt a gyakorlatot követték aztán osztály vagy nemzetiség elleni izgatás címen szórványosan hozott marasztaló ítéletek, míg végül is a Kúria több elvi jelentőségű határozatában (B I. 1988/1924. és B I. 393/1925.) kimondotta újra, hogy a zsidóság elleni izgatás nem tekinthető nemzetiség elleni izgatásnak, miután a nemzetiségek egyenjogúságáról szóló 1868: XLIV. tc. a nemzetiségeket az anyanyelv közössége szerint különbözteti, már pedig a zsidóságnak külön anyanyelve és történeti múltja nincs, de nem tekinthető külön társadalmi osztálynak sem, mert az 1867: XVII. tc. óta a többi állampolgárokkal való egyenjogúsítás következményeképpen az ezen felekezethez tartozókat sem közös foglalkozás, egyforma élethivatás, vagyon, avagy képzettség nem teszi olyan gyűjtőnévvel megjelölhető személyösszességgé, amelynek tagjait a társadalmi életben a más osztálybeliektől, mint külön osztályt szoktak megkülönböztetni, viszont hitfelekezet alatt nem csupán valamely vallás egyházi szabályait, hitelveit, szervezetét, hanem híveinek összességét is érteni kell. Megállapítható, hogy a megváltozott gyakorlat és már maga a vádemelésnek rendszeressége elősegítette az idevágó izgatási esetek csökkenését és a lelkek békéjének kihajtását.

Talán sikerült, ha hézagosan és szigorú rendszeresség nélkül is, joggyakorlatunknak föltárt mozaikszemeiben láttatnom a hullámszakokban témám körén belül a judikatura alakulásának vonalát. És talán sikerült egyúttal, akaratlanul és anélkül, hogy ez a célzat vezetett volna feltárnom és érzékeltetnem azt, hogy a joggyakorlat kialakításában, a helyes törvényalkalmazás és a bírói szokásjog fejlesztésében minő döntő és nagy szerepe volt és van a védői karnak és a felkészült és lelkiismeretes ügyvédi munkának. Az eredmények nem a mi nevünk alatt válnak hazánk közkincsévé, de a védői karnak lelkes tevékenysége, sőt ha kell pörölycsapásai alatt tett meg mindig az élet szavával, a szabadság és igazságosság vérével a törvény betűje. És ha ma már lehangadóban vannak azok a társadalmi forrongások, amelyeknek tükre volt az elmúlt évek jogalkalmazása is, ha elmondhatjuk már, hogy nem harangoztak ugyan még, de már beesteledett, a vizek és tüzek elűltén jogos az a reményünk, hogy küszöbön áll, mint a jövő eszménye a melléktekintetektől ment, hamis célok szolgálatába nem állított tiszta jog uralma. Nem vagyok laudator temporis acti, de mint a jövő reménye, most ott lebeg szemem előtt a múlt.

Dr. Berend Béla.

Szemle.

$x > \frac{x}{y}$ az a matematikai képlet, amely az eddig még

Einstein-től sem cáfolt igazságot fejezi ki, hogy az egész nagyobb, mint annak egy része. Más azonban a természettudományi és más a jogi igazság. Aki ebben netalán kételkedne, azt meggyőző erővel világosíthatja fel a *hatásköri bíróságnak* egyik legutóbb hozott határozata, amelynek megállapítása éppen megfordítva az $\frac{x}{y} > x$ képletbe volna foglalható.

Egy nyugdíjmegállapítási ügyben hatásköri összeütközés merült fel a kir. bíróság és a Máv. nyugdíjintézeti bizottsága közt.

Mint felperes a központi járásbíróság előtt a nyugdíjazott tisztviselő, mint alperes, a Máv. nyugdíjintézete szerepelt, amelynek bizottsága utóbb az ügy eldöntését saját hatáskörébe vonta. Lélektanilag nem is meglepő, hogy a járásbíróság az igényt megállapította, a nyugdíjbizottság pedig elutasította.

Meglepőbb a hatásköri bíróság döntése, amely szerint az ügy a nyugdíjbizottság hatáskörébe tartozik s így az alperest a jogvita bírójává léptette elő. Sőt, úgylátszik annyira meg volt elégedve az alperes-bíró elutasító igazmondásával, hogy az előléptetéssel egyidejűleg a «közigazgatási hatóság» címével és jellegével tüntette ki. Azt mondja ugyanis a határozat indokolása, hogy «a 7200/1925. M. E. számú rendelet a Nyugdíjintézeti Bizottságot . . . nyugellátások ügyében bizonyos igazgatási hatáskörrel ruházta fel s ezáltal az említett szervek ebben a vonatkozásban az állami közhatalom kezelőivé, vagyis közigazgatási hatósággá váltak». Ezt ugyanaz a határozat állapítja meg, amelynek indokolása egy oldallal korábban reámutat, hogy «a Máv. az államnak a kereskedelmi cégjegyzékbe bejegyzett kereskedelmi vállalata s így e vállalat alkalmazottai nem az állam közhatalmának kezelői, hanem csupán, mint magánjogi alanyok kereskedelmi alkalmazottai». Íme a Máv., mint egész csak kereskedelmi cég, de annak egy alárendelt része: a Nyugdíjintézeti Bizottság közigazgatási hatóság. Quod erat demonstrandum.

Miként Márffy Ede tudós könyvében (I. 64.) olvasható, hatóságoknak csupán azokat a közigazgatási szerveket szokás nevezni, amelyek a törvények értelmében, imperiumot gyakorolhatnak. Isten ments, hogy a Nyugdíjintézeti Bizottságtól a neki adományozott szép közjogi címét sajnálnók, de némi aggályaink támadnak a belőle levont következtetés iránt. Állami alkalmazottnak ugyanis módjukban áll, hogy a közigazgatási hatóságnak az illetmény kérdésében hozott határozata ellen panaszukkal a közigazgatási bírósághoz fordulhassanak, ellenben a Nyugdíjintézeti Bizottság, mint végső fórum szuverénül határoz elevenek és holtak felett. Az 1896: XXVI. tc. 83. §-a ugyanis elfelejtett a Nyugdíjintézeti Bizottság határozata ellen panaszjogot biztosítani, amiért azonban mégis bajos volna a törvény nagyérdemű szerzőjét: Wlassics Gyulát szemrehányással illetni, mert amikor a közigazgatási bírósági törvény készült, a Nyugdíjintézeti Bizottság még nem volt — közigazgatási hatóság.

— Az ügyvédi bejegyzés és a kamarai illetékek fizetése. (Reflexiók.) Hálára kötelezte a Jogtudományi Közlöny az ügyvédi kamarákat az Ügyvédi Tanács joggyakorlata érdekesebb eseteinek közlése által s pedig annál inkább, mert tudtommal ezek egységesen, rendszeresen nem adatnak ki — legalább az elsősorban érdekelt kamarák nem kapják ezt meg hivatalból —, pedig az egyöntetű gyakorlat kialakulása úgy a közigazgatási, mint a fegyelmi ügyekben már csak az amúgy is munkával túlhalmozott Ügyvédi Tanács szempontjából is kívánatos lenne.

A Jogtudományi Közlöny legutóbbi számában közölt esetek közül különösen az tarthat nagyobb érdeklődésre számot, amely

az ügyvédek kamarai bejegyzését az első évi kamarai illetmény-, tag-, nyugdíjjarulék, felvételi díjfizetésétől teszi függővé. A kamarák kivétel nélküli súlyos anyagi helyzete parancsolja, hogy e kérdés tisztáztassék. Ehhez kívánok hozzájárulni, különösebben a dr. Petrik Aladár által a határozathoz fűzött jegyzetre vonatkozó reflexiókkal:

1. Ki van zárva, hogy az Ügyvédi Tanács közölt határozatából a *contrario* azt is ki lehessen olvasni, hogy *tehát* a kamarai illetmények fizetése körüli vétkes mulasztás fegyelmi vétséget képezne. Erre sohasem kerülhet a sor, mert a «vétkeség», ha tesszik — sajnos — ma csaknem minden magyar ügyvédnél fennforog, ha fizetésről van szó, továbbá pedig kézenfekvő, hogy a Kúria Ügyvédi Tanácsa egyszerűen azt fogja kimondani, hogy a fegyelmi vétség csakis a két évnél régebbi kamarai illetmények nemfizetése esetén s csak akkor áll be, ha az illető kamarai tag ellen a végrehajtás foganatosított. (1908 : XLI. tc. 7. §-a.)

2. Ez azonban ismét képtelen helyzetet teremthet. Az ügyvédi kamarák az 1925 : XXV. tc. 2. §-a értelmében *havi öt százalék (!)* kamatfizetési kötelezettség terhe alatt minden évi június hó 30-ig kötelesek valamennyi tagja után a nyugdíjjarulékot befizetni, anélkül, hogy tagjaitól ugyanilyen magasságú kamatot követelhetnének. Ha feltesszük az esetet — nem is olyan nehéz elképzelni, ha sokáig tart még az ügyvédek mai siralmas helyzete — hogy egy kamara tagjainak fele vagy még nagyobb része akár kényelemből, akár vétkes mulasztásból két éven át nem fizeti a kamarai illetményeket, vajjon mihez kezd aztán az illető kamara?

3. Hogyan merülhetett fel általában a kérdés — kissé érthetetlen. Az ügyvédi rendtartás szerint a felvételt kérő ügyvéd megkezdheti joggyakorlatát, ha 15 nap alatt kérelme elintézését nem nyert. A közölt határozatból kitetszőleg a kamara «elintézte» a felvételi kérelmet — elutasítólag. A folyamodó ügyvéd tehát nem kezdhette meg joggyakorlatát, hanem várnia kellett legalább három hónapig, míg a Kúria Ügyvédi Tanácsa a fellebbezést elintézte. Ez pedig a kamarának, még kevésbé a folyamodó ügyvédnek érdekében nem állhatott. Kell tehát lennie valamelyes orvosszernek, hogy ilyen kérdés fel ne merülhessen.

4. Van orvosság. És pedig a kamarák «ügyviteli szabályzatai»-ban. Ha tehát e kérdés általában Ügyvédi Tanács elé kerülhetett, annak csak maga az illető kamara az oka. A nyugdíjintézeti törvény megalkotása után ugyanis a legtöbb ügyvédi kamara olyképp alkotta vagy változtatta meg ügyviteli szabályzatait, hogy az ügyvédi bejegyzési kérvénnyel *egyidejűleg* befizetendő a felvételi díj, tovább az első évi tagdíj és az ezzel egy tekintet alá eső (1908. évi XL. tc.) nyugdíjintézeti járulék. Mindezen ügyviteli szabályzatokat az igazságügyminiszter jóváhagyta, az pedig elképzelhetetlen, hogy az Ügyvédi Tanács akkor is elrendelné a felvételt, ha az illető kamara ügyviteli szabályzatainak idevágó rendelkezései elébe terjesztettek volna.

Kár tehát az ilyen egyszerű «közigazgatási» kérdésből jogesetet konstruálni: minden kamara saját érdekében cselekszik, ha ügyviteli szabályzatait a fenti rendelkezéssel kiegészíti s akkor nem lesz szükség az ügyvédi rendtartás amúgy is sok léghuzatos paragrafusát újabb «huzat»-nak kitenni!

Talán érdemes volt e kérdés tisztázása s az orvosszer megnevezése céljából e kérdéssel még a nyári üdülés közben is foglalkozni.

Dr. Forgács Dezső,

a miskolci ügyvédi Kamara titkára.

— **Magyarország közjoga.** II. kötet. Írta: dr. Faluhelyi Ferenc, pécsi egyetemi tanár. Pécs, 1926. A Karl Könyvesbolt kiadása. — Ebben a kötetben szerző a magyar állam főhatalmi szervezetét ismerteti. A magyar állam főhatalmi életét a szerző a magyar államhatalom *főszerveinek* (államfő, országgyűlés, kormány és bíróság) bemutatása kapcsán tárgyalja s ezek mindegyikénél külön szól az illető főszerv létrejöttéről, szervezetéről és működési jogköréről. A munka végén elhelyezett *függelékben* adja a szerző mindkét kötet *név- és tárgymutatóját* és — amiben úttörő munkát végzett — a két kötetben hivatkozott és feldolgozott *magyar törvényeknek időrendi mutatóját*, kezdve az aranybullán végig a legújabb 1926-os törvénycikkeig.

— **Dr. Munkácsi Ernő** budapesti ügyvéd tollából a napokban hagyta el a sajtót a «*Fejezetek a magyar zsidó vallásfelekezet újabb joggyakorlatából*» című tanulmányosorozat. E füzet jogirodalmunk egy eddig ügyszólván ismeretlen és elhanyagolt területének első tudományos feldolgozása. Szerző szerencsés kézzel válogatta ki a megoldásra és feldolgozásra váró kérdések nagy tömegéből a legnagyobb érdeklődésre számot tartó aktuális kérdéseket, ügyszólván a jog minden ágából. Szerző érdeme, hogy e sokoldalúság ellenére művét egységes szellem köti össze: a tárgy szeretete, a különböző jogterületeken való abszolút otthonosság és az a jogi érzék, mely összegyűjtve a vitás anyagot, azt mindig az etikailag leghelyesebb és jogilag legprecízebb módon oldja meg.

dr. k. i.

Inhalt. Dr. W. König, Rechtsanwalt: Strafrecht gegen Privat-recht. — Dr. K. Tunyogi Szűcs, Ministerialsekretär: Die Frage der Sicherungsübereignung und des Pfandregisters in Deutschland. — Dr. B. Proszvimmer, Rechtsanwalt: Das Gesetz über Aufwertung der Pensionen von Privatangestellten. — Dr. J. Cs. Sommer, Rechtsanwalt: Die Verantwortlichkeit aus Delikten der Handelsbevollmächtigten. — Dr. B. Berend, Rechtsanwalt: Fluktuation unserer strafrechtlichen Spruchpraxis in politischen und Pressprozessen seit 1920. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Ügyvédjelölt, fél éves irodai gyakorlattal, gépirásban jártas, ezenkívül mezőgazdasági és kereskedelmi szakismerettel is rendelkezik, nagyforgalmú irodában elhelyezést keres, esetleg közjegyzői irodában is, ahol helyetteség kilátásba van. Cím: Dr. Kőrössi Dezső, Békés. 145

Másfél éves gyakorlattal bíró s jelenleg német nyelvvidéken alkalmazott ügyvédjelölt, ki a német nyelvet írásban és szóban bírja és az írógépelésben is jártas, praxisának szélesbítése végett szerény feltételek mellett elhelyezkedést keres forgalmas ügyvédi irodában akár a fővárosban, akár az ország bármely vidékén. Felhívást a jelentkezésre dr. Bertóthi István névre kér Pécs, Rákóczi-út 80. sz. alá. Központi épület. 148

Ügyvédjelölt állást keres. Megkereséseket «Gyakorlott» jelígre a kiadóba kérek. 150

Keresztény, nőtlen ügyvéd, budapesti, dunamelléki vagy dunántúli irodába társnak ajánlkozik. Cím a kiadóba. 151

Eladó ügyvédi iroda. Igen jömenetelő ügyvédi iroda, elhalálozás miatt irodai berendezéssel, törvénytárral és összes kintlevőségeivel eladó. Értekezni lehet Szentesen, dr. Kanász Nagy ügyvéddel vagy az özeveggyel Vásárhelyi-u. 12. szám alatt. 152

Nagy gyakorlattal, előkelő összeköttetéssel rendelkező, perfekt német, 35 éves nőtlen ügyvéd, ügyvédi irodába azonnal belépne. Közvetítő jelentékeny jutalomba részesül. Bővebbet: dr. Rado Sándor ügyvédnél, VII., Király-u. 10. sz. a. d. u. 4—5 között. 153

S a j t ó a l a t t !

ÜGYVÉDI RENDTARTÁS ÉS ÜGYVÉDI GYÁM- ÉS NYUGDÍJTÖRVÉNY-ről

szóló mű, mely nemcsak a mai napig érvényes törvényeket és rendeleteket foglalja magában, hanem felső bíróságainknak a legutóbbi időig hozott ítéleteiket is, ilyen egységes és könnyen áttekinthető munka ez ideig még nem jelent meg és ezért nélkülözhetetlen minden jogásznak.

Összeállította: **Dr. Büchler Dávid**, pécsi ügyvéd.
Előfizetési ára **6 pengő 40 f.** Előfizetni aug. 15-ig lehet.
Bolti ára **8 pengő lesz.**

Kiadja:

DANUBIA Könyvkiadó R-T., PÉCS,
mely postabefizetési lapokat a megrendelőnek készséggel küld.
Megjelenik szeptember elején. 149

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Sichermann Bernát budapesti ügyvéd: Két kúriai ítéletről. — Dr. Kövess Béla, a Budapesti Ügyvédi Kamara elnök helyettese: A vegyes döntőbíróságokról. — Dr. Admelo Géza budapesti ügyvéd: Judge-made law. — Dr. Proszvimmer Béla budapesti ügyvéd: A magánalkalmazottak nyugdíjának átértékeléséről szóló törvény. — Szemle.

Melléklet: Perjogi Döntvénytár XI. köt. 4. fv. — Büntetőjogi Döntvénytár XIX. köt. 7. fv.

Két kúriai ítéletről.

Az 1912: LIV. tc. 78. §-a értelmében a kir. Kúria elvi határozataiból hiteles gyűjteményt kell készíteni, amely gyűjteménybe felveendő elvi határozatokat bizottság választja ki. Ezen kiválasztásra való tekintettel megbeszélés tárgyává óhajtom tenni a kir. Kúriának két kétségtelenül elvi jelentőségű ítéletét.

Az egyik (1925 június 9. P. IV. 1966/1924.) a Magyar Jogi Szemle Hitelesgyűjtő folyó évi március havában megjelent 3. száma szerint azon elvi jelentőségű konklúzióra vezet, hogy «a büntetőbíróság által hozott ítélet alapján elkobzott tárgyra előzőleg szerzett zálogjog nem érvényesíthető, illetőleg amint ezt maga az ítélet talán szabatosabban fejezi ki, hogy «a büntetőtörvény 61. §-ának azon rendelkezése, mely szerint azon tárgyak, melyek büntett vagy vétség által hozattak létre, úgyszintén azok, melyek a büntett vagy vétség elkövetésére szolgáltak, amennyiben a tettes vagy részes tulajdonai, elkobzandók kizárja és ekként nem engedi meg azt, hogy harmadik személy az elkobzott dologra vagy annak értékére akár csak valamely dologi jog alapján is, bármilyen igényt érvényesíthessen».

Az ezen ítélet alapjául szolgáló tényállás szerint az uzsorabíróság 150 q zsírt lefoglalt és miután tulajdonosát az 1920. évi XV. tc. 1. §. és ugyanazon évi XXVI. tc. 8. §-a alapján árdragító visszaélés büntetében bűnösnek mondotta ki, egyúttal a Btkv. 61. §-a alapján ezen 150 q zsírt elkobozta.

Ezen 150 q zsírra még a bűnvádi eljárás megindítása előtt felperes jóhiszeműen kezizálogjogot szerzett volt és ennek alapján a kincstárt annak tüzésére kívánta kötelezni, hogy magát az elkobzott 150 q zsírból végrehajtás útján kielégíthesse.

A hitelező ezen keresetének a fellebbezési bíróság helyt is adott, a kir. Kúria azonban a fellebbezési bíróság ítéletének megváltoztatásával felperest keresetével elutasította.

Nézzük ezen elvi határozatnak gyakorlati következményeit. A Jegyintézetnél megjelenik valamely fél és nagyobb mennyiségű népszövetségi kötvény benyújtása mellett arra lombardkölcsönt vesz fel, amelyet a Jegyintézet — szabályzata értelmében — minden további vizsgálat nélkül, a megfelelő okmányok kiállítására ellenében folyósít. Utólag kiderül, hogy ezen értékpapírok elzálogosítója közhivatalnok, aki ezen értékeket megvesztegetésül kapta volt. A Btk. 61. §-a alapján a bíróság ezen értékpapírok elkobzását mondja ki, minek folytán a kúriai elvi határozat szerint a Jegyintézet zálogjogától elesik, illetőleg követelését elveszti. Vagy hogy az eldöntött jogesethez közelebb fekvő példát mondjak: az árdragító visszaélés büntetében bűnösnek kimondott vádlott a kérdéses 150 q zsírt nem a közvágóhíd hűtőházában, hanem a közraktárakban helyezte volt el és a közraktári zálogjegyek felhasználásával a zsírmennyiségre zálogkölcsönt kapott; a vonatkozó zálogjegyet ugyancsak a Jegyintézet leszámította. A bevezetésben említett kúriai ítélet szerint az ilyen

alakban létesített zálogjog is elenyészik és a záloghitelező, illetőleg a zálogjegybirtokos (a Jegyintézet) zálogjogától, illetőleg fedezetétől ugyancsak elesik.

Bővebb fejtegetésre nem szorul, hogy ilyen eshetőségek, ha tényleg fennforognak, a zálogüzletet olyan veszélyeknek teszi ki, amely veszélyek fennforgása esetén a Jegyintézetnek rendeltetésénél fogva ettől az üzletágtól haladéktalanul vissza kellene vonulnia, más hitelintézet is azonban megfontolás tárgyává tartoznék tenni, vajjon ilyen körülmények között nem kellene-e a fokozódó kockázatra való tekintettel legalább is a díjtételek megfelelő emelésével a kockázat ellensúlyozásáról gondoskodni. Miután azonban teljesen valószínűtlen, hogy a törvényhozó ilyen közgazdasági hátrányokat előidéző jogszabályokat óhajtott volna megállapítani, közel fekszik azon feltevés, illetőleg a vélelem amellettszól, hogy a Btk. 61. §-ának az említett ítéletben történt magyarázata téves.

Az ítélet ugyanis az említett 61. §. rendelkezését akként magyarázza, hogy «az elkobzás a Btk. 61. §-ában meghatározott dolgokat a bűnösnek ítélt személyek tulajdonában érvén, azokra más valaki, tehát a kir. kincstár sem szerez magánjogi értelemben vett utódlásszerű jogot, hanem azokat a dolgokat, akár a producta sceleris akár az instrumenta sceleris fogalma alá esnek, a jogállapot szempontjából egyaránt olybá kell venni, mintha azok valamely természeti erő következtében semmisültek volna meg».

Ügylátszik, hogy ezen költői hasonlat (mely már azért is sántít, mert a természeti erővel szemben az érdekelt felek magukat esetleg kárbiztosítás útján fedezhetik, az elkobzással szemben pedig nem) okozta azon kisiklást, amely a bevezetésben említett elvi jelentőségű határozatra vezetett. Mert gondosan olvasva a 61. §-t, ebből kiviláglik a törvényhozónak azon szándéka, hogy az elkobzással harmadik személynek korábban jóhiszeműleg szerzett jogait érinteni nem akarta. Erre utal az a rendelkezés, hogy a kérdéses tárgyak csak az esetben elkobozhatók, ha a tettes vagy részes tulajdonai. Ha pedig a törvényhozó kizárni kívánta azt, hogy az elkobzás által másnak tulajdonjoga sérelmet szenvedjen, akkor az «ubi est eadem legis ratio» szabályánál fogva nem akarhatta a törvényhozó azt sem, hogy harmadik személynek más dologbeli joga, tehát zálogjoga, elkobzás folytán veszendőbe menjen. Sem ezen szakasz szövege, sem a Btk. vonatkozó indokolása, sem pedig tárgyalása nem nyújt támpontot arra, hogy a törvényhozó csakis harmadik személy tulajdonjogát, nem pedig egyéb dologbeli jogát óhajtotta volna kíméletben részesíteni.

Nyilvánvalólag sem a törvény szerkesztője, sem pedig azok, akik a törvény tárgyalásában résztvettek, nem tartották szükségesnek annak külön kiemelését, hogy az elkobzás jóhiszemű harmadik személyeknek szerzett jogait nem érintheti, (azon az idézett szakaszban külön kiemelt esetet kivéve, ha az illető tárgyak birtoklása, használása vagy terjesztése tiltva van). Különös dolog is volna, hogy az a pénzügyintézet, amely a megvesztegető félnek a kérdéses értékpapírokat — tulajdonjogának fenntartásával — haszonkölcsönbe adta, az elkobzással szemben védve lenne, ellenben nem lenne védve a megvesztegetésre használt értékpapírokra kölcsönt nyújtott jóhiszemű záloghitelező. Ilyen kisiklások lehetőségére való tekintettel nem ártott volna, ha a 61. §. expressis verbis kimondja, hogy az elkobzás harmadik jóhiszemű személyek előzetesen szerzett dologbeli jogára, különösen zálogjogára, sérelmes nem lehet, mint ahogy tette ezt a haza-

árulók vagyoni felelősségéről szóló 1915: XVIII. tc. illetőleg az ezt kiegészítő 1921: XLIII. tc. 1. §.; azonban ezen hiány nem állhatja útját a törvényszakas logikai és az élet követelményeinek megfelelő helyes magyarázatának, amely igénytelen nézetem szerint nem lehet más, mint az, hogy az elkobzás nem szolgálhat az előzetesen jóhiszeműen szerzett dologbeli jogok sérelmére.

* *

A másik (1926 március 9-én P. IV. 3478. 1925. sz.) kúriai ítélet a Jogtudományi Közlöny Hiteljogi Döntvénytára XIX. kötet 54. lapján közölt jogesete szerint azt mondja ki, hogy «a részvényeseknek olyan megállapodása, amely őket jogutódaikra nézve is kötelezné, tehát mindenkor korlátozza abban, hogy szavazójogukat az üzletmenet átváltozó esélyei között vagyoni érdekeltiségeiknek megfelelően szabadon gyakorolhassák, a részvényt a társasági ügyek intézésében közreműködésre irányuló és a törvényben (a KT. 157. §. 9. pont) is biztosított fontos tagsági jogától fosztja meg és így a részvénytársaság fogalmába ütközik».

Legfőbb bíróságunk ezen kijelentése úgy a napilapokban, mint magában az említett döntvénytárban is megfelelő cáfolatban részesült. Ezen kijelentést a magam részéről is tévesnek tekintem az az ellen felhozott okokon kívül még a következő megfontolás alapján:

Bíróságaink sajnos mind sűrűbben hajlandóak figyelmen kívül hagyni azt, hogy még az általános magánjogunkban is a kötelmi jog a szerződési szabadság alapján van felépítve, amelyet már az 1492: XXXVIII. tc. statuált, amidőn kijelentette, hogy «Quod secundum quod se quisquis obligavit . . . iudicium et iustitiam recipiat» (amit a Code Civil 1134. c. így fejez ki: «Les conventions légalement formées tiennent lieu de loi à ceux qui les ont faites»). Ezen, a modern forgalomban kettős fontossággal bíró elv különös figyelmet érdemel a kereskedelmi jog körébe eső forgalom terén, miután feltételezhető, hogy a kereskedelmi forgalomba lépő felek nem tartoznak azon gyámoltalanok csoportjába, akik az általuk vállalt szerződés ellenében is a törvényhozó, illetőleg a bíróságnak védelmére szorulnak. Legkevésbé szorulnak ilyen védelemre azok, akik részvényekre irányuló szindikátusi szerződést kötnek. Ezekről mindent el lehet mondani, csak azt nem, hogy gyámságra szorulnak és azért az ilyen jogviszonyba lépő felek által vállalt kötelezettség tekintetében tényleg csak akkor szabad a bírói védelmet megtagadni, ha kétségtelenül meg lehet állapítani azt, hogy cselekményük, illetve megállapodásuk törvénybe ütközik. A kérdéses ítélet a KT. 157. §-ának 9. pontjában véli megtalálni azt a törvényes rendelkezést, amelybe a szavazójognak mikénti gyakorlását szabályozó megállapodás ütközik. Ezen hivatkozás azonban nyilvánvalóan téves, mert hiszen az idézett törvényhely csak arról rendelkezik, hogy az alapszabályokban «a részvényes szavazati jogát és ennek mikénti gyakorlását» is kell szabályozni, de egy szóval sem mondja és a szabályozás szükségességéből sem következik az, hogy a részvényesek eltiltatnak attól, hogy szavazati joguk mikénti gyakorlása tárgyában egymással megállapodást kössenek. A KT. fennállása óta mindinkább fokozó módon váltak szokásossá hasonló megállapodások, különösen az ú. n. financirozásoknál, mert pénzintézetek vagy egyes nagyobb vállalkozók csak az esetben hajlandók részvénytársaság alapításában résztvenni vagy nagyobb részvénypaketteket átvenni, ha egyes nagyobb részvényesekkel való megállapodás útján az üzem vezetésére maguknak megfelelő befolyást biztosítani képesek; de nemcsak pénzintézetek, hanem közhatalóságok is, a részvételiükkel keletkező ú. n. vegyes természetű részvénytársaságok alakításánál maguknak hasonló befolyást biztosítani igyekeznek, illetőleg biztosítani kötelesek.

Azt tartom tehát, hogy az említett ítéletnek azon megállapítása, hogy a kérdéses megállapodás a törvénybe ütközik, nemcsak téves, hanem veszélyes is.

* *

Mindkét ítélet tehát igénytelen nézetem szerint az elvi határozatok hiteles gyűjteményébe nem volna felvehető, hanem ellenkezőleg ezeket a téves határozatok külön gyűjteményébe kellene felvenni, amely gyűjtemény arra intené a bíróságokat, hogy messze kiható kérdésekben kettős óvatossággal járjanak el, mert «tévedni emberi dolog».

Dr. Sichermann Bernát.

A vegyes döntőbíráóságokról.*

Bármily tágan van is megszövegezve pl. a békeszerződés 232. cikke, amelyre a keresetek túlnyomó része van alapítva, még mindig akadtak olyan követelések, amelyeknek az alapját még ebben a cikkben sem lehetett megtalálni.

Három ilyen ügyünk volt eddig a francia bíróságnál, a Jaillant-, a Mestre & Blatgé- és a Pellerin-ügy.

Az első, a Jaillant-perben arról volt szó, hogy egy berlini Spitzer nevű — állítólag magyar állampolgár — kereskedő tartozott árúk vételára fejében egy párizsi cégnek. Az utóbbi csődbe jutott és a berlini állítólagos magyar kereskedő elleni követelését megvette a felperesként fellépett Jaillant nevű adópénztáros, aki arra alapította keresetét, hogy berlini adósa a magyar kormánynek a külföldiek részére való fizetésteljesítést tiltó háborús rendelkezése folytán nem tett eleget a párizsi céggel szemben fennállott tartozásainak. A bíróság elutasította a keresetet azzal az indokolással, hogy nincs semmiféle okozati összefüggés a magyar kormány valamely intézkedése és a Berlinben lakó alperes nem fizetése között.

A Pellerin-féle ügyben a felperes, egy fényképész a magyar hatóságok által állítólag elrekkvirált lakásának és műterem berendezésének a visszaadását, illetve azok értékének megtérítését követelte. A tényállás az volt, hogy Pellerin úr 1919 áprilisában, miután a lakás- és műterem berendezését egyszer eladta és arra előleget vett fel, másodszor oda ajándékozta feleségének, elutazott Budapestről, 1921 novemberében, tehát két és fél év múlva visszajött, addig persze egy fillér lakbért nem fizetett, egyébként sem adott magáról életjelt, akkor azután követelte, hogy a magyar állam adja vissza neki lakását, amelynek bérlőjéül a lakáshivatal felperes távozása után a Budapesten visszamaradt feleségét elismerte s amelybe a benlakó felesége nem eresztette be, továbbá adja vissza a berendezését, amelyet harmadfél év előtt eladott, illetve elajándékozott. Megjegyzendő, hogy a felperes különélő felesége, akinek házassága bíróilag felbontva nem volt, épp olyan vehemenciával, mint a felperes követelte a magyar hatóságoktól, hogy védjék meg őt, a szintén francia állampolgárt jogaiban a felperessel szemben. A vegyes döntőbíráóság elutasította a keresetet azzal az indokolással, hogy házastársak közötti veszekedésről van szó, ellenben a magyar hatóságok semmiféle olyan intézkedést nem tettek a felperes javaival szemben, amely kártérítési kötelezettséget állapíthatna meg.

A legeredetibb per mindenesetre a Mestre & Blatgé párizsi automobil-kereskedő cégnek a magyar állam ellen indított pere volt, amelyben a felperes azon az alapon kért kártérítést, hogy a magyar állam a cég budapesti fióktelepet nem helyezte fel-ügyelet alá a háború alatt és ez által módot adott a cég itteni alkalmazottainak, hogy a felperes érdekei ellen vezessék az üzletet. Mellesleg jegyzem meg, hogy ez az állítás nem felel meg a tényeknek, de ettől eltekintve, a felperes éppen az ellenkezőjét panasolja annak, ami miatt felléphetne, hogy t. i. nem alkalmazott a magyar állam a budapesti fióktelepe ellen kényszerrendszabályokat a háború alatt, már pedig a 232. cikk csak az ilyen intézkedések alkalmazását sújtja kártérítési kötelezettséggel, de arra még a trianoni békeszerződés sem kötelez bennünket, hogy akkor is fizessünk kártérítést, ha nem szekvesztráltuk az idegen javakat.

Amint már említettem, amennyire a francia vegyes döntőbíráóságok méltányos a kártérítési összeg megállapításában, annyira érzékeny a háborús kivételes intézkedések alkalmazásával szemben. Ha ilyet fennforogni lát, a kártérítési kötelezettséget feltétlenül megállapítja.

Például egy Duverdiert nevű francia újságíró villát bérelt Szentendrén. A háború kitörése után kiutasították, ennek következtében az 1914 novemberében lejárt lakbért nem fizette meg. A háztulajdonos perelt, a bíróság ügygondnok közbenjöttével tárgyalta a pert és úgy első-, mint másodfokon kötelezte Duverdiert a lakbér megfizetésére, egyszersmind a bérleti jogviszonyt bér nem fizetése okából megszüntetnek mondta ki. A háztulajdonos végrehajtást kért az alperes ingóira, az árverést ki is tűzték, de nem tartották meg, mert egy Weisz Lipót nevű szentendrei kereskedő a tartozást járulékaival együtt kifizette és bútorokat magánál elraktározta. Ezek néhány jelentéktelen darab kivételével

* Bef. közl. — Az előbbi közl. 1. a 3. számban.

vel, melyek a kommunizmus alatt elkallódtak, ma is hiánytalanul megvannak és az illető kereskedő, saját kiadásainak megtérítése ellenében, késnek nyilatkozott azok kiszolgáltatására, ennek dacára a bíróság a magyar államot kötelezte a bútorok 40,000 francia frankban megállapított értékének megfizetésére, fenntartva a magyar állam viszkereseti jogát a szentendrei kereskedővel szemben. Az indoklás az volt, hogy a francia alperes távollétében hoztak a magyar bíróságok ítéletet, ez az eljárás beleütközik a békeszerződés 237. cikkébe, azért megállapította a magyar állam felelősségét az egész bútorzatért, tekintet nélkül arra, hogy az, úgyszólván hiány nélkül megvan. Tehát egymagában az a körülmény, hogy a magyar bíróságok az alperes távollétében ítéletet hoztak, habár az végrehajtva nem is lett, alapul szolgált az állam marasztalására.

Egy másik esetben a francia felperes gépkocsiját rekvirálták az osztrák-magyar katonai hatóságok, becsérték fejében ugyan sokkal többet fizettek, mint amennyiért a francia felperes a gépkocsi eladására a budapesti képviselőjét dr. Sömjén Géza kártársunkat felhatalmazta, igazolva volt az is, hogy a befolyt összeget a francia felperes itteni képviselője az ügyfele által hátrahagyott adósságai kifizetésére fordította, mégis a bíróság azzal az indokkal, hogy a felperes gépkocsiját az o. m. katonai hatóságok elrekvirálták és egy — bármily csekély — része a befolyt összegnek a korona romlása folytán elértéktelenedett, 15,000 frank fizetésére kötelezte a magyar államot.

Érdekes eset volt a Hazai mechanikai palackgyár r.-t. ügye, melyben a magyar részvénytársaság 1920. január 8-án tartott közgyűlésén a tőkeemelése tárgyában hozott határozatokat semmisítette meg a francia-magyar vegyesdöntőbíróság. A tényállás röviden az volt, hogy a mechanikai palackgyár r.-t. igazgatósága 1919 késő őszen a r.-t. alaptőkéjének felemelését és evégből közgyűlés összehívását határozta el. Az alapszabályok, miután a részvénytőke többsége francia részvényesek kezében volt, a társaság hirdetményeit a magyar hivatalos lapban és a párizsi Petites Affiches-ben rendelik közzétenni. Mivel 1919 decemberében a postai közlekedés a külfölddel még nagyon rendszertelen és megbízhatatlan volt, ezért a r.-t. igazgatósága a Budapesten székelő francia diplomáciai és katonai misszióhoz fordult és azt kérte meg, hogy az 1920 január 8-ára összehívott közgyűlésre vonatkozó hirdetményt továbbítsa Párizsba a Petites Affiches-hez. Ugyanakkor, 1919 december 18-án, levelet intézett az igazgatóság a külföldi részvényesek két párizsi képviselőjéhez is és ezt is átadta kézbesítés végett a budapesti francia diplomáciai és katonai missziónak. Az igazgatóság abban a hiszemben, hogy a meghívó kellő időben közzé lett téve a Petites Affiches-ben, a közgyűlést 1920 január 8-án megtartotta és elhatározta a tőkeemelést. Mekkora volt az igazgatóság meglepetése, mikor sürgetésre azt az értesítést kapta a Petites Affiches kiadóhivatalától, hogy a hirdetést — a francia külügyminisztérium véleményének kikérése után — nem tette közzé, mert Magyarországgal a diplomáciai érintkezés még nincs helyreállítva. A közgyűlés tehát anélkül lett megtartva, hogy arról a francia részvényesek az alapszabályokban előírt módon értesültek volna. Így a francia részvényesek a tőkeemeléskben sem vettek részt és ezáltal minoritásba kerültek. Keresetet indítottak tehát a francia-magyar vegyes döntőbíróság előtt és kérték a tőkeemelés tárgyában hozott közgyűlési határozatok megsemmisítését. Az alperes részvénytársaság azzal védekezett, hogy ő az óvatosság legtávolabbi határáig elment akkor, amikor a hirdetményt a budapesti francia diplomáciai és katonai misszió útján küldte Párizsba, hogy a hirdetmény közzétételének meggyőződése nem rajta, hanem a francia külügyminisztériumon mult, amely a hirdetmény közzétételét nem engedélyezte, dacára annak, hogy a kereskedelmi összeköttetés Francia- és Magyarország között már 1919 augusztus 6-ika óta helyreállt, amint ezt az 1921 január 31-én létrejött francia-magyar pénzügyi egyezmény is megállapítja. Az alperes részvénytársaság hivatkozott arra is, hogy a budapesti kir. törvényszék mint cégbíróság a közgyűlési határozatokat, bár a részvénytársaság hivatalosan bejelentette, hogy a hirdetménynek a Petites Affiches-ben kellő időben való közzétételéről értesülése még nincs, tudomásul vette s hogy ennél fogva alkalmazandó a francia-német vegyes döntőbíróságnak a Badische Anilin-ügyében hozott ítéletében kifejezésre jutó elvi álláspont, amely szerint elegendő, ha a háború tartama alatt a közgyűlési határozatok a hazai jognak megfele-

lően hozattak, hogy a külföldi részvényest is kötelezzék. A vegyes döntőbíróság mindezek dacára megsemmisítette a közgyűlésnek a tőkeemelés tárgyában hozott határozatait azzal az indoklással, hogy a francia részvényesek a közgyűlés tartásáról nem értesültek, holott az érintkezés lehetősége már meg volt és az alperes részvénytársaságnak módjában lett volna, amint azt az alapszabályok is megengedik, valamely napilapban közzétenni a hirdetményt, esetleg az előtte ismert részvényeseket a közgyűlés időpontjáról és napirendjéről értesíteni, már pedig abban a levélben, amelyet az igazgatóság a külföldi részvényesek képviselőihez intézett, egy szerencsétlen véletlen és a kereskedelmi levelezés pongyolasága következtében a világon mindenről volt szó, csak éppen arról nem, hogy mikor lesz a közgyűlés és milyen mérvű lesz a tőkeemelés. Így aztán előállt az a helyzet, hogy egy magyar részvénytársaságnak hat évvel ezelőtt keresztülvitt tőkeemelését a vegyes döntőbíróság megsemmisítette és azt a budapesti kir. törvényszék, mint cégbíróság Cg. 733/1925/38. számú végzésével már tudomásul is vette és a megfelelő intézkedéseket a cégjegyzékbe bevezette.

Amennyire a tényállás tisztázására a bíróságok nagy súlyt helyeznek, annyira megelégszenek azösszecszerűség tekintetében némi hozzávetőleges adatok szolgáltatásával és a kártérítési összeget ex aequo et bono állapítja meg.

A francia felperesek nem túlságos lelkiismeretességgel jártak el a kártérítési követelések felszámítása körül, úgy hogy nem egyszer a francia kormány megbízott kifogásolta a túlzott felszámításokat és kért számlákat, biztosítási kötvényt a károsszeg igazolására.

A vegyes döntőbíróságok következetesen ragaszkodnak ahhoz a gyakorlathoz, hogy clearing-eljárás alá tartozó pénzköveteléseknél feltétlenül megkívánják, hogy a clearing-eljárás a 231. cikk függelékének 16. §-a értelmében megelőzze a pernek a vegyes döntőbíróság előtti megindítását. Ellenkező esetben időelőltiség címén elutasítják a keresetet.

A clearing-eljárással kapcsolatban a görög vegyes döntőbíróság előtt merült fel egy érdekes kérdés. A Görög nemzeti banknak a Pesti magyar kereskedelmi bank ellen volt 60,000 angol font iránti követelése, amely a járulékkal együtt 100,000 angol fontra, tehát 34½ milliárd magyar koronára rugott. Ezt a követelést a Görög nemzeti bank bejelentette a clearingbe, a Pesti magyar kereskedelmi bank elismerte azt és a magyar kiegyenlítő hivatal jóváírta ezt az összeget drachmában a Görög kiegyenlítő hivatalnak. Ezzel az ügy be is fejeződött, mert a vegyes döntőbíróság elé clearing eljárás alá tartozó ügy csak úgy kerülhet, ha a két kiegyenlítő-hivatal között véleményeltérés van, aminek itt éppen az ellenkezője forog fenn. A Görög nemzeti bank azzal akarta megkerülni a kérdést, hogy azt állította, hogy a clearing-bejelentés körül tévedés történt, mert ők csak statisztikai célokra szolgáltatták a bejelentésre vonatkozó adatokat. Ez természetesen csak ürügy volt és az alperes Kereskedelmi bank részéről nyomatékosan hangzott, hogy itt hatásköri kérdésről van szó, amely hivatalból észlelendő, mert a vegyes döntőbíróság nem avatkozhatik egy olyan ügybe, amelyet a saját hatáskörében az arra hivatott hatóság már elintézett. Döntésre nem került a sor, mert a felek időközben kiegyeztek úgy, hogy a Pesti magyar kereskedelmi bank fizetett 40,000 angol fontot.

Említettem azt az ügyet is, amelyet a belga-magyar vegyes döntőbíróság az eddigi praecedenssel szakítva, a magyar állam javára döntött el. Ebben a perben a ruszcuki... cukorgyár, egy belga érdekelttség szerepelt felperesként. A tényállás az volt, hogy a felperes 1914 tavaszán rendelt a Ganz és tsa Danubius budapesti cégnél két uszályhajót, ezek 1914 július közepén készültek el és éppen útban voltak a Dunán, Ruszcuk felé, mikor kitört a háború Szerbiával. Az uszályok Kevevára magasságban, Dunadombnál álltak meg és itt várták a további fejleményeket. 1914. évi december 19-én a Maros monitor kapitánya kiadta a rendeletet, hogy a szerbek átkelésének megakadályozása végett az uszályokat fel kell robbantani. Utóbb megengedte, hogy csak elsüllyesszék a hajókat oly módon, hogy láncokat és köteleket erősítettek rájuk, amelyek segítségével később kiemelhetők legyenek. 1915 őszén, amikor a Mackenzen-offenzíva megindult, az egyik uszályt kiemelték és csapatszállításra használták, a másikat sem akkor, sem utóbb nem sikerült kiemelni. A cukorgyár két millió belga frank kártérítést kért. A magyar állam azzal védekezett, hogy a kár

egy katonai hatóság által, hadviselési érdekből, hadiművelet során kiadott parancs folytán állt elő, ez tehát olyan hadi tény, amelyért a békeszerződés 196. cikke értelmében jóvátétel jár, de nem kártérítés a vegyes döntőbíróóság útján. Különben is a békeszerződés 196. cikkének III. függeléke az 5. §-ában azt a rendelkezést tartalmazza, hogy Magyarország folyamhajózás eszközei egy részének átengedése által eleget tett minden kártérítési kötelezettségének, a szövetséges és társult hatalmakat a folyamhajózási eszközökben szenvedett károk megtérítése tekintetében. Ezzel egészen ellentétes álláspontot foglalt el az előbb már említett, a belga-német vegyes döntőbíróóság által néhai Moriaud elnöklete alatt hozott ítélet, amely a hadi tény által okozott kár fogalmát azokra az esetekre szorította, amelyekben a kárt a legszorosabb értelemben vett hadi tény, pl. egy lakott helynek az ellenség által való ágyúzása okozta, de nem mint a most tárgyalt esetben a saját haderő által, bár hadviselési célból elrendelt intézkedés. Különben is eszerint az ítélet szerint a békeszerződés VIII. és X. része mindig csak az entente-hatalmaknak, illetve polgáraiknak járó kártérítésről beszél, végeredményben tehát a felperestől függ, hogy ha őt jóvátétel és kártérítés címen illeti valami a magyar állammal szemben, ezt a jogát melyik címen érvényesíti.

Ez az ítéletet talán még az a kedvezőtlen hangulat szülte, amely a németekkel szemben a háború folytán fennállott, de ránk nézve nem csak annyiban lett volna hátrányos, ha az ítéletben kifejezésre jutó álláspont velünk szemben is érvényesül, hogy 6^{1/2} milliárd magyar koronának megfelelő kártérítést kellett volna fizetni, de főként azért, hogy ez az ítélet a békeszerződés különben is kegyetlen rendelkezéseit még a mi terhünkre is kiterjesztően értelmezné.

Amint már említettem, a bíróság elnökében, sőt belga tagjában is meg volt a kellő jogászai objektivitás arra, hogy tekintet nélkül a praecedensre, a magyar álláspontnak, de természetesen a helyesen értelmezett békeszerződésnek is megfelelő ítéletet hozzanak.

Dr. Kövess Béla.

Judge-made law.

(Bíró-alkotta törvény.)

A «bíró-alkotta törvény» is egyike azon különleges angol intézményeknek, melyhez hasonlót a kontinensen nem találunk; a kontinentális felsőbbbíróságok döntvényalkotási joga és elvi jelentőségű határozatainak irányadó volta nem analógonja az angol bírói törvényalkotási jogának. Forrása az angol bíró és bíróság óriási hatalma, a végrehajtói hatalomtól való teljes függetlensége és fölérendeltsége, valamint a törvényhozással való teljes egyenrangúsága. Eredete az a józan és bölcs felfogás, hogy a közhatalom bármely nyilvánulásának és így a bírói ítéletnek is a lüktető és folyton fejlődő élettel kongruensnek kell lennie. Ezt a gondolatot Spencer úgy fejezte ki, hogy a törvény uralma, mely lényegénél fogva megalkotásától kezdve hosszú ideig áll fenn érvényben, nem egyéb, mint a halottak uralma az élők felett. Spencer törvény alatt a kódexeket értette, mert az angolok a kodifikációt nem ismerik. Másrészt a bíró alkotta törvény eredetét abban a körülményben is kell keresni, hogy az angol parlament, mely a többségből kikerülő kormány útján kormányoz és politikát csinál, nem alkalmas a kontinentális értelemben vett törvénygyártásra, különösen pedig nem igazságügyi törvények alkotására.

Bár nálunk többé-kevésbé ismert dolog, hogy az angol bírói ítéltetése közben jogot alkot, mégis ennek közelebbi megvilágítása és így ez intézmény útján is az angol lélekbe való bepillantás termékenyítőleg hathat abban az irányban, hogy a magyar jogélet végre a kizárólagos német jogi mentalitástól más irányban is orientálódjék, távolról sem gondolván arra, hogy angol talajból kinőtt bármely angol intézmény egyszerűen átültethető.

A «bíró-alkotta törvény» Angliában valóságos törvény. Az angol jogászok az angol bíró és bíróságok törvényhozói hatalmáról beszélnek (the legislative power of the Courts). Szerintük Anglia jogának legnagyobb és legértékesebb részét a «bíró-alkotta» törvények képezik. Ehhez képest Angliában a *common law* (közön-séges jog) mellett van *statute law* (a parlament által alkotott törvény, statutum) és *judge-made law* (bíró-alkotta törvény). Amidőn az angol bíró valamely konkrét eset eldöntéséből kifolyólag egy

jogszabályt megállapít, ez nemcsak továbbra is kötelezi a bíróságokat, hanem azt nincs jogosítva a bíróságnak módosítani vagy megváltoztatni, mert ezt egyedül a parlament teheti *Act of Parliament* által, mi által *statute law* keletkezik. Az alsófokú bíróság által törvényként megállapított jogszabályt akár az eldöntött esetből kifolyólag, akár más alkalomból a fellebbezési bíróság módosíthatja vagy más jogszabályt állapíthat meg, de ez a jogszabály akkor kötelező úgy a fellebbezési bíróságra, mint az alsófokú bíróságokra, sőt a lordok házának bírósága (Judicial Committee of the House of Lords), mint utolsó fellebbezési fórum által törvényként megállapított jogszabály reá nézve is kötelező a továbbiakban, míg azt a parlament meg nem változtatja. Miután pedig nem gyakran kerülnek az ügyek végső elbírálás végett a lordok házának bírósága elé, az alsóbbfokú bíróságok által megállapított törvény bizonyos tekintetben feltételes jelleggel bír, míg hasonló eset nem kerül a lordok házának bírósága elé, amely azután véglegesen dönt az alsóbbfokú bíróság által megalkotott jogszabály felett.

Az angol bírói törvény alkotási jogának azonban vannak korlátai. Először nem jelenthet ki a bíró egy egészen új jogelvet, hanem annak mindig a már meglevő jogelvekből vont következtetés formájában kell jelentkeznie. Másodszor nem helyezhet hatályon kívül a parlament által alkotott törvényt (statutumot), de hatalmában van az angol bírónak az ilyen törvényt magyarázat által kiterjeszteni vagy megszorítani és akkor ez a statutum ily értelemben fog törvényként érvényben lenni. Ez mutatja éppen az angol bíró óriási hatalmát és a törvényhozással való egyenrangúságát és nem egyszer fordult már elő, hogy a bíró a parlament által megalkotott valamely törvényt a bírói székből bírálat tárgyává tett, melynek legtöbb esetben meg volt a szándékolt eredménye.

Számos Act of Parliament van, melyek nem egyebek, mint a bíró-alkotta törvénynek statutumba való foglalása (statute law). Példa erre a férjes nő vagyoni jogi viszonyára vonatkozó négy törvény (married women's property acts). Ugyanis a common law, mely Angliában minden viszonylatban a jog, nemcsak mostohán, de szinte brutálisan bánik a férjes nő vagyoni jogi viszonyai tekintetében. A bíróságok az erre vonatkozó rendelkezéseket a haladottabb felfogásnak megfelelőleg lassankint megváltoztatták. A parlament azután a common law-beli rendelkezések helyett a bíró-alkotta törvénynek megfelelő statutumot hozott, mely azonban még mindig nem felelt meg a bíróságok felfogásának, minél fogva a bíróságok tovább módosították a statutumbeli rendelkezéseket, mely módosításokat azután a parlament utólagosan mindig statutumba foglalt úgy, hogy e tárgyban négy törvény keletkezett.

Fellette érdekes az angol bíróságnak törvényalkotási joga a perrendtartás tekintetében. Több igazságügyi törvény (Judicature Acts) feljogosítja a bíróságot, hogy a peres eljárás szabályait maga állapítsa meg. E végből a felsőbbrendű (nem tévesztendő össze a felsőbbfokúval) bíróságok tagjaiból és az idősebb ügyvédek közül (barrister, king's counsel) egy állandó bizottság alakult, melynek elnöke a lordkancellár (nem igazságügyminiszter, mert ilyen miniszter nincs Angliában). Ez a bizottság megalkotta és minden évben revízió alá veszi a peres eljárás szabályait, hogy amennyiben az év folyamán a gyakorlatban kitűnt, hogy egyik-másik szabály nem megfelelő, azt a gyakorlat által megkívánt irányban módosítsa. Józan és bölcs intézkedés, megfelel az angol bíróság szuverén voltának, önmaga az ügyvédekkel karöltve alkotja meg azokat a szabályokat, amelyek szerint az emberileg elérhető legigazságosabb ítélet hozható és melyek így magából a gyakorlatból termelődnek ki. Ott nem szobatudósok, egyetemi tanárok csinálják a peres eljárás szabályait, kik talán soha bírói tárgyalást nem láttak, annál kevésbé abban felelősségteljesen résztvettek.

Ez a törvényalkotási jog azonban csak a felsőbbrendű bíróságokat illeti, melyeknek szervezete más England- és Walesben, ismét más Skóciában és más Irlandban; mindegyik ország bíróságai felett az utolsó fellebbezési fórum azonban a lordok házának bírósága, mi által a jogegység biztosítva van.

Ezek után méltán felvetődhetik az a kérdés, hogy mikép egyeztethető össze egy bírónak vagy akár egy bírói kollégiumnak adott szinte abszolút jellegű hatalom az angolok alkotmányos felfogásával és szabadságérzetével és azzal a büszke öntudattal,

hogy Anglia az egyedüli állam, ahol a törvények a közóhajnak megfelelnek (I. Dicey A. V.: Lectures on the relation between law and public opinion in England 1905.). Ez az abszolútnak látszó bírói hatalom azonban egészen más színben fog feltűnni, ha az egészen sajátos angol viszonyoktól eltekintve is figyelembe vesszük azt, hogy az egész angol állami berendezés a polgárok kizárólagos spontán közreműködő tevékenységére van alapítva. Mindenekelőtt az angol bíró legmagasabb fokon állva minden illetéktelen befolyástól mentes, mindenki szemében minden gyanun felül áll és hozzászólt a legkényesebb és legnehezebb feladatokat megoldani; beidegződött alkotmányos és demokratikus felfogása, élemedett kora, nagy tapasztalata, higgadsága és széles tudása már egymagában biztosíték, hogy nagy hatalmát óriási erkölcsi felelőssége tudatában fogja gyakorolni.

De ettől eltekintve az angol bíró hatalmát egyensúlyozza az angol «bar», az angol ügyvédi kar a maga nagy tudásával és nálunk elképzelhetetlen nagy tekintélyével és törvénykezési súlyával. Az angol ügyvéd nem képviselvén az ügyfelet (ez a solicitor dolga) nemcsak látszólag, hanem valósággal az ő közreműködésével keletkezik minden bírói döntés. Az angol ügyvédek felszólalásait és perbeszédeit alapos tudás, a per anyag teljes ismerete, széles látókör, nagy óvatosság, a szárazságig menő józanság és nagyon kevés lendület jellemzik és a bíró nemcsak figyelemmel hallgatja sokszor órákon át tartó fejtegetéseit, hanem azokat éppoly fontosaknak tartja, mint akármilyen kommentárt és nem egyszer ezen fejtegetéseiből meríti döntését. A tárgyalásokon jelen van a «bar» és fontos kérdések eldöntésénél több bíró jön a terembe és foglal helyet a bírói emelvényen és ezen együttműködéssel keletkezik az a döntés, ami judge-made law lesz.

Harmadsorban fontos tényező: az esküdtek. Az angol esküdt teljesen önállóan gondolkodik és ennek alapján ítél. Igaz, hogy az esküdt a judge-made law megalkotásában nem vesz részt, de bizonyos, hogy ha a bíróság olyan jogszabályt (törvényt) állapítana meg, amelyet a közóhaj kifejező esküdtek nem tennék magukévá, úgy a vádlottat nem szolgáltatnák ki vagy polgári perben úgy szavaznának, hogy az a jogszabály ne érvényesülhessen. Anglia szomorú napjainak történelmében nem egy példát találunk arra, hogy miként állottak ellen és harcoltak az esküdtek a hatalom szolgálatában álló bírósággal.

Az angol bíróságok törvényalkotási jogának területe azonban mindjobban szűkül. Az angol bíró törvényalkotási jogának területe a common law, melynek elavult, középkori, sokszor vallásos dogmák alapján álló rendelkezéseit változtatta meg és ez okból a törvényalkotási jog lassankint kimeríti anyagát és területe mindinkább szűkül.

Dr. Admeto Géza.

A magánalkalmazottak nyugdíjának átértékeléséről szóló törvény.*

A legfontosabb változáson a materiának az a része ment át, amely az arányszám alapján való átértékeléssel foglalkozik.

A törvény itt részletesen szabályozza 1. az arányszám kiszámítási módját (3. §.); 2. az arányszám segítségével felértékelendő alapilletmények megállapítását (4. §.); 3. az eljárást társaságok egyesülése esetén (5. §.); 4. az arányszám megtámadásának módját (6–8. §§.); 5. az arányszám utólagos felemelésének lehetőségét illetőleg kötelezettségét (9–10. §§.).

A többé-kevésbé lényeges újítások közül mint alapvető jelentőségű emelkedik ki az a rendelkezés, hogy minden már 1914. évi július 1. napján fennállott oly részvénytársaság, amelynek alkalmazottai nyugdíjra tarthatnak igényt, tekintet nélkül arra az arányszámra, amely a békéből átmentett vagyonuknak százalékos arányát tünteti fel, a nyugdíjak összegét 30%-ig átértékelni tartozik (2. §. 5. bek.) és ennek a kulcsnak leszállítását az erre a célra létesülő külön bíróságtól kérni is csak az esetben jogosult, ha a 30%-os arányszám alkalmazása — figyelemmel a nyugdíjasok számára is — fennmaradását veszélyeztető mértékben méltánytalanul súlyos megterhelését eredményezi. Ez esetben sem lehet azonban 10%-nál kisebb arányszám alkalmazását elrendelni (6. §., 2. és 3. bek.).

Ez a rendelkezés a nyugdíjasok szempontjából igen nagy hala-

dást jelent, mert a megélhetéshez való létminimumot legalább is biztosítja részükre, tagadhatatlan azonban, hogy elvi ellentétben áll a törvény kiindulási pontjával és egész rendszerével, amely abból indul ki, hogy az átértékelésnek a teherbíróképességhez kell igazodnia, a teherbíróképességet pedig az az arány adja meg, amelyben a vállalatnak békebeli vagyonát átmenteni sikerült. Ennek az alaptételnek helyességét lehet vitatni, de mindaddig, amíg a törvény azt kiindulópontul elfogadja, azzal szemben egy esetleg azt a háromszorosával-négyszeresével meghaladó minimumot megállapítani, aggályosnak vagy legalább is következetlennek látszik.

A vagyonátmentéshez igazodó teherviselési képességnek éppen a gyengébb egyedeknél való figyelmen kívül hagyása a gazdasági törvényeknek éppen fordított alkalmazását jelenti, mert ezt még csak lehetne valahogyan indokolni, hogy az, aki a vagyonának 75%-át átmentette fizethet 80–90–100% nyugdíjat, de hogy ennek nem kell többet fizetnie, ellenben annak, aki vagyonának bebizonyíthatólag csak 7–8%-át mentette át, mégis miért kell ugyanakkor 30%-ot adnia, az legalább a logika szabályai szerint alig megoldható probléma.

Gondolunk itt főleg a vidéki pénzintézetekre, amelyeknek 6–8%-nyi átmentett egyedüli vagyona rendszerint csupán a jövődelmet nem hajtó intézeti székházból áll, ha csak eléggé tekintélyes hadikölcsönkötvény-állományukat átmentett vagyonnak nem vesszük. Ezek feltétlenül 30%-os valorizációt lesznek kénytelenek adni nyugdíjaiknak, mert hiszen, ha a 6. §. 2. bekezdésében írt indokollással kérnék az arányszám leszállítását, ez «fennmaradásukat» kétségtelenül még sokkal inkább veszélyeztetné.

De nagyobb vállalatoknál is közgazdasági szempontból veszélyesnek tartjuk, ha magasabb kötelezettséget vállalnak, mint amennyit elbírnak. Az ilyen hosszú évekre szóló, visszatérő szolgáltatásokat a gazdaságtan szabályai szerint nem lehet a jövődöbeli, egyelőre még bizonytalan jövedelem terhére írni, hanem annak biztosítására megfelelő vagyonrészt kell kihasítani. Erre azok a vállalatok, amelyekre a pengőmérlegük szerint mutatózó aránylagos vagyonnak megfelelő mértéknél magasabb arányú nyugdíjterhet ró a törvény, nem képesek és ezek ennek folytán a könyvelés tudományában jártas szakemberek véleménye szerint tulajdonképpen hamis könyveket fognak vezetni, amelyek «vagyonai állásukat teljesen feltüntetni nem fogják». (KT. 25. §.)

Az itt mutatózó anomáliákat fokozza a törvény 9. §-ban foglalt az a rendelkezés, amely bizonyos előnyöket nyújt azoknak a társaságoknak, amelyeknek első ízben megállapított arányszáma nem kisebb, mint 50%. Ez és a közvélemény nyomása bizonyára kényszeríteni fog egyes társaságokat, amelyeknek arányszáma a minimumon is alul van, arra, hogy arányszámukat mégis legalább ily mértékben állapítsák meg. Kérdéses lehet, hogy a teherbíróképességet és a tényleges vagyoni állapotot meghaladó ilyen önkéntes arányszám megállapításért a részvényesek, esetleges későbbi csőd esetén pedig a bíróságok nem fogják-e felelősségre vonhatni az igazgatóságot?

Csak melleleg jegyezzük itt meg, hogy a fejtegetéseink során a törvény alapján használt 10%, 30%, 50% tulajdonképpen nem felel meg ilyen százalékos felértékelésnek, mert arra való tekintettel, hogy az 1914. évi aranykoronákban összeállított mérleget a 3. §. 2. bek. utolsó mondata értelmében a mérlegvalódiság helyreállítása tárgyában kiadott rendelet szerint pengőértékben készült megnyitó-mérleggel úgy kell összehasonlítani, mintha mind a kettő egyforma pénzegységről szólna, valamivel magasabb arányszám jön ki annál, amelyet a helyes számítás eredményez; minthogy azonban a 4. §. ut. bekezdése értelmében viszont az alapjárandóságok is pengőértékben kell venni a 10, 30, 50%-os arányszám alapján a törvény értelmében kiszámított része kevesebb lesz az alapjárandóság valószínű 10, 30, 50%-nál.

Az arányszám, amely azt mutatja, hogy a nyugdíjat mennyire kell felértékelni azonban csak az egyik tényező, melyet a tényleg fizetendő nyugdíj kiszámításánál figyelembe kell venni s ennél talán még fontosabb az a másik, amely azt mutatja meg, hogy mit kell a fentiekben tárgyalt arányszám szerint felértékelni. A törvény ezt a nyugdíjfelértéklés alapjául szolgáló alapjárandóságnak nevezi.

Már az eredetileg a nemzetgyűlés elé terjesztett miniszteri javaslat megbeszélése alkalmával rámutattunk arra, hogy ennek az alapjárandóságnak ott tervezett megállapítása, mely most már

* Az előbbi közl. lásd a 15. számban.

a törvénybe is belekerült, igen sok bajt fog okozni,⁵ mert a törvénynek ez a rendelkezése, amely szerint, ha valakinek nyugdíjigénye nem már 1914 előtt keletkezett, amikor az alapjárandóságok megállapítása nehézségekbe nem ütközik, úgy alapjárandóság címén azt a koronaösszeget kell venni, amely őt a társaságnak az 1914. évi július 1. napján fennállott nyugdíj-, illetőleg illetmény-szabályzata szerint megilletné, — a gyakorlati életben szinte kivétel nélkül és világosan meglátszik rajta, hogy csak valamely miniszteriumi íróasztala mellett dolgozó bürokrata gondolhatta ki, aki a gazdasági életet is csupán az állami adminisztráció ranglétrái és fizetési fokozatai szerinti beosztásban tudja elképzelni. Minthogy azonban ez a valóságban nincs így, a nyugdíjjogosultak alapilletményének megállapítása minden egyes esetben vitát fog provokálni, amelyet minden egyes esetben csupán a perrendtartás által megengedett minden jogorvoslat kimerítése után lehet majd megoldani. A nehézségeket pedig fokozza még az is, hogy még húsz év múlva is egy sohasem létezett 1914-es «illetmény-szabályzathoz» kell majd igazítani azon tisztviselő nyugdíjának megállapításánál irányadó illetményt, aki majd akkor kíván a jól megérdemelt nyugdalomba vonulni.

Szinte a sors irányító kezét kellett látni abban a véletlenben, hogy éppen ez a szakasz volt az, amelyet a nemzetgyűlés többsége a pénzügyminiszter ural az élén tévedésből leszavazott, úgy hogy azt csak alkotmányjogi nehézségek árán lehetett ismét visszaállítani. A nemzetgyűlés által tulajdonképpen elfogadott megoldás tán terhesebb lett volna a munkaadókra, de hátrányosabb bizonyára nem volt, mert legalább megszüntetett volna minden bizonytalanságot és lehetővé tette volna az egyes munkaadókat terhelő kötelezettségeknek a jelenben és a jövőben való pontos és reális megállapítását.

Ezt a reális és megbízható számítási bázist teljesen lerontja a törvény végleges rendelkezése a fentebb előadottakon kívül még a következő okokból is: A törvény 13. §-a feljogosítja a nyugdíj-járandóság fizetésére kötelezett munkaadókat, hogy a törvény életbeléptétől kezdődő hatállyal a maguk részéről is felelősek azokat az alkalmazottait által fizetendő nyugdíjjárulékokat, amelyek a törvény életbelépte előtt kisebb összegben, rendszerint a békebeli névértékű papírkoronákban voltak megállapítva.

Ennek a járuléknak kivetésénél ugyancsak felmerül az alapjárandóság kérdése, hogy t. i. milyen járandóság alapján jogosult a szolgálatadó azokat alkalmazottaitól beszélni. Minthogy pedig nyilvánvaló, hogy a befizetésnek azon járandóság alapján kell történnie, amelynek alapján majdan a nyugdíj követelhető lesz, ez azt jelenti, hogy tekintet nélkül a minden egyes tisztviselőnek kiszolgáltatott tényleges járandóságokra, meg kell állapítani minden egyes tisztviselő részére egy oly alapjárandóságot, amely a törvény 2. §. második bekezdése szerint megfelel annak a nemlétező «illetmény-szabályzatnak», amely megmutatja, hogy mily járandóságot kellett volna neki 1914-ben élveznie az általa betöltött hatáskörre és a munkaadó szolgálatában eltöltött évek számára való tekintettel.

Ez azonban nemcsak egyszeri, hanem úgyszólván minden nap ismétlődő és soha meg nem szűnő zürzavart jelent, mert minden, a gazdasági életben némileg jártas ember tudja, hogy a gazdasági vállalatokban alkalmazottak előléptetése és áthelyezése sohasem szokott valami előre meghatározott és szigorúan betartott szolgálati szabályzat szerint történni, hanem a munkához és a mindenkori viszonyokhoz képest, minden különösebb formáság nélkül előfordul az, hogy valamely tisztviselőt más munkakörbe vagy más szolgálati beosztásba helyeznek át. Mindezekben az esetekben már most szükséges lesz megállapítani, hogy milyen illetményeket élvezett volna egy hasonló szolgálati idővel rendelkező alkalmazott a szóbanforgó munkakörben az 1914. évben és a nyugdíjjárulék befizetésének alapjául szolgáló — a valóságban tényleg nem élvezett — illetményeket minden egyes alkalommal ehhez kell majd igazítani. Magától értetődőleg ugyanígy kell korrigálni minden tisztviselőnek ezt az imagináre illetményét, aszerint, amint szolgálati idejét egy újabb évvel gyarapítja és már most csak a véletlen kérdése lesz, hogy abban az esetben, ha 1914-ben valamely abban a szakban működő tisztviselő illetményei egyévenként, kettő vagy több évenként emelkedtek vagy esetleg bizonyos körülmények közrejátszása folytán egyáltalán szüneteltek, az ő alapjárandósága hogy fog alakulni.

Csak felteszi erre a koronát az a körülmény, hogy ezt a törvényben kifejezésre jutó intenció szerint még 50 év múlva is így kell majd csinálni, mert, ha csak közbe nem jön valami, még akkor is az 1914-es illetmény-szabályzathoz kell igazítani azt az alapilletményt, amelynek egyfelől bizonyos arányszám szerinti hányada adja meg a jogosultnak járó nyugdíj összegét, másfelől bizonyos a munkaadó által megállapítandó hányada pedig az általa befizetendő járulékot.

(Bef. köv.)

Dr. Proszvimmer Béla.

Szemle.

— **Magnaúd** halálával ismét homloktérbe került a jó bírónak és a Brioux «Vörös talár»-jában szereplő rossz bírónak ellentéte. Ha van ily ellentét, úgy az nem a francia jogélet sajátossága. Csupán a francia szókimondó impulzivitás vetett rá élesebb világosságot. Midőn a chateaux-thierry-i törvényszék elnöke felmentő vagy csupán jelképiesen marasztaló ítéletet hozott oly esetekben, amelyekben a kriminogén társadalmi tényezők vagy az emberileg menthető lélektani körülmények túlereje billentette meg a felelősség mérlegét, ezzel nem jóságának, hanem csupán a bírói kötelességnek adta tanujelét. Gyakorlatilag megvalósította a bűnösségnek elfogadott formuláját: *das Motiv entlastet, der Charakter belastet*, miként azt M. E. Mayer kifejezte. Ha ezzel szemben — sajnos — szép számban akadnak bírák, akik a törvényben biztosított latitude-öt nem használják ki vagy arra használják, hogy a bűncselekmény tárgyi súlya szerint mérjék az igazságot, ez csupán azt bizonyítja, hogy másfél-századdal Beccaria után a nyomozó eljárás atavisztikus utórezgése még mindig mennyire befolyásolják a bírói lelkiismeretet. Hogy Magnaud és a hozzá hasonló forradalmi szellemű kivételnek számítanak, az sajnálatos bizonyossága a fejlődés lassúságának, amely még nem tette a bírói tudat közkincsévé a kriminológia legelemibb igazságait. Jó bíróról valóban csak akkor lehet és szabad beszélni, ha a bírák többsége rossz bíró. Mint magát az igazságot, a bírót is minden jelző nem díszíti, hanem csak elhomályosítja. Amíg a bíró a társadalom bosszútálló istenének szerepében tetszeleg ahelyett, hogy megértő emberként nyulna a társadalom megbízottjaként embertársának sorsába, addig nem meríti ki a bírónak fogalmi kellékeit, amelyeket a törvény és a tudomány feltételez. Amíg a bíró az államnak csupán büntetést kimérő hivatalnok, amíg az érdek, az érzés, az előítélet ezernyi szála erősebben fűzi a társadalomhoz, amelyet véd, mint a mily erővel az emberszeretet köteleke ahhoz az emberhez kapcsolja, akit elítél, addig valóban a jó bíró a kivétel, a rossz bíró a szabály. Szerencsére ebben az esetben a kivétel gyengíti a szabály érvényesülését és Magnaud emlékét semmi sem szentelheti meg jobban, mint ha lesz egy kor, amelyben elfelejtik, hogy valaha akadt bíró, akit jónak lehetett keresztelni.

— **Kamarai illetékek, ügyvédi bejegyzés és egyebek.** Válaszul dr. Forgács Dezső miskolci kamarai titkár úrnak a lap múlt számában megjelent reflexióira.

Az a kérdés, vajjon az ügyvédi bejegyzés függővé tehető-e a beiratási díj és az első évi tagdíj- és nyugdíjjárulék megfizetésétől, nem egyszerű ügyrendi kérdés. Ha a Kúria, mint azelőtt tette, arra az állásponttra helyezkedik, hogy a nemfizetés miatt azért nem utasítható el a bejegyzést kérő, mert a bejegyzés feltételeit a törvény sorolja fel, s azok közt ez a feltétel nem szerepel, akkor hiába készít a kamara olyan ügyrendet, amelyik a befizetést feltételül tűzi ki. A Kúria — a fenti gondolatmenet szerint — azt fogja mondani, hogy az ügyrend nem szaporíthatja a felvétel törvényes feltételeinek a számát, s nem köthet ki olyan feltételt, amit a törvény nem ismer. Hogy ez így van, azt legjobban mutatja az a körülmény, hogy a vitára okot adó kúriai határozat a budapesti ügyvédi kamarának egyik határozatára vonatkozik, már pedig épp a budapesti kamara ügyrendjében már 1879 óta benne van az a szakasz, hogy a beiratási díj a felvételi kérvény beadásával egyidejűleg fizetendő.

Hogy a Kúriánál még mindig ez a gondolatmenet irányadó, kitűnik abból is, hogy a vitára okot adó kúriai határozat ma is azt az álláspontot vallja, hogy azért nem hagyja helyben a be-

⁵ L. szerző idézett cikkét a Jogt. Közl. LX. évf. 24. sz. 195. old.

jegyzést elutasító határozatot, «mert a bejegyzést csak oly magaviselet esetében lehet megtagadni, amely miatt őt az ügyvédségtől el kellene mozdítani, a folyamodó magatartásában pedig illet nem észlelt.» Vessük ezt egybe azzal, hogy a Kúria a «még nem tárgyalt kérdések tekintetében» — ami a határozat értelme szerint nyilván a folyamodó anyagi helyzetének s így a nemfizetés vétke vagy nem vétke voltának a megállapítására vonatkozik — «további eljárásra utasítja a kamarát.» A Kúria tehát igenis azon az állásponton van, hogy a nemfizetés lehet «a folyamodó ebbeli magatartásában észlelt körülményekhez képest» olyan vétke mulasztás is, «amely miatt az ügyvédségtől el kell mozdítani.»

Hogy ez a fegyelmi vétkeesség nem az az eset, amit a miskolci kamara titkára hoz fel — t. i. a két évnél régebbi illeték nemfizetése — azt bizonyítani felesleges, mert a konkrét esetben a folyamodó a kamarába első ízben való bejegyzését kérte, már pedig, aki a kamarában való bejegyzését kéri, annak még nem lehet két évnél régebbi hátraléka.

Ez a két kérdés — a két évi hátralék és a bejegyzés feltételei — nem kerülhetnek együvé, ez a két eset kizárja egymást. Ami pedig a Kúria határozatát illeti, abból azt, hogy a nemfizetés fegyelmi vétke is lehet, nemcsak «ki lehet olvasni» de a világos szövegre való tekintettel mást nem is lehet olvasni.

Az 1925:XX. tc. 2. §-a, amely szerint a kamara a nyugdíjárulékra havi 5%-os késedelmi kamatot fizet valóban lehetetlen helyzetet teremtett. Ezen a lehetetlen helyzeten azonban semmit sem segít az ha a cikkíró, úr felállítja azt a tételt, hogy a havi 5%-ot a kamara köteles megfizetni, *ellenben a tagjaitól ennek a kamatnak megfizetését nem követelheti.* Ez a tétel — például a budapesti kamaránál, ahol a havi 5% — hála a tagok késedelmének — évi 600–700 millió korona kamatthez felel meg — azt jelenti, hogy egy-két év múlva elfogy a kamarai székhez értéke is a nyugdíj kamatára.

Az nem lehet vitás, hogy ezt a szinte komikusan nagy kamatot addig, amíg a kamara fizetni köteles, a tagjaira át is háríthatja, mar t. i. ha tudja. Gyakorlatilag tényleg úgy áll a dolog, hogy az áthárítás nem olyan egyszerű, mert a kamara azt csak hosszas behajtási eljárás útján kapja meg, részben. De viszont az sem vitás, hogy a kamaráknak egyértelműleg a leghathatósabban fel kell lépniök, hogy ezt a törvényt változtassák meg, mert ez a törvény a kamarák anyagi tönkretételét és az ügyvédek súlyos megterhelését jelenti.

Addig is, amíg az a törvény fennáll, hassanak oda a kamarák — a nyugdíjintézet közgyűlésbe kiküldött tagok útján — hogy ezt a kamatot a nyugdíjintézet ne követelje.

Hogy mennyire megérett az 1925:XX. tc. a megváltoztatásra már akkor is, amikor megszületett, azt illusztrálja annak a története.

Mikor a törvényes kamat helyett járó kártérítés — talán van még, aki emlékszik rá — heti 2% volt, akkor a nyugdíjintézet kiküldöttéi a kormány előtt annak a nézetüknek adtak kifejezést, hogy ez az ügyvédek túlságosan megterhelné, ők a nyugdíjárulékra megelégszenek heti 2% helyett havi 5%-kal.

Közben a papírok estek, a pénzünk megállott, a kamat súlyyodt, a «kosztikamat» fogalma is eltűnt — a törvénytervezet pedig pihent — amíg végre — amikor már a havi 1½% is sok volt — megjelent a törvény a «kedvezményes» havi 5%-kal.

A cikkíró úr felveti azt a kérdést is, hogy mihez kezd az a kamara, ha a tagjainak fele két éven át nem fizeti illetményeit?

Ez a kérdés felette aktuális, mert — például Budapesten pontos időre csak a tagok egyharmada fizet, további egyharmada csak behajtás útján, a harmadik harmada pedig csak a kamara jegyzékéből való kitörles jögeire emelkedésének utolsó napjaiban, tehát az esedékességtől számított körülbelül három év múlva. Abban is igaza van a cikkíró úrnak, hogy ezzel szemben az 1908:XLI. tc. 7. §-a, amelyik a törleést két évi hátralékhoz és sikertelen végrehajtáshoz köti — nem orvosság.

Ezen azonban semmiféle ügyrend nem segít. De segíthetne az, ha a kormány teljesítene a budapesti kamarának azt az ismételt felterjesztett kérelmét, hogy törvényt módosítás útján a két évet szállítsa le egy évre és ne tegye kötelező feltétellé a sikertelen végrehajtást. A súlyos anyagi helyzetben lévőkkel szemben a kellő kimélet ezután is gyakorolhatja a kamara, mintahogy például a budapesti mindenkor meg is tette. Ez pedig felette sürgős, mert a ma behajthatatlan — tehát csak három év múlva fizetett — tagdíjhátralék miatt kell a tagok fizető részét aránytalanul nagy tagdíjjal megterhelni.

Honnan veszi azonban azt a nézetét, hogy «az ügyvédi rendtartás szerint a felvétel kéri ügyvéd megkezdheti joggyakorlatát, ha 15 nap alatt kérelme elintézését nem nyer?»

Az 1874:XXXIV. tc. 7. §-a kötelezi ugyan a kamarát arra, hogy a kérvényt 15 nap alatt intézze el, de ehhez nem fűzi azt a szankciót, hogy ha ezt nem teszi, úgy az ügyvéd megkezdheti joggyakorlatát. A törvény 1. §-a világosan megmondja, hogy a működés feltétele a *felvétel*. Soha a gyakorlat sem tért el ettől. Abból, hogy a törvény a kamara ezen köteletségéhez szankciót nem fűz, nem következik még az, hogy a folyamodó maga látja azt el szankcióval.

Hátha a bíróság a perrendtartásban előírt idő alatt nem foglalja írásba az ítéletet, akkor azt talán a fél maga indokolhatja meg?

Az ügyvédi rendtartásból a cikkíró álláspontját sem kiolvasni, sem következtetni nem lehet. Az ellenkezőt — hogy t. i. a jogerős felvétel előtt gyakorlatát meg nem kezdheti — annál egyszerűbben és világosabban.

A visszaélések özönét zúdítaná a cikkíró álláspontja az ügyvédi kamarákra. Mi sem egyszerűbb, mint beadni egy kérvényt minden melléklet nélkül vagy fogyatékos mellékletekkel. Ha pl. egy állástól elmozdított köztisztviselő, vagy egy hosszabb ideig külföldön járt ügyvéd jelentkezne a kamaránál felvétellel, akinek az ügyét, az előléte feddhetetlenségét, az elkövetett fegyelmi vétkeinek körülményeit vizsgálni és kutatni kell, ilyen esetekben érdemleges határozatot lelkiismeretesen, megnyugvással nem mindig, sőt ritkán lehet pont 15 nap alatt meghozni. Most tehát — ha a cikkíró úrnak lenne igaza — vagy fel kellene venni az illetőt s majd utólag sül ki, hogy nem kellett volna, vagy el kell utasítani egy felderítetlen, meg nem vizsgált tényállás alapján, esetleg minden jóézés és méltányosság ellenére.

A bejegyzés kérdése — különösen a forradalmak és gazdasági válságok lezajlása óta — nem mindig egyszerű közigazgatási ügy, igen sokszor nehéz és fontos kérdések, bűnügyi és fegyelmi tényállások vizsgálata előzi meg. Ilyen ügyek elintézését kergetni nem lehet, de nem is adhatjuk meg azt a jogot folyamodónak, hogy ügyének elbírálása előtt a bejegyzett ügyvéd jogait gyakorolja.

Mindenesetre üdvös volna ennek a kérdésnek is a felvetése, mert eléggé elburjánzott már ez a téves felfogás, hogy egy egyszerű — minden szükséges melléklet nélkül való — kérvény beadása elég már arra, hogy valaki az ügyvédi vagy jelölti gyakorlatát megkezdje.

Már zugírászt is láttunk azzal védekezni, még pedig nem minden siker nélkül, hogy a kérvényt beadta, tehát jogosan képviselt feleket. Hogy ezt a kérvényt azután a kamara elutasította, mert az erkölcsi feltételeknek nem felelt meg, azt persze elhallgatta.

Ezek a kérdések annyira belevágnak az ügyvédség elevevébe, hogy itt semmiféle álhumanizmusnak helye nincsen. Ha nem akarjuk istápolni a zugírászatot és szaporítani az ügyvéd-proletáriátust, úgy szigorúan, sőt kiméletlenül kell alkalmazni a szabályokat.

Dr. Petrik Aladár.

— **Nemzetgyalázás.** Abban a vitában, mely a nemzetgyalázási törvény eltörlése körül keletkezett, van egy közvetítő indítványom.

Minden államnak vitális érdeke, hogy a keretei közt csoportosult nemzetiségek ne gyalázzák egymás becsületét, hanem békés és zavartalan vállvetett munkával istápolhassák az állami közös érdekeket. A gyalázkodás az ellenségeskedés ouverture-je s csak egy-két felvonás választja el a tragédia kifejlődési fokától, az egymás élete és vagyona elleni cselekményektől.

És itt legyen szabad rámutatnom egy speciális magyar szemponttra. Azt hiszem akkor, amikor Magyarországról beszélünk, nem a trianoni Magyarország lebeg előttünk, hanem a volta-keppeni Magyarország, mely a Kárpátoktól az Adriáig terjed és számos nemzetiséget foglal magában. Úgy vélem, nem szorul bővebb magyarázatra, hogy ennek a mi Magyarországnak igen fontos érdeke egy olyan nemzetgyalázási törvény, mely minden nemzetiség becsületét egyaránt védelmezi a közbékére veszedelmes gyalázkodások ellen. Aki túl tud nézni a trianoni határokon, azelőtt nem lehet közömbös egy ilyen nemzetgyalázási törvény propagatív ereje.

Ami a kérdés másik részét illeti, az természetesen nemzetközi jogi vonatkozású. A nemzetközi jogászok éppen most foglalkoznak a nemzetközi bűncselekmények poenalizálásának és a nemzetközi büntetőtörvényszék létesítésének gondolatával. A nemzetközi jogbiztonság gondolata izmosodik és az ellenségeskedésektől kifáradt Európában, a történelmi nemzetek kialakulásának színterén komollyá kezd válni a páneurópai eszme. Vajon nem volna-e hathatós eszköze a békés állapot konszolidálásának a nemzetek és fajok kölcsönös gyalázásának egyezményes üldözése? Gondoljunk csak arra, hogy a háború alatt és előtt a népek gyűlöletének felkeltésében és ébrentartásában milyen hatalmas szerepet játszott az egymás kölcsönös gyalázása. Az egyébként többé-kevésbé érdektelen néptömegek megmozgatásának egyik kétségtelen eszköze ez volt.

Ha módját lehetett ejteni annak, hogy a leánykereskedelem, a rabszolgakereskedelem s a lélekvásárlás egyéb formái nemzetközi egyezmények útján nemzetközileg üldöztessenek, úgy valószínűleg módját lehet ejteni annak is, hogy a lélekmérgezésnek ez a formája, a nemzetközi gyalázkodás is egyezményesen üldöztessék. A nemzetközi jogbiztonság bizonyára igen erős pillért nyerne ezáltal.

Gyakorlati szempontból a gondolat bizonyára merésznek látszik, de talán még sincs olyan messze a megvalósíthatósága. Elvégre semmiféle komoly érdekebe bele nem ütközik. A nacionalizmusnak igen komoly történelmi feladatai vannak és abban minden igaz nacionalista egy véleményen lesz, hogy a gyalázkodás, bárki ellen irányuljon is, rút, alantas és haszontalan dolog, viszont végső következményeiben a társadalmi békére igen kárhóztos hatással van.

A nemzetgyalázási deliktum illetően elgondolása — a törvény 8. §-át tartom szem előtt — jogászember számára, azt hiszem,

nem lehet antipatikus és nem lehet antipatikus azok számára sem, akik előtt a legfőbb szempont az állami és társadalmi béke fenntartása.

A feladat megoldása pedig méltó az igazi jogászhoz. Az, hogy a fogalmak szabatos körülírása nehéz, senkit se rettentessen vissza. A római praetort sem rettentették vissza a nehézségek és hogy fáradozása nem veszett kárba, azt a magánjogi fogalmak mai kristálytisztaság formái mutatják. Az egész jog létjogosultságát tagadjuk meg akkor, ha a fogalmak szabatos körülírásának feladatáról eleve lemondunk.

Azt indítványozom tehát: Ne dobjuk el a kavicsot, mikor nemes gyémántot csiszolhatunk belőle. *Dr. Gelléri Gyula.*

— **Lord Reading** volt az *első* Attorney-General, aki az angol kabinetben helyet foglalt. Ezt állítottam és ezért írtam azt, hogy erre nem volt *praecedens*. Az állítást ma is fenntartom és nem tekinthetem cáfolatnak azt, hogy *utána* több más Attorney-General is meghívott a kabinetbe. Admeto ügyvéd úr Readingnek csupán hivatali *utódait* nevezi meg, akik a kabinetnek tagjai voltak, de egy *elődjét* sem. Az Attorney-General állásának fontossága nem változtat azon a tényen, hogy *1912 előtt* a kabinetbe sohasem hivatott meg. Ebben én nem tévedtem, valamint nem tévedtem abban sem, hogy Reading családnéve *Isaacs* és nem *Isaac*, amint azt Admeto ügyvéd úr következetesen írja. És végül nem tévedtem abban sem, hogy bármily kitűnő jurista (ügyvéd és bíró) volt Reading a rendest meghaladó nagy elismerés nem a juristának szült, hanem annak a férfúnak, aki nehéz időkben, a háborúban és a háborút követő időszakban segített fenntartani az angol hatalmat.

— **Mi tekintendő ügyvédi díjnak a Pp. 36. §-a szempontjából?** A budapesti kir. törvényszék, mint fellebbezési bíróság 26. Pf. 1696/1926. sz. ítéletében ügyvédi díj megfizetése iránt indított keresetben nem állapította meg illetékességét a Pp. 36. §-a alapján.

A tényállás a következő: Egy tőzsdeperben X pert indított Y ellen. Y szavatosként perbehívta Z-t, Z képviselőjében megjelent A ügyvéd és kijelentette Y-nak, hogy ügyfele nem kíván a perben résztvenni. Erre Y felkérte A ügyvédet, hogy az ő érdekében a szavatos képviselőjében való további megjelenésére reflektál és amennyiben a bíróság által megállapítandó költségeinek viselésében alperes nem marasztaltatnék, úgy azt ő fogja A-nak megteríteni. Ennek alapján A ügyvéd a per befejezése után pert indított Y vidéken lakó alperes ellen a budapesti központi járásbíróság előtt. A járásbíróság elutasította alperes pergátló kifogását. A törvényszék helyt adott a kifogásnak a következő indokolással:

«Tény ugyan, hogy az A) alatti levélben alperes, perbeli képviselője útján közölte felperessel, hogy a perben való további megjelenésére reflektál, ez a nyilatkozata azonban csak általános magánjogi szempontból értelmezhető megbízásnak, perjogi értelemben ellenben annak minősíteni nem lehet, mert nem a perben képviselt ügyféltől ered, azért a Pp. 36. §-ában megállapított és megszorítólag magyarázandó kivételes illetékesség igénybevételére nem jogosít. Nem jogosít ezen kivételes illetékesség igénybevételére az A) alatti azért sem, mert abban alperes csak másodszorban, az esetre vállalt a tőzsdebírósi perbeli költségek iránt fizetési kötelezettséget, ha azokban az ottani alperes nem marasztaltatik. Nyilatkozata e részben kezesség jogi természetével bír, tekintve, hogy a per lényegileg ezen a címen és kötelezettség vállaláson alapul, azt a Pp. 36. §-a alá esőnek tekinteni nem lehet.»

A törvényszék döntése nem helyes. A Pp. 36. §-a minden megkülönböztetés nélkül «ügyvéd díjait és költségeit tárgyzó perek»-nek adja meg az iroda illetékességének kedvezményét. A kérdéses perben a felperes ügyvédi díjak megítélését kérte. Közömbös a törvény szerint, hogy alperes mint főadós vagy mint kezes tartozik-e a költségekkel. Még mellékesebb, hogy a kérdéses nyilatkozat «csak általános magánjogi szempontból értelmezhető megbízásnak». *Legge non distinguente nec nobis est distinguere.*

Inhalt. Dr. B. *Sichermann*, Rechtsanwalt: Über zwei Urteile des Obersten Gerichtshofs. — Dr. B. *Köves*, Vizepräsident der Anwaltskammer in Budapest: Über die gemischten Schiedsgerichte. — Dr. G. *Admeto*, Rechtsanwalt: Judge-made law. — Dr. B. *Prosvimmer*, Rechtsanwalt: Das Gesetz über Aufwertung der Pensionen von Privatangestellten. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Nőtlen, keresztyén ügyvédjelölt, másfél éves gyakorlattal alkalmazást keres. Cím a kiadóban. 144

Ügyvédjelölt, fél éves irodai gyakorlattal, gépírásban jártas, ezenkívül mezőgazdasági és kereskedelmi szakismerettel is rendelkezik, nagyforgalmú irodában elhelyezést keres, esetleg közjegyzői irodában is, ahol helyetteség kilátásba van. Cím: Dr. Kőrössi Dezső, Békés. 145

Volt törvényszéki jegyző vidéki ügyvédhez évekre belépne jelöltnek. Ajánlatokat «Munkaszerető» címen kiadóhivatal továbbít. 146

Másfél éves gyakorlattal bíró s jelenleg német nyelvvidéken alkalmazott ügyvédjelölt, ki a német nyelvet írásban és szóban bírja és az írógépelésben is jártas, praxisának szélesbítése végett szerény feltételek mellett elhelyezkedést keres forgalmas ügyvédi irodában akár a fővárosban, akár az ország bármely vidékén. Felhívást a jelentkezésre dr. Bertóthy István névre kér Pécs, Rákóczi-út 80. sz. alá. Központi épület. 148

29 éves, nőtlen, ügyvédjelölt vagyok. Gyakorlattal rendelkezem. Ajánlkozom Budapestre (hol négy évig rendőrfogalmazó voltam) vagy vidékre. Szíves értesítést kérek «Jelölt» jelégére a kiadóba. 154

Ügyvédi irodába társulna vagy irodavezetői állást vállalna több évi ügyvédi gyakorlattal, írógéppel és teljes irodaberendezéssel rendelkező fiatal, nőtlen ügyvéd. Cím kiadóhivatalban. 155

Most jelent meg!

A valorizációs törvények első füzeté!

A magánalkalmazottak nyugdíjának, özvegyeik és árvaik ellátási járandóságának átértékeléséről szóló

1926. ÉVI XVI. TÖRVÉNYCIKK

Összeállította és a nemzetgyűlési tárgyalások alapján jegyzetekkel ellátta

dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Ára 1.20 pengő, 15,000 korona

Negyedik kiadásban megjelent!

Az alkalmazottak szolgálati jogviszonyairól szóló

ANYAGI JOGSZABÁLYOK TANA,

különös tekintettel a bírói gyakorlatra

Írta dr. SCHWARTZ TIBOR,

a munkaügyi szakcsoportba beosztott kir. járásbíró

Ára 3.— pengő, 37,500 korona

Megrendelhetők minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,

VI., Andrassy-út 21.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban,

Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. gróf W. Gleispach bécsi egyetemi tanár: Nemzetközi büntetőbírótság. — Dr. Proszvimmer Béla budapesti ügyvéd: A magánalkalmazottak nyugdíjának átértékeléséről szóló törvény. — Dr. Nizsalovszky Endre miniszteri titkár: Néhány nyugdíjvalorizációs vitakérdés. — Az okirati kényszerről szóló törvényjavaslat. — Szemle.

Melléklet: Hiteljogi Döntvénytár XIX. köt. 6. ív. — Magánjogi Döntvénytár XIX. köt. 7. ív.

Nemzetközi büntetőbírótság.

Mentegetődzéssel kellene kezdenem, hogy bár nem sorozhatom magam a nemzetközi büntetőjogászok közé, mégis hozzászólok a tárgyhoz. De ez a tárgy engem, mint büntetőjogászt annyira lebilincsel, hogy nem tagadhatok meg magamtól néhány észrevételt.

Arról az egész általános kérdésről van szó, hogy kívánatos-e egy nemzetközi büntetőtörvényszék felállítása?

A büntetőtörvényszék a büntető jogok megvalósítását szolgáló intézmény. A nemzetközi büntetőtörvényszék — abban az értelemben, ahogy az itt javasolva lett — intézmény a nemzetközi büntetőjog megvalósítására. Nemzetközi büntetőjogunk mai napig sincs. Eljutunk-e annak megalkotásához? A jogfejlődés menete e mellett szól.

Rendkívül érdekes ezt a fejlődést nagy áttekintésben figyelemmel kísérni, amikor is kitűnik, hogy az egyéneknek egymáshoz való vonatkozásait a jog már régidőtől szabályozza anélkül, hogy ezt az államok egymásközötti viszonyáról is elmondhatnók. Amint ott lassanként a jog elfoglalta az erőszak helyét, bizonyára megteheti ugyanezt az államok közötti viszonylatban is.

A jövőbeli háborúk megelőzését célzó, az utóbbi években könnyen érthetőleg annyira előtérbe került törekvések igen érdekes párhuzamosságot mutatnak. A háborút tilosnak, meg nem engedettnek, jogellenesnek nyilvánították és végül a hosszas eszmecsereből kialakul a tétel: *a háború büntett*, minthogy egy tényállásnak büntetné nyilvánítása annak a kifejezhető legerősebb jogi rosszaságát jelenti és mert egyúttal abban a hiszemben vagyunk, hogy egy megelőzendő magatartásnak a leghatékonyabb akadály a büntetéssel való fenyegetésben rejlik.

Persze nagyon is kétséges ennek a véleménynek a helyesége. A háború mint büntett! Ahogy a rablás eredetileg rendes módja volt az egyéni tulajdonszerzésének, hogy aztán bűncselekmény legyen belőle, anélkül hogy kiirtható lett volna, így mostan a népek közötti háborút mintegy a rablással állították egy sorba; de nem lesz figyelmen kívül hagyható az az ezeréves tanulság, hogy semmiféle büntetőjog nem volt képes a bűncselekményeket kiirtani.

De ha arra az álláspontra is helyezkedünk, hogy az államok ezen új bűncselekményei büntetőjogilag leküzdhetők lennének, úgy ekkor kezdődnek csak az igazi nehézségek. Büntetőjogunk egész rendszere az alanyi tettesre van szabva, amely fogalomnak az egyes fizikai személyek felelnek meg. Lehet-e állam büntetnek alanya? Büntetőjogunk hagyományos fogalmait, így a beszámíthatóságot, a bűnösséget nem alkalmazhatjuk az államokra és az államokat, úgy mint az egyes természeti személyeket nem is büntethetjük. *Belot* javaslatának 24. szakasza pénzbüntetést hoz javaslatba, amelyet a vétkes állam a megsértett államnak fizetne. Itt bizonyára valóságos pénzbüntetésről van szó, mert a 24. szakasz e mellett a kártérítést is említi. Miért kelljen azonban ezt a

pénzbüntetést a megsértett állam részére fizetni? A pénzbüntetés lényege sohasem abban áll, hogy valakinek vagyonát növelje, hanem egyedül és kizárólag abban, hogy a bűnös vagyoni veszteséget szenvedjen. A pénzbüntetés tehát, amelyet valamely államra egy másik állam megsértése miatt akarnak kiszabni, nem a sérített államnak adandó, hanem helyesen egy államok feletti célra, így talán a nemzetközi büntetőtörvényszék költségeinek fedezésére fordítandó.

Ez ugyan csak részletkérdés, amelyet csupán példaképpen hoztam fel arra, hogy az előttünk lévő javaslat az itt felmerült nehéz kérdéseket nem oldja meg, nem ad megoldást a már felvetett többi kérdésekre sem, egyáltalában nem nyújt nemzetközi büntetőjogot. Ha nemzetközi büntetőtörvényszéket állítanának fel, úgy — és azt hiszem ezt az ellentmondásba kerülés veszélye nélkül mondhatom — bizonyára ez lesz az a törvényszék, amelyre a legnehezebb feladatok ruháztatnak. És ez a törvényszék hozzon ítéleteket, anélkül, hogy az alkalmazandó jog pontosan megállapítottának! Ezt teljes lehetetlenségnek tartom és nézetem szerint ezen törvényszék felállítása előtt kell a nemzetközi büntetőjogot megalkotni. Ekkor természetesen ki fog tűnni az is, hogy államokkal szemben nem lehet igazi büntetéseket, hanem csak biztosító rendszabályokat alkalmazni. Ha az anyagi jog rendelkezésre fog állani, úgy annak alkalmazásával egy nemzetközi büntetőtörvényszék hasznos működést fejthet ki. De az elsőbbség az anyagi jogé. *Nemzetközi büntetőtörvényszék felállításáról csak akkor lehet szó, ha működésének megkezdéséig az anyagi jog megalkotása biztosítottatik.*

Az ilyképpen általam elfoglalt elvi álláspont mellett — amelyet azt hiszem nem csekély számú osztrák jogász oszt — nincsen okom a szóbanforgó tervezetekkel közelebbről foglalkoznom. Röviden még csak arra utalnék, hogy a büntető eljárásoknak a jogfejlődés eredményeként mai nap általánosan elismert alapelvei, névszerint a vádelv, az eljárás szóbeliségének, nyilvánosságának és közvetlenségének elve a tervezetben is kifejezésre jusson.

Dr. gróf W. Gleispach.

A magánalkalmazottak nyugdíjának átértékeléséről szóló törvény.*

A törvény ugyanezen szakasza még egy érdekes példáját nyújtja a miniszteriális szobáknak a világtól elzárkózott, tisztán theoretikus gondolkodásmódjára.

A 4. §. 3. és 4. bekezdései arra az esetre, ha valamely társaságnak 1914. évben nyugdíjszabályzata nem volt, vagy ha a nyugdíj mértékére nézve nem a nyugdíjszabályzat, hanem az alkalmazottal kötött szerződés irányadó, azt a rendelkezést tartalmazzák, hogy ily esetben az alapjárandóság kiszámításánál az átértékelés alapjául a társaság első nyugdíjszabályzata alapján kiszámított járandóságnak 1914. évi értékre átszámított összegét, illetve az átértékelés alapjául a szerződés értelmében kiszámított járandóságnak az 1914. évi értékre átszámított összegét kell venni. Ez azt jelenti, hogy ha pl. 1921 májusában a vállalat nyugdíjszabályzatot létesített, amelyben pl. a korábbi 4000 K-s tételt évi 16,000 K-ra emelte fel, vagy ha ugyanez a vállalat valakinek ugyanezen időpontban az őt megillető, sokkal alacsonyabb nyug-

* Bef. közl. — Az előbbi közl. I. a 15. és 16. számban.

díj helyett érdemei jutalmazásául szerződés alapján pl. ugyancsak évi 16,000 K-s nyugdíjat állapított meg, ami — mint az élet mutatja — ebben az időben rendkívül gyakori eset volt, akkor a most ismertetett rendelkezések értelmében ezeknek a szerencsétleneknek a járandóságát az 1914. évi értékre kell átszámítani, vagyis tekintettel arra, hogy ebben az időben 1 aranykorona 43 papírkoronát ért, náluk a 16,000 K évi nyugdíj alapjárandóság helyett 372 K alapjárandóságot kell számbavenni és ennek az illető társaság által közzétett arányszám szerinti százaléka fogja az illető nyugdíj fejében megilletni.

A gyakorlat embere előtt ez teljesen megfoghatatlannak látszik és csak úgy válik egyáltalán megérthetővé, ha arra gondolunk, hogy a miniszteriumoknak a világtól elvonult tudósai abból indultak ki, hogy a korona romlása idején megállapított nyugdíj-szabályzati tételek, illetve szerződésileg megállapított nyugdíj-összegek szorosan lépést tartottak a korona romlásával.

A valóság ezzel szemben az, hogy ilyen pontos vagy azt csak megközelítő számítások egyáltalán nem történtek egyszerűen azért, mert a korona romlásával egészen a legutóbbi időkig senki sem számolt komolyan, hanem azt mindenki átmeneti jelenségnek tartotta, helyesebben mondva, nem is a pénz oldalán látta a bajt, hanem csupán az árak emelkedéséről panaszkodott. Mindenki azt hitte tehát, hogy előbb-utóbb a rendes árnívó ismét helyre fog állni és ezért a nyugdíjszabályzatba beállított tételek, illetve a szerződésileg megállapított nyugdíjösszegek, ha ideig-óráig talán kissé alacsonyoknak is látszanak, de az árak emelkedésével a lehetőséghez képest számolnak, bizonyos idő múltán pedig teljesen megfelelőek lesznek.

A törvénynek ez a két, a nyugdíjasok terhére eső hibás rendelkezése azonban remélhetőleg nem fog nekik nagyobb károkat okozni, mert bármily rossz véleménynel van is a közvélemény általában a munkaadókat illetően, alig tudjuk elképzelni, hogy bármely munkaadó is ebben az esetben a törvénynek ezeket a lapsusait kihasználni kívánna.

Az arányszám alapján megállapítandó nyugdíj felértékeléséről szóló szakaszok legnagyobb jelentőségű újítása az, hogy a törvény szakított azzal az eredetileg elfoglalt merev álláspontjával, mely szerint a jövőben is mindig az 1914. és 1925. évi mérlegek összehasonlítása alapján kitűnő arányszám alapján kell a felértékelést eszközölni.

A törvény 9. §-a ugyanis azt a nevezetes újítást tartalmazza, hogy az arányszámot bármikor fel lehet emelni bizonyos körülmények között, azonban legkésőbb az 1930. évi, illetőleg 1930/31. évi mérleg közzétételét követő hó 1. napjától kezdődő hatállyal fel kell emelni, ha megállapítható, hogy a társaság vagyona ezen időpontig a mérlegvalódiság helyreállítása tárgyában kiadott rendelet szerint készített megnyitó mérleghez viszonyított vagyonállapotához képest emelkedett, avagy, hogyha mérlegszerű nyeresége emelkedett azon nyereséghez képest, amely az 1925. évi, illetőleg 1925. 26. évi mérlegből kitűnik.

Ez a rendelkezés nyilvánvalóan igen egészséges szellemet vitt bele a törvénybe, sajnos azonban a szabályozás annyira komplikált módon történt, hogy a törvénynek ez a szakasza bizonyára még igen sok fejtörést fog okozni mindazoknak, akik azt alkalmazni lesznek kénytelenek.

Nem kell az arányszámot 1931-ben sem emelnie annak, akinek az arányszáma az emelésre kitűzött időpontban legalább egyharmaddal haladja meg az első ízben megállapított arányszámot és 65%-nál nem kisebb, továbbá annak sem, aki első ízben megállapított arányszámát egyötödével magasabban állapította meg, mint amennyire kötelezve lett volna és ez az arányszám 50%-nál nem volt kisebb.

Ezeket a rendelkezéseket általában véve szintén helyeselni lehet annak a korábban tett megjegyzésünknek fenntartásával, hogy ezen előnyös elbánás elérhetése céljából nincs kizárva az a lehetőség, hogy valamely társaság arányszámának első megállapításánál teherbíróképességének határain túlmegy és ebből folyólag gazdasági nehézségeket idéz elő.

A törvénynek ugyanezen szakasza végül kimondja azt is, hogy 75%-nál magasabbra a társaság semmiesetre sem köteles az arányszámot felemelni. Őszintén megvalljuk, hogy ennek az intézkedésnek indokolására az érdekeltség részéről felhozott és a pénzügyminiszter által is támogatott érveket megérteni és magunkévá tenni nem tudjuk.

Miután a törvény ily módon részletesen szabályozza az átértékelés módját, a következő szakaszokban rendeznie kellett természetesen még azokat a kérdéseket is, amelyek abból állottak elő, hogy hosszabb időn keresztül ez a kérdés rendezetlen volt és természetesen a felek különböző úton-módon igyekeztek rendet teremteni a törvény által nem szabályozott jogviszonyaik terén.

Általános szabályként a törvény azt mondja ki, hogy az átértékelésre vonatkozó rendelkezései életbelépése előtt egy évnél nem régebben esedékessé vált járandóságokra is kiterjednek. Részletesen szabályozva van továbbá az is, hogy mi történjék abban az esetben, ha a felek a törvény életbelépése előtt egyet-egyet akarunk kiemelni, amely a törvény tárgyalása során igen szenvedelmes vitákra adott alkalmat. Értjük ezalatt a törvénynek azon rendelkezését, mely szerint abban az esetben, ha 1924 július 1. napja után hozott és a törvény életbelépése előtt jogerőre emelkedett bírói ítélet a járandóságot a pénz értékcsökkenésére figyelemmel megállapította, a törvény életbelépése után is az ítéletben megállapított járandóságot kell fizetni.

Mindezeket az eseteket mindenre kiterjedő figyelemmel szabályozza a törvény 14. §-a. Ezek közül a rendelkezések közül csupán egyet akarunk kiemelni, amely a törvény tárgyalása során igen szenvedelmes vitákra adott alkalmat. Értjük ezalatt a törvénynek azon rendelkezését, mely szerint abban az esetben, ha 1924 július 1. napja után hozott és a törvény életbelépése előtt jogerőre emelkedett bírói ítélet a járandóságot a pénz értékcsökkenésére figyelemmel megállapította, a törvény életbelépése után is az ítéletben megállapított járandóságot kell fizetni.

Az eredeti javaslat azon rendelkezését, amely szerint még a jogerős ítéletek is az arányszám közzététele utáni időre vonatkozólag hatályukat veszítik, főleg a bírói ítélet szentségére való hivatkozással támadták meg és ez az elméleti szempont is volt az, amely a javaslat szerintünk sokkal helyesebb és igazságosabb megoldását háttérbe szorította.

Szerintünk is fontos, hogy a jogerős bírói ítélet könnyedén megtámadható ne legyen, ámde csak addig amíg a legfőbb szemponton a jogegyenlőség elvén azáltal sérelem nem esik.

Ám ha a bírói ítéletek azt eredményezik, hogy teljesen azon jogalapon nem mindenki részesül teljesen ugyanabban a jogvédelemben, egy pillanatig sem haboznánk a bírói ítélet megtámadhatatlanságának papiros-elvét feláldozni, aminthogy pl. maga a Pp. 413. §-a is módot nyújt arra, hogy éppen az itt tárgyalt kérdésekhez hasonló esetekben az érdekeltek bármelyike keresettel szorgalmazhassa valamely jogerős ítéletben megállapított szolgáltatás felemelését vagy leszállítását. Már pedig a törvénynek ez a rendelkezése súlyos megsértése a jogegyenlőség elvének. Tudomásunk szerint a bíróságok előtt több száz per folyik nyugdíj felértékelés iránt, amelyek közül, ha értesüléseink pontosak, eddig összesen 36 ügy nyert jogerős befejezést. Ha valaki tehát azon szerencsések sorába tartozik, akiknek ügyét a törvény életbelépése előtt elintézték, teljesen ugyanolyan elbírálás alá eső társaik ezreivel szemben különleges előnyös helyzetben került és marad is élte fogytáig.

Ez az utóbbiak tömegeiben állandó nyugtalanságot fog okozni és ha igazságtalan elbánásról és jogaik megsértéséről fognak panaszkodni, ezt nekik rossz néven alig lehet venni. Hiszen alisztekett és igen lényegtelen munkakörrel bíró tisztviselőket a kir. Kúria állandó joggyakorlata oly nyugdíjban részesített, amelyet ezentúl legfeljebb igazgatók vagy igen magasállású és hosszú szolgálatot betöltött főtisztviselők fognak csak elérhetni, ha egyáltalán az a különös eset nem fog előállni, hogy az utóbbiak még kevesebb nyugdíjat fognak kapni az előbbieknél.

Sajátos módon ismét nem azok foglaltak a jogegyenlőség elvének diadalra jutása mellett állást, akiknek az elsősorban kötelességük lett volna és leszögezendőnek tartjuk, hogy a bíróságok, a kir. Kúriát sem véve ki, minden ok nélkül nagyban hozzájárultak ennek a jogegyenlőség elvébe ütköző állapotnak előidézéséhez és fokozásához.

A nemzetgyűlés a szóbanforgó törvényt 1926 április 16-án kezdte el tárgyalni és némi szünet után 1926 június 15-én folytatta annak tárgyalását. Mégis például még ugyanezen a napon is, amikor tehát már kétségtelen volt, hogy ez a matéria néhány napon belül törvényi szabályozást fog nyerni, a kir. Kúria kimondotta,⁶ hogy a peres eljárás felfüggesztésének a perrendtartás 234. §-ában foglalt esetekben van csak helye, az idézett törvény olyan rendelkezést, hogy az eljárás a vitás kérdésnek a

⁶ Kir. Kúria P. II. 164/1926. sz. ítélete.

törvényhozás útján leendő rendezéséig felfüggesztendő, nem tartalmaz és erről más törvényes szabály sem rendelkezik, úgy hogy tehát ítélethozatalnak — és pedig a hozandó törvény akkor már ismeretes elveivel ellentétes ítélet hozatalának — akadálya nincs.

A törvényalkotásban a megvalósulás küszöbén álló elvek ilyen szándékos és tudatos figyelmen kívül hagyása, azt hisszük, példátlan a törvénykezés történetében.

Mindezekre való figyelemmel, szerény nézetünk szerint, a törvényhozónak kellett volna gondoskodni arról, hogy a jogegyenlőség elve még a bíróságokkal szemben is megóvassék, és nem kellett volna ezt a mindennek felett álló elvet doktrináris aggályokkal szemben feláldozni.

Mint hogy a nyugdíj átértékelése kétségtelenül, a legalacsonyabb mértékben is, oly súlyos terhet jelent az érdekelt munkaadókra, amely esetleg alkalmas arra, hogy vagyoni helyzetüket alapjában megingassa, a törvénynek természetesen gondoskodnia kellett arra az esetre is, hogy mi történjék a társaság felszámolása esetében. A hitelezők érdekeit is szemmel kellőn tartani, a törvény erre az esetre úgy rendelkezik (15. §.), hogy a nyugdíjra jogosultakat, mint a társaság hitelezőit úgy kell kielégíteni, mintha a társaság arányszáma 10% lenne. A nyugdíjasok így módon való kielégítése után kerülhet csak a sor a többi hitelezőkre, azonban a nyugdíjasok jogai az összes többi hitelezők kielégítése után újból felélednek és igényeik a részvényesek, illetve szövetkezeti tagok igényeit megelőzik, amennyiben ily esetben a nyugdíjasok igényeit a törvény szerint nekik járó járandóságuk egész összegéig ki kell elégíteni.

Hogy ezek után a részvényeseknek vagy szövetkezeti tagoknak fog-e még maradni valamijük, erre a törvény nem gondol, elméletileg helyesen, mert hiszen a nyugdíjasok mint hitelezők, a részvényeseket és szövetkezeti tagokat mint velük szemben adósokat kétségtelenül megelőzik. Más kérdés az, hogy vajon a mai tőkeszegény időkben ilyen és hasonló intézkedések nagyban fogják-e serkenteni a belföldi és különösen a külföldi tőkések arra, hogy tőkéiket részvénytársaságok vagy szövetkezetek alapításával a közgazdaság szolgálatába állítsák.

A törvény 16. §-a arra az esetre rendelkezik, ha társaságok egyesülnek és kimondja, hogy ilyen esetben a nyugdíjasokat nem kell oly hitelezőknek tekinteni, akiknek kielégítéséig vagy biztosításáig a beolvadó társaság vagyonát a K.T. értelmében külön kell kezelni. Ez az intézkedés helyes és további magyarázatra nem szorul, mert hiszen a beolvadó társaság a nyugdíjasok követeléseit saját vagyonával amúgy is szavatol.

Végül a törvény 17–24. §-aiban foglalt átmeneti és egyes intézkedésekről közül röviden még kettőről akarunk megemlékezni.

A törvény parlamenti tárgyalása alkalmával felvett egészen új intézkedés az, amely kimondja (24. §.), hogy abban az esetben, ha valamely nyugdíjas létfenntartásának biztosítása végett valamely magánfoglalkozást vállalt, ez nyugdíjjogosultságától akkor sem fosztja meg őt, ha a reá érvényességgel bíró nyugdíjszabályzat egyébként a magánfoglalkozás vállalását a nyugdíj elvesztésének terhe mellett eltiltaná.

Örömmel kell üdvözlőnk a törvénynek ezt a liberális intézkedését, mert valóban súlyos igazságtalanság lenne, ha akkor, midőn a törvény a nyugdíjas igényét csak részben, sőt igen sok esetben csak kis részben engedi átértékelni, elzárni engedné őt attól, hogy létfenntartásáról másképp gondoskodjék.

A másik intézkedés, melyet még megemlíteni kívánunk, a törvény 23. §-ában foglalt az a rendelkezés, mely szerint a pénzügyminiszter felhatalmaztatik, hogy a törvény alá eső járandóságok átértékelése iránt folytatott perekben a fennálló jogszabályok szerint járó törvénykezési illetékeket rendelettel mérsékelhesse.

Ennek az intézkedésnek méltányossága magyarázatra nem szorul; nem egészen világos azonban, hogy ez a felhatalmazás kiterjed-e azoknak az illetékeknek mérséklésére is, amelyekre a kincstár joga a már folyamatban lévő perekben megnyílt vagy ezentúl megnyílni fog. Pedig hiszen ezeket a pereket a munkaadók abban az időben voltak kénytelenek elszemvedni, amikor a törvényhozástól még annyi útmutatást sem kaptak az alkalmazottainak járó nyugdíj felértékelhetősége tekintetében, mint amennyit ez a törvény tartalmaz, a bíróságok egymásnak ellentmondó döntései pedig szinte kényszerítették őket ügyüknek minden fórumon keresztül való megvédésére.

Ezek e munkaadók tehát még inkább megérdemelnék a kétségtelenül bírság-jellegű illetékek mérséklését, mint azok, akik ezután lesznek pervesztesek.

Egyébként is súlyosan nehezedik a munkaadókra a törvénynek az a rendelkezése, mely szerint (24. §.) a bíróság a törvény életbelépésekor folyamatban lévő perekben a törvény életbe lépésének napjáig felmerülő perköltségek viseléséről úgy tartozik határozni, mintha az ügy érdemében a törvény életbelépte előtt alkalmazásban volt jogszabályok alapján kellene határoznia, — ami azt jelenti, hogy a munkaadók lesznek kötelesek az összes eddig felmerült költségeket megfizetni, még akkor is, ha az ítéletben most már a törvény alapján oly összeg megfizetésére fognak marasztaltatni, amelyet még a per megindítása előtt saját akkori számításuk alapján önként adtak, amelynél azonban a bíróságok az időközben fennállott joggyakorlat alapján lényegesen többet szoktak megállapítani.

A szociális igazság itt mintha sántítana egy kissé.

Ám ezen csodálkozni nem lehet, mert a valorizálási kötelezettségnek — amely kétségtelenül az összességet terheli — bármely gazdasági csoportra való áthárítása igazságtalanságok nélkül elképzelhetetlen.

Igazságtalan az, hogy a nyugdíjas romlott pénzben vagy nem egészen felértékelt pénzben kapja meg járandóságát, de igazságtalan az is, hogy a munkaadó értékelje fel ezt a pénzt, amelyet az állam engedett elértéktelenedni. Az őt érő igazságtalanság ellen pedig mindenki, egyén és társadalmi osztály egyaránt végső erőfeszítéssel küzd.

Ilyen összecsapás eredménye ez a törvény is, nem elégíti ki a nyugdíjjogosultakat, de nem felel meg a munkaadóknak sem; az egyiket itt rövidíti meg, a másikra ott sújt le a kellőnél súlyosabban, aszerint amint a harcha küldött erők itt vagy ott pillanatnyi előnyöket tudtak kivívni maguknak.

Maga a törvényhozó tehetetlenül állott a küzdelem központjában s ha a maga elé tűzött elvi szempontokat egyszer az egyik, máskor a másik oldalon kellő eréllyel megvédeni nem tudta, azt valóban alig lehet túlságosan rovasára írni.

Ilyen időkben és ilyen gazdasági viszonyok között csak ilyen törvényeket lehet hozni.

Reméljük és hisszük, hogy a viszonyok jobbra fordultával az azokat szabályozó törvények is jobbak lesznek.

Dr. Proszvimmer Béla.

Néhány nyugdíjvalorizációs vitakérdés.

I. Az új jogszabályok életbenlétének első idejében rendszerint sok megoldhatatlannak látszó vitás kérdés merül fel, amelyek azután közelebbi megvilágítás és több oldalról megbeszélés útján találják meg a kétségeket eloszlató megoldásukat. Fokozott mértékben van ez így az 1926. XVI. törvénycikkkel, amelynek tekintetében pedig fontos közgazdasági érdekek és a jogkereső közönség érdekelt tagjainak egyéni érdeke is egyaránt kíváncsiak teszi, hogy az álláspontok tisztázódásának folyamata minél gyorsabban fejeződjék be. Ez adja nekem a bátorságot arra, hogy e lap hasábjain közvetlenül a Proszvimmer Béla kimerítő tárgyalása után egy néhány olyan kérdést érintsek, amelyben máris szöges ellentétben álló nézetek láttak napvilágot.

II. Semmi sem áll tőlem távolabb, mint az, hogy vitába szálljak azokkal, akik a törvény értelmezése körül egyes részletkérdésekben más álláspontra helyezkedtek, mint, ami az én más helyen már kifejtett igénytelen álláspontom. Mégsem mulaszthatom el a Nászy táblabíró úr legutóbb megjelent könyvének egyik álláspontját vita tárgyává tenni és pedig különösen azért, mert az érdekelt vállalatok arányszámaik megállapításában nem a tőle ismertetett eljárást követték és most érthető izgalommal látják, hogy tekintélyes helyről elhangzó vélemény szerint helytelenül jártak el. A Nászy táblabíró úr könyve szerint,¹ amikor a társaság az arányszámot kiszámítja: «természetes, hogy a két mérleg egymással szembe állítható legyen, a két mérleg összege egyenlő pénzértékben állapítandó meg, vagyis az 1914. évi utolsó mérleg összege is pengőre számítandó át, mert az 1925. évi mérleg pengő értékben készítené».

Nem szólva arról, hogy a törvényben világosan nem az 1925.

¹ A magánalkalmazottak szolgálati és nyugdíjviszonyai. 98. l.

évi, hanem a megnyitó mérlegről van szó, kénytelen vagyok illő tisztelettel megállapítani, hogy a törvényben semmi alap nincsen arra, hogy az utolsó békemérleg adatait az arányszám kiszámítása végett pengőértékre kellene átszámítani. Ahhoz, hogy a két mérleg adatait arányba lehessen állítani ilyen átszámításra nincsen is szükség, mert a mennyiségek egyneműségére a matematikában is csak az összeadáshoz és a kivonáshoz van szükség, de nem egyszersmind az osztáshoz. Hiszen, amikor azt állapítom meg, hogy ha 10 gyermek közt 30 körtét egyenlően elosztok, akkor 1 gyermekre 3 körte jut, a 30 körtét 10 gyermekkel osztottam, anélkül, hogy a körték és a gyermekek egyneművé tételének lehetetlen feladatára vállalkoztam volna. Miért kellene tehát annak a kérdésnek a megoldásához, hogy egy társaságnak békebeli 100 K-ja helyett ma hány pengője van, a két vagyonösszeget egyneművé tenni? Hogy pedig a törvény értelmében az arányszám erre a kérdésre kell, hogy feleletet adjon, kitűnik a törvény 3. §-a második bekezdésének szó szerinti szövegéből, amely az átszámítások kiküszöbölése végett nem éri be azzal, hogy *számszerű összegekről* beszél, hanem még szinte feleslegesen azt is kimondja, hogy az arányszámot *arra tekintet nélkül kell megállapítani, hogy az egyik mérleg pengőértékre, a másik mérleg koronaértékre szól.* Ha tehát egy társaság békevagyonára 100,000 K, megnyitó mérleg szerinti vagyonára 50,000 pengő, az egyedüli helyes és a törvénynek megfelelő arányszám 50%. Igaz, hogy ez a társaság nem mentette meg a békevagyonának 50%-át, hanem annál kevesebbet, de viszont a törvény 4. §-ának kiegészítő utolsó bekezdése értelmében az 50%-os arányszám mellett nem is fog 100 béke korona nyugdíj helyett 50 aranykoronát fizetni, amit Nászay táblabíró úr könyvének egy másik helyén mond,² hanem csak 50 pengőt. Készséggel koncedálom, hogy ha egy társaság a Nászay táblabíró úr könyvében megállapított módon számította ki az arányszámát, a nyugdíjakat is a töle megállapított módon kellene fizetni, hogy az átértékelt járandóság összege a törvénynek megfelelően, kénytelen vagyok azonban megállapítani, hogy a törvénynek ez az eljárás nem felel meg és hangsúlyoznom kell, hogy a törvény a 30%-os minimumot igénytelen nézetem szerint minden kétséget kizáróan úgy állapította meg, hogy ennek alkalmazása esetében 100 K 1914. évi nyugdíj valorizált összege 30 pengőt tesz ki és nem 30 aranykoronát. Ennek az álláspontnak a helyességét kétségtelenül teszi a javaslat tárgyalási anyaga is. A 3. §. 2. és a 4. §. utolsó bekezdése éppen a sok átszámítás kiküszöbölése végett nyerték mostani szövegüket, amely mellett — amint más helyen már volt szerencsém kifejteni — az arányszámos átértékelés egész folyamata abba az egyszerű hármasszabályba sűrűsödött össze, hogy *a nyugdíjas minden 100 K békenyugdíj helyett annyi pengőt kap, ahány pengője van 100 K békevagyonból a társaságnak.*

III. A másik vitás kérdés felmerülésére már a bírói gyakorlat alatt adott alapot. Előfordult ugyanis több esetben, hogy a bíróság a folyamatban lévő nyugdíjper a külön bíróság eljárását szabályozó (8. §. 6. bek.) rendelet kibocsátásáig függesztette fel. Ilyen felfüggesztésnek, nézetem szerint a törvényben nincsen alapja. Felfüggesztő rendelkezést a törvénynek egyedül a 19. §-a ismer, de ez a felfüggesztés csak az arányszám közzétételéig tart, a 3. §. utolsóelőtti bekezdéséhez képest tehát már csak olyan társaságok esetében gyakorlati, amelyek a megnyitó mérleget megállapító közgyűlés megtartására halasztást kaptak, mert a többi társaságokra a közzétételi határidő már lejárt. Ehhez képest a pert, amint az arányszám közzé van téve, folytatni kell. Annak, hogy az arányszámot a külön bíróság megváltoztathatja és az a törvény 9. §-a értelmében később is változhatik, csak az a hatása van a bíróság ítéletére, hogy a rendes bíróságnak nemcsak a marasztalás összegét kell megállapítania, hanem azt is, hogy milyen járandóságot vett az átértékelés alapjául és végül azt is ki kell mondania, hogy az arányszám megváltozása esetében a marasztalás összege is megváltozik. Ezt viszont a rendes bíróság megtehetné volna a 39,800/1926. I. M. sz. rendelet kihirdetése előtt is. Ha a marasztaló ítélet tartalma a mondottaknak megfelelő, csak természetes, hogy az arányszám megváltozását az ítélet alapján végrehajtást kérő félnek a Pp. 35. §-ának utolsó bekezdéséhez képest bizonyítania kell. Minthogy a törvény értelmében az arányszám nem valami egyszersmindenkorra megállapított tényező,

hanem a rendes bíróság mérlegeléséből kivont mérték meghatározó, az arányszámos nyugdíjügyekben a bíróság szerepe tulajdonképpen a törvény 4. §-ának alkalmazására szorítkozik. Ezen a körön túl akkor terjed a rendes bíróság hatásköre, ha éppen az a jogvita tárgya, vajjon az átértékelésre arányszám lehet-e irányadó, vagyis, ha az igény jogosult azt vitatja, hogy a társaság a törvény értelmében nem volt jogosult arányszámot közzétenni, vagy pedig, hogy a jogosan közzétett arányszám az ő járandóságának átértékelésére nem irányadó. (V. ö. pl. a törvény 14. §. 3. bekezdésének esete.)

Az utóbbi esetben nincs semmi rendkívüli, az előbbi esetet, t. i. azt, amikor az arányszám létjogosultsága a jogvita tárgya érdekessé teszi az eljárási rendelet (39,800/1926. I. M.) 27. §-a, amely azt mondja ki, hogy a külön bíróságnak az a határozata, amely megállapítja, hogy a társaságra arányszám nem irányadó, más bíróságra is kötelező. Ebből az következne, hogy az arányszám létjogosultságának kérdése kizárólag a külön bíróság hatáskörébe tartozik. Ámde a külön bíróság ezzel a kérdéssel csak akkor foglalkozhatik, ha a társaság vagy az igény jogosultak a törvény 6. §-a alapján az arányszám megváltoztatása iránt előtte kérelmet terjesztenek elő. Amíg ily kérelem nincs, a rendes bíróságnak az arányszám létjogosultsága tekintetében felmerülő jogvitát is el kell döntenie. Amint azonban a külön bíróság előtt eljárás van folyamatban, a rendes bíróság előtt ugyanazon társaság ellen indított nyugdíjperben, ha az arányszám létjogosultsága vitássá tétetik, igénytelen nézetem szerint, is valóban helye lehet a Pp. 234. §-a alapján a per felfüggesztésének, mert a per eldöntése olyan körülménytől függ, amelynek megállapítása már megindított más polgári perenkívüli eljárásnak szolgál tárgyalul. Ha a külön bíróság azután az ügy érdemében határoz, ez a határozat implicite magában foglalja az arányszám létjogosultságának megállapítását is és a rendes bíróságra ebben a vonatkozásban is kötelező. Figyelemmel arra, hogy a törvény az arányszám megállapításának feltételeit igyekezett formális kritériumokkal meghatározni, a kérdés remélhetőleg nem lesz gyakorlati, mégis számolni kell azzal a lehetőséggel is, hogy a külön bíróság olyan időben fogja megállapítani, hogy arányszám alkalmazásának bizonyos társaság nyugdíjazásai tekintetében nincs helye, amikor a rendes bíróság már az arányszámon alapuló jogerős marasztaló ítéletet hozott. A helyesen megszerkesztett ítélet ilyenkor is fog meghatározott összegre szóló marasztalást tartalmazni és így nem fog az arányszám nullifikálása folytán tartalmatlanná válni, a feleknek azonban módjuk lesz a külön bíróság határozatát a konkrét ügyben érvényesüléshez juttatni. A Pp. 413. §-a erre a célra nem lesz alkalmas eszköz, mert nem az ítélet alapjául szolgáló körülményekben áll be ilyenkor változás, hanem a mindkét forum előtt egyformán felmerült körülmények bírói megítélése különbözik egymástól. Az alkalmas eszközt a Pp. 563. §-ának 11. pontja nyújtja, vagyis perújításnak lesz helye olyan jogerős bírói határozat alapján, amelyet a fél az alapperben nem használt és nem is használhatott. (Pp. 564. §. 5. bek.)

IV. A harmadik és utolsó kérdés, amit ezúttal bátor vagyok érinteni, a törvény életbelépése előtt hozott nem jogerős, de végrehajthatónak nyilvánított ítéletek hatályossága. Sokan egészen bizonytalannak ítélik a helyzetet azért, mert a törvény az ilyen ítéletek tekintetében általános érvényű határozott rendelkezést nem tartalmaz. A kérdés tulajdonképpen az, vajon, ha egy társaság, amellyel szemben a bíróság a törvény életbelépése előtt végrehajtható ítéletet hozott, az arányszámát közzétette, az 1926. szeptember 1-én a végrehajtható ítéletben meghatározott összeget köteles-e fizetni vagy pedig a törvény 14. §-ának utolsó bekezdéséhez képest újból megállapítandó méltányos előleg jár-e az ilyen nyugdíjasnak a végrehajtható ítélet tartalmára figyelem nélkül.

Az egyik lehetséges megoldás a következő:

A törvény 19. §-a elrendeli a perek felfüggesztését minden olyan esetben, amikor arányszám alkalmazásának lehet helye, az arányszám közzétételéig vagy a közzétételre megszabott határidő lejártáig. Ily felfüggesztés kérésére bármelyik fél jogosult és sehol sincsen kimondva, hogy a felfüggesztést csak tárgyaláson lehet kérni. A felfüggesztő végzésben meg kell határozni a méltányos előleg mértékét, de ha az ügyben végrehajtható ítélet volt hozva, az abban meghatározott összeg szolgál előlegül. Ehhez képest minden nyugdíj jogosultnak módja volt arra, hogy az ügyben hozott végrehajtható ítéletben meghatározott összeget tegye elő-

² i. m. 101. l.

leggé. Ehhez nem kellett egyebet tennie, mint azt, hogy az arányszám közzététele előtt, de a törvény életbelépése után egy beadványban a felfüggesztést kellett kérnie. Ha ezt tenni elmulasztotta, az arányszám közzétételével a felfüggesztés lehetősége és ezzel annak lehetősége is megszűnt, hogy előlegül a végrehajtható ítéletben meghatározott összeg szolgáljon.

A törvény 14. §-ának első bekezdése ugyanis a törvény rendelkezéseinek egy évi visszaható erejét kimondva, kivételt csak taxative meghatározott esetekre tesz és kivételkép csak a jogerős és nem egyszersmind a végrehajtható ítéleteket sorolja fel. Ebből valamint a 14. §. utolsó előtti bekezdéséből következik, hogy a végrehajtható ítélet alapján teljesített fizetéseket nem lehet ugyan visszakövetelni, de későbbi időre a végrehajtható ítélet — a 19. §. esetén kívül — jelentőségét veszítette és a méltányos előleget újonnan kell megállapítani.

Ha a megnyitó mérleget megállapító közgyűlést még nem tartották meg, természetesen az ilyen társaság nyugdíjásának még mindig van módja a végrehajtható ítéletet felfüggesztés kérésével szerephez juttatni.

Ezzel az okfejtéssel szemben tagadhatatlan, hogy a törvény 19. §-a igen erős érvelésre ad alkalmat a végrehajthatónak nyilvánított ítéletek végrehajthatóságának megmaradása mellett. Szó szerint véve ugyanis a 19. §. nem azt mondja, hogy felfüggesztés esetében a végrehajtható ítéletben meghatározott összeg szolgál előlegül, hanem azt, hogy ilyen ítélet esetében a felfüggesztő végzésben nem kell előleget megállapítani; nem azt mondja továbbá, hogy a végrehajthatónak nyilvánított ítélet felfüggesztés esetében továbbra is végrehajtható marad, hanem azt, hogy a felfüggesztés a végrehajtásra nem terjed ki. Ezekből pedig azt a következtetést lehet levonni, hogy minden végrehajtható ítélet továbbra is végrehajtható marad és ezért a törvényhozó ilyen esetben előleg megállapítását feleslegesnek találta és csupán a felfüggesztés hatályának terjedelme tekintetében felmerülhet kétségek elkerülése végett tartotta szükségesnek az utóbb említett rendelkezést. Úgy vélem, hogy a törvényhozó intenciójának mégis az előbb vázolt álláspont felel meg, hiszen még a jogerős ítéletek tekintetében is csak a plénum mondta ki az érintetlenséget.

Az, hogy a bíróság a végrehajtható ítélet, mint tökéletes közokirat alapján hozzá érkező végrehajtási kérelmeknek annak vizsgálata nélkül fog helyt adni, vajjon a járandóság átértékelésére arányszám irányadó-e, kétségtelennek látszik és így a végrehajthatóságot tagadó álláspont a bíróság előtt legfeljebb felfolyamodás vagy végrehajtás megszüntetési per útján juttatható érvényre. Figyelemmel arra, hogy a társaságokra már a végrehajtás nem jogerős elrendelése is kellemetlen hatással lehet, igénytelen nézetem szerint is a *társaságok gyakorlati szempontból akkor járnak el helyesen, ha a járandóságokat a bíróság jogerős ítéletéig a végrehajtható ítélet szerint fizetik.* Ebből reájuk végeredményben kár nem háramlik, mert az így fizetett összegeknek a véglegesen megállapított nyugdíjba beszámítását a törvény 14. §-ának utolsóelőtti bekezdése nem akadályozza. Éppen ezért végső fokon a kérdés mikénti megoldása a felek érdekei szempontjából közömbös.

Előfordulhat természetesen az az eset is, hogy a nyugdíjjogosult, akinek javára a végrehajtható ítélet szól, kétségbe vonja az arányszám közzétételének hatályosságát és azt vitatja, hogy a társaságra a törvény értelmében arányszám nem lehet irányadó. Az ilyen igényjogosult természetesen az ítélet alapján végrehajtást fog kérni. Ha mármost a társaság az előbb vázolt első álláspontra helyezkedik és úgy véli, hogy a törvény 14. §-a utolsó bekezdésének megfelelő méltányos előleg kevesebb, mint, amennyiben őt a végrehajtható ítélet marasztalja, a kisebb összeg kifizetése, esetleg bírói letétbehelyezése után a Pp. 39. §-a alapján végrehajtás megszüntetési keresetet fog indítani, mert szerinte a végrehajtható végrehajtási joga elenyészett. Erre a védekezésre hozhatja fel azután a nyugdíjas azt, hogy a társaság arányszámot nem is tehet közzé, az ügy a törvény 11. §-a alá esik és így az ítélet egész terjedelmében végrehajtható. Ezen a ponton azután a helyzet itt is éppen úgy fog alakulni, mint a fentebb már érintett esetben, vagyis, ha időközben a külön bíróság előtt eljárás indul, a Pp. 234. §-a alapján felfüggesztésnek lesz helye, egyébként pedig az arányszám létjogosultsága felől is a rendes bíróság fog a végrehajtás megszüntetése iránti perben dönteni.

Dr. Nizsalovszky Endre.

Az okirati kényszerről szóló törvényjavaslat.

— A Budapesti Ügyvédi Kamara észrevételei.* —

I.

Mi az okirati kényszernek külön törvény keretében való intézményesítését nem tartjuk időszerűnek és célszerűnek azért, mert a jelenleg vajdó jogfejlődés nem alkalmas a jogi és gazdasági élet szabályainak újabb korlátok közé szorítására.

A törvénytervezet lényegileg nem céloz egyebet, mint azt, hogy a jogügyletek egyes nemeinek érvényességét az írásba foglaláshoz kösse.

Már pedig eltekintve az ingatlanokra vonatkozó jogügyletektől, amelyek érvényessége a jelenlegi tételes jogszabályok szerint is okiratba foglaláshoz van kötve, nem ajánlatos, hogy a mindennapi életben előforduló ügyletek, mint például az ajándékozási ígéret, a kezesség csak írásban való lekötöztetés esetében létesülhessen érvényesen, főképp akkor, mikor tételes magánjog hiányában az egyes ügyletek, melyeknek érvényessége okiratba foglalásától tétetik függővé a törvényjavaslatban, az életviszonyok változásával folyton folyva változásoknak vannak kitéve, s az egyes ügyletek fogalom meghatározására ezidőszert hiányzik a pozitív keret.

Ha majd a polgári törvénykönyv tervezetének munkálatai törvényhozási úton tető alá kerülnek, e korszakos jogi alkotás keretébe be lesznek illesztendők azok a jogszabályok, amelyek bizonyos ügyletek érvényességéhez megkövetelik az írásbeli formát és viszont előírják, hogy ilyen ügyleteknél is milyen adottságok mellett pótolja a teljesítés az okiratot mint érvényességi kelléket. Ezen rendszeres, a polgári jog egész komplexumára kiterjedő alkotás keretén kívül úgyszólván ötletszerűleg nem merjük ajánlani a tervezett új jogszabályok behozatalát.

Időszerűtlennek és célszerűtlennek tartjuk a tervezett reformot továbbá azért is, mert a tervezetben nem látunk garanciát arra, hogy az illető ügyletek érvényességéhez a tervezet szerint megkívántatott írásbeli szerződések megszerkesztését oly kezekre bízzák majd, akik a jogban kellő jártassággal bírnak.

Veszedelemesnek tartjuk, hogy a községi jegyzők, akik inkább egészben eltiltandók volnának a magánmunkálatok végzésének jogától, a tervezet által kiterjesztett kötelező írásbeli ügyletek létesítése által újabb és kiterjedtebb munkakört nyernének, amely kiterjedtebb munkakör kellő jogismeretük és a gyakorlati szükségletek és életkövetelmények ismerete hiányában nemcsak nem szolgálja a jogbiztonságot, hanem ellenkezőleg azt veszélyeztetné, nem hogy apasztaná, hanem — amint ezt az ingatlanokra vonatkozó jogügyletek keretében tapasztalni volt alkalmunk — inkább még szaporítaná a pereket.

Veszélyt látunk a törvényjavaslatban az ügyvédi kar megélhetési viszonyaira is, mert a közjegyzőknek magánokiratok szerkesztésére ad engedélyt, miáltal a közjegyzők az ügyvédi karral szemben szabad versenyt kezdeményezhetnének, míg az ügyvédi kar a közokiratok felvételétől továbbra is elzárva marad.

A törvényjavaslat végül szaporítaná a jogbiztonságra eddig is már veszélyt képező zugírászat garázdálkodását, annak újabb teret nyitna, már pedig köztudomású tény, hogy ezen gazdasági rákfene kiirtására a jelenleg rendelkezésre álló törvényes eszközök eddig is elégteleneknek bizonyultak.

II.

Hogyha Nagyméltóságod észrevételeink dacára ragaszkodnék az okirati kényszer törvényhozási szabályozásához, indítványozzuk, hogy a törvénytervezetbe felvétessék oly rendelkezés, mely szerint mindazon ügyletek, amelyek érvényességi kelléke közokirat, csak kir. közjegyző, amelynek érvényességi kelléke magánokirat, csak ügyvéd közreműködése mellett legyenek létesíthetők.

Csak ily módon volna meg a garancia arra, hogy az okirat híven és szakszerűen lefekteti a jogügylet fogalmához szükséges lényeges kellékekre vonatkozólag a felek megegyezését.

* A felterjesztést a Budapesti Ügyvédi Kamara vezetősége dr. Graber Károly ügyvéd referatuma alapján készítette, kiegészítve a választmány egyes tagjainak észrevételeivel.

III.

Nem mulaszthatjuk el, hogy rá ne mutassunk arra is, hogy a törvényjavaslat — amely lényegileg a *polgári törvénykönyv törvényjavaslatának II. része első címének harmadik fejezetéből van átvéve* — a polgári törvénykönyv szövegétől való eltéréseiben pongyola, homályos, ellentmondásokat tartalmaz s meglát-szik rajta, hogy egy egységes rendszeres egészről erővel kiszakított rész, mely önálló alkotásként a jogi életben csak zavarokat és pereket fog okozni.

Részleteiben :

1. §-hoz.

A szakasz első bekezdése ellen nincs észrevételünk.

De már a második bekezdés ellen a legsúlyosabb aggályaink vannak és javasoljuk, hogy az a javaslatból teljesen kihagyassék.

Ha a második bekezdés bekerülne a törvénybe, akkor az az előny s az a cél, amit az első bekezdés nyújt s szolgál, teljesen összedől.

Hiszen a jogban és az életviszonyokban tapasztalatlan felet akarja védeni a törvényjavaslat ezen szakaszának első bekezdése olyan személlyel szemben, aki erre vonatkozólag fölényben van. Az erősebb fél erőszakolni fogja a teljesítést, az ügylet semmiségének tudatában, hogy azt hatályossá tegye, vagyis a második bekezdésben egyenes buzdítást látunk a járatlan fél kihatására.

A polgári törvénykönyv javaslatának (képviselőházi bizottsági szöveg) 740. §-a e részben éles megkülönböztetést tartalmaz aszerint, amint a szerződés alakját a törvény írja elő, vagy a felek tették függővé a szerződés érvényét bizonyos alaktól. *Csak az utóbbi esetben pótolja a teljesítés a kikötött alak hiányát.*

Legyen szabad végül utalnunk még arra is, hogy a polgári törvénykönyv tervezetének második szövegéhez kiadott indoklás szerint (738—742. §-okhoz) csak egyes kivételes esetekben engedi meg a tervezet, hogy az előszabott alak hiányát a teljesítés pótolja (kezesség, ingatlan, vétel, ajándékozási ígéret).

2. §-hoz.

Ezen szakasz első bekezdéséhez nincsen észrevételünk.

Ellenben annak második bekezdését teljesen elhibázottnak tartjuk s javasoljuk, hogy az a törvényjavaslatból kihagyassék.

Mindenekelőtt hibáztatjuk, hogy a törvény kommentár jelle-gével bírjon. Hogy mi valamely jogügylet lényege, hogy mi tartozik valamely szerződés törvényes fogalmához, az nem magyarázati szabályok útján állapítandó meg, hanem az illető ügylet körülírása által. Itt tűnik ki, hogy mennyire elhibázott a javaslat, mert polgári törvénykönyv hiányában lépten-nyomon érzi annak szükségét, hogy tételes szabály helyett magyarázatot adjon s hogy a felállított szabályt kivételekkel lerontsa, mi nagyfokú jogbizonytalanságra vezet.

Ezenfelül teljesen elhibázott rendelkezésnek tartjuk, hogy akkor, ha a fél szóval vagy írásban a szerződés megkötése előtt kikötötte, hogy még bizonyos pontokra a jövőben kell megállapodni, a létrejött ügylet feltételeken megkötöttnek tekintessék.

Addig, amíg a felek az általuk érvényességi kellék jelle-gével felruházni kívánt pontokra meg nem egyeznek, ők nem szándékoznak szerződésre lépni, tehát az ilyen csonka megállapodás ne tekintessék még feltételes szerződésnek sem.

Ellentmond ezen második bekezdés a javaslat 3. pontjának is, mert amíg az utóbbi szerint az okiratba fel nem vett szóbeli megállapodások érvénytelenek, addig a 2. §. második bekezdése szerint az írásbeli megkötés előtt még élőszóval is ki lehetne kötni, hogy az írásbeli szerződés csak akkor legyen hatályos, ha bizonyos, akár csak szóval is meghatározott pontokra később, tehát az okirat írásbafoglalása után létesítenek a felek írásos megállapodást.

A 2. §. második bekezdése ebben a szerkezetben töménytelen pereket csiráját rejti magában, mert a felek minden írásban létrejött ügyletnél állíthatják, hogy ők *szóval* megállapodtak, hogy még bizonyos pontokra később kell megegyezésre jutniok.

3. §-hoz.

Ezen szakasz a hosszú éves joggyakorlat által meggyökere-sedett jogszabályt akarja tételes törvény alakjába öltetni, hogy t. i. írásbeli szerződés esetében az írásbafoglalást megelőző szóbeli megállapodás hatálytalan.

A szövegezés azonban teljesen elhibázott.

Elsősorban elhibázott azért, mert ezt a jogszabályt csak azokra az okiratokra szorítja, *amelyeknél az okirat a szerződésnek törvényszabta érvényességi kelléke* s ezen elhibázott szövegezés mellett a contrario arra lehetne következtetni, hogy más, nem érvényességi kelléket képező okiratoknál a korábbi szóbeli megállapodás is hatályos.

(Bef. köv.)

Szemle.

— **Az International Law Association** 1873-ban történt megalakulása óta 34 konferenciát tartott. Jelentőségüket jellemzi, hogy a hozott határozatok egy része — így a hajókárra vonatkozó *York—Antwerp rules* (1890) és a váltójogot szabályozó *Budapest rules* (1908.) — az elméletnek párás egéből leszállt a tételes nemzetközi jognak földi valóságába. E konferenciák tehát gyakorlati következményeikben lényegesen meghaladták a tudományos kongresszusok sokaságát, a tudományos hiúságnak e nemzetközi vásárait, amelyeknek gyakorlati eredménye inkább a szakemberek személyes találkozásának — bizonynyal kívánatos — előmozdításában, mintsem a tudomány igazságainak egyéni kutatásból származó felderítésében rejlik. Ezzel szemben az I. L. A.-nak most lezajlott bécsi összejövele — ügylát-szik — inkább a pia desideria-nak elméleti jegyében folyt le. Nem csupán a *légi szuverénitás* elhatárolásának kérdése körül kifejlődött vita játszódtott le Ihering-nek Begriffs-him-mel-jében, de a többi téma is azt látszott bizonyítani, hogy hosszú az út, amely az elvi igazságtól a földi valósághoz vezet. Ilyen a *nemzetközi büntetőbíró-ság* tárgyában hozott határozat, amelynek filius ante patrem jellegére a bécsi egyetem kitűnő professzorának tollából származó első cikkünk mutat rá. Még elvontabb elméleti értékű a *magántulajdon nemzetközi sérthetelenségére* vonatkozó deklaráció, amelyet az a sok millió ember, akit a békeszerződéseknek éppen ezt az elvet lábbaltipró rendelkezései tettek koldussá, legfeljebb gúnynak érezhet. Tekintettel arra, hogy a konferencián az antant hatalmak konzervatív képviselői voltak többségben, ennek az érzésnek jogosságát — a bécsi genius loci szellemében kifejezve : «frotzln a no!» — aligha lehet megtagadni. Ha a konferencián részt vett tory lordok és képviselők nem csupán krokodilkönnyekkel kívántak szívük szorultságán enyhíteni, úgy módjukban áll hagyományos angol energiával a világtörténelem e legnagyobb jogfosztásának jóvátételét odahaza szorgalmazni. Egyelőre azonban a békeszerződések, sajnos, inkább jelentenek tételes nemzetközi jogot, mint a konferenciának a legközelebbi világháborúra vonatkozó jámbor óhaja. Nem kevésbé áll ez a *nemzeti kisebbségek* hathatós védelmének jogos kívánságára, amely nemzetközi jogszabályokkal épp oly kevésbé teljesíthető, mint nemzetiekkel. Ezt a magyar résztvevőknek leginkább lett volna módjában azokkal a soha nem érvényesített papíros igazságokkal bizonyítani, amelyeket a nemzetiségek egyenjogúságáról szóló 1868:XLIV. tc. foglal magában. Hogy az utódállamok nem tanultak a történelemből, sőt Magyarország történetéből sem, azon nem csodálkozhatunk, mert a történelem kitűnő tanítómester ugyan, de a nemzetek, mint tanítványok egyformán tehetségtelenek. Azoknak, akik a konferencián mint a magyarság sérelmeinek panaszlói vettek részt, bizonyára könnyebb lett volna a helyzete, ha a mai hivatalos Magyarország megtagadná a közösséget azokkal a hibákkal, amelyek az ország katasztrófáját okozták s amelyekért a háborúelőtti Magyarország népe igazán nem felelős, ahelyett, hogy a hibákat tagadja. Kisebbségi jogokat egyedül jogszabályokkal, még ha nemzetközies is, biztosítani nem lehet, hanem csupán a nemzetközi megértésnek szellemével, a nacionalista hóbortnak lebontásával, amelyet csupán tanítás, nevelés és nemzetközi érintkezés valósíthat

meg. Ily értelemben minden nemzetközi kongresszus, tehát a I. L. A. is, szolgálja a kisebbségek védelmét. Tudományos munkájának befejezése után a konferencia Budapestre rándult, ahol a Külügyi Társaság néven ismeretes kormánypropaganda szervezet gyomorérvekkel igyekezett a résztvevőket meggyőzni. Ennek az argumentációnak a hatása azonban tudvalevőleg csak addig tart, amíg a vendégek az érveket meg nem emésztik. Vendéglőnk könnyű francia konyhája tartós hatásra tehát alig számíthat.

— **Német törvény az átadás nélkül szerzhető ingó zálogjogról.** A német törvényhozás elé — amint az a Jogt. Közl. f. é. 15. számában megjelent cikkemből ismeretes — 1926. január 29-én törvényjavaslatot terjesztettek a lajstromzálog (Registerpfand) meghonosítása tárgyában, majd 1926. május 24-én egy másik törvényjavaslatot adtak be a «mezőgazdasági haszonbérlok hitelszerzésének könnyítése» címmel, amely utóbbi törvényjavaslat az ingó jelzálogjog célját az ingóságok biztosítéki átruházásának (Sicherungsübereignung) rendszere alapján törekedett megvalósítani. A mezőgazdasági haszonbérlok szorongatott helyzete arra indította a német törvényhozást, hogy elsősorban az ő érdekükben alkotta meg 1926. július 9-én a Reichsgesetzblatt 1926. június 13-iki 46. számában kihirdetett törvényt, amely a május 21-én beterjesztett törvényjavaslatnak jóformán csak a címét és a hitelezői privilégiumra vonatkozó részét vette át, egyébként pedig szakított rendszerében a tulajdonjog fenntartással kapcsolatos biztosítéki átruházás intézményével és meghonosította az ingóságokon átadás nélkül szerzhető zálogjogot.

A törvény értelmében mezőgazdasági birtok haszonbérloje valamely jogosított hitelintézetétől szerzett kölcsön biztosítására zálogjogot alapíthat saját felszerelésére a birtoklás átengedése nélkül is. A zálogjog megalapításához a felek zálogjogi megállapodása és a zálogszerződésnek a gazdaság székhelye szerinti bíróságnál való letétele szükséges. A zálogszerződés írásbafoglalása kötelező; meg kell jelölni benne a követelés nagyságát és lejáratát, a kamat %-át, valamint a mellékszolgáltatásokat összeg szerint. A zálogjogalapítási szándékról a hitelező intézet értesíti a haszonbérbeadót. A zálogjog kiterjed a zálogszerződés letételekor a haszonbérlo tulajdonában levő egész felszerelésre. Ha a felek a zálogjogot egyes felszerelési tárgyakra nem kívánják kiterjeszteni, ezeket a zálogszerződésben egyenként és pontos megjelöléssel fel kell sorolni. A zálogjog megalapítása után szerzett felszerelési tárgyakra is kiterjed a zálogjog, ha azokat a felszerelési leltárba bejegyzik, kivéve, ha a felek írásban kikötötték, hogy a zálogjog az utóbb szerzett tárgyakra nem terjed ki. A zálog biztosítja a hitelezőnek a haszonbérbeadó értesítésével és a kielégítési eljárással felmerülő költségeit is.

A hitelező zálogjogot szerez olyan felszerelési tárgyakra is, amelyek a haszonbérlonek nem tulajdonai, kivéve, ha a szerződés letétele idejében a hitelező tudta vagy súlyos gondatlanságból nem tudta, hogy az illető tárgy másé. Ugyane szabálynak megfelelően az ingó zálogjog megelőzi jóhiszemű harmadik személyek korábbi jogait is, hacsak a törvény mást nem rendel vagy lopás, elveszés esete nem áll fenn. Aki a haszonbérloától zálogjoggal terhelt egyes felszerelési tárgyat szerez vagy ilyen tárgyra jogot szerez, az mindaddig, amíg a zálogszerződés a bíróságnál le van téve, a hitelező intézettel szemben nem hivatkozhatik jóhiszeműsége. Egyes felszerelési tárgyak felszabadulnak a zálogjog alól, ha azokkal a haszonbérlo a rendes gazdálkodás keretei között rendelkezett és ha azokat a gazdaságból még a zálogjog bírói érvényesítése előtt elvitték. A haszonbérlo ingatlan megterhelése útján vagy a végrehajtási eljárás során a felszerelésre szerzett jogokat a most ismertetett törvény alapján szerzhető zálogjog akkor sem érinti, ha a hitelező jóhiszemű. A hitelező azonban a tulajdonost megillető igényeket megfelelően érvényesítheti.

Ha a haszonbérbeadó vagy a hitelező intézet a zálogjoggal terhelt felszerelésből kielégítést akarnak szerezni, kötelesek a gazdaság továbbfolytatása érdekében követendő eljárás iránt megállapodni. A záloggal biztosított követelés kielégítése az ingó zálogból való kielégítés szabályai szerint a zálogtárgy eladása útján történik. Az eladási jogosultság beálltával a záloghitelező követelheti az adóstól a zálogtárgy kiadását. A zálogtárgynak a zálogos követelés kielégítése végett való nyilvános eladása ellen a haszonbérbeadó nem mondhat ellen, a szabadkézből való eladás-hoz azonban a haszonbérbeadó beleegyezése szükséges. A haszonbérbeadó kívánságára (vagy ha ő törvényes zálogjogát érvényesíti) a kielégítést szerző hitelező intézet köteles a zálog eladásából befolyó összeg felét a haszonbérbeadónak átengedni, a haszonbérlovel szemben fennálló s törvényes zálogjoggal biztosított követeléseinek fedezésére. Ha a haszonbérbeadó követelése az átengedett összeget nem haladja meg, a felesleget a haszonbérlo vagy ennek más hitelezője csak akkor veheti igénybe, ha arra a zálogos hitelező igényt nem emelt.

Az ismertetett törvény szerint biztosított követelést csak a törvény értelmében jogosított hitelintézetre lehet átruházni. A követelés átruházásával a zálogjog is átszáll az új hitelezőre s a zálogjogot a követelés nélkül nem lehet átruházni. A zálogjog meg-

szűnik, ha a követelést a zálogjog átszállásának kizárásával ruházzák át. A zálogjog az általa biztosított követeléssel együtt megszűnik. A zálogjognak jogügylettel megszüntetéséhez elég a hitelező lemondó nyilatkozata. A zálogjog megszűnését köteles a hitelező a haszonbérlo kívánságára hiteles alakban kiállított nyilatkozattal tanúsítani, amelynek költségeit a haszonbérlo viseli s kívánatra előlegezi is. — A zálogszerződést bármelyik fél leteheti a bíróságnál. A bíróság a szerződés letételének pontos idejét feljegyzí a szerződésen és a letételről elismervényt ad. A hitelező intézet a szerződés másolatát a szerződés letétele után közli a haszonbérbeadóval. A zálogjog megszűnése után a zálogszerződést kérelemre ki kell adni a haszonbérlonek. A bíróságnál letett zálogszerződéseket megtekintheti és másolatot kaphat róla mindenki, aki arra jogos érdekét igazolja. A bíróság a haszonbérlonek arról is ad bizonyítványt, hogy a bíróságnál nincs elhelyezve bizonyos zálogszerződés.

E törvény értelmében csak egy választott és kinevezett tagokból álló országos bizottság (Pachtkreditausschuss) által feljogosított pénzintézetek nyújthatnak hitelt. Csak olyan intézet kaphat felhatalmazást, amely a gazdaság fenntartása érdekében a haszonbérbeadónak is hajlandó hitelt nyújtani és amely a gazdaság helyes vitelének felügyeletére is alkalmas. A törvény kihirdetésétől számított tíz év elteltével hatályát veszti.

Dr. Tunyogi Szűcs Kálmán.

— **Copf.** A dunaföldvári kir. járásbíróság 1118/1926. sz. végzésével a végrehajtási kérvényt visszaadta kérvényezőnek, következő indokolással:

«Tekintettel a Pp. 103. §-ában és a szekszárdi kir. törvényszéki Elnök Úr 1924. El. I. G. 98. sz. utasításában foglaltakra a kir. járásbíróság a Vt. 6. §-ának utolsó bekezdése értelmében a végrehajtási kérvény összes példányait és mellékleteit azzal adja vissza felperesnek, hogy a meghatalmazásban alperes nevét, végrehajtás tárgyát s azt, hogy a végrehajtási eljárás a *dunaföldvári kir. járásbíróság előtt folyik* tüntesse ki, s e javítások eszközzése után adja be ide az iratokat.»

Egyes bíróságok — különösen a vidéken — állandóan kifogásolják az ügyvédi meghatalmazást, ha abban az ellenfél neve, és az ügy tárgya nincs megjelölve. Elég helytelenül, mert ezt a Pp. nem követeli, és ha a fél ügyvédjét *minden* perének vitelére felhatalmazza, semmi értelme sincs, hogy szélesebb körű meghatalmazás helyett a bíró szűkebb körűt követeljen. Ezt az általános copfot a dunaföldvári bíróság külön copfocskával toldja meg, midőn még annak feltüntetését is követeli, hogy az eljárás a *dunaföldvári járásbíróság előtt folyik*. Lehet, hogy ezt is a szekszárdi törvényszéki elnöke rendelte el és bizonyára tudja miért. Mi nem tudjuk.

— **Tunica—Goldschmidt:** Ehescheidungsrecht. Die Ehescheidungsgründe des BGB durch die Rechtsprechung erläutert. Berlin, Walter de Gruyter. 1926.

A magyar házassági jogtól, amely szigorúan és következetesen ragaszkodik ahhoz az elvhez, hogy a házasság felbontását csak a házastárs hibájából kérheti, a német polgári törvénykönyv házassági joga annyiban tér el, hogy helyt ad a házasság felbontásának a házastárs elmebetegsége esetében is. Ettől az egy esettől eltekintve, a házasság felbontásának német törvényes rendszere lényegileg megegyezik a magyar jogéval. Meg-egyezik annyiban is, hogy ismeri az abszolút bontó okok mellett az úgynevezett relatív bontó okokat, amelyek a házasság felbontásának alapjául csak akkor szolgálhatnak, ha a bíró meggyőződik arról, hogy a bontó ok következtében a házassági viszony annyira fel van durva, hogy a felbontást kérésre nézve a további életközösség elviselhetetlenné vált. (Ht. 80. §. BGB 1568. §.) A német törvény rendelkezéseinek rendszere eléggé áttekinthető és egyszerű. Az élet azonban éppen ezekben a kérdésekben olyan gazdag és változatos kazuistikát tár a bíró elé, hogy a jog alkalmazásának még ezen egyszerű és áttekinthető szabályozás mellett is bőségesen akad dolga. A német joggyakorlat az életnek e problémáival szemben sok bölcsességet, jóindulatú megértést, mégis erkölcsi komolyságot és kérlelhetetlen elvhűséget tanúsít. Ennek a joggyakorlatnak gyűjteménye évek hosszú sora előtt néhai *Tunica* Gustav tollából jelent meg, aki a gyakorlat embere volt és aki gyakorlati érzékkel válogatta össze a bírói döntéseket, úgy hogy gyűjteménye népszerűsége tett szert és széles körökben elterjedt. A közismert gyűjteménynek a szerző halála után újabb kiadását rendezte sajtó alá *Goldschmidt* Ernst ugyanazzal a gyakorlati érzékkel, amely az első kiadás szerzőjét jellemezte. A gyűjtemény új alakjában a német birodalmi felsőbíróságok joggyakorlatát a legutóbbi időig tartalmazta. Az anyag gazdagsága majdnem teljesnek mondható, mert alig képzelhető eset, amelynek tényállása és jogi elbírálása gyakorlatilag feldolgozva és megvilágítva nem volna. A gyűjteményt a gyakorlat emberei nálunk is haszonnal tanulmányozhatják és a házasságjog elméleti művelői sem nélkülözhetik.

Dr. L.

— **Új rend Angliában a bűnvádi eljárás terén.** Angliában a bűnügyeket nálunk ismeretlen gyorsasággal bonyolítják le,

a legkomplikáltabb bűnügyek is egy két hónap múlva főtárgyalásra kerülnek, akár letartóztatásban van a vádlott, akár nincs. Az angol parlament azonban még gyorsabban akarván a bűnügyek lebonyolítását, meghozta a múlt évben a *Criminal Justice Act of 1925*, amely folyó évi június 1-én lépett életbe. Az angol bűnvádi eljárás szerint azon grófság kerületének vagy városnak esküdtjei illetékesek az ügy elbírálására, ahol a büntetendő cselekmény elkövetetett. Az új törvény most feljogosítja a nyomozatot vezető rendőrbíró vagy a grand jury bíróját, hogy az ügyet főtárgyalás végett általa szabadon választandó olyan kerület vagy város esküdtjei elé utasíthassa, akik megállapítása szerint leggyorsabban intézhetik el az ügyet, nehogy a vádlottnak soká kelljen várnia ügye elintézésére. Felhatalmazza továbbá a törvény a negyedévi ülés bíróságát (court of quarter session), hogy oly ügyeket is tárgyalhat, amelyek különben a *court of assizes*-hez tartoznak. Ez utóbbi bíróság nagyobb hatáskörrel bíró bíróság ugyan, de az assizes bíróságához a High Court of Justice bírái járnak ítélni negyedévenkénti körútjukon és itt leggyakrabban megbeszések, hogy a vádlottnak kelleténél tovább kell várnia ügye elintézésére. A kontinentális jogásznak minden esetre fel fog tűnni az illetékességgel való ez a könnyed elbánás, Angliában azonban az illetékességi elv különben sem oly merev, mint a kontinensen, mert ahol igazán független bíróság van, ott «senkit illetékes bírójától elvonni nem lehet» elvnek nincs semmi jelentősége, ahol pedig nincs igazi bírói függetlenség, ott ez az elv értéktelen. Az angol eljárás szerint a terheltet a bűnvádi eljárás megindítása pillanatában figyelmeztetni kell, hogy «bármit mond, az jegyzőkönyvbe vették és az esetleg ellene a főtárgyaláson felhasználható lesz». Az új törvény most a figyelmeztetésből «esetleg ellene» szöveget kihagyni rendelte azon indokból, mert a gyakorlat igazolta, hogy e két szó sokakat a nyilatkozástól visszatartott.

Dr. Admeto Géza

— **Uj könyvek:** 1. A leánynegyed, írta dr. Kelemen László. Kiadja a Tud. Egyetem barátainak egyesülete, Szeged. — 2. Magyar Közjog, írta dr. Molnár Kálmán I. kötet. A Danubia kiadása. Mindkét munkára visszatérünk.

— **Uj Adóügyi Tájékoztató** címen Ormándy János a Felső-dunántúli Mezőgazdasági Kamara igazgatója a gazdák részére igen használható útmutatót állított össze. A tájékoztató a Mezőgazdasági Adóügyi Kódexnek a jövedelem- és vagyonadóra vonatkozó részéhez, mint kiegészítő rész csatlakozik és közli a teljes adókulcsot, az idevonatkozó három generális pénzügyminiszteri rendeletet, a jogorvoslati eljárás tárgyalása során pedig részletes írásmintákkal szolgál. — A tájékoztató a győri Felsődunántúli Mezőgazdasági Kamara kiadásában jelent meg és ára 25,000 K.

Inhalt. Dr. Graf W. Gleispach Universitäts Professor in Wien: Ein internationaler Strafgerichtshof. — Dr. B. Proszvimmer Rechtsanwalt: Das Gesetz über Aufwertung der Pensionen von Privatangestellten. — Dr. E. Nizsalovszky Ministerialsekretär: Streitfragen der Pensionsaufwertung. — Gesetzentwurf über den Urkundenzwang. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Nőtlen, keresztyén ügyvédjelölt, másfél éves gyakorlattal alkalmazást keres. Cím a kiadóban. 144

Ügyvédjelölt, fél éves irodai gyakorlattal, gépirásban jártas, ezenkívül mezőgazdasági és kereskedelmi szakismerettel is rendelkezik, nagyforgalmú irodában elhelyezést keres, esetleg közjegyzői irodában is, ahol helyettség kilátásba van. Cím: Dr. Kőrösy Dezső, Békés. 145

29 éves, nőtlen, ügyvédjelölt vagyok. Gyakorlattal rendelkezem. Ajánlkozom Budapestre (hol négy évig rendőrfogalmazó voltam) vagy vidékre. Szíves értesítést kérek «Jelölt» jelígre a kiadóra. 154

Jól bevezetett, 8 éves ügyvédi iroda, forgalmas, nagy intelligenciával bíró járásbírói székhelyen, szép lakóházzal vagy anélkül, elköltözés miatt átadó. Az átvételhez rendelkezésre álló összeg megjelölését is tartalmazó címzetes ajánlatok «Rendkívüli alkalom» jelígre a kiadóhivatalba címezendők. 158

Vidéken, gyakorló ügyvéd, keresztyén, nőtlen, vagyonos nagyforgalmú főváros vagy vidéki ügyvédi irodába irodavezetőnek vagy segéderőnek ajánlkozok. Cím kiadóban. 157

Gyakorló ügyvéd, nőtlen, keresztyén, vagyonos, nagyforgalmú közjegyzői irodába jelöltnek ajánlkozok. Vidékre is elmegyek. Cím a kiadóban. 158

Vidéki járásbírói székhelyen levő ügyvédi iroda elhalálozás miatt átadó. Értekezni lehet dr. Facsar József ügyvédnél, Budapest, VI., Próféta-utca 9. 159

Fiatl, nőtlen, keresztyén ügyvéd, közjegyzőhelyettesi állást keres. Cím a kiadóban. 160

Dr. FISCHER ARTUR hites tolmács irodája

V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkal szemben.) Telefon: L. 963-60.

Vállal bármily idegen nyelvű fordítást, egyszerű és hiteles alakban. 161

„GLOBUS” diktáló- és sokszorosító iroda

V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkal szemben.) Telefon: L. 963-60.

Diktálás gépbe. Kényszeregyezési beadványok, végzések stb. azonnal sokszorosíttatnak.

Mindennemű
természettani, természetrajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert
legelőnyösebben szállít

CALDERONI Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaság

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlással készséggel szolgálunk

Most jelent meg!

A valorizációs törvények első füzeté!

A magánalkalmazottak nyugdíjának,
özvegyeik és árváik ellátási járandóságának
átértékeléséről szóló

1926. ÉVI XVI. TÖRVÉNYCIKK

Összeállította és a nemzetgyűlési tárgyalások alapján
jegyzetekkel ellátta

dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Ára 1.20 pengő, 15,000 korona

Negyedik kiadásban megjelent!

Az alkalmazottak szolgálati jogviszonyairól szóló

ANYAGI JOGSZABÁLYOK TANA,

különös tekintettel a bírói gyakorlatra

Írta dr. SCHWARTZ TIBOR,

a munkaügyi szakcsoportba beosztott kir. járásbíró

Ára 3.— pengő, 37,500 korona

Megrendelhetők minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,

VI., Andrásy-út 21.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felelős szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem I., Bérc-u. 9. (Tel. József 108-69.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Főmunkatárs:
Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3. (Tel. 3-95.)

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Jacobi Andor budapesti ügyvéd: Az International Law Association kongresszusa. — Dr. — d. — r.: Hatásköri kérdés. — Dr. Schulcz Ferenc: Az alapítke befizetése a korlátolt felelősségű társaságoknál. — Szemle.

Melléklet: Perjogi Döntvénytár. XI. köt. 5. fv.

Az International Law Association kongresszusa.

Az International Law Association augusztusban Bécsben megtartott kongresszusa bizonyágát adta annak, hogy ez a nagy nemzetközi tudományos társulat, amely az angolszász szellemi primátusnak egyik messziről fénylő jelzőoszlopa, ötvenéves multja után mily fiatalos aktivitással folytatja a nagy munkát, amely a nemzeti küljogoknak nemzetközi joggá való fejlesztését célozza. A bécsi kongresszus, melynek külsőségei is egy valóban mondialis jelentőségű nemzetközi összejövetelhez voltak méltók, már programjának gazdagságával, nemcsak a jogászvilág, hanem általában az európai közvélemény figyelmét vonta magára. De nemcsak a program volt gazdag, hanem az eredmény is az. A munka, amelyet a kongresszus végzett, sok tekintetben eredményes és minden irányban figyelemreméltó volt.

A kongresszus úgy a nemzetközi közjog, mint a nemzetközi magánjog számos kérdésében oly határozatot hozott, amelyek a vonatkozó jogszabályok gyakorlati kiépítésének fontos mérföldkövei vagy legalább is oly megnyilatkozások, amelyekre a nemzetközi jog és a nemzetközi igazságosság szóvivői, mint a nemzetközi jogi felfogás illetékes megnyilvánulásaira hivatkozhatnak.

Szemlét tartva a kongresszus működésén, vegyük először sorra a nemzetközi közjog szempontjából fontos mozzanatokat.

Ezek között bennünket, magyarokat kétségtelenül elsősorban a kisebbségek kérdése érdekel, amelyben a magyar álláspontot a magyar jogászvilágnak egy oly kitűnője, mint dr. Magyary Géza képviselte. Nevéhez fűződik a siker jelentékeny része. Ha a kisebbségek védelmének fejlődési iránya ezentúl kedvező ütemben fog tovább haladni, úgy ebben az 1926 bécsi kongresszusnak igen jelentős szerep jutott. A kongresszus egyhangú határozata, mint a nemzetközi jogászvilág egyértelmű kívánságát azt követeli, hogy a kisebbségi perek kontradiktóriusan kezelteszenek és hogy azok számára a nyilvánosság biztosíttassék, továbbá, hogy a hágai nemzetközi állandó bíróság elé terjesztessenek mindazok a kérdések, amelyek a kisebbségek védelmére vonatkozó nemzetközi szerződések magyarázatára nézve felmerülnek. Bizonyára nagy súllyal esik a latba az is, hogy minden oldalról megnyilvánult az a kívánság, hogy a Népszövetség tanácsa elé ezentúl ne csupán a tanácsstagok vihessenek valamely kisebbségvédelmi kérdést, hanem bármelyik tagja a népszövetségnek és ezenfelül adassék meg e jog a kisebbségek képviselőinek is. Ha meggondoljuk, hogy az eddigi gyakorlat szerint valamely kisebbség petíciója az u. n. Hármastanács titkos és titokszerű elintézése alá került, úgy hogy az illető kormány válasza a kérvényezőkkel nem is közölte, szembe fog ötleni a kongresszus határozatának rendkívüli jelentősége. Szemlénk nem volna teljes, ha meg nem említjük, hogy a határozat mily sokat köszönhet a franciáknak, akik között különösen Brunet tanár volt a kisebbségi sérelmek lelkes megértője.

Jelentőségben egyenrangú ezzel a magántulajdon védelmének érdekében hozott kongresszusi határozat. Más helyütt (a Pester

Lloyd 1925. évi 197. számában) már kifejtettem, hogy a békeszerződéseknek azt a határozmányát, amely azt a jogot adta a győztes államoknak, hogy visszatartsák és leliquidálják az ellenséges alattvalók magántulajdonait, az International Law Association az 1924. évben megtartott stockholmi kongresszuson hozott egyhangú határozatával élesen elítélte és barbarizmusnak jellemezte. Ezúttal a kongresszusnak a fölött a kérdés fölött kellett nyilatkoznia, mily joguk van az államoknak a kisajátítás címén a magántulajdonnal szemben. Tudjuk, hogy az utódállamok a kisajátítás fogalmával, mely pusztító hadjáratot visznek a volt ellenséges alattvalók vagyona ellen. Nos, ezzel a hadjárat szemben az I. L. A. a legélesebb tiltakozást és elítélést tartalmazó határozatot hozott, kimondván, hogy magántulajdon az állam csak megfelelő kártalanítás mellett és csak közhasznú célból vehet el. A vita nagyon érdekes volt, mert az albizottság által nagy körültekintéssel megszövegezett határozat első olvasásra a békeszerződéseket, amelyeket egyébként indoklásában a stockholmi kongresszus határozatának szellemében elítélt, védeni látszott, mondván, hogy a békeszerződések is elismerték azt az elvet, hogy magántulajdon csak kártalanítás mellett vehető igénybe. Még oly nagy tekintély is, mint dr. Simons, a német Reichsgericht elnöke, szükségesnek tartotta megemlíteni, hogy e megállapítás a békeszerződések kedvező megítélését jelentené, amelylyel szemben hangsúlyozta, hogy a vonatkozó határozmány, amely szerint a győző állam elveszi az ellenséges alattvaló magántulajdonát és a legyőzött állam köteleztetik kártérítésre, az igazságosságnak kigunyolása. Elvileg azonban nem lehet tagadni, hogy a békeszerződéseknek ebben a határozmányában a bűn bókot csinált szükségből az erény felé, mert, mint tudjuk, az angol és francia nemzetközi jogászoknak az a felfogásuk, hogy itt semmi más nem történik, mint az, hogy a legyőzött állam rekvirálja alattvalójának a győző államban lévő magántulajdonát és azt saját kötelezettségeinek részbeni lefaragására fordítja. Mindenesetre a konstrukció becsületére válik szellemességénél fogva az angol és francia külügyi hivatal tanácsadóinak. Kétségtelen, hogy az u. n. kisajátításokkal szemben való védekezés céljából megindított perekben a kongresszus határozata nagy erőssége lesz a sértett jogoknak, éppen a most taglalt megállapítással együtt. Mert ezzel a kongresszus azt állapította meg, hogy a békeszerződések által kodifikált tételes nemzetközi jog az, hogy magántulajdon megfelelő kártalanítás nélkül és nem közhasznú célra elvenni rablás. Az angolok és franciák osztozkodnak a vonatkozó határozat létrehozásának érdemében. Nemzetünk régi, nagy barátja, lord Phillimore elnökölt azon az ülésen, amelyen a határozat hozott és ő vezette sikerre a tanácskozást, amely a nemzetközi jog egyik legnagyobb demonstrációja volt.

A nemzetközi jog egyéb kérdései közül kiemelendő a semlegességi bizottság határozata, mely a tengeri szuverenitás egész kódexét tartalmazza, az 1907-es hágai egyezményt tökéletesíti és amely, míg egyrészt kimondja azt a nagy elvet, hogy minden állam egyenlően jogosítva van a tengereket a békés forgalom céljaira igénybe venni és egy államnak vagy államsoportnak sincs előjoga e tekintetben, fönntartja a három mérföldes kiterjedését a szárazföldi szuverenitásnak és szabatosan körülírja a hadviselők és semlegesek kötelezettségeit. Ha a határozat nemzetközi szerződéssé válik, az a nemzetközi jognak nagy lépést jelent előre.

Nagy érdeklődés követte a nemzetközi büntető választottbíróság felállítására vonatkozó vitákat. Az I. L. A. már előző kon-

gresszusán elvileg kívánatosnak nyilvánította ily törvényszék felállítását és az I. L. A. főtitkára, Bellot előterjesztette a bíróság szervezeti szabályozását. E kérdésről nem kell többet mondanom, miután, a mult számban erről Gleispach bécsi egyetemi tanár nyilatkozott. Az általa képviselt felfogás tekintetében magyar részről dr. Auer Pál és Nagy Emil felszólalása volt jelentőséges. Előbbi azt fejtette, hogy a nemzetközi büntetőbíróság felállítását meg kell előznie a nemzetközi büntető jog megalkotásának, míg Nagy Emil elegendőnek tartotta, hogy a bíróság az általánosan elfogadott nemzetközi jogelvek alapján ítélkezék, utalva az angol jogfelfogásra. A probléma bizonyára még sokáig fog élni, de nem kétes, hogy a nemzetközi jog mai fejlődése irányában fekszik.

(Folyt. köv.) *Dr. Jacobi Andor.*

Hatásköri kérdés.

Hozzászólás az államvasúti alkalmazottak s nyugdíjasok illetményei kérdésében hozott határozatokhoz.)

A Perjogi Döntvénytár f. évfolyamában 26. szám alatt közölt kúriai határozatban a kir. Kúria elvi élel kimondotta, hogy a vasúti alkalmazott a szolgálat fennállása alatt abból eredő minden igényt egyedül az 1914:XVII. tc. 13. §-ában és a szolgálati szabályzat 6. és 20. §-aiban körülírt szolgálati úton érvényesíthet.

Ugyanígy határozott a kir. Kúria P. II. 6343/1924. számú ítéletében.

A határozatok fent ismertetett szövegéből azt kell következtetni, hogy a nyugdíjas nincs elzárva a bírói jogsegélytől, de tévedünk, mert a Kúria P. II. 2453/1926. számú 1926. máj. 20-án hozott határozatában a nyugbér (nyugdíj) érvényesítésétől tagadta meg a bírói jogsegélyt, a hatásköri bíróság pedig Hb. 19/1926. számú határozatában a nyugdíjügyeket a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalta s közigazgatási hatóságnak magának a nyugdíjintézetnek képviselői szervét a nyugdíjintézeti bizottságot tette meg.

Ezzel szemben a kir. Kúriának ugyancsak II. tanácsa P. II. 6461/1925. sz. a. 1926. február 18-án s P. II. 3932/1925. sz. alatt 1926. május hó 4-én hozott határozataiban, érdemben hozott határozatot dacára annak, hogy ama rendelet, amelyre a 2453/1926. sz. határozatban hivatkozik, már érvényben állott.

Igy tehát a kir. Kúria ellentétes elvi alapokon álló határozatokat hozott, de ezen ellentét nemcsak a most idézett határozatok közt van meg, hanem fennforog a budapesti kir. ítéltáblának és a budapesti kir. törvényszéknek mint fellebbezési bíróságnak állandó gyakorlatával szemben is, ez utóbbiak u. i. kivétel nélkül arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a nyugdíj, stb. igény érvényesítése bírói útra tartozik.

Úgy tudom ezen vitás kérdés elintézése a jogegységi tanács elé kerül, éppen ezért szükségesnek tartom a kérdésnek minden oldalról való megvilágítását.

Ezen megvilágításnál külön kell foglalkozni a tényleges alkalmazottak és külön a nyugdíjasok ügyével.

I.

A tényleges alkalmazottakra vonatkozó határozatokban a kir. Kúria a szolgálati rendtartáson kívül (1914:XVII. tc.) hivatkozik még a vasutak által kiadott szolgálati szabályzatokra, fejtegetéseim folyamán azonban ezeket figyelmen kívül hagyom, mert a vasúti alkalmazottak szolgálati viszonyát a vasúti szolgálati rendtartásról szóló 1914:XVII. tc. szabályozza s ennek 56. §. harmadik bekezdése szerint a vasutak szolgálati szabályzatai csak annyiban térhetnek el a törvénytől, amennyiben ezen eltérés az alkalmazottakra a törvéynél kedvezőbb.

Mínt hogy pedig a jelen esetben ily kedvezőbb eltéréssel nincs a szabályzatokban, ennél fogva ezen szabályzatokat figyelmen kívül kell hagyni.

Az 1914:XVII. tc.-nek a Kúria által is hivatkozott 13. §-a következőleg szól:

„Ha az alkalmazott szolgálati főnökének valamely intézkedését magára nézve sérelmesnek tartja, az intézkedés ellen 15 napon belül a felsőbbséghez intézett írásbeli panaszt nyújthat be szolgálati főnökénél, aki azt egy hónap alatt felsőbbségéhez felterjeszteni tartozik stb. ...»

Kérdés, hogy ezen rendelkezés oly generális jogorvoslat-e, mint amilyennek azt a kir. Kúria teszi és különösen, hogy ezen rendelkezés kiterjed-e az illetmény iránti igények érvényesítésére is.

Mindenekelőtt felemlítem, hogy a törvény 1. §-a kételyek eloszlatása céljából a törvényben használt kifejezések értelmét is megállapítja, így szolgálati főnök alatt az egyes szolgálati helyek vezetőit kell érteni, felsőbbség alatt pedig mindazokat a szolgálati főnökségeket és fellebbvalókat kell érteni, akiknek az alkalmazott közvetlen szolgálati főnöksége felett felügyeleti vagy rendelkezési joguk van.

Ebből kitűnik, hogy ezen panaszjog csak a szolgálati főnöknek tehát természetes személynek — nem pedig a felsőbbségnek intézkedése illetve rendelkezése ellen irányul; a § elhelyezéséből pedig következik, hogy ezen panaszjog csak a szolgálati főnöknek a szolgálati fegyelem és rend tárgyában tett intézkedéseire vonatkozik.

U. i. a törvény 10. §-a az alkalmazottak általános köteleseit (szabályzatok s utasítások elsajátítása, szolgálat pontos ellátása stb.), a 11. §. a fellebbvaló általános köteleseit (felelősség, alkalmazottak oktatása, munka-elosztás, fegyelem- s rendfenntartása, az alkalmazottakkal való bánásmód) a 12. §. pedig az alkalmazott magatartását fellebbvalóival és társaival szemben szabályozza. Ezen elhelyezésből s abból, hogy a panaszjog csak a szolgálati főnök intézkedése ellen irányul, önként következik, hogy ez csakis ennek a szolgálati rend és fegyelem fenntartása, a munka-beosztás stb. tekintetében tett intézkedéseire vonatkozik.

Ezen értelmezés helyessége még a törvényjavaslat miniszteri indokolásából is következik, az indokolás szerint a 12. §.¹ panaszjogot biztosít az alkalmazottaknak arra az esetre, ha azok fellebbvalóiknak valamely intézkedését magukra nézve sérelmesnek találják. Ezen szakasz a panaszjog és kérvényezési jog igénybevétele módját írja elő, ami csakis a rendes szolgálati út lehet, ki van tehát szigorúan zárva külső közbenjárók igénybevétele, mely gyakorlat a fegyelem nem csekély hátrányára az utóbbi időben — sajnos — felette elharapódzott.

Ez indokolásból egész határozottan kitűnik, hogy ezen panaszjog a protekció igénybevétele ellen irányul, de egyáltalában nem kívánta érinteni a bírói jogsegély kérdését.

De ezenfelül utalok még a tv. 24. és 32. §-aira is, ahol a panaszjogról ismét szó van. A 24. §-a felsőbbségnek a mellékfoglalkozás eltiltása tárgyában hozott határozata ellen, a 32. §. pedig úgy a szolgálati főnöknek és a felsőbbségnek rendbűntetést kimondó határozata ellen biztosítja a panaszjogot.

Ezekből kitűnik, hogy a 13. §. nem tekinthető oly általános rendelkezésnek, amely az alkalmazottnak minden igényét érintené, de különösen nem vonatkozik ez az illetmények nagysága iránti vitákra, nem pedig még azért sem, mert az 1914. évi XVII. tc. a vasúti alkalmazottak illetményeiről egyáltalában nem intézkedik, ezt az államvasúti alkalmazottakra az 1907:L. tc.ikk szabályozza, a magánvasutak illetményeit pedig nem törvény, hanem az egyes vasutak által készített illetmény- (nem pedig szolgálati) szabályzatok szabályozzák, már pedig az 1907:L. tc. a jogorvoslatok kérdésébe semmiféle rendelkezést sem tartalmaz, továbbá, mert az 1914:XVII. tc. szerint még a vasút is köteles bizonyos esetben a bíróság segélyét igénybe venni, u. i. ennek 20. §. negyedik bekezdése szerint a hivatalból megállapított károk és hiányok értékét szolgálati úton, bírói közbenjárás nélkül kell levonni a kötelezett állandó illetményeiből, ha ő a hivatalos kármegállapításba belenyugszik. Ha a kötelezett a hivatalos kármegállapításba bele nem nyugodnék, a kártérítési követelést csak a törvény rendes útján lehet érvényesíteni.

Ha tehát a vasutnak sincs korlátlan joga ahhoz, hogy az alkalmazott illetményeiből levonásokat eszközöljön, úgy csakugyan nem látható be, miért legyen az alkalmazott elzárva a bírói út igénybevételeitől, amidőn a vasút nem szolgáltatja ki az alkalmazottat jogszerűen megillető illetményt.

A P. II. 6343/1924. sz. határozatban a Kúria a fentiek felül még az 1914:XVII. tc. 34. és 55. §-aival is indokolja álláspontját. Utóbbi §. következőleg szól:

„Ha a szolgálat felmondása vagy létszámból való törlés szabályellenesen történt, az elbocsátott alkalmazott magánjogi igényeit a

¹ A törvényben ez a 13. §. lett.

törvény rendes útján érvényesítheti», az előbbi pedig a fegyelmi bírósági határozattal elbocsátott alkalmazottnak adja meg ezen jogot, de csak az esetben, ha a fegyelmi eljárás során biztosított fellebbézés jogával élt.

Abból, hogy a szolg. rendt. ezen két esetet külön is kiemeli, a kir. Kúria azt következteti, hogy más igény nem tartozik bírói útra. De ezen következtetés sem helyes, mert úgy a létszámból való törlés, mint pedig a fegyelmi úton történt elbocsátás a szolgálati rend és fegyelem megszégése esetében következhetik csak be, s ha a törvény az általa szervezett fegyelmi bíróságoknak a fegyelem fenntartása érdekében hozott ily határozatai ellen is biztosítja bizonyos korlátok közt a bírói jogsegélyt, mennyivel inkább áll ez a vasutnak az illetmények kérdésében tett rendelkezéseire, amely kérdések, illetve, amely iránti igények egyáltalában nincsenek a szolgálati rendtartásban szabályozva.

Ezek szerint a kir. Kúriának az indokolásban kifejezésre jutó ezen elvi jelentőségű kijelentése nem bír megállható alappal.

Érezhette ezt a kir. Kúria is a Perjogi Döntvénytár IX. köt. 8. sz. a. közölt határozatban, amelyben ugyanazon elvi alapon állva, mint a fentebb említett határozatokban, a magánjogi igény érvényesítése elől azért nem zárkózott el, mert a vasút a fizetések kiszolgáltatását a békeszerződés folytán előre nem látott új helyzet alapján tagadta meg.

Tehát a kir. Kúria kerülő úton jutott oda, ahová a fentebbiek alapján enélkül is eljuthatott volna.

De meg az, hogy a törvény valamely igényt előre nem láthatott, nem lehet jogcím arra, hogy az ily igény érvényesítését bírói útra tereljék, ha a polgári viszonyból eredő egyéb igények a kir. Kúria által felhozott két eset kivételével nem tartozik a bírói útra.

Ezen helytelen álláspont elfoglalása vezetett azután oda, hogy oly esetekben is hivatkoznak rá, amikor a hatáskörre más s minden kételet kizáró, törvényes rendelkezés is van, így pl. a fentebb említett 6343/1924. sz. határozatban.

Nem akarok ezen ügy érdemi részével foglalkozni, de szükségesnek tartom mégis reámutatni arra, hogy a kir. Kúria ezen határozatának érdemi része helyes, csak az indokok nem állják meg a helyüket, u. i. a konkrét ügyben egy fegyelmileg felfüggesztett, de a fegyelmi eljárás során felmentett alkalmazott a felfüggesztése alatt visszatartott illetményei kiadását kérte. A bírói hatáskört ezen ügyben nem a kir. Kúria által felhozott indokokból, hanem azért kellett volna megtagadni, mert az 1914: XVII. tc. 40. §-a kifejezetten akként rendelkezik, hogy a visszatartott illetmények kiadásának kérdésében a fegyelmi bíróság határoz.

Ezek után felmerül még az a kérdés, hogy a szanálási törvény alapján kibocsátott rendeletek mennyiben érintik ezt a kérdést, tekintettel azonban, hogy ezen rendeletek érvényességének kérdésével, helyesen értelmezésével, úgy a kir. Kúria, mint pedig a hatásköri bíróság a nyugdíjak kérdésének során foglalkozott, ezen kérdést is a nyugdíjasok ügyével együttesen kívánom megvilágítani.

II.

A nyugdíjasok helyzetével kapcsolatosan, illetve a határozatok bírálása előtt szükségesnek tartom röviden ismertetni egyrészt a nyugdíjintézet, illetve nyughéjpénztár szervezetét, az erre vonatkozólag kiadott rendeleteket, a kir. Kúria a budapesti kir. ítélőtábla, valamint a hatásköri bíróság határozatainak rövid indokait.

Úgy a nyugdíjintézet, mint pedig a nyughéjpénztár hatóságilag jóváhagyott alapszabályokkal bír, melynek ügyeit kifelé a nyugdíjintézeti bizottság (nyughéjpénztári központi bizottság) intézi. Az alapszabályok szerint ezen bizottság hatáskörébe tartozik: 1. az alaptőke mikénti elhelyezése iránt intézkedni; 2. örködni a tagok s a vasút hozzájárulásának pontos teljesítése felett (ezen hozzájárulás 1923 júliusáig igen tekintélyes volt, az alkalmazottak rendes járulékaiból 4-8—7-2%-ot, az előléptetési különbözet 50%-át stb. vontak le); 3. évi jelentés és számadás előkészítése; 4. alapszabályok módosítása iránti javaslat.

Ezekből kitűnik, hogy e bizottság voltaképpen nem más, mint ezen külön jogi személyiséggel bíró intézet képviselői szerve.

Az alapszabályok a nyugdíjintézet s a tagok közti vitáknak, ki általi elintézésére semmiféle rendelkezést nem tartalmaznak.

Az 1923: XXXII. tc. alapján végrehajtott fizetésfelemelés tárgyában kibocsátott 6001/1923. M. E. rend. V. fejezet 5. pontja a következő rendelkezést tartalmazza:

«Azokra, a kérdésekre nézve, amelyek az illetményre vagy ellátásra jogosultakat a jelen rendelet alapján megillető illetményekre vagy ellátásra való igényből erednek, valamint az ebből az igényből folyólag a m. kir. államvasutak igazgatóságával, illetve nyugdíjintézetével szemben támasztható követelésekre nézve a határozat hozatalára — minden más eljárás kizárásával — é. p. az illetmények tekintetében az illetmény megállapítására hivatott igazgatóság végső fokozat a kereskedelemügyi miniszter, a nyugellátás tekintetében pedig a m. kir. államvasutak nyugdíjintézeti bizottsága az illetékes».

Ezen rendelet 6. §-a pedig következőleg szól:

«A m. kir. államvasutak nyugdíjintézete köteles alapszabályait legkésőbb az 1923 szeptember hó 30-áig a jelen rendeletnek megfelelően módosítani».

Ezeket a rendelkezéseket az alkalmazottakat illetően változtatlanul átvette az 1924: IV. tc. alapján kiadott 5200/1924. M. E. rend. III. fej. 7. pontja és a 7200/1925. M. E. rend. 88. pontja; a nyugdíjasokat és nyughéreseket illetően az 5460/1924. és 5461/1924. M. E. rendeletek egyeznek a 6001/1923. sz. rendelet fentebb ismertetett rendelkezéseivel, míg a 7200/1925. M. E. rend. 89. pontja nemcsak az ezen rendeleten alapuló igény elbírálását, hanem annak a kérdésnek a végleges eldöntését is, hogy az igénylőt általában véve megilleti-e az ellátás s ha igen milyen összegben, a nyugdíjintézeti bizottság hatáskörébe utalta.

A kir. Kúria hivatkozott 2453/1926. határozatának rövid indokolása:

«Az 1924: IV. tc. alapján a kormánynak adott felhatalmazás kiterjed a közszolgálati alkalmazottak és velük együtt a m. kir. államvasúti alkalmazottak illetményeinek és ellátási díjainak szabályozására és az ezek megállapítására, valamint a vitás kérdések eldöntésére és hivatott testületek kijelölésére. E törvényes felhatalmazás alapján tehát a fennálló törvényes szabályok szerint egyébként bírói hatáskörbe tartozó nyugdíj (nyughér) kérdések elbírálását a bírói hatáskörből elvonhatta és a nyughér (nyugdíj) bizottságok hatáskörébe utalhatta».

Ezzel szemben a budapesti kir. ítélőtábla 6. P. 7983/1925., 6. P. 577/1926. és 15. P. 1770/1926. sz. határozatában, amelyeknek különösebb fontosságot tulajdoníthat az, hogy a kérdés fontosságára az ilyen ügyek elintézésével foglalkozó három tanács bírái együttes megbeszélést tartottak s ezen együttes megbeszélések eredményeképp hozták meg határozataikat, a következőket mondták ki:

«A kir. ítélőtábla felfogása szerint az alperes által hivatkozott 7200/1925. sz. rendelet 89. §-ának nem lehet azt az értelmezést adni, hogy a m. kir. kormány a nyughérre jogosult elől a törvény rendes útját el akarta volna zárni.

A kir. ítélőtábla hangsúlyozottan emeli ki, hogy ez a rendelkezés megfelelő változtatásokkal szó szerinti átvétele az 1893. évi IV. tc. 16. §-ának, mely törvényhely minden más eljárás kizárásával a határozathozatalt a miniszternek illetőleg az állami számvevőszék elnökének tartja fenn.

Tekintettel azonban arra, hogy az 1896: XXVI. tc. 83. §-a szerint a minden más eljárás kizárásával meghozott határozat ellen az állami alkalmazottnak panaszjoguk van a közigazgatási bírósághoz s tekintettel arra, hogy e törvény hatálya alatt kelt a 7200/1925. M. E. rendelet, a rendelet ezen kijelentésének csak az az érteleme adható, hogy a nyughéjpénztár és a vele szoros kapcsolatban álló Máv.-nak szervei közül melyik hivatott az igényt és egyben ennek mértékét perenkívül megállapítani.

Amiként azonban vélt sérelem esetében az állami alkalmazottnak is megvan a lehetőségük, hogy illetményeik kérdésében bíróságokhoz fordulhassanak, ugyanígy megilleti a nyughéjpénztár intézkedései ellen a rendes bíróság elé való lépés joga a nyughéjpénztár tagjait, ha az ellátásnak perenkívül végsőfokon való meghatározásával nem volnának megelégedve».

Egy másik határozatban a kir. ítélőtábla pedig kimondja:

«Az államvasút az államnak a kereskedelmi cégjegyzékbe bevezetett vállalata, ennek alkalmazottai az államnak nem mint közjogi alanyoknak, hanem csupán mint magánjogi alanyoknak — kereskedelmi — alkalmazottai s nincs olyan törvényes jogforrás, amely ezen viszonyból eredő illetmény-igény érvényesítését valamely más kivételes bírósági hatáskörbe utalná. Ily kizáró illetve más hatáskört megállapító rendelkezést sem az 1924. évi IV. tc. sem pedig az abban felhívott 1923: XXXV. tc. sem más újabb jogforrás nem tartalmaz». (6. P. 7983/1925.)

A hatásköri bíróság határozatában kiemeli — mint a kir. ítélőtábla is — hogy az államvasút az államnak magánvállalata, alkalmazottai az állam magán — kereskedelmi — alkalmazottai, de ezután merész röplő gondolattal kimondja: «a nyugdíjintézeti bizottságot a 7200/1925. M. E. rend. 89. pontja az államvasúti nyugdíjasokat megillető nyugellátások ügyében bizonyos igazgatási hatáskörrel ruházta fel s ezáltal az említett szervek ebben a vonatkozásban az állami közbatalom kezelőivé vagyis közigazgatási hatósággá váltak».

A kérdés most már az, hogy melyik álláspont a helyes, a kir. ítélőtábláé s a törvényszéké-e vagy pedig a kir. Kúriáé s a hatásköri bíróságé.

A szanálási törvény 2. §-ában a kormánynak adott felhatalmazás kifejezetten a pénzügyi tervezetnek végrehajtására s az ebből folyó illetve e végből szükséges intézkedések megtételére adja meg a felhatalmazást, azonban az a kérdés, hogy valamely igény tárgyában, mely hatóság van hivatva eljárni, a szanálási tervezetnek a köztisztviselők illetményei kérdésével semmiféle vonatkozásban sincs, s a köz- stb. alkalmazottak fizetésének fel-emelésére adott felhatalmazást nem lehet oly kiterjesztőleg magyarázni, mint azt a kir. Kúria teszi, hogy ez a vitás kérdések eldöntésére hivatott testület kijelölésére is kiterjed. Következik ez már abból is, hogy az 1924: IV. tc.-hez tartozó a) melléklet II. része részletesen felsorolja azon intézkedéseket, amelyeket a kormány a tisztviselők fizetésemelésével kapcsolatosan megtehet. Ezek az intézkedések oly kimerítően vannak felsorolva, hogy joggal mondható taxatív felsorolásnak, úgy hogy más intézkedés megtételére a kormány felhatalmazást sem kért s így nem is kaphatott s minthogy ezek közt a bírói jogsegélytől való elvonás nem foglaltatik, csak természetes, hogy erre a kormánynak felhatalmazása sem volt.

Ha egy pillantást vetünk amaz intézkedésekre, amelyek megtételére a kormány felhatalmazást kért, azok közt sok oly intézkedés található, amely nem volt törvénnyel szabályozva, mint pl. villany s gáz stb. kedvezmények, hivatalos munkaidő szabályozása s azokat a kormány ily felhatalmazás hiányában illetve enélkül is megváltoztathatta volna s így fel sem tételezhető, hogy a kormány oly eminens fontosságú kérdés elintézésére, mint a bírói jogsegélytől való elvonás, nem kért volna külön felhatalmazást.

De hogy a kormánynak ez nem is volt szándékában, megerősítik az állami hivatalnokok fizetésrendezése tárgyában kibocsátott 6000/1923., 5000/1924. és végül a 7000/1925. M. E. rendeletek.

A 6000/1923. M. E. rend. V. fejt. 10., az 5000/1924. M. E. rend. V. fejt. 11. pontja, a 7000/1925. M. E. rend. 134. pontjainak első bekezdéseiben ugyanis lényegileg azonos rendelkezések foglaltatnak, mint a vasúti alkalmazottakra vonatkozó 6001/1923. s a fentebb hivatkozott rendeletekben. Azonban ezen, az állami hivatalnokokra vonatkozó határozmányok második bekezdésében kifejezetten kimondja, hogy «a fizetések és nyugdíjak nagysága tekintetében az állami számvevőszék elnökének s a miniszternek határozata ellen a közigazgatási bírósághoz panasznak van helye, vagyis ezeket nem fosztja meg a bírói jogsegélytől s fel sem tételezhető, hogy a kormány az alkalmazottak különböző kategóriái közt ily különbséget akart volna tenni, de még kevésbé tételezhető fel az, hogy akkor, amidőn a miniszter saját hivatalnokának ügyében határoz, kisebb körülményekkel járna el s így határozata ellen bírói útnak helye lenne, mint akkor amikor egy államvasúti alkalmazott illetményei tárgyában intézkedik, illetve határoz, de legkevésbé tételezhető fel az, hogy egy alsóbbrendű szervnek oly korlátlan jogot kívánt volna biztosítani, aminőt magának sem kért; — avagy talán a nyugdíjintézeti stb. bizottság oly magas képzettségű, pártatlan szervnek tekintendő, amely minden más hatóság felett áll s amelynek határozatai ellen semmiféle jogorvoslatnak sem lehet helye, akár csak a kir. Kúria vagy a Közigazgatási bíróság határozata ellen?

Azt hiszem, éppen a kir. Kúria II. tanácsa van leginkább meggyőződve ennek ellenkezőjéről.

De ezenfelül még azért is helytelen a kir. Kúria kiterjesztő magyarázata, mert az ellentmond annak a legelemibb tételnek, hogy senki saját ügyében bíró nem lehet, már pedig a «testület» előléptetett nyugdíjintézeti bizottság nem egyéb, mint a kötelezett félnek képviselői szerve, akár csak a részvénytársaság igazgatósága.

Felmerülhet még az a kérdés is, hogy mennyiben befolyá-

solja a jogsegélyt az, hogy az állami stb. alkalmazottaknál ez kifejezetten fenn van tartva, míg a vasúti alkalmazottaknál ez nincs.

Ennek a kérdésnek az eldöntése kapcsolatos a kiadások apaszása körében kapott felhatalmazással, nevezetesen az 1924: IV. tc. a kormánynak még arra sem adott felhatalmazást, hogy a fellebbezési értékhatárokat korlátozza, annál kevésbé kaphatott arra, hogy a bíróság elé tartozó kérdést ennek hatásköréből elvonjon, mert a hatáskör megvonása a bírói eljárás kérdését érinti, már pedig ha a fellebbezési értékhatárok stb. megváltoztatásához külön törvény vagy törvényes felhatalmazás kell (1925: VIII.), akkor az ezt hatásában jóval felülmúló jogsegély megvonáshoz még inkább kell.

A hatásköri bíróság határozatának fentebb előadott indokai annyira magukon viselik azok tarthatatlanságát, hogy azokkal külön foglalkozni nem is kell, hiszen *igazgatás* és *közigazgatás* közt mégis van egy kis különbség, s valamely kereskedelmi vállalat alkalmazottai illetményeinek megállapítása és kifizetése nem válik közhatalmi tevékenységgé még akkor sem, ha ezen vállalatnak véletlenül az állam a tulajdonosa.

A Hatásköri bíróság határozatának amaz indokára pedig, hogy a 7200/1925. sz. rendelettel lényegileg azonos eljárási szabályok már ezen rendelet előtt is léteztek s így újat nem hozott, nem kell nekem felelnem, erre megadta a kir. Kúria fentebb hivatkozott ítélete a feleletet, amikor kimondotta, hogy ily ígények azelőtt a bírói útra tartoztak.

Dr. —d.—r.

Az alaptőke befizetése a korlátolt felelősségű társaságoknál.

Részvénytársasági jogunknak küszöbön levő reformja a részvényesek és a társasági hitelezők érdekeinek biztosítása végett kétségtelenül hatékonyan megszigorítja a részvénytársaság megalkulásának, működésének s ellenőrzésének szabályait.

Az ezzel a szükségszerű szigorítással fokozódó körülményességet, nehézkességet és költségességet megbírja a részvénytársasági nagyvállalat, de alig bírja meg a csekélyebb taglétszámú, zártabb körű családi jellegű részvénytársaság. Az ily részvénytársaság tagjai azonban aligha szoríthatók be a mai jogunkban meghatározott valamely más kereskedelmi társasági formába. Az ily vállalat részvényesei ugyanis egyfelől nem mindig hajlandók vállalni a közkereseti társaság tagjait terhelő korlátlan felelősséget, viszont másfelől a betéti társaság kültagjának passzív szerepe azért nem elégíti ki őket, mert teljes mértékben érvényesíteni kívánják vállalkozási tehetségüket és tudásukat a társaság képviselőjében.

Ebben a helyzetben részvényjogunk reformjával kapcsolatban kényszerűleg lép előtérbe egy új társasági alaknak: az ú. n. *korlátolt felelősségű társaság*-nak létesítése. Ez a fajta kereskedelmi társaság lesz hivatva kielégíteni a kis- és középvállalkozásnak, valamint a vállalkozók kartellszerű egyesülésének szükségleteit.

A korlátolt felelősségű társaság már számos állam jogában fennáll. Átmeneti alakzat ez a tőke- és a személyegyesülés között. Néhol a tőkeegyesüléshez áll közelebb; így a német jogban a Gesellschaft mit beschränkter Haftung a részvénytársaságnak egyik válfaja. Másutt erősebben domborodik ki a személyegyesülési jelleg; így a francia jogban, amely a Société à responsabilité limitée-t, — mint ahogy azt Anatole Manceau képviselő a francia képviselőház elé (1921 november 16-án) terjesztett jelentésében kiemelte, — oly társasági formának szánta, amely kitágított közkereseti társaság s nem szűkreszabott részvénytársaság (... les sociétés à responsabilité limitée devaient être, en quelque sorte, des sociétés en noms collectifs agrandies et non des sociétés anonymes à forme étriquée ...).

Bár az egyes államok jogában sokszor lényegesen eltérnek a korlátolt felelősségű társaságra vonatkozó rendelkezések, általánosan jelentkezik a különböző jogokban különösen a társaság alakulására, szervezetére s nyilvánosságára vonatkozóan a részvénytársaságnál enyhébb s a társaság tagjainak szélesebb rendelkezési kört engedő szabályozás. De éppen ezek az enyhébb és gyakran csak diszpozitív törvényi rendelkezések vonják maguk után azt, hogy a legtöbb törvény a korlátolt felelősségű társaság *alaptőkéjének létrejöttét és fenntartását* szigorú és részletes rendelkezésekkel igyekszik biztosítani. Ezt megkívánja a társasági hitelezők érdeke.

Az angol jog a Private company-nél, eme angol korlátolt felelősségű társaságnál a részvényekből alakuló alaptőke befizetési idejének és módjának megállapítását az alapszabályokra hagyja; nem írja elő az alakulásra a részvények teljes befizetését, liberálását s nem szabja meg a liberálás minimális összegét sem.

A francia törvény (1925 márc. 7-iki törvény 7. §-a) a Société à responsabilité limitée-ben a megalakuláskor az üzletrészek teljes liberálását írja elő. A francia kormány (1920 márc. 16-i) törvényjavaslata eredetileg beírta a pénzbeli üzletrészek felének liberálásával s csak az apport-üzletrészekre írt elő teljes liberálást. A képviselőház kereskedelmi és ipari bizottsága azonban a pénzbeli üzletrészeknél is teljes befizetést kívánt azzal az indoklással, hogy a hátralékos befizetésért szolidárisan felelős társtagra meg nem engedhető súllyal nehezednek a hiányzó befizetések terhe s ezért a teljes liberálást írta elő, hogy ekként minden tag maga viselje vállalt adósságának súlyát.

A teljes liberálás megkövetelése kétségtelenül biztosíték a társasági hitelezők részére, kizárja fizetéseképtelen tagok részvételét. De viszont tőkeszegény országban erősen megnehezítené a társaságok alakulását s a gazdasági életnek sem válnék előnyére oly alaptőke teljes befizetését kívánni, amelyet a társaság mindjárt alakulása után teljes összegében hasznosan gyümölcsöztetni esetleg képes sem lenne.

A készpénz-üzletrészeknek részben való liberálásával elégszenek meg az újabb svájci törvénytervezetek, valamint a német, osztrák és lengyel jog is.

Az 1919-es Huber-féle, valamint az 1923-as Hoffmann-féle svájci tervezet is az alakuláskor az üzletrész $\frac{1}{5}$ részének befizetését írja elő. Ez összhangzásban van a svájci részvénytársasági joggal, amely a részvényeknél szintén $\frac{1}{5}$ liberálást kíván (Obligationenrecht 618. §-a).

A német (1898 május 20. tc. 7. §-a), az osztrák (1906 március 6. tc. 10. §-a), valamint a lengyel jog (az 1919 február 8-i dekrétumnak az 1923 nov. 13-i törvény által módosított 4. §-a) az egyes készpénz-üzletrészek legalább $\frac{1}{4}$ részének liberálását követeli. A tárgyi betétet azonban teljes egészében kell beszolgáltatni.

A magyar jog számára a tárgyi betét teljes egészében való rendelkezésre-bocsátása mellett a pénzben lerovandó összegek egy hányadrészenek bekövetelése mutatkozik a társaság alakulásakor ajánlatosnak. Német s osztrák mintára az egyes üzletrészek $\frac{1}{4}$ részének liberálása kielégítő. Ez megfelelő garanciát nyújt a komoly alakulásra s nem emel szigorával akadályt új társaságok létrejötté elé.

Ez áll leginkább összhangban részvénytársasági jogunkkal, amely a cégbejegyzésig az egyes részvények 30%-ának befizetését követeli. Sőt teljessé válnék ez az összhang, ha a reformált részvényjog is beírta a bejegyzésig 25%-nyi liberálással, amit mai tőkeszegény helyzetünk kiváltképpen indokolna.

A tárgyi betét túlértékelését megfelelő nyilvánosság megkövetelésével s a tagok szolidáris felelősségének megállapításával lehetne korlátozni.

Követésre méltó a német s az osztrák jog ama rendelkezése, amely szerint tárgyi betét bevitele esetén a társasági szerződésben meg kell jelölni a tárgyi betétet szolgáltató tagot, a tárgyi betétet s ennek pénzbeli egyenértékét.

A tárgyi betét helyes értékelésének revizori vizsgálattal való ellenőrzése — ami oly igen kíváncsú a részvénytársaságokban — a korlátolt felelősségű társaságnál mellőzhető. A korlátolt felelősségű társaság szűkebb jellege s a költségkimelés szempontja is e mellett szólnak. Harmadik személyek érdekében azonban célszerű az apport túlértékelésének megakadályozására a francia jog mintájára (1925 március 7-i törvény 8. §-a) a társasági tagokat egyetemlegesen felelőssé tenni a tárgyi betétnek a társaság alakulása idejében történt helyes értékeléséért. A francia jog szerint a tagoknak eme felelőssége a társaság megalakulásától számított tíz év alatt évül el.

E mellett a tagokat és ügyvezetőket, a tárgyi betétnek tudatos túlértékelésétől büntető szankcióval kellene elriasztani.

Az üzletrészekre lerovandó hátralékos befizetések megszerzése érdekében a német, az osztrák s a lengyel jog is, valamint az 1919. és 1923. évi svájci tervezetek is részletes és szigorú szabályokat tartalmaznak.

Helyesen járnak el a német s az osztrák törvény, valamint

az említett svájci tervezetek, midőn a késedelmesen fizető tagot késedelmi kamat fizetésére kötelezik. A további kár megtérítése alól a késedelmi kamat megfizetése természetesen még nem mentesíti a tagot.

Ha az adós tagtól a hátralékos összeg a törzsbetétre be nem szerezhető, különböző módon törekszik az alaptőke beszerzésére egyfelől a német s a vele csaknem azonos nyomon haladó osztrák jog, másfelől a svájci tervezetek.

A német törvény nagyjában a következő eljárást írja elő:

1. A késedelmes tagnak a társaság a fizetésre újabb határidőt tűzhet különbeni kizárás terhével. Eme határidőnek legalább egy hónapnak kell lennie. A határidő sikertelen elteltével a tag üzletrésze a már teljesített részfizetésekkel a társaság javára odavész. Azonban a mulasztó tag felelőssége a hiányzó hányadért továbbra is fennmarad.

2. A tag után a hátralékos összegért a tag jogelődjei felelnek és pedig az üzletrészátvétel fordított sorrendjében. Korábbi jogelőd csak annyiban felel, amennyiben a hátralék jogutódjától beszerezhető nem volt. Ezt pedig vélelmezni kell, ha a fizetési felhívás s a jogelődnek erről való értesítése után a jogutód egy hónapon belül nem teljesít (22. §.). A jogelőd eme felelőssége az átvételnek a társaságnak való bejelentésétől számított öt évig terjed.

A jogelőd a hátralék megfizetése ellenében megszerzi az üzletrészt.

3. Ha a jogelődöktől sem szerezhető be a hátralék, a társaság az üzletrészt nyilvános árverésen eladhatja. Az eladás más módja csak a kizárt tag hozzájárulásával választható. (23. §.).

4. Végül, ha a hátralékos összeget a megelőző utakon fedezni nem sikerült, a törvény szubszidiáriusan a hiányért a társtagok kollektív felelősségét állapítja meg. A társtagok tartoznak a hiányt üzletrészeik arányában pótolni. Az egyik tagon be nem vehető részt a többi tag között kell üzletrészeik arányában felosztani. (24. §.) A nem teljesen liberált részvényű részvénytársaságnál veszélyesebb tehát oly korlátolt felelősségű társaságban való részvétel, amelynek alaptőkéjét nem teljesen fizették be. Itt a tag felelőssége nemcsak saját betétének összege erejéig terjed, hanem, bár szubszidiáriusan, de felelős a tag az egész alaptőke befizetéséért. S e felelősség alól a tag fel sem menthető. (25. §.)

Az osztrák jog az alaptőke beszerzésénél a részletekben ugyan némileg eltérő, de lényegében ugyanezt a rendszert követi.

A felelősségi rendszer s az eljárás fokozatai itt is a következők:

A hátralékért felelősek 1. az adós tag, 2. azután ennek öt évnél nem régiebb jogelődei; ha ezek után sem fedezhető a hiány, 3. a törvény fakultatív eladási jogot ad a társaságnak, végül 4. megállapítja a társtagok felelősségét.

Jelentékenyebb eltérést mutat az osztrák törvény 68. §-ának ama rendelkezése, amely szerint, ha a törzsbetét-hátralék a jogelődöktől be nem szerezhető, vagy ha a tagnak nincsenek jogelődei, egy hónapon belül az üzletrész a tag hozzájárulása nélkül is szabad kézből is eladható, az üzletrész mérleg-szerinti értékénél nem csekélyebb áron. Egy hónap letelte után azonban már csak nyilvános árverésen lehet az üzletrészt eladni.

Alhozz azonban, hogy az árverési vétel a legtöbbet ígérő javára hatályossá váljék, a társaságnak hozzájárulása szükséges. De a hozzájárulást megtörténtnek kell tekinteni, ha a társaság annak megtagadását a legtöbbet ígérőnek az árveréstől számított nyolc nap alatt tudomására nem hozza.

A svájci tervezetek rendszere eltér a német s osztrák rendszertől. Az 1919-es Huber-féle tervezet még közelebb áll a német rendszerhez. E tervezet szerint a társaság éppen úgy, mint a német jog szerint, az adós tag kizárása után a tag jogelődei ellen fordulhat. Azonban különbséget tesz a tervezet a jogelődök között, nevezetesen az eredeti, vagyis az üzletrészt jegyző tag és a közbenső engedményesek között. Az üzletrészek könyvébe (Anteilbuch) bevezetett közbenső engedményesek nem tartoznak felelni a törzsbetét befizetésének hiányáért, míg az eredeti tag üzletrészenek átvételére dacára felelős marad a hátralékért, ha a társaság az átvételt követő egy éven belül csődbe jutott. (793. w. §. és 741. §. egybevetése.) A nem fizető tag kizárása esetére továbbá a tervezet 793. x. §-a a társaságnak megadja az üzletrész eladásának fakultatív jogát.

Az 1923-as Hoffmann-féle tervezet más sorrendet követ, mint a német s osztrák jog, de eltér a korábbi svájci tervezettől is. Az

üzletrészre hátralékos fizetést újabb felhívásra nem teljesítő tag kizárása esetén a társaság a tag üzletrészét még mielőtt a kizárt tag jogelődjei ellen fordulna, nyilvános árverésen eladhatja s csak ha ekként sem nyer az üzletrész teljes fedezetet fordul az öt évnél nem régebbi jogelődök — tehát már nemcsak az eredeti jogelőd — ellen. Ezek szerint korábban adhatja el a társaság a kizárt tag üzletrészét, még mielőtt valamely jogelőd ellen fordult volna azzal, hogy az üzletrészt visszaváltsa.

A német jognál túlmenően nyújt garanciát a két svájci tervezet a társasági hitelezőknek az alaptőke valóságos létrejötte érdekében, a tárgyi betétek túlbecsüléséből származható kár elhárítására. Az 1923-as tervezet 815. §-ának 1. bekezdésében ugyanis, mely csaknem szó szerint azonos az 1919-es tervezet 793. y. §-ának 1. bekezdésével ekként rendelkezik:

«Die Gesellschafter haften nach den für die Kollektivgesellschaft aufgestellten Vorschriften für alle Verbindlichkeiten der Gesellschaft *solidarisch, und mit ihren ganzen Vermögen*, jedoch nur bis zu der Höhe des eingetragenen gesamten Stammkapitals.»

A tagoknak eme felelőssége egymásközött üzletrészeik arányában áll fenn.

* * *

A mi kodifikációnk szempontjából vizsgálni kell, vajjon a német jog rendszere, amelyben a nem fizető tag kizárása esetén előbb a jogelődök ellen fordul a társaság a hátralék megfizetéséért, előnyösebb-e az 1923-as svájci tervezetben érvényesülő rendszerénél? Nem jut-e hamarabb a társaság a hiányzó hátralékhoz, ha a tag kizárása esetében nyomban az elődök felhívása nélkül eladhatja az üzletrészt s csak akkor fordul az elődökhöz fizetésért, ha még továbbra is hiány maradt fenn?

A svájci tervezet módszere talán gyorsabban juttatja a társaságot pénzhez, hátránya azonban, hogy az árverési eladás esetén könnyen félközhethetnek olyanok a társaságba, akiknek jelentőse a társaságra esetleg nem kívánatos. A Kft. tagjai többnyire valószínűleg szívesebben vennék, ha az üzletrészt az árverésen megvásárló idegen helyett inkább olyan egyén lépne a kizárt tag helyébe, aki már volt tagja a társaságnak, kit ennélfogva a tagok inkább ismerhetnek.

Viszont a kizárt tag jogelődeinek érdekét is jobban szolgálja a német rendszer.

A jogelőd bizonyára szívesebben fizeti az üzletrészre a fennmaradt hátralékot, ha ezáltal az üzletrészt megszerzi, mint amily lelkesedéssel egészíti ki az árverési vevő üzletrészénél mutatkozó hiányt.

De az említett két rendszerelőnye sikeresen egybekapcsolhatók.

Az újabb felhívásra sem fizető tag kizárása esetében előnyös a Kft.-ot oly helyzetbe hozni, amelyben gyorsan juthat a hiányzó pénzhez. Nehézkessé tenné s lassítaná az eljárást, ha a kizárt tag üzletrészét a társaság csak akkor adhatná el, amikor a jogelődöknek esetleg hosszú sorát sikertelenül járta végig.

A gyors eladási lehetőség szükséges lehet a társaságnak. E mellett a jogelődök érdeke is védelemben részesíthető.

Ha a társaság a tag kizárása után s az üzletrész elárverezése előtt a tag jogelődjét értesíteni tartozik a tag kizárásáról és ha majd a Kft.-ra vonatkozó törvényünk megfelelő határidőn belül az üzletrész visszaváltásának jogát biztosítja a jelentkező (s többnek jelentkezése esetén a későbbi) jogelődnek, akkor a jogelődnek módjában áll a visszaváltási joggyakorlásával az üzletrészt megszerezni s ekként elháríthatja magától azt a veszélyt, hogy az árverési eladás után még fennmaradó hiányt másnak üzletrészére esetleg ő lesz kénytelen pótolni.

Ha a kitűzött határidőn belül egy jogelőd sem gyakorolná visszaváltási jogát, csak akkor árvereztethetné el a társaság az üzletrészt. A társaságot e mellett arra kellene kötelezni, hogy a jogelődöket az árverés idejéről és helyéről értesítse, hogy ezáltal mint árverési vevők enyhíthessék az esetleges későbbi pótlásra vonatkozó felelősségük hátrányát.

Amennyiben az árverési ár sem fedezi a törzsbetét-követelést s a kizárt tagon sem vehető az be, csak akkor kellene az öt évnél nem korábbi jogelődök ellen fordulni a hiány pótlásáért. Minthogy pedig a visszaváltási jog s az árverésen való részvétel lehetősége könnyíti a jogelődök helyzetén, az utólagos pótlásra vonatkozó felelősségük egyetemlegesség súlyával is megállapítható, egymásközött üzletrészeik arányában hagyván fenn felelősségük terjedelmét.

A jogelődök után az alaptőke befizetéséért a társtagok felelőssége nyomulna előtérbe. És pedig német s osztrák mintára üzletrészeik arányában, a társasági hitelezők irányában azonban az 1923. évi svájci tervezet 815. §-ához hasonlóan egyetemlegesen az egész még be nem fizetett alaptőke erejéig.

A volt és jelenlegi tagoknak a fentiekben vázoltan megállapított felelősségét kogens erővel kell megállapítani, nehogy a társaság valamely tagot felmenthessen e felelősség alól.

Az alaptőke valóságos létrejötte érdekében helytálló és meg-honosításra alkalmas az osztrák törvény 63. §-ának 3. és 4. bekezdésében foglalt ama rendelkezés, amely szerint a tag beszámítás útján nem teljesítheti a törzsbetét fizetést s az apport tárggyára vonatkozólag visszatartási jogot nem gyakorolhat oly kövétel miatt, amely nem a tárgyra vonatkozik.

Ilyen irányú rendelkezések mindenestre súlyos felelősségét jelentik a Kft. tagjainak. Minthogy azonban a Kft. szűkebb körű, családi jellegű társaság, amelyben a tagoknak egymással bizalmi viszonyban kell lenniök, ez a szigorú felelősség megengedhető, a társasági hitelezők érdekében pedig egyenesen szükséges s a társaság érdekében is áll, mert emeli hitelét.

Dr. Schulcz Ferenc.

Szemle.

— **A lakáshivatalnak kimulása** alkalmából alig lehet a *de mortuis nil nisi bene* parancsát követni. Ennek a háborús torzszülöttnek, amely a gazdasági összeomlás és egy groteszk államszocializmus kényszerkereszteződésében fogantatott, az lett volna hivatása, hogy a lakástermelés hiányát a fogyasztás igazságosabb megosztásával pótolja. Ami nyilván akkor is képtelenség, ha a lakásszükséglet időközben részint természetes, részint mesterséges okokból meg nem növekszik. Nyilvánvaló tehát, hogy löbb sebet kellett ütnie, mint amennyit gyógyítani tudott. Noha fogyatékoságait a közmondás igazolja: il avait les fautes de sa qualité — mert téglák helyett itéletekből volt kénytelen a hajléktalanoknak lakást építeni — mégsem nyerhet igazolást az a sok keserűség, könny és kétségbeesés, amely emlékéhez fűződik. Lát-szólag igazságot akart szolgáltatni s ez volt az oka, hogy az igazságszolgáltatás szerveire: a bírakra bízta a lakásrendelet alaki látszatigazságának érvényesítését. Nehéz volna azonban eldönteni, hogy abból a biztosítékból, amelyet a bírának nem bírói feladatra történt alkalmazása nyújtott, több előny származott-e, mint amennyi hátrány a bírói presztizsnek megtépázásából keletkezett. Igazságügyi nézőpontból a bírói tevékenység denaturalizációja mindig súlyos veszéllyel jár s régi tapasztalat, hogy egy csepp méreg a méztengert is keserűre változtatja, anélkül, hogy a mézzel kevert méreg élvezhetővé válna. Így a bírói hagyományokat: a jogi tudást és a pártatlanságot nem sikerült ugyan a lakásügyekben érvényre juttatni — hisz nem jogvita eldöntéséről, hanem a jog olajával szagtalanított bolsevizmusról volt szó — ellenben sikerült a bírói tekintélyt a reá bízott köz-igazgatási funkcióval gyanúsításoknak hozzáférhetővé tenni, sikerült a bírót mindazoknak a panaszoknak villámhárítójával alkalmazni, amelyeket az intézmény velejáró képtelensége fakasztott. Épp azért a jövőre tiltakozni kell az ellen, hogy az állami igazgatás a bírói értéket aranyfedezetül használja megrendült hitelének biztosítására. Ilyen transzaksiókon csak a bírói intézmény veszít, anélkül, hogy a közigazgatás nyerne. Ezért nehezen tudunk a lakáshivataltól mélabús szemrehányás nélkül búcsúzni. Egyetlen érdeme talán abban állt, hogy itt-ott megakadályozta, máskor pedig törvényes formák közé kényszerítette a lakásügyben fölbujánzó egyéni akciókat. Nyílt kérdés azonban, hogy a lakásprobléma megoldását a lakáshivatalnál nem mozdította volna jobban elő, ha azt a rengeteg pénzt, amibe került, az állam pl. házépítésre fordítja? Nem férne össze az intézményeknek is kijáró kegyelettel, ha az elhunyt nyugalma e kérdés hánytorgatásával megzavarnók. Pihenjen békével, a fel nem támadásig.

— **Az International Law Association budapesti kirándulása.** Vettük a következő levelet: Mélyen Tisztelt Szerkesztő Uram! Csendes szemlélője voltam a I. L. A. budapesti kirándulásának és az volt az érzésem, hogyha a Budapestre kirándulók valamelyike történetesen be akart volna számolni benyomásairól, az a következőképpen szólt volna:

«Uraim, mint az I. L. A. bécsi kongresszusának egyik szerény közkatonája, örömmel ragadtam meg az alkalmat, hogy csatlakozzam a kiránduláshoz, amelynek célja volt megismerni az Önök szép és büszke fővárosát. A benyomások, amelyeket rám a város elragadó fekvése, világvárosias jellege, pezsgő élete s a benne feltoluló történelmi emlékek tettek, soha nem fognak elhalványodni. Hálátlanság és tapintatlanság volna tőlem továbbá, ha el nem ismerném a rendezésben résztvevő urak önfeláldozó igyekezetét, amellyel tartózkodásunkat érdekessé és kellemessé tenni törekedtek. Viszont a történelmi igazságnak és talán a közérdeknek is tartozom annak megállapításával, hogy mintha valami láthatatlan kéz mindent előre eltávolított volna a közelünkből, ami valóban érdekelt, aminek megismerése végett jöttünk és mindenkit elzárta volna előlünk, akivel az érintkezést kerestük és keresnünk kellett. Nem szólok arról, hogy a világhírű Szépművészeti Muzeumot nem láthattuk, az Eszterházy-képtárral és a Rembrandt-féle metszetygyűjteménnyel. Ellenben megmutatták nekünk érdekesebb ügyhöz méltó alapossággal a magyarországi rozsfajtákat a Mezőgazdasági Muzeumban, egy hosszú ülésen ismertették előttünk a Magyar Külügyi Társaság céljait, ünnepest és hosszújártú felköszöntőkben fejtegették előttünk, miért hasznos a *magyaroknak*, hogy eljöttünk: de nem ez volt az, ami iránt a magyar jogászság bécsi képviselőivel folytatott meleg és benső érintkezésünk kíváncsiságunkat felkeltette. Végre is első sorban jogászok vagyunk, és ha a hivatalos tárgyalások Bécsben játszódtak is le, tudásunk és személyes ismeretségünk körének kiszélesítését mégis csak első sorban jogi, jogászai és az ezekkel kapcsolatos tereken keressük. Hallottunk európai nivóju magyar jogintézményekről, a polgári perrendtartásról, a csődönkívüli kényszereljárás lebonyolítására alakított bíróságon kívüli szervről. Megismertük a magyar bírót, jogtanárt, ügyvéd magas színvonalú és mégis őseredetű egyéniségét. Közölték velünk, hogy itt egy nagyszámú és kiváló egyéniségekben gazdag ügyvédi kar él, amely a magyar közéletnek ősidőktől fogva legmarkánsabb alakjait szállította. S mi történt? A típus, amellyel a lakomákon, a kirándulásokon, a megtekintések során találkoztunk, unós-untig ismeretes előttünk, mert az egész világon egyforma: a nagytekintélyű, de egyénietlen miniszteriumi tisztviselő, az előkelő társadalmi egyesület élén álló Excellence és annak sablonos kísérete, kifogástalan frakkban, kifogástalan modorral, ez minden. Szóval: ha kirándulásunknak hivatalos jellege nem volt, miért tartották tőlünk távol a nem hivatalos köröket s miért zártak körül a hivatalnokok falanxával? Ha pedig hivatalos jellegű volt a fogadtatásunk, miért hiányoztak ebből a bíróságok, az ügyvédség, az egyetemek, a jogi tudományos és társadalmi egyesületek? — Szerkesztő Úrnak tisztelő híve: *Egy magyar kongresszista.*

— **Danzig szabad államban a bírakat külön bizottság** (Richterwahlausschuss) választja. E bizottságnak tagjai: a szenátus elnöke és a szenátusnak egyik tagja, akit a szenátus e célra kijelölt, a népképviselő (Volkstag) három elnöke, a bíróság elnöke, továbbá három bírót, akit a bírák és két ügyvéd, akit az ügyvédek maguk közül választottak. A bizottság három évre alakul. Titkos szavazással a folyamodók közül választ, de megválaszthat nem folyamodót is. Az adatokat, amelyeknek ismerete a választáshoz szükséges, előadó terjeszti elő, akit a törvényszéki elnök jelölt ki, de a bizottság tagjai a személyi viszonyokra vonatkozó feljegyzéseiket (személyi adatokat, minősítést) maguk is megtekinthetik.

— **Dr. Filesz: Vasutasok könyve.** (IV. kiad.) Szerző ezen gyűjteményében a vasuti alkalmazottak szolgálati viszonyára, illetményeire, nyugdíjaira stb. vonatkozó összes joganyagot dolgozza fel rendszeresen; s bár a gyűjtemény csak a vasuti alkalmazottaknak volt szánva jelen kiadásában s alakjában, azonban ezen kereken túlnőtt s a gyűjteménynek a gyakorló jogászok is jó hasznát vehetik, különös tekintettel arra, hogy szerző a gyűjteménybe felveszi és ismerteti a kormányoknak s az államvasutaknak a szolg. rendt. stb. végrehajtás tárgyában kibocsátott rendeleteit s az értelmezés tárgyában követett gyakorlatát, mely rendeletek s gya-

korlat eddig az államvasutak hivatalos lapján s értesítésein kívül másutt nem jelentek meg s így a gyakorló jogászok részére nehezen vagy sehogysem voltak hozzáférhetők. — A munka a szerző (V., Katona József-u. 39. sz.) saját kiadásában jelent meg, ára fűzve 5, kötve 6 pengő.

— **A gyilkosság lélektanáról** (*Zur Psychologie des Mordes*, 1925. Winter, Heidelberg) érdekes és értékes tanulmányt tett közzé *Andreas Bjerre*, a dorpat egyetem tanára. Munkáját első kötetül szánta ama monográfiásorozat számára, amely a gyilkosok lelki világának cselekményük benső rügőinek megvilágítására törekszik. A szerző — igen helyesen — nem a kriminálpszichológiai szempontból értéktelen periratokból, hanem a gyilkosokkal való huzamos érintkezés során szerzte meg munkájának ténybeli alapjait. A stockholmi fegyházban büntetésüket töltő gyilkosok különböző típusait vizsgálva, Bjerre arra a megállapításra jut, hogy a gyilkosok lelki világában három jellemző mozzanat dominál. Az önámítás, a félelem és a külsőségek túlbecsülése. Az önámítás, lelki segédeszköz a büntetéseseknél, amely a gyilkosság elkövetése előtt a végrehajtásnál felmerülhet akadályokat, az elkövetés után a cselekmény kiderülésének valószínűségét feledtetni, a büntetéstől származható előnyöket, a jövő boldogulás feltételeit pedig oly rózsás színben tünteti fel, hogy egyrészt az óvatosság legelemibb követelményei figyelmen kívül maradnak, másrészt a cselekmény súlyával teljesen aránytalan haszon is elegendő; hogy a büntetés elhatározását döntően befolyásolja.

A félelem ugyancsak gyakori, mint a gyilkosság lelki motívuma. A szellemi legalacsony színvonalon álló egyének, öntudatlanul félelmet éreznek a nagyobb szellemi képességgel rendelkező, élethivatásuknak jobban megfelelő egyének iránt. E félelem kezdetben a kiválóbbak előtt való megalázkodásban, azok jó indulatára való törekvésben merül ki, idővel azonban a szolgálatteljesítést gyűlölet váltja fel, az életképesebbekkel, mint erősebbekkel szemben érzett félelem ezeknek elpusztítására, a félelmet okozó személy kiirtására ösztökél. Végül jellemző tünet ezeknél az egyéneknél, akiknek érzelmei és ösztönei gyöngébbek voltak, semhogy azokra egy normális életmenet építhető lett volna, hogy mindent elkövetnek, hogy bizonyos szokásokat, élettörvényeket megtanuljanak, amelyeket azután minden anyagi tartalom nélkül átvisszenek a maguk életébe. Az ily benső tartalom nélküli való egzisztenciák azok, amelyek az át nem értett és át nem érzett szokások és erkölcsi normák hatása alatt állandóan egy színlelt életet kénytelenek élni. Ez életmód és a való lényük között létező ellentét hozza őket összeütközésbe embertársaikkal és az hordja csirájában az elhatározást is, amely képessé teszi őket arra, hogy érdekeiknek emberi életet is áldozzanak.

Bjerre tanulmánya kitűnő példája a pontos, a valóságból, mondhatnánk az adott esetekből rendszert építő, objektív tudományos munkának. A büntettesekkel való közvetlen érintkezésből merített ügyletekkel járó előny azonban bizonyos hibáknak is forrásává válik. A részletekbe való elmerülés, az egyes individuális jelenségek túlbecsülése könnyen indíthat arra, hogy az egyéni momentumokat általános érvényűekké emeljük. Ily nem eléggé megokolt általánosításnak kell tekinteni azt is, hogy a büntetés végrehajtásában helyenként észlelhető kisebb szigor a büntetésben az ártatlanság tévhitét kelti. A megbánás pedig csak látszólagos, mert az voltaképpen a *bűncselekmény következményei* felett való bánkódás. Elhibázott és kriminálpolitikai szempontból nem eléggé kárhóztatni való elvnek tartja a «tout comprendre — tout pardonner» elvét. Ez ismertetés során nem kívánunk vitába bocsátkozni a szerzőnek a megállapításaival; már annál kevésbbé sem, mert ezekre való figyelem nélkül is megállapítható, hogy Bjerre munkája a büntetőjogi irodalomnak új mesgyéken haladó, igen figyelemre méltó terméke.

Inhalt. Dr. A. Jacobi Rechtsanwalt: Die Konferenz der International Law Association. — Dr. — d. — r.: Ein Kompetenzfrage. — Dr. F. Schulcz: Einzahlung des Stammkapitals der G. m. b. H. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Nőtlen, keresztény ügyvédjelölt, másfél éves gyakorlattal alkalmazást keres. Cím a kiadóban. 144

Ügyvédjelölt, fél éves irodai gyakorlattal, gépirásban jártas, ezenkívül mezőgazdasági és kereskedelmi szakismerettel is rendelkezik, nagyforgalmú irodában elhelyezést keres, esetleg közjegyzői irodában is, ahol helyettség kilátásba van. Cím: Dr. Körössy Dezső, Békés. 145

Vidéken, gyakorló ügyvéd, keresztény, nőtlen, vagyonos nagyforgalmú fővárosi vagy vidéki ügyvédi irodába irodavezetőnek vagy segéderőnek ajánlkozik. Cím kiadóban. 157

Gyakorló ügyvéd, nőtlen, keresztény, vagyonos, nagyforgalmú közjegyzői irodába jelöltnek ajánlkozik. Vidékre is elmegy. Cím a kiadóban. 158

Társulnék és a budapesti gyakorlati törvénykezési életbe bevezetnék, tökéletes jó összeköttetésű kartársat. Főváros centrumában jól felszerelt irodám van. Részletes leveleket: «Képzett szakember» jelígre a kiadóba. 164

Fővárosi és vidéki (polgári és büntető) praxisban egyaránt otthonos, 38 éves, nőtlen, önálló ügyvéd, ki nagyhorderejű jogügyek intézésére is hivatott ambícióját ki nem elégitő munkakörének és jövedelmének fokozása végett társulást, összeköttetést, irodaátvételt, áttelepedést keres. Szíves ajánlatokat: *«Energia»* jelígre kér a kiadóhivatalba. 163

Nagy gyakorlattal, előkelő összeköttetéssel rendelkező 35 éves ügyvéd, ügyvédi irodába azonnal belépne. Közvetítő jelentékeny jutalomba részesül. Bővebbet dr. Radó Sándor ügyvédnél, Király-utca 10. szám alatt (telefon: 63—32) d. u. 3—6-ig. 166

Helyettesítést, irodavezetést, kiküldetést vállal teljes gyakorlatú, önálló ügyvéd. Megbeszélés négytől-hatig telefonon: Teréz ötvenkettő—nullakettő. 167

Több nyelvet beszélő fiatal ügyvéd társulna vagy irodavezetői állást vállalna. Cím a kiadóba. 168

FIATAL ÜGYVÉD

kiváló elméleti és gyakorlati képzettséggel ösmert iroda vezetőjéül kerestetik

társulási kilátással.

Részletes adatokat tartalmazó ajánlatukat pályázók «M. T. 7617» jelígre Haassenstein és Vogler r.-t. hirdetőjébe, V., Dorottya-utca 11. intézzék. 165

Minden ügyvédnek nélkülözhetetlen kézikönyv!

A TISZTESSÉGTelen VERSENY

(Az 1923. évi V. t.-c. magyarázata.)

Írta dr. SZEGŐ IZSÓ, budapesti ügyvéd.

Teljesen átdolgozott és a legújabb bírói gyakorlattal kiegészített második kiadás. Ára 3 pengő.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Most jelent meg!

SZTEHLO KORNÉL

A HÁZASSÁGI PER KÉZIKÖNYVE

Tekintettel a magyar kir. Kúria gyakorlatára
A szomszéd államok házassági jogának ismeretével

A jogi irodalom nélkülözhetetlen ujdonsága

A házassági perek teljes anyagának összefoglalása,
mely magába foglalja az utódállamok joggyakorlatát is

Ára 81,250 korona

Kapható a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) R.-T.
könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrásy-út 21.
és minden könyvkereskedésben

Dr. FISCHER ARTUR hites tolmács irodája

V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkel szemben.) Telefon: L. 963-60.

Vállal bármily idegen nyelvű fordítást, egyszerű és hiteles alakban. 161

„GLOBUS“¹⁶² diktáló- és sokszorosító iroda

V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkel szemben.) Telefon: L. 963-60.

Diktálás gépbe. Kényszerregezési beadványok, végzések stb. azonnal sokszorosíttatnak.

Mindennemű
természettani, természetrajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert

legelőnyösebben szállít

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaság

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Most jelent meg!

A valorizációs törvények első füzeté!

A magánalkalmazottak nyugdíjának,
özvegyeik és árvaik ellátási járandóságának
átértékeléséről szóló

1926. ÉVI XVI. TÖRVÉNYCIKK

Összeállította és a nemzetgyűlési tárgyalások alapján
jegyzetekkel ellátta

dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Ára 1.20 pengő, 15,000 korona

Negyedik kiadásban megjelent!

Az alkalmazottak szolgálati jogviszonyairól szóló
ANYAGI JOGSZABÁLYOK TANA,
különös tekintettel a bírói gyakorlatra

Írta dr. SCHWARTZ TIBOR,
a munkaügyi szakcsoportba beosztott kir. járásbíró

Ára 3. pengő, 37,500 korona

Megrendelhetők minden könyvkereskedésben, valamint a
Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,
VI., Andrásy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Almási Antal kir. kúriai bíró, egyetemi rk. tanár: A joggyakorlaton levők elméleti és gyakorlati kiképzése. — Dr. Schwicker Richárd törvényszéki tanácselnök: A törvénymagyarázat útvesztői. — Dr. Palágyi Róbert budapesti ügyvéd: Szerzői jogi védelemben részesülnek-e a rádió leadott írói művek? — Dr. Ujlaki Géza budapesti ügyvéd: Az okirati kényszerről szóló törvényjavaslat. — Az okirati kényszerről szóló törvényjavaslat. — Szemle. *Melléklet:* Hiteljogi Döntvénytár. XIX. köt. 7. ív.

A joggyakorlaton levők elméleti és gyakorlati kiképzése.

1. Reformra törő napjainkban sem hallani semmit arról, hogy az 1913: LIII. tc. is kellene változtatni.

Pedig — úgy tetszik — ennek a törvénynek is számos hiánya van.

Igy, hogy csak a szembetűnőbbekről szóljunk, vajjon miért nem tartja a törvény hat hónapon felül a jogtudorjelölt javára és bármily kis mértékben a nem jogtudorjelölt javára (4. §. 2. bekezdése) beszámíthatónak azt az időt, amelyet ez tőzsdebírósnál, vagy az 1923: V. tc. 44. §-a értelmében alakult iparkamarai választott bíróságnál vagy más külön bíróságnál tölt?

Ugyancsak nehezen érthető, mely okokból kellett éppen az ügyvédjelöltek vizsgázhatása szempontjából felvetődni annak a kérdésnek, hogy az ügyvédi kamara vagy a közjegyzői kamara «közigazgatási hatóság»-e, amelynél eltöltött idő a törvény 4. §-a 2. bekezdése értelmében korlátoltan beszámítható?

És, ha a gyakorlat erre a kérdésre tagadólag felelne, ami korántsem valószínűtlen, akkor az 1913: LIII. tc. ama további nehézség elé állít, mivel indokolható, hogy a jelölt sok mindenféle helyen folytathat beszámítható gyakorlatot, csak éppen ott nem, ahol a joggyakorlat közgazgatásának központja van: az ügyvédi vagy a közjegyzői kamaráknál?

Az 1923: XVII. tc. megalkotása után az 1913: LIII. tc. 4. §-ának értelmezési kérdései azzal is bővültek, vajjon a *mérnöki kamara* oly külön bíróság vagy oly közgazgatási hatóság-e, amelynél beszámítható gyakorlat folytatható vagy sem?

Amidőn az 1923: XVII. tc. 8., 41., valamint követő szakaszaiban a mérnöki kamara fegyelmi bírósági hatáskörét és az ez előtti eljárást a legaprólékosabban szabályozza, ezzel ugyan eléggé felismerhető jelét adja annak, hogy a személyiségi jognak a mérnökökre legfontosabb ága: a pálya gyakorlása tekintetében bírói hatalommal rendelkező fórumot külön bíróságnak és hatóságnak is kívánja tekinteni. Azonban ennek a szabálynak törvényben kellene foglaltatnia, az pusztán a következtetés inga tag talaján nem fakadhat.

2. Azt mondhatná valaki, hogy a felhozottak csak egyes és kivételes esetek, amelyekről nem is érdemes beszélnünk.

Csak hogy ma, amikor az ügyvédek és az itt figyelembe jöhető állami hivatalok az elhelyezést kereső jelölteknek csupán egy részét képesek befogadni, úgy tetszik e kivételeket sem szabad lekicsinyelnünk és a jelöltek részére minden jogi jelentőségű gyakorlatot teljesen beszámíthatóvá kell tennünk.

Éppen ezért a Collegia Hungarica üdvös létesítésének idejében az 1913: LIII. tc. 5. §-án annyiban is kellene változtatni, hogy manapság ne következhessek be az, ami szerénységgel és egy azóta országos hírre szert tett barátommal, akiket mint fiatal doctor jurisokat állami ösztöndíjjal, tehát bizonyára elmé-

leti és gyakorlati kiképzésünk céljából külföldre küldötték, valamikor igenis megesett. Míg ugyanis Németországban nem csupán az egyetemeket látogattuk, hanem áhitattal és talán nem is minden haszon nélkül jártunk el az Oberlandesgerichte és a Reichsgericht tárgyalásaira is, otthon az ügyvédjelöltek lajstromából törölték, mert nem voltunk «tényleg és kizárólag joggyakorlaton» (5. §.).

Annak a kornak, amely — igen helyesen — külföldön a magyar egyetemi intézeteket létesítette, módot kell adnia arra is, hogy az azokon sikeresen eltöltött idő a vallás- és közoktatásügyi miniszter bizonyítványa alapján az ügyvédjelölti gyakorlatba is beszámíttassék.

3. Az ügyvédi vizsga tárgyait is a változott viszonyokhoz képest át kellene csoportosítani és bizonyos mértékben megpótolni.

Az úrbéri jog ma talán már nem rendelkezik azzal a nagy jelentőséggel, amely még a törvény 2. §-ából kiderül. Viszont a bélyegilleték és az adóproblémák százainak egzisztenciális jelentőségénél fogva pénzügyi jog, a lakásinség, valamint az állam és az egyén közötti legkülönbözőbb, a közigazgatási jog színterén lejátszódó jogviták azelőtt hallatlan megszaporodásának idejében pedig a közigazgatási jog is a háború előtti időkhöz képest olyanira fontosabb lett, hogy ezeknek teljesen önálló vizsgatárgyakkénti részletes szabályozása igen sürgősnek mutatkozik.

Ehhez járul az is, hogy a magyar állam szomszédjaihoz és az összes többi államokhoz való viszonya is lényegesen megváltozott. Számtalan első pillantásra tisztán magánjogi vagy büntetőjogi vonatkozású ügyben az ügyvédnek előre nem is sejtethet módon nagy nemzetközi jogi és közjogi kérdésekkel kell megbirkóznia, amiről, mivel az idevágó esetek még a köztudatban élnek, talán nem is kell bővebben szólnom.

A közjog, a nemzetközi közjog és nemzetközi magánjog igen tüzetes ismerete ma már a gyakorlati élet oly követelménye, amely mellett az ügyvédi vizsga többé hallgatólag el nem haladhat.

4. Szerény nézetem szerint bizonyos változásokra szorúl az ügyvédvizsgáló bizottság szervezetiére vonatkozó rendelkezés is.

Ebben ugyanis a bírói karból kinevezendő elnökök és bizottsági tagok tekintetében a kir. Kúria és a közigazgatási bíróság elnöki tanácsainak jelölési jogát kellene biztosítani.

E jog biztosítása után is a bírói kar az ügyvéddel szemben bizonyos kedvezőtlenebb helyzetben marad. Míg ugyanis az utóbbinak a kamarai választmánya által ejtett választások útján módjában áll arról gondoskodni, hogy a vizsgáló-bizottságba csakis a kar legkiválóbb jelesei kerüljenek, addig ez az igazságügy-miniszter kinevezési jogának folyományaként, amelyet a bírói szervezetnél fogva magam sem tartok megváltoztathatónak a bírói kar közvetlen befolyása alól el kell, hogy vonassék.

Azonban annak talán nincs akadálya, hogy ez igen fontos tisztségekre is az a magas fórum jelöljön, amely a legmagasabb bírói tisztségeknél is meg szokott hallgattatni.

Azok is, akiknek nem jutott osztályrészül, hogy az ügyvédvizsgáló bizottságba juthassanak, bizonyára nagyobb megnyugvással fogadják, hogy az oda való kinevezések a legmagasabb bírói fórumok körütekintő javaslatai alapján történtek.

Viszont e magas testületek jelölési jogának törvénybeiktatása intézményesített garanciát létesítene a tekintetben, hogy a bírói cenzorokat is a bírói kar egyetemének bizalma juttatja e kitüntetéshez.

5. Mindezek az 1913: LIII. tc.-nek többé-kevésbé apróbb jelen-

tőségű hiányai és hibái, amelyek annak esetleges reformjánál figyelembe veendőek, de azt önmagukban véve talán mégsem indokolják.

Azonban van e törvénynek egy oly szerves hibája, amely — úgy tartom — a reformot sürgőssé és elkerülhetetlenné teszi.

Ez a hiba nem az utóbbi időben néha túlheviesen emlegetett gyakorlati idő rövidsége, hanem az, hogy a gyakorlati kiképzés módja a mai viszonyok mellett elégtelennek bizonyult.

Ma ugyanis sokkal, mérhetetlenül nagyobb mértékben, mint a háború előtt szorultunk arra, hogy a jogot művelők és tehát első sorban az a nemzedék, amely most készül arra, hogy a nemzet jogügyeit a jövőben intézze, a jogeszméket teljes mértékben átértse, átérezze, magába szíjja, hogy azokat minden tekintetben testvére és vérévé áthasonítsa.

6. Ez pedig — úgy vélem — nincs meg.

Nem szeretnék félreértetni.

Élénken emlékszem azokra a küzdelmekre, amelyekben gyakorlati ismereteim megszerezhetése végett bő részem volt. Akkor is éreztem, ma is azt tartom, hogy ezeket könnyebben kellene megközelíthetni. Akkor is úgy tetszett, ma is azt tartom, hogy az e körüli hibák és bajok sem kizárólag, sem túlnyomóan az ifjúság rovására nem írhatók.

Azonban ezek a bajok megvannak, tehát szólni kell róluk.

Egy a jogi ismeretek hiányossága, amely ma talán nagyobb, mint másfél évtizeddel ezelőtt volt.

Az új nemzedék készítette perbeszédék és periratok — tisztelet a kivételeknek — sokszor igen gyenge technikával vannak megszerkesztve. Tartalmuk néha meglepően felületes. A perkérdést az a fél, aki a per kimenetelétől tart, elég gyakran oldalvágányra igyekszik tolni. A másik meg ezt a törekvést nem veszi észre. Vagy ha igen, azzal tetézi rá, hogy ő ismét egy más oldalvágányt fedez fel és a felé tart. Az érvelés elégszer hosszas, feleslegesen ismétlődő és fölösleges.

És ami nincs ugyan a szavakban, de ott lappang mögöttük, a létért való küzdelem nyersebb jelenségeinek a perbe való bevitele. Az a törekvés, amely a per a jog fölé helyezi minden áron, ha lehet helyes érvekkel, ha kell esetleg rabulisztikával, betűmagyarázattal, sőt a jogethika lényeges elveinek félretételével is akar győzedelmeskedni.

A háború után a per, ha nem is hangban, de tartalomban mérhetetlenül elkeseredettebb, mint annak előtte volt. Ez pedig a jogeszmé ható ereje meglazulásának aggályos jele.

7. Ezekhez járul az igazi jogászai egyéniségek feltűnő hiánya is.

Nem szólok a kivételekről. Minden nemzedékben voltak és lesznek kiválók és nem is állíthatjuk elfogulatlanul, hogy a háborút megjárt ifjú nemzedék kevesebb vagy kevésbé kiváló egyénnel dicsekedhetik, mint a régebbiek. De feltűnő, hogy az irodalomban új nevekkal alig találkozunk és hogy igazi egyéniséget tükrözőtő művet oly írótól, akinek nevét a háború előtti időben nem ismertük, eddigelé hiába keresünk.

Am itt sem a kiválókról, sem a reménytelenül gyengékről nem kívánok szólni.

Azonban megfigyeléseim, amelyek évtizedes bírói gyakorlatom alapulnak, az átlagra, a közepes képességgel és képzettséggel bírók zömére, vagyis azokra vonatkoznak, akiknek vállain jogi kultúránknak egy egész nemzedéken át kell majd nyugodnia és akik hivatottak annak terjedelmét, tartalmát és színvonalát megőrizni, vagy legalább is fenntartani.

Ez a színvonal pedig az új nemzedékben — ha észleleteim helyesek — jóval alacsonyabb annál, amelyet a háború előtt tapasztalhattunk, sőt jóval alacsonyabb annál is, amelyet a háború alatti és utáni sok minden gyászos és zavaró, a jogérzéklet és a jogi tudást nem éppen előnyösen befolyásoló, exkulpáló tények egész sorozata elkerülhetetlenné tett.

8. Az 1913 : LIII. tc. ezt nem láthatta előre. És mégsem szabad ennek a bajnak állandósulnia, vagy akár csak huzamosabb időn át tartania. Az idézett törvényt tehát oly intézménnyel kell megpótolnunk, amely a joggyakorlaton levők gyakorlati kiképzését csakugyan és az eddigieknél sokkal hatékonyabban biztosítja.

9. Mi legyen ez?

Úgy tetszik, a törvény 14. szakaszának megfelelő fejlesztésben kell látnunk azt az utat, amely a gyakorlati kiképzés tökéletesítése felé vezet. Ha ezt tovább építjük, ha megszabadulunk attól a túlságos optimizmustól, amely a háború előtti Magyarországon talán indokolt volt, mai viszonyaink között azon-

ban igen nagy bajok kútforrásává lehet a jövőre is és továbbra is bevehetetlen várrá fejlesztettük jogi kultúránk ama felsőbb-ségét, amelyetőlünk semmiféle Trianon el nem vehetett, amelyet azonban éppen ezért magunknak kell feltő szemmel megővünk és erősíteniünk.

Az 1913 : LIII. tc. ugyanis még azt vélte, hogy a jövő jogásznemzedék kellő továbbképzését már azzal is biztosítja, ha pusztán a törvényszékeket és az ügyvédi kamarákat kötelezi a jogfejlődés eredményeinek rendszeres megbeszélésére, ismertetésére, valamint ama többi alkalmas mód kieszelésére és foganatbavételére, amely a joggyakorlaton levők elméleti és gyakorlati kiképzését kellőképpen biztosítja.

Úgy az ügyvédi kamarák, mint a kir. törvényszékek becsülettel igyekeztek is ennek eleget tenni. Ez utóbbiak akként is, hogy az 5521.1926. I. M. R. alapján a joggyakorló összejeveleket vezetésére most már kir. ítélőtáblai bírákat is megnyerhetnek és az összejeveleket e révén a kir. ítélőtáblai elnökök közvetlen felügyelete alá is hozhatják.

Azonban ez mitsem változtat azon, hogy az 1913 : LIII. tc. 14. §-a ennek dacára is két alaphibában szenved, amely annak hatékonyságát felette megnehezíti.

Ezek egyike, hogy a rendelkezés lex imperfecta, amely a kiképzendő ifjúsággal szemben közvetlen szankciót nem tartalmaz.

Másika pedig, hogy a joggyakorló összejeveleket az ügyvédek jelölték és a joggyakornokok csoportjaira széttagolja. Széttagolja akkor, amidőn most inkább, mint valaha egységes jogi öntudatra szorultunk.

Azonban még ennél is nagyobb baj, hogy a törvény e csoportok egyikének összejeveleit sem hozza összefüggésbe az ügyvédvizsgáló bizottsággal, azzal a szervvel, amely e kiképzés intézményes ellenőrzésére van hivatva. Mindaddig, amíg a jelölt a vizsga összes főbb tárgycsoportjaira rendszeresen kiterjedő és azok egész anyagát felölelő megfelelő színvonalú és huzamosabb időn át tartó, beható gyakorlati útmutatást nem nyerhet az ügyvédi vizsga hivatott szerveitől: az illető tárgycsoport cenzoraitól, mindaddig, amíg az erről szóló és az egész tárgyra kiterjedő kötelező gyakorlati kolloquiumnak sikeres megállása útján nem adta tanújelét annak, hogy az ügyvédi vizsga anyagával nemcsak néhány nap vagy hét alatt jogi szanatóriumban vizsgacélokra futólagosan megismerkedett, hanem jövőendő élethivatásának megfelelő komolysággal abba bele is mélyedt, azt szellemileg teljesen meg is emésztette, addig hiába várjuk azt, hogy a magyar jog szép, de sokszor igen nehéz elvei és szabályai az ifjú nemzedék vérébe és gondolat világába igazán, teljesen és akként menjenek át, amint azt jogi kultúránk fölénye és a bírói, az ügyvédi vagy közigazgatási hivatás fontossága okvetlenül megkívánja.

Ezek alapján azt a követelményt vélem felállítandónak, hogy a törvény az ügyvédi vizsga feltételeként a jogi doktorátus után legalább is egy évi tartamú, az ügyvédvizsgáló bizottság arra hivatott cenzorai által vezetendő és látogatási kényszerrel, valamint kötelező kolloquiumokkal megerősített egységes és hivatalos esti előkészítő tanfolyamot létesítsen és azt az ügyvédvizsgáló bizottság elnökének és hetes bizottságának felügyelete alá helyezze.

Dr. Almási Antal.

A törvényt magyarázat útvesztői.

Aki biztos távlatból szemlélte azt a herce-hurcát, amely a famózus 1926 : XVI. tc. keletkezését megelőzte, az tisztában lehetett már eleve aziránt, hogy ennek a szerencsétlen jogalkotásnak alig lesz számottevő (azaz «zsebbevágó») rendelkezése, amely életbelépését követelőleg nem kerül valami kontroverzia gyűpontjába. Hisz a törvényelőkészítés és -hozás ebben az esetben a kölcsönös alkudozások, a ráerőszakolt jogfosztások és kicsikart engedmények jegyében folyt le úgy, hogy az egész törvény nem mint a törvényhozónak egységes, tudatos akaratnyilvánítása, hanem mint az ellentétes érdekcsoportok közt létrejött kollektív megállapodás jelentkezik, amelyben nem a jogászai gondolkodás logikai láncolata, hanem a többé-kevésbé impulzív módon létesült megalkuvás viszi a döntő szót. Ennek természetes következménye az, hogy már most, alig néhány héttel a törvény életbelépése után sorjára jelentkeznek a törvényt magyarázók, akik több-kevesebb elmeállással próbálják ezt a törvényes jogalkotást a maguk szája ize szerint kommentálni. Feltűnő az, hogy a szorgalmas

kommentátorok többsége azoknak a sorából regrutálódik, akik annak idején erős harcot vívtak a bíróságaink — nézetük szerint — «veszedelmes» valorizációs gyakorlata ellen és már ez a tény egymagában óvatosságra kell, hogy intse azt a tárgyilagos bírálót, aki a törvény megismerésébe sine ira et studio belékezd. Mert a törvényt magyarázat első és legfontosabb feltétele a föltétlen tárgyilagosság, mely a dolog természete szerint nem várható el attól, akinek érdekét a törvény közvetve vagy közvetlenül érinti. Ily esetben áll az a mondás: «der Wunsch ist der Vater des Gedankens» és teljes jóhiszeműség mellett is a magyarázat az érdek diktálta kívánság szuggesztív hatását tükrözi vissza.

Minden törvényalkotásnak, tehát még a legsilányabbnak is — van oly alapgondolata vagy tétele (esetleg több is), amely mintegy élő szövetneként szolgálhat a magyarázat útvesztőiben. Ez az alapgondolat vagy tétel, akár mint a törvényhozó szándéka, akár mint a törvényalkotás oka és módja jelentkezik a törvényt magyarázat szabályainak sorában. Így van ez a hosszú című 1926: XVI. tcikknél is, amelyet a következőkben röviden, mint «nyugdíjvalorizációs törvényt» vagy még rövidebben, mint «törvényt» fogok idézni. Ennek a törvénynek *alapgondolata* nyilván az, hogy az igényjogosultaknak gazdaságilag számottevő nyugellátást biztosítson anélkül, hogy a kötelezetteknek gazdasági helyzetét megingassa. Ennek az alapgondolatnak megvalósítására bizonyos körben a törvényhozó több lehetőség közül azt választotta, amely a nyugellátás kiszámításának alapját bizonyos arányszámhoz köti. Nyilvánvaló ebből, hogy az arányszám az a maximum, ameddig az igényjogosultak követeléseiket megvalósíthatják és egyúttal az a minimum, amelyre a kötelezettek az ellenük támasztott követeléseket leszoríthatták. Tehát az arányszám az egész törvénynek a *tengelye*, amely körül az összes érdekelt jogai és kötelességei forognak. Ezért a törvénynek nagy kautelái, amelyek mind ennek a tengelynek megállapítása és biztosítása körül csoportosulnak, az arányszám maximumának és minimumának törvényes garantálása stb., stb.

«Igen ám, ha nem rontaná le mindezt a törvény 4. §-ának ut. bek. b) Ugyanis a törvény javaslatának a pénzügyi és igazságügyi bizottságok tagjaiból alakított ad hoc bizottság tárgyalásáig elég logikusan felépített alapgondolat fejbeütésével ez a bizottság az általa teremtetett új 4. §. utolsó bekezdéseképpen a nyugellátás összegének kiszámítására oly jogszabályt állított fel, amelynek céljára és okára nézve a nevezett bizottság nemzetgyűlési jelentéséből a következőket idézem:

«A harmadik új rendelkezés az arányszám alapján átértékelt összegben fizetendő járandóság összegének kiszámítási módját határozza meg és figyelemmel van arra, hogy a pengőértékben közkötelező számítás csak az 1927. évi január hó 1. napján fog életbe lépni.»

Hogy mi lappang tulajdonképpen a szerény «újítás» mögött, azt akkor, t. i. a bizottsági és nemzetgyűlési tárgyalások során senki sem gyanította és a 4. §. új utolsó bekezdése törvénné vált. Ámde most előáll a törvény magyarázója és ebből a szerénynek gondolt rendelkezésből azt a törvényhozói akaratot olvassa ki: «100 koronának a fele nem a józan ész szerinti 50 korona, hanem 50 pengő!» Persze ebből okszerűen az következik, hogy az a bizonyos arányszám, amelyet annyi kantelával vettek körül, ez tulajdonképpen nem is adja meg a valóságban a nyugellátás reális értékét, hanem egy szám, amely amannál 16%-al kisebb!

Ha ez így volna, akkor kérdelem: minek volt az a sok hü-hó az arányszám minimális és maximális összege körül? miért harcoltak annyi ideig az arányszám minimumának 20%-ról 30%-ra való felemelése érdekében, ha most utólag kisül, hogy az a híres vivmány nem is 30%, hanem csak 25,2%?

De vizsgáljuk meg a kérdést kellő komolysággal! A törvényt magyarázat kezdetleges, úgyszólván ásatag formája a törvényhozó szavának megvizsgálása (nyelvtani magyarázat).

Mit is mond az a vitás törvényhely? «Az előbbi bekezdések értelmében kiszámított járandóság számszerű összegének az a százaléka, amely az arányszámnak megfelel, adja azt az összeget, amelyet átértékelt járandóság fejében pengőértékben kell fizetni. Amíg az erre irányadó jogszabályok megengedik, ezt az összeget megfelelő koronaértékre át kell számítani.»

Ha a tárgyilagosan gondolkodó ember a törvény elolvasásában idáig elérkezett, akkor az első pillanatban az fog az eszébe ötleni, hogy: ime, ez egy szabály, amely önként következik mind-

abból, amit a törvény eddig mondott, tehát egy szuperfluum, mert az csak természetes, hogy — ha a nyugellátás összegének kiszámításánál arányszám irányadó — akkor a járandóság kiszámításánál olyképpen kell eljárni, mint azt a törvény 4. §-ának ut. bek. rendeli. Minthogy pedig egy 1914. évbeli értékű koronában kiszámított összeg fizetésére jelenleg megfelelő 1914. évbeli értékű korona nem áll rendelkezésre, azt át kell számítani a jelenleg közkötelező fizetési eszközre, vagyis 1927. jan. 1-ig úgynevezett «papirkoronára», ezen naptól kezdve pengőre. E mellett az értelmezés mellett szól az a körülmény, hogy a törvény fenthivatkozott szövege nem «pengő»-ben, hanem «pengőértékben» való fizetést rendel; e mellett szól az a körülmény is, hogy az utolsó mondatban hivatkozott «ezt az összeget» szavakat jogosabban lehet az előző mondatban említett «azt az összeget» szavakra vonatkoztatni, mint a pengőértékben fizetendő összegre, mert mind a két mondatnak logikai központja éppen az az összeg, mely a számítási művelet folytán előállott és amelynek átszámítására a törvényhely szabályt nyújtani kíván.

Ez az értelmezés azonban túltermészetes — tehát nem is lehet alapos — legalább a törvény hiteles magyarázóí szerint. A törvény nem azt akarta kimondani, amire parasztésszel is rájöhetünk volna, hanem egészen mást, t. i. vissza akarta csinálni azt a kedvezményt, amit a 3. §. második bekezdésében az igényjogosultaknak nyújtott, ahol kifejezetten elrendeli, hogy: 1. a békebeli (1914. évi) korona = 1 pengő. Tehát ugyanez a szabály áll itt is! Önként felvetődik a kérdés: ha a törvényhozó szükségesnek találta ezt az értékelést kifejezetten kiemelni a 3. §. második bekezdésében, akkor miért hagyta homályban ezt a szándékát a 4. §. utolsó bekezdésében? miért bízta a valódi akaratának kiderítését a második esetben a «hiteles» kommentátorokra?

«Ennek az álláspontnak a helyességét kétségtelenné teszi a javaslat tárgyalási anyaga is.»

Én nem tudom, micsoda tárgyalási anyag állhat még rendelkezésre, de egy feltétlenül bizonyos és ez az, hogy a törvényjavaslat tárgyalási anyagának az a része, amely hozzáférhető, t. i. a vegyes bizottság jelentése (lásd fentebb) és a nemzetgyűlés plenumának tárgyalása egyetlen szót sem tartalmaz, amely amellet kardoskodna, amit most imputálnak a törvényhozónak. De tovább megyek és azt állítom, hogy abban az esetben, ha tényleg bármily formában meg is nyilatkozott volna az a szándék a bizottsági tárgyalás folyamán, akkor az nem képviselhette a bizottság egészének meggyőződését, mert akkor ennek föltétlenül nyoma volna a bizottság jelentésében. Hisz csak nem tételezhető fel erről a tekintélyes testületről, hogy suba alatt akart volna oly rendelkezést a törvénybe csempészni, amely minden igényjogosult amúgy is szerény járandóságának további 16%-os leszállításával egyértelmű.

Tehát ne hivatkozzunk a javaslat «tárgyalási anyagára»!

De hivatkozzunk a józan észre, a méltányosságra és a törvényt magyarázatnak arra a kardinális tételére, amely szerint kétség vagy antinómia esetében a törvény szavait azoknak javára kell értelmezni, akiknek érdekében a törvényt hozták.

Józan észszel nem lehet feltételezni a törvényhozóról, hogy azt akarta volna dekretálni, hogy pl. 100-nak fele nem 50, hanem csak 42. Most arra lyukad ki az ellentétes törvényt magyarázat és ez számtani abszurdum.

De a méltányosság is amellet szól, hogy állást foglaljunk e törvényt magyarázat ellen. Gondoljuk meg, hogy a törvény úgysem nyújtott valami rózsás helyzetet az igényjogosultaknak. Gondoljuk meg, hogy különösen a most nyugdíjba vonuló tisztviselők kénytelenek lemondani a tíz éves gyorsabb tempójú fejlődésnek anyagi előnyeiről. És gondoljuk meg különösen azt, hogy az igényjogosultak még abban az esetben is bizonyos mértékben károsodnak, ha az 1914. évbeli értékű koronát egyenlőnek vesszük az úgynevezett «aranykoronával», mert gazdasági szakköreink tisztában vannak azzal, hogy az 1914. évben a koronának lényegesen nagyobb értéke volt, mint a 14,500-as szorzószámú úgynevezett «aranykorona»-nak. Tehát föltötte méltánytalan volna, ha — kellő megokolás és alap nélkül — az igényjogosultak járandóságát további 16%-al csorbítanók.

Ami végül a törvényt magyarázatnak említettem kardinális tételét illeti, e részben persze elsősorban arra a kérdésre kell megfellelnem; kinek vagy kiknek érdekében hozták voltaképpen ezt a törvényt?

Ebben a tekintetben be kell vallanom, hogy igen tekintélyes

oldalról az a vélemény hangzott el, hogy ezt a törvényt nem a nyugdíjasok, hanem a nyugdíj kiszolgáltatására kötelezett pénzintézetek érdekében hozták. E vélemény hallatára az ötlött eszembe, hogy: íme! éppen oly joggal azt is mondhatnók, hogy a büntető törvényeket nem az állami jogrend érdekében alkotják, hanem a bűnözők érdekében, hogy t. i. ezeket a büntetőbíróságok túlszígora ellen megvédjék. De eszembe jutott egy másik analogon. Régebben a gyári munkásság balesetbiztosítása még teljesen szabályozatlan lévén, igen kevés munkaadónak jutott eszébe az üzemi balesetek okozta kártétel ellen valamiképpen védekezni. Az idők multával azonban a bírói gyakorlatban kifejezésre jutott a veszélyes üzemek objektív felelősségének elve és a drákói ítéletektől megrémült munkaadók sürgetésére napvilágot látott az 1907 : XIX. tc. a gyári munkások betegség és baleset elleni biztosításáról. A jogfejlődés tehát körülbelül azonos azzal, amely a nyugdíjvalorizációs törvény megalkotásához vezetett. Ennek dacára sem a bírói gyakorlatban, sem a doktrínában nem találkoztam azzal a felfogással, mintha az említett 1907. évi XIX. tcikket a gyárosok érdekében hozták volna.

És ez természetesen is, ha a jogalkotás általános elveit vesszük szemügyre. *Elvileg* az volt a törvény alkotásának rúgója, hogy a nyugdíj vagy végellátás kiszolgáltatására kötelezetteket, akik eddig teljesen elzártak valami méltányos megoldás elől, tételes szabállyal kényszerítsék arra, hogy az igényjogosultaknak gazdaságilag számbavehető járandóságokat nyújtsanak. Hogy gyakorlatilag úgy festett a dolog, mintha a pénzintézetek a bírói gyakorlat túlszígora elől a törvényhozó védőszárnyai alá menekültek volna, az az elv felismerése után minket a valódi cél tekintetében meg nem téveszthet. Ezért merem állítani, hogy ezt (t. i. az 1926 : XVI.) törvényt is, amely kétségtelenül a törvényhozónak szociális elgondolásából eredt, az *igényjogosultaknak érdekében* hozták.

Ha pedig ez így van, akkor a famózus 4. §. utolsó bekezdését, ha annak valódi értelmére nézve bármi kétely volna, az igényjogosultak javára kell magyarázni. Ha pedig ennek a törvényhelynek szó szerinti értelme (ami de facto csak egyeseknek felfogásában gyökerezik) ellentétben áll a törvény alapgondolatával és egyéb fontosabb intézkedésével (antinómia), ebben az esetben azt az értelmet kell elfogadni, amely az igényjogosultaknak kedvez. Már fentebb volt alkalmam kimutatni, mi a törvénynek idevonatkozó alapgondolata és hogy ezzel áll ellentétben az a magyarázat, amely az arányszámot 16%-al csökkenti. De itt van a törvény 3. §-ának ötödik bekezdésében kifejezésre jutó az a szabály, hogy normális körülmények közt az arányszám nem szállhat 30% alá. Ha azt a magyarázatot: «1 korona = 1 pengő» elfogadjuk, akkor ez a törvényes minimum leszállana 25·2%-ra, sőt a 6. §. utolsó bekezdésének esetében az ott kontemplált végső minimum leszállana 10%-ról 8·4%-ra. Itt oly törvényes ellentéttekkel állunk szembe, amelyeket csupán az igényjogosultakat kedvező magyarázattal simíthatunk el.

Ez minden, amit álláspontom mellett felhozhatok. Értesülésem szerint ennek az álláspontnak kevés kilátása van érvényesülésre. A sikertelenség örök mondásával vigasztalódom:

«Dixi et salvavi animam meam!»

Dr. Schwicker Richárd.

Szerzői jogi védelemben részesülnek-e a rádió leadott írói művek?

Alig van szerzői jogi kérdés, mely az utóbbi két esztendőben nagyobb izgalomban tartotta volna a szakirodalmat, mint az, melyet címünkben felvetettünk.

A rádiónak sebes iramú fejlődése számos vitás kérdést vetett felszínre. Az érdekeltek anyagi és erkölcsi szempontjából talán a legfontosabbnak tekinthető e vitás kérdések komplexumából az, vajjon túrni tartozik-e az írói mű szerzője, hogy megkérdőzése és beleegyezése nélkül a rádióvállalatok írói művét a nagyközönség rendelkezésére bocsássák?

Nem csalódnunk, ha azt hisszük, hogy a forgalmi élet normális felfogása szerint gondolkodó ember, saját jogérzetének sugallatára hallgatva megdöbbenve fogja hallani, hogy ez a kérdés egyáltalán felmerülhetett. Az egyszerű kereskedőre, iparosra gondolunk, akinek minden lépését szigorú mérlegelés tárgyává teszi a tisztességtelen versenyről szóló törvény és akinek ma már ki-

finomult jogérzéke van ahhoz, hogy idegen érdektérületekre való jogellenes behatás nem maradhat megtorlás nélkül. Ugyanez az egyszerű kereskedő vagy iparos, csodálkozással fogja látni, hogy egész harcos táborra keletkezett a rádiótársaságok védelmezőinek, akik ügyes tollal, szellemesen, éles logikával szállottak síkra a szerzői jogok ellen és igyekeztek bizonyítani, hogy a szerzőnek a saját műve feletti rendelkezési joga a fennálló törvényes szabályozások szerint hiányos, miért is nem büntethető és kártérítésre nem szorítható a rádióvállalat akkor, ha az író művét leadóállomása útján a nagy tömegek számára hozzáférhetővé teszi.

Figyelemmel a rádiónak a német birodalom területén való elterjedtségére és arra, hogy ezek a társaságok a programjukba felvett művek leadása által nyilván fölöttébb tekintélyes jövedelemhez jutnak, az írói érdek is *anyagi szempontból* itt szenvedte a legnagyobb sérelmet. Könnyen érthető tehát, hogy a jogsérelmek iránt élesebben kifejlődött lelki reakción kívül, ez az anyagi ok is indokát szolgáltatva annak, hogy éppen Németországban léptek fel az írók hamarabb és erélyesebben a rádiótársaságok ellen, mint más országokban.

Hallottuk a nagy harci zajt, mely az egész 1925. év során Németországban a szakfolyóiratok hasábjain dúlt és hallottuk azokat a döntéseket, melyeket Poroszországban, Szászországban és Bajorországban az első- és másodbíróságok a szerzők javára hoztak.

A vita a körül forgott, hogy megvédelmezhető-e az írói mű szerzőjének azon joga, hogy rádión keresztül művét a nagyközönség csak az ő beleegyezésével élvezhesse, vagy olyan-e a meglevő jogszabályok struktúrája és szóhangzata, hogy a meglevő bajon csak új jogszabály alkotásával lehet segíteni, mert a törvényt magyarázatnak semmiféle módszere nem használ.

Az írói szervezetek két fejedelmi névvel vonultak harcba. Az egyik az osztrák Hugó v. Hoffmannsthal volt, aki a «A balga és a halál» című művének rádió történet leadását panaszolta és kártérítést igényelt, a másik Gerhardt Hauptmann volt, aki a «Hanneles Himmelfahrt» című legendájának leadása miatt panaszkodott.

Folyó évi május havában a német Reichsgericht is meghozta feszült várakozással fogadott ítéletét, mellyel a vitát az írók javára döntötte el.

Mielőtt a kérdést a magyar jog szempontjából vizsgálónk, nem lesz érdektelen a Reichsgericht álláspontjának indokait ismernünk, mert a német birodalmi és magyar törvények rokon szabályozása folytán ez az indoklás kevés eltéréssel a mi törvényes szabályozásunkra is alkalmazható.

Felperesek keresetüket több jogcímre alapították.

1. Mindenekelőtt azt vitatták, hogy az *általános személyiségi jogból* folyó jogelv az, hogy az író szellemi terméke fölött senki, az író — különösen az élő író — beleegyezése nélkül nem rendelkezhetik.

A felperesek által elfoglalt ezt az álláspontot sem az alsó-bíróságok, sem a Reichsgericht nem osztotta. A bíróságok kifejtik és ezt a Reichsgericht is elfogadja, hogy a német jogban olyan általános személyiségi jog, amely elvileg és korlátlanul kiterjedne az egyén szellemi alkotásának, vagy az egyénhez tartozó egyéb szellemi vagy erkölcsi jogoknak védelmére, nincsen. A személyiség jogát a német jog csak azon speciális rendelkezésekből, de csakis ezen rendelkezések keretein belül ismeri, amely rendelkezések a személyiség egy-egy külön erkölcsi, szellemi érdekét védik. Ilyen a névhez való jog, a sértetlen becsület joga, a saját képmáshoz való jog és ilyen, mondja a Reichsgericht, a szerzői jognak személyiségi jogot felölelő része. Olyan általános személyiségi jogot, melynél fogva a szerző saját művei fölött kizárólag rendelkezhetne, a német jog nem ismer, csak azokat az egyes rendelkezéseket ismeri, mely a szerzőnek saját szellemi terméke fölötti külön-külön jogosítványokat adja meg. A bíróság tehát csak akkor léphet közbe az író védelmére, ha megállapíthatja, hogy a szerzői jogról szóló speciális jogszabályoknak valamely meglevő rendelkezése megsértetett. Annál inkább helyezkedett erre a Reichsgericht, mert a német szerzői jogról szóló törvény 1. §-a az írói mű szerzőjének kifejezetten csak «nach Massgabe dieses Gesetzes» ad jogokat, vagyis csak annyiban, amennyiben a törvény a szerzőnek jogosítványait egyenként felsorolja. Hivatkozik ezen a ponton a német legfelsőbb bíróság ítélete a német törvény javaslatának indoklására is, melyben az *általános szerzői jogi védelem* elvét azzal hárította el a német törvényhozás, hogy «nincs gyakorlati szüksége olyan rendelkezés-

nek, melynek segítségével a szerző általánosan és kizáróan rendelkezessék műve felett.)

2. Felperesek azért is kérték a szerzői jogi bitorlás megállapítását és alperesnek kártérítésre való kötelezését, mert a német szerzői jogi törvény 11. §-ában lefektetett, a *többszörözésre és üzletszerű terjesztésre irányuló jogok ellen vétett*.

A német szerzői jogi irodalom igen kiváló művelői foglalták el azt az álláspontot, hogy a rádión történt leadás tulajdonképpen *többszörözés*. Egy másik nagyon jelentős csoportja a jogi irodalom művelőinek azt az álláspontot foglalta el, hogy a rádió-vállalat nem *többszörözi*, hanem *üzletszerűen terjeszti* a szerző írói termékét.

Sem az alsóbíróságok, sem a Reichsgericht nem fogadták el a felpereseknek azon álláspontját, hogy a rádióvállalat az írói művet «többszörözi». Nem fogadja el ugyan minden részletében a Reichsgericht a fellebbezési bíróság álláspontját a többszörözés fogalmának magyarázatára nézve, nagyjában azonban hozzájárul ahhoz a fogalom meghatározáshoz, hogy «többszörözés» alatt azon eljárás értendő, amely által egymáshoz hasonló alakban, de nagyobb számban, valamely dolog vagy valamely szellemi termék külső megjelenési formája, az eredetihez hasonlóan utánoztatik, vagyis testi dolgok állíttatnak elő, melyek a művet érkeinkkel való felfogás céljaira testesítik meg. A jelen esetben ilyen testi dolgoknak előállítását a bíróságok nem állapították meg, mert nem fogadták el a felperes azon álláspontját, hogy a beszéd által előidézett elektromos hullámzások, melyek a hallgató számára az észleletet közvetítik, a testi tárgyakkal egyenlő szempontok alapján bírálhatók el. Már csak azért sem — mondja a Reichsgericht — mert nagy távolságra és korlátlan számú hallgató javára hatnak.

Ellenben elfogadták az alsóbíróságok és a Reichsgericht is a felpereseknek azon álláspontját, hogy a rádiótársaság az írói mű leadása által *megsértette a törvény azon rendelkezését, mely szerint «az üzletszerű terjesztés» joga kizárólag a szerzőé*.

A német legfelsőbb bíróság ítélete a «terjesztés» fogalmának a szóbanforgó tényállásra való alkalmazásánál az alábbiakból indul ki. (Közljük az ide vonatkozó indokolást szövezerint.)

«Valamely törvény kifejezőmódját óhatatlanul a törvényszerkesztők gondolatvilága befolyásolja. Bárhogyan törekszenek is arra, hogy a jogszabályok lehetőleg általános érvényű tételekben nyerjenek alakot, mégis a szövegezésnél és a szavak megválasztásánál többé-kevésbé azok a lényegesebb esetek és példák befolyásolják őket, melyeket szemük előtt tartottak, vagy melyekre gondolataikat irányították. Ebből magyarázható például a szerzői jogról szóló törvényben és a kiadói jogról szóló törvényben a «mű» (Werk) szónak ingadozó értelme és egyenlőtlen, néha kétes alkalmazása. Kivételesen fedi csak ez a szó a szellemi terméknek külső beszédjel által felismerhető azon képét, mely szerint a szellemi tevékenység eredménye jelentkezik. Gyakrabban jelenti a «mű» (Werk) szó a szellemi termék *megjelenési formáját*, azt a *műpéldányt* (Werkexemplar), a könyvnek vagy más írói műnek fajlagos többszörözött példányát. Ha tehát a törvény szavainak szövegezésénél mindazon esetekben, melyekben a «mű»-ről történt rendelkezés; ezt a kézzelfogható műpéldányt, mint annak rendszerinti megjelenési formáját tartották szem előtt, akkor nyilvánvaló, hogy ugyanez a meggondolás adta alapját és színét nemcsak a «többszörözés» szónak, hanem a «terjesztési, terjesztés» (verbreiten, Verbreitung) szavak is leginkább olyan kapcsolatban használtattak, amely kapcsolat az egyes többszörözött példányok forgalombahelyezésének gondolatától, szabályszerint tehát, az írói mű nyomtatott példányától nyerte eredetét.

Miként a törvény szövegének szerkesztői, éppen úgy a törvénynek magyarázói és alkalmazói, saját koruk hírközlítő technikájának hatása alatt attól a gondolattól voltak befolyásolva, hogy valamely írói mű terjesztése ilyen nyomtatott műpéldányok elterjesztése útján történik rendszerint. «Elterjesztés» alatt a tudomány és bíraskodás azt a tevékenységet értette, amely által ilyen példányok a készítőktől különböző, más személyek számára hozzáférhetővé váltak. Ezen fogalom meghatározás érdekében a törvényjavaslat indokolásának egy mondatára hivatkozhattak: «terjesztésnek, az eddigi törvény szóhasználatával azonos módon, valamely *példánynak* átengedését kell érteni, nem pedig egyedül a mű tartalmának puszta közlését, (az írói mű felolvasását, a zenei mű előadását.)»

Minél gyorsabban és minél hatályosabban módosul azonban a forgalmi élet, annival kevésbé alkalmas az *olyan indoklás* a törvénymagyarázat kisegítő eszközének, *amely ezen változások ideje előtt keletkezett*. Csak a tekintetben adhat az ilyen indoklás később — amennyiben ennek egyáltalán értéke van — felvilágosítást, hogy a törvény keletkezésének idejében és viszonyai mellett, magának a törvénynek vagy bizonyos rendelkezéseinek, *mi volt a célja*. Az indoklás által is igazolt, de nélküle is világosan felismerhető célja és alapgondolata a törvénynek az, hogy valamely írói mű szerzőjének — néhány határozottan megállapított és szabályozott korlátozástól eltekintve — *biztosítsa feltétlenül művének teljes gazdasági kiaknázását*. Mikor a szerzői jogról szóló törvény keletkezett, rádió még nem volt. A terjesztés fogalmának szűkítését célzó adatok oly időből származnak, melyben a drótnélküli távbeszélés útján való átvitel ismeretlen volt, vagy legalább is nem fejlődött a mai helyzet nivójára. Ha ilyen technikai újításra és annak mélyreható következményeire gondolhattak volna, kétségtelenül tágabb fogalmazásban alkalmazták volna a «terjesztés» fogalmát. Mert sem a törvénykifejezés, sem pedig az általános szóhasználat nem volt kényszerítő hatással arra — amint azt a fellebbezési bíróság helyesen emelte ki — hogy ilyen szűk fogalmi elhatárolással éljenek, ezt azonban az akkori hírforgalom technikája mellett feltétlenül elégségesnek kellett tekinteni.

(Folyt. köv.)

Dr. Palágyi Róbert.

Az okirati kényszerről szóló törvényjavaslathoz.

Az okirati kényszerről szóló törvényjavaslathoz a következő észrevételeim volnának.

A 2. §. 2. bek. következő szövegezése aggályos: «Ha . . . bármelyik fél, akár a szerződési okiratban kikötötte, akár azon kívül, de az okirat aláírása előtt a másik féllel szemben szóval vagy írásban *kijelentette*, hogy a feleknek valamely ilyen pontra is meg kell állapodniuk, akkor hacsak a kikötésnek vagy a kijelentésnek tartalmából vagy az eset körülményeiből más nem következik, a szerződést ily megállapodás nélkül egyelőre csak feltételeken megkötöttnek kell tekinteni» stb.

Előzetes egyoldalú kijelentés eszerint elegendő volna azon jogügylet feltételeessége megállapítására és ekkép meghiusítására, amely jogügylet pedig törvényszabta írásbeli alakba foglaltatott. Ez az okirattal szemben jogbizonytalanságot és bonyodalmakat szül.

Könnyen megtörténhetik, hogy egy ily egyoldalú kijelentés bizonyítása sikerült, míg a tárgyalások későbbi folyamán a felek ellenkező kijelentésének bizonyítása pedig nehézségekbe ütközik.

Ekkép sohasem lehet majd tudni, mikor lehet sarkaiból kiforgatni valamely törvényszabta írásbeli alakban létrejött jogügyletet egy előzetes egyoldalú kijelentés bizonyítása útján, ami pedig később tárgyalanná vált. Ezen fenyegető bizonytalanság szükségessé teszi, hogy az okiratokba ilyenféle záradék vétessék fel: «Más kikötést, mint ami ezen okiratban foglaltatik, vagy annak rendelkezéseiből okszerűen következik, a felek nem tettek.»

Azt hiszem nem elég az előzetes egyoldalú kijelentés az okiratba foglalt jogügylet fenti módon való megdöntésére, hanem csak a felek előző, vagy egyidejű oly megállapodása, amely az okirat tartalmával nem ellenkezik.

A 3. §. ut. bekezdésében rendelkezni kellene arról is, hogy a szerződésre megszabott alak szükséges-e a szerződés felbontására irányuló megállapodásra is vagy nem.

A 4. §. 1. bek. ellentmondásban van a 2. bekezdéssel. Az 1. bek. szerint a szerződési okiratot csak a terhet vagy kötelezettséget vállaló félnek kell aláírni, a 2. bekezdés szerint pedig mindkét félnek alá kell írnia ugyanazt az okiratot.

A 11. §. 1. ut. bek. a gyakorlatban sok zavart fog okozni.

A házastársak és jegyesek között nem megfelelő alakban kötött szerződést a teljesítéssel érvényesnek kellene elismerni az 1. §. 2. bek. általános szabálya szerint. A javaslat ellenkező rendelkezése sok végleg elintézett családi ügy megbolygatására és perpatvarokra vezet még a házasfelek halála után is, minthogy az ügylet semmiségére harmadik személyek is hivatkozhatnak. Ez a bekezdés elhagyandó volna.

Kiemelendők a javaslat és a kereskedelmi törvény közötti következő eltérések. A javaslat 15. §-ából az folyik, hogy míg

kereskedelmi ügyletből folyó kötelezettségért való kezességvállaláshoz (9. §. 11. pont) valamint kereskedelmi ügyletből folyólag teljesített szolgáltatások elvesztésének a hitelező javára kikötéséhez (az adós kötelezettsége vétkes vagy nem kellő teljesítése esete 9. §. 10. pont) elegendő a szóbeli kikötés, vagy írásbeli kikötés esetén elég, ha csak a kötelezett fél írja alá az írást, addig ha az ilyen ügylet nem kereskedelmi ügylet, akkor a javaslat szerint annak írásba foglalása szükséges, sőt a szerződési okiratot mindkét szerződő félnek alá kell írnia, (vagy kézjeggyel ellátnia) és a másik félnek szánt példány aláírása (kézjeggyel ellátása) az egyik fél által csak akkor elegendő, ha a szerződési okirat több példányban állítottatott ki.

Dr. Ujlaki Géza.

Az okirati kényszerről szóló törvényjavaslat.

— A Budapesti Ügyvédi Kamara észrevételei.* —

Helytelen a 3. §. azon rendelkezése is, hogy «az esetre, ha a felek az okiratba fel nem vett megállapodás nélkül az ügyletet meg nem kötötték volna, az egész szerződés semmis».

Nem-e logikusabb, hogy az olyan szóbeli megállapodás érvényes, amelyet a felek az okirat kiállításakor azzal szemben is fenn akartak tartani?

Egyáltalán mi szükség volt arra, hogy a javaslat 3. §-át ily homályosan és helytelenül szövegezzék meg, amikor a törvényjavaslat e szakaszának intenciója a polgári törvénykönyv javaslatának (képviselőházi különbizottsági szöveg) 744. §-ában kristálytiszta van megszövegezve a következő módon:

«Ha a szerződés okiratba van foglalva, az abba fel nem vett korábbi vagy egyidejű szóbeli megállapodás csak annyiban hatályos, amennyiben az okirat értelmezésére szolgál vagy amennyiben a felek azt az okirat kiállításakor azzal szemben is fenn akarták tartani».

A 3. §. harmadik bekezdését teljesen kihagyandónak véleményezzük, mert az magától értetődik, hogy ahol az írásbeli szerződés érvényességi kellék, ott annak módosítása és kiegészítése is csak írásbafoglalása esetén érvényes. Éppúgy felesleges törvényben kifejezni, hogy önálló szerződésre, mint az elengedésre vagy a lemondásra az erre szabott alak az irányadó.

Nem osztjuk azonfelül a javaslat jogi állásfoglalását, mely szerint a teljesítésre szabott halasztás önálló szerződés volna.

4. §-hoz.

A kézjeggyel ellátott szerződések esetében sérelmezzük, hogy a kézjegy hitelesítésére ne legyen feljogosítva közjegyző és bíróságon kívül kamarailag bejegyzett ügyvéd is.

5. §-hoz.

Ezen szakasz értelme és célja homályos, amely homályosság onnan ered, hogy a polgári törvénykönyvtervezet (képviselőházi bizottsági szöveg) 742. és 743. §-ainak egymással kapcsolatos rendelkezéseivel szemben a javaslat csak a polgári törvénykönyvtervezet 743. §-ának rendelkezését vette át? 742. §-át pedig kihagyta.

Nem tartjuk helyesnek, hogy ott, ahol a törvény nem közokiratba foglalást ír elő érvényességi kellék gyanánt, hanem csak az írásbafoglalást, a szerződés ne legyen megköthető írásbeli ajánlat és annak írásbeli elfogadása útján, illetve levél és táviratváltás útján, úgy mint ezt a polgári törvénykönyv javaslatának 742. §-a szabályozza.

A 6. és 7. §-okhoz

nincs észrevételünk.

8. §-hoz.

Aggályosnak tartjuk a meghatalmazás alaki hiányának pótlását az ügylet «bármely alakban» való utólagos jóváhagyásának megengedése által, mert nincs akadálya annak, hogy oly ügyleteknél, amelyek érvényességéhez okirat szükséges, a meghatalmazás alaki hiánya utólag írásban ne pótolassék.

9. §-hoz.

A 3. ponthoz a következő észrevételeket terjesztjük elő:

Ingatlanokra vonatkozó haszonbérleti szerződéseknél nem a haszonbérlet tárgyának térfogatát tartjuk fontosnak az írásbeli

ség mint érvényességi kellék szempontjából, hanem a haszonbérlet tartamát, valamint azt a megállapodást is, hogy a felek a meghatározott időre való felmondást kizárják. S ugyanezen két körülmény hasonló fontossággal bír az ingatlanra vonatkozó bérletnél is.

Mi tehát a törvényjavaslat 9. §-ának 3. pontja helyett azt javasoljuk, hogy *okirati kényszernek legyen alávetve bármint ingallanra vonatkozó, egy évnél hosszabb időre terjedő bérleti vagy haszonbérleti szerződés, valamint az ingatlan bérletére vagy haszonbérletére vonatkozó oly megállapodás, mellyel a bérlet felmondását bizonyos időre kizárták.*

A 9. §-nál megfontolandónak tartjuk végül. nem kellene-e bármilyen nemű ügyletet, amelynek tárgya bizonyos értéket — például 10,000 pengőt — meghalad, okirati kényszer alá vonni.

10. §-hoz.

A közjegyzői hitelesítésből, illetve kamarailag bejegyzett ügyvéd ellenjegyzéséből álló érvényességi kelléket kiterjesztendőnek tartjuk a törvényjavaslat 9. §-ának 2. és 3. pontjaiban felsorolt szerződésekre is, a 2. pontra nézve azért, mert enélkül a telekönyvek megbízhatósága nem biztosítható és a zágraszat ki nem írható,

a 3. pontra nézve azért, mert az ingatlanra vonatkozó bérleti és haszonbérleti szerződések szakszerű elkészítése teljes jogismeretet és a joggyakorlatban való jártasságot igényel.

11. §-hoz.

Ezen szakaszt teljesen kihagyandónak véleményezzük két oknál fogva:

Az I. 1—3. pont alatti rendelkezéseket egyrészt azért, mert az 1886: VII. tc. 22. és 23. §-ai a gyakorlatban teljesen beváltak és annyira átmentek a jogélet vérkeringésébe, hogy ezen szakaszoknak új rendelkezéssel való helyettesítése esetében szükségtelenül zökkentést jelentene a jogéletben.

Másrészt azért, mert a javaslat 10. §-ában foglalt taxatív felsorolását sem tartjuk kimerítőnek, s sokkal helyesebbnek tartjuk a közjegyzői kényszer alá eső ügyleteknek a közjegyzői novellában foglalt általános megjelölését.

Ezen észrevételünk elfogadása esetében természetesen kihagyandó a javaslatból a 12. §-nak 2. bekezdése, amely a közjegyzői novellának általunk fenntartandónak véleményezett 22. és 23. §-ait hatályon kívül helyezi.

A II. 1—6. alatti rendelkezéseket pedig azért tartjuk kihagyandóknak, mert az ezen pontokban felsorolt ügyletek egyike sem olyan közérdekű ügylet, amelyre a legteljesebb jogbiztonságot nem biztosítaná a közjegyzői hitelesítés, illetve ügyvédi ellenjegyzés melletti magánokirati kényszer.

Javasoljuk tehát, hogy a 11. §. II. 1—6. alatti okiratok a 9. §-ban felsoroltak közé vétessenek fel s a 10. §. olyképp egészítsék ki, hogy az itt szóban levő (II. §. II. 1—6. alatt felsorolt) ügyletekről szóló okiratok érvényességéhez szükséges legyen, hogy azokat közjegyző hitelesítse vagy kamarában bejegyzett ügyvéd ellenjegyezze.

13. §-hoz.*

Mint már általános észrevételeinkben is hangoztattuk, a kir. közjegyzőknek magánokiratok felvételére való feljogosítását mi a

* Ezen felterjesztés beadása után az ügyvédi kar és a közjegyzői kar vezetői összeültek és megkísérelték, hogy igényeiket összeegyeztessék oly módon, hogy a két testvérkar között az összeközös elkerülhető legyen. A kísérlet sikerült és a két kamara között megállapodás jött létre, mely szerint közösen kérik a miniszteriumtól a javaslat 13. §-ának következő átszövegezését:

«A kir. közjegyzőkről szóló 1874: XXXV. tc. 58. §-a akként módosul, hogy a kir. közjegyző a felek kérelmére magánokiratot is készíthet, ha a közjegyzői okirat felvétele a felek személyes jelenlétének vagy a törvényben előírt szabályszerű meghatalmazásának hiánya miatt nem lehetséges, vagy ha a felek a kir. közjegyzőhöz a 10. §. értelmében hitelesítés végett készen magukkal hozott nem ügyvéd által szerkesztett magánokirat helyett ennek hiányaira való tekintettel új magánokirat készítését kívánják. A magánokiratok készítéseért járó díjakat az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg.»

Ezt a közösen megállapított szöveget a két kamara közös küldöttsége fogja átadni az igazságügyminiszternek, mihelyt szabadságáról a miniszter hazaérkezik.

* Bef. közl. — Az előbbi közl. I. a 17. számban.

legnagyobb fokban ügyvédi sérelemnek tekintjük, amely egyenesen azt célozza, hogy az ügyvédségnek amúgy is felette szomorú gazdasági helyzetét katasztrófális módon aláássa.

Ezen szakasz ugyanis nem jelent mást, mint azt, hogy az ügyvédek perenkívüli gyakorlatát a közjegyzők részére kisajátítsa, anélkül, hogy ezzel szemben a közjegyzői hatáskör, bármilyen részét az ügyvédi funkciók számára felszabadítaná.

Amikor a közjegyzői törvényt megalkották, annak kardinálisabb elvi rendelkezését annak 58. §-a képezte.

A törvényhozás kifejezetten elválasztani akarta a közjegyzőnek közhitelességű funkcióit a jogi magángyakorlat versenytől, amely utóbbtól a törvény a közjegyzőt helyesen távol akarta tartani.

A törvényhozás az 1874:XXXV. tc. 58. §-ának rendelkezésével azt az akaratát fejezte ki, hogy a közjegyző működése a közhitelesség szigorú korlátai között maradjon, hogy megóvja a közjegyzőket azon veszélyektől, amelyeknek kútforrását a nem közhiteles működés képezi.

A magánokirat szerkesztésének megengedhetősége a közjegyző részéről a felek szempontjából is veszélyes, mert a közjegyző nem lévén jogosítva feleket perben képviselni, a magánokiratról eredő perek esetében a fél nem részesülhetne abban a jogsegélyben, amelyet azon ügyvéd részéről vehet igénybe, aki az ügylet létesítésénél közreműködött, a felek szándékát és akaratát ismerte s annak a perben érvényt szerezhet ügyvédi funkciójának keretében.

A *leghatározottabban kell tehát tiltakoznunk az ellen, hogy a közjegyzői intézmény ezen alappető rendelkezése és tilalma öletszerűen átlukasztassék.* Csakis, ha az ügyvédi és a közjegyzői rendtartás egész anyaga megreformáltatik és ezen két jogász szakfoglalkozás hatásköre a gyakorlati élet követelményei szerint *egész terjedelmében* átcsoportosítottatik, vagyis, ha az ügyvédi kar közjegyzői funkciókkal is felruháztatik, lehetne szó az 1874. évi XXXV. tc. 58. §-ában foglalt tilalom megszüntetéséről.

Szemle.

— **A monizmust,** mint világnézetet Häckel népszerűsítette, de bizonyára ő sem remélhette, hogy az valamikor még a magyar igazságszolgáltatás politikájában is érvényesülni fog. Legalább is nem oly értelemben, hogy a járásbíró-ság teste és lelke egyetlen bíró személyében egyesüljön. Azt olvassuk a *tapolcai*, tizenhéttagú ügyvédi karnak a miniszterelnökhöz intézett jankiáltásában, amelyet «Járásbíró-ságunk összeomlása» címmel a Tapolcai Lapok közöl, hogy ott békében öt bíró működött, ma csak *egyetlenegy*. A járásbíró-ság elnöke az év eleje óta beteg, helyettese nincs, a másik járásbíró munkája megörölte s halálba kergette, állását pedig azóta sem töltötték be. Végrehajtási kérvények elintézetlensége a követelések zálogjogi biztosítását hiúsítja meg, telekkönyvi darabok több mint félt év óta nem kerülnek kiadásra, a forgalom állandóan nő. Mindez valóban úgy hangzik, mint az S. O. S. jelzés a sülyedő hajóról. Nem először hangzik el, mert az ügyvédi kar, miként az lojális testülethez illik, már előbb szolgálati úton az igazságügyminiszterhez fordult. Derék kollégáink bizonyára nem tudták, hogy az igazságügyminiszter már több mint egy éve, eredménytelenül, fáradozik a budapesti táblai elnöki állás betöltésén s így igazán nem jut ideje, hogy a tapolcai járásbíró-sághoz nevezzen ki vagy helyezzen át bírót. Nyilván azt sem tudják, hogy a *monisztikus járásbíró-ság* az igazságügyi reformprogramnak átgondolt része. Hisz alig néhány hete — július 15-iki számunkban — referáltunk e program megvalósításáról a *tiszafüredi* járásbíró-ságnál. Ezért hihették a tájékozatlan tapolcai ügyvédek, hogy az igazságügyminiszter elnézte panaszkodatát s ezért fordulnak most a miniszterelnökhöz, akiben a Tapolcai Lapok szerint «csonka hazánk felépítőjét tiszteljük». Nyilvánvaló, hogy a monisztikus járásbíró-sági rendszer az ú. n. leépítési akcióval függ össze s mi, sajnos, nem vagyunk abban a helyzetben, hogy csonka hazánk leépítőjét annyira tiszteljük, mint amennyire a Tapolcai

Lapok a «felépítőt» tisztelik. *Börne* jegyzi meg párizsi leveleiben, egy duodec állam miniszterelnökről, hogy bátran áttörte az anciennitás rendszerét, csak az a baj, hogy rossz helyen törte át, midőn fiatal miniszteri tanácsosokat és öreg balletáncosnőket alkalmazott. Hasonló tévedés csúszott be a mi leépítési rendszerünkbe, amelynek jellemző tulajdonsága, hogy miniszteri és államtitkári rangba sorozott tisztviselőket, milliárdos fizetésű követeket épít fel a leépített járásbírák és kezelő tisztviselők helyébe. Pedig felsőbb matézis nélkül is kiszámítható, hogy a londoni vagy washingtoni követ fizetéséből körülbelül húsz, a brüsszeli követ díjazásából tíz járásbíró javadalmazása telne ki. Figyelembe véve, hogy Ausztriának Belgium és Hollandia számára csak egy főkonzula van, túlzás nélkül állítható, hogy pl. a belgiumi magyar követ könnyebben volna nélkülözhető, mint a tapolcai második járásbíró. Viszont a kormány nehezebben nélkülözné a követi állásokat betöltő főurak, mint a ki nem nevezett tapolcai járásbíró támogatását. Ezért tehát kevés a remény, hogy a miniszterelnök Marconi állomása fölfogja a tapolcai ügyvédek gyenge áramú S. O. S. jelzését.

— **Az ügyvédi kar több sérelme** került szóba a budapesti Ügyvédi Kamara első őszi választmányi ülésén. Egyik, egyelőre csak szórványosan előforduló, de kirívó sérelem az, ahogy a bíróságok az É. t. 18. §-át kezelik. A képviselőház igazságügyi bizottsága annakidején az ügyvédi kar érdekében egészítette ki ezt a §-t a mai utolsó bekezdésével, mely szerint a megítélt perkoltség az ügyvéd kezéhez fizetendő. A §. szövege szerint a megítélt költség nem illeti meg az ügyvédet, csak a kezéhez kell a fizetést teljesíteni és harmadik személyekkel szemben «elsőbbségi jog» van. Ez a szabályozás igen szerencsétlenné bizonyult. A Kamarához érkező panaszok szerint ismételt előfordult, hogy a két peres fél az ügyvéd háta mögött egyességet kötött úgy, hogy a pernyertes fél, (akinek vagyontalansága miatt a perkoltség be nem hajtható) a fellebbezési, vagy felülvizsgálati eljárásban a keresettől eláll. Az É. t. 18. §-a tehát nem védi kellően az ügyvédet, ellenben a bíróságok újabbán ezt a §-t az ügyvédi kar ellen fordítják a törvényhozó intenciójának teljes figyelmen kívül hagyásával. Ismételt előfordult ugyanis, hogy az elsőfokú, végrehajtható ítélet alapján alperes fizetést eszközölt felperesi ügyvéd kezéhez. A másodfokú megváltoztató ítélet után alperesek a felperesi ügyvédet saját személyében perelték a költségek erejéig, természetesen oly esetekben, midőn a felperes elleni viszvégrehajítás eredménytelen vagy kilátástalan volt. Több esetben az elsőfokú bíróság az É. t. 18. §. utolsó bekezdésére hivatkozással kötelezte az ügyvédet saját személyében a költségek visszafizetésére. Az ítéletek pedig nem kerülhettek a fellebbezési bíróság elé, mint-hogy a fellebbezési értékhátart a per tárgya el nem érte. Ezek a döntések az É. t. 18. §-ának szavaiba és szellemébe ütköznek. Mint-hogy az É. t. 18. §. többi része sem vált be, az ügyvédi kar évek óta sürgeti ennek a szerencsétlen §-nak reformját.

— **Dr. Szegő Izó: A tisztességtelen verseny.** (1923. évi V. tcikk magyarázata.) II. kiadás. Ára 3 pengő. Alig telt el két év a törvény életbelépte óta s szerző az akkor megjelent munkája új kiadásában összegyűjtötte úgy a rendes bíróságoknak, mint a kamarai választott bíróságnak, mint pedig a kamarai jurynek határozatait s ezzel a gyakorlattal bővítette a munka I. kiadását. Tekintettel arra, hogy éppen a törvény hatályának kezdetén voltak ezek a fórumok nehezebb feladat elé állítva, eddigi gyakorlatuk mintegy iránymutató a jövőre, a törvénynek ily magyarázatos kiadása szükségét pótol s azt nemcsak a jogász, hanem az üzletvilág is hasznosan forgathatja.

— **Angol bűnügyi főtárgyalásokból.** Az angol büntető igazságszolgáltatás emlékezetes nagy bírái, az u. n. «grant judge»-ök sorában találkozunk Justice Henry *Hawkins* nevével, aki különösen sokat elnökölt az Old Bailey-ben tartott bűnügyi főtárgyalásokon. Ezek a törvényszéki tárgyalások mindig nagy érdeklődést keltő lefolyásúak voltak s Hawkinsról köztudomású volt, hogy kitűnően vezette azokat. Ámbátor azt mondják róla, hogy egy-egy fontosabb bűnügyben már a tárgyalás elején kialakult a végleges véleménye, amelytől aztán, bármi történt is, nem tárgított.

Ilyen határozott korai vélemény volt a vádlott bűnössége mellett abban a nagyszabású bűnperben is, melyben jobb társadalmi

állásban levő két férfi és két nő szerepelt vádlottként ama vád alapján, hogy egy nőt halálra éheztek. A bűnügy főtárgyalását oly rendkívüli érdeklődés kísérte, hogy — miként Charles Kingston feljegyezte, — az emberek ezrei táboroztak az Old Bailey épülete előtt egészen éjfélig, «hogy ujjongjanak a verdikt felett és tüntessenek a bíró dicsőségére.»

A főtárgyalást Hawkins bíró mindvégig meszerien vezette és természetesen a saját meggyőződése szerint irányította. A jury verdiktje alapján éjfélikor szinte boldogan hirdette ki a halálos ítéletet.

Ez azonban a közvéleményt egyáltalán nem nyugtatta meg. Kevés bűnügy vert még fel akkora port az ítélkezés után, mint ez. Úgy a színpadokon, mint a napisajtóban hatalmas vita keletkezett a vádlottak bűnössége vagy ártatlansága kérdésében s a többség ez utóbbi álláspont mellett kardoskodott, melynél különösen Charles Reade, a nagy angol regényíró vitte a vezető szerepet. Azonkívül több száz neves orvos aláírásával memorandumot nyújtottak be a belügyminiszterhez, melyben azt igyekeztek kimutatni, hogy a bűnügy áldozataként szereplő Harriett Staunton nem éheztetéstől halt meg. Az erőteljes agitáció következtében aztán valamennyi vádlott kegyelmet kapott.

★

Ez esetről bíróról volt szó, most pedig lássunk egy neves védőügyvédet, aki szokatlanul leleményes módon mentette meg «védencét a súlyos ítélettől. Ugyancsak az Old Bailey-ben tárgyalta a híres angol bíró: Sir William Grantham azt a bűnügyet, melynek egy szép asszony volt a vádlottja ama súlyos vád alapján, hogy férjét a saját kezeivel készített mérgezett kaláccsal megölte. A nyomozás során a rendőrség a kalács megmaradt nagyobbik részét lefoglalta s ez bűnjelként ott volt a főtárgyalás alatt az elnöklő Grantham előtt. Ettől eltekintve, a vád bizonyítékai nem voltak valami erősek s a szép vádlott védője, egy közismert londoni ügyvéd, ezeket is halomra akarta dönteni ama kijelentésével, hogy a bűnjelként szereplő kalács, melyből az áldozat evett, egyáltalán meg sincs mérgező. S hogy e kijelentésének kellő érvényt is szerezzen, már ajánlkozott is, hogy egy darabot ő maga rögtön el is fogyaszt a megmérgezettnek állított kalácsból.

Ezt meg is tette s védőbeszéde közben egy darabot letört a bűnjelből és tétozás nélkül megette. A törvényszék, esküdtek és a nagyszámú hallgatóság feszült figyelemmel várta a következő megnyilvánulást. A védő folytatta beszédét, de csakhamar egy szolga jött be egy levéllel, melyben tudatják az ügyvéddel, hogy édesanyja veszedelmesen megbetegedett.

A védő rögtön engedélyt kért és kapott az elnöktől, hogy a szomszéd terembe távozhassék a szükséges intézkedések megtétele végett. Néhány perc múlva visszatért az ügyvéd s mintha mi sem történt volna, tovább folytatta és be is fejezte védőbeszédét. Semmi legkisebb baja sem lett, ami aztán oly jelentékeny hatással volt az esküdtekre, hogy verdiktjükben egyhangúan «nem»-mel szavaztak. A vádlott asszonyt nyomban fel is mentették.

Valójában pedig úgy állt a dolog, hogy az egész levél-epizódus előzetesen maga a védőügyvéd rendezte így, hogy ennek révén a kalács megevése után félbeszakíthassa beszédét és távozhasson a főtárgyalási teremből, míg künn aztán első dolga volt ellenmérget és hánytatókat venni be. A «fogás» mindenestre sikerült.

Zsoldos Benő.

Inhalt. Dr. A. Almási Kurialrichter: Theoretische und praktische Ausbildung der Rechtspraktikanten. — Dr. R. Schwicker Senatspräsident am Gerichtshof: Irrwege der Gesetzesauslegung. — Dr. R. Palágyi Rechtsanwalt: Stehen die durch Rundfunk verbreiteten Schriftwerke unter dem Schutze des Urheberrechtes? — Dr. G. Ujlaki Rechtsanwalt: Gesetzentwurf über den Urkundenzwang. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Másfél éves jelölti gyakorlattal, perfekt gyors- és gépiró fiatal ügyvédjelölt keres azonnal elfoglalható állást. Címe: kiadói hivatalban. 144

Existenciát nyújtó vidéki irodát átvenne, társulna nő ügyvéd. Címet kiadói hivatal továbbít. 189

Dr. FISCHER ARTUR hites tolmács irodája

V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkel szemben.) Telefon: L. 963-60.

Vállal bármily idegen nyelvű fordítást, egyszerű és hiteles alakban. 161

„GLOBUS“¹⁶² diktáló- és sokszorosító iroda

V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkel szemben.) Telefon: L. 963-60.

Diktálás gépbe. Kényszerregyeztési beadványok, végzések stb. azonnal sokszorosíthatnak.

Minden ügyvédnek nélkülözhetetlen kézikönyv!

A TISZTESSÉGTelen VERSENY

(Az 1923. évi V. t.-c. magyarázata.)

Írta dr. SZEGŐ IZSÓ, budapesti ügyvéd.

Teljesen átdolgozott és a legújabb bírói gyakorlattal kiegészített második kiadás. Ára 3 pengő.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Most jelent meg!

A valorizációs törvények első füzeté!

A magánalkalmazottak nyugdíjának,
özvegyeik és árvaik ellátási járandóságának
átértékeléséről szóló

1926. ÉVI XVI. TÖRVÉNYCIKK

Összeállította és a nemzetgyűlési tárgyalások alapján jegyzetekkel ellátta

dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Ára 1.20 pengő, 15,000 korona

Negyedik kiadásban megjelent!

Az alkalmazottak szolgálati jogviszonyairól szóló

ANYAGI JOGSZABÁLYOK TANA,

különös tekintettel a bírói gyakorlatra

Írta dr. SCHWARTZ TIBOR,

a munkaügyi szakcsoportba beosztott kir. járásbíró

Ára 3.— pengő, 37,500 korona

Megrendelhetők minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,

VI., Andrassy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Vargha Ferenc kir. koronaügyész: Hazafiság és bűnösség. — Dr. Teller Miksa budapesti ügyvéd: Az okirati kényszerrel szóló törvényjavaslat. — Dr. Palágyi Róbert budapesti ügyvéd: Szerzői jogi védelemben részesülnek-e a rádió leadott írói művek? — Dr. Dombóváry Géza budapesti ügyvéd: A nyomozólevélnek az 1919-i ügy nevezett Friedrich-féle rendelet alapján való kibocsátása félbeszakasztja-e az elévülést? — Dr. Szende Péter Pál budapesti ügyvéd: Jogirodalom: Bozóky Géza: Magyar Váltójog. — Szemle.

Melléklet: Közigazgatási és pénzügyi jogi Döntvénytár. XVIII. köt. 3. ív.

Hazafiság és bűnösség.

— Részlet Vargha Ferenc koronaügyésznek a frankhamisítási pör tárgyalása alkalmával a kir. Kúrián 1926 okt. 6-án tartott beszédéből. —

Jóllehet a revízió szerint a kir. Kúria csupán a törvényesség szempontjából vizsgálja az alsófoku ítéletet, nem lehet vitás, hogy a Kúria sem vonatkozik el az élettől és nem marad meg az elvont jogszabályok életnélküli interpretációjánál, hanem a bűnös embert tartja folyton szem előtt. Ezt követeli az individualizáció, mely szerint a revizionális bíróság éppúgy, mint a ténykérdésben is döntő alsófoku bíróság, nemcsak hogy azt nem tévesztheti szem elől, hogy emberek felett ítélt és nem holt jogszabályokat elemez, hanem belé kell hatolni az emberek lelkébe, moralitásába, szellemi életébe, mert az ítélet így lesz nem csupán törvényes, hanem igazságos is.

Ezeket az elveket szem előtt tartva elsősorban azzal kell tisztába jönni, hogy milyen emberek sorsa felett döntünk.

Vádlottak az egész per során azt állították, hogy hazafias akció céljából vállalkoztak pénzhamisításra. Így, miután ezt az álláspontjukat honorálta a közbíró s bíróság, a védelem erősegeinek pedig ez az alapja, nyomban felvetődik a kérdés, hogy a motívumra tekintettel mily természetű bűncselekményben váltak bűnösökké vádlottak? Közöséges bűnösök-e, vagy politikai színezetű bűnösök? Egy nagynevű francia kriminológus élesen elkülöníti a politikai bűntettet a politikai bűnösöktől. Azt mondja, hogy a politikai bűntettet a bűntett tárgya határozza meg, a politikai bűnöst pedig a motívum és az ezzel kapcsolatos pszichikai reálítások. A politikai bűnösöket osztályozva azt mondja, hogy vannak ezek közt hősök, mártírok, gonosztevők, brávók és politikai örültek.

Miután ennek a bűnpernek kipattanásától kezdve soha senki sem állította, hogy a vádlottak közöséges pénzhamisítók, akik kapzsiságból, aljas vagyoni haszonból akarták megrontani a francia nemzet pénzét, hanem valami rejtelmes hazafias akciót akartak finanszírozni: nyilvánvaló, hogy vádlottakat a motívum alapján a politikai bűnösök közé kellene besorozni. De bármennyire is elismerem ennek a nagynevű francia tudós tekintélyét, ki kell jelentenem, hogy osztályozása alapján a frankpör vádlottait nem tudom kellőleg elhelyezni. Bizonyos, hogy *nem hősök*. Mert nem a nemzet kollektív vágyainak, törekvéseinek s akaratának képviselői. Részben ugyan ez is feltalálható abban az összezsugorodott alakban. Mert hiszen egy tisztességes ember sincs az országban, aki ne fájlalná hazánk szerencsétlen sorsát. Miután pedig vádlottak vallomása szerint országunk sorsán akartak valamilyen segíteni, ez a magyarázata annak, hogy szánalommal, szimpátiával vannak sokan irántuk. De a hősök piedesztáljára senki sem emeli őket, mert a magyar nemzet bármennyire sóvárog

is a feltámadás után, visszautasítja a gondolatát is annak, hogy pénzhamisítás vagy más bűntett segítségével jusson el céljához. A magyar nemzet igazsága oly nagy, hogy előbb-utóbb érvényesülni kell annak a történelmi igazság kauzalitása és az egyetemes erkölcsi harmónia posztulátuma folytán.

Vádlottak nem is *mártírok*, mert nem az igazság megmondásáért és hirdetéséért szenvednek. Sem nem *örültek*. Azt meg ellenségeik sem mondhatják, hogy gonosztevők és politikai brávók. Ha tehát bizonyos egyrészt az, hogy vádlottak nem hősök, nem mártírok, nem örültek és nem közöséges gonosztevők, másrészt az sem vitatható, hogy cselekményük motívuma politikai jellegű, akkor a politikai motívumu bűnösöknek új osztályába kellene sorozni. Erre az osztályra legtalálhatóbb volna a *fanatikusok* elnevezés, mert a fanatizmus buggyan ki minden ponton machinációjukból.

A fanatikusok jellemző pszichikai ismérve ugyanis a monoidéizmus, az egy gondolat uralma, amely mentalitásukat fogva tartja: ennek zsarnoki hatalma alatt áll egész eszmeviláguk. Ez magyarázza meg cselekvésük logikátlanágát, az eszközök megválogatásának hibás voltát, az észszerűség részleges vagy teljes hiányát; ennek következménye az is, hogy gyakran jönnek összeütközésbe a társadalmi renddel. Nem ártalmasak ezek addig, míg csak az álmódosások és a chimérák birodalmában élnek, de veszedelmesek államra és társadalomra egyaránt, ha a fanatizmus az aktivitás terére sodorja őket.

Ilyenek voltak Nádosy és társai. Az alsófokú bíróságok és maga a főügyész is elismeri róluk, hogy nem önző kapzsiság vitte őket a bűnbe, hanem országboldogító naiv, együgyű terveket kovácsoltak, olyat, mely a higgadt értelem ítélőszéke előtt csak akkor állja ki a kritikát, ha eszelősök vagy gyermekek színvonalára súlyesztjük őket.

A történelem zsufozva van az ilyen közveszélyes fanatikusoktól, főleg válságos korszakokban találunk azok termékeny talajra, mikor csak úgy hemzseg a társadalom az országboldogító, valódi vagy a fanatizmust cégérül használó önző törtetőktől. Ezeknek igazságos megítélését nehezíti az, hogy «de internis non judicat praetor», hogy nehéz megkülönböztetni az igazi meggyőződést a meggyőződés színlelésétől, mert a fanatizmus mimelése gyakran ugró deszka arra, hogy arról a hatalom birtokába jussanak.

Nem tartozik reám a fanatizmus, egyébként igen hálás kérdésének elemzése, csupán azt emelem ki, hogy akár színleges, akár valódi legyen is a fanatizmus, az a bűntettet mindig megfosztja eredeti jellegétől s a felelősség körét kiszélesíti.

Így vagyunk Nádosyval és társaival is; normális körülmények közt a pénzhamisítókat megbüntetjük, mert az állami értékmérőt meghamisították, így a javak forgalmának realitását megrontották; a hazafiasság fanatizmusának talárjába burkolódzó Nádosy és társai ellenben felelősséggel tartoznak a francia pénz meghamisításán felől azért a végtelen sok erkölcsi és gazdasági kárért is, amit az országra zudítottak, szerintük hazafias, a higgadt megítélés szerint azonban botor állampusztító akciójukkal.

Midőn tehát politikai bűnösöknek tekintem vádlottakat, nem szépítem és nem csökkentem bűnösségük fokát, ellenkezőleg a végtelen társadalmi kár kiemelésével, amit okoztak, a maga nagyságában mutatom azt be.

A konszolidáció terén szépen haladó országunkat csaknem az örvénybe dobták vissza, ahonnan óriási életképességgel és életenergiával már az örvény partjára küzdötte fel magát. Ez az ő

főbűnök, ezért kell a pénzhamisításban rejlő bűnösségeken kívül elsősorban lakolnokok stb. — — —

* *

Ezek szerint kétségtelen lévén az, hogy a kormány a pénzhamisításról nem tudott, kiemelem, hogy a másik nagyjelentőségű támasztéka a vádlottaknak a hazafias motívum és a hazafias vállalkozás, mely forrása volt a pénzhamisításnak. A valóságnak talán jobban megfelel, ha azt mondom, hogy ez a mentesítő pszichikai mozzanat az ő védekezésük fellegvára. Szabadulások reményének legfőbb erőssége; mert a másik momentum, t. i. a kormány részessége és felelőssége, amiről az imént volt szó, nem a védelem laboratóriumában született. Türt bevándorló ez a politika berkeiből! Eredeti talaját nem azért hagyta el, hogy ártatlanokon segítsen, hanem azért, hogy a vádlottak bűnéből fegyvert kovácsoljon saját javára.

A hazafias motívum azonban igazi indigéna, sőt több, az a gyökér, melyből a pénzhamisítás kipattant.

A perben eljáró hatóságok fel is karolták ezt a motívumot s a per adatai szerint vezérmotívummá erősödött a nyomozástól kezdve a táblai ítéletig minden perszakban. A vádbeszédben éppúgy, mint a védőbeszédekben, a törvényszék ítéletében éppúgy, mint a tábla ítéletében lépten-nyomon felbukkan a hazafias motívum s a vádbeszéd is, mely a dolog természetében rejlő okokból legridegebben kezeli a kérdést, nagy nyomatókat tulajdonít annak a büntetés kiszabásánál: a védő urak pedig abban a felmentés biztos fundamentumát keresik. Nemcsak megérdemli tehát ez a kérdés, hogy reflexió nélkül ne hagyjam, hanem egyenesen provokálja, hogy amint tették a többi perbenszereplők és hatóságok, én is erre helyezzem a legnagyobb súlyt.

Nem lehet egyszerű kézlegyintéssel elsurranni e mellett a nehéz súlyú motívum mellett; *mert hiszen azzal az erkölcsi irányzékkal van beállítva, hogy ha az ország, a haza jóléte, talpraállítása, feltámasztása végett követték el vádlottak a pénzhamisítást, hogy volna az lehetséges, hogy ugyanannak az országnak törvényei alapján elítéljék őket, amely országért szabadságukat, jólétüket, állásukat becsületüket, szóval mindenüket kockára tették.*

A halhatatlan Cicero mondása jut eszembe: «Salus publica suprema lex».

Nem valamely ötletesen keletkezett törvény kodifikálja meg ezt a klasszikus szabályt; nem egy törvényhozó agyából pattant az ki, hanem az örökéletű legislator, a társadalom természet-törvénye írja ezt fel minden társadalmi épület homlokzatára. Mert ahol nem a társadalom jóléte a legfőbb törvény, ott a társadalom talaja megrendül és ingovánnyá lesz. Bizonyára erre az örökéletű szociális törvényre gondolnak a vádlottak is, mikor azt mondják, hogy az ország javáért áldozták fel magukat. Tehát az ország nem büntetheti meg őket.

Hát mielőtt kimondanánk a szentenciát, álljunk meg egy pillanatra. Unosuntalan halljuk a hazafias akciót emlegetni a nélkül, hogy eddigelé bárki is kíváncsi lett volna komolyan a fennen hangoztatott hazafias akció lényegére és mibenlétére. Talán a felületes és elhamarkodott megítélés vagy az elvakult patriotizmus volt az oka, hogy ebben a perben a hazafias motívumnak többé-kevésbé mindenki behódolt. Állásánál hivatalánál fogva legkevésbé a közvádó. Feladatuknál fogva legjobban a védő urak, mert a közvádó csak enyhítő körülményt lát a hazafiasságban, a védő urak ellenben teljes abszolúciót követelnek ennek ellenében.

Kérdezem tehát, miben állott a hazafias akció? Ezt nem tudja senkisé. Talán maguk a vádlottak sem, kikről hiszem, hogy a békeszerződés miatti elkeseredésükben valamit akartak csinálni, de pozitív maguk sem tudták, hogy mit; a helyett, hogy előbb racionális terven törték volna a fejüket, ezek a rossz, könnyelmű és frivol öreg gyermekek elsősorban is pénzt hamisítottak.

Miután azonban a bírák nem az álmok, nem a chimérák birodalmában élnek, hanem a reális életben, a Bp-al a kezükben, azt fogják mondani, hogy a Bpn. 33. §-a szerint a bíróság ítéletét csak tényekre alapíthatja; a Bp. 328. §-a pedig kategorikusan előírja, hogy a bíróság az ítélet indokolásában köteles kijelenteni, hogy mily tényeket és mily indokokból tart bebizonyítottaknak s csak ezek alapján tárgyalhatja azt a fontos kérdést, hogy a beszámítás kérdésében mily jogi ereje van annak, ha vád-

lottak büntettet követtek el a haza érdekében? Itt világos, félre nem ismerhető és félre nem magyarázható a törvény.

Azt kérdezem már most, és kérdezem a törvény alapján, hogy mi az a hazafias tény, az a hazafias akció, mely ebben az összebonyolított perben eddigelé világító vezércsillag volt?

Mély sajnálattal jelentem ki, hogy ennek a perben nincs semmi nyoma. Ez pusztá jelszó, kongó, üres szimbólum, melyben nincs semmi, vagy legalább is a vádlottak édes titokként lelkük mélyében őrizték azt meg. Holott elsősorban életfenntartási ösztönüknek kellett volna nekik azt parancsolni, hogy a hazafias akció titkát ne zárják el elméjük sötét kamrájában, hanem mint a reflektor a fénysugarakat, szórják szét ezt a szélrózsa minden irányában. Ezt nem tették és most mégis azt kívánják, hogy a Kúria a legnagyobb mértékben értékelje a hazafias motívumot és mentse fel őket a hazafias akció címén.

Ez képtelenség, mert törvénytelenység. A Bpn. 33. §-a alapján a Kúria csak akkor menthet fel, ha a megállapított tények oly jogszabály alkalmazását követelik, melyek felmentésre vezetnek.

Hol vannak itt a tények? Hol van a hazafias akció konkrétuma? Sehol. Talán valami zűrzavaros, kaotikus gondolatagyvalék lehet a vádlottak elméjében, de ennek nyoma sincs a perben. Már pedig itt kellene annak lenni a maga realitásában és elevenségében, sőt nem is a perben, hanem a ténymegállapító alsófokú ítéletben. Ámde ott se híre, se hamva, nyoma sincs annak, e helyett annál szaporábban halljuk a hazafiság frázisát, csengő bongó üres szimbólumát hangoztatni. Lehet-e komolyan azt kérni, hogy a főméltóságú kir. Kúra ürességtől kongó frázisok alapján felmentő ítéletet hozzon akkor, mikor a büntető törvénykönyv ilyen okot nem ismer. Vajjon a jogos védekezés ellenállhatatlan erőszak, fenyegetés vagy végszükség állapota címen jutna-e eszükbe a védő uraknak felmentést kérni akkor, ha a vádlott csak a jogos védelem ellenállhatatlan erőszak vagy végszükség állapotával védekezik, de ezen állapotok mibenlétéről egy mákszemnyi realitást sem tudna felhozni? S így a végső határig mentek el az alsófokú bíróságok, mikor igazán társadalmi névbeccsülésből a hazafias motívumot enyhítő körülménynek tudták be. Ez igazán a legvégső határ, amivel a védekezés honorálható volt.

Ha egy lépéssel tovább mennek, lehet az ítélet üres, realitás nélküli, hazafiasság frázisát honoráló, előkelő, gavalléros gesztus, de nem a törvényesség ágyában született bírói ítélet.

És ha ezek után azt kérdeznék a védő urak, hogy ha Ciceróból kiindulva a salus publikát suprema lexnek tartom, a Bpn. 35. §-a alapján miért nem kérem a tényállás kiegészítését s a hazafias akció tüzetes megállapítását, erre azt válaszolom, hogy azért nem teszem ezt, mert bármiként ítéljük is meg a trianoni békeszerződést, az erkölcs, a humanizmus és a jog szempontjából, ezt a békeművet a nemzetgyűlés törvénybe iktatta s így a nemzetgyűlés révén az ország jelentette ki, hogy a brutális erőszak helyett a jog fog uralkodni az államok között. Tehát a jog fegyverével s nem ágyúval, bombával, mérgező gázokkal és pénzhamisítással fogunk a létért való harc nagy koncertjében részt venni. A jog pedig s ennek keretében a büntetőtörvénykönyv nem ismer el semmiféle büntettet, oly cselekménynek, amit szabad volna a népek jogi életének koncertjében a haza érdekében ugyan, de más állam büntetőjogilag védett érdekének eminens sérelmével elkövetni. Ilyen beszámítás vagy büntethetőséget kizáró törvényes ok nincs.

E kérdés taglalásának befejezéséül még csak azt emelem ki, hogy ennek a pernek hullámverései megingatták azokat a folyton erősödő oszlopokat, melyeken az új Magyarország fel fog épülni. Csak egy-két ilyen úgynevezett hazafias akció zúduljon még ránk, ahelyett, hogy feltámasztanánk tetszhalálában szendergő Nagy-Magyarországot, kérlelhetetlenül belepusztul Csonka-Magyarország és akkor a meghalt ország sírhantjára odafirhatja az utókor: Itt nyugszik egy jobb sorsra érdemes szerencsétlen ország, megölték a hazafiak... stb.

Ami a büntetéseket illeti, ehhez súlyosbítás céljából nem szólhatok, mert sajnos ez a főügyésznek ezirányú megnyugvása folytán lehetetlenné vált, s így csak az a kérdés, hogy lehetséges-e a büntetéseket még tovább enyhíteni.

Elsősorban a kilenc térképészeti alkalmazottat emelem ki. Ezek igazán áldozatai Nádosynak és Windischgrätznek. Katonailag fegyelmezett, katonásan gondolkodó emberek ezek, kiknél az engedelmeskedés a vérükben van, tehát fiziológiai jellege van

annak. Pláne mikor szerencsétlen országunk sorsáról van szó. Lehet-e csodálkozni azon, hogy ezek megtántorodtak, mikor a haza sorsának utopisztikus javítását csillogtatták a szemük előtt; az így könnyen keletkező hajlandóságot megerősítette, szintén szárnyra kapta az a tudat, hogy az ország főkapitánya, rendőr-miniszter és egy vérbeli herceg áll velük szemben. Ezeknek a térképészeti intézetnél alkalmazottaknak javára nem teszek indítványt, mert a törvény kereteire tekintettel az nincs is módomban. Majd megteszik azt a védő urak. Csak azt kérem a főméltóságú kir. Kúriától, hogy ha a védők érveit mérlegeli, ne méltóztassék elfelejteni azt, hogy a Kúria nemcsak a jognak, a törvénynek s az erkölcsnek a legfőbb őre, hanem a legmagasabb bírói testület is, mely végső fokon dönt a bűnösség és megtorlás kérdésében. A Kúria szava az utolsó szó a földi igazságszolgáltatásban, amely ellen nincs apelláta, sőt kritika sem fér hozzá. Midőn tehát ezeknek a szerencsétleneknek sorsa felett ítélnék, méltóztassék szem előtt tartani azt, hogy a törvénynek és igazságszolgáltatásnak akkor van becse, értelme és célja, ha az élet követelményeit az ország erkölcsi érzéseivel összhangba hozza.

Szándékosan mellőztem Nádossyt és Windischgrätzet, mert ezek már más értékelés alá esnek, mint a térképészeti intézetnek fegyelemhez, engedelmességhez szokott katonásan gondolkodó alkalmazottjai. Nádossynál kétségtelenül enyhítő körülmény jó szándéka. Férfiás, gavalléros magatartása és megbánása, amire az elsőfokban eljárta kir. főügyész kijelentette, hogy csakis nála volt magabaszálló megbánás. Windischgrätzből ez is hiányzik. Ellenben mindkettőjükön súlyosan esik a mérlegbe kimagasló társadalmi állásuk, mely lehetővé tette, hogy vakon beugrottak nekik társaik.

De nem ebben, hanem abban van a súlyosító körülmény, hogy a rendnek, törvénynek, tisztességnek, erkölcsnek legfőbb őre: az országos főkapitány és egy vérbeli herceg, volt miniszter a közélet fókuszában álló ember szervez országmentő akciót pénzhamisító szövetség révén. Egy olyan országmentő akciót, aminek képtelensége és ostobasága csak előttük nem volt nyilvánvaló. Ha ez a vállalkozás s annak következménye csak az ő személyükköz lett volna fűzve és az ő személyük nem rántotta volna magával az ország rendjét, jó hírnevét, nyugalmát, tekintélyét és becsületét, az ő vállalkozásuk a leghatalmasabb burleszk komikum lett volna.

De sajnos Nádossyt nem lehet elválasztani az országos főkapitánytól és Windischgrätzet a magyar mágnástól, a hercegtől és volt minisztertől a tevékeny közéleti embertől. S ez alakította át a komikumot az ország kétségbeejtő tragédiájává.

Több mint feléve tombol a tőlük felidézett vihar a híres frankpörben, az annak nyomán keletkezett erkölcsi és anyagi kár kiszámíthatatlan. Azt lehetne ellenvetni, hogy ez nem az ő bűnük, hanem a politikai konstelláció következménye. Ez utóbbi való igaz, de kapcsoljuk ki az ő cselekményüket a társadalom életéből, mindez a pusztulás be nem következik. Tehát felelősek a következményekért is épp úgy, amint felelős vízáradás okozásánál vagy gyújtogatásnál az összeredményért a tettes, tehát felelős házak, tanyák, falvak s emberek elpusztulásáért, mert ha el nem vágja a töltést, fel nem gyújtja a boglyát, a pusztulás nem következik be. Politikai háttérű bűncselekményeknél a politikai konstelláció olyan, mint a löporos hordó, sohasem csinál kárt és pusztulást, míg szikra nem ér hozzá. A vádlottak cselekménye volt az a szikra, mely a politikai világban a löport felrobbantotta.

Nagyon tévednek azok, akik azt hiszik, hogy a politikai motívumu bűncselekményeknél a jogsérelem és felelősség addig terjed, ameddig a fizikai cselekmény, mint a magánosok elleni bűncselekményeknél. Összemérhetetlenül nagyobb ennek a területe és ott végződik, ahol a bűncselekménytől kirobbantott erkölcsi és politikai megrázkódtatások hullámgűrűi végződnek.

Ezzel vessen számot mindenki, aki oly bűncselekményt követ el, melynek az állami és társadalmi életre közvetve vagy közvetlenül kihatása van. Az állam nem kísérleti tárgy, azon vivizsékciót végezni nem szabad. Arra nem hivatottak; rövidlátó fanatikusok és charlatánok ne nyúljanak ahhoz se jóindulattal se rosszindulattal, mert a következményekért felelni kell előbbi esetben szordinóval, utóbbi esetben szordinó nélkül.

Ezt méltóztassanak figyelembe venni a büntetés kiszabásánál.

Az okirati kényszerről szóló törvényjavaslat.

I. A Jogtudományi Közlöny közölte (17. és 19. sz.) a Budapesti Ügyvédi Kamarának a javaslatra vonatkozó észrevételeit. A felterjesztésben elvi okokból állást foglal a javaslat ellen.

A Kamara álláspontjával szemben helyesnek tartom a reformot.

Az esküvel való bizonyítás — úgy a tanúk, valamint különösen a felek esküje — már rég csődöt mondott. A szabad mérlegelés ezen a téren másnak, mint sötétben való tapogatózásnak nem tekinthető. Már a háború előtt is problematikus volt az esküvel való bizonyítás értéke. Ismeretesek a tudományos kísérletek, melyek igazolták a legjobb hiszemű tanuvallomások megbízhatatlanságát. A háború utáni erkölcsök azután megadták az eskünek, mint bizonyítási eszköznek a kegyelemdőfést.

Kár volna tovább várni az okirati kényszer reformjával.

Dr. Fekete László «Az okirati kényszer» c. kitűnő cikkében (1926. évfolyam 48. l.) ismertette e téren a külföldi törvényhozást. A francia jog sokkal szélesebb területen követeli meg az okirati kényszert.

A kérdés nagy fontossága és a budapesti Ügyvédi Kamara állásfoglalásának súlya szükségessé teszik, hogy a Kamara ellenvetéseivel foglalkozzunk.

A felterjesztés szerint nem ajánlatos a mindennapi életben előforduló ügyleteknek, mint pl. az ajándékozási ígéretnek, a kezességnek érvényét okiratba foglalástól függővé tenni. Az általános elveken kívül, melyeket fentebb elmondottam, épp a kezességre és ajándékozási ígéretre vonatkozólag nem indokolt a felterjesztés aggálya. Bármily sűrűn fordulnak elő az ajándékozási ígérek és kezességvállalások, nem tartoznak azon ügyletek közé, melyeknél akár a forgalom gyors lebonyolítása, akár más érv szólna az okirati kényszer ellen. (A kereskedelmi ügyletekért való kezességet a törvényjavaslat nem érinti 15. §.) Ellenkezőleg épp ezen a két téren nagyon is indokolt a mai teljes szabadság korlátozása. Számítalan per forog azon kérdés körül, hogy történt-e kezességvállalás, ajándékozási ígéret. Mind e perek megelőzhetők, ha okiratot kívánunk ezen ügyletek érvényességéhez.

A Code Napoleon *közokiratot* követel minden ajándékozás érvényességéhez. Ugyancsak közokiratot kíván az ajándékozási ígérethez a német ptkv. (518.) A kezességi nyilatkozat a német ptkv. 766. §-a szerint szintén csak úgy érvényes, ha okiratban vállaltatott.

A külföldi példák mutatják, hogy épp a Kamara által kiemelt két esetben az okirati kényszer szükségességéről a Code Napoleon és a német ptkv. alkotói is meg voltak győződve.

Más kérdés, nem megy-e a javaslat túlságosan messzire az okirati kényszer határainak kijelölésében. A részletkérdéseknél nagyjában egyetértek a Kamarával, de a javaslatot a maga egészében nemcsak helyesnek, hanem szükségesnek tartom.

A Kamara második ellenvetése az, hogy tételes magánjog hiányában az egyes ügyletek fogalommeghatározására ezidőszertig hiányzik a pozitív keret. Ezt az érvelést sem tartom helyesnek.

Elvégre van törvényünk, mely már negyven év óta bizonyos jogügyletek érvényességéhez közjegyzői okiratot követel. Ezen törvényben a jogügyletek hosszú sorát olvashatjuk. Amint negyven év előtt a polg. tkv. hiánya nem volt akadálya, hogy a házastársak és jegyesek közötti ügyletek egyes kategóriáira a közjegyzői okirati kényszer kimondassék, úgy a ptkv. hiánya most sem lehet akadály. Hiszen nemcsak a közjegyzői novella, hanem a törvények hosszú sora foglalkozik azon ügyletek nagy részével, amelyekről a javaslatban szó van.

II. A Kamara felterjesztésével szemben tehát helyesnek, szükségesnek tartom az okirati kényszernek intézményesítését. A részletkérdéseknél teljesen egyetértek a Kamara felterjesztésével.

Teljesen feleslegesnek tartom a *közokirati* kényszer oly mérvű kiterjesztését, mint ahogy azt a tervezetben olvassuk. Így különösen a 11. §. II. részében túlteng a közokirati kényszer. Mire való örökösödési osztályhoz a közokirat, mint az érvényesség előfeltétele? Hisz a legtöbb hagyaték a mai nyomoruságos viszonyok között oly törpe, hogy nem bírja el sem a közjegyzői okirat, sem a bírói eljárás költségeit. Ugyanez az aggályom az örökbefogadási szerződésekre nézve. Minek drágítsuk meg, minek nehezítsük az örökbefogadásokat. Tudjuk, hogy ezek a jogügyletek

elég gyakoriak a vagyontalan és kisvagyonu emberek körében. (Törvénytelen gyermek örökbefogadása.)

A többi pontok ritkábban előforduló kérdésekre vonatkoznak, de azoknál sem látom be a közokiratok szükségességét.

Ezek az intézkedések egyrészt felesleges módon megdrágítják és megnehezítik az ügyletek egész sorát, másrészt elvonják ezeket az ügyvédek munkaköréből és átutalják a közjegyzők hatáskörébe. (L. Gulyás József felszólalását Jogt. Közlöny 1926. évfolyam 103. l.)

A «közös végrendelet» nyilván tévedésből csúszott be a II. 5. pontjába, mert öröklési szerződést ezidőszent csak házastársak köthetnek.

III. Van azután a tervezetnek egy intézkedése, melynek csak kevés köze van az okirati kényszerhez, ellenben nagy és jogos megütközést kelt az ügyvédség körében.

Nevezetesen a 13. §. hatályon kívül helyezi a közjegyzői törvény 58. §-át és megengedi, hogy a közjegyző a felek kérelmére magánokiratot is készíthet.

Ez az intézkedés súlyos csapás volna az ügyvédi karra, melyet semmiféle közérdek nem tesz indokolttá.

A közjegyzői kar oly privilégiumokat élvez, törvények által védett oly munkaköre van, mely gondtalan megélhetését a lehető legnagyobb mértékben biztosítja. Ezzel szemben az ügyvédi kar kétségbeesett harcot folytat a mindennapi kenyérért. Az ügyvédi proletárok tábora napról-napra nő.

Ily körülmények között indokolt volna, hogy az igazságügyi kormány az ügyvédi kar helyzetét látva a kar segítségére siessen és támogassa működési körét. És íme épp megfordítva, az igazságügyi kormány már megint egy jó nagy darabot le akar törni az ügyvédség működési területéből és meg akarja vele ajándékozni a közjegyzői kart.

Pedig ezt a reformot a közérdekkel sem lehet indokolni.

A közjegyzők azért nem képviselhetik peres ügyekben a feleket, hogy pártatlanságukhoz a gyanu árnyéka se férjen. Sokkal veszedelmesebb azonban, ha a közjegyzők perenkívüli ügyekben képviselhetik az egyik fél érdekét.

Maguk a közjegyzők is belátták, hogy a 13. §. súlyos sérelmet jelent az ügyvédi karra nézve és loyálisan maguk is kérni fogják a javaslat 13. §-ának gyökeres átszövegezését oly értelemben, hogy a közjegyzők csak kivételesen, a törvényben szigorúan körülhatárolt esetekben vehetnek fel magánokiratot.

A Kamara felterjesztésének 13. §-ához fűzött jegyzetben a Jogt. Közl. (158. l.) ismertette a 13. §. új szövegét, úgy, amint azt a közjegyzői- és ügyvédi kamarák vezetői megszövegezték.

Nézetem szerint leghelyesebb volna a 13. §. egyszerű törlése. Kár ellentéteket támasztani a közjegyzői és ügyvédi kar között.

Dr. Teller Miksa.

Szerzői jogi védelemben részesülnek-e a rádión leadott írói művek? *

«Terjeszteni» nem korlátozódik az általános szóhasználat szerint oly esetekre, amelyekben valamely gondolatnak vagy szellemi terméknek kézzelfogható megjelenési formája jelentkezik, hanem e szónak sokkal tágabb értelme van és pedig valamely tudomásnak átvitele más személyekre. Régebbi és újabb törvények alkalmazzák e szót azonos vagy hasonló, de a fenti szűkített értelem-től távolosó módon. Ezzel tökéletesen összeegyeztethető az, hogy ugyanezen törvények más tényállításokra ugyanezen kifejezésnek értelmét másképp és szűkebben határolják el. Sőt a szerzői jogról szóló törvény területén is voltak hangok, amelyek a «terjesztés» fogalmát bővíteni akarták, amennyiben a mű példányainak forgalombahelyezése mellett az ilyen példány mint «közléstokozó» (pl. előadás vagy nyilvános előadás számára) jelöltetett meg. Helyesen mondja a fellebbezési bíróság: «a technika eddigi állása szerint, amely mellett az írói műnek megjelenési formája majdnem kizárólag könyvalakban volt lehetséges a «terjesztés» — tisztán ténybelileg tekintve — írott műveknek átruházására volt korlátozva, mihez képest forgalom és jogszolgáltatás egyaránt ahhoz szoktak, hogy «terjesztés» alatt az ilyen példányoknak hozzáférhetővé tételét értették. Ha azonban a technika haladása lehetővé teszi, hogy valamely mű rádióleadás útján egyidejűleg sok százezer ember

számára közvetíttessék és ezáltal könyveknek, folyóiratoknak stb. olvasása a hallás által mintegy helyettesíthetővé válik, akkor az ítékezésnek nem szabad haboznia a «terjesztés» fogalma szűk magyarázatának elejtésével és vissza kell térnie ismét az eredeti szóhasználatra. Ezen népies szóhasználatához a régi szerzői jogi törvény hatálya alatt számos neves író állott közel, amikor az utánnyomás és utánnyomott példányok elterjesztése ellen védekeztek és «terjesztés» alatt minden olyan cselekményt értettek, melynek segítségével a szellemi mű több személy számára elérhető volt, akár példányok átadása, akár felolvasás, nyilvános előadás vagy kiállítás által. Joggal emeli ki a fellebbezési bíróság, hogy *a törvény magyarázata nem lehet merev és mozdulatlan, hanem a haladás és az élet igényeinek mindenkor állásához kell igazodnia és annak eleget kell tennie.* El kell fogadni azt az álláspontot is, hogy itt nem a törvénynek hiányáról van szó, hanem a törvényt magyarázat hiányáról. Ez pedig új és az eddigi szabályok elégtelenségét bizonyító tapasztalatokból tűnt ki. *Ez a hiány, ez a rés, módosított törvényt magyarázattal szüntethető meg.* A fellebbezési bíróság álláspontját tehát el kell fogadni abban a tekintetben, hogy az írói műveknek rádió útján történő leadása a szerzői jogról szóló törvény 11. §-a szerinti *terjesztésnek minősül és pedig üzletszerű terjesztésnek, mert nem vitás módon ellenérték fejében történik.*

Foglalkozott még a Reichsgericht azzal az alperesi ellenvetéssel is, hogy a rádió tekintetében a Birodalmi Postának van az állam által gyakorolt fenségjoga, miért is az alperesi társaság, mely kizárólag ennek a fenségjognak kiszolgálására alapult, nem vonható felelősségre. A legfelsőbb bíróság ezt az ellenvetést elvetette azzal a rövid indokolással, hogy az állam fenségjoga nem zárja ki az alperesi részvénytársaságnak kártokozó cselekményért való felelősségét.

Azok, akik az alperesi magatartás jogosságát vitatták, (nálunk dr. Szalai Emil: «A rádió szerzői joga» Jogállam XXV. évfolyam 1—2. füzet) a törvénynek azon rendelkezésére támaszkodtak (11. §. 3. bek.), mely szerint a szerzőt illeti meg valamely írói műnek nyilvános előadáshoz való kizárólagos joga, amíg műve meg nem jelent. Azt vitatta az alperes és vele együtt az irodalomban is sok jeles toll, hogy a rádióleadást csak *előadásnak*, esetleg *nyilvános előadásnak* lehet minősíteni, amely nyilvános előadás azonban, ha olyan írói művekre vonatkozik, melyek már közzétettek, általánosan megengedett, a szerzői beleegyezéstől független és így az alperesi rádiótársaságok jogosan jártak el, amikor felperesek műveit az ő megkérdésük és beleegyezésük nélkül a nagyközönség számára hozzáférhetővé tették.

A Reichsgericht azonban nem fogadja el hivatkozott ítéletében, hogy itt nyilvános előadásról volna szó. Indokolja pedig ezt az álláspontját az alábbiakkal:

Az igaz, hogy nyilvános előadásnál és a rádióleadásnál is az eredmény annyiban ugyanaz, hogy mindkettőnél beszélt szavakat fog fel az ember hallás útján. Ettől azonban eltekintve, oly lényeges különbségek mutatkoznak a kettő között, hogy a rádióküldés nem fogható fel a törvény által szabályozott előadás gyanánt. Legfontosabb, egyben döntő különbségnek — a nyilvános előadás és rádió között — a Reichsgericht azt tartja, hogy a nyilvános előadás által a tényleges viszonyok által *korlátozott* számú személyek számára válik a mű hallhatóvá. Részben a zárt helyiségbe beférők száma vagy a szabadban az emberi hang terjedésének határa, szűkre szabják a nyilvános előadás ható területét. *Ezzel szemben a rádió lehetővé teszi, hogy a mű egyetlen előadással az embereknek határtalan mennyisége számára váljék hozzáférhetővé*, úgy, hogy a több száz kilométer távolságban hallgató, a beszélő hangját ugyanolyan mértékben hallja, mint a leadási teremben tartózkodó egyén.

A rádiónak az a hatása, hogy a legtávolabbi messzeségbe és a legnagyobb emberi tömegek számára működik, oly ember-tömegek számára, amelyek, ha együtt volnának, semmiféle hang nem hathatna oly messze, hogy mindnyájuk számára érthetővé válna, annyira eltér minden előbbi tapasztalattól és elképzeléstől, hogy azonos elbírálást az egyszerű előadással nem igényelhet.

Hivatkozik a Reichsgericht arra is, hogy a nyilvános előadásnál az előadó és hallgatósága között egy bizonyos kölcsönhatás mutatkozik. Az előadó mimikájával és hangleyjtésével feltétlenül hat a hallgatóra és viszont ezeknek magatartása is visszahat az előadóra. Ez a rádiónál ki van zárva. Az előadónak sejtelve

* Az előbbi közl. lásd a 19. számban.

sem lehet hallgatóinak számáról és kilétéről, de arról sem, hogy előadását tetszéssel vagy nemtetszéssel fogadják-e. Annál kevésbé lehet arról szó, hogy a hallgatóság részéről bizonyos visszahatás történjen tetszés vagy nemtetszés nyilvánítás által az előadóra.

Arra is hivatkozik a Reichsgericht, hogy a nyilvános előadásnál az előadó teljesítménye *szabály szerint művészi teljesítmény*, míg a rádiónál ez a személyes művészi vonás a mechanika és kizárólag a hallás céljait szolgáló továbbadás javára, háttérbe szorul. Végül a nyilvános előadás fogalmának szűken történő magyarázatát a Reichsgericht a törvényjavaslattal is támogatja. Ebből ugyanis az tűnik ki, hogy a törvény előkészítése alkalmával mérlegelték, hogy a már megjelent írói művek *előadásának* a szerző engedélyétől való függővétele ellenkezne a forgalmi életben elfogadott felfogással, *miért is a szerző érdekei ezt nem teszik szükségessé.*

Ebből látható, hogy az előadás szabaddá tételéből a szerzőnek lényeges vagyoni veszteségét nem várták, ilyenre nem is gondoltak.

Igy folytatja a Reichsgericht:

«Rendkívüli gazdasági károsodás fenyegeti azonban a szerzőt, ha a rádióval való közzététel mint nyilvános előadás meg volna engedve. Az a lehetőség, hogy területre nézve teljesen korlátlanul lehetne a műveket terjeszteni, rádióval azok leadását megismételni, odavezetne, hogy a műpéldányok beszerzésére irányuló készség eltűnne, figyelemmel arra, hogy a rádióban annak meghallgatása majdnem díjtalanul történik. Ezt a megfontolást el kell fogadni. A felett lehet vitatkozni, hogy nagyjában a rádió egy műnek vevőket szerez-e, vagy azoktól megfosztja-e? Csak a jövő fogja eldönteni, hogy ezek közül mi fog bekövetkezni, vajjon a rádió a műveltség és alaposság előidézője lesz-e, vagy pedig a felületességhez és elposványosodáshoz vezet-e? *Azonban hacsak a lehetősége is van adva a szerző súlyos károsodásának, úgy a törvény-magyarázat feladata, hogy ezt megakadályozza.*»

Foglalkozik a Reichsgericht azzal is, vajjon megállapítható-e az alperesek vétkessége vagy gondatlansága akkor, ha a szerzői jog legkiválóbb művelőitől kért alperes jogi véleményt és ezeknek nagyrésze azt az álláspontot foglalta el, hogy a terjesztés jogos. Az ítélet megállapítja, hogy az alperes «legalább is gondatlanul» járt el, amikor a javára szóló jogi vélemények mellett, teljesen figyelmen kívül hagyta azoknak a jogi véleményét, akik eljárását törvényellenesnek minősítették.

(Folyt. köv.)

Dr. Palágyi Róbert

A nyomozólevélnek az 1919-i úgynevezett Friedrich-féle rendelet alapján való kibocsátása félbeszakasztja-e az elévülést?

Az így feltett kérdésre a kir. ügyészségek, de sőt a bíróságok is, az igazságügyminisztériumnak *Timkó Zoltán* vezetése alatt működő ú. n. ügyési osztályával egyezően igenlegesen felelnek.

Álláspontjukat a hivatkozott rendelet 7. §-ával okolják meg, mely szerint «az államügyész a bűnv. prts. szerint a vizsgálóbíró megillető jogkörét gyakorolja.»

Ezzel ellenkező fölfogásomat az ügyeknek igen nagy számára való tekintettel a következőkben okolom meg. De előrebecsajtom, hogy a rendeletnek törvényerejét ezuttal sem óhajtom vita tárgyává tenni.

Ez a rendelet merőben csakis eljárásjogot óhajtott szabályozni. Az anyagi jogot érintetlenül hagyta. Így hát az a letartóztatás vagy szabadlábrahelyezés, melyet a kir. ügyész ez alapon rendel el, törvényesen van elrendelve. Ugyanúgy a nyomozólevél kibocsátása is ugyanoly következményekkel kell járjon minden néven nevezendő eljárásjogi vonatkozásaiban, mintha vizsgálóbíró bocsátotta volna ki.

Egyéb jogkövetkezményei azonban az átruházott vizsgálóbírói jogkör gyakorlásának nincsenek, de nem is lehetnek.

A Btk. §-ait ugyanis a rendelet meg nem másította. Nem is óhajtotta, de nem is óhajthatta azok megmásítását. Elévülés tekintetében tehát tovább is az itt kizárólagosan figyelembe veendő 106—109. §-ok lesznek az irányadók, különösen a Btk-nek itt nem idézendő 1. §-ára tekintettel, de azért is, mert az ellenkező felfogás oda vezetne, hogy kormányrendeletnél fogva (teszem azt föl halállal) lehessen büntetni azt, ami a Btk. szerint elévülés okából megszűnt büntethető lenni.

No már most a Btk-nek itt figyelembe veendő 108. §-a azt mondja, hogy az elévülést félbeszakasztja a bíróságnak az elkövetett bűntett vagy vétség miatt a tettes vagy részes ellen irányozott határozata vagy intézkedése.

Ezzel szemben a Friedrich-féle rendeletnek itt számba jövő egyetlen intézkedése szerint az államügyész vizsgálóbíró megillető jogkörét gyakorol. Csak ennyit mond. Egy szóval se többet.

Szóval: óvakodott a rendelet az elévülés szempontjából főfontosságú alakijogi és anyagi jogi vonatkozásoknak az összeboronálásától. Csak eljárásjogi tekintetben intézkedik.

De ettől el is tekintve: a rendelet alapján kibocsátott nyomozólevél azért sem alkalmas az elévülés félbeszakasztására, mert erre a Btk. szerint csak «a bíróságnak... határozata vagy intézkedése» alkalmas. «Jogkörgyakorlás» nem. Ehhez képest *államügyésznek* határozata vagy intézkedése sem. Azon egyszerű okból, hogy az államügyész — államügyész, és nem bíró.

Ezzel pedig a kérdés — véleményem szerint — végleg eldőlt.

* *

Ezek után másodlagos fontossággal bírnak a perrend és jogpolitika alapján még fölhozható érvek.

Éppenséggel nem vitás ugyanis, hogy a rendelettel átruházott vizsgálóbírói hatáskör nem adott jogot az ügyészségnek azon perrendi szabályok megsértésére, melyeket a BP-nak a rendelet által éppenséggel nem érintett, ehhez képest hatályukban fenntartott §-ai vizsgálóbírói eljárás esetén is kötelezően írtak elő. Egyik ilyen igen fontos intézkedése a BP. 472. §-ának 2. bekezdésével pl. azt írja elő, hogy nyomozólevél kibocsátása esetén, ha a terhelt vagy hozzátartozói nem gondoskodtak a védelemről, hivatalból kell védőt rendelni.

Bárha a BP. nagynevű megalkotóinak eszük ágában sem volt a vádhatóságnak bírói pártatlanságot imputálni és ehhez képest joggal várhattuk volna a kivételesen bírói hatáskört gyakorló ügyésztől a tárgyilagosság biztosítékainak fokozottabb mérvben való figyelembevételét: az esetek legtöbbszörében (talán minden egyes a rendelet alapján intézett ügyben) mellőzték a védőnek hivatalból való kirendelését. Ezek az eljárások tehát, törvényszerűtlen voltuknál fogva, perrendileg legalább is kétes értékűek.

De a jogpolitikai szempontok (ha kikapcsoljuk a politikát, amit *Carrara* melegen ajánl az igazságos elintézés érdekében és pedig épp az elévülésről szóló részben) ugyancsak álláspontom mellett kardoskodnak. Nem lehet ugyanis *Kováts Andor* tanár úrnak az elévülés tanáról írt nagyértékű monográfiájában vallott nézetét elfogadni és szökés vagy bujdosás esetén a meg nem javulást megállapítani, amennyiben jóval közelebb áll az igazsághoz *Abegg* abbeli tanítása, miszerint a hosszú idejű bujdosás legalább részben büntetést helyettesítő elszenvedett rossz. Ehhez képest az ex-patio némi biztosítéka.

Végül még csak egyet. Sohasem fogadtam el, hogy a bosszúállás a büntető igazságszolgáltatásnak főcélja. És bárha hivatásom az enyhébb álláspont képviselésére praedestinál, mégsem örülhet a szívem annak az ellenkező álláspont érvényesülésével inaugurált gyakorlatnak, mely a sok év leforgása után elővett politikai ügyekben gyanusan gyenge emlékezőtehetségű védelmi tanúk vallo-másával szemben harcképtelenné tette az egész igazságszolgáltatást.

Innét, hogy — nem ösmervén el az eljárásnak az elévült voltát — az Anyagi Igazság szent nevére hivatkozással a világért sem «engedik futni» a sok év előtti bűncselekményeknek a tetteseit. De ennek ellenében nap-nap után kénytelenek gonosztevőket rehabilitálni, ártatlanul üldözött dzsentelméneknek nyilvánítani, szóval lovagokká ütni.

Pedig ezt bizvást megunhatták volna!

Dr. Dombovár Gyéza.

Jogirodalom.

Bozóky Géza: Magyar Váltójog.

(I—II. kötet XVI + 704 oldal. Danubia kiadása. 1926.)

«Az emberi szellemnek egyetlen találmánya sem gyakorolt nagyobb befolyást a nemzetek forgalmára és a kereskedelemre, egyik sem járult jobban a kereskedelmi érdekek előmozdításához és megerősítéséhez, mint a váltó feltalálása,» mondja *W. Hartmann* «Das deutsche Wechselrecht historisch und dogmatisch

dargestellt» című munkájában, s ezt a jelmondatot választotta dr. Bozóky Géza a pécsi egyetem hiteljogi professzora *Magyar Váltójog* című hatalmas koncepciójú művének mottójául. Hartmann fentemlített munkáját 1869-ben bocsátotta közre, s így azóta csaknem hat évtized telt el, de Hartmann mondása nemcsak, hogy nem bizonyult túlzásnak, hanem az utolsó évtizedek még aláhuzottan megerősítették a váltó jelentőségét. A váltóban a jogász szellemnek a quintessenciája testesül meg, s mi jogászok legalább oly büszkéek lehetünk a váltóra, mint a jogász konstrukció mintaképére, akár — mondjuk — a műépítések a kölni vagy a milánói dómra.

A klasszikus római jog még nem ismerte a váltót, s ha a váltó története vissza is nyúlik a X. századig, kifejlődése az új és legújabb kornak volt fenntartva. Ma már az összes művelt és félművelt államok ismerik a váltót, s a világ összes népei Albánia, Andorra, Kína és Sziám kivételével kodifikálták a váltójogot. Annak ellenére azonban, hogy úgyszólván minden államnak saját külön váltótörvénye van, a váltójog leglényegére nézve az egész világon egyező, s mint Bozóky kimutatja (I. k. 49. l.) századunkban a világ összes államai a francia, a német vagy az angol-amerikai váltójogot követik. Az egyes államok váltójogai között az ellentétek nem áthidalhatatlanok, amint hogy nem is lehetnek, mert a váltó nem ismervén országhatárokat a leginternacionálisabb értékpapír. A népek egészséges gazdasági életöztöne jut ilyenformán kifejezésre azon törekvésben, mely a váltójogot az egész művelt világon egységesíteni kívánja, s mely mozgalom, ha nem jön közbe a világháború, nyilván törvényerőre emelte volna világszerte az International Law Associationnek «Budapest rules» néven közismert váltójogi szabályait. (A magyar országgyűlés képviselőháza és főrendiháza 1914-ben elfogadta a váltójog egységesítése tárgyában 1912 július 23. napján Hágában kelt nemzetközi Egyezményt, s szentesítését csupán a ránszakadt kataklizma akadályozta meg.) A váltójog egységesítése iránti mozgalom azonban legfeljebb intenzitásban vesztett, apostolainak lelkében él, s a sivár jelen, mint édes örökséget fogja hagyni az elkövetkező generációra, melynek, ha a jelek nem csalnak, az egységes váltójog megalkotásának dicsősége az ölébe hull.

Magyar szemüvegen át nézve különösen fájdalmas, hogy az «Egyezmény» nem lépett életbe. Egyrészt, mert valóban objektíve jobb törvényünk volna, s másrészt és különösen, mert bennünket ma a régi fenntartásához köt az az el nem mellőzhető szempont, hogy az 1876. évi XXVII. tc. nemcsak a Trianon által sujtott hazánk váltójoga, hanem a megszállott területeken Cseh-Szlovákiában is csekély eltéréssel a magyar V. T. érvényes, s Jugoszláviában, valamint Romániában is hatályban maradt a magyar V. T. (I. köt. XII., XIII. és XIV. l.).

* *

Bozóky professzor kiindulva azon fundamentális tételből, hogy a mai váltó jogelméleti megértéséhez elmaradhatatlanul szükséges a váltó történeti kifejlődésében megismerni, végigvezet minket biztos kézzel és céltudatosan az elmúlt századokon és élesen rávilágít azokra a momentumokra, melyek a váltót, mint ilyen minden más jogviszonytól elválasztották, s egy sui generis kötelmet teremtettek. Szemünk előtt jön létre a váltó, mint pénzváltási eszköz, s fejlődik ki fizetési eszközzé, hogy aztán a múlt század közepén hitelpapírrá legyen (I. köt. 101., 102. l.). Theoretikus és gyakorlati vonatkozásaiban érdekesítő fejezetet szentel Bozóky annak a problémának, mely amióta váltójogi teoriák léteznek, mindenha a viták keresztútjában állott, hogy: mi a váltóügylet jogi természetére nézve. Bozóky professzor nyílt sisakkal néz szembe a problémáknak. Nem rejti el álláspontját hosszú körmondatok sáncai mögé, hanem, ha egyszer a saját tudományos meggyőződésének reflektorfényében meglátta a kérdés igazi arcát, akkor minden melléktéket nélkül vonja le belőle a konzekvenciákat. Tudományos felkészültségével és választékos elokvenciával, de fenntartás nélkül áll a «szerződéses elmélet» mellé, mely szerinte jogász szempontból a legegészségesebb gondolatokat tartalmazza, szembehelezkedvén a kreációs elmélettel, melynek hazánkban is oly sok és kiváló híve van.

A V. T. szükségessége és kerettörvényjellege mellett óriási jelentőséggel bír a fogalmak kellő elhatárolása, s helyesen mondja Bozóky, hogy az elméletek felállításakor során lefolyt harcok mindenestre nagyban hozzájárultak a váltójog alapelveinek tisztázásához, s csak ha a leglogikusabbnak mondható szerződéses elmélet

teljesen uralomra fog jutni a tételes törvényekben, hol alapgon-dolata ma nem mindig tud érvényesülni, lesz meg az élet és gyakorlat tökéletes összhangja is, ami jelenleg erősen éreszteti hiányát. (I. köt., 118. l.).

Bozóky professzor műve nem követi a szoros értelemben vett legális sorrendet, hanem egy magasabb rendű saját rendszerén felépített beosztást konstruált párhuzamban azonban a V. T.-el, s a hágai nemzetközi váltójogi Egyezménnyel, s állandóan szemmel tartva a külföldi váltójogi intézményeket. Mint ilyen — s gyakorlati szempontból különösen hasznosat — említjük, a Belgiumban és Németországban már évtizedek óta alkalmazásban levő és bevált ú. n. «póstai óvás»-t, (I. köt., 138. l.), mely reformjavaslat, szerény véleményünk szerint, novelláris úton is megvalósítható volna. Kúriánk azon hosszú idő óta követett álláspontjával szemben, mely a rendkívényes vagylagosságát nem engedi meg, Nagy Ferenc és Kuncz Ödön professzorok véleményéhez csatlakozik s nem tartja kellékhányosnak az oly váltót, melyen több rendkívényes van megnevezve. (I. köt. 223. l.). Kíváncsatos újításnak tartja a kereskedők könyvkivonati követeléseinek leszámítására alkalmas ú. n. «elfogadásra nem szánt váltó»-t, (nichtacceptable Tratte) típusának megteremtését is. (I. köt., 274. l.).

* *

Bárhon üljük fel Bozóky professzor 700 oldalt meghaladó kétkötetes hatalmas munkáját mindenütt érezzük, hogy óriási, az egész materiát tökéletesen átfogó univerzális tudással helyes ökonomiával osztotta fel az anyagot. Éles szemmel arányosítja mondanivalóját, megkülönböztetve a lényegest a kevésbbé lényegestől, s kidomborítja azt, ami vezető eszme. Egész munkáját áthatja a helyesen értelmezett liberális szellem, egy magasabb etika, mely számol az emberi nem véges képességeivel, s a gazdasági forgalomban méltán megkívánt jóhiszeműséget, s a gyengébbek védelmét állítja fel minden emberi törvény kategorikus imperativusaként.

Bozóky professzor Magyar Váltójog-a nemcsak kiváló tankönyv, hanem a nagy jogászközönség számára rendkívül érdekes olvasmány, sőt last but not least a gyakorlati jogász számára is nélkülözhetetlenné lesz, amint a váltójognak valamely komoly nem mindennapi problémájával kerül szembe.

Dr. Szende Péter Pál.

Szemle.

— **Kereszttség in fraudem legis.** Ötven évvel ezelőtt, amikor a budapesti egyetem jogi fakultása fénykorát élte, egy szigorlaton történt, hogy a kánonjog kiváló művelője Cherny professzor, aki aranyos kedélyű elnéző cenzor volt, hiába erőlködött, hogy a jelöltől valami feleletet ki-erőszakoljon. Álizidor, Dionysius Esignus, Gratianus éppúgy mint a kegyúr versbe szedett jogai és kötelességei néma mellőzésben részesültek. Erre Cherny a legkönnyebb kérdéssel sietett a kandidátus segítségére felszólítván, hogy beszéljen valamit a szentségekről. Ez még mélyebb hallgatásba merül, mire Cherny idegesen kérdi: hát uraságod milyen vallásu? A jelölt erősen szótagolva felel: nevem Kohn Dávid. A bíróság alig bírja megőrizni komolyságát, Cherny orrahegyéről lecsúszik a nagy pápaszem és a jelölt, aki még a szentségek tanáról sem vett tudomást, meg volt mentve. Ötven év után ismét ott ülök a régi szigorlati teremben a hallgatók közt és Cherny professzor kérdez egyházjogot. Mint akkor, most is nem csak kérdez, de felel is a jelölt helyett; végül kegyes kézlegyintéssel odaszól: hát akkor mondjon valamit a szentségekről. És a jelölt belekezd: az első szentség a kereszttség, van pedig kétféle, az egyik az igazi, a másik in fraudem legis létesül. Cherny professzor minden hajszála égnek mered, öklével nagyot üt az előtte fekvő corpus juris canonicire és kiabálva fordul a jelölthöz. Mit mondott, kereszttség in fraudem legis? Hát Ön nem tudja, hogy mindenki, aki a kereszttségben részesül, de jure tagja az egyháznak és annak minden jogaiban és kötelességeiben osztozik? Nem tudja, hogy az egyházhoz való tartozás még a megkeresztelt akaratától is független? Ön meri álli-

tani, hogy az egyház által nyújtott szentség érvénytelen, mert azt tudnia kell, hogy ami in fraudem legis történik, semmis. Az Ön fraudulosus keresztsége felforgatná az egyház alapját. Ön keresztények közt különbséget akar tenni, hát nem tudja, hogy senkisének születik kereszténynek, hanem a keresztség által válik azzá. Ha történelmet olvasott volna, úgy tudná, hogy még a spanyol inkvizíció sem fogta rá az áttért zsidókra, hogy in fraudem legis tértek át. Különben milyen vallásu uraságod? A jelölt így felelt: Én Magyarország vallás- és közoktatásügyi minisztere vagyok. A vizsga eredményét nem tudtam meg, mert felébredtem és álomom véget ért. De ez az álom továbbra is üldöz; hiába fordultam Ihering szelleméhez, hogy a «Juristischer Begriffshimmel» adjon helyet az in fraudem legis keresztség fogalmának, elutasítottak azzal az utasítással, hogy menjek vele a pokolba. A legrégibb nemesség ivadéka sem nyugszik, ötven év után éjjelenként bizonyítgatja, hogy a szentségek tanát nem kell tudni, hogy e nélkül is vallásügyi miniszter lehet valaki, ha nem hívják Kohn Dávidnak.

Dr. K. V.

— **Kereskedelmi levelek illetékmentessége.** A pénzügyi hatóságok a kereskedelmi levelek illetékmentessége tekintetében eddig arra az álláspontra helyezkedtek, hogy amennyiben a kereskedelmi levél az aláírás közjegyzőileg hitelesítve van avagy pedig tanukkal van előttemezve, akkor ez a levél szerződésnek minősül és így illeték kötelessé válik. A levélben kötött szolgálati szerződést is, (akceptáló levél) tekintetében is arra az álláspontra helyezkedtek, hogy az ilyen levelek is elvesztik feltételes illetékmentességüket akkor, ha tanukkal vannak láttamozva. Most a közigazgatási bíróság jogegységi tanácsának 125. számú megállapodása értelmében a feltételes illetékmentességet nem szünteti meg az, ha a levél az aláírást vagy cég aláírást tanuk által előttemezik vagy közjegyző hitelesíti, mert a mentesség szempontjából lényeges az irat levélformája, a közjegyzői hitelesítés vagy tanukkal való előttemezés pedig a levél formáját meg nem szünteti. A közigazgatási bíróság ezen határozata önként értetődően most már kiterjed a levélformában kötött szolgálati szerződésekre is. Nem kevésbé fontos a közigazgatási bíróság jogegységi tanácsának 126. sz. megállapodása, melynek értelmében a kereskedők vagy iparúzők által saját üzletük tárgyára vonatkozó levél alakjában kiállított kezességi nyilatkozat is feltételes illetékmentes. A közigazgatási bíróság ezt az álláspontját azzal indokolja, hogy a kezességi nyilatkozat kötelezően fogalma alá nem vonható, mert a kötelezően az illetékdíjjegyzék értelmében kifejezetten kölcsönszerződésről kiállított okirat fogalma alá esik. Egyébiránt az illetékdíjjegyzék részletesen felsorolja azokat az okiratokat, melyek illetékmentesen levél alakjában nem foglalhatók és ezek között a kezességi nyilatkozat nem foglaltatik. Itt kell egyúttal megemlítenünk azt a különösen az ügyvédi gyakorlat szempontjából igen nagy horderejű körülményt, hogy a közigazgatási bíróság 4418/1923. P. szám alatt kimondotta azt, miszerint a feltételes illetékmentes kereskedelmi levélre a bíróság előtt való hivatkozás vagy tartalmának ismertetése, ha a levél nem csatoltatik, még nem állapítja meg a levél utáni illeték lerovásának kötelezettségét. Ezen határozat indokolásából kitűnik, hogy a hivatkozott levél a fél részéről a tárgyaláson nem mutattatott be, ellenben *perbeli külön iratában a levél tartalmát ismertette*. Erre mondja a közigazgatási bíróság, hogy az ilyen hivatkozás nem egyenlő hatályu a levélnek bizonyítékul való felhasználásával és így az illeték kirovása nem jogos. Ezen eset körébe tartozik az is, ha valamelyik tanu ismerteti egy kereskedelmi levél tartalmát, a nélkül, hogy bemutatná. Az azonban vitássá válhatik, hogy amennyiben *egy tanu egy ilyen kereskedelmi levelet felmutat*, nem esik-e megilletékezés alá azon fél, aki ezen levelet kiállította és a tanura hivatkozott.

— **Országos Ügyvédotthon Egyesület.** Ezen a néven dr. Pap József vezetése alatt egyesület alakult, mely felhívásában célját következőképpen jelöli meg:

a) Otthon létesítése, hol az elaggott, rokkant vagy munkaképtelen ügyvéd és felesége vagy özvegye teljes ellátást nyerhet. Az ellátás az igénylő viszonyaihoz mérten ingyenes, földíjas vagy egész díjas lesz; b) Ügyvédeknek betegség esetén szanatóriumi

gyógykezelése; c) Temetkezési segélyalap létesítése, melyből a tag elhalálása esetén özvegye vagy hozzátartozója segélyt nyer; d) Ügyvédek özvegyének vagy árváinak rendkívüli segélyezése. Ezen célok megvalósítása attól függ, hogy mily anyagi eszközökkel fogunk rendelkezni s így természetesen csakis fokozatosan térhetünk rá az egyes intézmények létesítésére. Minden reményünk megvan azonban arra, hogy a magyar ügyvédségnek nagy agilitása, áldozatkészsége és széleskörű társadalmi összeköttetése által rövid időn belül módjában lesz a céljaink eléréséhez szükséges anyagi eszközöket előteremteni.

A tagság háromféle:

a) Alapító tagok azok, kik egyszersmindenkorra legalább kettőmillió koronát az Otthon pénztárába befizetnek; b) Pártoló tagok azok, akik az egyesület pénztárába egyszersmindenkorra egymillió koronát befizetnek; c) Rendes tagok azok, kik évenként kettőszázezer korona tagsági díj fizetésére kötelezettséget vállalnak. Alapító és pártoló tagok nemcsak ügyvédek, hanem az ügyvédi karon kívül álló személyek, testületek, egyesületek vagy más jogi személyek is lehetnek. Az egyesület ügyvezető igazgatója dr. Faludi Jenő.

— **Váltófizetési meghagyás ügygondnoknak kézbesíthető-e?** A budapesti központi királyi járásbíró P. XIV. 23,0340/3/1926. számú végzésével felperesnek azon kérelmét, hogy a váltófizetési meghagyással ellátott keresetlevél alperes részére kinevezendő ügygondnoknak kézbesíttessék, elutasította, mert a váltófizetési meghagyásos eljárásban a Pp. 163. §-a utolsó bekezdése nem alkalmazható. A Pp. 610. §. 2. bekezdése szerint ugyanis a váltófizetési meghagyás az alperesnek hirdetmény útján nem kézbesíthető. Ez a tilalom pedig a Pp. 176. §-a utolsó bekezdésének egybevetéséből következően magában foglalja az utóbb említett törvényhely szerinti kézbesítés tilalmát is. E végzés ellen, mint «az eljárás folyamában hozott végzés» ellen a Pp. 549. §-a értelmében felfolyamodásnak nincs helye. A központi járásbíró felfogása szerint az ügygondnoknak való kézbesítés (163. §. ut. bek.) és a hirdetményi idézés (176. §.) mindig együtt járnak, vagyis ha ügygondnokot nevez ki, akkor mindig hirdetményt is kell kibocsátania. Pedig e kettő egészen más. A 163. §. utolsó bekezdése statuálja az ügygondnoknak való kézbesítést arra az esetre, midőn a kézbesítő sem alperest, sem hozzátartozóit nem találta az alperes ismert lakásában. Ekkor az idézéssel ellátott keresetlevelet a felperes kérelmére kirendelendő ügygondnoknak kell kézbesíteni. Ezt a rendelkezést a 610. §. kiterjeszti, hogy «a meghagyást ugyanazon szabályok szerint kell kézbesíteni, mint a keresetlevélre hozott idéző végzést.»

Egészen más esetekre és mint külön intézményt statuálja a Pp. a hirdetményi kézbesítést a 174. §-ában, mondván: «Ha a kézbesítés ennek a fejezetnek *egyéb határozmányai szerint* (a 163. §. is ebben a fejezetben van!) a fél tartózkodási helyének *ismeretlensége*, vagy *más okból* nem lehet teljesíteni, vagy ha a kézbesítés megkísérlése előre is eredménytelennek mutatkozik, a kézbesítés hirdetmény által történik.» Ezt a 176. §. kiegészíti azzal, hogy ebben az esetben is ügygondnok nevezendő ki az alperes részére.

Az ezekhez fűződő miniszteri indoklás így szól: «A hirdetményi kézbesítés a kézbesítésnek utolsó eszköze és csak akkor van helyén ha a kézbesítés semmi más módon nem sikerül. Hogy mi okból nem sikerül a kézbesítés, az nem tesz különbséget. A Pp. nem szorítja a hirdetményi kézbesítést arra az esetre, mikor a fél tartózkodási helye ismeretlen, hanem más okból is helyt ad annak, pl. ha a fél elhalta miatt örököseinek kiléte ismeretlen, vagy ha a fél külföldön van és nem lehet neki kézbesíteni, mert pl. az iratot el nem fogadja, kényszerkézbesítésnek pedig nincs helye stb. szóval mindazokban az esetekben, mikor a kézbesítés másképp nem foganatosítható. . . Minthogy hirdetményi kézbesítésnek a 174. §. szerint csak akkor van helye, ha a kézbesítés másképp nem eszközölhető, a *hirdetményi idézés a 163. §. szerint a gondnok kezéhez történt kézbesítés esetében természetesen nem szükséges.*»

Tehát magának a 174. §-nak szövegéből és a miniszteri indoklásából is nyilvánvaló, hogy nem vonható e §. (a hirdetményi kézbesítés) alá az az eset, midőn az alperes lakóhelye ismert, csupán ő és hozzátartozói onnét ideiglenesen elutaztak, mert ilyenkor a harmadik fejezet *egyéb határozmányai* (163. §. ut. bek.) szerint ügygondnok kirendelésével lehet a kézbesítést teljesíteni.

Nyilvánvaló továbbá a Pp. harmadik fejezetéből, hogy az egyéb kisegítő eszközökön felül még a következő két külön intézményünk is van: 1) ügygondnok kirendelése és ennek kezéhez való kézbesítés; 2) hirdetmény útján való kézbesítés — ügygondnok kirendelése.

A járásbírósgot az ejtette tévedésbe, hogy a 610. §. 2. bekezdése értelmében: «A meghagyás az alperesnek hirdetmény útján nem kézbesíthető.» Ámde az előadottakból világos, hogy ez azt jelenti, hogy a fentebb írt 2) eljárás nem alkalmazható, de az 1) alatti igen.

Az elméletben ez a kérdés nem vitás. Kovács, továbbá Magyary (385. l.), Jancsó (418. l.), Antalí (415. és 425. l.), Fodor (101. l.), Térly (260. l.) egybehangzóan azt a nézetet vallják, mit Kovács e tömör mondatával fejez ki: «A meghagyás ügygondnoknak is kézbesíthető, midőn az hirdetményi kézbesítéssel nem kapcsolatos».

Dr. Mérő Samu.

— **Egy gretna-greeni házasságkötés.** A nemzetközileg híresé vált gretna-greeni házasságkötéseket annak igazolására szokás említeni, hogy ott, ahol a tridentinum nincs kihirdetve, a házasság érvényes megkötéséhez a kath. egyházjog szerint sem szükséges a proprius parochus és két tanu, mert a Gretna-greenben a helybeli kovácmester előtt kötött házasságokat a római szentszék is katolikus szempontból elismerte.

Egy ekképen kötött házasság felbontása iránt indított perrel foglalkozott most a King's Bench Division Londonban. Mr. Harry Gibson és Mrs. Phyllis Mary 1917-ben Gretna-green városkában a helybeli kovácmester előtt házasságot kötöttek. A házasság felbontását az asszony kérte, mert férje házasságtörést követett el.

A férj ezt beismerte és Angliában ezen egyszerű beismerés alapján a házasság felbontható. Mr. Justice Hill bíró azonban érdemi döntés előtt szükségesnek tartotta annak tisztázását, hogy a kovácmester előtt kötött házasság érvényes házasság-e. A bíró kérdésére az asszony előadta, hogy alperessel való házasságát Gretna-greenben Mr. William Johnston ottani kovácmester előtt kötötte. A kovácmester őket egy fedett, elsötétített helyre vezette és azt kérdezte tőle: «akar-e e férfi törvényes neje lenni?», mire ő «igen»-nel felelt; azután ugyanazt a kérdést intézte a férjéhez. A házasságkötésért nem kellett semmit sem fizetni, azonban illik a kovácmesternek valami ajándékot adni. Ezután jogi szakértőként meghallgatta a bíró Mr. E. I. Macgillioray ügyvédet, az angol és skót bar tagját, aki véleményében azt mondta, hogy ha az asszony előadása a tényeknek megfelel, akkor a peresfelek között érvényes házasság jött létre, de hozzátette, hogy a skót bíró az előadott tényeknek beigazolását fogná kívánni. A bíró azon további kérdésére, hogy szükséges-e az együttlakás és ez megerősíti-e az előadott tényeket, a szakértő «igen»-nel felelt, mire a bíró a házasságot felbontotta. Dr. Admeto Géza.

— **A bírósági végrehajtók díjainak útmutatója.** Ezen a címen dr. Bálint György kir. bírósági jegyző összeállította a bírósági végrehajtók díjazására vonatkozó jogszabályokat. A füzet ára 20,000 K.

Inhalt. F. v. Vargha Kronanwalt: Patriotismus und Schuld. — Dr. M. Teller Rechtsanwalt: Gesetzentwurf über den Urkundenzwang. — Dr. R. Palágyi Rechtsanwalt: Stehen die durch Rundfunk verbreiteten Schriftwerke unter dem Schutze des Urheberrechtes? — Dr. G. Dombóváry Rechtsanwalt: Unterbricht die steckbriefliche Verfolgung die Verjährung? — Dr. P. P. Szende Rechtsanwalt: Dr. G. Bozókys Ungarisches Wechselrecht. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Másfélèves jelölti gyakorlattal, perfekt gyors- és gépiró fiatal ügyvédjelölt keres azonnal elfoglalható állást. Címe: kiadóhivatásban. 144

Fiatal nőtlen keresztyén ügyvéd, több nyelvet beszél, tökével is rendelkezik, társulna vagy irodavezetői állást vállalna. Érdeklődni: Dr. Nemes Nagy Mihály ügyvédnél. Egyetem-u. 1. József 151—87. 170

Dr. FISCHER ARTUR hites tolmács irodája

V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkal szemben.) Telefon: L. 963-60.

Vállal bármily idegen nyelvű fordítást, egyszerű és hiteles alakban. 161

„GLOBUS“¹⁶² diktáló- és sokszorosító iroda

V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkal szemben.) Telefon: L. 963-60.

Diktálás gépbe. Kényszeregyszerűségi beadványok, végzések stb. azonnal sokszorosíttatnak.

Mindennemű
természettani, természetrajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert
legelőnyösebben szállít

CALDERONI Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaság

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Most jelent meg!

A valorizációs törvények első füzeté!

A magánalkalmazottak nyugdíjának,
özvegyeik és árvaik ellátási járandóságának
átértékeléséről szóló

1926. ÉVI XVI. TÖRVÉNYCIKK

Összeállította és a nemzetgyűlési tárgyalások alapján
jegyzetekkel ellátta

dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Ára 1.20 pengő, 15,000 korona

Negyedik kiadásban megjelent!

Az alkalmazottak szolgálati jogviszonyairól szóló
ANYAGI JOGSZABÁLYOK TANA,
különös tekintettel a bírói gyakorlatra

Írta dr. SCHWARTZ TIBOR,

a munkaügyi szakcsoportba beosztott kir. járásbíró

Ára 3.— pengő, 37,500 korona

Megrendelhetők minden könyvkereskedésben, valamint a
Franklin-Társulat könyvkereskedésében,

IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,

VI., Andrassy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Rassay Gyula ny. m. o. tanácsos, ügyvéd: Néhány gondolat a jogi oktatás reformjához. — Dr. Jacobi Andor budapesti ügyvéd: Az International Law Association kongresszusa. — Dr. Nizsalovszky Endre igazságügyminiszteri titkár: Az ominózus 4. §. — Dr. Kozma Károly kamarai hites revizor: Új irányok a fizetési képtelenség büntetőjogában. — Dr. Perlmutter Alfréd szabadalmi bíró: A szabadalom lefoglalhatóságáról. — Dr. Martos József budapesti ügyvéd: Nőtartásdíj lefoglalása. — Szemle.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. XIX. köt. 8. ív. — Magánjogi Döntvénytár. XIX. köt. 8. ív.

Néhány gondolat a jogi oktatás reformjához.

Az egyetemek kapui újból megnyitak, de a jog- és államtudományi oktatás semmiben sem lett más, mint eddig volt. Pedig hosszú évtizedek óta nyílt titok, hogy a *jogásznevelés egyetemeken teljesen csődöt mondott* és az sem kétséges, hogy a forradalmak óta eltelt évek e tekintetben nem javulást, hanem a békebeli állapotokhoz viszonyítva további lényeges rosszabbodást hoztak. Odáig jutottunk, hogy az egyetemről doctor jurisként távozó fiatal emberek nagyrésze hiájával van a jogászai gondolkodásnak, a jogeszmé iránti lelkesedésnek, sőt legtöbbször egyszerű törvényismerettel sem rendelkezik még a jog leggyakorlatibb ágaiban sem. Az állam- és társadalomtudományok tekintetében az eredmény semmivel sem jobb, sőt ha lehet, még rosszabb.

De nemcsak ez köztudomású. Mindenki elismeri, hogy a jogi oktatásnak ez a desolált állapota — amint természetes is — a *gyakorlati jogászok működésében a legszomorúbb eredményre vezetett*. Az egységes bírói és ügyvédi vizsgálóbizottság évről-évre szomorúan állapítja meg a vizsgára jelentkezők jogi tanulatlanságát és a vizsga színvonalának sülyedését; e súlyos tünettel szemben dr. Almási Antal, e lapok hasábjain legutóbb megjelent fejtegetéseiben, már csak abban talált orvoslást, hogy az ügyvédi vizsga előtt a jelöltek legalább egy éven át hivatalos esti előkészítő tanfolyamok hallgatására köteleztessenek. Az ügyvédek tekintélyes része igazi jogi tudás nélkül, csak a tapasztalt ügyvédi írrok készségével látja el hivatását. Bírói ítélkezésünk évről-évre jogásziatlanabb lesz. Bíróságaink kezdenek a jogi érvelés számára teljesen hozzáférhetetlenné válni, és jogászai gondolkodás, a jogeszméért való lelkesedés hiányában az ügy eldöntésénél zsinórmérték lesz náluk a «józan ész», ami gyakorlatilag egyértelmű az indokolhatatlan előítéllettel és az ügy mellékes körülményeiből kialakult véleménnyel. És ha mind ritkábban a jogászai fejtegetés terére tévednek, fejtegetésük — még a felső bíróságoknál is — csaknem mindig nélkülözi a jogászai szabatossgot, de gyakran megbocsáthatatlan jogi hibáktól sem mentes. A közigazgatás terén működő jogásztól már nem is várunk jogi tudást, sőt nem kívánunk államtudományi képzettséget sem. A közigazgatás a halott sablon birodalma, amelyben az életet csak a napi politikának alantas és jogosulatlanul érvényesülő szempontjai jelentik.

Érthetetlen az a *közöny, amelyet az állapotok ilyen elfajulásával szemben közvélemény és orvoslásra hivatott tényezők egyaránt tanusítanak*. Ha az orvosi gyakorlatban vagy a különböző diplomás technikusok működésében csak egy századrésze fordulna elő az olyan súlyos műhibáknak, aminőkkel a jogászai tevékenység terén napról-napra találkozunk, a közvélemény felháborodással követelné az orvos- vagy a mérnökképzés reformját és a legmaga-

sabb oktatás eredményességeért felelős tényezők is bizonyára sürgősen keresnék a helyzet orvoslására alkalmas eszközöket.

Miért hát a közöny a jogi oktatásnak és a jogászai praxisnak évtizedek óta tartó és évről-évre rosszabbodó, súlyosan pathológikus állapotával szemben? Vajjon nem eléggé életbevágóak-e azok az érdekek, amelyeket az ügyvéd jogi tanulatlansága közvetlenül veszélyeztet? Vajjon közömbös lehet-e polgár számára, hogy amikor az érdekei felett való döntés az igazságszolgáltatás vagy a közigazgatás kezébe kerül, a bírónál vagy közigazgatási tisztviselőnél mélyreható jogi tanulmányok által kifejlesztett abszolút jogérzettel, fegyelmezett gondolkodással és széles látókörrrel találkozunk-e, avagy a döntés ily irányítások híján a legjobb esetben a korhadt routine alapján vagy szeszély szerint, találmásra történik? Vagy ha a polgár közvetlen érdekkörén túl tekintünk, vajjon nem országos érdek-e az, hogy az irányításra hivatott legmagasabb állami hatóságoknak, a minisztériumoknak fogalmazói kara — az általa alkalmazandó közigazgatási szakjognak gyakorlatilag elsajátított ismeretén túl — valóban és ne csak a diploma papírformája szerint rendelkeznek az állami tevékenység természetének, feladatainak, eszközeinek és lehetőségeinek azzal az általános ismeretével, amelyet csupán komoly politikai, társadalmi és közgazdasági tanulmányok adhatnak. És ha mindehhez még hozzávesszük, hogy a jogi képzettségű egyének a nem kifejezetten jogászai pályákon is igen jelentékeny pozíciókat töltenek be, hogy az országos és helyi politikai élet irányító tényezői nagyrészt az ő soraikból kerülnek ki, senkisémin minősítheti túlzásnak, ha azt mondjuk, hogy *messzeágazó kihatásainál fogva a jogásznevelés közéletünknek egyik legjelentékenyebb problémája*, amelynek elhanyagolása az ország egyetemes és a polgárok egyéni érdekeinek nyilvánvaló súlyos kárára történik; viszont annak *sikeres reorganizálása egyik leghatásosabb eszköze lehetne a nemzeti élet annyira szükséges megújulásának*. E meggyőződéstől ösztönözve foglalkozom a témával, hogy az égetően szükséges átfogó reform kidolgozásához néhány eszmét vessek fel, vagy ha ez nem sikerülne, legalább hozzájáruljak a kérdés ébrentartásához.

A jogi oktatás reformját sürgető felszólalások kiinduló pontja mindig annak felpanaszolása volt, hogy a *joghallgatók nem látogatják az előadásokat*. A háború előtti időkben a joghallgatóktól az előadások látogatását szigorúan megkívánni elsősorban azért nem lehetett, mert a két egyetem a beiratkozott hallgatók tömegét nem lett volna képes befogadni. Ez az abszolút akadály most elhárult. A négy egyetem az ország megcsonkított állapotában — még numerus clausus hiányában is — feltétlenül kell, hogy lehetőséget nyújtson minden beiratkozott joghallgatónak a tanulmányok komoly elvégzésére. A kötelező előadáslátogatás behozatalánál azonban még egy szempont játszik szerepet. A joghallgatók igen tekintélyes részét ugyanis nem a kényelemszeretet, vagy a hanyagság tartja távol az előadásoktól, hanem az, hogy *szüleik anyagi helyzeténél fogva már az egyetemi évek alatt kénytelenek idejük nagy részét kenyérkeresetre fordítani*. Bármennyire indokoltan és jogosan lehetne is e körülményt — tisztán a tanulmányi szempontot tartva szem előtt — teljesen figyelmen kívül hagyni, még sem helyeselnék oly radikális intézkedést, amely minden átmenet nélkül végleg elzárna a jogi pályát azok az ifjak elől, akik kenyérkeresetre utaltságuk miatt idejükkel teljesen szabadon nem rendelkezhetnek. Jelenlegi viszonyaink között azért sem volna ez helyes, mert így a gyermekek felsőiskoláztatásának egyedüli lehetőségét épp az elől a tanult középosztály elől zárják el, mely tár-

sadalmilag elsősorban hivatott a lateinerek jövő generációját szolgáltatni, de amely anyagi helyzeténél fogva — ma még inkább mint valaha — képtelen az egyetemi évek költségeit az ifjú kereső-képességének igénybevétele nélkül viselni.

Ezért attól tartok, ha nem akarjuk a mostani lehetetlen állapotot továbbra is fenntartani, az előadások látogatása tekintetében egyelőre kénytelenek vagyunk félrendszabállyal is megelégedni. Olyan ideiglenes megoldásra gondolok, hogy a legalább az alapvizsgálati és szigorlati tárgyaknál szigorúan megkívántatnék az előadásoknak legalább egy-egy féléven át való hallgatása és egyben — annak lehetővé tétele végett, hogy ezeket az előadásokat a kenyérkeresetre utalt hallgatók is látogassák — oly tanrend állíttatnék össze, mely szerint a főkollegiumok (parallel tanszékek esetében legalább az egyik professzor által) a késő esti vagy a kora reggeli órákban (délután 6—9 és reggel 8—9) tartatnának. Tudom, hogy ez nyílt elvfelelőséget volna, mert most elvileg minden előadást kell hallgatni a beiratkozottaknak. De az ilyen, senki által sem respektált elv feladása nem áldozat. Tudom azt is, hogy e minimumra redukált előadáslátogatás és a hallgatók más irányú elfoglaltságának koncedálása mellett messze fogunk még maradni attól az ideáltól, amelyet intenzív felsőoktatásról magunknak alkothatunk. De botor dolog volna a jobbnál többre becsülni a rosszat csak azért, mert a legjobb el nem érhető.

Ehelyett olyan intézkedések is történnek, amelyek épp az ellenkező irányban hatnak. Így például a folyó tanévben is a közoktatásügyi miniszter a budapesti egyetemre felvehető elsőéves joghallgatók számát tudatosan túlalacsonyan állapította meg, hogy azzal az egyébként néptelen vidéki egyetemekre terelje a hallgatókat. Minthogy a budapesti egyetemnek a felvétel tárgyában döntő kari bizottsága figyelmen kívül hagyta azt a szempontot, hogy ily körülmények között a budapesti egyetemen első sorban a budapesti szülők gyermekeinek kell helyet biztosítani, az eredmény az lett, hogy budapesti szülők gyermekei is vidéki egyetemre kényszerültek. Így sokan, akik a budapesti egyetemre beiratkozva komoly egyetemi tanulmányokat végeztek volna, most mint valamelyik vidéki egyetem hallgatói csak beiratkozáskor és vizsgák alkalmával látják az egyetemet.

Mikor ilyképp az előadások látogatásának szükségességét magam is elismerem, jóllehet az említett gyakorlati okból e tekintetben felemás megoldást is elfogadhatónak tartok, az oktatásnak egészen más rendszere lebeg szemem előtt, mint aminőt az egyetemek jog- és államtudományi karain most találunk.

A mai előadási rendszer anachronizmus. A legtöbb tanár előadásaiban többé-kevésbé rendszeresen és kimerítően közli azokat az ismereteket, amelyek elsajátítását a hallgatóktól megkívánja. A hallgatók az előadásról jegyzeteket készítenek maguknak és ezzel azután az oktatás be is van fejezve. Az oktatás ilyen rendszere nyilvánvalóan középkori maradvány. Akkor, amikor még a könyv kevesek számára hozzáférhető ritkaság volt, mint az ismeretek nagyobb körben való terjesztésének egyedüli lehető módja természetesen alakult ki az egyetemi tudósok praelegálása, amelynek meghallgatására messze földről gyűltek össze a tanulmánygyőrök. Ma az ismeretek terjesztésének az előszónál összehasonlíthatatlanul tökéletesebb eszköze a könyv. Világos rendszerben és fogalmazásban, kellő alapossággal megírt oly tankönyvből, amely az illető tudományág ismereteit lehetőleg kimerítően tartalmazza, a hallgató alapos áttanulmányozás útján az ismereteknek aránytalanul nagyobb mennyiségét, sokkal tökéletesebben sajátíthatja el, mint bármily gondos előadásból és az arról készült, szükségképp pongyola és hézagos jegyzetből. Az előadástartás és azok hallgatása, mint az ismeretközlésnek, illetve szerzésnek eszköze ma már felesleges, mert ezt a feladatot sokkalta tökéletesebben megoldja a jó könyv. És ha látjuk azt a *dekadenciát*, amelyben az egyetemi előadások szenvednek, azt a kevés odaadást, amellyel a legtöbb tanár e kötelességét ellátja, másrészt azt a kevés érdeklődést, amellyel a hallgatók az előadás iránt viselkednek, mindezt nagy részben az ott folyó oktatás elavult rendszerének kell tulajdonítani.

Véleményem szerint az oktatás alapjává a jogi és államtudományi karon az előadások helyébe a jó tankönyveket kell tenni. Mit értek jó tankönyv alatt? A fogalmazás világossága természetesen és itt fontosabb kellék, mint bármily más írásműnél. Szerkesztésénél a tudományos színvonal dacára legyen állandóan szem előtt tartva, hogy nem tudósoknak készül, hanem olyanoknak, akik az illető tudománynak alapismereteit is e könyvből

kívánják elsajátítani. Legyen a tankönyv nagyterjedelmű, nyújtson a tanulónak bő olvasmányt, ölelje fel az illető szak ismereteit lehető teljességgel. Ne legyen iránymunka, amely a tudomány általában elfogadott megállapításaival szemben eltérő tanokat egyoldalúlag propagál, hanem ismertesse teljes objektivitással az illető tudomány eltérő irányait és azoknak felmerült kritikáját. Tartalmazza a tudományág hazai és külföldi bibliográfiáját, de ne csak címek és szerzők felsorolásával, hanem az egyes művek jelenlegi használhatóságának a feltüntetésével és általában nyújtson útmutatást a tekintetben, hogy a tanuló ismeretei kimélyítése céljából mily könyveket és mily sorrendben olvasson.

Sajnos a felállított kívánalmaknak megfelelő tankönyveink nincsenek. Egészen kivételesen akad egy-egy tantárgy, amelynél terjedelmesebb és el nem avult tankönyv áll a tanuló rendelkezésére, de legtöbbször ezek sincsenek használatban, mert a tanárok a vizsgáknál nem a tárgy ex asse ismeretére, hanem csak az ő különleges és a kompendiumokban fellelhető részletkérdéseikre helyezik a súlyt és ezzel valóban nem kis hátlára kötelezik le a jogi szemináriumok tulajdonosait, akik e kérdéseket ellesve, négy-öt hét alatt garancia mellett készítenek elő bármelyik szigorlatra. A háború előtti időkben állandó panasz volt, hogy az egyetemi tanárok nem írnak tankönyveket. Ma e tekintetben a helyzet százszorta rosszabb, mert a régebbi tankönyvek részben elavultak, vagy kifogytak, részben pedig tanárváltozás miatt kerültek használaton kívül. Így a tanuló a legtöbb esetben szükségképp rá van utalva a silány compendiumra és kérés-feleletre vagy — ha anyagi viszonyai megengedik — a fonetikus módszerrel tanító méregdrága jogi szemináriumra. Hogy az így végzett tanulás sem az ismereteket nem gyarapítja maradandóan, sem a gondolkodást nem fejleszti, az természetes és azt a tapasztalat is szomorúan igazolja.

Meggyőződésem szerint a jó tankönyvek az eredményes oktatásnak annyira nélkülözhetetlen eszközei, hogy azokról maguknak az egyetemeknek kellene gondoskodniok. Történhetné ez akár megbízások adásával és díjazásával akár, — talán még helyesebben — komoly összegű pályadíjak kiírásával. A tankönyvek kiadását minden esetben az egyetemnek kellene vállalnia, hogy azok ára lehetőleg olcsó legyen. Ez volna az egyetlen pont, ahol a jogi oktatás reformja az államra némi terhet jelentene. De ez alig okozhat nehézséget, mert hisz legutóbb nyilatkozott a kultuszminiszter, hogy az egyetemi oktatás terén teendő legsürgősebb lépésként nagyszámú állami ösztöndíj létesítését tervezi, ami az államkincstárnak mindenesetre súlyosabb igénybevételel járna, mint az egyetemi tankönyvekről való gondoskodás. Ösztöndíjak létesítése voltaképp társadalmi feladat és a nagyszámú állami ösztöndíj terve nem egyeztethető össze a miniszter által annyiszor hangoztatott ténnyel, hogy a felsőiskolai pályákon aggasztómérvű túlprodukciónak van. Ha mégis megvalósulna a terv, annak csak kevés számú kiválasztott venné hasznát. A külföldi tanulmányi ösztöndíjak kiosztása igazolta, hogy az ilyféle juttatásokban nem a leginkább rászoruló és gyakran olyanok részesülnek, akik a nyújtott nagy kedvezményt nem a célnak megfelelően használják ki. Ha az ösztöndíjakra szánt összeg elsőrangú egyetemi tankönyvekről való gondoskodásra és esetleg még a mai túl magas tandíj és vizsgadíjak leszállítására használtatnék fel, akkor az állami áldozatkészség által nyújtott jehetőségben mindenki, saját szorgalma és tanulmánygyása arányában részesednék és emellett máris komoly lépés történne az általános oktatási színvonal emelésének irányában.

(Bef. köv.)

Dr. Rassay Gyula.

Az International Law Association kongresszusa.*

A nemzetközi közjog terén a kongresszus által kifejtett működésről szóló jelentésünk nem volna teljes, ha nem említenék meg a kodifikációs bizottság működését, amely felölelte elsősorban magának a nemzetközi jognak egységes szabályait tartalmazó tervezet létesítését. Ehhez a japán fiókegyesület egy igen figyelemreméltó javaslattal járult, amelyből szabadon néhány intézkedést kiragadnom, amelyeknek érdekessége főleg a tervezet származásával kapcsolatban adódik. Így a tervezet szerint minden ember csak egy állampolgársággal bírhat, az államok jogos ok

* Bef. közl. — Az előbbi közl. 1. a 18. számban.

nélkül nem tagadhatják meg idegenek bevándorlását, végül egyik államnak sincs joga bármily megkülönböztetést tenni faj, nemzeti vagy vallási alapon az állampolgárság megszerzését illetően. A bizottság a nemzetközi közjog legfontosabb kérdéseit nemzetközi szerződési alapon tételes kodifikáció tárgyává kívánja tételni és e részben állandó érintkezésben áll a Népszövetség jogügyi titkárságával, mellyel közölte a nemzetközi közjogi és magánjogi problémák egész sorozatát, amelyeknek tételes szabályozása érdekében nemzetközi megállapodások létesítését kívánatosnak tartja.

Áttérve a nemzetközi magánjog terére, nem lehet vitás, hogy a kongresszus legfontosabb eredménye a *nemzetközi magánjogi bizottság által elfogadott Tervezet a vételre és szolgálati szerződésekre vonatkozó nemzetközi magánjogi szabályokról*. E bizottság ülései napokon át tartottak, és a lefolyt vita a jogászvilág élénk érdeklődéséről és magas nivóról tett tanúságot. A bizottság elnöke Bagge úr volt, a stockholmi feltörvényszék elnöke, az angol-német vegyes döntőbírószék elnöke, aki a tanácskozással a tárgyismeret nagy fölényével és páratlan objektivitással vezette. A bizottság a nemzetközi kötelmi jognak a gyakorlati életre mindenesetre legfontosabb részét, a vétel és a szolgálati szerződéseket tárgyalta, amelyeknél a különféle nemzeti jogok összeütközése a gyakorlati jogászok állandó gondját és a bíróságok nap-nap melletti problémáját képezi. Ismeretes, hogy a nemzetközi kötelmi jog alapvető nagy kérdése: hogy t. i. összeütközések esetén melyik törvény legyen irányadó, hosszú évszázadok óta a jogtudomány legsűrűbben vitatott komplexumaihoz tartozik. A *lex fori*, a *lex loci contractus* és a *lex solutionis* doktrínái között a küzdelmek évszázadok óta folynak. Nagy iskolák támadtak, melyek élén a legnagyobb jogászok állottak, mégis a teljesítési hely doktrínája, melyet Savigny képviselt, látszott győztesnek. Csakhogy a teljesítési hely elve nem nyújt megnyugtató megoldást, mert az a kérdés, hogy melyik a teljesítési hely, éppen a különböző nemzeti jogok szerint különbözőképp döntetik el. Oly elvet kellett tehát keresni, amely ebben kérdésben már a tényekben és nem a törvényekben keresi az ismérvet, hogy megadassék a nemzetközi forgalomnak az a biztonság, amely annak legelső életfeltétele. A kongresszus elé terjesztett javaslat, amelyet a bizottságban résztvevő kiváló szakemberek, maga az elnök, továbbá dr. Walker Gusztáv, a nagy hírű bécsi jogtanár, Mittelstein, a hamburgi feltörvényszéki elnök, Detmold, az angol-német vegyes döntőbírószék német tagja és prof. Burgin, jeles londoni ügyvéd készített elő, figyelemreméltó szabatosséggal és tömörséggel viszi keresztül azt az elvet, hogy a kötelmi jognak ezekben a kérdéseiben egy jog legyen irányadó és pedig az eladó joga. Első tekintetre e megoldás élénk ellenvetéseket váltott ki, mert hiszen ez a nemzetiségi elvnek tett engedménynek látszott, épp a kötelmi jog terén. Ezzel szemben önmagától kínálkozott az az érv, hogy bármily nehéz legyen a teljesítés helyének szabatos megállapítása, a teljesítés helyének joga mennyivel indokoltabban igényel alkalmazást. Mélyebb elemzés azonban a következő eredményre vezet: a kontinentális jogrendszerek általában teljesítés helyéül a kereskedő telepét jelölik meg. A veszély a vevőre megy át, mielőtt az eladó a szállításra kijelölt vállalatnak átadja az árut. A francia jog szerint a veszély még előbb megy át a vevőre. A magyar K. T. 344. §-a szerint, amely a régi német kereskedelmi törvényből vétetett át, még az sem jelenti a rendeltetési helynek teljesítési helyé váló előléptetését, ha az eladó a fuvarozással járó kiadások és költségek viselését elvállalta. Midőn tehát a tervezet a vételi ügyletekben az eladó jogát jelenti ki alkalmazandónak, nem tesz egyebet, mint kodifikálja a kontinentális jogrendszerek álláspontját. Az angol jognak eltérő szabályozása mellett meg kell tehát állapítani, hogy a jogfejlődésnek egy lényeges sikerét jelenti, ha egy oly testület, melyben az angol jogászok oly kiváló részt vesznek, a nemzetközi forgalom biztonsága s a nemzetközi magánjog egységesítése érdekében ily szabályozást fogad el. A kongresszus által elfogadott tervezet, amely nemzetközi szerződés szövegül kíván szolgálni, kimondja tehát, hogy vételi szerződések esetében elvileg az alkalmazandó jog az eladónak illetve alább közlendő kivétellel a szolgálat teljesítőjének joga. Az eladó jogául tekintetik az ő üzlettelepének joga, ha kereskedő és állandó tartózkodásának joga, ha nem az. Kivételek: a vevő joga alkalmazandó, ha az ügylet az eladónak vagy ügynökének a vevő országába történt utazása alkalmával jött létre, vagy ha az eladó ügynöke vagy képviselője a vevő országában teleppel bír és saját

nevében köti az ügyletet (számunkra fölöslegesnek látszó, némely jogrendszerek szempontjából fontos intézkedés), vagy ha az áruk abban az esetben, ha az eladónak az illető országban teleppel bíró képviselője vagy ügynöke köti meg az ügyletet, ugyanabban az országban vannak. Kivételek továbbá a tőzsdén, vásárokon, magán vagy bírói árveréseken történő eladások, mely esetekben az illető ország joga lesz irányadó. Hajók és légi járművek eladása esetében a lajstromozás országának a joga az irányadó. A vételre vonatkozó jogszabályok alkalmazandók abban az esetben is, ha valaki valamely műnek létesítésére általa szállítandó anyagokból kötelezi magát, tehát a műbárműszerződésnek ebben az esetben. A műbárműszerződés többi eseteiben, valamint általában a szolgálati szerződések eseteiben a teljesítés helye irányadó, azonban ha a teljesítés több országra vonatkozik, a teljesítő joga irányadó. Általában a teljesítés helyének joga irányadó azon előfeltételek tekintetében, amelyek az áru- vagy szolgálattevő részéről jogai gyakorlásához szükségesek. (Hogy az ingatlanok nem esnek e szabályozás alá, természetes.) A tervezet szerint a fenti szabályok diszpozitív szabályok, vagyis a felek azoktól eltérhetnek és a bíró elsősorban a felek akaratát köteles megállapítani. A bizonyítás terhe azonban ebben a tekintetben arra a félre van hárítva, aki a fenti szabályok alkalmazásának kizárását vitatja. A tervezet kifejezetten kimondja, hogy a szabályok nem alkalmazandók a felek cselekvőképességére, vagy a szerződés alakszerűségeire és általában mindazokban az esetekben, amelyekben a közrend és közérdekek szempontjából hazai kogens jogszabályok alkalmazandók. Talán szabad itt megemlítenem, hogy e sorok írója a tervezetnek a kongresszus által elfogadott szövegét annál nagyobb elégtétellel üdvözölheti, mert főleg a felek autonómiájára és a nemzeti jogok, valamint a nagy nemzetközi magánjogi elv, amely szerint *locus regit contractum*, megfelelő elismerésére vonatkozó törekvéseit a bizottság, melynek tanácskozásaiban szakadatlanul résztvevő, teljes mértékben honorálta. Ha az elért eredményt a nemzetközi doctrina fejlődésébe be akarjuk iktatni, úgy megállapíthatjuk, hogy az legközelebb áll némely nagy német jogászok álláspontjához (Windscheid, Momsen) valamint Rollinnak az Institut de Droit International elé terjesztett javaslatához és nagy személyes sikere dr. Walker Gusztávnak, a kongresszus elnökének, kiváló bécsi nemzetközi jogásznak, aki ezt az álláspontot nagy hírű magánjogi könyvében képviseli. Kíváncs volt, hogy az államok ezeket a szabályokat, amelyek egyébként (félreértések elkerülése végett közlöm) a fuvarozási és a fuvarozásnál alkalmazott egyénekre vonatkozó szolgálati szerződéseket nem érintik, mielőbb nemzetközi megállapodás erejére emelnék. Megszűnnék ezáltal egy nagy területen az, amit a nagy angol bíró, Lord Mansfield, oly ragyogóan: *the glorious uncertainty of law*, a jog ragyogó bizonytalanságának nevez. Megszűnnék ezzel sok jogászai brilirozás. De szívesen lemondunk erről a jog ragyogó biztonságáért.

Jelentőségben a nemzetközi magánjogi bizottság munkájához legközelebb áll a nemzetközi árfolyam bizottság munkája, amely az International Law Association tárgyalásaiba belevitte a valorizáció nagy kérdését. A Maître Dor elnöklete alatt működő bizottság beható és a magyarok részéről (dr. Sichermann, dr. Bátor, dr. Prosswimmer) igen értékes felszólalásokkal gazdagított tárgyalás után praecis szabályokat fogadott el, amelyek szerint a pénzszolgáltatás a kikötött pénznemben teljesítendő. Ha ebben nem teljesíthető, a fizetés időpontjában érvényes árfolyam irányadó. A határozat azonban tovább megy ennél és a késedelembejött időpontjának értékeért teszi felelőssé az adóst, ha a kikötött valutában értékhanyatlás állott be. Ha tudjuk, hogy a vitának kiindulópontja a tengeri jog úgy érthető, hogy a bizottság, mely elé a svéd, a dán, a holland és francia flókegyesületek terjesztettek elaborátumokat, az aranyárfolyam védelmét kívánta kodifikálni, ami a forgalomnak kétségtelenül elsőrangú érdeke. Talán szabad rámutatni arra, hogy ha a kikötött pénznem és annak értékhanyatlása esetén a késedelem időpontjának értéke teljesítendő, nyitva hagyatott az a kérdés, hogy mi történjék, a kikötött pénznem emelkedése esetén? Ezen a ponton a szabályozás talán szabatosítható. A bizottság az általános szabályokon felül a nagy havaria esetére az aranyérték alapján való számítást is kimondta. Ezek a szabályok ugyanazzal a tekintéllyel kívánnak érvényesülni, mint az ú. n. York-Antwerpi szabályok és «bécsi szabályok» (Vienna Rules) néven lettek a kongresszus által elfogadva. Nem kétes, hogy a kongresszus nagy tekintélyénél fogva a felek mind

sűrűbben fogják szerződéseiket e szabályokra való hivatkozással megkötni és hogy a bíróságok ezeket a szabályokat, amelyek a magyar judikaturában különben is már gyökeret vertek, mint a nemzetközi doctrina és gyakorlat kifejeződését megnyilatkozásait fogják alkalmazni.

A kongresszus bécsi ülészakában a választott bírósági bíráskodási bizottság is ülést tartott dr. Paul Abel, a jeles bécsi ügyvéd elnöklete alatt. A kérdésnek kiváló művelője Fraser londoni ügyvéd tett jelentést azokról a törekvésekről, amelyekkel az angol jogászvilág az angol vonatkozó jogszabályokat kiegészíteni kívánja a célból, hogy az angol választott bíráskodás ellátassék azokkal a kellékekkel, amelyek az ily bíráskodás zavartalan menetét és hatályosságát biztosítják. Hogy a kontinentális jogrendszerek e biztosítékokkal nagyobb részt rendelkeznek és hogy ezért első sorban az angol és a kontinentális jogrendszereket keli egymáshoz közelhozni, volt e sorok írójának álláspontja. A vitában még a nemzetközi kereskedelmi kamarával való együttműködés fontossága több oldalról, magyar részről dr. Auer, valamint e sorok írója révén is, élénk kifejezésre jutott és határozatba is ment.

A tisztességtelen verseny bizottsága, dr. Baumgarten Ferdinánd elnöklete alatt határozatot hozott, dr. Komár előadói jelentése és dr. Beck indítványa alapján, mely a kölcsönös jogsegélyt a verseny egész területén a nemzetközi jogviszonylatokban biztosítandónak mondja ki. Dr. Baumgarten helyesen utalt arra, hogy az osztrák-magyar monarchia utódállamai a békeszerződés szelleme dacára nem mind hoztak törvényeket a tisztességtelen verseny szabályozására és hogy ez a hiány pótlendő.

A légi jogi bizottság dr. Nagy Emil elnöklete alatt a nemzetközi jog e legújabb ágának, amely a nemzetközi jog tételeit egy egészen új közegben, a levegőben, igyekszik megvalósítani, számos fogas és még eldöntetlen kérdéseivel foglalkozott.

A nemzetközi csődjogi bizottság prof. Burgin értékes jelentése alapján annak a kérdésnek szentelte magát, hogy mily hatálya legyen az egyik államban megnyitott csődnek a vagyonbukott külföldön lévő vagyonára. Elfogadta a bizottság dr. Doroghinak azt a figyelemre méltó javaslatát, amely a készitendő egyezmény kereteit a kereskedelmi társaságok csődjére, valamint a csődönkívüli kényszeregyességre is ki kívánja terjeszteni.

Befejeztem rendkívül szűkreszabott és bizonyára sok tekintetben fogyatékos szemlémet. A kongresszus működése oly gazdag volt, a nemzetközi jogászvilág annyi kitűnősége annyi szellemi kincset hordott össze, hogy azokról részletesen beszámolni sokkal több teret és időt venne igénybe, mint amennyi rendelkezésemre áll. Az International Law Association 1926. évi bécsi kongresszusára büszkeséggei tekinthet vissza. A nemzetközi magánjog, az árfolyam, a magántulajdon védelme és a kisebbségek kérdéseiben az 1926-os bécsi kongresszus határozatai a nemzetközi jog fejlődésében fontos időszakot fognak jelenteni. Ily kongresszusok azonban első sorban arra valók, hogy a nemzetközi megértést, az egyes nemzetek közelebbhozásának munkáját folytassak. Hogy a nagy háború után nyolc évvel a régi ellenségeket ily együttműködésre lehetett összegyűjteni, jogossá teszi azt az optimizmust, hogy Európa kultúrája, ha megrendülve is, de alapjában erkölcsi tökéjének fogyatéka nélkül került ki a világháború forratagából. Az International Law Association mindenestre hatalmas tényezője marad a civilizáció egyedüli lehetőségének, a nemzetközi együttes munkának.

Illetlenség volna még ily komoly orgánumban is, mint a Jogtudományi Közlöny, meg nem emlékezni arról a szívéllyességről, amellyel Bécs és az osztrákok vendégszeretete az idegekkel, és ezek között első sorban velünk, magyarokkal szemben megnyilvánult. Hivatalos és nemhivatalos körök egyformán versenyeztek a ligyelemben. A kormány és Bécs városa részéről való fogadtatás és minden lehető támogatás, amelyekért a kongresszus elnökét, dr. Walker Gusztávot, valamint a kongresszus titkárát, dr. Hoffmansthal-t illeti az elismerés, úgy az osztrák ügyvédi kar számos kitűnőségének vendégbaráti magatartása találjanak e lap hasábjain is magyar köszönetet.

Dr. Jacobi Andor.

Az ominózus 4. §.

A Jogtudományi Közlöny 1926 október 1-én megjelent 19. számában a 154. lapon «A törvényt magyarázat útvesztője» címen megjelent cikk egyik idézetéből megállapítható, hogy a cikk írója annak

az álláspontnak a helyességét vitatja, amelyet kommentáromban kifejtettem. Ezért szükségesnek vélem, hogy az 1926 : XVI. tc. 4. §-a utolsó bekezdésének értelmezésére megegyeszer visszatérjek. A céltom csak az, hogy abban a tárgyilagos olvasóban, akinek helyesen kialakult véleményét a cikk megingatta, megnyugvást keltsek.

Ami a kérdés lényegét illeti, álláspontomat kommentáromban (3. §. 11. j. az 51. lapon és 4. §. 16. j. a 68. lapon), valamint e lapban megjelent korábbi cikkemben már teljes részletességgel kifejtettem s ezért annak hangsúlyozásán felül, hogy egy törvényt sem szabad egyes rendelkezések kiszakítása mellett értelmezni és legkevésbé szabad így eljárni az 1926 : XVI. törvénycikkkel, mindössze egy megjegyzést kívánok tenni, annak igazolására, hogy a 4. §. utolsó bekezdése nemcsak a 3. §. 2. bekezdésével kapcsolatban, hanem önmagában sem nyújt alapot a cikkíró álláspontjának.

A cikkíró álláspontja lényegben az, hogy a tőlem is helyeselt számítás útján, ártértékelt járandóságként kiszámított összeg nem pengőösszeg, hanem 1914. évi értékű koronaösszeg. Ennek a véleménynek az eddig már felhozott érveimen felül ellene mond a 4. §. utolsó mondat, amely az ártértékelés közvetlen eredményül jelentkező összeget, addig *amíg a fennálló jogszabályok megengedik*, koronára rendeli átszámítani. Ennek a rendelkezésnek csak akkor van értelme, ha az ártértékelés közvetlenül pengőösszeget eredményez, mert csak a pengőösszeg tekintetében fog a cikkírótól szószerint idézett bizottsági jelentésben naptárszerűen is meghatározott napon bekövetkezni az a helyzet, hogy az átszámítást *a jogszabályok többé nem fogják megengedni*, mert a nyugdíj összegének nemcsak kiszámítása, hanem fizetése is az akkori törvényes pénznemben, pengőben lesz kötelező. Ha a törvényhozó szándéka arra irányult volna, hogy az ártértékelés közvetlenül 1914. évi értékű koronát eredményezzen, akkor azt is feltétlenül meg kellett volna mondania, hogy az eredményként jelentkező összeget milyen kulcs szerint kell papírkoronára és milyen kulcs szerint kell majd pengőre átszámítani. Ilyen rendelkezésre azért lett volna mellőzhetetlenül szükség, mert az 1925 : XXXV. tc. 17. §-a értelmében a jogszabály külön rendelkezése nélkül *bármikor koronát* csak 1 pengő = 12,500 K kulcs szerint lehet pengőre átszámítani, hogy pedig ez a kulcs a cikkírótól a 3. §. 2. bekezdésében felfedezett egy pengő-egy korona kulcsnál a nyugdíjasokra kedvezőtlenebb és a törvényhozó szándékának semmiképpen nem felel meg, azt a cikk írója is kétségkívül el fogja ismerni.

Nem argumentumként hozom fel, hiszen a cikkíró — utolsó szavaiból kitűnően — már számolt ezzel az eshetőséggel, hanem csupán tájékoztatásul említem meg, hogy a legmagasabb bírói fórum a kérdést már eldöntötte, még pedig abban az értelemben, amelyet az egyedüli helyes álláspontnak tartok. Az 1926 szeptember hó 30-án kihirdetett P. II. 4542/1926. számú kuriai határozatban ugyanis a következőket olvashatjuk: «Felperes az irányadó tényállás szerint 1914 február 28-án helyezettett nyugalomba, utolsó fizetése a peres felek egyező előadása szerint havonként 160 K, nyugdíja 14 évi szolgálat után fizetésének 48 %-a, vagyis 76:80 K volt. Az alperesek nyugdíjfelértékelési arányszáma 50 százalékban lévén megállapítva, a felperes nyugdíja 38:40 pengőben vagyis 480,000 K-ban volt megállapítandó.» Vagyis a Kúria minden részletesebb fejtegetés nélkül kimondotta mint a törvény rendelkezéséből folyó tételt — nem azt, hogy 100-nak a fele nem 50, hanem 42 — de azt, hogy 50%-os arányszám esetében a nyugdíjasnak feleannyi pengő jár, mint amennyi koronát békében kapott, mert a társaság mai vagyona is feleannyi pengő, mint amennyi koronája 1914-ben volt.

Nem hagyhatom továbbá szó nélkül a cikkíró egy helytelen ténybeli megállapítását, amelyet közvetlenül az én soraimból vett idézethez fűz. Azt írja: «Egy feltétlenül bizonyos, hogy a törvényjavaslat tárgyalási anyagának az a része, amely hozzáférhető, t. i. a egyes bizottság jelentése és a nemzetgyűlés plenumának tárgyalása egyetlen szót sem tartalmaz, amely amellett kardoskodna, amit most imputálnak a törvényhozónak.»

Már pedig a nemzetgyűlés 1926. évi július 22-iki 575. üléséről készült, nyomtatásban is megjelent, tehát hozzáférhető naplóban, a 188. l. második hasábján olvashatjuk, hogy Szilágyi Lajos nemzetgyűlési képviselő úr a 30%-os minimum csekély voltáról beszélve, szószerint a következőket mondta: «Tudni kell, hogy akinek teljes 35 évi szolgálata van és 1914-ben havi 300 aranykorona volt a fizetése, annak most teljes 35 évi szolgálat után

havi 90 pengő nyugdíjat fognak adni. Akinek 350 aranykorona volt a fizetése, annak 105 pengő havi nyugdíjat fognak adni. Akinek 400 aranykorona volt a fizetése, annak havi 120 pengő nyugdíjat fognak adni.» A Szilágyi Lajostól felhozott példák nál jobbakat én sem tudok felhozni a tölem védett álláspont megvilágítására.

A sorozatos példák folytán sajtóhiba ki van zárva. Egy feltétlenül bizonyos s ez az, hogy azt az értelmet, amit a 4. §. utolsó bekezdésének én is tulajdonítok, nem suba alatt vitték be infernalis hatalmak a törvénybe, hanem így értelmezve, a szóbanforgó rendelkezést az ellenzék példákkal megvilágított ellenzése ellenére a nemzetgyűlés többsége tudatosan szavazta meg. Szilágyi Lajosról egyébként, aki az alkalmazotti érdekeknek egyik legerősebb védelmezője és a javaslat igen alapos ismerője volt, fel kell tételeznünk annyi politikai ügyességet, hogy hacsak lehetségesnek tartotta volna is a netán homályos szövegnek a nyugdíjasokra kedvezőbb értelmezését, nem zárta volna el ennek a kedvezőbb értelmezésnek az útját a felhozott példákkal.

Végül le kell szögezmem, hogy azt az értelmezést, amit védek, nem én találtam ki, hanem ez az értelmezés általános volt mindazok körében, akikkel erről a tárgyról a törvény előkészítésének utolsó fázisában alkalmam volt beszélni.

Lehet, hogy találkozni fogunk még a cikkíróval valamelyik igazi útvesztőben, talán éppen a 4. §. más bekezdésével kapcsolatban, de ahol most találkoztunk — országút volt.

Dr. Nizsalovszky Endre.

Új irányok a fizetéseképtelenség büntetőjogában.

A kényszeregyességi eljárás reformjánál mindig felmerült az a panasz, hogy a Btk.-nek az insolvenciával vonatkozásban levő rendelkezései nem érvényesíthetnek kellő mértékben és ez az oka, hogy a reformtörekvések nem vezettek kellő eredményre. A kényszeregyességi ügyekből tényleg konstataálható, hogy az adósok gyakorta — anélkül, hogy ennek következményeit viselték volna — jóval túlmentek azokon a határokon, ahol a rendes kereskedőtől megkívánt gondosság hiányát a külső befolyások túlságos érvényesülésével lehet menteni. Az úgynevezett kereskedelemellenes hatósági intézkedések már régen hatályon kívül helyezték és kereskedőinknek elég idejük volt kiparizolni azokat a káros hatásokat, melyeket a devizarendelekek, behozatali tilalmak illetve engedélyezések, majd a behozatalnak fokozat nélküli felszabadítása, hitelmegvonások, ársések, regieszaporulat és mindezekkel szemben az abnormálisan rossz üzletmenet okoztak. Mégis azt látjuk, hogy a legtöbb insolvenciánál adós még a legutolsó időben is éppen olyan nem szolid elvek szerint vezette üzletét, mint a konjunktura idejében. Tehát úgy a kereskedői morált emelni, mint elrettentés céljából is kívánatosnak mutatkozik az idevágó büntetőjogi szabályokat szigorúbban kezelni, illetve helyesebben novelláris úton felfrissíteni. Ezen szabályok főleg a Btk. 414—417. §-aiban foglalt csalárd és vétkecs bukás, az 1881: XVII. tc. 265. és 266. §-aiban foglalt kereskedelmi vétések, de ide számítható még a Btk. 387. §-ában foglalt hitelezők megkárosítása. Az 1916: V. tc. indokolása is konstataálja már, hogy a csődön kívüli kényszeregyességi eljárás meghonosítása következtében a Btk. rendelkezései körében hézag támadt és ezért a csődtörvény 265. és 266. §-aiban foglalt büntető rendelkezéseket, melyeknek tárgya egyrészt koholt követeléseknek érvényesítése, másrészt hitelezők megvesztegetése, egységesen szabályozta a csődön kívüli kényszeregyességi eljárásban elkövetett azonos értelmű visszaélésekkel. A nevezett törvénycikk azonban szükségesnek látta a Btk. 414. §-át s csődön kívüli eljárásra is kiterjeszteni, mert a fizetéseképtelenné vált adóst a Btk. 514. §-ának megfelelően bünteti akkor is, ha a csődön kívüli kényszeregyességi eljárás az egyeség jóváhagyásával jogerősen befejezést nyert. Az 1916: V. tc. rendelkezései folytán az 1881: XVII. tc. 265. és 266. §-ai kifejezetten, a Btk. 387. §-a pedig hallgatólág érvényüket veszítették.

Mielőbb közelebről vizsgálunk a Btk. 414. és 416. §-ainak kritériumait, két fogalommal kell bővebben foglalkoznunk, amelyek az idők folyamán jelentőségükben és jelentőségükben leginkább átalakultak. Az egyik a «fizetési képtelenség». A Btk. nem mondja meg, hogy mit ért ez alatt. Ha az értelmezés tekintetében a hiteljegyekre volnánk utalva, akkor ezekből sem kapnánk

feleletet, mert ezek szerint, hogy adós ellen kényszeregyességi vagy csődeljárás elrendeltessék, csupán azt kell igazolni, hogy a kereskedő fizetéseit beszüntette. A Btk. nem elégedhetik meg egy formális kellelkel, hanem azt is konstataálnia kell, hogy ezen fizetések beszüntetését mi okozta, mert az üzlet passzivitásán vagy insolvenciáján kívül az is lehetséges, hogy adós fizetési zavarát használta fel fizetéseinek beszüntetésére. Fizetési zavar mindig előállhat, valahányszor adós ugyan *pillanatnyilag* nem képes esedékes tartozásait kifizetni, de egy könyvvizsgálattal megállapítható, hogy egy bizonyos előre látható időn belül újból képes lesz fennakadás nélkül teljesíteni összes kötelezettségeit. (Ilyen moratóriumra okul szolgáló tipikus eseteket földbirtokosoknál lehet észlelni termésük beszedése előtt.) A fizetések megszüntetése esetében azonban passzivitásnak vagy immobilitásnak vagy mindkettő esetének kell fennforogni, az esedékes tartozások kiegyenlítése pedig rendszerint azért marad el, mert adósnak anyagi eszközei ehhez *tartósan* hiányzanak. Teljesen normális időben inkább az insufficiencia esetével találkozhattunk, amely nem adott komplikációkra alkalmat, de régebben a kereskedelmi morál sem tűrte volna sokáig a váltónyargalást, hiteltűlépést, áruhalmozást és egy ilyen bázison akkoriban reüsszálni sem lehetett volna. Ha volt rá elvéve eset, a megbízható tudakozó-szolgáltatás által hamar nyilvánossá lett. Most ellenben alkalmunk volt tapasztalni, hogy adós meddig tolhatja ki esedékességeinek határidejét. Ha akadtak néha esetek, amikor a kereskedői életrevalósággal rentábilissá tett üzlet teljesen kiheverte az inkább külső befolyásoknak tulajdonítandó insolvenciáját, mégis gyakoribb volt a prolongáció vagy a moratórium kérése után az az eset, hogy az üzlet a kereskedő tehetetlensége miatt továbbra is veszteséggel dolgozott, az esetleges újabb kölcsönök improduktív kamat és költségekre fordítattak, miáltal a hitelezők fedezete napról-napra csak rosszabbá vált. Ehelyütt csak röviden említem, hogy a fizetési zavar, fizetési képtelenség és fizetési elégtelenség közötti éles különbség — ha adós fizetéseinek beszüntetését kellő időben nem publikálta — az esetek minősítésére nagy befolyással bír. Nagyjában itt is meg lehet állapítani, hogy insolvencia esetében a deliktum inkább alapulhat gondatlanságon, mint az insufficiencia esetében, a kettő együttvéve pedig már szándékosságra mutathat.

Világos és szigorú rendelkezésekkel kell megértetni az adóssal a «hitelezők egyenlő kielégítésé»-nek elvét: hogy egy hitelezőjét sem szabad a másik felett előnyben részesíteni. A hiba éppen abban áll, hogy a kereskedő jóhiszeműségének dokumentálására az utolsó percig solvensnek mutatja magát és fizetési esedékességeit mindaddig, amíg minden segélyforrása be nem dugult. Adós észre sem veszi azt a gondatlanságát, hogy amíg ez a végső terminus bekövetkezett, mennyi pert és végrehajtást hárított el magától azzal, hogy ezekkel fenyegető hitelezőknek fizetett, a többi kevésbé türelmetlen hitelezőnek pedig nem. Azonos módon részesült előnyben az a hitelező is, aki egy moratóriumhoz hozzá nem járulván azonnali fizetést követelt, vagy aki színleg hozzájárult azon feltétellel, hogy az ő követelése hamarabb kifizetessék. Nem mentségül, hanem a történelmi hűség kedvéért említem, hogy a hitelezőnek ilyen eljárását kevesebbszer a kereskedői szolidaritás és morál hiánya, mint többször a végszükség okozta. Egyes hitelezők néhány ügyben oly tekintélyes összeggel voltak érdekelve, hogy a fizetések részleges vagy teljes elmaradása őket adóshoz hasonló helyzetbe sodorták volna. Ebben a tekintetben utalok arra a különbségre, hogy a régi tőkeerős kereskedői gárda normális körülmények között maximum egy fél százalék dubiosával számolt, a mai kereskedői kart viszont hússzorta ekkora meglepetések is érték, holott utóbbiak üzleti tőkájukat csak a legtrikább esetben tudták konzerválni. A Btk. éles megvilágításával kellene kioktatni adóst, hogy amikor nem fizetési zavarba jutott, hanem insolvenssé lett, még inkább amikor passzivitása beállott, akkor nem szabad ilyen részleges szanalásra még újabb kölcsönöket felvenni és annak segítségével lármás hitelezőket elhallgattatni, hanem azonnal deklarálni kell fizetéseinek megszüntetését. Ugyancsak az lett volna első teendője, mielőtt valamely hitelezője el nem fogadja moratóriumi ajánlatát, mert csőd illetve megtámadás hiányában a türelmetlen hitelezők továbbra is szerzett előnyük birtokában maradnak, míg a kevésbé agresszív az egyességi kvótának hosszabb határidő alatt fizetendő szerény részleteivel kénytelenek beérni. A Btk. 414. §. 3. pontja és 416. §. 4. pontja alapján a régi kereskedői felfogás szerint helyénvaló lehetett,

hogy a fizetések beszüntetését csupán az első foglalás megtörténte után nyilvánították, de újabban azt láttuk, hogy nem lehet idáig kitolni. A kereskedőnek nem az első szoros zár alkalmazásából kell megállapítani, hogy fizetései beszüntetésének okai beállottak, hanem midőn ezen okok kellő gondossággal első ízben felismerhetők lettek volna, legkésőbb mikor könyvszerűleg is konstatálhatók voltak. Ha adós nem ezen időpontokban publikálta fizetéseinek beszüntetését, akkor egyes hitelezőinek okvetlenül károsodniuk kell.

A kifejtettek eléggé megmutatták, hogy a mai gyakorlati élet sokkal komplikáltabb, semhogy a Btk. 414. és 416. §-aiban taxativ felsorolt esetekkel kimeríthetők volnának az elkövetési módok összes lehetőségei. A szövegezésnek további hibáját az adja, hogy nem volt figyelemmel arra, miszerint ezen szakaszokban említett esetek mind könyvszakértői megállapításokra támaszkodnak. továbbá nem lehetett tekintettel a könyvelésnek mai fejlett technikájára. A Btk. 414. §-ának 1. és 2. pontja nem állítanak egyebet, minthogy adós szándékosan *olyan rosszhiszemű cselekményeket vagy mulasztásokat követett el, melyekkel vagyonának egyes részeit szándékosan elvonta jogos hitelezői elől*. Az elvonásnak sokféle esete könyvvizsgálat segítségével biztosan felderíthető. Ezen pontban a «vagyonhoz tartozó értéktárgy» elavult kifejezés, mert ehelyütt adósnak mindenfajta elképzelhető aktívumát (vagyon tárgyát) kell érteni. Nem világos az «értéken alúli elidegenítés» kifejezés, ha nem mondja meg, hogy a beszerzési vagy a napi (forgalmi) áron alúl nem szabad elidegeníteni, illetve eladni? Az utolsó két év alatt a legtöbb szakmában az erős áresés megszokottá és mindennapi esetté vált, hogy az áru értéke jóval a beszerzési ár alá esett. A nagy verseny és a rossz üzletmenet mellett kénytelen adós a beszerzési áron alúl veszteségre is eladni, viszont a kereskedői tisztesség követelménye is a napi forgalmi árakat tartani. A 414. §. 3. pontjának felsorolása helyett elég volna, hogy: *adós felismerte fizetési képtelenségét vagy elégtelenségét és ennek dacára valamely hitelezőjét a többiek rovására szándékosan előnyben részesítette*. (Csak úgy követheti el, ha fizetéseinek beszüntetését kellő időben nem publikálta.) Ha a büntető eljárás során lefolytatott könyvvizsgálat a státus szándékos meghamisítását vagy általában szándékosan elkövetett hamis könyvvezetést derített fel, úgy e megállapításnak szükségszerűen magában kell foglalnia az 1—3. pontokban foglalt detaillokat, hogy: adós követeléseket koholt, ezeket elismerte vagy kifizette, egyes hitelezőket milyen előnyben részesített stb. A 414. §. 4. pontjának szövegezése könyvviteli értelemben sem precíz, mert a KT. 25. §-a szerint a kereskedő ügyleteit és vagyoni állását híven feltüntető könyveket köteles vezetni, tehát a 4. pontban a helyes szöveg az volna, hogy... az adós könyveit akképen változtatta meg, hogy azokból cselekvő vagy szenvedő állapota, vagy üzletének *forgalma* ki nem deríthető. Egyéb törvényeink szerint előírt könyvek vezetésének elmulasztása, nézetem szerint, ugyancsak akkor bírna büntetőjogi jelentőséggel, ha a könyvelés a vagyoni állapot és forgalom meghatározására nem kielégítő. A 4. pont tulajdonképpen két részre volna felosztandó, az egyik szerint: *adós olyan szándékosan rosszhiszemű cselekményeket vagy mulasztásokat követ el, amelyek azt célozzák, hogy összes könyvei és feljegyzései ne álljanak valamely könyvvizsgálat rendelkezésére*. A másik pont szerint: *adós könyveit nem vagy nem úgy vezette, hogy azokból üzletének végleges és valóságos státusa, mérlege, eredménye, forgalma, valóságos tartozásai és követelései pontosan kitűnjenek*. A Btk. 416. §-ában foglalt felsorolások elég jól kiemelik a vétkes bukásnak eltéréseit a csalárd bukástól, de ezen szakasz sem mentes az előbbiekből felhozott hibáktól. Az itt felhozottak a kényszeregyességi eljárásban szabályozott rosszhiszeműség fogalmával konkurálnak és általában a rendes kereskedelmi forgalomban szokásos és rendes kereskedőtől elvárható gondosság hiányából állottak elő. E szakasz felsorolásai annál kevésbé merítették ki a mindennapi életben előfordulható eseteket, mert a fizetések beszüntetésének oka gyanánt a közelmúltban adós gondatlansága nem egyedülállóan, hanem külső körülményekkel párosulva jelentkezett. Amikor pedig ezen fizetések beszüntetését kizárólag külső befolyások érlelték meg, akkor is adós gondatlanságán múltott sok esetben, hogy nevezettek ölbetett kézzel várták a viszonyok megváltozását illetve javulását. A 416. §. 1. pontjában megfelelőbb szövegezés volna, hogy: *adós a kereskedelmi forgalomban szokásos eljárással össze nem egyeztetelhető, gondatlan vagy könnyelmű*

cselekményével vagy mulasztásával fizetéseinek beszüntetését (passzivitását vagy immobilitását) *előidézte*. A 416. §. 2. pontja szerint közadós a 414. §. 4. pontjában megjelölt valamelyik cselekményt nem hitelezőit megkárosító célból követi el. Jól el lehet képzelni ezt az esetet, ha közadós könyveket nem vezetett vagy csak olyan egyszerű feljegyzéseket, amelyekből vagyoni helyzete tisztán nem látható. De könyveket szándékosság nélkül, azaz gondatlanságból megsemmisíteni, elrejtteni, sőt meghamisítani is igen bonyolult megállapítást tételez fel. A «meghamisítás» szó alatt rendes használatban többet szoktunk érteni, mint amennyit a mérleg világosságának elpalástolása alatt kifejezünk, utóbbi kifejezés inkább idevaló volna. A könyvek megsemmisítését és elrejtését nem nem szokták szándékosság nélkül elkövetni, szerintem ezen cselekményeknek a csalárd bukás bünteténél volna helyük. A szakasz 2. pontjánál elég lett volna azt mondani, hogy: *adós könyveinek hanyag vagy rendetlen vezetése idézte elő, hogy adós fizetéseinek beszüntetését okozó körülményeket idejében fel nem ismerte*. A 3. pont viszont kevesebbet mond a kelletténél, mert a szöveget úgy látnám jónak, hogy: *adós a törvényekben és rendeletekben reá előírt könyvvezetési kötelezettségének nem tett eleget, különösen az évvizsároló leltár és mérleg elkészítését fontosabb ok nélkül késleltette vagy elmulasztotta*. Ezen bővítést azért látnám célszerűnek, mert adótörvényeinknek a könyvvezetésre szóló szigorú utasításai azzal az érvénnyel bírnak, hogy elmulasztásuk adóügyi hátrányokat vonna maga után, tehát a KT. túlliberális álláspontjával szemben a Btk-ben kell szankcionálni adós mulasztását, ha évvizsároló leltárát és mérlegét *idejére* el nem készíti. E szakasz 4. pontjának azon kitételében, hogy «adós fizetési képtelenségét tudta vagy tudnia kellett, új adósságot csinált...» lényeges különbséget látok a minősítésre. Valaminek a tudatában elkövetett bűncselekmények rendszerint szándékosságra mutatnak, viszont a gondatlanság éppen abban nyilvánul meg, hogy adós nem tudta, amit tudnia kellett volna. Ezen pontnál helyesebben azt kellett volna mondani, hogy: *midőn adós passzivitását vagy immobilitását kellő gondosság mellett könyveiből vagy egyéb körülményeiből felismerhette volna, nem azonnal publikálta fizetéseinek beszüntetését, mi által hitelezőinek egyenlő kielégítésén valamely sérelem esett*. A gondatlanság fogalmát nagyon kényesen kell kezelni, mert ennek fokai nagyon eltérők lehetnek és utóbbira nézve befolyással vannak adós szellemi képességei, de könyvelési hanyagságok és restanciák is okozhatják, hogy adós nem ismerte fel idejekorán, amit rendszeres és pontos könyvelés mellett felismerhetett volna. E szakaszban a «fizetési képtelenség» fogalma is közelebbi meghatározásra szorul, mert kimutattam már a passzivitás és immobilitás közti különbséget, de nem világítottam meg azt a lehetőséget, hogy adós könyvszerűleg még aktív és mégis fizetéseképtelen (immobil), viszont lehet régen passzív anélkül, hogy fizetéseképtelen volna. Előbbire példa az immobilizált cég, amely nagy veszteségek nélkül nem volna képes lelikvidálni aktívait, s amely fizetéseképtelenné vált pl. hitelmegszorítások folytán. A második esetnek példája, mikor adós jó hírnevével és hitelösszeköttetésével évekig is tartja magát passzivitása dacára.

A teljesség kedvéért megemlítem még, hogy az 1916: V. tc-nek általam hivatkozott rendelkezései a Btk. 417. §-ban foglalt kereskedelmi társaságok csődjére értelemszerűleg vonatkoztathatók, minél fogva a társaságok aktív működő vezetői, akik a káros eredmény előidézésében közrehatottak, a kényszeregyesség illetve kényszerfelszámolás jóváhagyására való tekintet nélkül vonható büntetőjogilag is felelőségre. A Btk. 384. §-ba ütköző hitelezési csalás és a 386. §-ba ütköző hitelezők megkárosítása esetei a fizetéseképtelenséggel kapcsolatban is felmerülhetnek és nem zárják el a hitelezőt ama jogától, hogy büntető eljárást indítson adós ellen akkor is, ha a kényszeregyességét a bíróság jóváhagyja.

Dr. Kozma Károly.

A szabadalom lefoglalhatóságáról.

A szabadalmi törvény 41. §-a taxative sorolja fel azokat az adatokat, amelyek imperative illetőleg fakultative a szabadalmi lajstromba felveendőek. Ezen felsorolásban a szabadalomra vezető végrehajtás hiányzik; nyilván nem tévedésből! Az említett törvényszakasz szerkesztője vagy intuitive érezte vagy jogászai megfontolás útján rájöhett arra, hogy a szabadalom se lefoglalás se végrehajtás tárgyát nem képezheti.

Utóbbi tétel bizonyítására szolgáljanak a következő sorok.

A szabadság csak abban az esetben tekinthető javnak azaz vagyontárgynak, ha az a vonatkozó eszmei javnak azaz a találmánynak a tulajdonosát ill. jogutódját megilleti. A találmány tulajdonosától elvonatkoztatva az egy értéknélküli okmány, akár csak a marhalevél marha nélkül, vagy egy bolt üzlet nélkül. Helyes elméleti közgazdasági érzékre vallott a szomorú emlékü rémuralom alatt ama nem ijedős természetű szatócsnak, a boltját requiráló biztoshoz szemébe vágott mondása, hogy «meinen Laden können Sie mir rauben, mein Geschäft das müssen Sie mir lassen». Egy önmagában és jogi természeténél fogva értéknélküli okmány pedig se lefoglalás se bírói végrehajtás tárgyát nem képezheti. Ezen megállapítás helyességének a megvilágítására a szabadság fogalmának a szóbanforgó nézőpontból leendő kifejtése mellőzhetetlen. A szabadság az az instrumentum, amellyel a találmány szülő apja ill. jogos megszerzője a bitorlás bűncselekményét elkövető egyénnel szemben a büntető bíróság jogsegélyét igénybe veheti. De csakis ő és senki más, se hitelező se csődtömeggondnok, sőt még a köztársaság sem. A szabadság adta jog és pedig merőben negatív természetű jog, jóformán ebben merül ki. Hisz a többi járulékos jog mint pl. pót- ill. javítási bejelentési kedvezmény, fől-szólási jogalap, uniós elsőbbségi igények stb. a bitorlók üldözése mellett szinte eltörlőd. Hogy ez utóbb említett jogok a végrehajtást kérő hitelezőt vagy csődtömeggondnokát a dolog természetéből folyólag nem illethetik, az bővebb magyarázatra igazán nem szorul.

Vizsgáljuk most azt, hogy milyen előnyöket nyújthatna a hitelezőre a végrehajtás jogi tényének konstitutív jellegű belajstromozása? Nézetem szerint egész ritka, kivételes esetektől, eltekintve semilyent, mert az eredeti feltaláló ill. az eredeti szabadság tulajdosa az esetek túlnyomó részében előhasználó is és ő ezen a minőségéből eredő jogaitól csupán adós léte címén a szabadság jogrendszerének teljes fölborítása nélkül meg nem fosztható. De egyébként is a szabadság természeténél fogva képletesen beszélve oly vagyontárgy, amely kényszereladás útján nem értékesíthető, e nélkül pedig a hitelező jogszerű kielégítése el sem képzelhető. A kényszereladásnak pedig az állja útját, hogy minden szabadság-mazott találmány jellegzetesen aleatorikus természetű. A megtámadhatóságának esélyei még csak megközelíthetőleg sem mérleghetők; újabb találmányok értékét máról-holnapra megsemmisíthetik, végül a feltaláló azt, az esetek túlnyomó részében többrendbeli címenek (pl. nem feltaláló, korábbi nyilvános gyakorlatba vétel stb.) már csak bosszúból is esetleg harmadik személyek által meg is semmisítheti, amiért is az árverés nyomán előálló új tulajdonos az eredeti tulajdonos kénye-kedvének van kiszolgáltatva. Az ily körülmények között kialakuló ár semmi esetre sem lehet megnyugtató és ily helyzetek bekövetkezésének a lehetőségét a törvényhozónak okvetlen meg kell akadályoznia. A szabadsági lajstrom nem telekkönyv, az csak bizonyos közérdekű adatokat tartalmazzon minden konstitutív jogalkotó jellegű feljegyzések mellőzésével, mert az eszmei javak különleges jogi természete meg nem tűri. Nem az a döntő, hogy a találmány nem telek ill. ingatlan, hisz vannak európai jogrendszerek, amelyek bizonyos jogosítványoknak, különösen reáljogoknak telekkönyvszerű konstitutív jellegű bejegyzéseit megengedik, hanem az a döntő, hogy az eszmei javak egyáltalában, de különösen a találmányok oly sui generis tulajdonféleségeket képeznek, amelyekre a materiális javakra alkalmazható szabályok egyszerűen, hogy úgy mondjam brutálisan rá nem húzhatók.

De ha már a szabadsági lajstromba konstitutív jellegű bejegyzéseket egyáltalában megengedhetők tartanánk, akkor csakis az előhasználatból eredő jogok jöhetnének számba. De ez a szabadsági jogrendszernek egy újabb megállapítási keresettel való bővítését tételeznék fel, amely keresetféleség azonban oly megterhelését jelentené a bíróságnak és oly tág kaput nyitna a feltaláló zaklatásának, amely semmi arányban sem állana a várható előnyökkel; tehát felesleges és mellőzendő.

Az eszmei javak jogi oltalma oly szubtilis területét képezi a jognak, amelyhez csak az nyúljon hozzá, aki ezen jogvidéknek ill. a vonatkozó gyakorlati jogeseteknek legelrejtettebb mélységeibe hosszú gyakorlat és különösen a szabadsági oltalomra felépített ipari tevékenység területén széles tapasztalatok útján biztos betekintést nyert, mert e nélkül az ötletszerűen, különösen elméleti jogi tudást nélkülöző egyének részéről javasolt és ezek

nyomása alatt esetleg tényleg megalkotott jogújítások nem fogják az eszmei javak oltalmának bástyáit kiépíteni, hanem ellenkezőleg csakis az ipar számára szinte áthághatatlan akadályok föl-építéséhez fognak vezetni.

A hivatott törvényszerkesztőnek első teendője, hogy intuitív jogi érzése és a gyakorlati életnek szakszerű megfigyelése alapján azt állapítsa meg, hogy mi szorul egyáltalában szabályozásra, mert minden csak némileg is fölösleges jog- és rendszabály csak pusztítást vihet végbe még az általa ideig-óráig hirtelen növekedő, de utóbb annál inkább és biztosan megcsappanó, főleg az ügyvivői keresetben is.

A találmányokról imént elmondottak az eszmei javak többi válfajára is áll.

Nem foglalható le a szerzői jog által védett eszmei javak, csakis pl. az adósnál talált könyv, kép vagy szobor készlet. A hitelező plagium címen senkit sem üldözhet stb. A védjegy, amely egyébként nem is az árut védi, hanem az árunak a gyáros ill. kereskedővel való kapcsolatát van hivatva oltalmazni, önként érhetően szintén nem bocsátható kényszereladásra, hanem csakis az árukészlet, esetleg a gyár vagy a kereskedelmi vállalat. A tisztességes verseny útján szerzett kereskedői hírnév útján keletkezett eszmei javból folyó értékek valamint annak megoltalmazását szolgáló jogok szintén fogalmilag ki vannak zárva a végrehajthatóságból.

Az új szabadsági törvény szerkesztése az említett szempontból mindenestre nagy óvatosságot igényel. Videant consules ne quid detrimenti industria capiat! *Dr. Perlmutter Alfréd.*

Nőtartásdíj lefoglalása.

Bírói gyakorlatunk egészen a legújabb időkig állandóan követte azon elvet, hogy a nőnek természetbeni tartásigénye nem képezheti foglalás tárgyát. Ezen elvet kiegészítette a gyakorlat azzal, hogy a megítélt tartásdíj a nőt megillető tartási igény-pótolja és ennél fogva a természetbeni tartás helyébe lépett pénzt belit tartásdíj sem foglalható le. (Budapesti kir. ítélőtábla 2448/1914., 13,690/1914., G. 3781/1911. szám alatt hozott határozatai.)

Végrehajtási törvényünk legújabb kommentátora, dr. Borsodi Miklós szerint (I. a Végreh. Elj. Zsebkönyve 91. old.) a bírói gyakorlat által követett azon elv, hogy a végrehajtást szenvedő életének fenntartásához szükséges követelés le nem foglalható (marosvásárhelyi kir. ítélőtábla 450/1908. sz.), megfelel a Végr. Nov. 2. §. 15., 16. pontjában megnyilvánuló törvényhozói intenciónak.

Bár a Végr. Nov. 2. §-ának 15. és 16. pontja csak az egy havi időtartamra a megélhetéshez és az egyenyed évre a házbér kifizetéséhez szükséges készpénzt mentesíti a foglalás alól és az adósnak örök időkre nem ad salvus conductust és bár ezen törvényhelyből dr. Borsodi Miklós kartársunk által említett törvényhozói intenciót megállapítani nem tudjuk, mégis bíróságaink a nőtartásdíjat nebütsvirágnak tartották és a budapesti kir. törvényszék mint fellebbezési bíróság legutóbb 1925. október 14-én meghozott 23. Pf. 7840/1925. sz. végítéletében kimondotta, hogy a nőnek megítélt pénzbeli tartásdíj semmiféle követelésre sem foglalható le.

Meg kell említenünk, hogy a foglalás a nő részéről a nőtartásdíj iránt folyamatba tett per tartama alatt egyik pensióban igénybevett lakás és ellátás kifizetetlen számlájának kielégítése érdekében történt. Ezen kirívó eset ellenére a fellebbezési bíróság a lefoglalt tartásdíj behajtására irányuló keresetet a már említett indokból elutasította.

Felülvizsgálat folytán a budapesti kir. ítélőtábla a fellebbezési bíróság ítéletét megváltoztatta és 14. P. 13,645/1925. sz. végítéletével a keresetnek a következő indokokból adott helyt:

«Anyagi jogszabály, hogy a tartásdíj a rendeltetésénél fogva a tényleges és természetben való eltartás kiadásainak a fedezetére szolgál és így az, mint a jogosított személyéhez kötött legszemélyesebb jogosítvány, ennek személyétől el nem választható, ezért mint ilyen a harmadik személynek a tartásdíjat élvező adásával szemben fennálló követelésének a fedezetére végrehajtás alá nem is vonható.

Ez a kivételes jogszabály azonban, — éppen ennél a természeténél fogva — okszerűen a személyes igényre jogosultnak azt a kötelezettségét is maga után vonja, hogy ez a megállapított tartásdíj valójában a tényleges és természetben való eltartás ki-

adásainak a fedezetére fordítandó. Amiből viszont az következik, hogy amennyiben ez a harmadik személy a tartásdíjat élvező személyt élelemmel ellátta és lakást bocsájtott rendelkezésére, az ennek ellenértékét ebből a megélhetésre biztosított tartásdíjból követelheti.

A kir. ítélőtábla tehát megtörte az eddigi gyakorlatot és az élet jelenségeit vizsgálva alkalmazta azon helyes elvet, hogy a tartásdíjnak éppen az a célja, hogy a természetbeni tartás ellenértékének kiegyenlítésére fordíttassék és így a rendeltetéses javak rendeltetésük betöltésére igénybe vehetők.

Ma, amidőn a kir. járásbírók előtt indított perek jórésze a kir. törvényszék mint fellebbezési bíróságnál lezárul, a nőtartásdíjak pedig rendszerint a fellebbezési bíróságnál lezáruló értékhatáron belül foglaltatnak le, különösen fontos a jóhiszemű hitelezők érdekében, hogy ezen legújabb bírói határozat állandó gyakorlattá váljék.

De amilyen helyes a kir. ítélőtábla azon megállapítása, hogy az ellátás és lakás fejében a nőtartásdíjak lefoglalhatók, éppen olyan téves a régi gyakorlatból történt azon idézet, hogy a tartásdíj a jogosított személyhez kötött legszemélyesebb jogosítvány, amely ennek személyétől el nem választható és a tartásdíjat élvező adósával szemben fennálló követelés fedezésére végrehajtás alá nem vonható.

A tartásdíj nemcsak a lakás és élelmezés pénzbeli ellenértékét képviseli, hanem a ruházat és szellemi szükségletek kielégítésére is szolgál. A különélésre kényszerült nő legtöbbször nem megy pensióba, hanem élelmezését maga látja el, fűszert, tűzifát vásárol, majd cipőért, ruházati cikkekért stb. marad adós. Abban a pillanatban tehát, amidőn megállapítjuk, hogy a rendeltetéses javak rendeltetésük betöltésére igénybevehetők, lefoglalhatók, nem szabad olyan kijelentéseket tennünk, hogy a tartásdíj olyan személyes jogosítvány, mely végrehajtás alá nem vonható.

A mindennapi élet azt mutatja, hogy legtöbbször fűszer, ruha, stb. számlát perel a hitelező és így a nőtartásdíj rendeltetésének kijátszása volna, ha ezen tartozások kiegyenlítésére a tartásdíjak lefoglalhatók nem volnának. A nőtartásdíj élvezete nem lehet tökegyűjtés alapja és különösen nem azon az áron, hogy a nőtartásdíjból fedezendő mindennemű ellátási költségből bármi is kifizetetlenül maradjon. Ehhez nem lehet jogsegélyt nyújtani és nem szabad a konkrét esetek kritikája nélkül kimondani azt, hogy a nőtartásdíj bárminő okból is lefoglalható ne volna.

Ha a foglalás tekintetében valamilyen korlátot felállíthatunk, az csak oly tartalom lehet, hogy a nőtartásdíj megítélését megelőző időről fennálló, valamint a lakás, élelmezés, ruházat és szellemi szükségletek körén kívül eső tartozások kielégítésére a férj által fizetett tartásdíj lefoglalható ne legyen.

Dr. Martos József.

Szemle.

— **A budapesti büntetőtörvényszék elnökének** állásában bekövetkezett személyi változás méltatását mindazok a gátlások nehezítik, amelyeket az igazságszolgáltatás intézményeinek féltő tisztelete újabban mindannyiszor ránk ró, ahányszor személyi kérdéssről van szó. Nem mondhatjuk ki korlátozás nélkül a személyekre vonatkozó őszi véleményünket, mert attól tarthatunk, hogy az a bíróságra vet árnyat, de el sem hallgathatjuk, nehogy az emberi gyarlóságból az intézmény fogyatékoságára következtessenek. Mindezek ellenére be kell vallanunk, hogy sajnálattal veszünk búcsút *Langer Jenőtől*, akiben a háború előtti bírói típust mintaszerűen öltött testet. El nem évülő érdemeket szerzett, midőn közel egy évtizeden át a vádtanács elnöki székében a perrendtartás célzatával egybehangzóan, komoly jogi szítává építette ki a vádtanács intézményét, amely azóta alakoszerű eljárási holtstüllyá fokozódott le. Mint a törvényszék elnöke nehéz időkben állta a pártatlanság próbáját, nem nézett sem jobbra, sem balra, csak előre. Sem hatalmi szó, sem csöcselék fenyegetése — nec civium ardor prava jubentium, nec vultus instanti tyrannis — nem térítette le egyenes útjáról, nem kívánta «megmenteni a hazát», mert tudta, hogy bíró számára a haza megmentésének egyetlen módja

a törvény elfogulatlan alkalmazásában rejlik. Erélyteleneknek nevezték azok, akiknek nem volt elég gyenge az erősekkel szemben. Távozását nem csak azért fáljaljuk, mert bár a korhatárt elérve munkabírási teljességében vonul nyugalomba, hanem azért is, mert egy szebb multnak a jelenben is élő emlékét veszítjük el.

— **A M. Á. V. nyugdíjintézeti bizottsága, mint közigazgatási hatóság.** A Hatásköri Bíróság a M. Á. V. nyugdíjintézete és a rendes bíróságok közt felmerült hatásköri összefüggés tárgyában úgy döntött, hogy a M. Á. V. nyugellátási ügyeit a rendes bírói út kizárásával a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalja. A 7200/1925. M. E. rendelet szerint ezekben az ügyekben elsőfokon a M. Á. V. igazgatósága, végsofokon a nyugdíjintézeti bizottság illetékes. A Hatásköri Bíróság ezen döntésével ismételtén foglalkoztunk (15. sz. Szemle. 18. szám «Hatásköri kérdés» c. cikk) és kifogásoltuk, hogy sok ezer család sorsát közölről érintő kérdésben a Hatásköri Bíróság döntése szerint az utolsó szót a M. Á. V. Nyugdíjintézeti bizottsága fogja kimondani, amely része a M. Á. V.-nak.

Ezen kritikánkról a Hatásköri Bíróság jegyzője dr. Vörös Ernő törvényszéki bíró azt írja, hogy «azt illetlennek, sértőnek és a legfőbb bíróság tekintélye szempontjából megengedhetetlennek tartjuk» (Pénzügyi és Közig. Jog Tára 1926 okt.). Dr. Vörös Ernő úr cikkének személyeskedő részeivel nem kívánunk foglalkozni. Elvégre sokkal komolyabb kérdéssről van szó, semhogy érdemes volna arról vitatkozni, hogy dr. Vörös Ernő úrnak van-e igaza, mikor nekünk azt mondja: Ne ultra crepidam — vagy fordítva.¹

Tisztázandó elsősorban, mi is az a Nyugdíjintézeti bizottság. Ennek a bizottságnak az elnöke a M. Á. V. elnöke, tagjai: az általános igazgatási, a pénzügyi főosztály igazgatói, a jogügyi és nyugdíjosztály vezetői, továbbá a kereskedelemügyi- és pénzügyminiszter egy-egy megbízottja, (akik különben a M. Á. V. igazgatóságának együttes ülésében is részt vesznek) végül nyolc választott tag, akik közül egy a titkárság vezetője, a többiek nagyrésztben az egyes igazgatási ágak igazgatóhelyettesei s hogy ezen szaktudós elemek mellett a laikus elem is képviselve legyen, 2—3 altiszt (szolga) és egy segédaltiszt.

Érvényes határozathozatalhoz nyolc tag jelenléte szükséges s arról sincs gondoskodás, hogy azok, kik az elsőfokú határozathozatalában részt vettek, a másodfokú határozathozatalnál részt ne vehessenek, sőt ellenkezőleg abból, hogy ezen ügyek intézése az államvasúti ügyvitel szerint az igazgatóság ugyanazon szerveinek van fenntartva, akik a bizottságban benn vannak, következik, hogy a nyugdíjintézeti bizottság azonos az államvasutak igazgatóságával s saját tényei, illetve határozatai felett bíraskodik.

Dr. Vörös Ernő úr kifogásolja kritikánknak azt a részét, hogy a Nyugdíjintézeti bizottság mint rész ítél a M. Á. V. mint egész felett, mert szerinte sem a Nyugdíjintézet, sem ennek bizottsága a M. Á. V. igazgatóságának nincs alárendelve, hanem csak összefügg vele szervezetileg.

Elég elolvasni, kikből áll a Nyugdíjbizottság és tisztán látjuk független-e a M. Á. V.-tól és rábizható-e a M. Á. V. és nyugdíjasai közötti életbevágó kérdések eldöntése. De maga a Hatásköri Bíróság döntése is szószerint megállapítja: «a M. Á. V. nyugdíjintézeti Bizottsága *nemcsupán, mint a M. Á. V. egyik szerve, hanem egyúttal...*»

Második kifogásunk az volt, hogy a Hatásköri Bíróság a nyugdíjbizottságot «közigazgatási hatóság»-nak minősítette.

Dr. Vörös Ernő elismeri, hogy ez a bizottság tulajdonképpen «vagyonkezelő szerv», de szerinte «ugyanaz a szerv lehet vagyonkezelő szerv és egyszersmind más vonatkozásban közigazgatási hatóság». Vörös Ernő szerint a bizottság «annyiban amennyiben

¹ Vörös Ernő úr többször céloz arra, hogy lapunkban megjelent bírálatot érdekelt fél írta. Az aug. 1. szemle megírásában az érdekelt félnek része nem volt, de épp e szemle folytán írta meg dr. Goldschmied Mór budapesti ügyvéd a szept. 15-iki számban megjelent cikkét, miután szerkesztőségünknek bejelentette, hogy cikkében említett Hatásköri Bírósági határozat saját ügyére vonatkozik. Ez a körülmény nem lehetett a közlés akadály, nemcsak azért, mert már előzőleg álláspontjával lényegileg azonosítottuk magunkat, hanem még inkább azért, mert az a körülmény, hogy valamelyik érdekelt fél bírálja a perében hozott jogerős határozatot, soha sem volt akadály a közlésnek.

nem csupán vagyongazdálkodási funkciót gyakorol, hanem egyszersmind a nyugellátásból felmerülő vitás kérdésekben dönt, valóságos közgazdálkodási szerv».

Ime nyilvánvaló, hogy a nyugdíjbizottság csak annyiban vált közigazgatási szervvé, amennyibe éppen a kormány erre a szervre, mely pedig eddig kizárólag «vagyongazdálkodási szerv» volt, rábízta a bíraskodást a M. Á. V. és alkalmazottjai között.

Erre az a válasza dr. Vörös Ernő úrnak. «Hogy a közigazgatási hatóság mint az állam szerve az államot közvetlenül érdeklő ügyekben a saját ügyében bír, az a mi jogrendszerünkben úgy szólván mindennapos eset».

Hát ez circulus vitiosus, mert hisz fentebb kimutattuk, hogy a Nyugdíjbizottság eddig nem volt közigazgatási hatóság, hanem úgy lett azzá, hogy a kormány bírói fórummá tette meg.

Annál érthetlenebb Vörös Ernő úr baragja, mert maga is elismeri, hogy «ennek a szerintünk sem ideális jogállapotnak mielőbbi sürgős rendezése a törvényhozás feladata, de a Hatásköri Bíróság tudvalevőleg a törvények és a törvényes rendeletek szerint tartozik ítélni és ezek szükségességét vagy célszerűségét nem bírálhatja».

Ez igaz, de egy kiegészítéssel. Az 1869: IV. tc. 19. §. szerint «a rendeletek törvényessége felett egyes jogesetekben a bíró ítélt».

A Hatásköri Bíróság indokolása szerint:

«az 1924: IV. tc. 2. §-ához fűzött a) melléklet A. I. 1. pontjában foglalt felhatalmazás, amely lehetővé teszi a jogorvoslatoknak a legmesszebb menő korlátozását és a hivatali teendők legmesszebb menő decentralizálását, arra is kiterjed, hogy a m. kir. államvasúti alkalmazottak nyugdíj ügyeiben egyfelől a m. kir. kereskedelemügyi miniszternek, másfelől a rendes bíróságnak korábban fennállott hatáskörét kizárja és ezeket az ügyeket kizárólag alsóbbrendű — közigazgatási — szervek hatáskörében összpontosítsa. Nem érinti ennek az álláspontnak helyességét az a körülmény, hogy az idézett törvényhely a kormánynak adott felhatalmazást egyidejűleg akként korlátozta, hogy a kir. bíróságok és a kir. ügyészségek szervezetén és eljárásán csak külön törvény vagy törvényes felhatalmazás alapján kiadott rendelet változtathat. Egyrészt ugyanis a hatásköri szabályok közül szorosabb értelemben csak azok tartoznak a bírósági eljárás körébe, amelyek a feltételezett bírói hatáskörbe tartozó ügyeknek a különböző nemű, rendű és fokozatú bíróságok közti megosztását tárgyalják. Másrészt pedig az 1914: XVII. tc. rendelkezéseitől és szellemétől eltérő államhatalmi hatásköri szabályozás az államvasúti alkalmazottak nyugdíjügyeiben a 6001/1923. M. E. és az 5460/1924. M. E. számú rendeletek értelmében már a 7200/1925. M. E. számú kormányrendelet hatálybalépését megelőző időben is fennállott s azt az utóbbi rendelet csupán átvette».

Szó szerint idéztünk, mert magából az indokolásból kitetszik, hogy egyrészt az 1924: IV. tc. csak a jogorvoslatok korlátozására és a hivatali teendők decentralizálására ad felhatalmazást,² másrészt a Hatásköri Bíróság döntése is megállapítja, hogy a kormány rendelete az 1914: XVII. tc. rendelkezésébe és szellemébe ütközik. Módjában lett volna tehát a bíróságnak, egyszer végre az 1869: IV. tc. 19. §-át alkalmazni. Igaz, hogy ezt a §-t bíróságaink oly gyakran alkalmazhatták volna és oly ritkán alkalmazták, hogy maholnap elavulás folytán hatályon kívül helyezettnek lesz tekinthető.

— **A magyar elmeorvosok IX. értekezlete** Budapesten, 1926 november 7-től 9-ig a budapesti kir. Orvosegyesület Semmelweis termében (VIII. Szentkirályi-u. 21. fog megtartatni. Az értekező tudományos ülései november 7-én, 8-án és 9-én a budapesti kir. Orvosegyesület Semmelweis termében fognak megtartatni. Megnyitó ülés november 7-én vasárnap d. e. 10-kor. I. Megalakulás. II. Elnöki megnyitóbeszéd. III. Titkári jelentés. IV. Referátum: «Milyen mértékben és milyen feltételek mellett lehetne az elmebetegek cselekvőképességét szerződéses és végrendeletek tekintetében elismerni nem vitatott elmebetegség esetében és úgynevezett világos pillanatok felvétele nélkül is?» Előadó: Szladits Károly egyetemi ny. r. tanár. V. Előadások: 1. Nádas Bertalan ügyvéd: «Törvényjavaslat az elmebetegek védelmére polgári törvénykönyvünk tervezetéhez.» 2. Sebeők Dezső ügyvéd: «A csökkent beszámíthatóság a magyar jogban».

— **Az Ügyvédi Kör újabb nagyarányú akciója a jogszolgáltatás terén mutatkozó visszasságok megszüntetése érdekében.** A Budapesti Ügyvédi Kör választ-

mánya október hó 14-én dr. Dési Géza elnöklésével ülést tartott, melynek legfontosabb tárgya a jogszolgáltatás terén mutatkozó visszasságok mikénti orvoslása volt. Egyhangú volt a vélemény, hogy az az akció, amelyet az Ügyvédi Kör az elmúlt évben a bíróságoknál észlelt bajok orvoslása érdekében kezdeményezett, a bíróságok legtöbbször kellő megértésre nem talált és különösen a budapesti központi kir. járásbíróságnál a helyzet ma rosszabb, mint valaha. Ennek folytán a választmány elhatározta, hogy újból a legerélyesebb akciót indítja meg ezen bajok orvoslása érdekében, ezen akcióban való részvételre az összes ügyvédi szervezeteket, annak hathatós támogatására az összes ügyvédek felhívja, egyúttal pedig külön bizottságot küldött ki, melynek feladata megfelelő adatgyűjtés alapján konkrét javaslatokat kidolgozni arra nézve, hogy az észlelt bajok a legsürgősebben miként orvosolhatók. A választmány folytatólag elhatározta, hogy a tavalyi akcióval kapcsolatban elhatározott várakozó állásponttal szemben most már a kérdést mindaddig napirenden tartja, amíg a bajokat orvosolni nem sikerül, annál is inkább, mert az igazságszolgáltatás visszasságainak megjavítása és lassúságának megszüntetése nemcsak ügyvédi érdek, hanem elsősorban közérdek. A választmányi ülés után a kiküldött bizottság, melynek tagjai dr. Gráber Károly, dr. Teller Miksa, dr. Fehér Dezső, dr. Morvai Oszkár és dr. Ribáry Géza, azonnal meg is alakult és elhatározta, miszerint sürgős felhívást bocsát ki az ügyvédekhez, hogy a jogszolgáltatásban észlelt panaszokat a netáni konkrét sérelmek megjelölésével a bizottságnál írásban jelentsék be, amely bejelentések a Budapesti Ügyvédi Kör (Budapest, V., Szemere-u. 10.) címére küldendők. A bizottság minden csütörtökön este az Ügyvédi Körben ülést tart, amelyen a beérkezett panaszok megvizsgálása és a beszerzett statisztikai adatok feldolgozása alapján fogja kidolgozni azon konkrét indítványokat, amelyek elsősorban a legégetőbb bajok orvoslása érdekében multhatatlanul szükségesnek mutatkoznak.

— **Az Országos Ügyvédszövetség** 1926 május 2-án tartott országos közgyűlése óta jelentékeny lépésekkel halad előre újjászervezésében. A Szövetség rombadólt kereteinek és szervezeteinek az eddigieknél szélesebb arányú felépítésével egyidejűleg nyomban hozzálátott érdemleges működéséhez: országos érdekképviselési hivatásának betöltéséhez.

Az újonnan eszközölt alapszabálymódosítás szerint a Szövetség célja az, hogy «az ország ügyvédségének erkölcsi, társadalmi és anyagi érdekeit szabad és független társulás útján megvédje és fejlessze: méltó szerepet biztosítson annak a nemzetközi élet jogfejlesztést és jogegységesítést célzó intézményeiben és ezzel kapcsolatosan szellemi együttműködést teremtsen a külföld hasonló érdekképviseléseivel.» E kibővült működést a Szövetség bizottságai útján fejti ki.

A Nemzetközi Bizottság élénk részt vett az International Law Association-nek augusztus havában Bécsben tartott kongresszusán, amely alkalommal sikerrel iniciálta az utódállamok ügyvédeknek állandó konferenciáját. A konferencia szervezési munkálataiban a bizottság élénk részt vesz és tekintélyes számmal képviselteti magát kiküldöttei és előadói útján az október hó 30-án Bécsben tartandó ügyvéd-konventikulumon is, amely az állandó konferencia szervezeti kérdéseinek kívül a régi koronatorozások rendezésével, a kettős illetékek és a kettős adózás ügyével, a hátramenti helyek telekkönyvi zavarai, az okmányok felülhitelesítésének egyszerűsítésével, az utódállamok jogsegélykérdéseivel és a külföldi kartársi helyettesítések rendezésével fog foglalkozni. Az utódállamok ügyvédeknek konferenciájára való készülése mellett a Nemzetközi Bizottság működési körébe vonta a Nemzetközi Ügyvédunió alapítási munkáiban való részvételét és a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara jogi munkájába való bekapcsolódását.

A Törvényelőkészítő Bizottság az ingójelzálogjogról szóló törvénytervezethez és az okirati kényszerről szóló törvényjavaslat-hoz fűzött beható vitáin észrevételeket, amelyeket memorandumba foglalva felterjesztett a m. kir. igazságügyminiszterhez. E bizottság ülésein egymásután fognak megvitatásra kerülni a gyakorlati élet és az ügyvédtársadalom érdekeinek nézőszögén keresztül az igazságügyi kormány által a Szövetséghez véleményezés céljából leadott törvénytervezetek.

A Kari Érdekek Bizottsága, amely munkatervébe a régi hármas célt: az ország ügyvédsége erkölcsi, társadalmi és anyagi érdekeinek éber figyelését és védelmét vette, a kül- és belföldi

² Nem is szólva arról, hogy ezen pont felhatalmazásának célja kifejezetten: «a gazdaságosság elvének a közigazgatás egész terén való érvényre juttatása».

ügyvédi helyettesítések rendezésének ügyét vette elsősorban napirendjére; ezt egy nyilvánosabb vitasorozat rendezése fogja követni, a magyar ügyvéd kánonjáról.

Az Állandó Szervezőbizottság három albizottságot alakított: a sajtóbizottságot, a vidéki osztályokat szervező bizottságot és a központi rendező-bizottságot. E bizottságok feladata a Szövetség életének helyes funkcionálására való ügyelés: ellenőrzik és élesztik a tagsági mozgalmakat, gondoskodnak a tagok számára emeléséről, újabb vidéki osztályok felállításáról és a napi- és a sajtóban kellően megszervezett akcióikkal terelik az olvasók és általában a társadalom jóindulatát az Ügyvédszövetség munkája és ezzel együtt a magyar ügyvéd megbecsülése felé.

Különösen erős aktivitást fejt ki a budapesti osztály, amelynek ügyviteli reform- és sérelmi bizottsága állandó permanenciában van. E bizottság a nyár folyamán a budapesti bíróságoknál észlelhető sérelmek és ügyviteli zavarok ügyében beható vitasorozatot rendezett, amelynek eredményeképpen indítványait részletes átirataiban juttatta el a budapesti elsőfokú bíróságok vezetőihez.

— **A szegénnyel való visszaélések megakadályozása** céljából a Budapesti Ügyvédi Kamara választmánya feliratot intézett az igazságügyminiszterhez, amelyben a minisztert a következő intézkedésekre kérte:

1. A belügyminiszternél oly rendelet kieszikölését, mely azoknak a közigazgatási hatóságoknak, melyek a szegénységi bizonyítvány kiadására hivatva, kötelességévé teszik, hogy ily bizonyítvány kiadása előtt a folyamodó fél vagyoni és kereseti viszonyait szorgos mérlegelés alá vegyék, mert valótlan tartalmu bizonyítvány kiállítása esetében az illetékmentesség által az államkincstárnak okozott kárért felelősségre fognak vonatni;

2. A bíróságok figyelmének felhívását, hogy a szegénységi jog megadásánál és megvonásánál fokozott figyelmet tanúsítsanak, úgy, hogy ne történjék meg, hogy az, akinek perlekedése már előre teljesen eredménytelennek mutatkozik, illetékmentességet és ingyenvédelmet élvezzen;

3. A bíróságok figyelmének felhívását, hogy szegénységre vezetett perekben különösen ügyeljenek a Pp. 204. §-ának gondos megtartására s az alperest felesleges módon ne utasítsák előkészítő iratok adására, végül, hogy igyekezzenek az ügyet lehetőleg kevés tárgyalási napon befejezni;

4. A pénzügyminiszternél oly intézkedések kieszikölését, mely szerint oly esetben, midőn felperes szegénységre perel, az illetékmentesség terjedjen ki az alperes által benyújtott előkészítő iratokra és a fellebbezési és felülvizsgálati beadványokra és tárgyalásra is s ezek eszményi bélyege is vétessék jegyzékbe. Ennek analógiáját a mai rendszerben is megtaláljuk, mikor pl. a pereszes alperes fellebbezés s a fellebbezési tárgyalás bélyegét mégis a szegénységre perlekedő felperes jogán veszik jegyzékbe, ugyanezt meg lehetne állapítani az előkészítő iratokra s a felsőbb bírói eljárásra vonatkozólag is. Gyakorlatilag abban az esetben, ha a felperesnek alapos keresetéről van szó, a kincstár semmit sem veszítene, mert hiszen akkor alperes ezeknek a bélyegeknél megfizetésében is elmarasztalná a végítélet. (A fellebbezési és felülvizsgálati eljárás illetékmentessége azok miatt az esetek miatt indokolt, melyekben az alsóbb bíróságok tévesen hoznak marasztaló ítéletet s a felsőbb bíróság ezt megváltoztatja.)

— **A kollégialitás megsértésének súlyos esetét** állapította meg a Kúria ügyvédi tanácsa 144/1926. sz. következő határozatában: Az 1874 : XXXIV. tc. 68. §. b) pontjába ütköző fegyelmi vétség megállapítására alkalmasnak minősíthető az ügyvédnek az a cselekménye, hogy olyan bűnügyi védelmet árul el, amelyet előzőleg más ügyvéd látott el és a védelem vállalásánál nem intézkedik és nem gondoskodik arról, hogy a védői tisztségben elődje kikötött vagy kiérdemelt díját elnyerhesse, sőt ellenkezőleg egy ilyen ügyvédi díj iránti perben a védői tisztségben elődje ellenében alperesi képviselőt vállal, alaptalan védekezést terjeszt elő és ezzel megakadályozza azt, hogy ügyvéd kartársa kiérdemelt munkadíjához juthasson. Úgyszintén fegyelmi vétség tényálladékanak megállapítására alkalmasnak mutatkozik az is, ha egy ügyvéd hirtelen mint védő olyan sikerekkel kérédik, amelyek nem is az ő, hanem az elődje védői működése alatt következtek be.

— **A biztosítási jog reformja.** Az igazságügyminisztérium javaslatot készített a biztosítási szerződési jog reformjáról, mely

hivatva van a kereskedelmi törvénynek a biztosítási jog terén fennálló, legkirívóbb hiányait megfelelő rendelkezésekkel pótolni. A javaslat főként a biztosítási díj esedékességére és a késedelem következményeire vonatkozó jogszabályok kodifikálását tartalmazza és legfontosabb újítása abban áll, hogy a K. T. 485. §. 4. pontjának hatályaon kívül helyezése mellett a visszatérő időszakokban esedékes díj fizetésének elmulasztása esetén választási jogot ad a biztosítónak a szerződés megszüntetésére vagy pedig a visszatérő időszakokban esedékes díj iránti igényének érvényesítése közt. Megszünteti tehát a javaslat az eddigi jogállapotot, mely szerint több évi biztosítási szerződésnél csak a biztosító társaság van kötve a szerződésnek lejáratig való fenntartásához, ellenben a biztosított a folytatólagos díj fizetésének megtagadása által a szerződéstől minden évforduló alkalmával egyoldalúlag visszaléphet. E reform természetesen csak a kárbiztosításokra vonatkozik, míg az életbiztosításokra nézve a javaslat a szerződő fél visszalépési jogát továbbra is fenntartja és a fennálló jogállapoton csak annyiban változtat, hogy — szemben a kir. Kúria 26. sz. teljesülési határozatával — egy évi biztosítási időszakra feltétlenül jogot ad a biztosítónak a díjra. A javaslat fenti intézkedéseiben nyomon követi a biztosítási szerződési jognak legmodernebb kodifikációs alkotásait, a német és az osztrák biztosítási törvényt és messzemenőleg megvédi a felek érdekeit is, részletes szabályokat állítván fel az intési eljárásra, az utólagos teljesítési határidők megszabására és a díjper megindításának határidejére nézve. Az Ügyvédi Kamara választmánya — egyes kiváló biztosítási szakemberek votuma ellenére — nyilván kissé elhamarkodottan a javaslat ellen foglalt állást. Elkerülte a Kamara választmányának figyelmét az a sok visszaélés, amelynek a gyakorlatban éppen a K. T. 485. §. 4. pontjában foglalt jogszabály adott tápot: a biztosítások rendszeres «kikapcsolása», a feleknek ide-oda hurcolása csak azért, hogy az ügynök minden évben más társaságtól vehesse fel a magas szerzési jutalékot, a bíróságok előtt folyamatban levő tartamengedményperek özöne és az a sok egyéb vexáció, amelynek főleg a kisebb intelligenciával bíró falusi lakosság a jelenlegi jogállapot mellett ki volt téve. Elkerülte továbbá nyilván a Kamara választmányának figyelmét az a körülmény is, hogy Magyarország szinte egyedül áll a kultúr államok közt azzal a törvényes intézkedéssel, hogy egy több évre kötött kárbiztosítási szerződést a szerződés tartama alatt a biztosított minden jogos ok nélkül egyoldalúlag felbonthat, mert nemcsak Németországban és Ausztriában, amely országok biztosítási törvényei az új javaslat szerkesztőjének mintaképekül szolgáltak, hanem Svájcban, Franciaországban, Belgiumban, Olaszországban és általában a legtöbb európai állam biztosítási jogában már évtizedek óta közmegegyezésre fennáll az a jogállapot, amelyet a javaslat hazánkban is megvalósítani kíván. **K. E.**

— **A nyugdíjperekben hozott végrehajtható ítéletek** alapján kért végrehajtásokat a budapesti közp. járásbíróság nem rendeli el, ha a végrehajtás nagyobb összegre kéretett, mint amennyi az arányszám szerint felperest megilleti. Az elutasítást a bíróság következőképpen indokolja: «Igaz ugyan, hogy az 1926. évi XVI. tc. 19. §-ának utolsó bekezdése szerint még felfüggesztés esetében is a végrehajtható (nem jogerős) ítélet alapján végrehajtás kérhető, azonban oly esetben, ha a már közzétett arányszám szerint kisebb összeg jelentkezik a végrehajtható ítéletben megállapított összegnél, úgy csak az arányszám szerinti (illetve esetleg a 14. §. 3. bekezdésében körülírt) összeg erejéig rendelkezhet el a végrehajtás, mert a 19. §. 1. bekezdésében foglalt rendelkezésből, hogy a felfüggesztés az arányszám közzétételéig szólhat csak, továbbá abból, hogy a 3. §. 1. bek. szerint az arányszám az irányadó és végül a 24. §. amaz intézkedéséből, hogy törvényt az eljárás bármely szakában alkalmazni kell, kitűnik, hogy a közzétett arányszám (míg azt a különbíróság meg nem változtatta) a végrehajtható ítélet alapján előterjesztett végrehajtási kérelem elbírálásánál is szem előtt tartandó. A fenti rendelkezéseket figyelembe véve, alperes a fizetési kötelezettségének a kérvény beadásáig eleget tévén, ellene végrehajtás elrendelhető nem volt.

— **Miként hárítható el a gyermektartási díj fizetésére kötelezett nagyszülő fizetési kötelezettsége a jogerősen marasztaló ítélet után.** Amióta az állandó bírói gyakorlat következtében jogszabály, hogy a vagyontalan, de teljesen keresőképes természetes atya szülői a gyermektartásdíjért

mindaddig felelősséggel tartoznak, míg az tevékenységét az ő (szülő) üzletében vagy gazdálkodásában fejti ki, felmerült az a kérdés, hogy ezen jogszabály alapján hozott jogerős ítélettel szemben, mi a teendő, ha a természetes atya, a hasznóhajtó tevékenységét, a háztól való elköltözés, vagy más okból megszüntette.

Amíg az anya a gyermektartásdíj behajtása iránt a végrehajtási eljárást meg nem indította, addig gyakorlati probléma fel nem merül, csak ha ily eljárás folyamatba lépett, akkor vetődik fel az a kérdés, hogy perújítási, megállapítási avagy végrehajtás megszüntetési keresetet kell-e a természetes atya szülőjének indítani.

Nézetem szerint a perjogilag helyes és gyakorlatilag célirányos eljárás a végrehajtás megszüntetési per megindítása.

Perújítási keresetnek helye azért nem lehet, mert az a magánjogi érdeket kitévő tény, amely a jogi helyzetre kihatással bír s a végrehajtás alapját képező bírói ítéletet megerősíteni képes, az ítélet jogerőre emelkedése előtt nem lehetett, s így a perben sem lett volna érvényesíthető. Már pedig a Pp. 563. §. 11. pontjának egészen világos rendelkezése nem hagyhat kétséget a tekintetben, hogy annak a ténykörülménynek, amelynek segítségével a perben meghozott ítélet megváltoztatása várható a perújítástól, már az ítélethozatal előtt meg kellett lenni. S ha megvan, akkor rendkívüli perorvoslat jellegét ölti.

A megállapítási per a Pp. 411. §. rendelkezéseiből folyólag fogalmilag ki van zárva, mert ez a törvényszakas kizárja 1., hogy ugyanazon jogviszony ismételt elbírálható legyen; 2., és hogy ugyanazon vagy ugyanazon hatáskörrel rendelkező bíróság a már jogerőre emelkedett ítéletét a perújítástól eltekintve hatályon kívül helyezze. Ha már mostan ezen álláspont mellett figyelembe vesszük azt az állandó bírói gyakorlatot, amely szerint a végrehajtás megszüntetése iránti keresetnek a végrehajtás foganatosítása előtt való megindítása idő előtt indítottak nem tekinthető — akkor gyakorlati hátrányt nem jelent az, hogy a megállapítási keresetnek helye nincs. Mert amíg a jogerős ítéletnek érvényt szerezni a jogorvoslat nem kíván, addig jogsérelmet — az ítélet pusztá léte — alig jelent, de mihelyt azt érvényesíteni akarja, a végrehajtási kérvény benyújtásával egyidejűleg beadandó végrehajtás megszüntetési keresettel az ítélet ereje megszüntethető. Ekként látható, hogy a végrehajtás megszüntetése iránti per a marasztaltaknak kellő biztosítékot nyújt és jogrendszerileg is ez követendő.

Az 1912. LIV. tc. 39. §-a végrehajtás megszüntetési per megindítását a végrehajtási jog elenyészésétől teszi függővé, ez alatt nyilván az anyagi jogot értve. Miután pedig az a jog, amely a perben érvényesítve s az ítéletben szankcionálva lett, abból a tényből fakad, amely szerint a természetes atya munkaerőjét és munkatermékét folyamatosan szüleinek adja át, eo ipso elenyészik, amikor annak forrását képező ténykedés megszakad. Még jobban megerősíti ezt az álláspontot az idézett törvényszakas *a)* pontja, amely szerint ennek az eljárásnak olyan ténykörülmények alapján van helye, amelyeket a peres eljárásban érvényesíteni nem lehetett.

Dr. Sarkadi István.

Törvényjavaslat az okirati kényszerről. 1. Általában.
1. §. Ha a törvény valamely szerződésre meghatározott alakot szab meg s az alak hiányához más jogkövetkezményt nem kapcsol, a nem ilyen alakban kötött szerződés semmis. Meg nem felelő alakban kötött szerződés, ha csak a törvény mást nem rendel, érvényessé válik az elfogadott teljesítés által, s amennyiben telekkönyvi bejegyzés is szükséges, a telekkönyvi bejegyzéssel megerősített teljesítés által. 2. §. Ha a törvény írásbeli alakot szab meg, a szerződés létrejöttéhez szükséges, hogy a felek a szerződési okiratba belefoglalják minden olyan pontot, amely a szerződés lényegéhez tartozik. Nem tartozik a szerződés lényegéhez a megegyezés olyan pontok tekintetében, amelyekre jogszabály szerződést pótló rendelkezést állapít meg vagy amely a szerződés törvényes fogalmához nem tartozó egyéb mellékkörülményre vonatkozik. Ha azonban bármelyik fél, akár a szerződési okiratban kikötötte, akár azon kívül, de az okirat aláírása előtt a másik féllel szemben szóval vagy írásban kijelentette, hogy a feleknek valamely ilyen pontra meg kell állapodniuk, akkor, ha csak a kikötésnek vagy kijelentésnek tartalmából vagy az eset körülményeiből más nem következik, a szerződést ily megállapodás nélkül egyelőre csak feltételelesen megkötöttnek kell tekinteni s a szerződés végleges létrejöttétől függ, hogy a felek a szerződésre megszabott alakban erre a pontra is megegyeznek. Egyes pontok iránti előzetes megegyezés magában véve akkor sem kötelező, ha írásba van foglalva. 3. §. Ha az okirat a szerződésnek törvényszabta érvényességi kelléke, az okiratba fel nem vett korábbi vagy egyidejű és a megszabott alaknak meg nem felelő megállapodás hatálytalan, kivéve amennyiben a szerződés értelmezésére szolgál. Ha azonban az eset körülményeiből az tűnik ki, hogy a felek az okiratba fel nem vett megállapodás nélkül a szerződést nem kötötték volna meg, az egész szerződés semmis. A szerződésre megszabott alak megtartása szük-

séges a szerződés bármely pontját módosító vagy kiegészítő utólagos megegyezésnek érvényességéhez is, kivéve az elengedést, a lemondást és a teljesítésre engedett halasztást, amelyekre mint önálló szerződésekre a rájuk megszabott alak irányadó. 4. §. A törvényszabta írásbeli alakhoz szükséges, hogy a szerződési okiratot mind-egyik fél, aki a szerződéssel terhet vagy kötelezettséget vállal, sajátkezűleg aláírja vagy sajátkezű kézjeggyel lássa el. A kézjeggynek kir. közjegyző vagy kir. bíróság által hitelesítve vagy annak feljegyzése mellett, hogy kitől származik, két tanútól előttevezve kell lennie. Szerződés esetében a feleknek ugyanazt az okiratot kell aláírniuk vagy kézjeggyükkel ellátniuk. Több példányban kiállított szerződési okirat tekintetében elegendő, ha mindegyik fél a másiknak szánt példányt írja alá vagy látja el kézjeggyel a megszabott módon. Közokirat pótolja az előző bekezdésekben meghatározott alakot. 5. §. Közokirat alakjában kötendő szerződés esetében az ajánlatot és elfogadást külön-külön közokiratba lehet foglalni. 6. §. Ha a törvény meghatározott alakot szab meg, ez az alak az olyan megegyezésre is irányadó, amely a szerződésnek jövőbeli megkötésére irányul (előszerződés). 7. §. Egyoldalú jognyilatkozatokra a jelen törvény előző rendelkezéseit megfelelően kell alkalmazni. 8. §. Oly meghatalmazás érvényességéhez, amely a törvény szerint írásbeli alakhoz kötött jogügylet létesítésére irányul, a meghatalmazásnak a jogügyletre megszabott írásbeli alakba foglalása szükséges. A meghatalmazás alaki hiányát azonban az ügyletnek bármely alakban kijelentett utólagos jóváhagyása pótolja. 2. Az okirati kényszer esetei. 9. §. A szerződésnek vagy az egyoldalú jognyilatkozatnak írásbafoglalása szükséges — azokon az eseteken felül, amelyekben a törvény közokirati alakot szab meg — a következő esetekben: 1. meglevő vagyonnak mint egésznek vagy hányadrészének átruházása vagy haszonélvezettel terhelése; 2. ingatlan adás-vétele és egyéb oly szerződés, amelylyel valaki akár visszteher fejében, akár a nélkül ingatlant átruház vagy arra kötelezettséget vállal; ingatlant terhelő dologi jog megalkapítása, terhelése vagy erre irányuló kötelezettség vállalása; továbbá lemondás az ingatlant terhelő dologi jogról; 3. ötven kat. holdnál nagyobb ingatlanra vonatkozó haszonbérlet; továbbá bármely ingatlanra vonatkozó bérlet vagy haszonbérlet felmondásának kizárása meghatározott időre; 4. ajándékozási ígéret; továbbá követelesnek ingyenes engedményezése vagy elengedése az ajándékozás szándékával, kivéve, ha az engedményezett vagy elengedett követelés okiraton alapszik és ezt az okiratot a megajándékozottnak át- vagy visszaadják vagy ha az ajándékozó az engedményről az adóst írásban értesíti; 5. alapítványt élők között rendelő ügylet; 6. eladott ingó dolog tulajdonának fenntartása a vételár megfizetéséig, még pedig akkor is, ha az ügylet kereskedelmi ügylet; 7. oly szerződés, amellyel valaki ellátás, tartás, életjáradék vagy egyéb ellenszolgáltatás (kikötmény) fejében vagyontárgyak átruházására vállalt kötelezettséget; 8. oly szerződés, amely tartás, ellátás vagy életjáradék jövőbeli szolgáltatásának megállapítására, rendezésére vagy megváltására irányul; 9. vagyonközösség megszüntetése; 10. szolgálati szerződésnél a megszolgált munkabér vagy egy része elvesztésének kikötése vagy bármely szerződés alapján felvett szolgáltatások elvesztésének a szerződéstől elálló hitelező javára kikötése, amennyiben ez meg van engedve arra az esetre, ha a munkavállaló vagy az adós a szerződésből folyó kötelezettségeit vétkesen nem teljesíti vagy nem kellően teljesíti; 11. kezesség vállalása; 12. kötbér vállalása vagy valamely cselekmény véghezvitelének vagy véghez nem vitelének esetére bíróság kikötése. 10. §. Az előbbi §. 1., 7.—9. pontjaiban megjelölt szerződések, valamint az oly szerződés, amellyel valaki felülpitményi jognak vagy valamely telek mindenkorai tulajdonosa javára szóló telki tehernek megalapítására vállalt kötelezettséget, csak úgy érvényesek, ha az okiratot kir. közjegyző hitelesítette vagy a kamrába bejegyzett ügyvéd ellenjegyezte. Hitelesítés vagy ellenjegyzés előtt az eljáró kir. közjegyző vagy ügyvéd köteles az okiratot a felek előtt felolvasni és megmagyarázni s a feleket a hiányokra és az esetleges következményekre figyelmeztetni és hogy ez megtörtént, az okiraton megjegyezni. 11. §. Közokirat szükséges a következő szerződésekhez és egyoldalú jognyilatkozatokhoz: 1. házastársaknak és jegyeseknek egymásközötti jogügyletei közül: 1. a házassági szerződéshez, amely a házastársak, mint ilyenek közötti vagyoni viszonyokat a házasság fennállásának idejére vagy megszűnésének esetére szabályozza — ideértve a hozomány és a hitbér vagy a viszonthitbér rendelkezését, a közszerzemény rendezését vagy általános vagyonközösség kikötését, továbbá a gyermektartás, a nőtartás és az özvegyi jog rendezését is — tekintet nélkül arra, hogy a szerződést a házasság megkötése előtt vagy az után kötik-e; 2. a szokásos alkalmi ajándékozásokat kivéve, a házastársaknak és a jegyeseknek egymással kötött mindennemű élők közötti jogügylet-éhez, amelyeket nem házastársak vagy jegyesek is köthetnek egymással, még pedig akkor is, ha az ügylet kereskedelmi ügylet; 3. a házastárs és a jegyes részére kiállított általános meghatalmazáshoz, továbbá az olyan különös meghatalmazáshoz, amely váltóbeli kötelezettség vállalására vagy egyéb olyan jogügyletnek harmadik személlyel létesítésére irányul, amely írásbeli alakhoz van kötve. Az a szabály, amely szerint a meg nem felelő alakban kötött szerződés teljesítéssel érvényessé válik, a házastársak és jegyesek között kötött szerződésekre nem terjed ki. II. Tekintet nélkül a felek személyére a következő jogügyletekhez; 1. örökség elidegenítéséhez; 2. az örökhagyóval kötött olyan szerződéshez, amellyel az öröklésre hivatott személy lemond az örökhagyó utáni öröklés jogáról; továbbá az örökhagyóval kötött oly szerződéshez, amellyel a felek az ily lemondó szerződés hatályát megszüntetik; 3. öröklésre hivatott leszármazóknak örökségi várományukra vonatkozóan az örökhagyó életében egymással kötött szerződéshez; 4. örökösödési osztályjegyeséghez; 5. közös végrendelethez, öröklési szerződéshez és halálesetre szóló ajándékozási szerződéshez; 6. az örökbefogadó szerződéshez, valamint az azt módosító vagy felbontó szerződéshez. 3. Végys és záró rendelkezések. 12. §. Ez a törvény az 1926. évi hó — napján lép életbe. E törvény életbelépésével hatályukat veszítik a vele ellenkező eddigi jogszabályok. Hatályukat veszítik az 1886. évi VII. tc. 22. §-a első bekezdésének a—c) pontjai és a 23. §-a is. Azokra a szerződésekre és egyoldalú jognyilatkozatokra, amelyek e törvény életbelépésének napja előtt jöttek létre, az eddigi jogsza-

bályok maradnak irányadók. 13. §. A kir. közjegyzőkről szóló 1874. évi XXXV. tc. 58. §-a hatályát veszti. Kir. közjegyző a felek kérelmére magánokiratot is készíthet. Az ilyen okiratok készítéséért járó díjakat az igazságügyminiszter rendelettel állapítja meg. 14. §. E törvény rendelkezései nem érintik az okirattal való bizonyítás szabályait; nem érintik különösen az 1886: VII. tc. 21. §-ának és 22. §-a második bekezdésének rendelkezéseit, amelyek szerint az ott meghatározott esetekben az okirattal való bizonyítás csak közjegyzői okirattal történhetik. 15. §. E törvény rendelkezései, amennyiben ez a törvény mást nem rendel, nem érintik a kereskedelmi törvény rendelkezéseit és nem érintik azokat a külön jogszabályokat sem, amelyek a jelen törvényben meghatározott eseteken felül írásbeli alakot vagy egyes jogügyletekre különleges alaki kellékeket állapítanak meg. E törvény 11. §-ának rendelkezései továbbá nem érintik a váltójogi, úgyszintén a kereskedelmi utalványokra, kötelező jegyre, csekkre, közraktári jegyre, valamint hátrattal átruházható egyéb papírokra vonatkozó szabályok alá eső nyilatkozatoknak, mint ilyeneknek hatályát. 16. §. E törvény rendelkezései nem érintik a telekkönyvi rendtartásnak azokat a szabályait sem, amelyek a telekkönyvi bejegyzés megengedéséhez szükséges alaki kellékeket állapítják meg. Ehhez képest az olyan okiratoknál, amelyeknél a jogügylet érvényességéhez e törvény szerint a kötelezett fél aláírása magában véve is elegendő, a telekkönyvi bejegyzés megengedéséhez ezenfelül még szükséges, hogy az okiratot két előttemező tanu is aláírja. E törvénynek az a rendelkezése (1. §. 2. bek.), mely szerint a meg nem felelő alakban kötött szerződés, hacsak a törvény mást nem rendel, érvényessé válik a telekkönyvi bejegyzéssel megerősített teljesítés által, nem érinti a telekkönyvi rendtartásnak azt a tiltó rendelkezését, mely szerint alaki hiány miatt érvénytelen szerződés alapján telekkönyvi bejegyzés nincs megengedve. A jogerősen fogantatott telekkönyvi bejegyzést azonban a szerződésnek ilyen alaki hiánya miatt nem lehet törölni eredeti érvénytelenség címén. Budapest, 1926 május hó 4. napján. Dr. Pesthy Pál s. k. m. kir. igazságügyminiszter.

Inhalt. Dr. G. Rassay Rechtsanwalt: Einige Gedanken zur Reform des juristischen Unterrichtes. — **Dr. A. Jacobi Rechtsanwalt:** Die Konferenz der International Law Association. — **Dr. E. Nizsalovszky Ministerialsekretär:** Der ominöse §. 4. — **Dr. K. Kozma Revisor der Handelskammer:** Neue Richtungen in der strafrechtlichen Verfolgung der Insolventen. — **Dr. A. Perlmutter Richter beim Patentgericht:** Über die Möglichkeit der Pfändung der Patente. — **Dr. J. Martos Rechtsanwalt:** Exekution in die Alimente der Ehefrau. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Másfél éves jelölti gyakorlattal, perfekt gyors- és gépiró fiatal ügyvédjelölt keres azonnal elfoglalható állást. Címe: kiadóhivatásban. 144

Ügyvédi irodában már működött jómegjelenésű fiatal, zsidó vallású ügyvédjelölt január elsejére állást keres. Szíves megkereséseket «Alma Mater» jelígre a kiadóba kéri. 171

Ügyvédjelölt, táblai székhelyen egy évi gyakorlattal, telekkönyvi jártassággal, állást keres. Cím a kiadóban. 172

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitablák
Vegytani laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitablakörzők és vonalzők
Fizikai és kémiai experimentáló szekrények az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarlécek
Mikroskópok és tudományos műszerek
legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Dr. FISCHER ARTUR
hites tolmács irodája

V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkel szemben.) Telefon: L. 963-60.

Vállal bármily idegen nyelvű fordítást, egyszerű és hiteles alakban. 161

„GLOBUS“ 162
diktáló- és sokszorosító iroda

V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkel szemben.) Telefon: L. 963-60.

Diktálás gépbe. Kényszerregezési beadványok, végzések stb. azonnal sokszorosíttatnak.

Minden ügyvédnek nélkülözhetetlen kézikönyv!

A TISZTESSÉGTelen VERSENY

(Az 1923. évi V. t.-c. magyarázata.)

Írta dr. SZEGŐ IZSÓ, budapesti ügyvéd.

Teljesen átdolgozott és a legújabb bírói gyakorlattal kiegészített második kiadás. Ára 3 pengő.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Most jelent meg!

A valorizációs törvények első füzeté!

A magánalkalmazottak nyugdíjának, özvegyeik és árvaik ellátási járandóságának átértékeléséről szóló

1926. ÉVI XVI. TÖRVÉNYCIKK

Összeállította és a nemzetgyűlési tárgyalások alapján jegyzetekkel ellátta

dr. TÉRFY GYULA

kir. kúriai tanácselnök

Ára 1.20 pengő, 15,000 korona

Negyedik kiadásban megjelent!

Az alkalmazottak szolgálati jogviszonyairól szóló

ANYAGI JOGSZABÁLYOK TANA,

különös tekintettel a bírói gyakorlatra

Írta dr. SCHWARTZ TIBOR,

a munkaügyi szakcsoportba beosztott kir. járásbíró

Ára 3.— pengő, 37,500 korona

Megrendelhetők minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében,
IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében,
VI., Andrásy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Ludvig Rezső budapesti kir. ítélőtáblai bíró: Pervezetés. — Dr. Rassay Gyula ny. m. o. tanácsos, ügyvéd: Néhány gondolat a jogi oktatás reformjához. — Dr. Auer György kir. ügyész: Jogirodalom. Dr. Irk Albert: A büntetőjogi alapfogalmak — Szemle.

Melléklet: Közigazgatási és Pénzügyjogi Döntvénytár. XVIII. köt. 4. iv. — Hiteljogi Döntvénytár. XIX. köt. 8. és 9. iv.

Pervezetés.

Az elmélet és élet nem ikertestvérek. Hiába állít fel szebb-nél-szebb elveket az egyik, a másik erőteljes lépteivel halad a maga útján, felfigyel az elvekre ott, ahol azokat gyakorlatiakká tartja, és elhalad mellettük, bármennyi előnyt ígérnek is, mielőtt alkalmazásuk nehézkes. A Pp. is sok szép rendelkezést tartalmaz, amelyek azonban alkalmazás hiányában csak elvek maradnak.

A Pp. a tárgyalás egyszerűsítésével alapos munka mellett a per időtartamának megrövidülését kívánja elérni, azért bízta a bíróra a tárgyalás irányítását, módot nyújt neki a tényállás kiderítésére, ad kérdezési jogot, jogot a felek személyes meghallgatására, bizonyítékoknak beszerzésére. Arra is nyújt módot, hogy maguk a felek a pernek mielőbbi komoly letárgyalására szoríttassanak, nevezetesen a tárgyalás előkészítésére (203. §), a mellékvágányok elhagyására (224. §), szükségnélküli késedelmeskedés és perbeli hazudozás mellőzésére (222. és 245. §). Mégis egyre hangosabb a panasz a perek hosszadalmassága miatt, mindegyre gyorsabb bírói intézkedést sürgetnek az ügyvédek. Pedig ha elfogulatlan bíráló szembe állítja a bíró és ügyvéd munkáját e téren, — nem egyesek munkáját, hanem az átlagot véve, — kettőjük között a perek elhúzódását nem annyira a bíró, mint inkább az ügyvéd rovására írhatná.

A per gyors befejezése a bírótól helyes pervezetést, az ügyvédtől pedig azt kívánja meg, hogy bármely félnek képviselőjeként is az anyagi igazságnak ne csak mondva, hanem valóban is, a bíróval egyenlő harcosa legyen.

A helyes pervezetés főkéllékei: jogismeret, gyors felfogás és elhatározási képesség. Ismerje a bíró a per elbírálására irányadó jogszabályokat, tudja felismerni a perdöntő ténykörülmenyeket, hogy azokat tisztázhassa és elhatározásához ne legyen sok északára, hosszú merlegelésre szüksége, — egyszerűen jó bíró legyen. Nem szükséges egyéb hozzá, mint jó bírák kinevezése, felelősségteljes minősítés alapján. Ahol nincs meg a jogismeret, nem várható helyes jogi döntés, a természetes józan ész bonyolult jogviszonyok között nem elegendő útmutató. Gyors felfogás hiánya rengeteg kérdésnek szükségtelen feszegetésére, nagy munka-, idő- és pénzpazarlásra vezet. Ahol pedig elhatározási képesség nincs, sokáig késik különböző című tárgyaláseltolás révén az ítélet.

Az írásbeliségről azért térünk át a szóbeliségre, hogy a tényállás a tárgyalás bírói irányításával gyorsabban tisztáztassék, megszűnjön a rengeteg pertári halasztás és eltűnjön a tartalmatlan perirathalmazás. Mégis nem egy percsomó 10—16 előkészítő iratot foglal magában és ugyanannyi tárgyalás megtartását tünteti fel. Kimerítő tényállástisztázás helyett a bizonyítás csak egy irányban indul meg, fokként megy tovább, tárgyalásonként csak 2—3 tanu kihallgatására szorítkozván, az ügyvédek pedig minden egyes tárgyalás után szükségesnek tartják észrevételeiknek előkészítő iratban való előterjesztését, esetleg arra fel is hivatnak. Elismerem, így a per teljesen, alaposan lesz letárgyalva. Bő alkal-

muk nyílik az ügyvédeknek, ha a már elmondottaknak ismételt ismétlésén túl még valami mondanivalójuk akadna, azt is előadhassák. Itt már csak az szükséges, hogy a bíró az aktatömeggel beülhessen egy csendes szobába s azt nyugodtan megemésztthesse, amennyiben pedig netalán még akadna valami kérdeznivalója, következhetik még szóbeli tárgyalás. Kiválóan alapos letárgyalása a pernek, felülvizsgálatra elsőrendű peranyag, csak rengeteg munkával jár, sok időt emészt és perköltséget halmoz, — csak nem Pp. Nem gyors és olcsó igazságszolgáltatás, aminek elérését — nem az alaposság rovására — a Pp. célozza. Magyarazata az ily tárgyalási módnak részben a remény, hogy a per már 2—3 tanu, esetleg a felek kihallgatásával tisztázható, mikor is fölöslegessé válik a többi tanu megjelenése. Oka lehet a statisztika is, a felügyeleti vizsgálatok sarkköve. Sok tanu megidézése esetén nem tűzhető tárgyalásra szokásos számú ügy, nem kedvező a tevékenységi kimutatás. Néha nagyon is nagy szó a statisztika, a sok ítéletszám, nem ritkán az alaposság rovására. Pedig a nagy szám csak szűk körre hat, magasabb állásba munka szempontjából annak alapossága segít és távolról sem elsősorban a meny nyisége.

Az ügyvédi munka általában véve — a Pp. szempontjából elég kívánság támasztására ad alapot. Ritka a rövid, végig tartalmas perirat, rengeteg az ismétlés, oldalszámra terjedő jogi fejtegetés néhány szó helyett és — mintha csak a Pp. 222. §-ának második bekezdése nem is léteznék — igen sok a tudva valótlan tényállítás és nyilvánvalólag alaptalan tagadás. Másnak aligha tekinthető pl. az az eset, amikor a félnek személyes nyilatkozata teljesen ellentétes az ügyvéd tényelődásával. A Pp. követelményeit csak a pernyerésben bízó ügyvéd tartja be, míg a másik minden lehetőet elkövet a per befejezésének késleltetése érdekében. Az egyik ügyvéd sürget, a késedelem miatt nagy anyagi hátrányokról panaszkodik, ellenben a másik nem adja be kellő időben periratait, mindig van új előterjeszteni valója s új bizonyítéka. Tárgyaláson eljárását azzal menti, hogy az előterjesztést addig nem tartotta szükségesnek, a bíróság ez irányban hozzá kérdést nem intézett, — mintha a bíró jobban ismerné a való tényállást, — míg tárgyaláson kívül a teljesítési kötelezettségnek minél távolabbi kitolását mai gazdasági viszonyok között felére nézve olyan súlyos kérdésnek mondja, hogy időnyerés érdekében mindent el kell követnie. Megérthető indok, csak az eljárás ne lenne olyannyira ellentétes pernyerésre vagy pervesztésre számítás szerint.

A bíró kötelessége a per mielőbbi befejezése, ennél fogva a per elbírálását késleltető ügyvédi pervitelnek a Pp. útjára szorítása is. A sok és terjengős perirat ellen a szokásosnál kevesebb költség megállapítása segíthet, míg viszont a rövid, de kimerítő perirat erősebben díjazandó. A bíró az állam munkása. Aki idejét elpazaroltatja, az államunka eredményét kevesbíti, azért kevesbbé díjazható, mint aki a bíró munkáját és a per befejezését megkönnyíti és segíti. A perköltség összegének megállapításánál csak a pervitel érdekében indokolt ügyvédi tevékenység vehető figyelembe, ellenben szükségtelen beadványok bélyegköltsége sem számítható. Az előkészítő iratok késedelmes beadása esetén a Pp. 203. §-a nyer alkalmazást; az ellen az ügyvédi szokás ellen, amely a tárgyalás elhalasztását új tényállítások és bizonyítékok előterjesztésével kívánja elérni, a Pp. 245. §-a vehető igénybe. Ha ily esetben a bíró előkészítő iratnak beadására utasítja a felet, a cél el van érve. Ellenben ha tényállításainak és bizonyítékainak külön-

iratba foglalására hívja fel, figyelembevételük különbeni mellőzésének következményével (Pp. 402. és 534. §.), a tárgyalás a különirat elkészítéséig ugyan elhúzódhatik, azonban elhalasztása legtöbbszörre szükségtelenné válik, mivel a különirat jogi fejtegetést, sem ismételést nem tartalmazhat, csak új, vagy az eddigiektől eltérő kérelmeket vagy tényelőadásokat, ennek következtében könnyen áttekinthető, a per befejezésére törekvő ellenfél azonnal megteheti reá megjegyzéseit, a bíró pedig vagy határozatot hoz, vagy határozathirdetési határnapot tűzhet. A szándékosan halogatott, de iratban megrögzített előadás figyelmen kívül hagyását megnehezíti a kir. Kúria gyakorlata, amely a tényállás kiderítése érdekében ily esetben legtöbbszörre ítéletfeloldással felel. Amikor a való tényállás lehetőleg kiderítése nélkül a per el nem bírálható, az előkészítő iratok számának korlátozása csak elvileg lehetséges, a valóságban azonban csak a késedelmeskedéssel elérhető előnyt meghaladó hátrány bekövetkezhetése eredményezheti a per gyors és a mellett alapos előkészítését.

A perbeli hazudozások meggátolására szolgálna a Pp. 222. §-ának bírságolásról szóló 2-ik bekezdése, csak hogy alkalmazást nem nyer. Talán mert új, szokatlan intézkedés, talán mert nem vág a peres eljárás rendes medrébe, amennyiben a per igénybevétele nélkül is elintézhető, talán mert barátságtalanná tenné a viszonyt bíró és ügyvéd között, de nem utolsó sorban azért is, mert jelentékeny munkatöbblettel jár, az pedig munkatorlás idején nagyon is latba esik. Erről a pénzbírságról a Pp.-nak két §-a szól. A 222. §. általában rendelkezik a pénzbírság kiszabásáról, a 791. §. pedig annyit tartalmaz, hogy a pénzbírság elzárásra át nem változtatható s hogy egyebekben kiszabásának módjára, behajtására és hováfordítására a Bp. alapján kiszabott pénzbírságokra fennálló szabályok alkalmazandók. Tehát tessék tárgyalás közben, amikor felmerül alkalmazhatása, kutatni, ha van kedv és idő hozzá. A munka sok, a kedv és idő annál kevésbé, mert a mostoha bírói fizetés nem teszi lehetővé a nyugodt bírói munkát, hiszen az eddigi fejlődésfolyamat szerint egy-két fizetésrendezés után az egész bírói külön státusból nem marad egyéb fenn, mint annak — igaz, annál hangosabban hangoztatott — címe.

Szinte elképzelhetlen az igazságszolgáltatás fejlődése, ha a bírói és ügyvédi kar munkája egybeolvadva, az ügyvédi kar nem annyira az egyes felek múltó anyagi előnyének, mint inkább az anyagi igazságszolgáltatás általános érdekének előmozdítását tartaná szem előtt. Jóval közelebb állana a két kar egymáshoz, ha a bíró ismerné az ügyvédi hivatásteljesítés sok baját és az ügyvéd is saját tapasztalata alapján tudná, mit jelent az ügyvédi munka a bíróra nézve. Nem ártana, ha a vizsga letétele után egy évi bírósági és viszont egy évi ügyvédjelölti gyakorlat válnék kötelezővé, nem tanulás közt, papirosan kimutatva, de ténylegesen lefolytatva, ezért vizsga után. Ügyvédeknek bírói állásba ki-nevezése nem vezethet különösebb eredményre akkor, amikor a bírói karnak sok kiváló tagja ügyvédi pályára lép át; mert nem remélhető, hogy kiváló jogász ügyvédi pályáját bírói állással cserélje fel. A mostoha anyagi javadalmazás egy eredményt el fog érni: a régi, függetlenségüket minden előmenetelnek fölébe helyező, oly sok tisztelettel körülvett ú. n. gerinces bíráknak csak emléke marad meg. A gerinces magatartás követhetése nem egy bírót bírt erős kiképzésre, hiszen gyöngé bíró saját lábán helyt nem állhatott, egyéni értékére nem támaszkodhatott. Ma a megélhetés érdeke előmenetelt kíván.

Áttérek még két perrendi, bár nem pervezetési kérdésre. Egyik a felek eskü alatti kihallgatása, a másik az értékhatár.

Egyeseknek véleménye szerint nincs semmi akadálya annak, hogy a bíróság több vitás ténykörülmény felmerülése esetén egyikre felperest, másikra alperest bocsássa esküre. Mintha újból hallanám: «Ha felperes leteszi az esküt arra... alperes meg arra...», illetve most már csak a következmények levonása hangzik el: «Miután felperes letette az esküt arra... alperes pedig arra...» Nem vonom kétségbe, hogy a Pp. szövege ezt nem zárja ki, de alkalmazása nem Pp., mert hiányzik belőle a törvény lelke, a bírói szabad mérlegelés, nem egyéb, mint üres alakosság. Igaz, a Pp. szavai szerint más bizonyíték hiányában döntő ténykörülményre a felek eskü alatti kihallgatása nem rendelhető el és mind a két fél kihallgatása esetén a bizonyító fél csak akkor bocsátandó esküre, ha az ellentétes vallomások közül az ő vallomása mutatkozik valószínűnek. Igaz, a perben nemcsak egy, de

több jogkérdés is kerülhet elbírálás alá és míg egyik tekintetben a döntő ténykörülményre nézve a bizonyítás a 269. §. értelmében felperest terheli, a másikra nézve lehet az alperes kötelessége. A Pp. szavai tehát alapul szolgálhatnak annak a nézetnek, hogy ugyanabban a perben ugyanaz a bíróság, ellentétes vallomástételük dacára, mind a két felet esküre bocsáthatja, de nem egész vallomásukra, hanem csak arra a részére, amelyben foglalt tényállítás tekintetében a bizonyítás az ellenfelet terheli. Azonban ez a vallomásfeldarabolás az én véleményem szerint a Pp. szellemével össze nem egyeztethető. A törvény seholsem szól mind a két félnek egyidejű megeskütéséről; 501. §-a, amely szerint a fellebbezési bíróság az első bíróság által esküre bocsátott félnek ellenfelét is megeskütheti, nem a vallomások részletekre bonthatását kívánja jelezni, hanem a vallomásnak a maga teljességében való elfogadását vagy el nem fogadását tárgyalja. A Pp. 375. §-a értelmében a fél megeskütését is mellőzni kell, ha vallomása esküvel való megerősítése esetén sem érdemelne hitelt, a 371. §. a fél vallomásának valószínűségéről szól, a 376. §. szerint a bíróság a 270. §. szerint ítéli meg a fél vallomásának bizonyító erejét, mindezekből a rendelkezésekből mást, mint hogy a törvény az egész vallomásnak egységes mérlegelését tartja szem előtt, kiolvasni nem tudok. Amint nem alapítható ítélet oly tanuvallomás meg nem cáfolt részére, amely más részében hamisnak bizonyult, éppen úgy egységesen mérlegelendő a fél vallomása is és nem tagolható részekre, nem vehető részeiben majd valónak, majd valótlannak a bizonyítási teher esélyei szerint. Az eskü alatti kihallgatás nem azonos az esküvel, a vallomásnak esküvel való megerősítése még nem dönti el a vitás ténykérdést, mert a vallomás mérlegelés alá esik, még pedig nem egyes kiszakított részében, hanem a 376. §. értelmében a tárgyalás és bizonyítás egész tartalmának, tehát az egész vallomásnak figyelembevételével. Adódott az én bírói gyakorlatomban is nem egy eset, amidőn a peranyag nem szolgáltatott támpontot a két fél ellentétes vallomása közül az egyik valószínűbb voltának megállapítására, de ilyenkor sem eskettem két felet. Esküre bocsátottam azt, aki a nagyobb perbeli súllyal bíró ténykörülmény tekintetében volt a bizonyító félnek ellenfele, illetve azt, akinek — bár indokolásra nem alkalmas okokból — hittem. Indokoltam pedig egyrészben azzal, hogy a tényállítás az ellenfélnek esküvel megerősített vallomására tekintettel valónak el nem fogadható, másik részében — az esküre bocsátott fél ellenében — pedig azzal, hogy mivel sem támogatott vallomása tényállítása valószínűségének megállapításához az ellenfél ellentétes vallomására s arra tekintettel, hogy e részben a bizonyítási kötelesség őt terheli, egymagában megnyugtató bizonyítéknak el nem fogadható. Kikerültem annak látszatát is, hogy két ellentétes vallomás közül mind a kettőnek hiszek, mert mind a kettőre esketek és ítéletet alapítok.

A korona értékváltozása miatt gyakran szükséges a pertárgy értékének újabb megállapítása. Egységes bírói gyakorlat e téren még mindig nincsen. Felülvizsgálat megengedhetősége szempontjából újabban a kir. Kúria (4597/1925. sz.) a fellebbezési bíróság ítéletének meghozásakor értéket mondja irányadónak. Ezt az álláspontot éppen úgy tévesnek tartom, mint az utolsó fellebbezési tárgyaláskori érték számbavételét. A meghozott ítélet, míg kihirdetve nincs, nem ítélet, amennyiben megváltozhatató és teljesen ellentétesen döntő határozat válhatik helyette ítéletté; továbbá keltezése, vagyis a meghozását feltüntető nap az utolsó tárgyalási s a kihirdetési határnapok közötti időtartam bármely napjára tehető teljesen szabadon, következményként az időköz alatti értékváltozás esetén a bíróság tetszésétől függhetne a felülvizsgálati kérelemnek kizárása. Az 1868 : LIV. tc. hatálya alatt a tanácsülésben meghozott ítélet már meghozásával ugyanazon bíróság által többé meg nem változtatható határozattá vált, itt a per az ítélet meghozásakor dőlve el, akkori perérték fölött döntött a bíróság. Ellenben az 1911 : I. tc. szempontjából a «meghozott», írásba foglalt és aláírt ítélet, míg kihirdetve nincs, még nem ítélet, csak tervezet, szabadon megváltoztatható mindaddig, míg a 398. §. szerint ki nem hirdettetett. Kihirdetés előtt a per elbírálnak nem lévén tekinthető, elbírált perértékként csak a kihirdetéskori érték jöhet figyelembe.

A fellebbezési bíróságok gyakorlata sem egyöntetű abban a kérdésben, élhet-e alperes fellebbezéssel oly ítélet ellen, amellyel megítélt perérték a fellebbezési értékhatárt el nem éri, abban az esetben, amikor a felperes nem fellebbez. Véleményem szerint

nem. Felperesnek az a magatartása, hogy fellebbezéssel nem él, kétségen kívül ezt jelenti, hogy — legalább is az ítélet jogerőre emelkedhetése esetén — a megítélt követeléssel megelégszik. A pperes nem köteles többet teljesíteni, mint fellebbezési értékhatáron alóli értékű szolgáltatást, reá nézve ebből az okból nincs nagyobb perérték. Az a tény, hogy felperes a fellebbezéshez csatlakozhatik, elfogadható ellenérvül nem szolgálhat, mert ha csatlakozási lehetőséggel számítunk, arra is tekintettel kellene lennünk, hogy felperes a Pp. 494. §-a értelmében kereseti kérelmét a fellebbezési tárgyaláson fel is emelheti, mert mind a két eset egyforma lehetőséggel bekövetkezhetik. Amint tehát csatlakozási kérelemmel számolunk, számolnunk kell keresetfelelemelési kérelemmel is és akkor következetes eljárással nem utasítható vissza a fellebbezés akkor sem, amikor nem a megítélt, de az ítélezés alá vont perérték sem éri el a fellebbezési értékhatárt, mivel előre nem tudhatjuk, nem fog-e felperes keresetfelelemelési jogával élni. Talán helyesebb mindenképp az a gyakorlat, mely a kisebb perket mielőbb nyugovóra küldi és ha felperes nem fellebbez, nem kínálja csatlakozási lehetőséggel, hanem a megítélt követelésnek mielőbbi behajtását teszi részére lehetővé. Talán nem egyszer többet jelent reá nézve, mint a csatlakozás lehetővé tétele által nyújtott további pernyerés reménye.

Dr. Ludvig Rezső.

Néhány gondolat a jogi oktatás reformjához.¹

A jog- és államtudományi oktatás súlypontját az eddig kifejtettek szerint a mai rendszerrel szemben az előadásról a tankönyvre, mint az ismeretterjesztés tökéletesebb eszközére kívánjuk áthelyezni. Kérdés, miért követeljük meg akkor az előadások hallgatását, *mily feladat jut a könyvtanulás mellett a tanárnak és az előadásoknak?*

A kérdést talán felvetni is felesleges, annyira nyilvánvaló, hogy az egyetemi oktatásnak a pusztá ismeretterjesztésen messze túlmenő feladatai vannak, amelyeknek megvalósulását csakis *tanár és tanuló közti személyes kapcsolattól* remélhetjük. A tanár egyéni hatása alatt kell kifejlődni a tanulóban az illető tudományág iránti *intenzív érdeklődésnek, szeretetnek*, amelyet kiváló pedagógiai érzéssel és vonzó egyéniséggel rendelkező tanár a lelkesedésig fokozhat. Széleslátókörű és fegyelmezett gondolkodású tanárral való személyes érintkezés az a mód, amely által a tanuló a legbiztosabb *irányítást nyeri a könyvből elsajátított ismereteknek önálló logikai felhasználásához*. Míg a most említettek minden tudományos oktatásra érvényes pedagógiai szempontok, addig a jog- és államtudományi oktatásnál még különleges okok is szükségessé teszik a tanárnak személyes közreműködését. *A jog- és az államtudományok* — szemben a természettudományokkal — irányító elveiket és alapfogalmaikat nem a tiszta tapasztalatból és az arra felépített logikából merítik, hanem *egészükben bizonyos érzelmekre vannak felépítve*. A természettudományok módszerét utánzó irányzat ezeket az érzelmeket kiküszöbölni igyekszik, de végeredményben legtöbbször csak annyit ér el, hogy az érzelmek által diktált megállapításokat — nagyobb nyomaték kedvéért — experimentális és logikai mezbe öltözteti. Ily fogalmak, mint erkölcs, igazság, méltányosság, — amelyek a jogban irányelvekként szerepelnek — bizonytalan, koronkint, sőt egyénenkint változó tartalmú érzelmeket rejtenek. A társadalomtudományok hasonló fogalmai, mint altruizmus, individualizmus, szolidaritás, humanizmus, szocializmus, haladás stb., ugyancsak érzelmeket fejeznek ki. Ugyanez áll a politika irányelveire és alapfogalmainra, mert az emberi eszme, a nemzeti gondolat, a szabadság, a demokrácia és a többi hasonló megjelölés, éppúgy nem állják ki a tiszta tapasztalatra és logikára épített kritikát, mint az előbb említettek. *A tanár feladata, hogy az egyes tudományágaknak ezeket az irányító eszméit, nevezetesen a korrespondáló érzelmeket a tanulók lelki világába átültesse*, mert az érzelmek propagálására a személyi érintkezés — különösen, ha ahhoz a tanár helyzeti tekintélye járul — sokkal hatalmasabb eszköz, mint a nyomtatott szöveg. Tapasztalat igazolja, hogy az ifjúkorban levő tanulóra a tanárnak érzelm világa, sajátos gondolkodásmódja maradandó hatással van.

Ha a tanárnak és az előadásnak feladatát többé nem az

egyszerű ismeretterjesztésben, hanem a fentebb jelzett hatások megvalósításában fogjuk keresni, úgy *lényegesen meg kell változnia az előadások mai rendszerének*. A tananyag rendszeres előadása helyett a tanár csupán a tudományág jelentőségének, alapeszméinek kifejtésére, módszereinek ismertetésére szorítkozzék. Ezt követheti a tanár esetleges egyéni rendszerének, akár az alaptételeket, akár a részletkérdéseket érintő különleges álláspontjainak a kifejtése. Az előadás további feladata, hogy az illető tudományágat érintőleg akár itthon, akár külföldön felmerülő új problémák, új események (törvényalkotás, bírói döntés, közgazdasági, társadalmi vagy politikai jelenség) kritikailag tárgyalassanak. És mindennek formája ne legyen a mostani előadás, amikor a tanár a több-kevesebb unalommal megtartott, egy óra helyett lehetőleg félórára szorított szabadelőadás után sietve távozik. A tanár és tanítvány között legyen meg a kölcsönös szellemi érintkezés, legyen módja a tanítványnak a tanítási időn belül a maga részéről is problémákkal lépni a tanár elé, kérhessen tőle útbaigazításokat felmerült kétségeire, szakolvasmányaira stb. Csak ily módon végezhet a tanár valóban pedagógiai munkát, mely kötelezettség az egyetemi tanári állással éppúgy vele jár, mint a tudomány önálló művelése.

És végre tanári feladat maradna *a tanítványok előmenetelének ellenőrzése és megbírálása*. A colloquálást a jogi karon minden további nélkül éppúgy kötelezővé lehet és kell tenni, mint az más karokon megvan. A kötelelesség nem teljesítés, amellyel mint joggal oly szabadon élnek a hallgatók — és sajnos nem ritkán a tanárok is, — nem tartozik a tanszabadsághoz. A *kötelező colloquálás* teher a tanári karra, de az eredményes oktatásnak hathatós eszköze volna, mert egy csapásra véget vetne a mai állapotnak, amikor a hallgatók jórésze a tankönyvet, helyesebben a compendiumot csak pár héttel a vizsga előtt veszi először kezébe. Hogy ily «tanulás» mellett is sikerrel lehet vizsgázni, ezért a felelősség teljes egészében a tanári karra terhel. A vizsgákon felállított mérték emelése a tanároknak bármikor módjukban van. Csak le kellene tenniük arról a kényelmi állásponttól, hogy évről-évre sablonszerűen ugyanazokat a pár szóval megválaszolható kérdéseket intézik a vizsgázókhoz, amelyeket azok a compendiumokból nagyon jól ismernek. Az egyetemi hallgatóktól, de különösen a szigorlóktól már meg lehet és meg kell kívánni, hogy általános, az egész tudományágat különböző részeiben érintő kérdésekről némi gondolkodás után *öt-tízperces összefüggő szabadelőadást tartsanak*. Ily vizsgáztatás valóban tiszta képet adna a vizsgázó készségéről, gondolkodási és előadási készségéről. Ez a vizsgáztatási rendszer, ha minden mellékeltintet nélkül vitetnék keresztül, a leghatásosabb akadály volna a jog- és államtudományi pálya előzőnlése ellen, de természetesen a tanárok részéről is sokkal nagyobb szellemi erőfeszítést kívánná meg a vizsgáztatásnál, mint aminőt általában most szánnak e feladatra.

Az egyetemi oktatás súlypontja tehát mindenképp a tanárok egyéniségén és működésén nyugszik. Épp ezért megfontolás tárgyává kellene tenni, hogy egyrészt a pedagógiai munka intenzívebbé tétele, másrészt a tanári kar megfelelő utánpótlásának biztosítása végett *a jogi karon is tanársegédi állások szerveztesenek*. Ezzel szemben a budapesti egyetem jog- és államtudományi karának folyó évi tanrendjét átnézve, a következőket állapíthatjuk meg. A békebeli állapotokhoz viszonyítva *a nyilvános rendes tanárok létszáma lényegesen redukáltatott*. A parallel tanszékek a legfontosabb tudományágaknál megszűntek. Így például csak egy-egy rendes tanár adja elő a római jogot, a magyar magánjogot, a kereskedelmi és váltójogot, a polgári törvénykezési rendtartást. Már ez magábanvéve visszaesés általában az egyetem, de az oktatás nivója tekintetében is. De ez még csak hagyján! Sokkal súlyosabb tünet, hogy *nagyfontosságú tudományágaknak évek óta nincs kinevezett rendes tanára a budapesti egyetemen*. A politikát a jogtörténet, a jogbölcséletet a büntetőjog, a nemzetközi jogot a büntető eljárási jog, a pénzügyi jogot a közjog és közigazgatási jog tanára adja elő — helyettesként. E tanár nélküli tudományágak fontosságát különbözőképp lehet megítélni. Én például valamennyit igen jelentősnek tartom, és pedig a politikát és jogbölcséletet a valóban tudományos, kritikai és átfogó gondolkodás kifejlesztése szempontjából, a nemzetközi jogot és a pénzügyi jogot épp napjainkban nyert különösen nagy gyakorlati jelentőségüknél fogva. Mindenesetre sokkal fontosabb bármelyik,

¹ Bef. közl. Az előbbi közl. I. a 21. számban.

mint az egyházjog, amelynek — risum teneatis, amici — három nyilvános rendes tanára is van, vagy a nálunk gyakorlati jelentőségét elvesztett és különleges pedagógiai értékkel sem bíró osztrák jog, amelynek tanszéke egyik legkiválóbb magánjogászunk munkaerejét köti le. A mai állapot jellemzésére elég megemlíteni, hogy *Concha Győzőnek, Mariska Vilmosnak, Pikler Gyulának, Plósz Sándornak és Schwarcz Gusztávnak még csak formailag sincs utódja a budapesti egyetemen.* Önkéntelenül arra a megállapításra jut az ember, hogy a sokszor emlegetett kultúrfölény szempontjából többet jelentett a budapesti egyetem húsz év előtti jogi kara egymagában, mint amilyen súllyal esik most a latba a budapesti és még két vidéki jogi kar együttvéve.

Az üresedésben levő fontos tanszékek betöltése a legsürgősebb feladatok közé tartozik; addig pedig *a helyettesítésekkel az illető tudományágra habilitált magántanárokat kellene megbízni.* A mostani rendszer mellett, amikor a rendes tanárok jogot formálnak arra, hogy általuk sohasem kultivált tudományokat adjanak elő helyettesítés címén, az egyetem nívója rohamosan közeledik a középiskolai oktatáshoz, ahol a latin tanár szükség esetén természetrajzot, a matematikai tanár irodalomtörténetet tanít. Azután sorra kell jönni a tanszékek átszervezésének. Az *egyházi jogi tanszékek nyugodtan megszüntethetők és az egyházjog a szigorlati tárgyak közül is kiküszöbölhető.* Ugyanez áll az *osztrák jogra*, amelynek tanszékeit egy tollvonással át lehetne alakítani második magánjogi tanszékké, amire égetően szükség van. Ezenkívül a jog- és államtudományok haladása már *új tanszékek felállítását* is indokolja. A jogtudományok köréből az *összehasonlító jogtudomány és a nemzetközi magánjog*, a társadalomtudományok köréből pedig a *szociológia* kíván külön tanszéket. E tudományokat a szigorlati tárgyak közé is fel kellene venni és e tekintetben alkalmas megoldásnak mutatkozik, hogy a tételes szigorlatban az osztrák jog helyét az összehasonlító jogtudomány és a nemzetközi magánjog foglalja el, míg a történeti szigorlaton belül a jogbölcselettel a szociológia egyesíttessék, a nemzetközi jog pedig — diplomáciai történettel kiegészítve — fontosságának megfelelően, a kieső egyházjog helyett külön vizsgatárgy legyen.

Fejtegetésünkben azokból a szomorú tünetekből indultunk ki, amelyek a gyakorlati életben a jogásznevelés csődjét mutatják. Eddigi észrevételeink és javaslataink arra irányultak, hogy a jogi karok működésének mostani Potemkin-eredménye, a diplomák tömeges kiszolgáltatása helyébe komoly eredményt felmutató, intenzív oktatás lépjen. Ha azonban azt akarjuk elérni, hogy az egyetemeinkről tudományosan, de mégis a gyakorlat számára nevelt jogászgeneráció kerüljön ki, nem zárkozhatszunk el annak a vizsgálatától sem, vajjon megfelel-e ennek a célnak a *jog- és államtudományok művelésének az az iránya*, amely az egyetemi előadásokban, tankönyvekben és vizsgálatokon általában érvényre jut.

Hogy miképp kell tudományosan, de mégis gyakorlati irányban tárgyalni a tételes jogokat, a probléma megoldása attól függ, *mily felfogást vallunk a jog feladatáról.* E feladat felismerése után nem lehet többé kétséges a jog tudományos működésének helyes iránya; mert minden oly rendszer, amely nem a jognak, mint egésznek, gyakorlati feladatából, hanem önkényes abstrakciókból indul ki, lehet csodálatot keltő elmegimnasztika, lehet szellemes filozófiai játék, de nem lesz az emberi élet tökéletesedésének eszköze, ami minden igazi tudománynak kritériuma.

A jog feladatát a társadalom tényleges jelenségei alapján megállapítani, voltaképp a szociológus hivatott. Mégis a problémának legteljesebb és legrealisabb megoldását szerény nézetem szerint Plósz Sándor, egyik legmélyebben gondolkodó jogászunk adta. Szerinte a jog feladata *«a társadalmi érdekek felismerése, kellő értékelése és harmonikus érvényesülésük biztosítása.»*² A gondolatot lehet sokféleképp formulázni, lehet némely oldaláról csiszolgatni, de — azt hiszem — a megállapítás helyességéhez kétség nem fér.

Ha már most a jog feladatát a társadalmi — és pedig egyéni és kollektív — érdekek felismerésében, azok értékelésében és összeütközésük esetén az értékelés eredményének megfelelő ki-

egyenlítésében látjuk, az első követelmény, amelyet a jogással szemben fel kell állítanunk, az, hogy *ismerje a tényleges életviszonyokat*, amelyekből a társadalmi érdekek származnak. Csak ezek ismerete mellett nyernek a tételes jog szabályai reális tartalmat, csak az életviszonyok ismerete képesít bennünket arra, hogy a jogvitát — *jus clarum in thesi hiányában is* — a jog feladatának megfelelően döntsük el. De honnan vegye a tanuló a tényleges viszonyok ismeretét? A gazdasági életviszonyokat meg kellene ismernie a közgazdaságtanból, a társadalom állami szervezetével kapcsolatos életviszonyokat a politikából és részben a pénzügytanból, az egyéb társadalmi jelenségeket a szociológiából. Sajnos azonban, e tudományágak egyetemi oktatása nem követ oly irányt, hogy az általuk nyert ismeretek a jogi tanulmányok alapját képezhessék, a szociológiának pedig nincs is tanszéke. A *közgazdaságtanból és politikából tanulmányozott ügynevezett elméletet tanítanak*, ami azt jelenti, hogy definíciónyargálás és tantörténet teszi ki a tananyag nagyrésztét. Hogy mit ér itt az elmélet, definíció és tantörténet annak a számára, akinek fogalma sincs a tényleges életviszonyokról és annak problémáiról, — a tulajdonképpeni államtudományi oktatás kérdése. De az nem kétséges, hogy a jogász számára a *közgazdaságtanból a közgazdasági élet ismerete, és ennek alapján gyakorlati mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi és hitelpolitikának tanulása szükséges*, nem pedig a tőke és munka százféle definíciójának összehasonlítása, avagy a Smith, Ricardo és Malthus nagyrészt túlhaladott tételei feletti elmélkedés. A politikából nem az állam fogalmának filozófiai fejtegetése, nem Hobbes, Spinoza, Rousseau, Montesquieu és Hegel érdekli a jogászt, hanem inkább a politikának az a gyakorlati alapproblémája, miként lehet az állami célkitűzéseket a lex minimi elvének megfelelően, a polgárokban a kényszerérzet legkisebb felkeltése mellett legtökéletesebben megvalósítani, és hogy mily gyakorlati megoldásokat mutat fel e részben a politikai történelem és az összehasonlító közjog. Mindezzel nem vonom kétségbe az állam- és társadalomtudományok elméleti alapon való tárgyalásának létjogosultságát, csupán annak a véleménynek óhajtok kifejezést adni, hogy *az alapvizsgákon e tárgyakból minél több gyakorlati ismeretet kellene megkivánni*, fennmaradván annak a lehetősége, hogy az államtudományi szigorlatoknál az elméleti részre is súlyt helyezünk.

A *tételes jogok eredményes tanulása csak akkor veheti kezdetét, ha a hallgató a jogi szabályozás alá kerülő életviszonyok ismeretét már elsajátította.* A jogot ezen ismeretek birtokában kritikailag kell tárgyalni abból a szempontból, miképp és vajjon helyesen értékeli-e a jogszabályok a társadalmi érdekeket és az elfogadott értékelésnek megfelelően oldják-e meg az érdekösszeütközések problémáit; és ha nem, mi volna *de lege ferenda* a helyes értékelés és az ennek megfelelő jogszabály. Ez a ma valóban jogászai gondolkodása és ez a gondolkodásmód képesít arra, hogy a jog által kifejezetten nem szabályozott kérdéseket a jog feladatának irányában oldhassuk meg. Mélyen be kell vésni ugyan a tanuló gondolatvilágába a fennálló törvény feltétlen tiszteletét, de másrészt a jog tárgyalásánál állandóan éreztetni kell, hogy *a jog nem öncélú adottság, melyet csak tanulmányozni, rejtett tartalmaiban felderíteni lehet, hanem céltudatos elme-tevékenység terméke, amely ugyanily tevékenység útján állandóan tökéletesítendő.* A jogtudomány művelésének az az egyoldalú iránya, amely — mintegy a társadalom életnélküli vázának tekintve a jogot, — fogalomképzések, analízis és összetételek útján, beskatulázásig menő szisztematizálások segítségével csupán a jog szerkezetét akarja a részletekig menőleg felderíteni, megítélésem szerint nálunk német hatás alatt honosult meg és a pandektajog ottani érvényének idejéből származik, amikor ez a módszer az idegen, törvényhozásilag tovább nem fejlődő római jog művelésének és a változott viszonyokhoz alkalmazásának egyedüli lehetősége volt. Ma a jogáskodásnak ez a módszere kevés vonzóerőt gyakorol a tanulóra, az ily alapokra fektetett jogi érvelés süket fülekre talál a bíróságnál, nem irányítja a törvényalkotót. Ma a kodifikációk és a talán egy kissé túlságosan is könnyű törvényalkotás korában *a jog dinamikus erői, a társadalmi érdekek vannak előtérben*, ezek hatnak bíróra és kodifikátorra egyaránt és csak ezek kelthetik fel a tanuló érdeklődését. Amíg az egyik oldalon a társadalom- és államtudományok, mint definícióhajszolás és tantörténet, a másik oldalon a jogistudiumok, mint Begriffsjurisprudenz állanak, addig akár a tanítási, akár a vizsga-

² Idézve Szladits Károlynak Plósz Sándorról a Jogtudományi Közlöny 1925. évi 12. számában írt nekrolójából.

rendet érintő semmiféle technikai újítás nem fogja a jog- és államtudományi oktatást mai dekadenciájából kiemelni. Csak ha mindkét tudományágnak, nevezetesen egyrészt az állam- és társadalomtudományoknak, másrészt a jogtudományoknak művelésénél gyakorlatilag is, lehetőleg *a részletekig menőleg kidomborítjuk és értékesítjük azt a szoros összefüggést*, amelyet köztük elméletileg mindenki elismer, csak akkor fogunk a jogi oktatásba új életet vinni és úgy a jogi életpályák, mint általában a közélet számára hivatásuk magaslatán álló jogászokat nevelhetni.

A jogi oktatás csődjét ezek szerint mélyen fekvő okokra vezethetjük vissza, *a színvonal emelkedését csak a kultuskormány és tanári kar, kitarló és harmonikus erő kifejtésétől várhatjuk*. Ezzel szemben a kultuszminiszter a jogi oktatás reformját illetőleg két nyilatkozatot tett: az egyik szerint a szigorlatoknak a doktori címre nem jogosító államvizsgákká való átszervezését tervezi, a másik szerint az államtudományi doktorátust csak azoknak óhajtja fenntartani, akik már más, különösen gazdasági irányú főiskolai oklevéllel rendelkeznek. Állapítsuk meg, hogy ily reformmal a jogi és államtudományi doktorok számát valóban lehet csökkenteni, de semmiképp sem lehet fokozni az oktatás eredményességét, lényegben teljesen közömbös, formailag pedig *tizedrangú kérdés lévén, hogy a jogi pályákra komoly rákészültség nélkül képesített egyének a doktori címet használhatják-e*.

Dr. Rassay Gyula.

Jogirodalom.

Dr. Irk Albert: A büntetőjogi alapfogalmak.¹

Sötét, csaknem vigasztalan az a perspektíva, amelyet a büntetőjog magyar irodalmán végigpillantva nyerünk. Az utolsó évtized az elsekélyesedés és a visszafejlődés oly kétségtelen jeleit tünteti fel, hogy egyenesen fájdalmas az összehasonlítás azokkal az időkkel, amelyek tudományos törekvéseire egy Vavrik, Vajkó vagy Baumgarten ütötték reá genie-jük eltörölhetetlen lángbélyegét. Nem célunk az elmúlt idők iránt való vérszegény sóvárgásban kéjelegni, annyit azonban a legtárgyilagosabb megítélés mellett is el kell ismernünk, hogy egy évtizedes stagnálásnak nem csupán átmeneti, hanem mélyebben rejlő okai kell, hogy legyenek. Ezeknek a — sokféle és bonyolult — okoknak vizsgálatára ez ismertetés keretében nem térhetek ki és csupán amaz álláspontnak magyarázatául tettem róluk említést, amely szerint fokozott megbecsülésben kell részesíteni minden munkát, amely halódó büntetőjogi irodalmunkba új életerőt vinni törekszik.

Irk Albertnek, a pécsi egyetem kitűnő tanárának újabban megjelent munkája mindenesetre alkalmas arra, hogy azt ily tudományélesztő vállalkozások köré soroljuk.

«A büntetőjogi alapfogalmak módszertani kritikájával» szerző oly súlyos feladatra vállalkozott, amelynek megoldásához elsősorban is, az éles judiciumon kívül a külföldi szakirodalomnak teljesen beható ismerete szükséges. A tíz ívre terjedő munka kétségtelen bizonyosságát adja ennek, a csak kevés magyar jogásznál tapasztalható jártasságnak. Az alapprobléma amelyet Irk e munkájában megoldani kíván: annak megállapítása, hogy melyik módszertani felfogás vezethet a büntetőjog elméletileg igazolt és gyakorlatilag értékesíthető kiépítéséhez. E mellett azonban «a büntetőjogi alapfogalmak dogmatikai konstrukciójának részben új felépítésével megpróbálja a büntetőjog egy új rendszere kiépítésének útját is egyengetni».

Az ily módon kitűzött cél megközelítésének első lépéséül a szerző — igen helyesen — az alapfogalmak módszertani tisztázását választotta. Nagy alapossággal foglalkozik ebben a fejezetben a határkérdésekkel kapcsolatos filozófiai elméletekkel is, magát amaz elmélet hívének vallva, amely a jogszabály alakjának és tartalmának egymástól való feltételezettségét fogadja el kiindulópontul.

«A tartalom szabja meg az alakot.» Büntetőjogilag: a bűncselekmény dogmatikai fogalmában normatív elemek fogják össze azt a tartalmat, mely a klauzális elemekből tevődik egybe. Az egyenjogúságnak ez az elismerése további megállapításokhoz is vezet a szerzőt, amelyeknek helyességét szintén elismerjük. A tudományoknak is — tekintet nélkül egyedi sajátosságaikra — egyenlő az általános kulturális értékük, mert közös, egyetemes

ideáljuk az igazság kutatásával annak lehető megközelítése. E közös ideál az az összekötő kapocs, mely a tudományok kölcsönhatását biztosítja, ami az egyes szakok kutatási eredményeinek értékesítését motiválja. E gondolat nagyon is megfontolásra érdemes volna azoknál, akik a fejlődés irányát csupán a specializálódásban, a kijárt utak tovább taposásában s az eldöntendő kérdések körének lehető szűkítésében látják.

A fejlődés útja arra van, amerre a szerző mutat; a tudományos igazságok természete sokkal komplikáltabb, semhogy azokat bármely tudományág is kizárólagos hatáskörébe utalhassa. A splendid isolation a tudományban is egyoldalúságra vezet, ami pedig a nagy összefüggések és általános igazságok meglátásának végzetes akadálya.

A büntető jogszabályok természetét szerző, mint a köz fenntartási vagy a társadalom létfenntartási szabályait kívánja jellemezni. E jellemzés mindenesetre találó; hiszen minden észszerű emberi tevékenység legerősebb lendítője a fentemlített ösztönökben gyökeredzik, kérdéses csak az lehet, hogy valamely konkrét jogszabálynál mily arányban áll ez az érdek a többi konkuráló érdek mellett. Ez az arány természetesen változó lesz az egyes szabály tartalmának megfelelően.

A büntettes és a bűncselekmény fiziológiai és lélektani vázolásánál Irk igen értékes, eredeti és nagy szakjártasságról tanuszkodó elméletét fejt ki. Helyesen mutat reá arra is, hogy a büntetések különböző fajait osztályozó distinkciók bizony sok tekintetben fogyatékosak. Szerző az átalakíthatók és átalakíthatatlannak osztályaiba kívánja sorozni a büntetéseket. E megkülönböztetés kétségtelenül igen lényeges körülményt választ az elhatárolás alapjául, nehézség csak akkor támadhat, midőn e külső szimp-tómból nehezen megállapítható körülményt a gyakorlati elbá-nás alapjául kívánnók venni. Az irodalom ismert elméleteinek éles és beható bírálata után szerző arra a konklúzióra jut, hogy a bűncselekmény: bűnös, jogtalan, büntetés vagy biztonsági rendszabály szankciója alá eső, motívum és karakter által meghatározott emberi magatartás.

Hasonlóképpen értékesek és tökéletes irodalmi apparátusra vallanak azok a fejtegetések, amelyek az okozatiság elméleteivel foglalkoznak. Ezek között is külön említést érdemel az a rész, amely a problémának Birkmeyer — Binding — Kohler munkássága nyomán történt fejlődését vázolja. Helyesen mutat reá a szerző arra, hogy az ok midenkor több, sokszor öntudatlan momentum összhata-saként jelentkezik, miért is legmegfelelőbb a Mill-féle megállapítás, amely az okot a jelenséget létesítő tényezők összességének tekinti.

A bűnösség fogalmának taglalásánál szerző heves harcot indít a klasszikus iskolák bűnösségi tana ellen, amelyet már kiinduló pontjában is tarthatatlannak minősít. Az idő foga bizonyára igen észrevehető nyomokat hagyott a klasszikus iskolák elméletein is, talán nem tévedünk azonban, ha ama véleményt osztjuk, hogy a büntetőjog tudományának jelenlegi fejlődöttebb állapotában ezek a hajdan oly sok fáradozást és nyomdafestéket igénylő elméletek jelentőségükben már sokat veszítettek. Ami pedig a biztonsági és büntető intézkedéseknek asszimilálódását illeti, erre csak azzal válaszolhatunk, hogy abban a formában, amelyben a biztonsági intézkedések sok államban, megfelelő intézmények hiányában végrehajthatnak, valóban kevésbé különböznek a büntetés-től. Ha a haladás és az anyagi helyzet javulása sem fog e téren változást hozni, szerzőnek megállapítása gyakorlati szempontból mindenesetre vitathatatlan lesz.

Nem áll módunkban ez alkalommal Irk könyvével oly behatóan foglalkozni, amint azt annak tudományos súlya valóban indokoltá tenné. Reá kívánunk mutatni azonban mindenesetre arra, hogy e munka a tudományos kérdések legújabb irodalmi feldolgozását oly kimerítő pontossággal és lelkiismeretességgel öleli fel, hogy abból a büntetőjog nagy reprezentánsainak vezérelveiről, a fontosabb elméletek fejlődési pályájáról mindenkor plasztikus, nagy szakértelemmel vázolt képeket nyerünk. Az éles kritikai tárgyalásmód dacára is szerző teljes tárgyilagossággal ismeri el azoknak az íróknak igazát is, akiknek megállapításaihoz nem csatlakozik. Az idézetek lelkiismeretessége, a forrásmunkák pontos megjelölése mindenben alkalmazkodik a mű komolyságához, tudományos színvonalához.

Így túlzás és «sans phrase» állíthatjuk, hogy Irk Albertnek ez új munkája is büntetőjogi irodalmunk satnyuló fájának egy

¹ Pécs 1926. 168 old. Dunántúli rt. egyet. nyomdája.

igen értékes és nem csupán a szakmabeliek figyelmére érdemes, maradandó becsű hajtása.

A Dunántúl rt. egyetemi nyomdája a műnek kifogástalan külalakot biztosított.

Dr. Auer György.

Szemle.

— **A felsőházi törvény új jogalkotó testületet illeszt a magyar állam alkotmányába.** Szavakkal űzött játék, ha az új intézményről azt hirdetik, hogy a jogfolytonosságot fejezi ki, mert összetételében jellegzetes példáját nyújtja annak a felemás lehetőségnek, hogy a rendiség káposztája se maradjon meg, de a demokrácia kecskéje se lakjon jól. Szükség lehet ugyan demokráciákban is a kétkamarás rendszerre, de a fejlődés iránya világsszerte oda mutat, hogy a második kamara mindinkább szakképviselési alapon tükrözi a népakaratot. Ez annál logikusabb minél inkább felismerjük, hogy az együttműködés ténye, amelyen a képviselőház választása alapszik, mily ingatag és bizonytalan alapot nyújt egységes politikai akaratnak kialakulására. Nem is oly meglepő tehát, ha egyrészt a legkonzervatívabb angol folyóiratban a *Nineteenth Century*-ben egy konzervatív államférfi foglalt állást a szovjetrendszer, mint a jövő parlamentáris eszménye mellett, másrészt *Bertrand Russell*, a Guild-szocializmusnak lángelméjű képviselője is a szakképviselésben találja meg a válságba került parlamentarizmusnak egyetlen gyógyszerét. Ha tehát a második kamarának létjogosultságát nem látjuk azzal igazoltnak, hogy a reakciót konzerválja és hivatását azzal kimerítettnek, hogy a méltóságos urak számát 241-el emelje, úgy szakképviselési nézőpontból kell az új intézményt megítélni. Ez az ítélet — sajnos — kedvezőtlenül üt ki. Még az intézmények és szervezetek kiküldöttei — 38 tag — sem kizáróan szakképviselők s főleg nem képviselők azoknak az érdekeknek, amelyekbe a gazdasági és szellemi termelésnek különböző ágai kapcsolódnak. Ebben a keretben három hely jut az ügyvédeknek és közjegyzőknek, mint a jogi szak sajátképpen reprezentánsainak, mert a felsőbírók elnökei hivatali méltóságuk jogán jutnak a felsőházba. Hogy az ügyvédség képviseletének ilyen szabályozása, különösen pedig, hogy a kiválasztás módja kielégítő-e, arról dr. Pap Józsefnek, a budapesti Kamara köztitáraként álló elnökének szakavatott nyilatkozatát lapunk legközelebbi számában lesz módunk közölni.

— **A budapesti kir. tábla elnökévé dr. Degré Miklós, a büntetőtörvényszék elnökévé dr. Törekgy Géza** al-elnököket nevezték ki, amit az e tárgyban legutóbb közölt szemlénk kiegészítéséül regisztrálunk.

— **Az ügyvédek özvegyeinek nyugdíja** került szóba a budapesti ügyvédi kamara legutóbbi értekezletén. Dr. Metzler Gusztáv következőképpen ismertetette ennek a kérdésnek előzményeit és mai állását: Az 1908. évi XL. tc. által felállított Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdíjintézet megalakulásának időpontjában, vagyis 1909 január hó 1-én, az intézet tagjainak létszáma 6196 volt, mely szám 1920 december 31-ig állandóan emelkedve, eléri a 8824-es létszámot, hogy azután a világgal folytatott oktan háborúkat befejező áldatlan trianoni békekötés következményeképpen 1921 december 31-én 5471 tagra essen le, mely taglétszám 1925 december 31-éig 221 taggal gyarapodva, a jelzett időpontban 5691, tehát 505 taggal kevesebb volt, mint az intézet megalakulásának időpontjában. Az intézet megalakulásától 1926 július 1-éig 13,255 ügyvéd vezetett be az intézet törzskönyvébe. Az intézet megalakulásától a mai napig az igazgatóság 751 özvegy és 26 munkaképtelen ügyvéd, összesen tehát 777 igényjogosult részére állapított meg ellátást. Ezekből az elszakított kamarákra 217, Csonkamagyarországra pedig 560 igényjogosult esik. Az ellátás átlaga 1918-ban 655 aranykorona volt. Ez körülbelül havi 50 aranykorona segítséget jelentett, melynek folyósítása a jól fundált intézetnek nem okozott nehézséget s az igényjogosultak sem panaszkodtak. Az értékpusztító háború és az összeomlás követő infláció okozta horribilis koronaromlás, az 1921. évi XIV. teikkal törvénybe iktatott korona = korona líció, minden valószínűséggel megtagadása a pupilláris papíroknál — melyekbe az intézet vagyonát az alapszabályok 51. §-a értelmében fektetni kellett — lassan odavezettek, hogy végre a megállapított ellátások a nyugtábelég és póstabér fedezésére sem voltak elegendők. Ily

körülmények között az igazgatóság két út között választhatott: Vagy az intézet törvény útján leendő megszüntetését (1908. évi XL. tc. 28. §-a) szorgalmazni, vagy az intézet restaurálására a törvény keretein belül megfelelő tervet kidolgozni. Az igazgatóság ezen utóbbi utat választotta. A folyó évi közgyűlés által elfogadott szanálási terv alapfelfogata az, hogy a békebeli járulék fokozatosan — egy 5 évi «szanálási karencia» beiktatásával — ismét elérjék és ennek folyamánaképpen ugyancsak fokozatosan a békebeli ellátás ismét folyósítható legyen. A szanálás kezdőpontja 1925 január 1. Az ügyvédi kar gazdasági helyzetére tekintettel az intézeti járuléknak tartalékolásra fordítandó részét képező *rendes díj* az 1925. évre 20 pengőben, és minden következő évre 5 éven át 20 pengővel emelkedő összegben állapítandó meg. Ennek ellenében 1930 január 1-től kezdve a matematikai táblázatban megállapított ellátás is 20 %-kal kezdődőleg és évenként 20 %-kal emelkedőleg lesz megállapítandó, míg végre 1934 január 1-től kezdve ismét a békebeli ellátások 100 %-a lesz folyósítható, azzal az egy különbséggel, hogy a koronaérték helyébe pengőérték lép. Ígyképpen 1930-tól 1934-ig az igényjogosultak öt kategóriája fog keletkezni, ezen időponttól kezdve pedig az igényjogosultak mindannyian a 100 %-os ellátásban fognak részesülni, melynek valószínű átlaga évi 720 pengő, vagyis havi 60 pengő lesz. In concreto az ellátás legkisebb mérvé az 1934 január 1-e után megnyíló igényjogosultság esetén évi 5.250.000 korona, legmagasabb mérvé 11.212.500 korona lesz. Bár az idősebb kartársak természetesen kiselejtezése folytán 1934-től kezdve minden valószínűség szerint az özvegyek nagyobb része a matematikai táblázat magasabb ellátásaiban fog részesülni, meggyőződésem szerint évi 100 pengős befizetéssel az ügyvéd nem biztosíthat özvegyének «illő» ellátást, s gazdasági viszonyok javulásával az évi járulék összege tetemesen emelkedni fog. A fentiek a szanálási program egyik ágát — új várakozási idő beiktatásával új díjtartalékképzést — képezik. De gondoskodni kellett valamelyes mértékben azokról az igényjogosultakról is, akiknek tartaléka teljesen elértéktelenedett, akiknek sorába nemcsak 1925 előtti, hanem mindazon igényjogosultak tartoznak, akiknek jogosultsága a «szanálási karencia» befejeztéig fog megnyílni. Ezt a szükségét felismerve, az igazgatóság a *rendes évi díj* felül még «*rendkívüli járulék*» címén egy bizonyos összeget — és pedig tavaly 5 aranykoronát, az idén pedig 7 aranypengőt — szed tagjaitól, mely összeg nem tartalékolatik, hanem a kirovát-kiosztás elve alapján az arra reászoruló igényjogosultak között «*ideiglenes átmeneti segélyként*» felosztatik. Ezeknek a befizetéseknek egyedüli ellenértéke egy-egy felszárított könnyű az özvegyek és árva szemében. Ez a rendkívüli járulék ezidőszert évenként körülbelül 480 millió korona bevételt jelent, amiből körülbelül 400 igényjogosult részesíthető évi 1.200.000 koronás segélyben. Az igazgatóság reméli, hogy az ügyvédek áldozatkészsége lehetővé fogja tenni az átmeneti segély céljait szolgáló ezen rendkívüli járuléknak felemelését.

Dr. Blauner Mór felszólalásában az ügyvédi nyugdíjintézet sürgős reformját követelte. Beszédében rámutatott arra, hogy nyugdíjintézetünk immár évek óta havonként csak 100.000 K-t nyújt az özvegynek vagy rokkant ügyvédnek, tehát olyan szegényesen kicsiny összeget, hogy az ügyvédek nagyrésze az intézményt komolytalannak és alig létezőnek tekinti. Pedig az intézmény nemcsak elgondolt működésére soha nagyobb szükség nem volt, mint napjainkban, amidőn kevés lateinernek van reménye arra, hogy vagyongyűjtéssel tud hátramaradottjairól gondoskodni. Elszomorítóbbat alig lehet elképzelni, mint egy ilyen hajdan jobb napokat látott özvegy helyzetét. Tőkéje nincs, vállalkozáshoz nem foghat, állást leginkább esetben tud elnyerni, az utolsó menedék a szén, papír, könyv és egyéb ügynökösködés pedig vajmi szűkösen eredményez. Sokan közülük kiszorultak a külvárosok szegényes odúiba és ott tengetik nyomorogva életüket. Ezt az inséges állapotot hosszú évekre stabilizálni és a szanálással még nyolc évig várni lehetetlen és az ügyvédtársadalom részéről bűnös mulasztás lenne. Pedig adva van a segítségnek olyan módja, mely a mai befizetési terheknek nagyon mérsékelt növekedésével legrovidebb idő alatt a nyugdíjintézeti ellátás mértékének sokszorosát biztosíthatná az arra jogosultaknak. Csak szakítanunk kellene a díjtartalékolás rendszerével. Jól tudjuk azt, hogy nyugdíjintézetünk mai teljesítőképételenségét díjtartalékoknak a hadikölcsönbe való fektetése okozta. Nem okolunk érte senkit. Nincs időnk azonban újabb éveket elveszíteni és a könnyek letörlésével és nélkülözések enyhítésével várni csak azért, hogy újabb díjtartalékokat gyűjtsünk. Ilyen áron nekünk nincs szükségünk tőke felhalmozására, díjtartalék gyűjtésére. A mi nyugdíjintézetünk nem nyereszkes vállalat, hanem altruista intézmény. A díjtartalék szerepét nálunk a tagoknak mindenkori adószerű befizetése pótolja és biztosítaná még akkor is, ha ezen befizetési kötelezettség elmulasztása nem is járna olyan szigorú következménnyel, hogy két évi fizetés elmulasztása után a késedelmeskedő az ügyvédi kamara tagjai közül törölve lesz, késedelmesége idejére pedig nem kisebb, mint 60%-os kamatot köteles fizetni. At kell térni a mai rendszer helyett a külföldön olyan szépen bevált kirívó elosztórendszerre, mely a befolyó díjakat nem tőkésíti, hanem felosztatja és akkor egészen rövid idő alatt a befizető tagok különösebb megterhelése nélkül a mai nyugdíjintézet többszörösére emelkedhetnék. De gyorsan és sürgősen kell cselekednünk. A meg-

felelő novelláris módosítás 1—2 hónap alatt megtörténhetik és akkor a nyugdíjintézet működése még télvíz idejében a megélhetés létminimumának biztosításával komoly segítséget jelentene sok középosztályhoz tartozó ügyvéd özvegynek, árvának, munkaképtelennek.

— **Értékhatar és szóbeliség.** Az igazságügyi szervezet leépítésével kapcsolatban — valóban leépítés, mert hiszen az igazságszolgáltatás fenséges épületét építik le és bontják szét — évente egyszer-kétszer, régebben a koronaromlás tempója szerint, újabban attól függetlenül, stabil korona mellett is, az igazságügy-miniszter rendeletet bocsájti ki a «polgári peres eljárásban irányadó egyes értékhatarok újabb megállapítása tárgyában.» Eltekintve attól, hogy stabil korona mellett az értékhatarok folyton való emelésének mi oka sem lehet és ha mégis volna oka, azt valóban más eszközökkel lehetne és kellene kiküszöbölni, ezek az intézkedések mind erősebb eltávolodást jelentenek a Pp. eredeti szellemétől és ezzel kapcsolatban a jogkereső közönség kétségtelen sérelmével is járnak. Amellett a számos és jogosult támadás mellett, amely ezen rendeleteket jogászörökből eddig érte és állandóan éri, itt csak arra az anomáliára kívánok rámutatni, amely az által állott elő, hogy a legutolsó ilyen rendelet — az 1926. évi március 1-én életbelépett 6400/1926. számú — a fellebbezésnek szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján való elintézésének értékhatarát 20.000.000 K-ban, a felülvizsgálati kérelemnek szóbeli tárgyalás nélkül nyilvános előadás alapján való elintézésének értékhatarát pedig 40.000.000 K-ban állapította meg. És miután a Pp. 514. §-ának utolsó bekezdése szerint a felek a fellebbezés nyilvános előadásán az előadó előterjesztése után kérelmeiket szóval indokolhatják, míg a Pp. 545. §-a szerint a felülvizsgálat nyilvános előadása esetén a feleknek felszólalási joguk nincs, ebből az következik, hogy pl. egy 12.000.000 K-s ügyet a felek hozzászólása után döntenek el végső fokon, míg egy 40.000.000 K-s ügyben a végső fokon való döntés a felek hozzászólása nélkül ejtetik meg. Igaz, hogy a fentemlített értékhatarok a Pp. eredeti rendelkezései szerint is fennállottak — és pedig a fellebbezésnél 100 K, a felülvizsgálatnál 1000 K — de egyrészt a mai értékhatarok aranyban is jóval magasabbak az eredeti értékhataroknál, másrészt pedig a mai általános elszegényesedés mellett ugyanaz az aranykorona összeg is a feleknek sokkal nagyobb értéket jelent, mint jelentett békében. A helyzet tehát ma az, hogy kétségtelenül nagy értékű perek végső fokon a felek hozzászólási jogának kizárása mellett döntenek el, nyolc évvel a háború befejezése után és a szóbeliség elvének látszatfenntartása mellett. Ezek szerint vagy a 40.000.000 K-s értékhatar volna legalább a felére leszállítandó vagy pedig a felszólalási jog a felülvizsgálat nyilvános előadása esetén is megengedendő, mert a bíróságnak az élőszó közvetlen erejével való meggyőzése végre mégis a legfelsőbb fokon a legfontosabb, különösen a mostani bonyolult és nehéz jogeseteknél, amelyekhez hasonlókat a békeidők nem is produkáltak.

Dr. Kelemen Frigyes Ottó.

— **Soronkívüli kézbesítés** munkadíját peresítette egy vidéki járásbírósi iroda tisztviselője a budapesti központi járásbíró előtt. A tényállás szerint alperes váltóper indított Budapesten és a budapesti bíróság a meghagyást kézbesítés végett megküldötte az X-i járásbírósnak. Felperes, minthogy — szorint — az iraton «sürgős» jelzést látott, alperestől nyert megbízás nélkül azonnal kikézbcsítette a darabot és azután levelet írt alperesnek és 250.000 K fuvar költség és 74.800 K napidíj be- küldését kérte. Midőn alperes ezt kifogásolta, felperes méltatlankodva írta, hogy «még nem történt meg sohasem, hogy valamelyik fél képviselője kifogásolta volna a költségeket.» A központi járásbíró — természetesen elutasította a keresetet P. VIII. 69.490/1926. sz. ítéletével.

— **A fegyelmi vétség elévülését az előadó bíró sürgetései megszakítják.** Ezt mondotta ki a Kúria ügyvédi tanácsának 144/1926. sz. határozata, amelynek ezen kérdésre vonatkozó indokolása következő: A Budapesti Ügyvédi Kamara választmánya mint fellebbezési bíróság X. ellen a fegyelmi eljárást elévülés okából megszüntette, miután 1923 április havától 1926 április 16-ig a fegyelmi bíróság az eljárás előbbrevitelét célzó és erre alkalmas intézkedést nem tett. Ezen megállapítás azonban téves. Az iratok tanúsága szerint ugyanis ezen idő alatt a kamarai titkár és a fegyelmi ügy előadója tizenegy ízben sürgették meg a beszerezni rendelt bünygyi iratok beküldését a budapesti kir. büntető törvényszéknél és különösen az előadó bíró több ízben

intézett sürgetéseket a büntető kir. törvényszékhez, míg végre azok 1925 dec. 18-án beérkeztek és a kamarai fegyelmi bíróság 1926 április 16-án meghozta a kamarai ügyész vádindítványát elutasító határozatát. Figyelemmel arra, hogy egy ilyen ügyben a szükséges iratok beszerzése, tehát az ügy továbbvitelének érdekében intézkedő fegyelmi bírósági előadó bíró sürgetése a fegyelmi bíróság intézkedésének tekintendő, figyelemmel arra, hogy ilyen bírói intézkedések között eltelt idő egy ízben sem haladta túl a két évet, ennél fogva ezen ügyben a fegyelmi ügy megszünetését maga után vonó elévülés be nem következett. Tévedett tehát az elsőfokú bíróság, midőn a vádirat elutasításával ebben az ügyben a további eljárást megszüntette.

— **A Franklin-Társulat Cim- és Lakásjegyzékének** 29. évfolyama a jövő 1927. év elején jelenik meg. Az új kötet lényeges újítása lesz az ú. n. *Telekkönyvi rész*, mely az összes budapesti ingatlanokat és telkeket kerületek, utcák, házszámok, helyrajzi számok és tulajdonosok szerint rendezve sorolja fel. Fontos az is, hogy a pesti oldal (IV.—IX. kerület) telkeinek új helyrajzi számait is felsorolja, mert az elavult régi helyrajzi számok kicserélése újakkal már folyamatban van s rövidesen befejezést nyer.

— **Az Országos Ügyvédszövetség budapesti osztályának választmánya** befejezte azt az öt ülésre terjedő vitasorozatát, amelyen beható tárgyalás alá vette a *budapesti bíróságoknál észlelhető ügyviteli zavarokat és megállapította azok orvoslási lehetőségeit és módjait.* A választmány e tárgyban megszemlénő részletességgel emlékiratot dolgozott ki, amely a Szövetség által észlelt bírósági adminisztrációs zavarokra és azok megszüntetése érdekében teendő reformokra hívja fel sürgősen az elsőfokú bíróságok vezetőinek figyelmét. E memorandumot 1926 okt. 22-én nyújtotta át a választmány küldöttsége dr. Meszlény Artur elnök vezetése alatt a közp. kir. járásbíró elnökénél, dr. Rabács János kir. kúriai bírónál is, akit ez alkalommal egyúttal melegen üdvözölt negyvenéves bírói szolgálati jubileumán.

— **Magyar író külföldön.** A Zeitschrift für öffentliches Recht októberi füzeté közli dr. Horváth Barna «Die Grundlagen der universalistischen Metaphysik in der Rechtsphilosophie Julius Binders» c. értekezését.

— **A kamatjövödelmek illétéke.** Írta: dr. Zerkovitz Zsigmond. Katz G. könyvkereskedése Bpest 1926. Az 1924. évi IV. tc. az eddigi tőkekamát és járadékadó helyébe a kamatilletéket hozta be, melyet a 3700/1926. P. M. és 90.7000/1926. P. M. számú rendeletek szabályoznak részletesen. Az egész szövevényes joganyagot számos egyéb törvényeinkre is kiterjedő vonatkozásaival együtt most a szerző rendszeresen feldolgozta és ezzel a magyar jogi és pénzügyi irodalmat értékes művel gazdagította.

— **Ungarisches Wirtschafts-Jarbuch 1926.** A dr. Gratz Gusztáv és dr. Bokor Gusztáv szerkesztésében megjelenő ezen évkönyv második évfolyama most tétetett közzé. Az évkönyv Magyarország legkiválóbb szakembereinek tollából ismerteti a magyar államháztartás és közgazdaság jelenlegi helyzetét és bőséges statisztikai adatokat szolgáltat, a közgazdasági élet összes ágazatait, valamint az állam bevételeit illetőleg is. A jogi vonatkozású cikkek közül kiemeljük dr. Bognár Elek miniszteri tanácsos, fővámigazgató cikkét a magyar vámjog mai helyzetéről és rendelkezéseiről; dr. Katona Lajos, a Pénzügyi Központ igazgatójának cikkét az aranymérlegekről; dr. Lévy Béla ügyvéd terjedelmes és igen beható tanulmányát a korona-követelések valorizálásának kérdéséről, különös tekintettel az állammal szemben fennálló követelésekre; dr. Nádas László ügyvéd, ny. miniszteri tanácsos cikkét a magyarországi ipari kartellek közgazdasági helyzetéről és a kartellek jogi vonatkozásáról; dr. Zerkovitz Zsigmond cikkét a magyar perrendtartásban foglalt nemzetközi magánjogi rendelkezésekről; dr. Kutasi Elemér cikkét a biztosítási ügy jelenlegi állásáról. Az évkönyv, mely német nyelven jelent meg, tulajdonképpen a külföld tájékoztatására van szánva, tényleg azonban a magyar közgazdasági élet és pénzügyi helyzetnek oly kimerítő és mélyreható megvilágítását tartalmazza, hogy a magyar szakemberek részére is nélkülözhetetlen. A mű a szerkesztőség saját kiadásában jelent meg. (II. Báró Liptai-utca 7.)

— **A Deutscher Internationaler Anwalt-Verband** (Berlin) ez évi november 5-én előadóülést tartott, amelynek tárgya volt a meghívott dr. Klug Emil budapesti ügyvéd előadása

azokról a legújabb törekvésekről, amelyek a régi osztrák-magyar monarchia utódállamai közötti jogi közeledésre vonatkoznak. Az előadó foglalkozott a kölcsönös jogsegély, a kétszeres adóztatás és kétszeres illetékezés elkerülésének, továbbá az ügyvédhelyettesítés kérdéseivel és beszámolt arról a mozgalmról, amelyet az utódállamok ügyvédei ezen és hasonló kérdések előbbrevitele érdekében még ez év augusztus havában az International Law Association bécsi konferenciája alkalmából megindítottak. Az érdeklődést keltett előadáson, amelyen a berlini magyar követség is képviseltette magát, nagyszámú hallgatóság vett részt.

— **J. E. Witenberg:** Commission mixte de réclamations Germane — Américaine (Mixed claims commission United States and Germany) Décisions administratives et opinions de caractère général et opinions rendues dans les réclamations individuelles du «Lusitania». I. kötet, Párizs, 1926 XV. és 147. lap. Minthogy az Egyesült-Államok a szövetségeseik és ellenfeleik között létrejött békeszerződéseket nem ratifikálták, és a háborút először egyoldalú nyilatkozatokkal, majd pedig különbékeszerződésekkel fejezték be, a kártérítési kérdések elintézését nem bízhatták az említett békeszerződések által létesített szervekre; a jóvátételi bizottságra és a vegyes döntőbíróóságokra. (Tribunaux arbitraux mixtes). Az Egyesült-Államok és a Németbirodalom között 1922. augusztus 10-én létrejött békeszerződés erre a célra a «Mixed Claims Commission USA. — Germany» nevű vegyes döntőbíróóságot létesített, mely egy amerikai «surarbiter» elnöklete alatt egy amerikai és egy német megbízottból állott. Szerző igen érdekes összehasonlítást tesz a versaillesi, trianoni, St. Germain-i stb. békeszerződések és az említett amerikai — német békeszerződés alapján működő döntőbíróóságok gyakorlata között, utóbbiak jellemzésére kiemeli azok magas jogászai színvonalon álló feltétlen elfogulatlanságát és pártatlanságát, mellyel az összes előfordult jogi problémáknak mindig mindkét félre nézve legcélszerűbb megoldását célozták. Ezen bíróság előtt félként kizárólag az érdekelt államok szerepelhettek, a közölt határozatok legnagyobb része a tengeri jog körébe vág.

Inhalt. Dr. R. Ludvig Tafelrichter: Prozessleitung. — Dr. G. Rassay Rechtsanwalt: Einige Gedanken zur Reform des juristischen Unterrichts. — Dr. G. Auer kön. Staatsanwalt: Dr. A. Irk: Grundbegriffe im Strafrechte. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Másfél éves jelölti gyakorlattal, perfekt gyors- és gépiró fiatal ügyvédjelölt keres azonnal elfoglalható állást. Címe: kiadóhivatásban. ¹⁴⁴

Ügyvédi irodában már működött jómegjelenésű fiatal, zsidó vallású ügyvédjelölt január elsejére állást keres. Szíves megkereséseket «Alma Mater» jelígre a kiadóba kéri. ¹⁷¹

Ügyvédjelölt, táblai székhelyen egy évi gyakorlattal, telek-könyvi jártassággal, állást keres. Cím a kiadóban. ¹⁷²

Kezdő jelölt állást keres. Ajánlatot kér: dr. Gyémánt Árpád Pécel. ¹⁷³

Dr. FISCHER ARTUR
hites tolmács irodája
V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkel szemben.) Telefon: L. 963-60.

Vállal bármily idegen nyelvű fordítást, egyszerű és hiteles alakban. ¹⁶¹

„GLOBUS“ ¹⁶²
diktáló- és sokszorosító iroda
V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkel szemben.) Telefon: L. 963-60.

Diktálás gépbe. Kényszeregyezési beadványok, végzések stb. azonnal sokszorosíttatnak.

Minden ügyvédnek nélkülözhetetlen kézikönyv!

A TISZTESSÉGTELEN VERSENY

(Az 1923. évi V. t.-c. magyarázata.)

Írta dr. SZEGŐ IZSÓ, budapesti ügyvéd.

Teljesen átdolgozott és a legújabb bírói gyakorlattal kiegészített második kiadás. Ára 3 pengő.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Mindennemű

természettani, természetrajzi és chemiai tanszert, valamint tudományos műszert
legelőnyösebben szállít

CALDERONI
mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Új könyvsorozat

MINDNYÁJUNK KÖNYVTÁRA

Könyvek, melyeket mindenki olvas!

Megjelent:

Aragón: **Kaland az óceán fenekén**
Brjusszov: **A tüzes angyal**
Chateaubriand: **Napoleon élete**
Prévost: **Őszi alkony**

Egy kötet 3.50 pengő = 43,750 korona

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrassy-út 21.

A bolsevizmus arca

Könyvek a mai Oroszországról!

Ossendowski:

Véres napok, cári rabok

(Szibéria börtöneiből)

Állatok, emberek és istenek
Ázsiai titkok, ázsiai emberek

Sven Hedin:

Pekingtől Moszkváig

(Utazás Ázsián keresztül)

Egy kötet 10. pengő = 125,000 korona

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrassy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. Dr. Pap József, a budapesti ügyvédi kamara elnöke, egyetemi tanár: A felsőházzal szülő törvény. — Dr. Vajda Ödön budapesti ügyvéd: Vagyoni felelősség a sajtóközleménnyel okozott kárért. — Dr. Horkay Gyula debreceni kir. járásbíró: A joggyakorlaton levők elméleti kiképzése. — Dr. Brüll Dániel budapesti ügyvéd: Az utódállamok ügyvédeknek előértekezlete. — Dr. Palágyi Róbert budapesti ügyvéd: Szerzői jogi védelemben részesülnek-e a rádió leadott írói művek? — Dr. Alföldi Dávid egri ügyvéd: A köszöntő kutatási stb. jogosultak perbevonandók-e tulajdonközösség megszüntetési perben? — Szemle.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. XIX. köt. 9. és 10. iv. — Perjogi Döntvénytár. XI. köt. 6. iv. — Magánjogi Döntvénytár. XIX. köt. 9. iv.

A felsőházzal szülő törvény.

Minden magyar ember, de különösen mi magyar jogászok örömmel és meglelégedéssel vesszük tudomásul, hogy «Az országgyűlés felsőházáról» szülő 1926: XXII. törvény meg lett alkotva, mert ezzel a magyar nemzet egy nagy lépést tett előre ősi alkotmányának visszaállítása iránt.

1608 óta két kamarai rendszer volt Magyarországon. Ezen, több mint 300 éves intézményünk a háború és a forradalmak utáni állapotok és következmények folytán habár de jure fenn is állott, hiszen a főrendiház 1918. évi november hó 16. napján tartott ülésében nem nyilvánította önmagát feloszlattnak, csupán tanácskozásait rekesztette be — de facto mégis megszűnt működni. — Most majdnem egy évtizedes pihenő után a második kamara, alkotmányunknak ezen ősi bástyája vissza lett állítva, újra lett szervezve, mert történelmi multunk és alkotmányjogi tradícióink parancsolólag követelték, hogy az országgyűlés eddigi kétkamarás rendszere fenntartassék.

Az 1926: XXII. tc. bevezető szavaiban utal arra, hogy a nemzetgyűlés, amely az 1920: I. tc. 2. §-ban a magyar állami szuverénitás törvényes képviselőjének nyilvánította magát az ugyan-ezen szakaszban nyert felhatalmazása alapján megszervezte az országgyűlés felsőházát.

Ősi alkotmányunk törvényhozási szervezetében, illetve a folytonosságban nagy hézag állott be, amidőn szakítva az országgyűléssel, helyette a nemzetgyűlés ült össze. A legközelebb fekvő gondolat az, hogy az országgyűlés két házának szabályszerű közreműködése mellett kellett volna megalkotni a felsőházi reformot, így lett volna ideális módon visszaállítva a megzavart folytonosság, de meg kell érteni azt is, hogy az alkotmányos életnek a forradalmak által előidéztet válsága a fennforgó viszonyok mellett a törvényhozás rendes útján nem volt elhárítható, a régi főrendiház nem volt összehívható és így figyelemmel arra, hogy a nemzetgyűlésnek volt az a rendeltetése, hogy az alkotmányos állapotokat visszaállítsa, hiszen az 1920: I. tc. 2. §-ban felhatalmazást kapott «az államhatalom gyakorlásának további módját is rendezni», csatlakozunk azon felfogáshoz, hogy az 1926: XXII. tc.-nek a nemzetgyűlés által való megalkotása nem minősíthető a jogfolytonosság tételeibe ütközőnek annyival is kevésbé, hiszen talán senki sem akarhat arra az álláspontra helyezkedni, hogy a nemzetgyűlés által hozott törvények nélkülöznek a törvényesség kellékeit. Mindezt a törvény indokolása alaposan és meggyőzően fejti ki.

A régi főrendiház, amelytől most elbúcsúzunk, az 1885: VII. tc.-ben kapta szervezetének módosítását. Tudvalevőleg ezen 1885.

évi törvény a főrendiházat nem vette gyökeres átalakítás alá, csak a legszükségesebb reformokat eszközölte. Azon szervezési alap, amelyen főrendiházunk évszázadok óta nyugodott, azon jellege, mely az ősi tradíciókban és intézményekben találta fel gyökereit, továbbra is fenntartatott. Az 1885. évi reform inkább csak szabályozta a felsőházi törvényhozói jog gyakorlatát, de új jogot és új rendszert nem alkotott, főrendiházunk arisztokratikus jellegű volt és ezen jellege fenntartatott továbbra is, mert a magyar társadalom minden számításba vehető rétege 1885-ben még erősen ragaszkodott az ősi arisztokratikus szellemhez.

A letelt 40 év alatt a magyar politikai és társadalmi viszonyok azonban annyira és oly gyökeresen megváltoztak, hogy teljes egyértelműség alakult ki abban a kérdésben, hogy a főrendiház nem felelhet meg többé hivatásának az 1885. évi arisztokratikus szervezetében.

Az új felsőházi törvény mesterei kézzel lett beillesztve alkotmányunkba és a jogfolytonosság eszméjét megvalósítja. Az új felsőház nem kíván teljesen szakítani a főrendiház eddigi szervezetével, hanem demokratikus alapon a fokozatos fejlődés irányát követi, nem csinált tabula rasat, az eddigi értékes elemeket megtartotta és új ugyancsak értékes elemek felvétele által kívánja megvalósítani a célzott reformot.

A törvény 2. §-a szerint a felsőház tagjait a tagság joga méltóság vagy hivatal alapján, továbbá választás vagy kinevezés alapján illeti meg. A születési és vagyoni jogcím tehát fenntartatott az új törvényben is, csak korlátok közé szorítottatott, ezen felül oly új elemek vétettek fel a felsőházba, akiknek működéséhez méltán fűzhetjük azon reményt, hogy a főrendiház tekintélyét és természetes súlyát fokozni és a törvényhozás színvonalát emelni fogják.

Nem lehet a mai cikk feladata az új törvény politikai és jogtörténeti bírálatával foglalkozni. Mi csupán a törvény azon részét kívánjuk behatóbban méltatni, amely szerint az ügyvédi kamarák, melyek a 19. §-ban felsorolt szervezetek és intézmények közé vannak iktatva, együttesen választanak a felsőházba két ügyvédet. Ha az ügyvédség történetét vizsgáljuk és elfogulatlan ítéletet akarunk mondani, úgy korszakalkotónak kell jellegeznünk a törvénynek azon rendelkezését, hogy *ezentűl a magyar ügyvédi társadalom intézményesen lesz képviselve a felsőházban*. A törvénynek az a rendelkezése arra enged következtetni, hogy a törvényhozás tisztában van azzal, milyen nagy erkölcsi és szellemi tőkét képvisel a magyar ügyvédség, nemcsak a jogszolgáltatás terén, de a magyar közéletben egyáltalán. A törvénynek ez az intézkedése kitüntetés és jutalom az ügyvédi kar részére azért a fáradhatatlan céltudatos és talán nem is egészen eredmény nélküli munkásságért, amelyet a kamarák fennállásuknak ideje, vagyis 50 év óta fejtenek ki. A főrendiháznak eddig is voltak és lehetnek ügyvéd tagjai kinevezés alapján. Mi az új törvénynek a jelentőségét nem abban látjuk, hogy két ügyvéd részt fog venni a felsőházban a törvényhozói munkában, de látjuk abban, hogy *törvény biztosítja az ügyvédi társadalom részére ezt a jogot azért, hogy az ügyvédi kamarák együttesen választják ezen két tagot, ez a két tag a kormánytól teljesen függetlenül az ügyvédi kar és ügyvédi érdekkör egészének képviselőjeként fog szerepelni a felsőházban az ügyvédség autonóm határozata alapján*.

A képviselőházban szintén képviselve volt az ügyvédi elem, még pedig rendszerint elég nagy számban. A képviselők azonban pártemberek, a pártok törekvéseit tartoznak elsősorban előmozdí-

tani és ha a pártérdekek és a pártok által megvalósítandó politikai programok ellentétbe kerültek az ügyvédi érdekekkel, akkor az ügyvéd deferált a képviselőnek, ami a parlamentáris életben igen természetes is. Helyesen mutat rá az új törvény indokolása arra, hogy «a két kamarai rendszerünknel nem azonos elvek alapján vannak szervezve a kamarák és mindegyik más és más szempontokat képes bevinni a törvényhozásba. A közvetlen választáson alapuló első kamarában a különböző társadalmi osztályok és rétegek nem mint ilyenek jutnak képviselőnek, hanem csak mint politikai pártok számarányuk szerint és nem érvényesülnek politikai súlyuknak megfelelően. A felsőház hivatása, hogy az egyes társadalmi osztályokat és rétegeket a törvényhozásnak önálló tényezőjévé tegye és ezáltal az első kamarában érvényesülő politikai pártszempontok mellett hivatásos képviselőt adjon a szakszerűségnek és az egyes társadalmi osztályok érdekeinek».

E szerint az ügyvédi kamarák által választott két tag közreműködésével az ügyvédség intézménye a törvényhozásnak önálló tényezőjévé válik. Az ügyvédek hivatva lesznek a törvények megalkotásánál a szakszerűség kívánásaira tekintettel lenni és az ügyvédi társadalom érdekeit képviselni.

Az 1874 : XXXIV. tc.-kel alkotott ügyvédi rendtartás intézkedései szerint az ügyvédi kamarák hatásköre kiterjed többek között az ügyvédek jogainak megvédésére, továbbá a jogszolgáltatás és az ügyvédség terén mutatkozó hiányok orvoslására és a korszerű reformok életbeléptetése iránti javaslatlételre. A kamarának ezen hatásköre legnagyobb mértékben konzultatív jelleggel bír, míg ezentúl a felsőháznak két ügyvéd tagja törvényhozói minőségben és működési körben konstitutív tag közreműködni ezen program megvalósításán. Semmi kétség abban, hogy a választási joggal felruházott szervezetek és intézmények nem adhatnak az általuk delegált felsőházi tagoknak utasításokat: mégis igen közel fekszik a gondolat, hogy a felsőház két ügyvéd tagja, ha kari és jogszolgáltatási kérdésekről lesz szó, munkatársának fogja tekinteni az ügyvédi kamarákat ezen kérdésekben, ha az ügyvédi érdekek nem ellenkeznek a közérdekkel. Sok fontos kérdés, amely eddig gyakran a hivatali bureau-k lomtárában maradt a közérdek nagy kárára, ezentúl a törvényhozás tárgyalási anyagává fog válni a közérdek nagy előnyére. Ilyen preminens jogszolgáltatási és kari kérdésekben nem fog elzárkózhatni a törvényhozás attól, hogy az ügyvédi tagok által képviselt ügy rendszerint az összes magyarországi ügyvédi kamaráknak és az egész ügyvédi társadalomnak az ügye.

Az igazságszolgáltatásnak két egyenrangú tényezője van: a bíróság és az ügyvédség. Az 1885. évi főrendiházi szervezet a viselt hivatal alapján és annak tartamára tagságot engedélyezett a főrendiházban a Kúria elnökének, másodelnökének és a budapesti kir. Ítéltábla elnökének, az ügyvédi kamaráknak a reprezentánsai akkor nem kerültek be a főrendiházba.

Nem tagadható, hogy bizonyos diszparitás mutatkozott az 1885. évi főrendiház szervezetében, amidőn a bírói hivatal legmagasabb reprezentánsai, mint ilyenek hivataluk alapján főrendek voltak, de az ügyvédi hivatásnak a képviselői mellőztettek. Hogy ez a mellőzés igazságtalan volt, az legjobban abból tűnik ki, hogy most, amidőn a felsőházi törvényt tárgyalták, egyetlen egy oldalról sem merült fel aggály vagy kifogás az ellen, hogy az ügyvédi kamarák intézményesen ne legyenek képviselve választott tagjai által a felsőházban, sőt a szakirodalomban ez az újítás, mint természetes evolúció örömmel üdvözöltetett, hiszen a törvénytervezet körülbelül öt év előtt jelent meg, ezen hosszú idő alatt pedig sok oldalról beható megbeszélés és kritika tárgyát képezte.

A törvényjavaslat nem tartalmazott semmi intézkedést arra, hogy a megválasztandó két ügyvéd tag fővárosi ügyvéd legyen-e, avagy vidéki, vagy pedig egyik fővárosi és a másik vidéki. A választás módjára vonatkozólag a törvényjavaslat azt a rendelkezést tartalmazta, hogy az ügyvédi kamarák közül mindegyik kamara két kiküldötttel (elektort) választ, amelyik kamarának azonban kétszáznál több tagja van, minden kétszáz tag után további egy-egy kiküldöttet, de egy kamara legfeljebb összesen 10 kiküldöttet választ. E szerint a vidéki kamarákra 35 elektor esett volna, a budapesti kamarára pedig 10 elektor. A törvényjavaslat szerint tehát nem lett volna intézményesen biztosítva, hogy budapesti ügyvéd a főrendiházba bekerüljön.

Én nagyon jól ismerem az ország egész ügyvédi karát, ismerem a vidéki kamaráknak érzés és gondolatvilágát, 30 éves közjogi

állásomban, melyet kamarámnál eltöltöttem, tapasztaltam, hogy a kamarai életben soha nem volt irányadó az a szempont: vidéki ügyvédrel, vagy pedig budapesti ügyvédrel van-e szó, az ügyvédi kamarák mindig csak ügyvédek ismertek és ügyvédi érdekeket. A fővárosi kari kérdésekben sohasem állott szemben a vidékkel és viszont. Nem képzelhető szebb, őszintébb és teljesebb megértés, mint ami most van az összes ügyvédi kamarák közt. Erős volt mindig a hitem, hogy a vidéki ügyvédi kamarák nem fognának partikularisztikus álláspontra helyezkedni, de tisztán és kizárólag a közérdeket fogják szem előtt tartani a választások megejtésénél éppúgy, minthogy ilyen elvek szerint fog eljárni a budapesti ügyvédi kamara is, bárhogyan is szól a törvényjavaslat idevonatkozó rendelkezése. Minthogy azonban a felsőház szervezetéről szóló törvény hosszú időre alkottatik s nem lehet a jövőbe látni s előre tudni, miképpen fog alakulni a viszony a fővárosi és a vidéki ügyvédség között és mert ilyen fontos szervezeti kérdések intézményesen biztosítandók, minden személyi vonatkozások kikapcsolásával: a budapesti ügyvédi kamara kezdeményezésére, de támogatva majdnem az összes vidéki ügyvédi kamarák által, *Pesthy Pál igazságügyi miniszter úr* hozzájárulásával a törvény 19. §. 2. bekezdésében kimondatott, hogy a szervezeteknek és intézményeknek a felsőházi tagokat oly módon kell választani, hogy a kebelökben lévő szakok és érdekcsoportok a *területi megosztást is figyelembe véve* aránylagos, illetőleg váltakozó képviselőt jussanak; az ennek biztosítására szükséges részletes szabályokat a minisztérium rendelettel állapítja meg. Az igazságügyi miniszter úr pedig kijelentette, hogy egy vidéki és egy fővárosi ügyvéd fog választatni, amint azt a 10.182/1926. sz. rendelet meg is állapította. A törvény 21. §-ban pedig el lett hagyva azon megszorító intézkedés, hogy egy kamara 10 kiküldöttel nem választhat többet. E szerint a budapesti elektorok száma 17-et fog kitenni a vidéki 35-tel szemben, holott Budapesten mintegy 3100 ügyvéd van, a vidéken pedig csak 2500.

A magyar alkotmány történelmi alkotmány, jellemző tulajdonsága, hogy önmagából fejlődik tovább, még pedig mindig figyelemmel a történelmi múlt, de tekintettel egyben a hazai politikai életben és irodalomban felmerült kívánalmakra is. Ha a most megbeszélte új törvényt tanulmányozzuk, régi kiváló politikusaink és jogászaik szelleme lép elénk. Már 40 évvel ezelőtt Szilágyi Dezso, Horánszky Nándor és Pulszky Ágost kívánták a megyei és városi törvényhatóságok tagjainak a főrendiház tagjai közé való felvételét, Irányi Dániel pedig indítványozta, hogy a felsőházat a különféle szervezetek és intézmények által választott tagokkal is ki kell egészíteni.

Most ez megtörtént, a mai kor igazságot szolgáltatott hazánk ezen nagy fiainak.

Végezetül csak annyit: az ügyvédi karnak a legfőbb vágya az, hogy az 1927 január havára összehívott országgyűlés vezesse vissza szeretett, de szerencsétlen hazánkat a régi nagyságha és régi hatalmába.

Dr. Pap József.

Vagyoni felelősség a sajtóközleménnyel okozott kárért.

A sajtóról szóló 1914. évi XIV. tc. 39. §-ának azon rendelkezése, mely szerint a sértett a sajtóbeli közleménnyel okozott vagyoni és nem vagyoni kárért pénzbeli elégtételt követelhet és pedig a 39. §. utolsó bekezdése értelmében akkor is, ha a sajtóbeli közlemény nem állapít meg bűncselekményt, a gyakorlatban a legutóbbi időkig alig nyert alkalmazást. Sajtórágalmazási perekben a sértett gyakran támasztott ugyan kártérítési igényt, azonban a büntetőbíróság érdemben ritkán foglalkozott a kártérítés kérdésével, hanem a sértettet rendszerint polgári perútra utasította. Arra pedig tudomásom szerint egyáltalán nem volt eset, hogy bűncselekmény fenn nem forgása esetén, vagy az ezzel egyértelmű azon esetben, ha a bűnvádi eljárás egyéb okból nem indult meg, vagy nem volt lefolytatható, az, aki a sajtóbeli közlemény miatt kárt szenvedett, a polgári bíróság előtt kártérítési igényt érvényesített volna.

A legutóbbi időkben a közélet ismert jelenségei a sajtórágalmazási és hitelrontási perek lavináját zúdították büntetőbíróságainkra, melyek nap-nap után a sajtóperek tömegét tárgyalják és fejezik be ítéletekkel és megszüntető végzésekkel. A sértettek nagyrésze azonban ma már nem elégszik meg a büntetőbíróság

ítélete által nyújtott erkölcsi elégtétellel, hanem élni kíván a S. T.-ben biztosított azon jogával, hogy a sajtóközlemény által okozott vagyoni és nem vagyoni kárért pénzbeli elégtételt követeljen. Ebből kifolyólag alsó bíróságaink előtt jelenleg számos olyan per vár elbírálásra, melyeket a S. T. 39. §-a alapján indítottak és ezen perek között vannak olyanok is, melyekben a kárkövetelést olyan sajtóközlemény alapján igénylik, mely bűnvádi eljárás tárgyát egyáltalán nem képezte, vagy amelynek alapján a büntetőbíróság nem állapított meg bűncselekményt, illetve elévülés vagy más ok alapján felmentő ítéletet, vagy megszüntető határozatot hozott.

A S. T. 39. §. utolsó bekezdése alapján nem lehet vitás, hogy a sértettet (akinek a közlemény kárt okozott) a kártérítés ilyen esetekben is megilletheti, ezen jogszabály alkalmazásával kapcsolatban azonban felmerül egy kérdés, amely ezen perek elbírálása és különösen a sajtó szempontjából rendkívül nagy fontossággal bír. Az, *i. e., hogy ezen perekben érvényesített kárkövetelési igény tekintetében alkalmazást nyerhet-e a S. T. 40. §-a*, mely az ítéletben megállapított kártérítésért az elítélt vagy elmarasztalt személyen kívül a kiadót, sőt ha a közlemény biztosítékkal bíró időszakos lapban jelent meg, a lapbiztosíték erejéig *elsősorban* a kiadót, ha pedig a marasztalási összeg az elítélt vagy elmarasztalt személytől, vagy a lapbiztosítékból be nem hajtható, a teljes összeg erejéig a kiadót és ezt követő fokozatban a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosát teszi felelőssé.

Nemleges válasz esetén a kártérítési igény érvényesítése sok esetben illuzóriussá válik, viszont igenleges válasz esetén a lapkiadó és nyomdatulajdonos kerül oly súlyos és méltánytalan helyzetbe, amelynek előidézése semmiesetre sem lehetett a S. T. és nem lehet a bírói gyakorlat intenciója.

A kérdésre sem a törvény indokolása, sem a képviselőházi tárgyalás anyaga nem ad választ. Törvénymagyarázóink pedig a felvetett kérdésben egymással homlokegyenest ellenkező állásponton vannak.

Vajkó Pál a «Sajtóról szóló törvény magyarázata» című munkájában (188. és köv. oldal) minden okfejtés nélkül megállapítja, hogy a törvény 40. §-ában csak azokról a bűnügyi költségekről és kártérítésről van szó, melyek a nyomtatvány útján elkövetett bűncselekmények esetén hozott ítéletekben kiszabattak, illetve ilyen ügyekben merültek fel és követeltettek. Ezzel szemben dr. Bernolák Nándor «Büntető jogszabályaink gyűjteményé»-ben a tárgyalási szakasz mellett közölt magyarázata szerint a polgári bíróság ítélete által történt marasztalásért is a kiadó és nyomdavállalat a S. T. 40. §-a szerint felelős. Ugyanezt a nézetet osztja dr. Gaár Vilmos «A sajtóról» című munkájában a 34. s. következő oldalakon a Törvény 40. §-ához fűzött magyarázatában. A folyamatban levő perekben a kártérítést igénylő felperesek a szerző mellett a kiadót és a nyomdatulajdonost nem egyetemlegesen ugyan, de a S. T. 40. §-ára való hivatkozással saját személyükben közvetlenül kérik marasztalni és az eddig meghozott elsőfokú ítéletekben a bíróság ily értelemben helyt is adott a kereseti kérelemnek, ami által úgy látszik, hogy ezen ítéletek a S. T. 40. §-ának oly értelmet kívánnak tulajdonítani, mely még a fent említett törvénymagyarázatok álláspontján is messze túlmegegy, mert nemcsak az ítéletben megállapított kártérítésért teszi a meghatározott fokozatok szerint a kiadót és nyomdatulajdonost felelőssé, hanem azoknak közvetlen tárgyi felelősségét is megállapítja, ami nyilván a S. T. 40. §-ának világos rendelkezése ellenére történik.

Nézetem szerint nem férhet kétség ahhoz, hogy egyedül Vajkó Pál törvénymagyarázata felel meg a törvény értelmének és célzatának. Világosan megállapítható ez magából a Törvény 39. és 40. §-ának szövegéből, ezen szakaszoknak egymással és a Törvény 55. és 56. §-aival való egybevetéséből és abból, hogy más értelmezés elfogadása esetén perjogilag és a végrehajtási eljárás során lehetetlen helyzet állana elő.

A Törvény 39. §. utolsó bekezdése szerint abban az esetben, ha a kártérítési követelés alapjául szolgáló sajtóbeli közlemény nem állapít meg bűncselekményt, a kártérítési igényt csak polgári úton lehet érvényesíteni.

A Törvény tehát a Bp. 487. §-ának megfelelő azon kártérítési igényekkel szemben, melyek bűncselekményt tartalmazó sajtóközlemények alapján illetik meg a sértettet, a polgári bíróság kizárólagos hatáskörébe utalja azon kártérítési követeléseket, me-

lyeket a sértett bűncselekményt nem tartalmazó sajtóközlemény alapján támaszthat. A polgári bíróság pedig a kártérítési követelést csak azzal szemben ítélt meg, aki az általános magánjogi szabályok alapján az okozott kárért egyénileg felelős. Mint-hogy a S. T. 40. §-a a kiadó vagy nyomdatulajdonos vagyoni felelősségét *az ítéletben már megállapított* kártérítés tekintetében mondja ki, kétségtelen, hogy a polgári bíróság ítéletében a kiadó vagy nyomdatulajdonos a S. T. 40. §-ának figyelembevétele mellett sem volna közvetlenül elmarasztalható, csakis abban az esetben, amikor az okozott kárért az általános magánjogi szabályok értelmében valamely jogellenes cselekmény vagy mulasztás alapján közvetlenül is felelős. Ez esetben azonban felelőssége nem a S. T. 40. §-ában konstruált fokozatos felelősség, hanem saját károkozó ténye alapján történt marasztalásának a következménye. Vagyis a kárkövetelés tekintetében való érdemi felelősség kérdését a S. T. 40. §-a egyáltalán nem érinti, mert hiszen a törvényszakas szövege is élesen megkülönbözteti az elítélt vagy elmarasztalt személyt a kiadótól és nyomdatulajdonostól és így a polgári bíróság abban a tekintetben, hogy a kártérítési követelés megfizetésében kit marasztaljon, egyedül az általános magánjog szabályaira van utalva és erre vonatkozólag a S. T. 40. §-a a polgári bíróság részére semmi direktívát nem tartalmaz. Az, hogy az ítéletben megállapított kártérítést a sértett kitől van jogosítva behajtani, későbbi kérdés és még az esetben is, ha a sértett részére a 40. §-ban biztosított jogokkal a polgári perben nyert ítélet alapján a polgári per felperese is élhetne, akkor sem kérhetné a perben azt, hogy a polgári bíróság a kiadót vagy nyomdatulajdonost saját személyében is közvetlenül marasztalja, ha csak olyan tényeket fel nem hoz és bizonyít, melyek alapján azok felelőssége az általános magánjog szabályai szerint megállapítandó. Nyilvánvaló ugyanis, hogy *az ítéletben már megállapított kártérítésért* a Törvény által a 40. §-ban kimondott fokozatos felelősség kizárólag a végrehajtási eljárás keretében érvényesülhet és nem lehet alapja a per során hozandó érdemi ítéletben való közvetlen elmarasztalásnak.

Abban az esetben azonban, ha a S. T. 40. §-át a bűncselekményt nem tartalmazó sajtóközlemények alapján igényelt kártérítés iránti perekben is kell alkalmazni, nem szükséges, hogy a felperes, ki kártérítést peresít, akár a kiadót, akár a nyomdatulajdonost perbevonja. Minthogy a kiadó és nyomda a Törvény 40. §-a szerint az ítéletben megállapított kártérítésért az elmarasztalt mellett, sőt időszakos politikai lap kiadója az elmarasztalt előtt felelős, teljesen elegendő volna, hogy felperes egyedül a cikkíró szerző ellen irányítsa keresetét és ha az elmarasztaltat, a marasztaltó ítélet egyszerűen a lap biztosítéka vagy a kiadó s ha ez nem vezetne sikerre, a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa ellen hajtatja végre. A 40. §. rendelkezése világos és ha az a polgári perekben hozott ítéletekre is vonatkozik, a szerzőt marasztaló ítélet alapján a végrehajtás elrendelését a lap biztosítékára és a kiadó, illetve a nyomdatulajdonos ellen nem lehetne megtagadni. Itt merül fel azonban az a kérdés, hogy ez a végrehajtás, amit a felperes a S. T. 40. §-a alapján kétségtelenül jogosan kérhetne, a polgári bíróság ítélete alapján hogyan és mi alapon volna elrendelhető. A V. T. 13. §-a értelmében végrehajtást csak a végrehajtható közokiratban kötelezett ellen lehet elrendelni ami alól csak a jogutód képezhet kivételt és úgy ezen törvény, mint minden perrendi szabállyal homlokegyenest ellenkezőnek, bárki ellen végrehajtást elrendelni egy olyan perben hozott bírói határozat alapján, mely róla nélküle hozott és amely jogerőre emelkedhetett a nélkül, hogy arról a végrehajtást szenvedő tudomással bírhatott és a megelőző eljárásban részt vehetett volna.

Lehetetlen elképzelni, hogy amennyiben a S. T. 40. §-át a törvényhozó a polgári bíróság ítéletében megállapított kártérítésre is alkalmazni kívánta volna, ne gondoskodott volna a 40. §. jelenlegi szövege mellett áthidalhatatlan perrendi és végrehajtási jogi akadályok elhárításáról. Lehetetlen, hogy felelőssé akarta volna tenni a kiadót és nyomdatulajdonost, az előbbi bizonyos esetben még az elmarasztaltat is megelőző sorrendben olyan vagyoni jogi kötelezettség tekintetében, melynek fennforgása, jog- és összecszerűsége kérdésében minden meghallgatása és a védekezésének lehetősége nélkül hozható határozat. Hogy ez nem lehetett a Törvény intenciója és hogy egy ilyen lehetőséget feltétlenül ki akart zárni, nyilvánvaló a S. T. 55. és 56. §-aiból.

A Törvény 55. §-a rendeli, hogy «a főtárgyalás határnapjáról

értesíteni kell mindazokat, akikre a büntető ítélet e törvény rendelkezései szerint valamely kötelezettséget állapíthat meg. (40. §.) Az így értesített érdekelt a főtárgyaláson személyesen vagy képviselőjük útján megjelenhetnek és ott érdekeik védelmére fel szólalhatnak.» A Törvény 56. §-a szerint ezen rendelkezés be nem tartása alaki semmiségi ok és ugyanezen §. 2. bekezdése szerint a megidézni rendelt érdekelt ugyanazon perorvoslatokkal élhetnek, melyek a vádlottat megilletik. A törvény tehát, melynek 40. §-a szerint a büntető ítélet a vádlotton kívül a kiadót és a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosát is magánjogi kötelezettséggel terhelheti, természetesen kellett, hogy gondoskodjék arról, hogy az ekként érdekeltté válható kiadó és nyomda vagy más értékesítő vállalat tulajdonosának módjában álljon a büntető per során érintett érdekeik megvédelmezése és hogy erre való tekintettel a büntető ügy főtárgyalásán védelmükre mindent megtehessenek ugyanúgy, amint ahhoz a vádlottnak is joga van. Természetes is, hogy akkor, mikor a vádlott elítélése és kártérítésben való elmarasztalása a kiadóra és a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosára a S. T. 40. §-a értelmében súlyos anyagi kötelezettséget háríthat, a kártérítés megállapítása és a kártérítésben való marasztalás nem történhetik a nélkül, hogy az erre vonatkozó határozathozatal előtt a kiadó és nyomdatulajdonosnak alkalom ne adassék arra, hogy a bíróság előtt mindazt felhozza, amit e tekintetben saját érdekeiben felhozni jónak és szükségesnek lát. Az a körülmény, hogy a Törvény ezt a büntető perekre vonatkozólag lehetővé tette és előírta, kétségtelenné teszi, hogy amennyiben a S. T. 40. §-át polgári perben a polgári bíróság által is alkalmaztatni akarta volna, úgy gondoskodott volna arról is, hogy a kiadónak és a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosának módjában álljon a szerző ellen indított polgári perben is a S. T. 40. §-a által súlyosan érintett érdekeit megvédelmezni. Minthogy azonban a polgári perekre vonatkozólag erre sem a S. T. rendelkezései, sem a Pp. szabályai nem adnak módot és lehetőséget, kétségtelen, hogy a S. T. 40. §-a alapján a kiadót és a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosát a polgári perekben megállapított kártérítésért felelőssé tenni nem lehet és ezt a S. T. 40. §-a nem is célozta.

Az a megoldás, amit dr. Gaár Vilmos idézett munkájában lehetők tart, t. i. hogy a kiadó vagy nyomdatulajdonos a Pp. 84. §-a alapján mint mellékbeavatkozó védheti meg érdekeit, semmiképpen sem kielégítő, mert egyrészt ez a mód nem nyújthat kellő védelmet, másrészt pedig ezzel a kiadó csak akkor élhet, ha egyáltalán tudomást szerez arról, hogy a szerző ellen kártérítési per van folyamatban. Erről azonban a kiadó nem szükségképpen szerez tudomást, mert hiszen tisztán a felperes tetszésétől függ, hogy perbevonja vagy sem a kiadót és mi sem biztosítja azt sem, hogy az alperes szerző fogja a kiadót értesíteni. Nem is beszélünk arról, ami szintén megtörténhetik, hogy a szerző rossz-hiszemű is lehet, össze is játszhat a kártérítést igénylővel és a perfelvételről való távolmaradásával alkalmat nyújthat a felperesnek mulasztási ítélet szerzésére. Már pedig ha a szerzőt a polgári bíróság elmarasztaltata, a S. T. 40. §-a szerinti sorrendben a kiadó ellen elsősorban a biztosíték erejéig, azután korlátlanul és ezt követőleg a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa ellen kielégítési végrehajtást kellene elrendelni. Ezt dr. Gaár Vilmos sem tartja lehetőnek, hanem szerinte előbb pert kell indítani a kiadó, illetőleg a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa ellen, ebben a perben pedig «már csak az lehet a jogvita anyaga, vajjon igaz-e az, hogy a kártérítést az elítelt vagy elmarasztalt személytől nem lehet, illetőleg még a kiadótól sem lehet behajtani.» E szerint a kártérítés jogalapja és az összecszerűség kérdése a kiadó és a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosa szempontjából ítélt dologga vált volna egy olyan perben, amelyben nevezettek, akik a marasztalási összegért felelősek, jogaik és érdekeik védelmében megidézendők és meghallgatandók nem voltak és a melyben megidézésükre és meghallgatásukra a törvény perrendi lehetőséget sem nyújt.

Kétségtelen, hogy a S. T. 39. §-ának utolsó bekezdése, melyben a bűncselekményt nem tartalmazó sajtóközlemény alapján igényelhető kártérítést a törvény a polgári bíróságok kizárólagos hataskörébe utalja, egyben kivételt is állapít meg ezen ügyek tekintetében a S. T. 40. §-ának hatálya alól és hogy az utóbbi szakaszban felállított fokozatos vagyoni jogi felelősség egyedül a büntető bíróság ítéletében megállapított pénzbüntetés, bünyügi

költség és kártérítésre vonatkozik, úgy amint azt Vajkó Pál idézett munkája is értelmezi. Bizonyítja ezt az is, hogy a 40. §. a kártérítéssel együtt ugyanazon összefoglaló mondatrészben említi a pénzbüntetést és bünyügi költséget is, melyek természetesen csak büntetőbírói ítéletekben állapíthatók meg. A 40. §. szövegében az «elítelt vagy elmarasztalt» szavak használata, ami a szakasz félreértésére okot szolgáltatott, csak azzal indokolható, hogy a pénzbüntetés és bünyügi költségben, úgyszintén a kártérítésben is, a büntető bíróság ítélete is marasztal.

Az általam vitatott értelmezés helyessége mellett bizonyít még a tisztességtelen versenyről szóló 1923 : V. tc. 34. §-a, mely szerint «ha a cselekményt sajtóközleménnyel követték el : a szerkesztőt, a kiadót, a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosát és a terjesztőt a jelen törvényben megállapított kártérítési kötelezettség csak abban az esetben terheli, ha tudva működött közre a cselekmény elkövetésénél.» Ezen törvényjavaslat miniszteri indoklása szerint «rendkívül méltánytalan volna ugyanis az ily cselekményekkel okozott kárért tárgyilag felelőssé tenni oly egyéneket, akiknek rendszerint sejtelmük sem lehet a sajtóközleménnyel folytatott tisztességtelen versenyről, mikor az magából a sajtóterméknek megtevesztésre irányzott tartalmából ki nem olvasható.»

Ugyanezen indok szól a mellett, hogy a bűncselekményt nem tartalmazó sajtóközlemény miatt polgári úton megítélt kárkövetelésért se lehessen a kiadót, illetve a nyomda vagy más többszörösítő vállalat tulajdonosát felelőssé tenni, ha csak egyébként saját ténye alapján az általános magánjogi szabályok szerint felelősséggel nem tartoznák.

Nincs tehát indokolható alapja a S. T. 40. §-a olyan értelmezésének, mely szerint a sajtójogi felelősségnek az általános anyagi és alaki jogszabályoktól eltérő rendelkezései a sajtóeljárás keretén kívül polgári perúton tárgyalt perekben is alkalmazandók lennének.

Dr. Vajda Ödön.

A joggyakorlaton levők elméleti kiképzése.*

A hibáit megvalló és mégis magát büntetlennek érző lelkiismeret estharangszóra ébredő szava csendült meg bennem, amikor olvastam dr. Almási Antal kir. kúriai bíró úr cikkét, amelynek e helyütt csak 7. pontjára merészkednék pár megjegyzést tenni, aki egy vagyok a háború alatt felnőtt nemzedék gyakorlati bírói pályára lépett sok száza közül.

Igaz, hogy a jogi irodalomban új nevekkal alig találkozunk s hogy igazi egyéniséget tükröztető művet oly írótól, akinek nevét már a háború előtti időben ne ismertük volna, eddigelé hiába keresünk. Azonban ennek egyik főoka az a rendszer is, amely a bírónál az elméleti bűvárkodást, mint érdemet figyelmen kívül hagyta s az elméletet, a teóriát az egyetemeken jogi professzorai számára megengedhető, de a bírónál a statisztikai eredményt hátráltató különccséggé látszott minősíteni.

Az igazságügyi előkészítő, sőt az alsóbb bírói szolgálat egyenesen lehetetlenné tette az elmélet terén is bűvárkodó succrescencia kialakulását azzal, hogy a kezdet természetesen kicsiny eredményeit nem honorálta, és a honorálatlanul is fejlődni akaró energiát a robotban aktagyártás malomkövével naptól, levegőtől eltakarva agyonnyomta.

Hány vidéken szolgált törvényszéki jegyzőtársam volt, akinek több cikkét fogadták el teljesen ismeretlenül a fővárosi szaklapok, aki kitüntetéssel letett jogi vizsgái után — tehát nem alaptalan feltűnési vágyból — elméletileg továbbra is képezni szerette volna magát, de ehhez a kisvárosi milió, a szegényes bírói könyvszekrény (amit könyvtárnak csúfolt a hivatalos leltár), az egyik-másik ügyvédnél történetesen feltalált forrásmunka önként értőleg nem adott neki elegendő anyagot, saját költségén át-helyezését könyörgő kérvényei dacára sem tudott a fővárosba vagy legalább egyetemi városba kerülni, s lelke álmodozásának az lett megfojtó malomköve, hogy polgári jogász létére a fő-tárgyalási jegyzőkönyvek testet-lelket elfakító ólombányájába taszította bele a magasabb statisztikai célokat szolgáló ügybeosztás

* Reflexiók dr. Almási Antal kir. kúriai bíró hasonló cím alatt e lap október 1-i számában megjelent cikkére.

s lett belőle jó pár év múlva az írástól, betűtől (írottól, nyomtatottól) halálra csömörlött kisbűntető bíró.

Vagy ott van a járásbírói polgári beosztás a maga hetenként 22—28 kontradiktórius ügyet hozó tömegnapjaival, az ezeken felüli heti háromnapos folytatólagos tárgyalásaival, az ezeken felüli sajátkezűleg felveendő 3—3 oldalas jegyzőkönyveivel, mely már maga is oly fizikai erőfeszítés, amely jó, ha elegendő lelkiertőt hagy a statisztika által megkövetelt évi 500 befejezett ügy (ebből legalább 300 ítélet) mint minimum felmutathatásának. Hogyan jusson akkor ideje, ereje, lelki rugékonysága nem hosszú hónapok vagy évek bűvárlkodását feltűntető tudományos munkák, hanem csak rövidlélegzetű szakcikk megírására is? Szakmánya kényszerített favágó nem tud nehéz fejszéjével csipkét faragni! S mindez abban a korban, a 25—35 életév között, amikor a siker reményével lehet és meg is kell a tudományos bűvárlkodást kezdeni.

S ha mégis akadna egy-egy, aki fáradtságtól álmattalanná tett éjjelét az elmélet tanulmányának szenteli, elismerést nem talál, előhaladásában könnyebbítést nem tapasztal, még jó, ha különnek nem bélyegzik.

En sem a minden akadályt lehengerlő zseniről, sem a tehetségtelen akarnokról kívánok szólni, megfigyeléseim nem évtizedes mellőztetésen, csak a velem együtt szenvedő generációim lemondásba csüggedt álmainak látásán alapulnak és az átlagon, a közepes képzettséggel és képességgel bírók zömén felülemelkedésre hivatott pár tucatnyi jobbra vonatkoznak, akik mégis praedesztinálva lennének arra, hogy annak a tömegnek, akiknek vállain jogi kultúránknak egy egész nemzedéken át kell majd nyugodnia, első soraiban álljanak.

Sajnos, nagyon igaz: nincsenek közöttünk feltűnő jogász egyéniségek, mert a szerencsésen kivált nagyon kevesektől eltekintve, alig láttuk a gyakorlati tudás mellett, illetve a gyakorlati tudáson felüli elméleti ismeretek, történelmi perspektívák, nemzetek közti vonatkozások, azaz a mindennapi sablon-munkáknál tényleg nélkülözhető teoretikus ismeretek megszerzésének megkönnyítését, még kevésbé a nagy nehézségek dacára mégis megszerzett valamelyes elméleti ismeretnek legalább a durva fizikai munkák alóli részleges mentesítésben álló jutalmazását. A felsőbb bírósági kazuisztika talmudistaszerű betanulásához szoktattak, bírói mentalitásunk teljesen a gyakorlati síkra (minél több helyben hagyott ítélet) lett befektetve, valamiképpen olyan látszat, mintha a nap-számbéres kapás azonnal látható munkaeredménye fontosabbnak tartatnék a fiziológus laboratóriumi munkájánál?

Hiszen akadáhatott minősítésre hivatott bíróság-vezető, aki a délutáni vagy éjszakai tudományos bűvárlkodást vagy csak keresgélést a hivatalos órák után végzendő hivatalos munka csökkentését eredményező hóbotnak nézte.

Ezért igaz mindaz, amit cikkének 7. pontjában dr. Almási Antal kir. kúriai bíró úr a háború alatt felnőtt generáció, az én nemzedékem szürküléséről írt, mert bírói pályánk irnokivá sanyarításából csak ifjúkori tudomány-álmaink céltalanságát tudtuk kiokulni, s az ügyek betárgyalásán, az ítéletek meghozatalán és írásbafoglalásán felül a pénzügyi takarékoság más helyeken tétközlő Ideájának ajándékozott évi legalább 1800 ívoldal terjedelmű s a tárgyalási jegyzőkönyvekre írt kézírás felül nem tudunk a szaklapoknak is kéziratokat adni.

Dr. Horkay Gyula.

Az utódállamok ügyvédekének előértekezlete.

Már az Internacional Law Associationnak a nyáron Bécsben megtartott kongresszusa alkalmával merült fel az úgynevezett utódállamok ott megjelent ügyvédek között az a gondolat, hogy az utódállamok kölcsönös jogi és gazdasági elzárlkozottságának enyhítése érdekében az utódállamok ebben különösen érdekelt ügyvédeknek is propagandát kellene indítaniok. Az akkor Bécsben megpendített ötleteket azóta a Bécsben székelő Internationaler Anwaltverein és a Magyar Országos Ügyvédszövetség tovább tárgyalta, aminek az eredménye az a megállapodás lett, hogy az utódállamok ügyvédek minél előbb kongresszusra kellene összehívni, amely kongresszuson a nagy nyilvánosság előtt le kellene tárgyalni azokat a hátrányokat, amelyek a mostani helyzetből úgy az utódállamokra, mint azok lakosságára hárulnak, valamint

azokat az előnyöket, amelyek az utódállamok polgárai között lefolyó gazdasági és jogi érintkezés megkönnyítése és egyszerűsítése úgy az utódállamok lakosságának, mint maguknak az utódállamoknak nyujtanak.

Miután ez a gondolat kialakult, az Internationaler Anwaltverein elnöksége ezen kongresszus előkészítése céljából 1926 okt. 30-ára Bécsbe konferenciát hívott egybe.

Erre a konferenciára a Magyar Országos Ügyvédszövetség nagy buzgalommal és lelkesedéssel készült. A kongresszuson véleménye szerint tárgyalandó kérdéseket előadónak osztotta ki, akik ezekkel a kérdésekkel hosszabb ideig foglalkoztak és írásos referátumokat dolgoztak ki.

A konferencia 1926 október 30-án és 31-én délelőtt tartotta teljes ülését.

A konferenciát az Internationaler Anwaltverein érdemes elnöke, dr. Weisl nyitotta meg. A tárgyalások megkezdése előtt dr. Eckel, az alsóausztiai ügyvédi kamara elnöke üdvözölte a kamara nevében a megjelenteket.

A nemzetközi jogsegély kérdésében dr. Oppler Emil budapesti ügyvéd igen részletes és gondos tervezetet terjesztett elő, amelyben indítványozta, hogy az egyes utódállamok egymással olyan jogszerző-szerződéseket kössenek, amely szerint polgári és kereskedelmi ügyekben a bíróságok egymásnak közvetlenül küldhessenek megkeresést és a megkeresett bíróságok ezt teljesíteni tartoznak, úgy kézbesítés, mint bármilyen perfelszerelési vagy bírói cselekmények vagy okiratok beszerzése kérdésében, az anyakönyvi kivonatokat a másik utódállam bírói hatóságának megkeresésére díjmentesen legyenek kötelesek beküldeni, bármely állam polgára a másik szerződő állam bírói hatóságánál az illető állam törvényeinek megfelelő közokiratot szerezhessen be a bizonyításvételről és ezt mindegyik állam elvégezni tartozzék, hogy a választottbírói ítéleteknek, továbbá perenkívüli vagyoni jogi írásba foglalt egyességeknek a közvetlen végrehajtási jogszabály megadassék. Ehhez a kérdéshez Burián (Wien), Szegő (Pozsony), Petrik (Budapest), Ettinger (Wien), Beck (Budapest) szóltak hozzá, ezen hozzászólások után a konferencia egy bizottságra bízta a további tárgyalást, amely bizottság jelentése lesz a kitűzendő kongresszus tárgyalásainak alapja.

Dr. Klug (Budapest) ismertette referátumát a kettős megadóztatás és illeték kérdésében, amely referátum az adóztatás és illetékkivetés minden terén megfelelő nemzetközi megállapodások kötését ajánlja a kettős megadóztatás és illetékezés elkerülésére, annak elvi kiemelésével, hogy az utódállamok egymásközötti forgalmában ugyanazon jövedelemnek vagy vagyonnak kettős megadóztatását vagy illetékezését helytelenítik.

Az új határok telekkönyveire vonatkozólag dr. Beck Salamon budapesti ügyvéd ismertette elaborátumát. Annak ellenére, hogy ez a kérdés nagyjából már a nemzetközi szerződésekkel szabályozva van, mégis rendkívül sok érdekes telekkönyvi és magánjogi vitás kérdést vetett fel.

Dr. Király Ferenc ismertette az ő elaborátumát, amely oda konkludált, hogy az utódállamok ügyvédek között a kölcsönös helyettesítések esetén mondassék ki okvetlenül, hogy a megbízó ügyvéd erkölcsileg köteles támogatni a megbízottat abban, hogy munkája ellenértékét megkapja és ezen erkölcsi kötelezettség fegyelmi szankció alá is helyeztessék, de magánjogilag határozott kikötés hiányában a megbízó ügyvéd ne legyen felelős a megbízott ügyvéd honoráriumáért, csak az ügyfél maga.

Ennél a kérdésnél dr. Ettinger hivatkozott az Internationaler Anwaltverein alapszabályaira, amelyek szerint az Ortsgruppe köteles a külföldi kollégát védelmezni.

Ez utóbbi témakör «Standesfragen» cím alatt szintén külön bizottság elé utaltatott azzal, hogy nemcsak a kölcsönös helyettesítéseket, hanem általában a nemzetközi viszonylatban a kari kérdéseket tárgyalja.

Az előkészítő konferencia csak azt a célt szolgálta, hogy mindezek a kérdések megpendíttessenek és tárgyalassanak. A f. évi december 15. és január 15. közötti időre Pozsonyba összehívandó kongresszus elé kerülnek majd a bizottságok jelentései, akkor ez a kongresszus fogja kellő nyilvánosság előtt mindezen kérdések rendezésének szükségességét belevinni a köztudatba és remélhetőleg az igazságügyi kormányzatokra olyan hatással lesz, hogy azok a propagált szabályozások legalább egy jó részét életbe fogják léptetni.

Az október 31-én megtartott konferenciát kizárólag a szervezés kérdésének szentelték. Az Internationaler Anwaltverein azt szerette volna, ha az utódállamok ügyvédei ebbe a tiszteletreméltó egyesületbe lépnének be és az egyes utódállamok ügyvédségei ezen egyesület helyi csoportja gyanánt működnek és fejtenék ki azt a propagandát, amelyet ezzel a szervezéssel elérni akarnak. A magyar és cseh-szlovák csoport egyelőre perhorreszkált minden állandó szervezetet, hanem esetről-esetre kongresszusok tartását ajánlotta, javasolván, hogy e mellett propagálni fogja a hazai ügyvédség között az Internationaler Anwaltvereinbe belépést. Egyelőre azonban állandó szervezet nélkül időről-időre később meghatározandó helyeken megtartandó kongresszusok és ezek előkészítésére szolgáló konferenciák fogják a propagandát kifejezni a jogi téren együttműködés és kölcsönös jogsegély érdekében.

E cél érdekében ezen előkészítő konferencia megtartása igen értékes kezdeményezésnek tekinthető, amely intenzív munka mellett szép eredményekre jogosít.

Nem mulasztatom még el megemlíteni, hogy a titkári teendőket e konferenciák és kongresszusok körül egyelőre az Internationaler Anwaltverein látja el és hogy ezen előkészítő konferenciát is ez rendezte, — hogy az alsóausztriai ügyvédi kamara, mint Anwaltverein, a megjelent kollégákat igen szívesen fogadta, a tárgyalások igen szívélyes és kollégialis hangon folytak, sőt a magánkonferenciákban kölcsönösen ismertettük a kar helyzetét, különösen az autonóm adóztatásra vonatkozó törekvéseket és igyekeztünk egymásnak szerzett tapasztalatok alapján tanácsokkal szolgálni. Az osztrák ügyvédszövetség dr. Hoffmannthal Emil helyiségeiben a megjelent kollégák tiszteletére okt. 30-án este fogadást is rendezett, ahol a bécsi ügyvédség és jogászai élet tekintélyei közül sokan megjelentek és a melyen a megjelent külföldi kollégákat szívesen fogadták.

Dr. Brüll Dániel.

Szerzői jogi védelemben részesülnek-e a rádión leadott írói művek? *

II.

A német törvénykezési gyakorlat jelen állásának ismertetése után ugyanezt a kérdést a magyar jogszabályok alapján tesszük vizsgálat tárgyává.

Előrebocsátjuk, hogy a magyar törvény szóhangzata, de még inkább *szellem*e és *célja* szerint, ugyanarra az eredményre jutunk, amely eredmény a Reichsgericht idézett ítéletében jutott kifejezésre.

A szerzői jogról szóló törvény, (1921 : LIV. tc.) 1. §-ának 1. bekezdésében, «az írói mű *többszörözésére, közzétételére és forgalombahelyezésére* a jelen törvény meghatározott védelmi időn belül» a szerzőnek adott kizárólagos jogot. Nem kell boncolgatnunk az «írói mű» fogalmát, mert egyrészt jelen kérdés elbírálásánál túlságos jelentőséggel nem bír, másrészt annyiban tisztázottnak látszik a törvénynek ez a kifejezése, hogy alatta minden, irodalmi tevékenység által előállított, szavakból álló, összefüggő szellemi alkotást ért. E pillanatban nem is helyezünk nagy súlyt ennek a fogalomkörülírásnak elméleti alaposságára. Csak ki akarjuk emelni, hogy az «írói művek» általános fogalmának alosztályához tartozó színművek és zenés színművek a törvény 49. §-a szerint több jogot élveznek, mert a szerzőt a többszörözés, közzététel és forgalombahelyezés jogán felül a *nyilvános előadás* kizárólagos joga is megilleti.

Ha mi is abból indulunk ki, amit a Reichsgericht a német joghelyzetre nézve megállapít, hogy a magyar jog nem ismeri a «szerzői jog» általános, korlátlan fogalmát — úgy mint azt a francia 1793 július 19-én kelt törvény a szerzőnek abszolút módon biztosítja, akkor nekünk is meg kell állapítanunk, hogy a magyar szerző a magyar törvény alapján csak *speciálisan szabályozott* jogokat élvezhet. Ami ezen speciálisan szabályozott jogokon kívül esik, az a szerző számára elveszett.

Ezt mi is készséggel koncedáljuk. Fel kell vetnünk azonban a kérdést, hogy azok a keretek, melyeken belül a szerzőt védő rendelkezések megalkottattak, miért szűkebbek az írói művekre általában és tágabbak a színművek és zenés színművekre nézve?

Közelebbről: a színműveken és zenés színműveken kívül miért esett ki a többi «írói mű» a nyilvános előadással szemben megalkotott oltalomból?

A régi törvényt előkészítő munkálatokból kitűnik, hogy az «írói mű» egyéb válfajának (regény, elbeszélés, költemény stb.) nyilvános előadására vonatkozó védelmet azért nem statuálta a törvény, mert a már közzétett regényeknek, elbeszéléseknek, tudományos értekezéseknek zárt helyiségben, közönség előtt való felolvasását, mint nyereségbiztosító vállalkozást, nem tartotta gyakorlati eredményűnek. A törvény retrospektív alapon készül. A törvényszerkesztők az élet addig tapasztalt és a jövőre könnyen elképzelhető tényállásai és lehetőségei alapján dolgoznak. Az élet addigi eseményeiben nem láttak arra precedenst, hogy már közzétett regényt vagy hosszabb elbeszélést belépődíjak ellenében valahol felolvastak volna, olyképpen, hogy ebből a vállalkozónak nyeresége volt. Megeshetett az ilyen nyilvános előadás szörványosan iskolai ünnepélyeken vagy hasonló alkalommal elvétele, de a gazdasági élet praktikus, tehát jövedelmezőséget biztosító lehetőségei közé az ilyen nyilvános előadás nem volt sorozható. Erre maga az írói társadalom sem gondolt.

A régi szerzőijogi törvény közel négy évtizeden keresztül volt hatályban. Az 1908-ban megjelent és a régi törvényhez készült Kenedy-féle kommentár azt tartalmazza, hogy «a többszörösített és megjelent írói mű további közzététele, például *felolvasása és elszavalása már nem oly fontos érdeke a szerzőnek, mint maga a többszörözés*. Ellenben a már megjelent színmű és a zenemű nyilvános előadásához való joga *értékesebb*, mint amaz, mivel művének a közönséggel való igazi művészi közlése legnagyobb részt *ezen az úton történik*. Munkája és érdemei megfelelő díjának javát, tehát legnagyobb részt ebből várhatja, még úgyis, ha abban az előadó művészekkel (színművészek, zeneművészek) osztozik».

Ebből látható, hogy a régi szerzőijogi törvénynek létrejöttétől (1884.) egész 1908-ig, tehát 24 éven keresztül, soha senkinek eszébe nem jutott, hogy az írói mű praktikus módon, másképp is eljuttatható az érdeklődő közönséghez, mint nyomtatott példányok útján. De így maradt ez a helyzet napjainkig.

Abból kell tehát kiindulnunk, hogyha a törvényhozó — a törvény meghozatalának időpontjában — a rádióknak olyan fejlődési fokát ismerte volna, amely mellett valamely írói mű — amely nem színmű vagy zenés színmű — egyszeri felolvasása útján szintén nagy tömegű, még ha nem is korlátlan számú hallgató számára válik egyszerre hozzáférhetővé, nem vonta volna el az írói mű egyéb szerzői elől sem azt a nyilvános előadási jogot, amely jogot az írói mű egy bizonyos kisebb csoportjának azért biztosított, mert a szellemi termék anyagi értékesítésének szokásos és gyakorlati módját éppen a *nyilvános előadásban látta*.

A törvény célja, hogy a szerző számára biztosítsa mindazon értékesítési lehetőségeket, melyeket a gyakorlati élet felvet vagy józan következtetés alapján felvethet. Biztosítsa pedig az összes szerzők számára *kivételesen* nélkül. Nincs alapos ok annak a feltevésére, hogy a többi írói mű szerzőjét kirekesztette volna a törvényhozó a nyilvános előadás feletti kizárólagos rendelkezéséből, ha a technika mai helyzetét ismerte volna.

Bármilyen meggyőző önmagában ez a meggondolás, mégsem lehet ezen a ponton a szerző «rádiójogát» megkonstruálni. A «nyilvános előadás» konstrukciója nem vezet el bennünket a törvény céljához, az író védelméhez.

Nem lehet oda eljutni ezen konstrukció segítségével azért, mert a törvény kivette és pedig tudatosan vette ki a nyilvános előadás jogát az írói művek szerzőjének adott jogosítványok köréből.

Ez a helyzet azonban mégsem jelentheti azt, amit a rádiótársaságok és álláspontjuk szellemi védelmezői vallanak. Ezen álláspont szerint ugyanis az írói mű ezen csoportjának «nyilvános előadása» nem lévén megtiltva, a rádión történő előadás pedig nyilvános előadásnak minősítendő, következtetésképpen a rádiótársaság a szerző beleegyezését kikérni nem köteles. Nem lehet ezeket a következtetéseket levonni azért, mert a törvény egyéb rendelkezései az ilyen következtetésnek ellentmondanak.

A törvény a speciális jogosítványok között a «többszörözést» és a «forgalombahelyezést» is említi. Ezek a jogosítványok az írói művek mindenféle válfajára vonatkoznak és így azokra is, melyeknek nyilvános előadását a szerző beleegyezése nélkül egyébként a törvény eltűrte.

Hogy a rádión történt leadás az író szellemi termékének, a

* Bef. közl. — Az előbbi közl. lásd a 20. számban.

már megjelent műnek többszörözése-e vagy forgalombahelyezése-e, a jogi eredmény szempontjából közömbös. A többszörösítés elvi álláspontjának elfoglalására Elster dolgozatában (Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht 1925. 182. lap) és Crisolli cikkében (ugyanott 31. évfolyam 5. szám) számos érvet találunk. Kétségtelen azonban, hogy a «többszörözés» jogfogalmi gondolatát is csak törvényt magyarázat útján lehetne alkalmazni. S miután törvényt magyarázatra esetünkben kétségtelenül szükség van, *meggyőzőbb és indokoltabb, ha a rádióleadást forgalombahelyezésnek minősítjük.*

Nincs törvény, mely a gazdasági élet valamely területét vagy jelenségét vázolván, oly elvi magasságból ítélné meg a tényeket és jelenségeket, amely elvi magasság, minden egyes lehetőségre való alkalmazását lehetővé tenné. Ha a tényállások számátalan lehetőségét nem tudja szem előtt tartani a törvényhozó, mennyivel inkább áll ez ugyanazon jogszabály védelemlkörébe tartozó *újabb* technikai eljárásokra.

A svájci polgári törvénykönyv 1. §-a szerint «a polgári törvénykönyv mindazon jogkérdésekre alkalmazandó, melyekre nézve benne akár szószerint, akár *törvényt magyarázat* útján rendelkezés van. Ha a törvényből rendelkezés nem meríthető, úgy ítéljen a bíró a szokásjog szerint és ha ilyen sincsen, azon jogszabály szerint, amelyet ő, mint törvényhozó állítana fel». Hasonló rendelkezés van az osztrák általános polgári törvénykönyv 7. §-ában is. Kétségtelen, hogy a mi nem kodifikált magánjogunk alkalmazásánál a törvény résceinek kitöltése tekintetében szintén élő és évtizedek óta fennálló gyakorlat van. Olyan gyakorlat, amely nemcsak a törvény meglevő részeit tölti be, hanem mintegy új jogszabályt alkot, mert az élet felbukkanó új joghelyzeteit szabályozás nélkül nem hagyhatja.

A magyar «bírói gyakorlat» tehát törvényes hatáskörben végzi el azt a műveletet, mely a tételes törvény hézagainak kitöltésében áll. A tételes törvény a hézagok ezreivel születik. Hogy ezek a hézagok hol vannak, azt a törvényhozó rendszerint előre nem is tudja, nem is tudhatja, de igen gyakran meghagyja a törvény hézagait és annak kitöltését tudatosan a bíróra bízva. (Polgári törvénykönyv tervezete 770., 856. §-a.) A szerzőijogról szóló törvény kétségtelenül az írói mű szerzőjének azon jogát kívánta minden irányban körülbástyázni, melynél fogva időbeli korlátok mellett, a szerzőnek vagy jogutódainak adta meg azt a kizárólagos jogot, hogy az írói mű anyagi előnyeit a legteljesebb módon kiaknázza. Ha tehát az írói mű nyilvános előadását a törvény meg nem tiltotta — mint fentebb mondtuk — ezt azért tette, mert ehhez az írói mű szerzőjének lényeges anyagi érdeke nem fűződött.

A technika haladása szinte máról-holnapra azt a helyzetet teremtette, hogy az írói mű szerzőjének éppen a rádió leadás jelentheti leglényegesebb jövedelmét. Lehet, hogy a rádió elterjedése maga után vonja majd a könyvkiadói tevékenység háttérbe szorulását és ennek nyomán a műpéldány többszörözéséből és forgalombahelyezéséből eredő jövedelmek csökkenését, sőt kiapadását. A törvény ezt nem akarhatta. Nem is akarta. A törvény céljának irányában fekszik tehát az a törvényt magyarázat, amely a rádió leadást azon cselekmények sorába sorozza, amely cselekmények megejtéséhez a szerzőnek van kizárólagos joga.

A magyar törvény ilyen irányú magyarázata még kevesebb nehézségbe ütközik, mint a német törvényé. A magyar törvény ugyanis nem beszél «üzletszerű elterjesztés»-ről, hanem «forgalombahelyezés»-ről. A forgalombahelyezésnek módjait a törvény nem tárgyalja. A bíróra bízva, hogy az alkalmazott *módszerről* megállapítsa, vajjon alkalmas volt-e az írói mű forgalombahelyezésére és ekképpen behatolt-e a forgalombahelyező arra a jogterületre, amely egyedül a szerzőnek van fenntartva. Sohasem mondja a törvény, hogy testi dolog (res corporalis) szükséges ahhoz, hogy a forgalombahelyezés meginduljon. Ennélfogva, — bár elismerjük, hogy a törvény meghozatalának időpontjában ez volt a szokásos forgalombahelyezési mód, — semmi oka sincsen annak, hogy a forgalombahelyezésnek ezt az új módját, melyhez testi dolog (műpéldány) nem szükséges, a forgalombahelyezésből kirekesszük. Minden előfeltétele megvan a forgalombahelyezés megállapításának. Az írói mű elindult azzal a rendeltetéssel, hogy a nagyközönség megismerje. A nagyközönséghez pedig eljutott. A forgalombahelyezés tehát elérte célját.

Ilyképpen nehezen érthető meg az a magyar részről is elhangzott tiltakozás, hogy a szerzői jogi törvény ide vonatkozó rendelkezése ekképen magyaráztassék.

«Nem kiterjesztő magyarázat volna az a liberalitás, hanem oly magyarázat, melynek egyenest *ellene* szól a szerzői jogi törvény. Szinte oly messzemenő magyarázat volna, mintha a törvény védelmi időtartamát hosszabbítaná meg a bíró, mert adott esetben ez a meghosszabbítás volna a szerzők érdeke. A szerzői jog történeti kifejlődésében mindenütt a szerzői érdek és a közérdek kiegyeztetése volt; nem lehet egyoldalúlag, önkényesen megbontani ezt az alku egyességet», mondja dr. Szalai Emil idézett cikkében.

Azt hisszük, hogy dr. Szalai által felállított és a tilalmi idővel kapcsolatba hozott hasonlat nem szerencsés. A tilalmi idő tekintetében valóban létrejött a szerzői magánérdek és a közérdek között valamelyes kompromisszum. A tilalmi idő intézménye, mint ilyen, valóban meg nem bontható sem azzal, hogy a szerzői érdek javára meghosszabbíttatnék, de azzal sem, hogy a közérdek javára a tilalmi idő megszüntetessék vagy megrövidíttessék.

Mi más volna azonban a rádió útján való leadás korlátlan szabadsága, mint a tilalmi idő teljes megszüntetése? Nem jelentené, vagy nem jelenthetné esetleg az összes írói (szerzői) jogok megszüntetését? Hiszen nem tudjuk, hogy a rádió fejlődése hol áll meg?

Új törvényt kell hozni, mondja az ellenvélemény. De ha nem hoznak, a bíró szolgáltatassa ki a jogot a jogtalannak, csak azért, mert vannak aggályoskodók, akik az életet és vele a jogszabályt meg akarják merevíteni és a törvényt magyarázat legelemibb eszközeitől is visszariadnak? Ha ez így történt volna, még ma is elénk meredne legyőzhetetlen akadályként, bénítóan, lesújtóan a valorizáció ezer problémája. Ha nem is az egész vonalon, de legalább bizonyos jogterületeken utat tört magának az élet legelemibb szükséglete és a bíró nem holt szabályt, hanem eleven törvényt szolgált, az élet által felvetett kérdéseket az élet szükségleteihez képest és a törvények szellemében oldotta meg.

Szorosan magyarázandó az az egyetlen kivétel, amely az írói művek bizonyos csoportjára nézve, a nyilvános előadáshoz nem kívánja az író beleegyezését. Ez a kivétel csak ama körülmények között és azon technikai eszközök fennállása mellett lehet hatályos, amely körülmények között és amely technikai eszközök ismeretében ez a kivétel létrejött. Ezt a kivételt kibővíteni más technikai eszközökre, más forgalmi viszonyokra, más gazdasági lehetőségekre nyilvánvalóan nem szabad, mert ez a szerzői jognak alap gondolatába ütközik.

A szerzői jog a szerző szellemi termékének gazdasági eredményeit a szerző számára bástyázza körül. A törvényhozó ezt, a közérdekkel szemben egyrészt serkentésből, másrészt jutalomból biztosította az írónak, akitől még ezt a közérdekre való hivatkozással sem akarta elvenni. Ennélfogva semmiféle közérdekre való hivatkozás nem lehetne indoka annak, hogy a forgalombahelyezésnek ezen új módjára nézve a vállalkozók kiváltságos joghelyzetbe kerüljenek. De nincs is szó közérdekről. Ezzel csak takarózni szoktak. A szerzői jogot bitorló is azt mondhatná, hogy Herczeg Ferenc művének jogtalan forgalombahelyezése által a nagyközönség körében ismertté teszi a bitorolt műveket, miért is a «közműveltség emelésével» a közérdeket szolgálja. A rádió-vállalat nyereszkeskedésre alapított vállalat. Sok százezer előfizetőjéről egészen lényeges összegű előfizetési díjat szed. Vitán felül áll tehát, — ha ennek egyáltalán jogilag bármilyen relevanciája is volna — hogy a gazdasági életben jogos haszonra törekvő *magánvállalkozással* állunk szemben, amelynek javára közérdekre igazán nem lehet hivatkozni.

Érdekes, hogy a Szalai-féle álláspont közzétételével körülbelül egyidejűleg jelent meg dr. Smoschewer német bírónak cikke, amelyben a következőket írja:

«Man wird auch nicht fehlgehen in der Annahme, dass Ungarn Schutz gegen den Rundfunk gewährt; denn nach Art. 1. des Gesetzes vom 31. Dezember 1921, hat der Urheber eines literarischen Werkes — nach der Übersetzung des Droit d'auteur 1922 S. 49. — «le droit exclusif de reproduire, publier et mettre en circulation ... ses œuvres» und nach Art. 49 des gleichen Gesetzes, hat der Urheber eines dramatischen, dramato-musikalischen oder musikalischen Werkes «le droit exclusif de la représenter ou de l'exécuter». (Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht, 37. évf. 7. szám.)

Ezekután összegezzük azon álláspontunkat, mely szerint a rádióon való leadás a szerzői jogi törvény 1. §-ában megjelölt *forgalombahelyezésnek minősül*. Ehhez tehát minden írói mű szerzőjének beleegyezése szükséges.

A forgalombahelyezés törvényes fogalma helyes törvénytárgyat alapján felöleli a rádióon történt leadást is, az engedély nélküli leadás megállapítja a szerzői jogi bitorlás vétségét és kártérítésre kötelez.

Dr. Palágyi Róbert.

A köszénkutatási stb. jogosultak perbevonandók-e tulajdonközösségmegszüntetési perben?

Egyik legnagyobb tulajdonközösségmegszüntetési perben a bíróság azok perbeidézését is kívánta, akiknek javára a per tárgyát képező ingatlanokra vonatkozóan köszénkutatási, köszénbányányítási és köszénkiaknázási jog van bekebelezve.

Nézetem szerint ez nem helyes.

A törvény ugyanis seholsem kívánja másoknak, mint a tulajdonostársaknak perbevonását.

Az osztrák polgári törvénykönyv és a magyar polgári törvénykönyv törvényjavaslata is csak a tulajdonközösségben *részekről* beszélnek ily irányban.

A kir. Kúria 1887 november 4-én kelt 5328. sz. ítéletében azt mondta, hogy «osztatlan ingatlan tulajdonjoga iránt indított kereset érdemben elbírálható akkor is, ha nem az összes telekkönyvi érdekelt ellen indított, csak hogy a hozandó ítélet a többi telekkönyvileg érdekelt személyeknek jogait nem érintheti.» (Döntvénytár új folyam, XIX. köt. 44. eset.) Sőt 1890 szeptember 2-án kelt 395. sz. határozatában a közös tulajdon birtoklására vonatkozó peres kérdés elbírálása végett is csak a közös tulajdonostársak perbevonásának szükségességét hangoztatta. (Döntvénytár új folyam, XXVII. köt. 49. eset.)

A jelzálogos hitelezők perbevonásának kérdése később vetődött fel és a Grill-féle Döntvénytár I. kötetének 289—296. esetei alatt felsorolt kúriai határozatok szerint a gyakorlat úgy alakult ki, hogy a tulajdonközösségnek árverés útján való megszüntetéséhez a hitelezők perbevonása nem kell, valamint nem szükséges ez természetbeni felosztás esetén sem, ha a hitelezőknek az egész ingatlanságra nézve van bekebelezve a zálogjoguk, mert ez a felosztás után is minden jutalékra egyetemlegesen lesz átvendő. A hitelezők perbevonása tehát tulajdonképp csak akkor kell, ha a zálogjogok csak *egyes ingatlanjutalékokra* vannak bejegyezve, vagy ha felperes valamely ingatlanrész tehermentes lejegyzését kéri, mert esetleg előfordulhatna, hogy a tulajdonostársak úgy osztják fel egymás közt a birtokot, hogy az eladósodott tulajdonostársnak a haszonvehetetlen vagy értéktelenebb részt juttatják és az értékkülönbséget a hitelezők rovására esetleg kéz alatt pótolják az ily tulajdonostársak.

A hitelezők perbevonása ily esetben is a tkvi rdt. 56. §-ának d) pontjára volt alapítható, mert ezen szakasz azt rendeli, hogy ha a telekkönyvi jószágtest, amelyből lejegyzésnek kell történnie, terhelve van, a nyilvántartási hitelezők beleegyezése igazolandó, kivéve, ha a bejegyzés azok biztosságára nézve sérelemmel nem jár, ami fölött a bíróság a hitelezők előleges meghallgatása mellett, saját belátása szerint határoz. Habár ismerünk olyan kúriai ítéletet is, amely — nagyon helyesen — ezt is fölöslegesnek tartotta, figyelemmel az 1881 : LX. tc. 220. §-ának idevonatkozó intézkedésére.

A jelen cikk tárgyává tett perben azonban még ez az óvatosság is szükségtelen, mert a köszénkutatásra, bányányításra s köszénkiaknázásra jogosultak *nem jelzálogos hitelezők*, mivel azoknak joga az ingatlanság felületét, területét, állagát, minőségét, sőt a földtulajdonos személyét sem érintheti, hanem csak az ingatlanok *alatt* esetleg található köszén.

Igaz, hogy a régi törvénykezési gyakorlatunk és az 1888 aug. 26-án kelt 2819. I. M. E. számú rendelet szerint a köszénkutatási, köszénbányányítási s köszénkiaknázási jog is bekebelezés vagy előjegyzés tárgyát képezte s képezheti, de a felhívott igazságügyi-miniszteri rendelet 1. §-a szerint ezen bejegyzések csak a B) lapon eszközölhetők, és csak az a hatályuk van, «hogy a bekebelezett vagy előjegyzett jog a bányatörvényekben előírt feltételek

mellett a földtulajdonos személyében történt változástól függetlenül érvényesíthető.» Az ily jogosult érdekeit tehát nem érintheti a tulajdonközösség megszüntetése, mert teljesen közömbös, hogy az a területalatti köszén, amely esetleg található, kinek tulajdonát képező, vagy milyen betétben levő, melyik betétbe átvendő, illetve lejegyzendő, vagy milyen minőségű föld alatt létezik, mert az ilyen telekkönyvi bejegyzés ugyanis átvendő lesz minden erre vonatkozó új betétbe.

Amint tehát pl. perfeljegyzés esetében nem szükséges a perbevonni azokat, akik a perfeljegyzés után egyes tulajdoni jutalékokon szereznek jogokat, vagy szerzik meg magát az egyes tulajdoni hányadrészt, mert a perfeljegyzésnek az a jogi hatálya, hogy az ítéletet vagy ennek végrehajtóságát a perfeljegyzés utáni változások nem érinthetik, úgy nem befolyásolhatja a tulajdonközösségmegszüntetési pert és az ebben hozandó ítéletet az sem, hogy van-e köszénjog bejegyezve a B) lapon, mert e jog a bányatörvényekben meghatározott feltételek mellett a földtulajdonos személyében történt vagy történő változástól ugyanis függetlenül érvényesíthető.

A vagyontársaságmegszüntetési perben tehát az érdekeltnek sem tekinthető köszénjogosok perbevonása nem kívánható.

Dr. Alföldi Dávid.

Szemle.

— Az igazságügyi hamupipőkére még a választásoknak ígérekben oly gazdag idején sem mosolyog a szerencse. Mikor miniszterek a kormányelnöktől kezdve versenyeznek, hogy a földművelést, a közoktatást, az ipart a kereskedelmet rózsás kilátásokkal kecsegtessék, sőt a zord pénzügyminiszter is adóenyhítésekkel enyeleg, egyedül az igazságszolgáltatás az örök mostohagyermek. Elhagyatva a fal mellett árul petrezselymet s hiába várja, hogy szépségének és erényének jutalmául megakadjon rajta a királyfi szemc. Volt egyszer egy kereskedelemügyi miniszterünk, aki elárulta, hogy nem ellensége a kereskedelemnek s van egy barátja az igazságügynek. Vagy legalább is oly szűziesen szemérmesek az érzelmei, hogy még a választás heve sem sűrítette szavakká. Úgy a miniszterelnök, mint az igazságügyminiszter némasága azt a látszatot kelthetné, mintha igazságszolgáltatásunk makkegészséges volna. Mintha nem volnának koldusbérért a munkában elmerülő bírák, nem volna fulladással küzdő központi járásbíróságunk, nem volnának bíróságok ötödére csökkentett létszámmal, nem volna ezrével nyomorgó ügyvéd, nem fertőznék a politikai mótély mérge a büntetőperek egy részét, nem volnának fél éves terminusok s így tovább. Hiszen nem kérünk mi lehetetlent, nem kérjük a szakképzettség lesüllyedt színvonalának emelését, nem kérjük a titkári öslények bírói kinevezését, nem kérünk személyzetsaporítást, nem kérjük az igazságügyi adminisztráció egyszerűsítését, nem kérjük, hogy elnöki kinevezéseknél tekintsenek el a politikai perekben szerzett érdemeiktől, nem kérjük, hogy a választások idején a miniszter a községyi jegyzők magánmunkálatainak betöltését vegye fel programjába. Távol áll tőlünk, hogy ily fantasztikusan túlzó kívánságokat hangoztassunk. Néhány miniszteri *ígéretre* azonban talán mégis rászolgált az igazságügy, ha egyébert nem, legalább annak az érdeklődésnek dokumentálására, amelyet méltán elvárhat azoktól, akik az állam gyeplőjét és ostorát ezidőszert kezükben tartják. Néma gyermeknek anyja sem érti a szavát, de néma anyáét a gyermek még kevésbé. Mert különben most, amikor éppen a bánatországból város és falu úgy tele van jajjal és panasszal, mint tavaszkor akácfavirággal, még azt hihetné valaki, hogy az igazságszolgáltatás a boldogság és hibátlanág szigete, a tökéleteségnek eldorádója, ahol nem esik zokszó, ahol örök tavasz honol, amelynek csendes harmóniáját az igazságügyi kérdések hánytorgatása megzavarhatná.

Beck Hugó.

Nehéz szívvel foglaljuk ezt a nevet gyászkeretbe, mert szinte elképzelhetetlen a tudat, hogy a magyar jogtudomány e bölcspatriarchája nincs az élők sorában. Hiszen a magyar jog utolsó félszázados története szorosan összeforrott Beck Hugó nevével, és mikor 1919-ben, 76 éves korában nyugalomba vonult, minden igaz jogász fájdalommal látta őt megválni a Kúria tanácselnöki székétől, hol még teljes szellemi frissességgel és töretlen erővel működött. Irodalmi munkássága főként a biztosítási jog körébe vágó, mélyen szántó, széles látókörű tanulmányokban és a biztosítási magánvállalatokról készített törvényjavaslatban nyilatkozott meg; de nagy elméleti és gyakorlati tudása a gyakorlati jogalkalmazás terén mutatta legáldásosabb hatását. A mai idősebb jogászcsoport már a budapesti ügyvédi kar tekintélyes, tudása és jelleme által köztiszteletben álló alakjának ismerte őt, és mikor Szilágyi Dezső 25 éves ügyvédi mult után egyenesen a Kúria bírói székébe ültette, e kinevezésben mindenki megnyugvással látta a nagy igazságügyminiszter ama programpontjának megvalósulását, hogy a bírói kar számára onnan veszi a legkiválóbb erőket, ahol találja. Közel három évtizedes bírói pályafutása fényesen igazolta e választást; mert a Kúria hiteljogi tanácsában, majd annak élén kifejtett bírói működéséhez a magyar hiteljogi gyakorlat fejlődésének fénykora fűződik. Az a tisztán látás, éles ítélet, mely a kérdések bonyolult komplexumát legegyszerűbb elemeire vezette vissza és a legegyszerűbb, mert legjózanabb és legtermészetesebb megoldásra vitte, mindig emlékeztetett Madách híres szavaira: «az egyszerű és természetes, mely ott ugrat csupán, hol gödör van, ottan hagy utat, ahol nyílt a tér». Ez a kristálytisza gondolkodás meglátta a gyakorlati élet szükségait, a judikatúrának számos merevségét és az élettél való szembehelyezkedését, és tekintélye súlyának köszönhető, hogy e merevségek a bírói gyakorlatból kiküszöböltek. Ítékezésének alapja az volt, ami nélkül jó bíró el nem képzelhető: melegszívű, jó és bölc ember volt. Ezzel sikerült mindenkori megtalálnia a jogi problémák labirintusában az élő anyagi igazságot, ezzel gyűjtötte maga köré és tanácsába a bírói kar legkiválóbb tagjait, és ezzel gyakorolt e jeles munkatársaira olyan mély hatást, hogy őt szellemi vezérüknek és mesterüknek tekintették. Az a «Beck asztal», melynél a boldogabb időkben a Kúria és a kir. ítélőtábla tagjainak egy nagy csoportja — az idősebbek baráti szeretettel, az ifjabbak fiúi tisztelettel és ragaszkodással — gyűltek köréje, és az a másik «Beck asztal», hol a bírói és ügyvédi kar számos jelese hallgatta józan élethölcséségének megnyilatkozásait: legerősebb bizonyosságai annak, mily mély emberi hatása volt egyszerű, keresetlen lényének, lelki jóságának és patriarcha-szerű bölcsességének mindazokra, akiknek megadatott, hogy közelében lehessenek. Halálát a magyar jogászvilág és bírói kar mélyen gyászolja. Multis ille bonis flebilis occidit!

— **A budapesti ügyvédi kamara értekezlete** 1926 október 28-án dr. Pap József elnöklése mellett az ügyvédi kar több fontos kérdésével foglalkozott. Szokatlanul nagy számban jelentek meg a kar tagjai, és így a tárgysorozat, valamint a felszólalások igazolták a nagy érdeklődést. Nagyon helyes volna, ha a kamara többször adna alkalmat tagjainak, hogy az aktuális kérdésekhez hozzászóljanak. Egyetlen kifogásunk, hogy az értekezlet programja túlságosan bő volt és ennek folytán egy-egy pont megvitatására nagyon kevés idő jutott. Mult számunkban már külön referáltunk az értekezlet egyik legfontosabb tárgyáról az ügyvéd-özegek nyugdíjkérdéséről. Az értekezlet további lefolyásáról következőkben számolunk be:

Popper Tódor főtitkár az ügyvédek betegség elleni biztosítása kérdésével foglalkozott. A betegség elleni biztosítást kötelező alakban kell behozni. Az intézmény létesítését az országos gyám- és nyugdíjintézet kebelében gondolja megvalósítandónak az irodai személyzet és háztartási alkalmazottak bevonásával. A teherbőrlés számítása szerint évi 40 pengőt tenne ki. Az értekezlet elfogadja

előadó javaslatát és egyhangulag kimondja, hogy a kötelező betegsegélyeket általános kari érdeknek tartja és felkéri a kamara elnökséget, hogy állapítsa meg azokat a feltételeket, melyek mellett az ügyvédi kar, valamint az irodai személyzet és az ügyvéd háztartási alkalmazottai részére oly betegsegélyezési intézmény volna alapítható, mely az ügyvédi kar igényeinek és teljesítő-képességének megfelel.

Az illetékek kérdésében Ujlaki József előadó következőket indítványozta:

Mondja ki az értekezlet: 1. hogy az ügyvéd felmentendő a törvénykezési illeték előlegezése alól, 2. hogy addig, míg ily irányú törvényes intézkedés hozatnék a per, jegyzőkönyv vagy ítélet-hozatal után járó illeték, amennyiben az egyes esetenként 100,000 K-t meghalad, kiszabandó az ügyfél ellenében, 3. a törvénykezési illeték az egész vonalon lényegesen szállíttassék le.

Az értekezlet az előadó javaslatát egyhangulag elfogadta.

A szegényvédelem kérdésében dr. Petrik Aladár ismertette azt a feliratot, melyet a választmány az igazságügyminiszterhez intézett. (Közlöttük nov. 1. számunk Szemle rovatában. Szerk.) Indítványára az értekezlet egyhangulag elhatározta, hogy a bel- és pénzügyminiszterek közvetlenül is felkérendők a feliratban részletezett intézkedésekre.

A végrehajtói díjak kérdésében Perényi Zsigmond előadó kívánja a végrehajtóknak államosítását, a végrehajtói díjak leszállítását, valamint az ügyvédeknek a végrehajtói díjak előlegezése alóli felmentését.

Az egyes bíróságoknál előforduló késedelmes ügyvitel tekintetében az értekezlet elfogadta dr. Kertész Adolf előadó következő indítványait: 1. A budapesti törvényszék 12. P. számú irodájának (kényszerügyesség, kényszerfelszámolás, csőd) személyzete megfelelően szaporítandó, ugyancsak a fentjelzett ügyekkel foglalkozó bírák száma. 2. A budapesti ítélőtábla bíráinak és kezelőszemélyzetének száma szaporítandó. 3. A központi járásbíróságnak ügybírói, mint kezelő létszáma szaporítandó.

— **Alperesnek vagyona**, amely bírói foglalásnak tárgya lehet, alapja az illetékességnek a kizárólagosan illetékes bíróság elé nem utalt vagyoni jogi perekben, ha alperesnek belföldön lak-helye nincs. Felperes ilyenkor ahhoz a bírósághoz fordulhat, amelynek a területén a vagyon van. (P. 27. §.) A vagyon, amelyre felperes ezt az illetékességet alapítani kívánta, alperesnek 474 K póstatakarékpénztári csekkszámra követelése volt. A budapesti kir. ítélőtábla (1926 nov. 6., 7. Pp. 8624/1926) megállapította az illetékességet: «A követelés csekélyisége nem állja útját ennek» — mondja az ítélőtábla — «mert a törvény nem kívánja meg, hogy a vagyon, amelyhez az illetékesség igazodik, nagyobb értékű, vagy a kereseti követelés kielégítésére alkalmas legyen». És alperesnek ez a követelése végrehajtás alá is vonható. (Az 1885: IX. tc. 24. §-a és az 1898: VIII. tc. 2. §-a ugyanis egyedül a póstatakarékpénztári betétekre vonatkoznak, a csekk- és clearing-for-galomra csak annyiban, amennyiben az 1889: XXXIV. tc.-nek 10. §-a alkalmazhatóságukat erre a forgalomra is kiterjeszti. Ez a szakasz pedig éppen a végrehajtási mentesség kiterjesztéséről nem rendelkezik).

— **A magánalkalmazottak szolgálati és nyugdíjviszonyai.** Írta dr. rákosi Nászay Károly kir. ítélőtáblai bíró a budapesti központi kir. járásbírósági munkaügyi szakcsoport vezetője. A magánalkalmazotti nyugdíjak átértékelésének kérdése igen széles körökben nagy érdeklődést keltvén fel, csak természetes, hogy nagy kereslet mutatkozott olyan kommentárok után, amelyek ennek a szövevényes tárgynak megérthetőségét kellően elő-mozdítják.

Nilván ez az alkalom indította a budapesti központi kir. járásbíróság munkaügyi szakcsoportjának kiváló vezetőjét is arra, hogy a magántisztviselők jogviszonyaival foglalkozzék, szerencsére azonban nem elégedett meg ennek a most aktuális joganyagnak feldolgozásával, hanem tanulmányait kiszélesítve, oly összefoglaló munkát bocsátott az érdeklődők rendelkezésére, amely felöleli a magánalkalmazottak összes jogviszonyait, szolgálatbalépésük megkezdésétől nyugdíjuk megállapításáig.

A szerző az előszó szerint azt a célt tűzte ki maga elé, hogy a gyakorlati életben útmutatást nyújtson és mellőzni kívánt minden elméleti és kritikai magyarázatot.

Valóban tartózkodik is munkájában a hosszadalmas magyarázó és kritikai fejtegetésektől, ámde, különösen a tényleges szolgálatot teljesítő magánalkalmazottak jogviszonyaival foglalkozó első részben a joganyagot a fennálló törvények és egyéb jogszabályok, valamint az azok nyomán kifejlődött joggyakorlatból leszűrődött tanulságok alapján oly világos és áttekinthető rendszerben tárja az olvasó elé, hogy a feldolgozott igen bőséges és részletes anyag, tisztán elhelyezkedésénél fogva, minden további magyarázat és

kritika nélkül is híven tükrözi vissza a jelenleg fennálló jogi állapotot, annak minden jó és rossz részletével egyetemben, úgy hogy a munka nemcsak mint gyakorlati útmutató fog kiváló szolgáltatásokat teljesíteni, hanem mint az anyag rendszeres feldolgozása is fényesen megállja helyét.

Kiemelni kívánjuk a szerző azon újítását, hogy a bírói határozatok kiválasztásánál nem szorítkozott a felsőbíróságok döntéseire, hanem főleg és elsősorban a budapesti központi kir. járásbíróság, mint munkaügyi bíróság joggyakorlatát dolgozta fel és az ismertetett határozatokat ennek a bíróságnak az ügyszámai alatt közli. Ennek előnye pedig nemcsak az, hogy sokkal bővebb anyag áll rendelkezésére, hanem az is, hogy az eredeti forrásból merítve, a jogesetek tiszta és hű képét nyújtja, holott a felsőbírósági határozatok igen sok esetben a tényállásnak és a felmerült jogkérdéseknek csak kis részét tartalmazzák és igen gyakran rendkívül fontos körülményeket hallgatással mellőzve, az okulást keresőt teljesen hamis nyomra vezetnek.

A munka második részét a magánalkalmazottak nyugdíjviszonyaira vonatkozó jogszabályok ismertetése képezi.

Minthogy az 1926 : XVI. tc. ezen a téren teljesen új helyzetet teremtett, a szerzőnek itt nem állott módjában a bíraskodás terén szerzett gazdag tapasztalatait érvényesíteni, hanem kénytelen volt a törvény szövegének ismertetésével és magyarázatával megelégedni. Ezt a feladatot ugyancsak nagy szakavatottsággal oldotta meg.

Sok vitára adott alkalmat a törvény 3. §-ának 2. bekezdése és a törvény 4. §-ának 5. bekezdése kapcsán kifejtett az az álláspontja, hogy egyfelől az arányszám megállapításánál az 1914-es mérleg és az úgynevezett pengőmérleg összehasonlítása céljából az előbbi pengőre kell átalakítani, másfelől pedig, hogy az arányszám segítségével kiszámított járandóságot aranykoronáról papírkoronára kell átszámítani és hogy a nyugdíjra jogosultat az így kiszámított papírkorona összegének megfelelő pénzösszeg illeti meg átértékelt nyugdíj fejében.

A magunk részéről a szerző álláspontjával nem értünk egyet és a kir. Kúria P. II. 4542. sz. ítéletével ügylátszik a mi — egyébként kevés kivételtől eltekintve általánosnak mondható — álláspontunknak adott igazat. Sajnos, a szerzőnek ez a törvény-magyarázata igen sok nyugdíjasban ezek szerint alaptalan reményt ébresztett, azonban tárgyilagosan el kell ismernünk, hogy a törvény szövegében ennek a felfogásnak megindokolására is elég alap volt található. Ettől eltekintve egyébként a munka e részében foglaltak tekintetében is mindenben egyetértünk a szerzővel.

A Közérdekű Könyvek kiadásában megjelent mű használhatóságát nagyban növeli, hogy ahhoz függelékképpen csatolva van a magánalkalmazottak szolgálati viszonyait szabályozó 1910. 920. M. E. sz. rendelet, valamint a nyugdíjvalorizációs törvény teljes és hiteles szövege is.

Dr. Proszvimmer Béla.

— **A bírói státustörvény módosítása.** Az országos bírói és ügyési egyesületnek Győrött 1926 szeptember 26-án tartott közgyűlésén a veszprémi osztály oly értelmű indítványt is terjesztett elő, hogy a kir. törvényszéki tanácselnökök, kir. járásbírósági elnökök és kir. ügyészségi elnökök egy harmadrésze a kir. ítélőbír és kir. ügyészek részére megállapított III. fizetési csoportba soroztassék be.

Az osztály egyik tagja az indítványt meg is okolta, de később visszavonta, mert az egyesület elnöke oda nyilatkozott, hogy a státustörvény megbolygatására irányuló törekvés a hátrányunkra is üthet ki.

Egyesületünk elnökének ezt a pesszimistikus felfogását nem oszthatom s a visszavont indítványt a magamévá teszem.

A státustörvény 4. §-a szerint a III. fizetési csoportba többek között csak a budapesti törvényszék másodelnöke és a budapesti kir. ügyészség elnöke tartozott s ide soroztattak az összes korona-ügyészhelyettesek is.

Mégis a törvényhozás az 1922 : I. tc. 28. §-a szerint módot talált arra, hogy a budapesti kir. büntetőtörvényszék és a pest-vidéki kir. törvényszék másodelnöke valaamint a pestvidéki kir. ügyészség elnöke szintén a III. fizetési csoportba, egy korona-ügyészhelyettes pedig a IV. fizetési csoportba soroztassék.

A státustörvény 4. §-a szerint a törvényszéki elnökök kétharmada a II. fizetési csoportba, egyharmada pedig a III. fizetési csoportba tartozott.

Mégis az 1922 : XVII. tc. 11. §-ának 2. bekezdése szerint a kir. törvényszéki elnököket ettől az aránytól eltérően a III. fizetési csoportba lehet kinevezni.

A státustörvény 17. §-ának 2. bekezdése a vizsgálóbírói és ügyési pótlékot évi 2000 koronában állapította meg.

Mégis az 1923 : XXXII. tc. 15. §-ának 3. bekezdése felhatalmazza az igazságügyminisztert, hogy ezt a pótlékot a pénzügy-

miniszterrel egyetértve újból állapítsa meg. A megállapítás meg is történt s a pótlék havi 300.000 K-ra emeltetett fel.

A státustörvény 7. §-a a várakozási időt három évben állapította meg.

Mégis az 1925 : IX. tc. 20. §-a ezt az időt a III. és a IV. fizetési csoportban két évre szállította le.

Látjuk tehát, hogy a státustörvényen hat év alatt négy ízben történt módosítás és mind a négy változtatás a kar előnyére szolgált.

Sőt egy vonatkozásban még a módosított törvény által nyújtott előnnyel sem elégedett meg, illetve ez egyszer még a törvényen is túltette magát a kormány.

Az 1922 : XVII. tc. 11. §-ának 2. bekezdése ugyanis csak arra adott felhatalmazást, hogy a kir. törvényszéki elnökök a státustörvény 4. §-ában a II. és III. fizetési csoportba való besorozás mértékéül megállapított kétharmad, illetve egyharmad aránytól eltérően a III. fizetési csoportba nevezhetők ki.

Ez a felhatalmazás azonban helyes törvényt magyarázat szerint csak úgy értelmezhető, hogy a kir. törvényszéki elnökök közül egyharmadnál több is sorozható a III. fizetési csoportba, de lehetetlen olyan értelmet tulajdonítani a törvénynek, hogy valamennyi kir. törvényszéki elnök a III. fizetési csoportba tartozhatik.

Már pedig a most megjelent rangsor szerint a II. fizetési csoportban egyetlen egy törvényszéki elnök sincs, sőt a szolnoki kir. törvényszéknek a rangsor megjelenése óta kinevezett elnöke is, akit öt évi törvényszéki tanácselnöki szolgálat után ért ez a kitüntetés, egyenesen a III. fizetési csoportba soroztatott.

Ezek szerint semmi okunk sincs annak a feltételezésére, hogy a veszprémi osztály által előterjesztett indítvány határozattá emelése az egész státustörvény felborítását is eredményezheti.

Ha a pénzügyi helyzet nem engedi meg, hogy a nagyobb és meg nem határozott számú kir. törvényszéki tanácselnökök egyharmadrésze is besorozható legyen a III. fizetési csoportba, elégedjünk meg a kir. járásbírósági és kir. ügyészségi elnökök harmadrészeinek nyújtható előnnyel.

Ezeknek, mint hivatalfőnököknek úgyis nagyobb tekintélyük kell hogy legyen, de meg vidéken reprezentálási teher is hárul rájuk, ami bizony nem éppen jelentéktelen költséggel jár.

Nem haza beszélek és nem a kir. járásbírósági elnökök tekintélyét kívánom alább szállítani, mikor külön is kiemelem a kir. ügyészségi elnököket, mint olyanokat, akiknek a III. fizetési csoportba való bejuttatását feltétlenül szükségesnek tartom.

A kir. járásbíróság elnökének három felügyeleti hatósága van : a kir. törvényszék elnöke, a kir. ítélőtábla elnöke és az igazságügyminiszter.

A kir. ügyészség elnöke felett ezzel szemben csak a kir. főügyész és az igazságügyminiszter gyakorolnak felügyeletet.

A kir. járásbíróság elnökének a kir. ügyészségnél nincs joga vizsgálatot tartani, míg a kir. ügyészség elnöke nemcsak jogosult, de köteles is a kir. járásbíróság igazságügyi adminisztratív teendőit és a kir. járásbírósági fogházat évenként megvizsgálni.

A kir. járásbíróság elnöke csak a maga bírói munkájáért felelős, míg a kir. ügyészség elnöke nemcsak a saját munkájáért felel, hanem felel a kir. ügyészséghez beosztott valamennyi kir. ügyész munkájáért is.

A kir. járásbíróság elnöke, mint elsőfokú minősítő hatóság csak a kezelőszemélyzetet és a végrehajtót jogosult minősíteni, míg a kir. ügyészség elnökének ugyanolyan a minősítő joga, mint a kir. törvényszék elnökének, amennyiben elsőfokú minősítő hatóságként nemcsak a kezelőszemélyzetet minősíti, mint a kir. járásbíróság elnöke, hanem a segédszemélyzetet és a kir. ügyészeket is, mint a kir. törvényszék elnöke a kir. járásbírákat.

Csonka országunkban vajmi kevés alkalom kínálkozik arra, hogy a kir. ügyészségi elnök állomáshelyén kívül előléphessen, sőt még ezt a kevés alkalmat sem bírja kihasználni, mert a bírói felügyeleti hatóságok szinte idegenkednek az ügyészekről, nem mintha ellenszenv vezetné őket, hanem mert a bírói kar érdekeit kívánják hatékonyabban figyelembe venni.

Talán éppen ennek az elgondolása készítette a törvényhozást arra az intézkedésre, hogy az ügyészi karral kivételt tegyen, mikor 13 főügyész helyettes közül kettőt, tekintet nélkül arra, hogy budapesti-e vagy vidéki, a III. fizetési csoportba sorozott.

Ha mást nem is lehet, azt talán elérhetnők, hogy legalább közülünk, 21 vidéki kir. ügyészségi elnök közül egyharmadrész, vagyis hét, a III. fizetési csoportba legyen kinevezhető.

A költségtöbblet számba sem jöhetne.

Indítványomat a kir. ügyészségi elnökök, az osztályok, az igazgatóság és az igazságügyminiszter figyelmébe ajánlom.

Egy kir. ügyészségi elnök.

— **Néhány szó «a Máv. Nyugdíjintézeti Bizottsága, mint közigazgatási hatóság» című cikkhez.** Részben válaszul a Jogtudományi Közlöny 1926. évi november hó 1-éről keltezett 21. számában a Szemle rovatban a fenti cím alatt megjelent cikkekre, részben pedig a kérdés iránt érdeklődő jogászközönség tájékoztatásának kedvéért meg kell jegyeznünk a következőket :

1. Az államhatalmi hatáskör szempontjából végeredményben közömbös, hogy a Máv. Nyugdíjintézeti Bizottsága részben a Máv

igazgatósági tagjaiból alakul, s hogy ekként a Nyugdíjintézeti Bizottság részben a Máv. igazgatóságával azonos, s következőleg a saját tényei (határozatai) felett bíraskodik. A jogorvoslati fórumoknak ilyen szervezési módja éppen a közigazgatási hatósági jogszolgáltatási rendszerek sajátja. A francia *préfet* intézkedéseit (határozatait) is tudvalevően egy olyan hármastanács (az ú. n. *préfet-tanács*) vizsgálja felül, amelynek elnöke maga a *préfet*, a tanácsstagok pedig az ő alárendeltjei.

Hasonlóképpen *közömbös* az is, hogy a Nyugdíjintézeti Bizottságra a Máv. és nyugdíjasközi vitás kérdések elbírálása megnyugtatóan rábízható-e vagy sem. Ezt a szempontot ugyanis, amely *merőben a gyakorlati célszerűség kérdése*, a kormányhatóság tartozott mérlegelni akkor, amidőn a szóbanlevő rendeletet kibocsátotta.

2. Téves az a feltevés, hogy a Nyugdíjintézeti Bizottság, mint a Máv. szerve, nagyobb hatalmat gyakorolna, mint a Máv., mert amint ellenbírálatomban már kifejtettem, s ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni: *a Máv. alkalmazottainak nyugellátási ügyeiben úgy a Máv. igazgatósága, mint a Nyugdíjintézeti Bizottság lényegében a Máv. szervezetére ruházott ugyanazt a hatósági jogkört gyakorolja, csak hogy míg az igazgatóság elsőfokon, addig a Nyugdíjintézeti Bizottság másod- és végsőfokon.*

3. Különböztetni kell közigazgatási szerv és közigazgatási hatóság között. A *közvagyonkezelő* szerv mindig legalább is közigazgatási szerv. *Közigazgatási hatóság* az imperiummal (hatósági jogokkal) felruházott közigazgatási szerv. Továbbá nem szabad szem elől téveszteni, hogy *a Máv. alkalmazottainak* — amint Márffy is kifejti — *kettős a jogállásuk*. Egyfelől ugyanis ők, mint az állam magángazdaságának szolgálatában álló egyének, magánalkalmazottak. Másfelől pedig közigazgatási szervek, sőt bizonyos vonatkozásokban közigazgatási hatósági közegek is. A Máv. Nyugdíjintézeti Bizottsága, *mint közvagyon kezelője* — amelynek *részben* már eredetileg hasonló rendeltetése volt, mint a Márffy által közigazgatási szervként felsorolt munkásbiztosító pénztárnak — *közigazgatási szervként* jött figyelembe már a 7200/1925. M. E., sőt a 6001/1923. M. E. sz. rendelet hatálybalépését megelőző időben is. *Imperium* alanyává azaz közigazgatási *hatósággá* azonban csupán az említett rendeletek tették meg.

4. Az 1924. IV. tc. kifejezetten arra is felhatalmazta a kormányt, hogy az államháztartás szanálása érdekében *a fennálló törvényektől eltérő* rendelkezéseket tehessen. Eymagában az a körülmény tehát, hogy a 7200/1925. M. E. sz. rendelet 89. pontja az 1914. évi XVII. tc. rendelkezéseibe és szellemébe ütközik, a 7200/1925. M. E. sz. rendelet törvényességének a Hatásköri Bíróság általi megtagadására alapul nem szolgálhatott. Hogy az államvasúti alkalmazottak nyugellátási ügyeiben a rendes bírói hatáskör megvonása *a gazdaságosság elvével* mennyiben függ össze, azt a Magyar Jogi Szemle 1926. évi november 1-i számában *«A hatáskör kérdése stb.»* című cikkemben már részletesen kifejtettem és így ismétlések elkerülése végett ezúttal egyszerűen hivatkozom az említett cikk vonatkozó részére. Emlékeztetnem kell végül arra, hogy az államvasúti alkalmazottak nyugellátási ügyeiben *a jogszolgáltatást* már a 6001/1923. M. E. sz. rendelet, amely szintén törvényes felhatalmazás (az 1923. XXXII. tc. 18. §-a) alapján lett kibocsátva, *a közigazgatás körébe vonta* és így azt a 7200/1925. M. E. sz. kormányrendelet már *teljes joggal kezelhetette úgy, mint az állami közigazgatás köréhez tartozó, illetőleg abban megmaradó feladatot.*

Hogy az 1869. IV. tc. 19. §-ában foglalt rendelkezés *elavulófélben* volna, azt senki sem állíthatja komolyan, mert hiszen éppen a szóbanlevő esetben is a Hatásköri Bíróság beható vizsgálat tárgyává tette a 7200/1925. M. E. sz. rendelet 89. pontjában foglalt hatásköri szabályozás *törvényességét*. Magától értetődik azonban, hogy az ilyen vizsgálat eredménye *úgy negatív, mint pozitív* lehet.

5. A szőnyegen levő kérdés *méregfoga* rögtön ki fog hullani, mihelyt a Máv. alkalmazottak nyugellátási ügyeiben — amint ennek a közel jövőben mulhatatlanul meg kell történnie — *a törvényhozás* a Nyugdíjintézeti Bizottság határozatával szemben a közigazgatási bírói utat visszamenő hatállyal megnyitja. És *ez lesz a mi legnagyobb elégtételünk*, mert a közigazgatási bírói út megnyitása tulajdonképpen *általános érvényű szentesítése lesz a Hatásköri Bíróság ama jogi álláspontjának*, hogy a Máv. alkalmazottak nyugellátási ügyeiben az eljárás *a rendes bírói út ki-*

zárásával a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. mégis azzal a variációval, hogy azontúl az ilyen ügyekben az eljárás *«a közigazgatási hatóság, végsőfokon a Közigazgatási Bíróság»* hatáskörébe fog tartozni.

Dr. Vörös Ernő.

— **A végrehajtható nem jogerős nyugdíjfelértékelő ítéletek** tárgyában lapunk november 1. számában ismertettük a budapesti központi járásbíróóság bíráinak egyöntetű megállapodásán alapuló végzést, mely szerint, ha a felértékelésnél arányszám irányadó és az szabályszerűen közzé is van téve, a végrehajtást ily esetben csak az arányszám figyelembevételével megállapítható nyugdíjösszeg, nem pedig az ítéletben megállapított magasabb összegű járandóság erejéig kell elrendelni.

A budapesti kir. törvényszék, mint fellebbezési bíróság egyik tanácsa ellenkező álláspontra helyezkedett és egy felfolyamodás folytán hozzákerült ilyen ügyben (21. Pf. 13,332.1926) az elsőbíróóság végzését megváltoztatta s a két egybehangzó bírói ítélettel megállapított nyugdíjösszegnek az arányszám szerint adódó nyugdíjösszeget meghaladó része erejéig a kielégítési végrehajtást elrendelte.

A végzés indokaiból a következőket emeljük ki:

«A perbíróóság által végrehajthatónak nyilvánított ítélet az É. T. 31. §-nak 4. pontja szerint végrehajtható közokiratnak tekintendő s így annak alapján a végrehajtás törvényes akadály hiányában elrendelendő. Az 1926. XVI. tc. rendelkezéseiből nem lehet kiolvasni azt a célzatot, mely az átértékelést tárgyazó nem jogerős, de végrehajtható ítéletek végrehajthatóságának megszüntetésére vagy korlátozására irányulna. A törvény 14. §-a nem tesz ugyan említést a nem jogerős, bár végrehajtható ítéletekről, ámde ebből nem lehet következtetni arra, hogy a törvény azt a célt és indokot, melyen a végrehajthatóság kimondása nyugszik s amely a két egybehangzó ítéleten kívül még más is lehetne (pl. elismerés, teljes bizonyító erejű okirat, a követelés természete) megváltoztatta vagy megszüntette volna. Lehetetlen, hogy egy speciális törvénynek egy másik törvényben foglalt rendelkezést megsemmisítő hatály tulajdoníttassék, ha ebben ily irányú kifejezett rendelkezés nem foglaltatik s tartalma a másik törvényes rendelkezést kétséget kizáró módon és szükségképpen nem lehetetleníti.

«A 14. §. utolsó bekezdésének a felvetett kérdéssel való vonatkozásban nincs jelentősége, e rendelkezés ugyanis csak arra nyújt lehetőséget, hogy oly esetekben, midőn a járandóság átértékelésére arányszám az irányadó, a bíróság a vállalatot már érdemi ítélet hozatal előtt is kötelezhesse méltányos előleg fizetésére (mint pl. 19. §. 1. bek. esetében), minek okszerű következménye lesz, hogy a bíróság az ítélet meghozatalakor a végrehajthatóság kérdésében az előleg figyelembevételével fog határozni. A hivatkozott törvény 19. §-ának utolsó bekezdése egyébként is minden kételet kizár. E szerint a felfüggesztő végzésben nem kell megállapítani a vállalat által fizetendő előleg mértékét, ha az ügyben a törvény életbelépése előtt átértékelést tartalmazó végrehajtható ítéletet hoztak, (nyilván, mert ez esetben az ítéletben megállapított összeg fizetendő s ez pótolja az előleget) s a végrehajtható ítélet végrehajtására a per felfüggesztése nem terjed ki».

«Minthogy a törvény egyik rendelkezése sem mondja ki, hogy az átértékelési perekben hozott nem jogerős végrehajtható ítéletek végrehajthatósága a törvény erejénél fogva megszűnnék vagy az elsőbíróóság végzésében jelzett irányban korlátozhatnák, sem ily célzatra a rendelkezésekből még csak következtetni sem lehet, a kérdés szempontjából az elsőbíróóság által felhívott 24. §. ama rendelkezésének sincs különös jelentősége, hogy a törvényt az életbelépéskor folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell».

Az elsőbíróóság logikus és a józan észben gyökerező jogi alapfogalmakon (dolo petit, qu id petit, quod mox redditurus est) nyugvó döntésével szemben a másodfok az írott törvény holt betűivel sáncolja el magát. Érdeklődéssel várjuk, melyik állásponthoz fog a legfelsőbb fórum csatlakozni.

P. B.

— **Az Országos Ügyvédszövetség** tisztikara november 16-án dr. Graber Károly társelnök elnöklése alatt ülést tartott, amelyen az albizottságok előadói beszámoltak a Szövetség egyre bővülő működési körében kifejtett tevékenységről. Az értekezlet a *Nemzetközi Ügyvédunió* részéről érkezett felkérés folytán elhatározta, hogy a Szövetség ezen most alakuló nagyfontosságú új nemzetközi intézmény szervezési munkálataiban, amelyek a *Nemzetek Szövetségének* égisze alatt folynak, intenzív részt vesz. Az illetékügyek várható rendezésére való tekintettel külön albizottságot küldött ki, amelynek feladata a helytelen illetékügyi

rendelkezések orvoslási módjainak megvitatása és illetékes helyen való közlése. Elhatározta, hogy a kényszerfelszámolás törvényhozási úton való szabályozása tárgyában más intézmények részéről a kormányhoz benyújtott felterjesztések megvitatását napirendre tűzi. Dr. KIRÁLY Ferenc ügyvezető titkár indítványára kimondotta azt is, hogy el fog járni az iránt, hogy a Kereskedelmi és Iparkamara választott bíróságának állandó elnökei közt ügyvédek is helyet foglalhassanak. Az értekezlet dr. NYULÁSZI János társelnöknek, az Ügyvédszövetség Nemzetközi Bizottsága elnökének ünnepelésével ért véget.

Inhalt. Dr. Josef Pap, Präsident der Budapester Advokatenkammer, Universitätsprofessor: Gesetz über das Oberhaus. — Dr. Edmund Vajda Rechtsanwalt: Vermögensrechtliche Verantwortung für Schäden, verursacht durch Presseerzeugnisse. — Dr. Julius Horkay kön. Bezirksrichter: Juristische Ausbildung der Rechtspraktikanten. — Dr. Daniel Brüll Rechtsanwalt: Vorkonferenz der Rechtsanwälte der Nachfolgestaaten. — Dr. R. Palágyi Rechtsanwalt: Stehen die durch Rundfunk verbreiteten Schriftwerke unter dem Schutze des Urheberrechtes? — Dr. David Alföldi Rechtsanwalt: Sind die Kohlenschurfberechtigten in den Prozess über die Auflösung der Eigentumsgemeinschaft einzubeziehen? — Rundschau. — Spruchbeilage.

Másfél éves jelölti gyakorlattal, perfekt gyors- és gépiró fiatal ügyvédjelölt keres azonnal elfoglalható állást. Címe: kiadóhivataltalban. 144

Existenciát nyújtó vidéki irodát átvenne, társulna nős ügyvéd. Címet kiadóhivatal továbbít. 174

Jogszigorló, elsőrangú gyorsíró, gépiró, ügyvédi irodában elhelyezkedne. Cím a kiadóban. 175

Teljes gyakorlattal — tehát telekkönyvi jártassággal is — bíró ügyvédjelöltet akceptálnék. Megbeszélés dr. Eleicher Gyula ügyvédnél, Budapest, Andrásy-út 66. 176

Ügyvédjelölt három évi gyakorlattal nagyborszábasú hitel-jogi irodában elhelyezkedne. Leveleket «Doctor juris» jelígre a kiadóba kér. 177

Dr. FISCHER ARTUR
hítes tolmács irodája
V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkel szemben.) Telefon: L. 963-60.

Vállal bármily idegen nyelvű fordítást, egyszerű és hiteles alakban. 181

„GLOBUS“ 182
diktáló- és sokszorosító iroda
V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkel szemben.) Telefon: L. 963-60.

Diktálás gépbe. Kényszeregyezési beadványok, végzések stb. azonnal sokszorosíttatnak.

Természettani és természetrajzi műszerek
Vetítő-készülékek
Térképek és falitablák
Vegytani laboratóriumi műszerek és eszközök
Rajzminták, falitáblakörzők és vonalzők
Fizikai és kémiai experimentáló szekrények az ifjúság számára
Mérnöki műszerek
Rajzeszközök és logarlécek
Mikroskópok és tudományos műszerek
legjutányosabban kaphatók

CALDERONI

Mű- és Tanszervállalat Részvénytársaságnál

Budapest, IV., Váci-utca 50.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Minden ügyvédnek nélkülözhetetlen kézikönyv!

A TISZTESSÉGTelen VERSENY

(Az 1923. évi V. t.-c. magyarázata.)

Írta dr. SZEGŐ IZSÓ, budapesti ügyvéd.

Teljesen átdolgozott és a legújabb bírói gyakorlattal kiegészített második kiadás. Ára 3 pengő.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben

Új könyvsorozat

MINDNYÁJUNK KÖNYVTÁRA

Könyvek, melyeket mindenki olvas!

Megjelent:

Aragón: **Kaland az óceán fenekén**
Brjusszov: **A tüzes angyal**
Chateaubriand: **Napoleon élete**
Prévost: **Őszi alkony**

Egy kötet 3.50 pengő = 43,750 korona

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a
Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és
Lampel R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

A bolsevizmus arca

Könyvek a mai Oroszországról!

Ossendowski:

Véres napok, cári rabok

(Szibéria börtöneiből)

Állatok, emberek és istenek
Ázsiai titkok, ázsiai emberek

Sven Hedin:

Pekingtől Moszkváig

(Utazás Ázsián keresztül)

Egy kötet 10.— pengő = 125,000 korona

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a
Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és
Lampel R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrásy-út 21.

JOGTUDOMÁNYI KÖZLÖNY

KAPCSOLATBAN A

DÖNTVÉNYTÁRRAL

Szerkesztőség: I., Bérc-utca 9
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-u. 4

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én
Előfizetési ára Döntvénytárral együtt
negyedévre 37,500 K (3 pengő)

Egyes szám ára 7500 K
(60 fillér)

TARTALOM. *Dr. Gallia Béla* kir. kúriai bíró: A bírói hatalom határainak eltolódása. — *Dr. Sichermann Bernát* budapesti ügyvéd: A biztosítéki jelzálogjogról. — *Dr. Gold Simon* budapesti ügyvéd: A biztosítási díj késedelmes fizetésével kapcsolatos egyes kérdések. — *Dr. Sebestyén Samu* budapesti ügyvéd: Megnyitó mérleg megsemmisítése túlalacsony értékelés miatt az alaptőke $\frac{1}{10}$ részét sem képviselő kisebbség keresetére. — *Dr. Lengyel Aurél* ügyvéd, ny. min. tanácsos: Fizetőképzetlenségi büntetőjogunk reformja. — *Dr. Csorna Kálmán* árvaszéki ülnök: A gyámhatósági jóváhagyás alakja és joghatálya. — *Dr. Nádas László* ügyvéd, ny. min. tanácsos: Az adómérséklési törvényjavaslat. — Szemelvények az ügyvédi tanács gyakorlatából. — *Dr. Teller Miksa* budapesti ügyvéd: Jogirodalom. Die Rechtsanwaltschaft. — Szemle.

Melléklet: Büntetőjogi Döntvénytár. XIX. köt. 11. iv. — Magánjogi Döntvénytár. XIX. köt. 10. iv. — Hiteljogi Döntvénytár. XIX. köt. 10. iv. — Közigazgatási és Pénzügyi jogi Döntvénytár. XVIII. köt. 5. iv.

A bírói hatalom határainak eltolódása.

A helyes elmélet a főhatalom három ágának: a törvényhozó, végrehajtó és bírói hatalomnak szigorú elkülönítését követeli.

Kétségtelenül fontos biztosítéka a polgárok alkotmányos szabadságának, személy- és vagyonbiztonságának, és megnyugtató a jogkereső közönségre nézve, ha ügye a fölfelé és lefelé egyaránt független, ítélkezésében a kormányhatalomnak alá nem rendelt bíróság elé kerül, amelyhez, mint Werbőczy mondja, — mint az élő igazsághoz folyamodhatik.¹

A gyakorlati élet azonban soha sem vitte ezt a szigorú szétválasztást egészen következetesen keresztül, és mindig voltak határkérdések egyrészt a bírói, másrészt törvényhozó és végrehajtó hatalom között.

Maga a törvénytudomány, mint a jogalkalmazás módja, a bíró természetes joga, mely azonban belenyúlik a törvényhozó szférájába, mindaddig, míg az utóbbi konkrét törvényes magyarázattal nem szorítja vissza a bírót a jogszabálynak saját belátása szerint való értelmezésétől.

Ahol a jogforrások között fontos helyet foglal el a szokásjog — mint hazánkban úgyszólván a magánjog egész területén —: a törvényhozó és bírói hatalom szigorú elhatárolása sohasem volt megvalósítható, hiszen a bírói gyakorlatban jegecesednek ki a nem írott jogszabályok és ki tudná azt a finom határvonalat megvonni, amelyen innen a bíró csak az élő szokásjogot konstatálja és amelyen túl az eddigi gyakorlat megváltoztatásával maga alkot jogot. A magyar bírói gyakorlat évszázadok óta jogalkotó tényező gyanánt szerepelt és tételen jogunk az 1912: LIV. tc. 78. §-ában a m. kir. Kúriát, döntvényjogának törvénybe iktatásával, egyenesen jogalkotó erővel ruházta fel.

A bírói gyakorlat jogalkotó hatása kivált a háború alatt és a háború után megzavart gazdasági egyensúly mellett éreztette hatását. Ezek a gazdasági értékelődések megmutatták, hogy a kiegyensúlyozott normális életviszonyokra megalkotott jogszabályok az egyensúlyában megbillent gazdasági életre nem alkalmazhatók. Az élet sürgősen követelte, hogy eldöntessenek és pedig igazságosan döntessenek el a jogviták, melyekre a békejog klasszikus szabályainak alkalmazása summum injuria lett volna és nem várható addig, míg a törvényhozás fogja a vitás jogviszonyokat

szabályozni. A bíró kénytelen volt az általános jogelvekre támaszkodva, új jogszabályokat alkotni és különösen a válságjogoknak, nevezetesen a gazdasági lehetetlenülés elveinek kifejlesztésével az adó, a valorizáció egész rendszerének kidolgozásával pedig a hitelezőt a végromlástól megóvni akkor, mikor a törvényhozás a kétségtelenül az ő hatáskörébe tartozó kérdések megoldásától húzódozott. A törvényhozási hatalom csak vonakodva nyult ezeknek szabályozásához és kérdés, vajjon ott, ahol végre is határokat vont a bírói joggyakorlat elé, t. i. a nyugdíjvalorizáció terén az addigi bírói jognál jobbat alkotott-e.

A jogalkotás egy része a háború óta lassanként átesűszott a végrehajtó hatalom kezébe. Az egyes törvényekben foglalt különös és a kivételes hatalomról szóló törvényekben adott általános felhatalmazással a törvényhozó a maga hatalmi körét az ügyek nagy csoportjaira nézve a végrehajtó hatalomra ruházta át. Fokozódott ez az átruházás az 1924: IV. tc.-ben, melyben a törvényhozás a szanálással kapcsolatos kérdésekben valóságos diktátori hatalmat ruházott a kormányra, mint legfőbb végrehajtó hatalomra. E széleskörű felhatalmazással szemben a hatalmi ágak megoszlását és a törvényes hatáskört tisztelő bíróságnak csak az a feladat jut, hogy az 1869: IV. tc. 19. §-ában adott jogánál fogva a konkrét esetben a rendelet törvényessége fölött ítélhet. A törvényes felhatalmazások azonban a bírói hatalomnak e végrehajtó hatalommal szemben adott ezt a jogkörét lényegesen megszüktették; mert hiszen a törvényes felhatalmazása körében a végrehajtó hatalom által megalkotott jogszabályoknak, mint törvényen alapulóknak érvényét többé kétségbe nem vonhatja, hanem vizsgálódásának jogköre csupán abban merül ki, vajjon a rendeletileg alkotott jogszabályok a törvényes felhatalmazás keretén belül bocsátottak-e ki és vajjon az azokat kibocsátó kormány nem lépte-e túl felhatalmazásának körét. Ennek kutatása a legnehezebb feladatok egyikét rója a bíróságra, midőn azt kell vizsgálnia, hogy a szanálási törvény rendkívül széles felhatalmazási keretei betartottak-e.

Az 1869: IV. tc. 1. §-a azt a büszke kijelentést teszi, hogy az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönített; sem a közigazgatási, sem a bírói hatóságok egymás hatáskörébe nem avatkozhatnak.

Ennek az elvnek gyakorlati megvalósítása azonban már kezdetben sem volt következetesen keresztülvihető. A kihágási bíraskodásnak, kisebb polgári peres ügyeknek, a munkaviszonyból eredő vitás kérdések egyes nagy csoportjai (cseléd, gazdasági cseléd, stb. ügyek) és számos más ügy eldöntésének közigazgatási szervekre ruházása mindjárt áttörte ezt a magasztos elvet. Bár ez ügyekben a közigazgatási hatóságokra lényegileg bírói hatalom ruháztatott, a közigazgatásnak az igazságszolgáltatástól való elkülönítésével szöges ellentétben állott, hogy a bírói függetlenség attribútumaival fel nem ruházott közigazgatási szervek látják el a büntető- és magánjogi bíraskodás egy részét.

A háború óta ezen a téren is eltolódás mutatkozik a bírói hatalom határainak rovására. Itt azzal a feltűnő jelenséggel állunk szemben, hogy míg a bírák személyéhez fűződő bizalom hangoztatásával a bíróságok tagjai közigazgatási jellegű funkciók ideiglenes vagy állandóbb jellegű teljesítésével bízták meg, addig maga a bíróságok hatásköre szűkebb térre szorított. A bírának az ármegállapító bizottságokban, lakáshivatalokban, a földreform végrehajtásában való foglalkoztatása, a képviselőválasztásoknál való közreműködésük oly meghízások, melyek ellentétesek

¹ Trip. Prol. Til. 14. §. 7.

a bíró jogalkalmazó és jogvitát eldöntő feladatával; amelyek a személy iránti bizalom megtisztelő volta dacára sem alkalmasak a bírói tekintély emelésére és ebből a szempontból sem kívánatosak.

Ezzel szemben a bírói hatáskörbe tartozó ügyek egy jelentékeny csoportja szukcesszív közigazgatási útra terelődött. Külön bizottságok, majd közigazgatási hatóságok hatáskörébe utaltattak nagyszámban azok a kérdések, melyek a háborús viszonyok okozta gazdasági eltolódásokkal állanak kapcsolatban. Midőn a villamos áramárak megállapítása céljából egy külön szakértő bizottság állíttatott fel, melynek határozata a bíróságokat is kötelezte: ezt csak helyesléssel lehetett fogadni, mert a termelési költségek és egyéb viszonyok megállapítása céljából a bíróságok amúgy is szakértőkre szorultak volna. Később ismét célszerűségi szempontból a háborús gazdasági szerveknek, majd az úgynevezett tanács-köztársaság által eszközölt szocializálásokból eredő helyzetnek likvidálására közigazgatási jellegű bizottságok és közigazgatási hatóságok rendeltettek ki, amelyek a felmerült magánjogi természetű viták jó részét is eldöntötték; el pedig azért, mert a kömmün teremtetten tényleges helyzet az egész jogrendszer felforgatásából eredvén, a likvidálás nem tételes jogszabályok, hanem csak a célszerűség és józan belátás alapján volt megfelelően keresztülvihető.

Újabbban azonban az az irány válik uralkodóvá, mely normális idők jogszabályai szerint eldönthető valószínű jogviták egész csoportjait is elvonja a bírói hatáskörből. Ez az irány kivált a vasuti alkalmazottak illetményeinél jelentkezik feltűnő módon. Elsősorban maguk a felsőbbbíróságok kezdték akként értelmezni a vasuti szolgálati rendtartást, (1914 : XVII. tc.), hogy az a rendes bíróságok hatáskörébe csupán a fegyelmi úton való elbocsátás, létszámból törlés és felmondás jogellenességének megállapítását és az ebből eredő magánjogi igények érvényesítését utalja; ellenben az illetményekre vonatkozó egyéb igények tekintetében a vasuti alkalmazottat csakis panaszjog, vagyis igazgatási út illeti meg. Ez álláspont azonban nincs következetesen keresztülvívve, mert a menekült vasutasok illetményeihez való jogának megállapítása és illetményeik megfizetése elől a felsőbbbíróságok nem zárkoznak el. Bár az előbb említett felfogás helyessége vitatható: a mindinkább ez irányban kialakuló bírói gyakorlat arra mutat, hogy magukban a bíróságokban is megvan a hajlandóság, hogy elhárítják maguktól a magánjogi vitáknak eme csoportját, melynek bírói úton való eldöntését a vasuti szolgálati rendtartás kifejezetten ki nem zárja. E felfogásnak az a következménye, hogy nemcsak az államvasút, hanem a saját kezelésben lévő magánvasutak alkalmazottjainak illetményvitái is ki vannak zárva a bírói döntés köréből.

A szanalási törvényben (1924 : IV. tc.) foglalt felhatalmazás alapjára kibocsátott rendeletek tovább mentek. Ezek az államvasuti alkalmazottaknak a fizetésrendezési rendeletek alapján megállapítandó illetményeiből, valamint nyugdíj- és nyugbérügyekből eredő vitás kérdéseket szintén elzárta a bírói úttól; és pedig a nyugellátási ügyeket nemcsak összegszerűen, hanem abból a szempontból is, hogy a nyugellátáshoz való igény egyáltalában megilleti-e a volt alkalmazottat. Ez utóbbiak elintézését nem is szorosán vett közigazgatási útra, hanem a nyugdíj- és nyugbérintézetek kebelében létesített bizottságokra bízta. A m. kir. Kúria és a Hatásköri Bíróság e rendeletek törvényessége mellett foglalt állást. Elvi szempontból meddő is a rendeletek törvényessége fölött folytatott szakirodalmi polémia; hiszen, ha a bíróságok ellenkező álláspontot foglaltak volna el, a mai kifejtett törvényhozási technika nemsokára törvényerejű szabályt is tudott volna alkotni.

Az elvi kérdés csak az, helyes-e a jogfejlődésnek a bírói hatalom körét szűkítő, a bírói hatáskört korábbi jogos területeiről is leszorító iránya?

Amint nem kívánatos, hogy a törvényhozó hatalom a jogkörébe tartozó kérdések megoldását elhárítsa magától és az aktuális kérdések megoldására a bírót kényszerítse, úgy nem felel meg a jogállam eszményének az az állapot sem, hogy a bírói döntés elől elvonassék oly jogviták elbírálása, amelyek bírói hatáskörbe tartoznának. A jogállam fogalma éppen azt követeli, hogy minden jogvita megtalálja a maga illetékes bíróját, akitől bírói alaptörvényünk szerint senkit elvonni nem lehet; hogy ez a bíró fel legyen ruházva az elmozdithatatlan, függetlenség, pártatlanság és részrehajlatlanság minden attributumával, úgy hogy személye-

nek súlya és állásának tekintélye kikényszerítse a döntésében való megnyugvást, nemcsak a törvény parancsánál, hanem belső erkölcsi erejénél és igazságosságánál fogva. A közigazgatási hatóságok, sőt a nyugdíjügyekben igazgatási szervként működő nyugdíjbizottságok e kelleket nélkülözik és ezért döntésük nem nyújtja azt a megnyugvást, mint a bíróságoké és nem törölheti el az érdekeltekben azt a keserű hitet, hogy az állam és alkalmazottai között folyó viták eldöntésében az anyagi igazság helyett fiskális szempontok érvényesültek.

A konkrét esetben az államvasuti alkalmazottak a köztisztviselőkkel szemben is kedvezőtlen helyzetbe jutottak: mert — tekintve a katonai személyeknek a honvédelmi miniszter által véglegesen és bírósági eljárás kizárásával eldöntendő illetményi és ellátási ügyeitől — a közalkalmazottak illetményi vitáinak megvan a maga bírói fóruma a közigazgatási bíróságban; az államvasuti alkalmazottak azonban ezidőszent e kérdésekben minden bírói fórumtól el vannak zárva; nem is szólva arról, mennyire jobb helyzetben vannak a magánvasutak nyugdíjasai, kik nyugdíjigényeiket az 1926 : XVI. tc. 2. és 11. §-ai alapján a rendes bíróságok előtt érvényesíthetik. Csak mint jövőbeli lehetőséget olvastuk,² hogy tervbe van véve ezeknek az ügyeknek végső fokon a közigazgatási bíróság hatáskörébe utalása.

Az, vajjon e jogviták a polgári bíróságok, avagy a közigazgatási bíróság hatáskörébe utaltassanak-e, elméleti jelentőségű; és azon fordul meg, vajjon a vasuti szolgálati és illetményviszonyban a közjogi vagy magánjogi vonatkozásokat tekintjük-e praevaleálóknak. A tételes törvény a vasuti alkalmazottnak közjogi jellegét, köztisztviselői minőségét csak a büntető törvény szempontjából állapítja meg; egyébként magánjogi igényeiket emeli ki; és régebben nem is merült fel kétség, hogy ezek az igények a rendes bíróságok elé tartoznak. Ha a tervbe vett közigazgatási bírósági hatáskör meg fog állapíttatni, a következő kérdések merülnek fel: Az államvasuti tisztviselők nyugdíjügyei a közigazgatási bírósághoz kerülnek, ellenben a magánvasutak alkalmazottainak nyugdíjügyei megmaradnak a rendes bíróságoknál. Ezzel a fórumok feltűnő disparitása áll be. Az illetmények kérdésében, tekintet nélkül arra, vajjon állami vagy magánvasút alkalmazottairól van-e szó, a bírói gyakorlat csak panaszjogot, tehát közigazgatási utat lát helyén. Indokolt-e, hogy a tényleges szolgálatban állók igényei kevesebb jogvédelemben részesüljenek, mint a nyugdíjasoké? És ha az államvasuti tényleges alkalmazottak illetményigényei részére végső fokon mégis megnyílik majd a közigazgatási bíróság kapuja: mi történik a magánvasutak alkalmazottjainak vitás illetménykérdéseivel?

E problémák is mutatják, mennyire kívánatos volna, ha a jogalkotás visszatérne ahhoz a tiszta állásponthoz, mely a bírói hatalmat meghagyja a bírónak, és nem vonja el a peres eljárástól és a bírói hatáskörtől azokat az ügyeket, melyek természetüknél fogva oda tartoznak.

Gondoljunk Montesquieu klasszikus tanítására, hogy nincs szabadság, ha a bírói hatalom nincs elválasztva a törvényhozó és végrehajtó hatalomtól. Ha a törvényhozó hatalommal volna összekapcsolva, úgy a polgárok élete és szabadsága fölötti hatalom önkényes lenne, mert a bíró volna a törvényhozó; ha pedig a végrehajtó hatalommal volna összekapcsolva, úgy a bíró az elnyomó hatalmával rendelkezne. Minden veszve volna, ha ugyanaz az egyén vagy az előkelőknek, a nemességnek vagy a népnek ugyanaz a testülete gyakorolná ezt a három hatalmat.³

Dr. Gallia Béla.

A biztosítéki jelzálogjogról.⁴

A jelzálogjogról szóló törvényjavaslat, miután a közönséges jelzálogjogról 47. §-ában megállapította, hogy «a telekkönyvi bejegyzés hatályának és a jóhiszemű telekkönyvi szerzés védelmének szabályai a jelzálogjogból való kielégítés tekintetében a jelzálogjogon felül kiterjednek a jelzálogjoggal biztosított követ-

² Dr. Vörös Ernő Néhány szó a MÁV Nyugdíjintézeti Bizottsága, mint közigazgatási hatóság című cikkhez. Jogtud. Közl. 1926. 23. sz.

³ De l'esprit des lois. II. köt. XI. feje.

⁴ Részlet a Magyar Jogászegyletben 1926. évi november hó 25-én tartott előadásból.

lésre is» és így tehát jelzálogjoggal biztosított követelés jóhiszemű megszerzésével szemben nem lehet pl. védekezni azzal, hogy a követelés a kölcsön leolvasása hiányából nem létesült, vagy hogy a kölcsön visszalátása folytán a követelés megszűnt, 63. §-ában kimondja azt, hogy «jelzálogot követelés biztosítására akként is lehet alakítani, hogy a jóhiszemű telekkönyvi szerzés védelmének szabályai a jelzálogból való kielégítés tekintetében a biztosított követelésre nem terjednek ki, a hitelező követelésének bizonyítása végett a telekkönyvi bejegyzésre nem hivatkozhatik és a hitelezőt vagy bárkit a jelzálogjognál fogva megillető jogok csupán a követelés szerint igazodnak (biztosítéki jelzálogjog)»; ilyen jelzálogjognál tehát a jóhiszemű engedménnyel szemben nem lehet ugyan kifogásul felhozni, hogy a jelzálogjog bejegyzése érvénytelen, de lehet azzal védekezni, hogy az érvényesíteni megkísérelt követelés nem létesült vagy megszűnt.

A javaslat, miután a biztosítéki jelzálogjog fogalmát ily módon a közönséges jelzálogjog fogalmától szabatosan elhatárolta, második fejezetében három olyan alakulattal foglalkozik, amely-nél a biztosítéki jelzálogjog fedezetül szolgál.

Az egyik alakulat (63—65. §§.) azon követelésekre vonatkozik, amelyek fedezésére a közönséges jelzálogjog is megállapítható volna, vagyis amely követelések úgy összeg, mint jogalap tekintetében meg vannak határozva (egyedessé), amelyeknél azonban a felek önkéntes megállapodása folytán a jelzálogjogot csak olyan módon kívánják megállapítani, hogy az adós az őt az eredeti hitelező ellenében a követelés tekintetében illető kifogásait jóhiszemű harmadik szerzővel szemben is érvényesíthesse. Tehát oly alakulat, amelynek analogonját a nem rendeletre szóló váltóban látjuk. Miután a fedezetnek ily módoni korlátozottsága nem a fedezendő jogviszony természetében, hanem a felek önkéntes megállapodásában gyökerezik, a németek az ilyen biztosítéki jelzálogjogot «önkéntes»-nek (gewillkürte Sicherungshypothek-nak) nevezik és azért a javaslat 64. §-a azt rendeli, hogy ezen esetben «a biztosítéki jelzálogjogot a telekkönyvben mint ilyent kell megjelölni»; ha tehát ezen megjelölés elmarad, a jelzálogjog «közönségesnek» tekintendő.

Az ily természetű zálogjoggal biztosított követelés természetesen nem alkalmas arra, hogy általában forgalom tárgyává tétesse, azért az ilyen módozat szerinti biztosításban a hitelező csak különös okokból és csak akkor fog belenyugodni, ha biztos abban, hogy a követelés értékesítésére, továbbadására nem fog szorulni. Családi vagyonviszonyok rendezésénél, osztály-egyezségeknél, stb. sok nehézséget okoz azon körülmény, hogy a biztosítékul követelt jelzálogjogi bekebelezés engedélyezésétől húzódoznak a felek csak azért, mert attól tartanak, hogy a rendezésből eredő jogait a jelzálogjog átruházása esetén harmadik személyekkel szemben nem fogják érvényesíthetni. A javaslatnak hivatkozott rendelkezései ezen nehézségeket most már megszüntetik.

A második alakulat (66—67. §§.) a bemutatóra szóló papírból, váltóból vagy más forgatható papírból eredő követeléseknek jelzálogjoggal való biztosítását célozza. Az ilyen követeléseknél harmadik jóhiszemű szerző félnek jogait az ilyen forgalmi papírokra nézve az illető intézményben szabályozott publica fides elegendő módon védi; nincsen tehát szükségük arra, hogy a telekkönyv őket ez irányban is védje. Az ilyen hitelező a telekkönyv szempontjából kielégítő módon biztosítva van merőben a jelzálogjog vagyis az által, hogy követelésére nézve a lekötött jelzálogból kielégítést szerezhet. Ezért tehát nem a felek megállapodásánál, hanem az ilyen követelés természeténél fogva az ennek biztosítására bekebelezett jelzálogjog a javaslat 63. §-ában fogalmilag meghatározott biztosítéki jelzálogjog természetével bír (vagyis a 66. §. szerint) «az ily követelés biztosítására bejegyzett jelzálogjogot biztosítéki jelzálogjognak kell tekinteni akkor is, ha a telekkönyvben nincs ilyennek megjelölve.»

Ezen alakulat keretébe mint legfontosabb tartozik az 1922. évi XVII. tc. 23. §-ában kapott felhatalmazás alapján kibocsátott 60,300.1922. számú I. M. rendelet 17. §-ában máris szabályozott, a bemutatóra vagy rendeletre szóló részkötvények alakjában létesített vagy létesítendő kölcsönkövetelés biztosítására a főkötvény alapján számszerűleg és névértékben megjelölendő részkötvények mindenkor birtokosa javára bekebelezett (biztosítéki) jelzálogjog, amelynek nagy jelentősége bővebb magyarázatra nem szorul. A törvényjavaslat a szabályozás teljessége szempontjából az említett rendeletnek hivatkozott szakaszát a 67. §-ba átvette.

Harmadik alakulatként szerepel a törvényjavaslatban (68—78 §§.) a *keretbiztosítéki jelzálogjog*, amit eddig a telekkönyvi rendtartás 65. §-án alapuló hitelbiztosítéki vagy egyszerű biztosítéki jelzálogjogként ismertünk. Lényege, hogy a biztosítandó követelés csak forrására (jogalapjára) valamint csak azon legmagasabb összegre (keretre) nézve van meghatározva, amelynek erejéig a jelzálogjog a hitelezőnek felel. Itt is tehát nem a felek megállapodásánál, hanem a dolog természeténél fogva a fedezetül szolgáló jelzálogjog nem lehet «közönséges», hanem csak «biztosítéki» jelzálogjog, miért is a javaslat 69. §-ának harmadik bekezdése szerint «az ekként bejegyzett jelzálogjogot biztosítéki jelzálogjognak kell tekinteni akkor is, ha a telekkönyvben nincs ilyennek megjelölve»

Köztudomású, hogy az ilyen jelzálogjoggal biztosított jogviszonyok közül a legfontosabb szerep nálunk az ú. n. hitelbiztosítéki jelzálogjognak jutott, amennyiben a vidéken egyáltalán, de még a fővárosi intézeteknél is az ú. n. folyószámlahitel, valamint a váltóhitel igen gyakran ilyen zálogjoggal van biztosítva, illetőleg csak az ilyen jelzálogjog alapján van engedélyezve és folyósítva. Tekintettel különösen mostani nagy tőkeszegénységünkre az ingatlanokban rejlő értékek e támasza nem nélkülözhető. Mégis azonban ezidőszerezt ezen intézmény gazdasági rendeltetésének nem képes megfelelni azért, mert jogilag kellő módon megalapozva és kiépítve még nincsen.

Az ilyen biztosíték alapján keletkező hitelezési viszony u. i. majdnem kivétel nélkül — ha nem is oly állandó jellegű, mint a törlesztéses kölcsön, de mégis — a rendes váltó életét jóval meghaladó, 3—10 éves és ennél hosszabb időre van tervezve és úgy a hitelnyújtónak, mint a hitelkeresőnek — de különösen az utóbbinak — sokszor existenciális érdekei megkövetelik, hogy a hitelező vagy az adós személyében beálló változás dacára az adott jelzálogbiztosíték eredeti helyén a további hitelnyújtás fedezetül fenntartható legyen; pl. bekebelezett folyószámla- vagy váltóhitelnél az adós meghal vagy az ingatlant eladja s jogutódja a folyószámlahitelviszonyt az eddigi módozatok mellett folytatni óhajtja; vagy a hitelező intézet felszámol vagy egyesül és a folyószámlaviszonyt egy másik, illetőleg az új intézet átvállalni óhajtja. Ha ez nem történhetik, akkor az adós (illetőleg jogutódja) a tartozást megfizetni, a hitelviszonyt beszüntetni s e célból rendszerint nagy költséggel új hitelviszonyt létesíteni s bekebelezettni kénytelen — ha ugyan ezt az eddigivel azonos rangsorban még megteheti, vagyis ha időközben újabb terhelés nem történt.

Az a cél továbbá, hogy a hitelnyújtó intézet a «bekebelezéssel fedezett» váltókban oly hiteleszközzel rendelkezzen, amelyet szükség esetén, különösen «run» idejében vagy ú. n. «szanalás» esetében könnyen továbbadhasson, rendes körülmények között pedig a lehető legolcsóbb kamattétellel visszeszámítolhasson, csak úgy érhető el, ha az új hitelező (a visszeszámítoló, a «szanaló») a követeléssel az annak fedezetül szolgáló zálogjogot is megszerezheti és pedig lehetőleg minden további költség nélkül és csak arra az időre, amíg a visszeszámítolási vagy segélyezési hitelt az alaphitelezőnek nyújtotta. Ha tehát az alaphitelező a váltókkal együtt a biztosítéki jelzálogjogot a saját hitelezőjére átruházni nem képes, az ilyen bekebelezett hitelekbe elhelyezett tőkék likviditása csak képzeleti s épp akkor fog valóban hiányozni, midőn a hitelező intézetnek arra leginkább volna szüksége.

Bizonyos továbbá, hogy abban az esetben, ha az ilyen jelzálogjog átruházhatósága biztosítva nincsen, az az ú. n. «bonitás», amely az ily módon biztosított váltóanyagban az alaphitelező számára rejlik, nem érvényesül kellő mértékben akkor, midőn az alaphitelező ezt az anyagot továbbadja; mert mit ér a jelzálogjog a második hitelezőnek, ha e jelzálogjoghoz hozzá nem férhet s ha így az ő kezében a követelés a jelzálogjogi fedezetet nélkülözi.

Ezidőszerezt tényleg a jogi helyzet az, hogy a hitelező vagy az adós személyében való változás beállta esetében a hitelviszony az eredeti bekebelezés fedezete alatt tovább nem folytatható, valamint az ilyen hitelviszonyból eredő követelés továbbadása esetén az eredeti bekebelezésben rejlő dologi biztosíték fedező hatálya a továbbadott követelést csak nehézkesen és aránytalan költséggel követheti. Ismeretes azon terjedelmes jogvita, amely az 1912/13. években a szaklapokban — különösen e lapban — azon kérdés körül folytatott, vajjon de lege lata az eredeti bekebelezés fedezi-e a hitelező vagy az adós személyében való változás beállta esetében és ezt követőleg az eredeti hitelviszonyból eredő követeléseket. Az írók egy része, közöttük Sebess Dénes, akkori táblai tanács-

elnök, a nemleges, másik része, közöttük dr. Schuster Rudolf akkori közigazgatási bíró, dr. Lőw Lóránt és mások az igenleges álláspont mellett nyilatkoztak. Ezen vitát gyakorlati szempontból egyelőre elintézte a m. kir. Kúria jogegységi tanácsának ismeretes 8. számú döntvénye, amely indokolásában kimondja, hogy «mai telekkönyvi jogunk szerint kizártnak kell tekinteni azt, hogy valamely adott hitelezési viszony alapján, tehát egyedileg meghatározott viszonyból kifolyólag bekebelezett vagy előjegyzett hitelbiztosítéki jelzálogjog hatálya kiterjesztessék az eredeti adós helyébe lépett új adóssal a telekkönyvi bejegyzés után létrejött és a bejegyzés alapjául szolgáló hitelezési viszonytól különböző új hitelezési viszonyból származható követelésekre; mert az előadottak szerint a hitelbiztosítéki jelzálogjog csak annak a hitelviszonynak fedezetére szolgálhat, amelyre vonatkozólag a telekkönyvi bejegyzés, illetve az annak alapjául szolgáló okirat szerint telekkönyvileg bejegyeztetett.» Ámbár ezen döntvény a szakirodalomban nem maradt támadás nélkül (l. dr. Lévy Béla 1916. évi cikksorozatát) a dolog természete szerint a gyakorlat ezen döntvényhez igazodni kényszerült és azért, amidőn a korona stabilizációja folytán a hitelforgalom megint éledni készült, az érdekkörök megújították azon még az 1914. évben ismételt hangoztatott kérelmüket, hogy a biztosítéki, jelzálogjog kérdése a polgári törvénykönyvet be nem várva sürgősen külön szabályozás tárgyává tétessék, amint ezt különben még 1914 február havában Balogh Jenő igazságügyminiszter a képviselőházban az új váltótörvény tárgyalása alkalmából kilátásba helyezte volt. Az igazságügyi kormány — a pénzügyminiszter sürgetése folytán is — ezen külön törvényjavaslatnak elkészítésével foglalkozván azon meggyőződésre jutott, hogy úgy a biztosítéki jelzálogjog, mint a szintén sürgetett jelzálogadóslevél intézmény külön szabályozása helyett célszerűbb az egész jelzálogjog anyagát külön törvényben szabályozni és így joggal mondható, hogy a jelzálogjogról szóló törvényjavaslat főleg a keretbiztosítéki jelzálogjog sürgős szabályozásának köszöni létesülését.

Annak felemlítése mellett, hogy a keretbiztosítéki jelzálogjog elnevezés helyett egyszerűbb és azért célszerűbb volna a *keretjelzálogjog* név választása, a javaslatnak idevonatkozó (68—78. §.) rendelkezéseiből meg kell állapítani, hogy az igazságügyi kormány teljes megértéssel és jóakarattal fogadta az érdekkörök óhajlásait, amennyiben nemcsak hogy kifejezetten megállapította ezen jelzálogjognak ú. n. átruházhatóságát, hanem részletes és világos szabályokkal gondoskodott arról, hogy ezen átruházhatóság minden irányban kiépítve és biztosítva legyen, jelszül a 70. és 71. §-okban a hitelezőváltás, a 73. §-ban az adósváltás a 74. §-ban pedig azon esetet szabályozza, amikor akár a hitelező, akár az adós oldalán örökösödés folytán állott be változás. Különösen pregnánsul fejezi ki álláspontját a javaslat az utóbb említett szakaszban, midőn kimondja, hogy «a jelzálog a bejegyzett kereten belül a jogviszonyból a változás előtt létrejött követeléseken és járulékaikon felül azokért a követelésekért és járulékaikért is felel, amelyek az átszállt jogviszonyból a hitelező örököse javára, vagy az adós örököse terhére a változás után keletkeztek».

A fedezett váltó visszleszámitolása szempontjából legfontosabb a 70. §., amelynek első bekezdése szerint «amennyiben a biztosítéki okiratban megjelölt jogviszony másra átruházható, a hitelező a jogviszonnyal együtt a keretbiztosítéki jelzálogjogot is átruházhatja. Ha a hitelező csak a biztosított jogviszonyt vagy csak az abból származó követelést ruházza át, a jogviszony vagy a követelés átruházásával a jelzálogjog nem száll át az új hitelezőre». Ezen rendelkezés jelenlegi szövegében úgy hangzik, mintha az ilyen jelzálogjognak átruházásánál az átruházó nyilatkozatban külön ki kellene jelenteni, hogy a hitelező az eredeti hitelezési jogviszonyt is ruházza át a jogutódra. Ez nyilvánvalóan felesleges formalitás volna, mert nem fog előfordulni ilyen jelzálogjog átruházása a fedezett jogviszony átruházása nélkül. A javaslat 8. §-a kimondja, hogy a követelés átruházásával a jelzálogjog is átszáll az új hitelezőre; ennek mintájára a 70. §-ban kétségek kikerülése végett viszont ki kellene mondani, hogy a jelzálogjog átruházásával az ezzel fedezett jogviszony is átszáll az új hitelezőre.

Különösen érdekes és nagyfontosságú a 70. §. 2. bekezdése, mely szerint «a jelzálog átruházása a telekkönyvi szabályoknak megfelelő alakban kiállított írásbeli átruházó nyilatkozattal és a

biztosítéki okirattal átadásával megy végbe»; amit kiegészít ugyanazon szakasz negyedik bekezdésében foglalt azon kijelentés, hogy «az átruházás telekkönyvi bejegyzése nem szükséges.»

Vagyis a keretjelzálogjog alapjául szolgáló ú. n. biztosítéki okirat a jelzálogadóslevélhez hasonló papírrá alakíttatik át, amely magába inkorporálja a fedezett jogviszony biztosítására szolgáló jelzálogjogot oly módon, hogy az új hitelező az átruházási záradékkal ellátott biztosítéki okirat átvételével a bekebelezett biztosítéki jelzálogjogot is megszerzi épp úgy, mintha az átruházást telekkönyvileg bejegyeztette volna. A törvényjavaslatnak ezen — jelenlegi jogunkkal szemben kétségtelenül újdonságot képviselő — rendelkezése a szakirodalomban már akkor képezte megtámadás tárgyát, midőn annak eszméje az 1914. évben felvetetett. Megtámadták különösen, mert ellentétben áll azon elvvel, hogy a telekkönyvi jogoknak nemcsak nincs létesülése, hanem minden változása is a telekkönyvben kitüntetessék, amely elvnek az áttörését nem indokolja egymagában azon körülmény, hogy a javasolt átruházási mód mellett bizonyos illeték- és költségmegtakarítás éretnék el; sokkal egyszerűbb volna, ha az ilyen átruházás bekebelezése illetékmentesnek nyilváníttatnék. Önként értetődik, hogy különösen váltóhitelek telekkönyvi biztosításánál az ilyen hitelekbeli eredő váltók továbbadása esetén súllyal bírnak az esetleg felmerülő illetékek és költségek is, különösen arra való tekintettel, hogy ezen továbbadás, illetőleg a hitelviszony átruházása sokszor csak rövid időre és átmenetileg tervezetlik; azonban a javasolt rendelkezésnek nem ez a lényeges indoka illetőleg célja. Fontos gazdasági és jogi megfontolások azok, amelyek a törvényjavaslatban tervezett és a keretjelzálogjog átruházásának telekkönyvi bejegyzését mellőzhetővé tevő rendelkezéseket indokolják. Ha a vidéki intézetek a visszleszámitolás érdekében a visszleszámitolandó váltók forrásául szolgáló hitelviszony fedezetére bekebelezett jelzálogjogokat telekkönyvileg volnának kénytelenek átruházni a visszleszámitoló intézetre, akkor rövid időn belül (az eredetileg visszleszámitolt váltó lejáratánál ha azokat — mint rendesen — újakkal pótolni akarják) azon helyzetbe kerülhetnének, hogy a visszleszámitoló intézet netalán magasabb kamatkövetelésének még akkor is kénytelenek volnának eleget tenni, ha ezen magasabb kamat nézetük szerint indokolatlan; mert ha ezt valamelyik intézet nem tenné, akkor kénytelen volna a zálogjogot ismét magára, innét pedig egy újabb hitelezőre átruházni, ami oly költséggel járna, hogy inkább tűrné az indokolatlan kamatemelést. Ehhez járul azon további körülmény, hogy a vidéki intézetek attól tartanak, hogy saját vidékükön azon körülmény, hogy visszleszámitolási hitelt ilyen jelzálogjogátruházás segítségével szereznek, csökkenteni fogja a közönségnek irányukban bizalmát. Ha tehát fenntartatnék az a szabály, hogy a jelzálogjog átruházása csak akkor teljes, ha telekkönyvileg is bejegyeztetik, akkor az intézetek az ilyen átruházással járó visszleszámitolástól esetleg tartózkodni fognak és üzletüket inkább megszorítani találnák, ami az ő kárukkal, de azon közönség kárával is járna, amely hitelüket náluk fedezni szokta. De megtörténhetnék az is, hogy az intézetek az üzletről való lemondás, illetőleg üzletüknek megszorítása helyett más kibúvót keresnének. Megtehetnék azt, ha a visszleszámitoló intézetek versenye erre módot nyújt, hogy az átruházási záradékkal ellátott biztosítéki okiratot a visszleszámitoló intézetnek azzal a külön kikötéssel szolgáltatják át, hogy ez utóbbi az átruházást nem fogja telekkönyvileg foganatosíttatni, vagyis előidéznék az átruházásra nézve ugyanazon helyzetet, aminőt a törvényjavaslat teremt. A visszleszámitoló intézetek ezt a verseny hatása alatt gyakran koncedálni kénytelenek lesznek, amit megtehetnek annál könnyebben, mert hiszen az ilyen biztosítéki jelzálogjogra zálogjogot a törvényjavaslat értelmében sem lehet szerezni, azon veszély pedig, hogy a vidéki intézet ugyanazt a jelzálogjogot másra fogja átruházni, rendes körülmények között nem nagy.

De ha esetleg ily úton sem tudná a vidéki intézet az átruházásnak telekkönyvi kitüntetését megkerülni, féltő, hogy ugyanazon módszerhez fog folyamodni, mint aminőt alkalmaztak a német hitelezők. A német polgári törvénykönyv szerint ugyanis a biztosítéki jelzálogjogról ú. n. Hypothekenbriefet tényleg kiállítani nem lehet, tehát ottan nem is lehet a biztosítéki jelzálogjognak telekkönyvön kívüli átruházását azzal a joghatállyal felruházni, mint aminővel az átruházásnak telekkönyvi bejegyzése bír. A német polgári törvénykönyv szerkesztői ugyanis — az indo-

kolásból kitűnőleg — abból a felfogásból indultak ki, hogy a keretbiztosítéki jelzálogjog nem forgalomnak szánt intézmény és így a Hypothekenbrief intézményre nem szorul. Az eredmény azután az volt, hogy a keretbiztosítéki jelzálogjog intézménye Németországban úgyszólván elcsenevésztesedik, helyette alkalmazzák az ú. n. «verdeckte Höchsbetragshypotheket»; vagyis az eredeti hitelviszonyt megállapító megállapodás szerint az adós nem biztosítéki jelzálogjogot enged át fedezetül, hanem fedezetet nyújt Hypothekenbrief, tehát jelzálogjogadóslevél alakjában; amivel szemben a hitelező külön nyilatkozatban igéri, hogy ezen jelzálogadóslevelet csakis a mindenkor fennálló követelése biztosításául fogja tekinteni és csak ezen követelés összege erejéig fogja érvényesíteni. Amidőn pedig a hitelező saját követelését továbbadja (visszleszámitolja), fedezetül ugyancsak ezen (a jelzálogot telekkönyvön kívül átruházó) jelzálogadóslevelet adja át saját hitelezőjének biztosítékul. Vagyis az ú. n. fedezeti váltókhöz hasonló fedezeti jelzálogjogot alakítottak mindazon könnyebbségekkel, de egyúttal mindazon veszélyekkel, amelyekkel a fedezeti váltóknak a használata, illetőleg igénybevétele jár.

Ezen kerülő utak, illetőleg megkerülések feleslegessé válnak, ha az átruházási záradékkal ellátott biztosítéki okirat átadása magát a jelzálogjogot is olymódon ruhazza át, mintha az telekkönyvileg fogantatott volna. Az átruházás telekkönyvi kitüntetésének megkövetelése tehát éppoly felesleges, mint ezen intézmény elfajulását előidézni alkalmas sallangnak bizonyulna.

Attól is tartanak, hogy a keretjelzálogjognak telekkönyvön kívüli átruházhatósága rosszabbítaná a jelzálogadós helyzetét annak folytán, hogy adott esetben nem ismerné a jelzáloghitelező ki- és hollétét. Ezen aggodalmat is eloszlatja azonban a javaslat, amennyiben — éppúgy mint a jelzálogadóslevélnél — 78. §-ában kimondja, hogy «a keretbiztosítéki jelzálogjog átruházása esetében a telekkönyvi bejegyzésben megnevezett hitelező a jelzálog tekintetében a biztosítéki okirat mindenkor birtokosának törvényről fogva képviselője», — 79. §-ában pedig akként rendelkezik, hogy «a mindenkor hitelező képviselőre hivatott személy (66. 67. és 78. §.) minden későbbi hitelezőt jogosító és kötelező hatállyal a biztosítéki jelzálogjog tekintetében rendelkezéseket tehet, olyan rendelkezéseket pedig, amelyeket a jelzálogtulajdonos a hitelezőtől követelhet, köteles is tenni, ugyszintén a hitelező helyett a jelzálogjog érvényesítésében is eljárhat». — Önként értendő, hogy viszont a biztosítéki okiratnak — szabályszerű átruházási nyilatkozatokkal igazolt — mindenkor birtokosa, ha a bejegyzett hitelezőjogelőd képviselői jogosultságát nem találja helyénvalónak, jogosítva lesz hitelezői minőségét bejegyeztetni (70. §. utolsó bekezdés); másfelől az általa kiállított törlési engedély az ilyen biztosítási okirat bemutatása mellett az átruházás bejegyzése nélkül is a keretjelzálogjog törléséhez elegendő lesz. (76. §. utolsó bekezdés).

Természetes különben, hogy azon körülmény, hogy az átruházásnak a záradékolt biztosítási okirat átadásával való eszközlése költségmegtakarítással is járna és egyúttal haladéktalanul is történnék — bár nem főindoka az ilymódoni átruházásnak — kétségtelenül emelné ezen intézmény értékét és gyakorlati hasznát. Amint tehát egyáltalán a keretjelzálogjognak a javaslatban történt szabályozásával egyet kell érteni, különös elismeréssel kell fogadnunk, hogy az igazságügyi kormány ilyen gyakorlati módon óhajtja a forgalom szükségletének eleget tenni és — mint az indokolás mondja — a hitelélet fejlődését előmozdítani.

Dr. Sichermann Bernát.

A biztosítási díj késedelmes fizetésével kapcsolatos egyes kérdések.*

(A törvényjavaslat ismertetése és bírálata.)

A drezdai javaslatból átvette a mi KT.-ünk azt az intézkedést, hogy a visszatérő időszakokban fizetendő díj nemfizetése az ügyletet megszünteti, a kárbiztosításnál azonnal, az életbiztosításnál, ha az esedékesség után 30 nap sem fizetetik.

Ismer tehát a magyar jog egy kétoldalú szerződést, amelyet az egyik fél betartani nem köteles, melynek be- vagy be nem tartása teljesen az ő kénye-kedvétől függ.

Ez a jogállapot sérti a biztosítók érdekeit, akik a biztosítási

állományukkal nem számolhattak, ami a díjakat drágította és lelketlen ügynökök üzelmének tág kaput nyitott.

A biztosító társulatok egyesülete, a Biosz, hosszú idő óta kopogtat a törvényhozás kapuján, hogy ezt az állapotot meg kell szüntetni és meggyőző érveinek és főképp az arra utalásnak, hogy ez magyar unikum, mert nincsen ország és törvény, amely a biztosítottnak ezt a privilégiumot megadná, folyománya ez a törvényjavaslat, amely a fenti törvényszakaszok hatályon kívül helyezését és a kérdésnek a modern törvényekhez simuló szabályozását célozza.

A törvényjavaslatot előterjesztő igazságügyi kormány előtt a következő kérdéseknek kellett lebegniök:

Mondja-e kiegy két szaka-zban a hatályon kívül helyezést, vagy vonjon szabályozása körébe idevágó más kérdéseket is?

A biztosítási szerződés időtartama kötelezőnek kimondása esetében legyen-e különbség kár- és életbiztosítások közt?

Ha kötelező is a szerződés tartama: a szokásos teljes 10 évig fenn kell-e a biztosítottnak tartania? és mely esetekben szüntetheti meg a biztosító? Nevezetesen: díj nemfizetés esetében jogosult legyen-e automatic meg szűnőnek tekinteni, mint a mi törvényünk teszi, vagy csak kellő intésnek sikertelensége esetében tehesse ezt, mint a modern törvények előírják (Mahngeschäft)?

Ennek alkérdése; amíg a fizetés meg nem történt, viseli-e a biztosító a kockázatot? és viseli-e abban az esetben, ha perli a díjat, de az még be nem folyt?

Minő álláspontot foglaljon el a díjnak úgynevezett oszthatatlansága kérdésében?

Nem kell-e egyidejűleg a biztosítási ügynökök kérdését szabályozni?

Minő hatása van a hozandó törvénynek a már folyamatban lévő biztosítási ügyletekre, birjon-e rájuk visszaható erővel?

Ezekre az alapvető kérdésekre kell a törvényjavaslatnak választ adnia, a tervezett 13 szakaszban, amelyek közül három csak formai intézkedést tartalmaz. Kezdjük a címmel: «Törvényjavaslat a biztosítási díj késedelmes fizetésével kapcsolatos egyes kérdésekről». Ez a cím nem fedi a tartalmat, mert a 2., 3. §-ok megállapítják a díjak esedékességét, meghatározza a biztosítási időszak s a mellékszolgáltatások fogalmát, az egyszeri díj jelentőségét. Ezek alapvető kérdések, megelőzik a késedelem lehetőségét, nem mondható tehát oly praecizitással, aminőt törvénynek a szövegezése megkövetel, hogy kapcsolatosak a késedelmes fizetéssel.

A törvényjavaslat 2 szakaszából álló általános része tehát nem a biztosítási szerződésnek díj nemfizetés folytáni megszüntét tartalmazza, hanem más kérdéseket von szabályozása körébe.

A 2. §. kimondja, hogy az első díj a szerződés megkötésével, a következő díjak az illető időszak első napján válnak esedékessé.

A díj oszthatatlan, azaz egy évre van megállapítva, de a felek ettől eltérhetnek. Részletfizetés kikötése nem jelenti ily rövidebb időszak megállapítását. Ez a szabályozás szükségessé vált az ellenkezőt kimondó kúriai teljes-ülési döntvény folytán.

A 3. bekezdés szerint a díjjal egy tekintet alá esnek a mellékszolgáltatások (illeték, tűzoltói díj, kezelési költségpótlék.)

A 3. §. az első díj csak kötvény kiszolgáltatása ellenében fizetendő, kivéve ha a szerződés természete szerint kötvény kiállítását ki van zárva.

A felek nem zárhatnak ki, csak a szerződés természete?

A német és osztrák törvények általánosítanak: «Es sei denn, dass die Ausstellung eines Versicherungsscheins ausgeschlossen ist, — ami helyesebb.

A 4—8. §-ok a kárbiztosítás tekintetében tartalmaznak rendelkezéseket.

A 4., 5. §-ok a külföldi törvények mintájára különbséget tesznek a közt, hogy a díj a biztosítás hatályának beálltakor vagy még ezelőtt fizetendő-e vagy pedig csak a hatály beállta után.

A 4. §. szerint az előbbi esetben, ha a kötelezett az esedékességtől 30 nap alatt a díjat meg nem fizeti, úgy minden külön felhívás nélkül a biztosítónak joga van elállni vagy a szerződés teljesítését követelni.

Hogy a biztosított ne maradjon túlsoká kétségben az iránt, hogy a biztosító melyik jogot választja, kimondja a javaslat, hogy ha a biztosító díj követelését a 30 napi határidő eltelté után további 60 nap alatt bírói úton nem érvényesíti, úgy a szerződéstől elállottnak kell tekinteni.

Vajjon a biztosító ezen 30 és a további 60 nap alatt viseli-e a kockázatot, amielőtt a biztosított fizet, azt a javaslat nem szabályozza. De megmondja a harmadik bekezdésben, hogyha a biztosító perli a díjat és a biztosítási eset bekövetkezik, úgy viseli

* A Magyar Jogászegylet november 27-i ülésén tartott előadás.

a kockázatot abban az esetben is, ha a díj kifizetve nem volt, kivéve ha a káreset bekövetkezése előtt elállott.

Itt tehát nyitva marad az a kérdés, hogy az esedékességtől számított 90 napon belül díjfizetés nélkül viseli-e a biztosító kockázatot. A német törvény 38., az osztrák törvény 28. §-ai értelmében a biztosító kockázat viselése csak az első díj megfizetésével kezdődik.

Az 5. §. azt az esetet szabályozza, amelyben a díjat a biztosítás hatályának beállta után kell fizetni, amely eset alá a 2. stb. díjak feltétlenül tartoznak. Ha a kötelezett nem fizet, a biztosítás nem szűnik meg az eddigi módon, hanem a biztosító köteles őt a mulasztás következményeire figyelmeztetéssel írásban felhívni, hogy a díjat 30 napnál rövidebbre nem szabható határidő alatt fizesse meg. Ez a felhívás pótolható az esedékesség napját megelőző 30 napnál nem korábban történt hasonló előre történt figyelmeztetéssel, mely a fizetésre az esedékességtől legalább 30 napi határidőt engedett.

Ha az utólagos teljesítésre engedett határidő eredménytelenül telt el, ettől kezdve a biztosítás hatálya szünetel és a biztosítónak választási joga van teljesítést követelni vagy díjköveteléséről lemondva a szerződést megszüntetni, illetőleg rögtöni hatállyal felmondani és esetleges kárát érvényesíteni.

Ha a biztosító díjkövetelését az utólagos teljesítési határidő eltelte után további 60 nap alatt nem perli, úgy a szerződést rögtöni hatállyal felmondottnak kell tekinteni. Ha pedig perli, úgy viseli a kockázatot, úgy mint az előző §-ban.

Itt tehát a biztosító az utólagos teljesítésre engedett határidőben ellenszolgáltatás nélkül viseli a kockázatot, ha utóbb az elállást választja.

A 6. §. helyesen szabályozza a címet, amelyre a felhívás és egyéb nyilatkozatok intézendők.

A 7. §. a késedelem jóvátételét szabályozza olyként, hogy az mindaddig eszközölhető, amíg a biztosító elállását, illetve a rögtöni hatályú felmondását ki nem jelentette. Az utólagos fizetés vagy behajtás esetében a biztosítás hatályba lép, ha még hatályban nem volt és újra feléled, ha szünetelt.

A 8-ik, a legtöbbet vitatott §. a biztosítottnak megadja a jogot, hogy hat év eltelte után a biztosítást *felmondhatja*. Ez *lex cogens* annyiban, hogy e jogról a lemondás érvénytelen, azonban a szerződésben a hat évi idő megrövidíthető.

Felmondás esetében a biztosítás hatálya abban az időpontban szűnik meg, amelyben a legközelebbi díjrészlet esedékes, ha a felmondás ezt az időpontot legalább 30 nappal megelőzte.

Az indokok szerint a biztosítottnak ez a jog azért adatik meg, mert a felbontás a viszonyok változása következtében érdeke lehet. A biztosító társulatok a felbontás jogát megadandónak egyáltalában nem tartják és arra utalnak, hogy azt a külföldi törvények sem adják meg, valamint hogy az elkerülni óhajtott ügynöki hajszáknak ez az intézkedés tág tért nyit.

A gazdaközönség pedig túl hosszúnak panaszolja ezt a határidőt.

Véleményem szerint a negyedik év végére kellene a felmondás jogát megadni. Ily hosszú idő alatt mindkét érdekeltnek viszonyai oly nagy változásoknak lehetnek kitéve, hogy a további lekötöttség túlszigorúvá válhat.

Az *életbiztosítás* tekintetében a 9. és 10. §-ok külön rendelkeznek olyképp, hogy bírói úton érvényesíteni csak az első biztosítási időszakra járó díjat és azt a díjat lehet, amelynek fizetésére a szerződő fél az esedékesség után külön kötelezettséget vállalt. Ezek tekintetében a 4., 5. §. első bekezdése, 6., 7. §-ok rendelkezései megfelelően irányadók.

Arra az esetre, ha a szerződő fél a biztosítást felmondás nélkül szünteti meg, a biztosító szerződési bírságot köthet ki, mely az egy negyed évre járó díj összegét meg nem haladhatja.

Az eltérést az indokok a következőképp okolják meg:

A javaslat nem kívánt azoktól a biztosított felek gyorsan változó életviszonyaiból adódó szubjektív szempontoktól eltekinteni, amelyek a mellett szólnak, hogy az életbiztosítási szerződések kötése túlságosan ne nehezítették meg több éves időtartam rendszerezésével.

A 9. §. szerint az életbiztosítási szerződést a szerződő fél bármikor felmondhatja (*lex cogens*). A felmondásnak legalább 30 nappal a díj esedékessége előtt kell történnie és abban az időpontban szünteti meg a biztosítást, amikor a legközelebbi díj fizetendő volt.

Ha a biztosított a második stb. díjat a biztosító által kitűzött utólagos határidőben meg nem fizeti, a szerződést felmondottnak kell tekinteni.

Itt is tehát kockázatot visel a biztosító legalább 30 napig ellenérték nélkül, de ennek ellenében kikötheti a fent említett bírságot.

Mint hogy maga a Biosz se kívánta ezt másként és három díj fizetése után a biztosított amúgy is beszüntetheti a további fizetést és a biztosító tőkésítés vagy visszaváltás útján a biztosítottat illető díjtartalékot visszaadja: a törvényjavaslatnak ezen szabályozását helyeselni lehet.

A 11. §. hatályvesztettnek mondja a 485. §. negyedik, 505. §. harmadik pontjait.

A 12. §. utasítja a kormányt, hogy a *biztosítási ügynökök* jogállásának szabályozásáról minél előbb törvényjavaslatot terjesszen elő, de egyúttal felhatalmazza, hogy a törvényhozás rendelkezéséig a kérdést rendelettel szabályozza, különösen a tekintetben, hogy az ügynök közreműködése mennyiben érinti a feleknek a biztosítási szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit, amely rendeletet a törvényhozásnak utólag be kell jelenteni.

Kétségtelen, hogy a biztosítási ügynöki kérdés szabályozása sürgős és fontos. A tervezet a törvényhozási szabályozást írta elő és a csak utólag a javaslatba belejutott rendeleti szabályozásért lelkesedni nem igen lehet, félő lévén, hogy a törvényhozási szabályozást késleltetni fogja és a kérdésnek nagy fontossága és nagy nehézsége az alapos törvényhozási szabályozást követeli meg.

A 13. §. kimondja, hogy a törvény hatálya kiterjed a már fennálló biztosítási szerződésekre is, vagyis a törvény *visszahat*. Ez azt jelenti, hogy a biztosított eddigelé könnyen lekötötte magát 10 évre, mert hiszen tudta, hogy minden évben felszabadíthatja magát. Most pedig hirtelen rákényszerítik a 10, illetve hat évi lekötöttséget, ami az ő szerződési célzatával homlokegyenest ellentétben áll. A visszaható erőben megnyilvánuló erőszakért nehéz jogásznak lelkesednie. Én igazságosnak tartanám az ellenkezőnek, vagyis annak a kimondását, hogy a törvény hatálya a fennálló biztosításokra ki nem terjed.

A javaslat visszaható jogon enyhítve megadja a biztosítottnak a jogot, hogy a törvény életbelépte napjától 30 nap alatt felmondhatja a szerződést, mely esetben a biztosítás hatálya a folyó biztosítási időszak elteltével megszűnik. Ezt az orvoslást azért nem látom elegendőnek, mert a nagy intelligenciával nem rendelkező gazdaközönségünk ezzel a joggal kellően élni nem fog tudni.

A javaslat szerint ezt a jogot személyesen vagy közjegyző útján kell gyakorolni, ahol pedig közjegyző nincs, a községi előjáróság útján, amely célból a felmondó fél a hatóságokhoz csak személyesen fordulhat.

Belejutott a javaslatba még az az intézkedés is utólag, hogy érvénytelen a felmondónak az 1926 január 1-től azzal a feltétellel kötött biztosítási szerződése, hogy a régi biztosítása a felmondással hatályát veszíti — feltéve, hogy a biztosító ezen szerződés alapján még kockázatot nem viselt. Ezt az intézkedést a biztosítóknak attól való nagy félelme sugallta, hogy az ügynöksereg reádől a meglevő biztosításokra és e miatt az új törvénytől elvárható hasznos eredmény csak jóval későbbben fogná hatását éreztetni. Azonban ezzel kapunk a levegőben lógó olyan új ügyleteket, amelyek feleknek és bíróságoknak nem kevés bajt és munkát fognak okozni.

Ilyképp végigmenve a törvényjavaslat intézkedésein, megállapíthatjuk bírálatom ellenére is, hogy az komoly munkát, mely törvénné vált esetében alkalmas lesz a magyar biztosítási jog rég érzett hiányainak orvoslására.

Dr. Gold Simon.

Megnyitó mérleg megsemmisítése túlalacsony értékelés miatt az alaptőke $\frac{1}{10}$ részét sem képviselő kisebbség keresetére.

A budapesti kir. törvényszék, részvényes megtámadó keresete következtében, aki csak hat részvény birtokát igazolta (ezek alperes szerint az alaptőke 6.189,000-ed része), megsemmisítette ipari részvénytársaságnak azon közgyűlési határozatait, amelyekkel a közgyűlés az igazgatóság indokoló jelentésének a gépek és műhelyfelszerelések tételeinek leírására vonatkozó részét jóváhagyóan tudomásul vette és a társaság megnyitó és 1925. évi mér-

legét a gépek és műhelyfelszerelési tárgyak 1 pengőre való értékelése mellett állapította meg.

Az ítélet szerint ezek a határozatok a mérlegvalódisági rendelet 1., s a Kt. 26., 28. és 199. §§-ba ütköznek. A törvényszék azért, mert az 1 pengőre való értékelés nem értékelés, hanem leírás, nem fogadta el a társaságnak azt az álláspontját, hogy a rendelet 19. §. 2. bekezdése volna alkalmazandó, amely szerint azon a címen, hogy a megnyitó mérleget megállapító közgyűlés a rendes kereskedő gondosságával össze nem egyeztethető módon túlalacsonyra értékelte a társaság tiszta vagyonát, a közgyűlési határozatot csakis az alaptőke $\frac{1}{10}$ részét képviselő kisebbség támadhatja meg. Az ítélet szerint ez a rendelkezés azért sem alkalmazható, mert az értékcsökkenési tartalék beállításának jogánál fogva (rendelet 2. §-a 2. bek.) az egyes vagyontárgyak értékelése nem szükségképpen befolyásolja a tiszta vagyon nagyságát, mert, ha a társaság például a gépek és műhelyfelszerelések értékét 10.000.000 millió pengőben állapítja meg, de egyúttal ugyanakkora értékű értékcsökkenési tartalékalapot állít be, a rendelet szempontjából tiszta vagyona értékében fillér változtatást sem tett, már pedig a rendelkezés kizáróan a *tiszta vagyon értékelésére* vonatkozik. A társaságnak egyébként nemcsak joga, de kötelessége is volt a leírásokat az értékcsökkenési tartalékalap javára eszközölni.

Az ítélet megokolásának további gondolatmenete szerint a társaság a gépek és műhelyfelszerelési tárgyak értékelésének megfelelő értékcsökkenési tartalékalap beállítása esetén nem változtatja meg a kimutatott tiszta vagyont, viszont a tiszta vagyon bármilyen növekedése nem volna befolyással a jelen esetben az alaptőke és a részvények névértékének megállapítására, minthogy a társaság (amely részvénytőke címén 9.450.000 pengőt, tőketartalék címén 15.553.886-28 pengőt állított be megnyitó mérlegébe) nem vitt végbe részvényösszevonást és így tiszta vagyonának bármekkora hányadát jogosult tőketartalékba helyezni. Még kevésbé áll okozati összefüggésben a túlalacsony értékelés a közgyűlésnek az 1925. évi nyereséget megállapító és hova fordítására vonatkozó határozatával, mert a gépek és műhelyfelszerelések értéke még akkor sem kerülhet oszlatékként felosztásra, ha értékcsökkenési tartalékot nem is állít be a társaság: azok valódi értéke ily esetben is csak a tiszta vagyont növelheti, ez pedig a rendelet 3. §-a értelmében oszlatékre nem fordítható, hanem csak alaptőke- és tőketartalékra, a tőketartalék pedig a rendelet 5. §-a szerint szintén nem. Ígyképpen a fentemlített határozatok megsemmisítése a társaságra csak azt a kötelezettséget rója, hogy megnyitó és 1925. évi mérlegét a többször említett tétel újból való értékelése mellett újból állapítsa meg.

Szabadjon ezektől eltérő nézetemet dogmatikai szempontból kifejtennem. Teszem ezt azért, mert ezekben a kérdésekben hozott ítéleteket még nem közöltek s a jogi irodalom és a gyakorlat csak hasznát láthatja, ha ezen, az új értékeléstől is függetlenül fontos kérdésekben a dogmatika állást foglal.

Mindjárt előre bocsátom, hogy az ítélet rendelkező része ellen észrevételt nem lehetne tenni abban az esetben, ha a vonatkozó közgyűlési határozatokat az alaptőke $\frac{1}{10}$ részét képviselő kisebbség támadta volna meg. Az ítélet fentebb közölt megokolásában azonban olyan tételek is vannak, amelyek annak rendelkező részétől függetlenül is megvitatandók.

Az ítélet rendelkező része ugyanis azért helyes, mert a Kt. helyes magyarázata szerint is, tehát nemcsak az új értékeléssel és átértékeléssel kapcsolatban, sikerrel támadhatná meg az egy pengőre való értékelés mellett hozott mérleghatározatot a részvényes.

A Kt. 199. §-ában foglalt szabályok u. i. a cselekvő vagyon tételeinek értékelésére nézve egyszersmind ennek minimális határait állapítják meg. Míg azonban a cselekvő vagyon tételei értékelésének maximális határait *kényszerítően* állapítják meg, a vagyon alacsonyabb értékelését nem tiltják, közérdekből.

A német jogi irodalom és bírói gyakorlat, idevonatkozó tételeiket már régen igen szabatosan megállapították. Rámutatunk Staub tanítására, aki a német kereskedelmi törvény 261., 262. és 271. §§-hoz kifejti, hogy «Die Bilanzvorschriften betreffend die Activa sind aber auch Minimalvorschriften», mert a törvény azt akarja, hogy a részvénytársaságok az általa provideált értékeket vegyék fel minimálisan a mérlegbe, azonban e tekintetben nem fűződik közérdek rendelkezései megtartásához, ellenkezően, a hitelezőknek

csak hasznukra válik, ha vagyontárgyakat értéken alul állít be a r. t. a mérlegbe. Ha tehát az alapszabályok csekélyebb értékelésekre vonatkozó rendelkezést tartalmaznak, ezek a rendelkezések érvényesek. Ha azonban az alapszabályokban nincsen ilyen rendelkezés, s a közgyűlés kisebb értékben állítja be a vagyontárgyakat a mérlegbe, ennek megállapítása kapcsán, mint ahogyan azok a törvény vagy az alapszabályok szerint értékelendők, a határozat törvénytelen és megtámadható. Ha a megtámadás elmarad, a határozat érvényessé válik. Staub hozzáteszi: «Und die Nichtanfechtung zu geringer Wertansätze ist im Aktienverkehr üblich.» «Solche Minderbewertungen bilden im Gegenteil geradezu den Stolz der Actiengesellschaften und nichts heben die Vorstände in den Geschäftsberichten lieber hervor, als dass ihre gesamten Utensilien, Maschinen etc., mit einer Mark zu Buche stehen.» Mindazonáltal a törvénynél fogva a megtámadó jog a részvényt megilleti. Ennélfogva sikerrel kell, hogy járjon a megtámadás, ha kimutatja, hogy a közgyűlés önkényes vagy dolozus eljárása következtében, osztalékjogában károsítva van. Ebből viszont folyik, hogy mindaddig, amíg a közgyűlés racionális mérlegelések mértékét alkalmazza a vagyontételek értékelésénél, határozata a törvényt nem sérti. Ha a közgyűlés nem ezt a mértéket alkalmazza, a társaság a határozat megtámadásával szemben nem védekezik azzal, hogy az értékelés ugyan nyilvánvalóan alacsony, ez azonban a vállalat megerősítése céljából történt, mint-hogy a vállalat megerősítését minden leírás szolgálja, s így általában nem volna meg nem engedett leírás. Hogy azonban ez nem így van, kitűnik a német Kt. 271. §-a azon rendelkezéséből, amely szerint a közgyűlési határozatot azon a címen, hogy azzal leírások vagy tartalékolások a törvény vagy alapszabályok szerint megengedett mértéken túl határozattal el, csak az alaptőke huszadrészét képviselő kisebbség támadhatja meg. Az ítélet alapján szolgált esetben az igazgatóság indokoló jelentésének vonatkozó része így szólt: «A műhelytechnikának mai rendkívüli gyors fejlődésére tekintettel, a rendes kereskedő gondosságával jártunk el, midőn az ezen vagyonrészekre (értve az ingatlanok is) együttesen vonatkozó értékcsökkenési összegből elsősorban a gépek és műhelyfelszerelések tételét írtuk le és csupán a fennmaradó összeggel csökkentettük az ingatlanok tételét.» Ez természetesen messze alul marad a fentebb említett racionális mérlegelések mértékén.

Minthogy tehát a rendelet 2. §-ában kifejezett értékelési szabályok nem kívántak az addig érvényben volt jogszabályokon változtatni, hanem az azoknak csak megismétlése, a közgyűlési határozat megsemmisítése a Kt. alapján is adott esetben megállhatna, ha a támadó jogot az alaptőke $\frac{1}{10}$ részét képviselő kisebbség gyakorolta volna.

Az ítéletnek ezen korlátozás nem alkalmazására vonatkozó megokolását azért nem tartom helyesnek, mert leírás vagy túlalacsony értékelés a közgyűlési határozat megtámadhatása szempontjából nem különbség, s mert az említett korlátozó rendelkezés szövege a társaság tiszta vagyonának túlalacsony értékelését említi ugyan, de ez magában foglalja a vagyontárgyak túlalacsony értékelését is. Elvben u. i. a dolog természete szerint túlalacsony értékelés mellett a tiszta vagyon értéke kisebb. Az értékcsökkenési tartalékalap beállítása ezen nem változtat, mert az erre vonatkozó rendelkezés szerint a cselekvő vagyon értékelése *értékcsökkenési tartalékalap beállítása mellett is* foganatosítható, de e nélkül is. Utóbbi esetben az illető vagyontárgyakat a mérleg-felállítás fordulónapján fennálló értékben lehet — s az előző kifejtés szerint kell — számításba venni; ha azonban a cselekvő vagyon értékelését a társaság értékcsökkenési tartalékalap beállítása mellett foganatosítja az illető, nem továbbadásra, hanem állandóan az üzem céljára rendelt vagyontárgy, beszerzési áron veendő számításba és az időközi elhasználódás, leírás vagy (felújítási) értékcsökkenési tartalékalap beállítása által jut kifejezésre. Az eredmény mind a két eljárás mellett természetesen ugyanaz.

Az ítélet ezzel szemben, úgy látszik, azon az állásponton van, hogy ha a részvénytársaság vagyontárgyat a mérlegfelállítás forduló napján fennálló valódi értékben állítja be, úgy a rendelet 2. §. 2. bekezdése alapján akár ugyanakkora értékcsökkenési tartalékalapot állíthat be, s ebben az esetben túlalacsony értékelés miatt a mérleghatározatot még az a részvényes sem támadhatná meg, aki az alaptőke $\frac{1}{10}$ részét képviseli. Ez, amint

láttuk, az «értékcsökkenési tartalékalap beállítása mellett is fogantatosítható» eltérő értelmezésén alapszik.

Az elhasználatnak megfelelő összeget kell levonásba helyezni vagy újítási tartalékalapot beállítani. Mind a két út, a számítás tekintve, ugyanahhoz a célhoz vezet. Az utóbbi azonban ajánlatosabb, mert láthatóvá teszi mindig a tárgy beszerzési vagy előállítási árát, ami a mérleg világosságához hozzájárul. A felújítási tartalékalap nem valódi tartalékalap, hanem az, úgynevezett nemvalódi tartalék-számla, minthogy csupán korrektív tételül szolgál a megengedettnél magasabb értékben beállított aktivumhoz.

Az ítélet azon tételéhez, hogy az elől említett túlalacsony értékelés nem áll összefüggésben az 1925. évi nyereséget megállapító és a nyereség hováfordítására vonatkozó határozattal, azért nem járulhatni hozzá, mert az 1925. évi zárómérleg eredménye, nyeresége annyival nagyobb, amennyivel emelkedik helyes értékelés következtében az említett vagyontétel értéke. (Hogy a közgyűlés ennek elkerülése végett adott esetben mit tehetne, elvben nem változtat az imént mondottak helyességén.) Az, hogy a megnyitó mérleg alapján nem lehet osztalékot követelni vagy fizetni, sem változtat ezen, valamint az sem, hogy a megnyitó mérlegből változatlanul került át az elbírálás tárgyául szolgált esetben az egy pengővel számításba vett tétel az 1925. évi zárómérlegbe, mert a megtámadás mind a kettőre vonatkozik.

Mindezekből folyik, hogy a túlalacsony értékelés által érintett közgyűlési határozatok megemmisítése az ítéletben felhozott okoktól eltérő, általam fentebb kifejtett okokból, helyes, de ebből a szempontból az a megkívántatóság hiányzott, hogy a felperes nem igazolta az alaptőke $\frac{1}{10}$ része birtokát.

Dr. Sebestyén Samu.

A pengőszámításnak 1927 január hó 1-én történő életbelépésével kapcsolatban azoknak az előfizetőinknek, kiknek előfizetése e számmal lejárt — az eddigi szokástól eltérően — ezúttal nem küldünk postatakarékpénztári befizetési lapot; ezt január 1-i számunknál pótoljuk, amikor már pengőértékű befizetési lapokat mellékelünk.

A kiadóhivatal.

Fizetőképzetlenségi büntetőjogunk reformja.*

I. A Btk. javaslatának eredeti szövege az inszolvenciális büntetőjog anyagát kimerítettnek vélte a büntetendő vagyonbukásra vonatkozó azokkal a §-okkal, amelyek utóbb, a képviselőház igazságügyi bizottságának stiláris módosításaival, mint 414—417. §-ok mentek át a törvénybe. Ez a szabályozás — a *Code de commerce* és a német birodalmi Btk. rendelkezéseinek alapulvételével — csalárd és vétkes bukás között különböztet. A csalárd bukásnak jellemző ismérve: az adósnak a hitelezők megkárosítására irányuló célzata; a szándéknak az e cél határozottságában kifejezésre jutó iránya a vétkes bukásnál hiányzik. A tényálladék az objektívizáló felsorolás módszerével nyert kiépítést. A jogtárgy: a hitelezőknek joga követelésük kielégítésére az adós vagyonából. Ezt a jogot a törvény már a veszélyeztetéssel szemben is védi, amely beáll a törvényben taxative elősorolt elkövetési cselekedetek (ú. n. bankrut-cselekmények) valamelyikének véghezvitelével. A károsodás nem tényálladási elem. És amit ezen összefoglaló jellemzés élére kellett volna helyezni, de amiben éppen lényegesen eltér a szabályozás a francia és német előképektől: a csalárd, valamint a vétkes bukás elkövetője csak az lehet, aki ellen a csőd megnyitását jogerősen elrendelték. Ez a regulativum lett volna a kodifikátor elgondolása szerint az egyetlen szűrő, amely megkülönbözteti és elválasztja a hitelezők iránt tartozó köteleességeiket tudatosan megszegő, valamint az ily köteleességeikről megfélemedező, adósokat amaz adósoktól, akiknek mint *Széchenyi* eszménykép állítja róluk: «benső virtusuk adósságaik mentől pontosabb törlesztése és akik széplelkűségükben még szorongatott helyzetben is képesek arra, hogy önindulatosságuk és gyarlóságuk ellen maguk tesznek maguknak grániterezű korlátot.» Mert egyéb speciális rendelkezést

a hitelező pozíciójának oltalmára a Btk. javaslata nem tartalmazott.

Ami e szabályozásban olyannyira szembeötlő csonkaság, hogy nevezetesen a csalárd valamint a vétkes bukás kriminalizálása nem terjed ki oly személyekre, akik ellen csőd nem nyitottatott ugyan, holott fizetőképzetlenségbe jutottak, illetőleg fizetéseiket megszüntették és akár ezt az időpontot megelőzőleg, akár utóbb és pedig rosszhiszeműen elkövettek a hitelezők vagyoni érdekét veszélyeztető cselekedeteiket, amellet már a törvényjavaslat indokolása sem surrant el szó nélkül. Igenis vannak — mondja az indoklás — akik megszüntetik fizetéseiket és a javaslatban felsorolt cselekményeket *mala fide* azért követik el, hogy hitelezőiket követeléseikből való leengedésre vagy károsító moratóriumokra kényszerítsék, vagy, hogy hitelezőiket egész követelésükre csalárdul megkárosítsák a nélkül, hogy ellenük csőd megnyitása elrendeltetett volna. Bár tagadhatatlan — folytatja az indoklás — hogy itt a javaslatban hézag mutatkozik, mégsem mehetett tovább a büntetőjogi kodifikáció az (akkor hatályos) 1840-iki csődületi törvény által megvont határon, ez a törvény pedig nem rendelkezett volt az oly esetek felől, mikor az adós megszüntette fizetéseit, de ellene csőd nem nyitottatott. E tekintetben a kriminalizálás kiterjesztését a kodifikátor kellő civiljogi alzat és háttér hiányában arra az időre kívánta eltolni, mikor a csődjog új szabályozása a csődönkívüli fizetőképzetlenséget felkarolja.

A képviselőház igazságügyi bizottságában szerencsére nem talált helyeslésre ez az eszmemenet. Többen aggályait fejezték ki arranézve, hogy a hitelezők eminens vagyoni érdekeinek ilyen módon nyilván oltalom nélkül hagyása nem fog-e felbátorítólághatni a csalán gondolkozókra és a visszaélések elharapódzása nem fog-e csorbát ejteni a nemzeti hitelen? Az elhangzott kívánnalmak alapján egy kiegészítő §. készült a csalárd bukásról szóló rendelkezéshez, amit az igazságügyi bizottság, nehogy a Btk. tudományos rendszerének egysége megbolygattassék, a családi fejezetbe illesztett bele és amely a végleges szövegezéskor a 387. §. számot nyerte. Ennek az új §-nak alapgondolata, hogy azt az adóst, aki fizetőképzetlenségbe jutván, a hitelezők megkárosítására irányuló célzattal a kielégítési alapot a hitelezők elől elvonja, vagy egyik hitelezőt a többi rovására kedvezményben részesíti, vagy végül a valódi státus megállapítását megnehezíti vagy elégtelenné teszi, vagyis, aki a mai 414. §-ban körülírt cselekmények valamelyikét követi el, akkor is büntetni kell, ha nem nyitották meg ellene a csődöt. A csődneyítésnek elmaradása ne legyen ok — mondja az igazságügyi bizottság jelentése — hogy a magán- és közhitelt megrendítő ily cselfogások csak azért, mert csupán egy hitelező van vagy pedig vagyona nincs az adósnak, az igazságon orvosolhatatlan sebet üssenek. Feltehető, hogy az igazságügyi bizottság ezen állásfoglalása az akkor előkészített új német csődrendtartás és olasz kereskedelmi kódex javaslatainak hatása alatt alakult ki, amelyek a csődneyítés mellé egyenlő jelentőségű tényező gyanánt állították be a fizetések megszüntetését, mint ami a fizetőképzetlenség szimptomája. De e kiegészítés révén közelebb jutott a magyar törvény a *Code de commerce*-nek úgy napoleoni, mint ma hatályos 1838-iki szövegéhez, amely ugyan csupán a bukott kereskedőt (*commerçant failli*) teszi a bűncselekmény elkövetőjévé, bukott alatt azonban megkülönböztetés nélkül azt érti, aki fizetéseit megszüntette (*cesse ses payments*); de attól, vajjon nyitott-e csőd vagy nem, független a bűncselekmény tényálladéka és a bűnösség. Az adóst, ha elkövette a bankrut-cselekményt, csődneyítés nélkül is lehet üldözni, hiszen a csőd csupán mint az adós vagyonának likvidációja (*une procédure spéciale de liquidation*) tesz számot.

Sajnos, az újonnan beiktatott §. nem kellő terjedelemben tette magáévá előképeinek állásfoglalását és a kellő átgondolás elmulasztásával kísérelte meg betölteni azt az űrt, amely az eredeti javaslat és az élet követelményei között tátongott. Hiba volt első sorban, hogy csak a már fizetőképzetlenné vált adósnak fortélyos üzelmeit helyezte a §. büntetőjogi szankció alá; hiszen számos esetben, sőt egyesek megfigyelése szerint az esetek legtöbbszörében, a fizetőképzetlenség beállása előtt rejti el, harácsolja szét, ruházza át vagyonát a rosszhiszemű adós. Végzetes hiba volt másodszor az a korlátozás, hogy a csődneyítésnek hiányában csak akkor lehet e §. alá vonni a fizetőképzetlenné vált adósnak rosszhiszemű, károsító célzatú cselekményeit, ha a csőd meg nem nyitásának oka: vagy az a körülmény, hogy csupán egy hitelező van; vagy az

* Részlet az *Országos Hitelvédő Egyesület* felkérésére az 1926. évi december 17. napján tartott előadásból.

hogy az adós vagyona nem elég a csődeljárás költségeinek fedezésére. Ha tehát csőd nem kéretett, nem kéretett pedig éppen azért, mert a csalárd adós annyira kijátszotta a hitelezőket, hogy azok nyilvánvalóan reménytelenül fáradoznának és költséznének a csőd megnyitásának szorgalmazása érdekében, akkor az ily messzire látó adósnak sikerült hitelezőin felül egyúttal a törvényt is kijátszania, sőt megcsúfolnia. Hiba volt továbbá, hogy az új §. nem minden tekintetben a csalárd bukással hozatott összefüggésbe, hanem a csalással rokonítottatott, pl. minden benső indok nélkül a csalás mintájára magánindítványra üldözendővé tétetett és a minősítésre, valamint a büntetési tételre nézve is a csalással egyenlősített. Hiba volt az is, hogy az új §: csupán a rosszhiszemű esetekre szorított, azonban nem karolta fel a fizetőképtelenséggel kapcsolatban a vétkes bukás elkövetési cselekményeit, holott ha csalárdság esetében indokolt a formális és materiális bukás közötti különbségnek elejtése, úgy be kell látni, hogy nem hagyható büntetés nélkül pl. a feltűnően könnyelmű üzletvezetés okozta vagyonbukás sem, csak azért, mert a könnyelműség oly fokú volt, hogy elűszott az egész vagyon és ezért nem is volt érdemes megkérni a csődöt. Végül hiba volt, hogy a mai 417. §-ban foglalt garanciális rendelkezés arról, vajjon ki a büntetőjogilag felelős személy kereskedelmi társaságok és egyesületek bukása esetében, nem nyert kiterjesztést a bővített esetekre.

A csődönkívüli kényszeregyességi eljárás kodifikációja alkalmával — 1916-ban — szükség volt rendelkezni a 387. §. kibővítése felől is. Ugyanis a csődönkívüli kényszeregyességi eljárás életbe lépése után most már újabb esete van a csődnitálás elmaradásának, t. i. ha a bíróság a kényszeregyességi eljárást az egyesség jóváhagyásával befejezi. Nyilvánvaló, hogy az adósnak a 414. §-ban körülírt cselekményei ez esetben sem maradhatnak megtorlás nélkül. Majd az 1916: XIV. tc.-ben, amely egyebek közt fizetőkép telenné vált pénzüzeteknek kényszerfelszámolásáról is rendelkezik, a törvényhozás újból szélesbítette a Btk 387. §-ának alkalmazási körét. Az összeomlott pénzüzet ellen ugyanis sem a hitelezőnek, sem az adósnak kérelmére nem nyitható meg a csőd, ha a P. K. a likvidálásra vállalkozik. Mi a helyzet ilyenkor a hitelezők kijátszására irányult üzelmek megtorlása tekintetében? A 414. §. nem nyújt védelmet, hiszen az, mint láttuk, feltételezi a csődnitást. De nem szolgáltat fogantyút a 387. §. sem, hiszen az a maga parciális oltalmát is a csőd meg nem nyitásnak csupán fennebb felsorolt eseteire szorítja. Ezért a 387. §. tényálladékan újból tágítani kellett, aminthogy ily tágítás szüksége nyilván ismét időszerű lesz, mihelyt a csődönkívüli kényszerfelszámolás intézményét az idézett tc.-ben megjelölt határokon túlmenően ki fogjuk építeni.

Maga az a tény, hogy a kereskedési jog kiépítésére irányuló minden megmozdulás kell hogy a büntetőjogi kodifikáció apparátusán is újból lökjön egyet, maga e tény alkalmas arra, hogy aggályt keltsen, vajjon a pönalizáció mai keretei helyesen vannak-e megállapítva és hogy érlelje a legislatív revízió gondolatát.

II. A *Konkursordnung* szerint a csalárd és vétkes bukás büncselekményeinek elkövetői: *«Schuldner, welche ihre Zahlungen eingestellt haben oder über deren Vermögen das Konkursverfahren eröffnet worden ist.»* A *Code de Commerce* szerint: *le commerçant failli.*

Mi a jogi értéke a tettes személye e meghatározásának? Irodalomban és ítélkezési praxisban az a felfogás látszik dominálni, amely az említett kitételekben az elkövető jogi helyzetének jellemzését látja, leszögezendő az azonosságot egyfelől a bankrut-cselekmények tettese, másfelől ama vagyonnak ura között, amely vagyon rendeltetésszerűen a hitelezők kielégítésére kellett hogy szolgáljon, amely vagyonnak e rendeltetésére való felhasználását azonban éppen a bankrut-cselekmény elkövetése zárta ki vagy veszélyeztette; de utalnak a kitételek arra is, hogy legalább részben ama hitelezők pozícióját sodorja veszélybe a bankrut-cselekmény, akiknek követelése a likvidáció folyamán megrövidülnek. Az élet igényeivel helyesen számoló ez a felfogás tehát az adós ténykedéséből a hitelező pozíciója felé kisugárzó veszély vetületét látja a tettes személyének adott meghatározásában.

Ennek a veszélymomentumnak nem kellő értékelése és fogyatékos kifejezésre juttatása a mi fennálló jogunk legnagyobb gyengéje. A német törvényhozás az egyenértékű vagylagos körülményeknek a törvény szövegébe való felvételével megteremtette a kellő alapot a helyes judikatura kialakulására. A francia bírói

gyakorlat a maga ismert rugalmasságával odafejlődött, hogy — amint ezt *Lyon-Caen* és *Garraud* a semmitőszéki judikaturára megállapítják — a bűnügyi bíróság a kiderített tények alapján — a polgári bíróság esetleges állásfoglalásától függetlenül, sőt esetleg ezzel ellentétesen — önállóan dönt abban a kérdésben, vajjon a szóban lévő jogi helyzet bekövetkezett-e vagy sem. Amivel szemben a magyar 414. §. valóban vaskos műszert bocsát a bűnügyi bíró rendelkezésére, amikor a fizetőkép telenségnek csődbíróági jogerős dekretálásához köti a veszély momentumának megállapítását. Hiszen nyilvánvaló, hogy a hitelezőknek kielégítési jogát nem a 414. §-ban említett csődnitálás, az ú. n. generál-executionnak bevezetése veszélyezteti és nem is csak akkor forog veszélyben a hitelezők kielégítési joga, ha a csőd megnyitására irányuló kérelmet a Btk. 387. §-ában, az 1916: IV. tc. 5. §-ában és az 1916: XIV. tc. 7. §-ában említett négy ok valamelyikéből utasították el. Maga a fizetőkép telenség helyzete, amelynek a csődnitálás csupán *esetleges* következménye, a fizetések megszüntetése pedig csupán *egyik* tünete, rejtje magában és egyúttal valószínűsíti a jogsérelem bekövetkezhetőségét. És ezzel a potenciális jogsérelemmel szemben nincs ma minden oldalról megvédve nálunk a hitelező.

A 414. § ba bele kell olvasztani a 387. §-t; a 387. §. körét előbb azonban ki kell terjeszteni a 416. §. területére is; a csődnitálás tényének mai meg nem érdemelt centrális jelentőségét pedig a büntetőjogi jogszabályokban is diminuálni kell arra a fokra, amelyre a csődeljárás jelentősége az újabb kodifikációs események révén amúgy is vissza van immár szorítva.

Dr. Lengyel Aurél.

A gyámhatósági jóváhagyás alakja és joghatálya.

Sokat vitatott és bonyolult probléma ez, melyet az a körülmény is súlyosbít, hogy gyámi törvényünk igen hézagos rendelkezésekkel szabályozza úgy a jóváhagyás tényét, mint annak hatályát. Maga a gyámhatósági jóváhagyás mint jogintézmény idegen jogreceptio eredménye (a porosz Landrecht, szász ptkv. volt a minta), mivel ősi jogunk szerint a gyám maga kötötte önállóan a gyámolt jogügyleteit.

A jóváhagyás jogi természetét vizsgálva, annak két alkatrészét különböztethetjük meg. Az egyik a *közigazgatási rendelkezés*, az állam által gyakorolt gyámhatósági felügyelet egy ténye, amely célszerűségi szempontokat mérlegel, a másik pedig *lényeges alkotórésze a jogügyleti tényálladéknak*. Jogügyletet kötő félként ugyanis a gyám gondnok lép fel, de a tervbevett jogügylet célszerűségének mérlegelése és a jóváhagyás megadása által a gyámhatóság kötelező közreműködése is hozzájárul az ügylet perfekciójához. (Endemann : Lehrbuch des bürgerl. Rechts 2. Band. 741. old.)

Mint hogy gyámi törvényünk 114. §-a csupán annyit mond, hogy a gytv. 113. §-a esetében a gyám vagy gondnok által a gyámhatóság jóváhagyása nélkül kötött jogügylet *érvénytelen*, számos oly kérdés merült fel a jóváhagyással kapcsolatban, amelynek eldöntése a gyakorlatra hárult.

Felmerült így elsősorban az a kérdés, *mily alakban* kell a jóváhagyásnak jelentkezni.

A Kúria ismételt kimondotta, hogy a jogügylet csak úgy hatályos, ha a szerződést a gyámhatóság jóváhagyási *záradékkal* el is látta. (Mjogi Dár, XV. 117. eset és XVI. 37. eset.)

Ezt különben a német elmélet és gyakorlat is így tartja. (Endemann : Id. mű 830. old.)

A Kúria viszont azt is kimondotta, hogy a gyámhatósági jóváhagyás hiányát nem pótolja az a tény, hogy a gyám az ügyletből befolyt értékekkel elszámolt és e számadást a gyámhatóság jóváhagyta. (Mjogi Dár, XIV. 49. eset.)

Hozzáfűzöm ehhez, hogy nézetem szerint a jóváhagyásnak *határozottan kinyilvánított*nak kell lenni *igenlő*, vagy *tagadó* értelemben. Tehát a *záradéknak* vagy úgy kell szólni, hogy a gyámhatóság a jogügyletet *jóváhagyja*, vagy a *határozatban* azt kell kimondani, hogy a gyámhatóság a jóváhagyást *megtagadja*. Nem jóváhagyás ezért még az, ha a záradék a jóváhagyást csak kilátásba helyezi. Szerintem a gyámhatóság a jóváhagyást ugyan feltételekhez is kötheti, de csak akkor, ha azokat a másik szerződő fél és a törvényes képviselő is elfogadja, mivel a gyámhatóság nem ügyfél és így a feltételek megszabásával nem jóváhagyást

eszközöl, hanem csak a jóváhagyás megadására irányuló hajlandóságát jelenti ki.

Megerősíti e nézetemet a gyámi törvény 274. §-ának az a kijelentése, hogy ha az árvaszék a létrejött osztályegységesség bizonyos fenntartások vagy feltételek kikötésével szándékozik jóváhagyni, ezek iránt előbb az önjoguk meghallgatandók s azoknak a fenntartás vagy feltételhez való hozzájárulása a jóváhagyási záradékban kitüntetendő!

Nem helyeslem ezért azt a gyakorlatot, amely a jóváhagyási záradékba különféle korlátozásokat, feltételeket vesz fel, mivel az ily jóváhagyás a szerződő feleket nem köti, attól azok tetszés-szerint elállhatnak.

A jóváhagyást vagy *előzetesen*, vagy utólag lehet megadni. Sajnos, nélkülözünk gyámhatósági törvényünkben egy olyan rendelkezést is, mint amilyent a német ptkv. 1828. §-a tartalmaz, mely szerint, «a gyámhatóság valamely jogügylet jóváhagyását csak a *gyámmal* szemben *nyilvánítja ki*».

A gyámi törvény 274. §-ában foglalt azon rendelkezést, hogy «a gyámhatóság jóváhagyása oly esetekben, midőn valamely jogügylet megkötésénél önjoguk és gyámhatóság alattiak együttesen érdekelvők csak a gyámhatóság alattiak képviselőinek cselekményeire szorítkozhatnak», ilyértelmű utasításnak ugyanis nem tekinthetjük. A német ptkv. hivatkozott rendelkezése, valamint a Gesetz über die Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit-nek 20. §-ában foglalt az a jogszabály, hogy panasz joga csak azt illeti meg, akinek az intézkedés *jogát* befolyásolja, a német jogéletben sok illetéktelen és felesleges jogorvoslat előtt zárja le a zsilipeket, amely jogorvoslatok előterjesztésének nálunk nincs kellő szabályozója. Vita tárgyat képezte az is, mikor *dől be* a gyámhatósági *jóváhagyás hatálya*?

Erre nézve is a Kúria kimondotta, hogy e hatály csak akkor áll be, amikor az ellen már további jogorvoslatnak a törvény szerint helye nincsen. (Magánjog Tára VI. 87. eset.)

Különös gondot kell azért fordítani arra, hogy azok az ügyletek, osztályegységességek, amelyeknél jogorvoslat közbetétele akár a felek, akár az ügyész vagy az elnök részéről várható, záradékkal jogerőre emelkedés előtt el ne láttassanak, illetve záradékolva ki ne adassanak. Ez irányban ugyanis osztom Sipőcz Lászlónak német jogászok által is megerősített azon véleményét, hogy valamely gyámhatóságilag jóváhagyott ügylet, amely által harmadik személy már jogokat szerzett, sem az első, sem a felsőbbfokú gyámhatóságok által nem hatálytalanítható, hanem ily esetben a kiskorú érdekeinek sérelme csak a törvényes képviselő, illetve a gyámhatóság mulasztó tagja elleni keresettel orvosolható.¹

De állástfoglalt a Kúria az ily jóváhagyott jogügylet joghatásának a jogügylet megkötése időpontjára való visszahatását, illetőleg is (retroactio). Nevezetesen kimondotta, hogy az egyrészről nagykorú, másrészről pedig kiskorú nevében annak törvényes képviselője között kötött jogügylet a gyámhatósági jóváhagyás elnyerése előtt csak a kiskorú felet nem köti, ellenben a nagykorú szerződő fél attól a gyámhatósági jóváhagyás eldőlteig el nem állhat és a megkötött ügylet a gyámhatósági jóváhagyás megadásakor a nagykorú szerződő félnek nyilatkozata nélkül érvényessé válik. A nagykorú szerződő félre nézve a szerződés már megkötésének időpontjától kezdve kötelező. (Magánjog Tára, VII. 1. eset.)

A Kúriának ezt a nézetét a fővárosi árvaszék is mindig vallotta, jóllehet részemről méltánytalannak tartom egyrészt azt, hogy a kiskorúval szerződő fél a jogügyletnek nem egyszer hosszú időn át elhúzódó jóváhagyásáig kötve maradjon, amely megkötést ily alakban sem a német, ptkv. 1829. §-a, sem polgári törvénykönyvünk javaslata nem ismeri (biz. szöveg 277—278. §), másrészt azt sem tartom kétségtelennek, hogy akár élő joggyakorlatunk, akár polgári törvénykönyvünk javaslata elismerné azt a jogszabályt, hogy a kiskorú a gyámhatósági jóváhagyás folytán a szerződés megkötésére visszahatóan szerzi meg az ingatlan tulajdonát. jóllehet, a vevő ahhoz hozzá nem járult.

Végül rámutatok még a Kúria azon állandó gyakorlatára is, mely szerint a kiskorú nevében kötött jogügyleteknél a bíróság hivatalból köteles a *törvényes képviselő* hiányát észlelni és ily

hiány esetén a jogügylet érvénytelenségét az a körülmény sem orvosolhatja, hogy a jogügyletet a gyámhatóság jogerősen jóváhagyta. (Mjogi Dtár, XI. 160. eset és XVII. 20. eset.)

Ugyanígy érvénytelennek mondotta ki a Kúria a kiskorú nevében az apa által tett örökös nyilatkozatot is, akkor, midőn az apa érdeke a kiskorú érdekével ellentétes volt. (Mjogi Dtár, X. 36. eset.)

Dr. Csorna Kálmán.

Az adómérséklési törvényjavaslat.

— Adóamnesztia és a jövedéki büntetések nagymérvű szigorítása. —

Az adómérséklésről szóló törvényjavaslat jelentős kezdeményező lépést tartalmaz az adóamnesztia irányában, másrészt azonban súlyosbítást foglal magában az adókihágások és adócsalások büntetése tekintetében. Míg azonban az előbbi csak egyes kedvezményezett személyek igen szűk körére terjed ki, a súlyosbítások az egész adózó népre fognak nehezedni. Amnesztiát ad a javaslat azoknak, akik az 1927. vagy 1928. év folyamán teljesen új épületet építtetnek és ellenük az épületbe befektetett tőke után a jövedelem vagy a vagyon eltitkolása miatt eljárás utólagosan nem indítható azon a címen, hogy az eltitkolt jövedelmet, illetőleg vagyont az építtető a kellő időben nem vallotta be. Szankcionálja a felértékelési rendelet azon rendelkezését, mely szerint azon a címen, hogy valaki a társulati adóra, az általános kereseti adóra, az üzleti jövedelmet terhelő jövedelemadóra és az üzleti vagyont terhelő vagyonadóra vonatkozó szabályok és tilalmak valamelyikét a megnyitó mérleg fordulónapját megelőző üzleti évek folyamán megszegte, sem jövedéki vagy adócsalási, sem pótlólagos adókimutatási eljárást indítani nem szabad.

A házadóról szóló hivatalos összeállítás kiadása alkalmával pedig az 1925. évi 20,000 P. M. számú rendelet kimondotta azt, hogy az 1925. és 1926. évekre visszamenőleg a lélepesi díjak be nem vallása címén sem az adókat helyesbíteni, sem az adózóval szemben a büntető-eljárást megindítani nem szabad. Ezek szerint az amnesztia az adózó társadalomnak igen csekély és bátran lehet mondani, legvagyonosabb körére van szorítva és önként felvetődik az a kérdés, nem volna-e jogosult most, amikor az alábbiak szerint a jövedéki anyagi büntetőjog nagymérvű szigorítása előtt állunk, a *multra* nézve az általános adóamnesztiát proklamálni és az amnesztiát a kereseti, jövedelmi, forgalmi adó és illeték-jog területére kiterjeszteni, annál is inkább, mert különösen a forgalmi adó és illetékjog terén nagy jogbizonytalanság uralkodik és számos ügy van folyamatban, mely a törvények homályos rendelkezéseiből és az inflációs idők gazdasági bizonytalanságából vette eredetét. Proklamálása volna ez annak, hogy ezen a téren egy új időszak következik, amelyben az állam elnézésére a jövőben ily esetekben senki sem számíthat.

Jelentékeny súlyosbítása a jelenlegi jognak a javaslat 17-ik §-ának az a rendelkezése, amely szerint adócsalást követ el az, aki üzleti (gazdasági) könyveit adórövidítésre irányuló szándékkal nem a valóságnak megfelelően vezeti és ezekkel a könyvekkel a pénzügyi hatóságot bármilyen módon félrevezetni törekszik. Ez lényegében azt jelenti, hogy az adócsalási törvény hatálya a jövedelmi adó körére is ki lesz terjesztve. A 38. §. azon rendelkezése pedig, hogy az 1920. évi XXXIV. törvénycikk, vagyis a vagyonátruházásról szóló törvény büntető szabályainak az okirati illetekekre, törvénykezési illetekekre, közigazgatási illetekekre és díjakra is kiterjesztetik, egyértelmű azzal, hogy azon kihágások legnagyobb része, amely eddig enyhe pénzbüntetésekkel lett sújtva, most már az adócsalási törvény rendelkezései alá kerül. Egész rendkívüli nagy súlyosbítást jelentene továbbá az 58. §. Ezen szakasz értelmében, ha az adótörvények ellen elkövetett valamely cselekmény bűnvádi úton ugyan nem torolható meg, de a közzadó fizetésére kötelezett személy eljárása alkalmas volt arra, hogy a tartozást veszélyeztesse, a pénzügyigazgatóság az elkövetett szabálytalanság megtorlásául a veszélyeztetett adó ötszöröséig terjedhető — szabadságvesztésre át nem változtatható — pénzbírságot szabhat ki. Ebből az következik, hogy amennyiben valakit a bíróság felment, akkor teljesen ki van még szolgáltatva a közigazgatási hatóságok önkényének abban az irányban, hogy őt azzal a legmagasabb pénzbírsággal sújthassa, amelyet csak súlyos adórövidítések esetén lehet a jelenlegi jogállapot szerint alkalmazni. A pénzügyi hatóságok ezzel olyan jogkört nyernének,

¹ Lásd Sipőcz véleményét a Fodor-féle Magánjog IV. 973. oldalán és Standinger Kommentár IV. ad 1829. §. 4. jegyzet, valamint Endemann id. mű 834. és köv. old.

amelyekkel seholy az egész világon nem rendelkeznek és ami ellen a leghatározottabban állást kell foglalni.

Az adócsalásról szóló 1920. évi XXXII. tc. szigorúságában már amúgy is messzi túlmegy azokon a rendelkezéseken, amelyek e tekintetben a külföldön fennállanak. A külföldön az első adóáthágás esetén csak pénzbírságot rónak ki és csak visszaesés esetén alkalmazható fogházbüntetés. Azonfelül majdnem mindenütt meg van honosítva a rendes eljárás mellőzésének a jogkedvezménye, vagyis, hogy egy bizonyos pénzbüntetés felajánlása és lefizetése esetén az illető a további üldöztetéstől mentesül. Adócsalási törvényünk nem ismeri ezt a rendelkezést, köztudomású azonban, hogy a pénzügyminiszterium kérelemre a további eljárást pénzbírság felajánlása és lefizetése esetén beszünteti. Sokkal helyesebb volna ezt a rendszert, amely a jövedéki kihágások terén most élő jogot képez és a feltételes elítélés egy nemét képezi, az adócsalási vétségek és büntettek esetére is törvényesen behozni. Az a drákói rendszer, amelyet az adómérséklési törvényjavaslat tervbevesz, nézetem szerint az adók és illetékek körében elkövethető jogsértésekkel semmi arányban nincs, másrészt pedig a súlyos adók alatt amúgy is nehezen görnyedő népességet rendkívüli üldöztetéseknek és méltanytalanságoknak tenné ki.

Dr. Nádas László.

Szemelvények az ügyvédi tanács gyakorlatából.

I. Büntetett előéletű egyénnel való barátkozás nem fegyelmi vétség.

A kir. Kúria ügyvédi tanácsa az elsőfokú fegyelmi bíróság ítéletét megváltoztatja és X. ügyvédet a fegyelmi vétség alól felmenti. A kir. Kúria ügyvédi tanácsa úgy találja, hogy az ügyvéd nem követ el fegyelmi vétséget azáltal, hogy olyan egyénnel barátkozik, aki bár büntetett előéletű, de aki a barátkozás idejét már tíz évvel megelőzőleg kiállotta utolsó büntetését s akinek erkölcsi élete ellen azóta nem merült fel kifogás. Már a büntetés célja, a javítás, de meg az általános emberi szempontok is indokoltá teszik azt, hogy ha a bűnöző büntetésének kiállása után hosszabb ideig tisztességes életet folytatott, hogy ez esetben régebbi bűne expiáltnak véssék. Hogy ez az álláspont a helyes, az — bár még külön rehabilitációs törvényünk nincsen — tételek törvényünk alapján is megindokolható. Az 1878. évi V. tc. a deliktumok súlyosabb eseteire a hivatalvesztést mint alkalmazandó mellékbüntetést állapítja meg. A törvény 55. §-a azt mondja, hogy a hivatalvesztésre ítélt egyén elveszti állását. A törvény 57. §-ának a második bekezdése szerint a hivatalvesztés leghosszabb időtartama 10 év s ezen idő a szabadságvesztés büntetésének a befejeztével kezdődik. A törvény 58. §-ának az első bekezdése azt mondja, hogy a hivatalvesztésre ítélt egyén a hivatalvesztés időtartamának a letelte után közhivatalra ismét alkalmazható. Miután ezen rendelkezés értelemszerűen alkalmazandó az ügyvédi állásra is, ebből okszerűen folyik az, hogy az ügyvédségtől elmozdított ügyvéd, tekintet nélkül régebbi büntetett előéletére, legfeljebb tíz év eltelté után ismét felveendő az ügyvédi karba, ha a felvételnek egyéb előfeltételei fennforognak. Ezek szerint tehát N. N., ha véletlenül ügyvédi oklevele lenne, dacára a büntetett előéletnek, már az 1918. év elején jogosítva lett volna az ügyvédi karba való felvételét igényelni. Lehetetlenség tehát, hogy egy olyan egyénnel való barátkozás fegyelmi vétségnek minősíthessék, akit a barátkozó ügyvéd a kifogásolt barátkozás idején már kartársának is köteles lett volna elfogadni. De nem helytálló az elsőfokú fegyelmi bíróság ítélete abból a szempontból sem, hogy tényként állapította meg azt, miszerint dr. X. már az 1919-ik évben tudta azt, helyesebben meggyőződött arról, hogy N. N. büntetett előéletű egyén (üft. 53/926.).

II. A fegyelmi eljárás szabályai az 1887:XXVIII. tc. 4. §. esetében mellőzhetők.

A kir. Kúria ügyvédi tanácsa az elsőfokú fegyelmi bíróság határozatát helybenhagyja. Indokok: A kir. Kúria ügyvédi tanácsa a megtámadott határozatot indokainál fogva és a fellebbezésben felhozottakra tekintettel még azért is helybenhagyja, mert habár az 1887. évi XXVIII. tc. 4. §. szerint ezen §. a)–f) alatti esetekben az ügyvédet az ügyvédség gyakorlatától a fegyelmi bíróság függeszti fel, a törvény parancsoló rendelkezésére és arra való tekintettel, hogy a felfüggesztés ezen esetekben nem fegyelmi büntetés, hanem adminisztratív intézkedés jellegével bír, a fegyelmi eljárás szabályainak mellőzése annál kevésbé szolgálhat okul a határozat feloldására, mert a nyilatkozatra való felhívással természetesen járó idővesztés az intézkedés célját sok esetben meggyúsítaná (üft. 210/926. november 20.).

Jegyzet: Az 1887:XXVIII. tc. 4. §. az esetek egy részében kötelezően írja elő a felfüggesztést (pl. bűnügyi vizsgálati fogság, nye-

reségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatti jogerős elítélés, stb.), egy részében a fegyelmi bíróság a fennforgó körülményeknél fogva elrendelheti. Az utóbbi esetekben a fegyelmi eljárás szabályai semmi esetre sem mellőzhetők, mert a fennforgó körülmények-et a bíróság nem mérlegelheti kellően, ha vádlottat meg nem hallgatja.

III. Nincs fellebbezésnek helye, ha a fegyelmi bíróság ügyvédjelölt ellen az eljárást mellőzte.

A kir. Kúria ügyvédi tanácsa a fellebbezést visszautasítja. Indokok: Minthogy a panaszlott ügyvédjelölttel szemben az elsőfokú fegyelmi bíróság az eljárást megelőzte, ez a határozata az Ü. R. 108. §. 2. bekezdése és az 1913. évi LIII. tc. 16. §-a értelmében fellebbezéssel meg nem támadható (üft. 235/926. november 20.).

IV. Mely esetben minősíthető fegyelmi vétségnek az 1887:XXVIII. tc. 2. §. a) és b) pontjaiba ütköző magatartás.

A kir. Kúria ügyvédi tanácsa a szegedi ügyvédi kamara fegyelmi bíróságának 72/5/1924. fegy. sz. alatt hozott ítéletét megváltoztatja, vádlott X. Y. ügyvédet a fegyelmi vétség vádjá és következményeinek terhe alól felmenti. Indokok: Előrebocsátja a kir. Kúria ügyvédi tanácsa azt, hogy az 1887:XXVIII. tc. 2. §-ának a) és b) pontjai, sem annak utolsó bekezdése nem tartalmaznak oly rendelkezést, amely fegyelmi vétséggé minősítené az ügyvédnek e törvényhelyekben leírt magatartását, avagy eljárást. Mert az idézett törvényszakasz a) és b) pontjai oly esetek megállapítását tartalmazzák, amelyekben a fél képviselőjében eljáró ügyvédekkel szemben rendbűntetésnek lehet helye. Ugyanennek a szakasznak utolsó bekezdése pedig csupán azt mondja ki, hogy amennyiben az ügyvédnek e törvényszakasz a) és b) pontjaiba ütköző eljárása vagy magatartása fegyelmi vétségnek, vagy bűnvádi eljárás alá vonható cselekménynek az ismérveit is kimeríti, a rendbűntetésnek megtörtént alkalmazásán felül az ügyvéddel szemben fegyelmi vagy bűnvádi eljárásnak is helye lehet. Ily cselekmények azonban mindenkori az ügyvédi rendtartásnak és illetve a büntető törvénykönyveknek megfelelő rendelkezései alkalmazásával bírálандók el. Ilyképp jelen esetben is vádlott ügyvédre vonatkozóan azt kell elbírálni, hogy vádlottnak a vád tárgyává tett s rendbűnsággal már sújtott cselekmény kimeríti-e az 1874. évi XXXIV. tc. 68. §-ának b) pontjába ütköző fegyelmi vétség tényálladékát is. A kérdés elbírálásánál pedig a kir. Kúria ügyvédi tanácsa — a vád tárgyává tett eset összes körülményeinek gondos mérlegelése után — úgy találta, hogy vádlottnak a vád tárgyává tett magaviselete nem minősíthető olyannak, amely az ügyvédi kar becsületét és tekintélyét olyképp sértene, hogy ezáltal a tiszteletre és bizalomra méltatlanná válnék, minélfogva vádlott magatartása nem is meríti ki az Ü. R. 68. §-ának b) pontjába ütköző fegyelmi vétség tényálladékát s egyúttal megfelelő mérvben megtoroltnak jelentkezik a vádlottal szemben már alkalmazott rendbűntetéssel (üft. 176/926. szept. 25.).

Jogirodalom.

Die Rechtsanwaltschaft.

— Huszonkét ország ügyvédségének ismertetése. —

A «Juristische Wochenschrift» szerkesztője dr. Magnus huszonkét ország ügyvédi karáról nyújt érdekes képet «Die Rechtsanwaltschaft» című gyűjteményes kis munkájában.¹ Felkérésére huszonkét ország jogászai — túlnyomó részben ügyvédek — dióhéjban összefoglalják országuk ügyvédségének mai szervezetét, a karba való felvétel előfeltételeit, a megkívánt előtanulmányokat, az ügyvédi díjtartifa kérdéseit, a kar pozícióját, politikai befolyását, a bírói karhoz való viszonyát stb. Egyes alapvető kérdésekkel (pl. inkompatibilitás) — sajnos — nem minden referens foglalkozott.

Sokat olvastunk, hallottunk a nagy nyugati országok ügyvédeiről, főleg a német, francia, angol ügyvédi karról, de semmit, vagy majdnem semmit sem tudunk a kisebb országok pl. Belgium, Hollandia, Dánia, Svájc ügyvédségéről. Pedig a kis Magyarországot jobban érdeklik a kis nemzetek intézményei. Az érdekes munka mindenekelőtt azt mutatja, hogy ahány állam, annyiféle az ügyvédség. Nincs két ország, ahol gyökeres eltérés ne volna egyik vagy másik irányban.

Van ország, ahol az ügyvédséghez a törvények szerint semmiféle kvalifikáció sem szükséges (Svájc), még jogvégzettség sem! Viszont Ausztriában még mindig hét éves joggyakorlat előzi meg az ügyvédek lajstromába való felvételt.

Egyes országokban ketté van osztva az ügyvédi kar (Franciaország, Anglia, Belgium, Hollandia, Olaszország, Spanyolország) a többiekben egységes. A kettéosztás módja azonban igen különböző, amint alább látni fogjuk.

¹ «Die Rechtsanwaltschaft» Justizrat dr. Julius Magnus, herausgegeben vom Deutschen Anwaltverein.

Egyes országokban a lokalizáció intézményét honosították meg, másutt minden ügyvéd bármely bíróság előtt tárgyalhat.

Ezek a különböző intézmények annyira különböző módon vannak kombinálva az egyes országokban, hogy alig lehet párhuzamot vonni, alig lehet példát venni.

De azért több tanulságot vonhatunk le a huszonkét ország ügyvédi rendtartásaiból.

A legelső ami szembeötlő, a túlszűfolttság miatti internacionális panasz.

Nem mi vezetünk ezen a téren, hanem az olaszok. 35,000 ügyvédje van Olaszországnak! «Troppi avvocati»! a címe annak a tanulmánynak, melyben Calamandrei florenci ügyvéd 1921-ben behatóan foglalkozott az olasz ügyvédség legsúlyosabb bajával, a túlszűfolttsággal. Az ügyvédek számának erős szaporodása miatt panaszkodik az osztrák («Die Zahl der Advocaten in Wien ist masslos gewachsen und scheint noch in Zunahme zu sein») a német, a spanyol («Da der Beruf unglaublich überfüllt ist»), a holland («Der Zustrom ist in den letzten Jahren sehr gross»), a dán referens.

És azon államokban is, ahol nincs túlszűfolttság, olvassuk a panaszt, hogy az ügyvédi kar helyzete nem rózsás. A svájci referens szerint: «Der Weg zum erheblichen Wohlstand dürfte sehr selten sein». Belgiumban az ügyvédséget nem tekintik kenyérkereseti forrásnak (gilt nicht als «Brotberuf») és ezért ritkán megy ügyvédi pályára, akinek nincs jövedelme: «ex providentia majorum».

A huszonkét ország közül csak Jugoszláviának ó-Szerb részében létezik numerus clausus. Ott az igazságügyi kormány nevezi ki az ügyvédeket. Olaszországban az ügyvédi kar egy része a katasztrofális túlszűfolttság ellen numerus clausust sürget, de Calamandrei élesen állást foglal ez ellen és reámutat arra, hogy a numerus clausus az ügyvédség szellemi és erkölcsi nívóját szálaltatná le, a nélkül, hogy az ügyvédi kar bajait orvosolná.² Az osztrák referens, a kiváló Benedikt, mint a numerus clausus régi ellensége meg sem említi, pedig Ausztriában a legutolsó években megint megmozdultak a numerus clausus hívei. Nálunk a numerus clausus barátai elhallgattak és akik legújában megint viszátnak ehhez a gondolathoz, inkább politikai okokból veszik fontolóra — akárcsak Olaszországban, ahol — az antifassistákat akarják a karból kizárni.

És mit látunk az ügyvédi kar kettéválasztása kérdésében? Franciaországon és Anglián kívül az országok egész sorában kétféle ügyvéd van: Hollandiában, Belgiumban, Spanyolországban, Olaszországban. Csakhogy ez a kettéosztás nagyon különféle és sok helyütt a két kar különválasztása nincs szigorúan keresztülvéve. Belgiumban az *avoué*-nek semmiféle tudományos előképztsége nincs és csak mint irodavezető működik. Olaszországban az ügyvédek túlnyomó része *avocat-avoué*, egyszerű «procuratore»-k igen kis számban, csak délen vannak, viszont csak «avvocato» szintén igen kis számban Itália északi részében. Az angol birodalom tengerentúli részeiben sok helyütt megszűnt a kar kettéválasztása. Sőt magában Angliában is évek óta foglalkoznak a két kar egyesítésének gondolatával, anélkül, hogy ezek a tervezetek komolyabb formát öltöttek volna. Franciaországban a kisebb vidéki városok túlnyomó részében az *avoué* egyúttal az *avocat* munkakörét is betölti.

Ezek az adatok azt mutatják, hogy a kar kettéválasztásának szigorú keresztülvitele még ott is nehézségekbe ütközik, ahol a bifurkáció régi tradíció alapszik. Igaza van Benediktnek, a kiváló osztrák ügyvédnek, aki azt mondja, hogy nem vagyunk elég gazdagok, hogy a bifurkációt meghonosíthassuk.

Sok érdekes részletkérdést emelhetünk ki a gazdag anyagból, de célom nem részletes ismertetés, hanem az érdeklődésnek az értékes könyvre való irányítása.

Egy részletet mégis kiragadok a sok közül: az ügyvédképzés egyik részletkérdését. *Almás Antalnak* az ügyvédképzés kérdéséről e lapok hasábjain megjelent cikke (19. szám) nagy visszhangot keltett, Almási, Rassay, Horkay e kérdést több oldalról világították meg. Almásinak a jelöltek készségére vonatkozó találó észrevételeit ki kell egészítenem azzal, hogy az ügyvédképzést ki kellene egészíteni az ügyvédi foglalkozásból folyó speciális kötelességekre való kioktatással.

Az ügyvéd ma megkezdí működését a nélkül, hogy akár az egyetemen, akár a gyakorlat ideje alatt csak hallott is volna arról, melyek azok a «hivatásszerinti kötelességek» (Ü. R. 68. §.), melyeket nem szabad megsértenie.

Kétségtelenül a gazdasági viszonyokban keresendő elsősorban annak a magyarázata, hogy mindjobban szaporodik azon ügyvédek száma, akik «magaviseletükkel az ügyvédi kar becsületét és tekintélyét sértik és ezáltal tiszteletre és bizalomra méltatlannokká válnak».

De, már csak a szebb jövő reményében is ki kellene oktatni a fiatal generációt. Nem akarok itt a kérdéssel részletesen foglalkozni. Csak ki akarom emelni, hogy az olasz ügyvéd-kérdés referense Calamandrei florenci egyetemi tanár-ügyvéd különösen hangsúlyozza,

hogy az ügyvédjelölteket elsősorban a hivalás korrekt gyakorlásának kérdésében (Schule der Korrektheit) kellene kitanítani.

A florenci egyetem jogi fakultásán joggyakorlati szeminárium létesítését tervezik, melyek oly professzorok vezetése alatt fognak állni, akik egyúttal gyakorló ügyvédek.

Erdeklődéssel várjuk a gyűjtemény kilátásba helyezett kiegészítését. (Egyesült-Északamerikai-Államok, Törökország, Japán és általában az Európán kívül fekvő országok, melyek közül az első füzet csak Argentiniát öleli fel.)

Nem fejezhetem be az ismertetést a nélkül, hogy meg ne emlékezzék a gyűjtemény gyöngyéről: *Pollák Illés* dolgozatáról. Amint nálunk magasan kiemelkedik az ügyvédek ezrei közül, úgy trónol az ő dolgozata magasan a többi 21 felett. Huszonegy ügyvéd az adatok tömegét sorakoztatja fel, ő rövid hat lapon a magyar ügyvédi kar hű képét adja.

A kar szomorú helyzetének ecsetelésén keresztül is utat tör arany humor, melynek jellemzésére álljanak itt e sorok:

«die Centralisationspolitik der Regierungen für Handel und Volkswirtschaft brachte immerhin der goldenen Eris-äpfel genug, um die Anwaltschaft zu beschäftigen, Heute ist aus dem Zuzug von Angelegenheiten ein solcher von Anwälten geworden. Von Anwälten kann man aber nicht leben».

Dr. Teller Miksa.

Szemle.

— **Osvald István.** A szerkesztő, mikor Osvald István kinevezésének napján megbízást kívánt adni ennek a megemlékezésnek a megírására, nem talált senkit, aki azzal a hideg tárgyilagossággal írhatta volna meg, amelyet e lapok kritikai szelleme megkívánna, mert Osvald Istvánt mindenki nagyon szereti. Oka ennek az általános és nagy szeretetnek nem csak az új kúriai tanácselnök egyéni szeretetreméltósága, hanem mélyebben rejlő. Erkölcsi ideáljuk megtestesítőjét szeretik benne ismerői. Osvald Istvánnak bírói pályája gyors haladású, de mindig egyedül a munka volt pályájának mozgatója. Szerencsés lehetett az elismerés kivívásában, de a munkán kívül soha sem volt más fegyvere. Osvald István mély meggyőződésű ember, a tanítást lelkében, nem ajkain hordja, de nála a világnézet sohasem volt gyűlölet forrása, hanem mindig szeretet. A budapesti kir. törvényszéknek nehéz időkben volt elnöke, olyanokban is, amelyekben fenyegetett a veszély, hogy a társadalmi ellentétek a bírói kar egységét is megbonthatják. Az ő nemes lelke mindenkor megtalálta a módját annak, hogy a maga hatáskörében a jogszolgáltatás féltett épületét a rombolóktól megóvjá. Az öröm, amelyet kinevezése támaszt, nem is zavartalan, a sajnálkozás zavarja, hogy vezető állásából távozik, amelynek jeles elődök után is újabb fényt adott. A legmagasabb fokban ítélkező bíróság egyik tanácsának vezetése oly feladat azonban, amelynél nehezebb, felelősségteljesebb és szebb bírónak nem julhat. Osvald kötelességérzetével, nagy tudásával és fáradhatatlan munkásságával ezt a feladatát is meg fogja oldani. A jó kívánságok pedig, amelyek emelkedő pályáján kísérik, hozzá egy lépéssel közelebb férkőznek, mint máshoz és nem csak a bírói működés teljes sikerét óhajtják, hanem emberi boldogságának teljességét.

— **G. m. b. H.,** a korlátolt felelősségű társaság, amelynek rövidítését a német jogászhumor Gesellschaft mit betrügerischen Hintergrundnak értelmezi, a magyar kereskedelmi jogban ezideig még nem honosodott meg. Szerkezetének sajátossága, hogy a társaság tagjai nem csak saját üzlet részük erejéig felelősek, hanem egyetemlegesen felelősek a társaság névleges tőkéjének teljes befizetéséért is. Szóval a társaság tagjai a társaság egészének kezesei. Németországban még nem történt kísérlet arra, hogy e kereskedelmi jogi alakulat a közjogi térre is átvitessék, s hogy a G. m. b. H. mintájára *korlátolt felelősségű egyesület* is alakulhasson. Jogtejlődésünket illeti az elsőbbség pálmája ennek az eredeti ötletnek megvalósításáért, amely a budapesti büntetőtörvény-széknek nemrég hozott határozatában nyert kifejezést. Abban a sajtóperben, amelyet a magyar újságírásnak patriarchája ellen indított egy ú. n. társadalmi egyesület, a törvényszék a válóság bizonyítása iránt előterjesztett indítványt azért utasította el, mert az inkriminált közlemény az egyesületről mondott bírálatot, a felajánlott bizonyítékok pedig legfeljebb a tagok egy részének tör-

² A könyv megjelenése óta új ügyvédi rendtartás lépett életbe Olaszországban. A rendtartás javaslata a numerus clausus alapján állott, de a törvény a szabad ügyvédséget tartotta fenn, felemelte azonban a joggyakorlat idejét öt évre és lényegesen megszigorította az ügyvédi vizsgát.

venybeütköző ténykedését igazolhatnák. Kitűnik e határozatból, hogy valamely egyesületről csak akkor állítható, hogy működése — mondjuk — erkölcsellenes, ha a jogi személy, mint ilyen ajátkezűleg hajított bombát vagy rendezett utcai verekedéseket. Minthogy pedig *societas delinquere non potest*, nyilvánvaló, hogy a korlátolt felelősségű egyesület tagjainak sem bűncselekményeikért, sem korlátoltságáért nem felel. Amiből viszont nyilvánvaló, hogy a korlátolt felelősségű egyesület ellen elkövetett rágalmazás esetében a valóság bizonyítása fogalmilag ki van zárva. Igaz ugyan, hogy a Bv. kifejezetten nem vett ki egyes társadalmi egyesületeket, midőn a valóság bizonyítását megszorította, de arra való a bíróság. — *praetor supplet, corrigit, adjuvat* — hogy a törvény hiányait kiegészítse. Figyelemreméltó, hogy a törvényt, midőn a korlátolt felelősségű egyesületnek kreációjával úgy az egyesületi, mint a büntetőjognak szembeszökő hézagát pótolta, korántsem ragaszkodott szolgailag a kereskedelmi jogi mintához. Sőt ellenkezőleg: míg a G. m. b. H. tagjai egyetemleg felelősek a társaság névleges tőkéjéért, addig a korlátolt felelősségű egyesület tagjai e határozat szerint az egyesületnek névleges erkölcsi tőkéjéért egyáltalán nem szavatolnak. Ez nyilván jól is van így, mert ha igaz volt a latin *parömia*, amely szerint: *senatores boni viri, senatus autem mala bestia*, akkor mennyivel igazabb ennek megfordítottja. Kár, hogy a büntetőtörvényt csak most jött reá erre az igazságra, mert ha a jogteremtő ihlet csak néhány év előtt megszállja, akkor a belügyminiszter annak idején bizonyára aligha oszlatta fel pl. a szabadkőművesek egyesületét, amelynek egyes tagjai által állítólag elkövetett jogellenes magatartásra vonatkozólag, ha jól emlékszünk, még bizonyítási indítványt sem terjesztettek elő.

— A Magyar Jogászegylet tudományos pályázata.

A Magyar Jogászegylet a következő pályakérdést tűzte ki: «Mely perenkívüli eljárások hatékonyabb kifejtésére volna legalkalmasabb a perek számanak csökkentése?» A pályázat feltételei a következők: 1. Kivántatik a kitűzött kérdést behatóan tárgyaló magyar nyelvű értekezés. 2. A pályázatban nem egyleti tagok is részt vehetnek. 3. A pályadíj csakis tudományos értékű munkának adatik ki; pályamunka a pályadíj odaítélése nélkül is dícsértben részesíthető. 4. A pályázat felől a Magyar Jogászegylet igazgató választmánya által kiküldött bírálóbizottság határoz és az bontja fel a pályadíjnyertes munka jelíges levelét. Megdícsért munkának jelíges levelét csak a szerző kívánságára bontják fel. 5. A pályamunkákat 1927 szeptember hó 30. napjáig az egyesület titkáranak címére (dr. Kolár László ügyvéd, IV., Petőfi Sándor-utca 2.) postán, ajánlva kell küldeni. 6. A pályamunka idegen kézzel vagy géppel, tisztán és olvashatóan írva és lapszámozva legyen. 7. A szerző nevét, foglalkozását és lakhelyét tartalmazó lepecsételt levélen ugyanaz a jelíge álljon, amely a pályamunka címlapján olvasható. A lepecsételt levélben foglalt esetleges kikötés, feltétel tekintetbe nem vétetik. Alnév alatt vagy névtelenül pályázónak a pályadíjat nem adják ki. Nem tarthat igényt pályadíjra oly munka sem, amelyet többen közösen nyújtottak be. 8. A pályadíjnyertes munkát a Magyar Jogászegylet akár Értekezései között, akár Könyvkiadó-Vállalatában külön tiszteletdíj fizetése nélkül közzéteheti. 9. Jutalmat nem nyert pályamunkák kéziratát a szerző egy éven belül átveheti. Budapest, 1926. évi október hó 23. napján. Dr. Nagy Ferenc v. b. t. t. egyetemi tanár, a Magyar Jogászegylet elnöke.

— Az 59. számú büntető döntvény esetleges megváltoztatása ügyében a kir. Kúria elnöke 1927 január 14. napjára teljesülést hívott össze, minthogy a II. büntető tanács el kíván térni a kir. Kúria teljes ülésének 59. számú büntető döntvényétől. Az 59. számú döntvény így szól: «A kir. Kúria büntető tanácsainak teljesülése kimondja, hogy: a Btk. 92. §-a alapján vétségge minősített büntetendő cselekmények is a Btk. 106. §-a végbekezdésében a vétségekre nézve meghatározott három év alatt évülnek el».

— Kétféle valorizálás egy ítéletben. 1926: XVI. tc. A f. é. Hitej. Dtar 136. lapján közli a kir. Kúriának 1926 szeptember 23-án P. II. 4543/25. sz. a. kelt ítéletét, amely minden irányban helyes és amelynek indokolása teljesen meggyőző. Ez az ítélet mutatja, hogy a megalkalmazottak nyugdíja valorizálásáról szóló 1926: XVI. tc. mely sajátságos következményt krevezet. A rövid tényállás az, hogy a felperes (magánalkalmazotti) 1914. évi február havában nyugdíjba lépett; havi nyugdíja 76 K 80 f volt. Ennek valorizálását kéri a felperes 1923. évben, amely

keresetnek az alsóbíróságok helyt is adtak. Időközben az 1926. évi XVI. tc. 1926 augusztus hó 1-én életbelépett, minélfogva a kúriai ítéletnek erre a törvényre figyelemmel kellett lennie; (törv. 24. §). Ezen az alapon, minthogy az alperesített vállalat arányszáma 50 %, az ítélet a 76 K 80 fnek 50 %-át, azaz 38 pengő 48 ft ítél meg havi nyugdíj címén (mert a törvény szerint azt a sajátságos matematikát kell alkalmazni, amely szerint 76.80 koronának fele = 38.40 pengő). E szerint papirkoronában kitesz a havi nyugdíj 480,000 K-t. Ezt az összeget az ítélet nagyon helyesen a törvény életbelépését megelőző egy évre is (törv. 14. §.) megítélte. Azonban 1923, 1924 és részben 1925-re már a bírói belátáson alapuló valorizálást eszközölt és mint ennek eredményeként kihozott megfelelő indokolással, havi 860,000 Kt. Ennélfogva ugyanazt a nyugdíjat kétféle alapon valorizálta az ítélet és kétféle eredményt hozott ki, amely az összeg tekintetében nagyon eltér egymástól.

Az arányszám alapján eszközölt valorizálásra nézve az ítélet kimondja — nagyon helyesen — hogy az csak az arányszám megváltoztatásáig szól. Ebből aztán az következik, hogyha az arányszám meg lesz változtatva, a valorizálásnak harmadik variációja is lesz, sőt, miután a törv. §-ai értelmében a társaság bizonyos idő múlva köteles az arányszámot felemelni, ugyanaz a nyugdíjas még negyedik variációnak is elébe nézhet.

Nem hiszem, hogy ez jó legyen, pedig törvényes.

Mennyivel helyesebb, jobb és igazságosabb a szabad bírói valorizálás, mint a törvényen alapuló, azt a jelen eset mutatja. Nem tudom, vajon a jelen ítélet implicate és akaratlanul nem mond-e véleményt az arányszám helyessége kérdésében? Az 1925 júl. 31-ike előtti időre megítelt valorizálás ugyanis megfelel majdnem 100 % arányszámnak, amely — úgylatszik — megfelel az alperes teherbírásnak, mert különben az ítélet nem allapított volna meg szabad mérlegelés alapján 860,000 K-t. Ha pedig az alperes ezt elbírná, akkor az 50 % arányszámos valorizálás a nyugdíjas megrövidítését jelenti? Több ily kérdés merül fel a jelen esetről kifolyólag. Én csak azt az egy következtetést vonom le, hogy jobb lett volna ezt a kérdést a már szépen kialakult és megalapozott judikaturára bízni; ez volt mindig az én nézetem.

Ceterum censeo: ne hozzanak valorizálási törvényt.

Dr. Schuster Rudolf.

— Hazai és külföldi házasságjogi problémák címen érdekes előadást tartott a budapesti ügyvédi körben dr. Gál Dezső ügyvéd. Egy per anyagának bemutatásával kapcsolatban ismertette az osztrák *Dispensehe* intézményt számos bonyodalmaival. Gál előadása után dr. Malonyai Béla kir. törvényszéki bíró nemzetközi házassági jogunk egyes oly eseteit ismertette, amelyek a gyakorlatban mutatkozó jogbizonytalanság megszüntetése céljából törvényhozasunk és illetve felsőbb bíróságaink sürgős állásfoglalását teszik szükségessé.

Igy az olasz állampolgárságnak ezidőszert igen gyakori — honosítás után folyamatba tett — bontó pereiben, eddigelé bírói gyakorlatunk a háború kitörése óta az 1911: XXII. tc.-be iktatott hagai nemzetközi egyezményt Olaszországgal szemben hatályban levőnek nem tekintette. A trianoni békeszerződés 217. cikkében ugyanis taxative felsorolja azokat az egyezményeket, amelyek a volt ellenséges államokkal szemben hatályban tartatnak, a házasságok felbontására vonatkozó hagai nemzetközi egyezményt azonban nem említi és így a háború előtt hatályban volt egyezmény a békeszerződés által hatályon kívül helyezettnek tekintett. Gyakorlati jelentősége az egyezménynek abban áll, hogy az egyezmény hatálybanléte esetén az olasz házaselek a házasság felbontását csak abban az esetben kérhetik, ha mindketten magyar állampolgárságot szereznek és csak a magyar állampolgárság elnyerése után felmerült bontó ok alapján, az egyezmény hatályban nem léte esetén ellenben egyik házassfél honosítása is elégseges és a házasság felbontása az olasz honosság ideje alatt történt ok alapján is helyt foghat, feltéve, hogy az olasz jog szerint elválasztó okot képez. (H. T. 115. §.)

Az 1926: XX. tc. azonban a hagai egyezményt eredetileg aláíró államok — köztük Magyarország és Olaszország — egy új megállapodását iktatta törvénybe, amely lehetővé teszi az egyezményhez eredetileg hozzájárult államokon kívül más államok csatlakozását is. Minthogy azonban a törvényekben Magyarország és Olaszország között a trianoni békeszerződés által hatályon kívül helyezett hagai egyezmény újabb életbeléptetéséről kifejezett rendelkezés nincs, a m. kir. igazságügyminiszter 55,744/1926. I. M. II. sz. a. adott véleménye szerint az egyezmény Magyarország és Olaszország között ma sem tekinthető hatályban levőnek.

Előadó nézete szerint a kérdés vitás. Logikailag ellentmondásnak látszik ugyanis, hogy Magyarország és Olaszország — amint az 1926: XX. tc. mondja — mint a Hágában kötött nemzetközi egyezményben részes szerződő államok egymással megállapodnak oly módon, hogy más államoknak lehetővé teszik az egyezményhez való csatlakozást, egymásközt ellenben az egyez-

ményt hatályban lévőnek nem tekintik. Annál kevésbé kétségtelen ez az álláspont, mert amennyiben a magyar törvényhozás intenciói szerint az egyezményt hatályba léptetni nem kívánta, módjában állott volna ennek az újabb megállapodás aláírásakor kifejezést adni, mint pl. Franciaország a hágai perjogi egyezmény (1926 : XIX.) aláírásakor kifejezetten hangsúlyozta, hogy azt «abból a célból írta alá, hogy lehetővé tegye a IV. nemzetközi magánjogi értekezleten nem képviselt államok részére az 1905. évi július hó 17-én kelt egyezményhez való csatlakozást. Megállapítja azonban, hogy ez az egyezmény Franciaország és az új csatlakozó államok között nem alkalmazható.

Szükséges lett volna a törvényhozás szabatos állásfoglalása azért is, mert Olaszország viszont a magyar bírói ítéletek delibációjánál a hágai nemzetközi egyezménynek Magyarországgal szemben hatályban léteire kifejezetten hivatkozik is.

Sürgős rendezést igényelnek a Románia által lekapcsolt volt magyar területen illetőséggel bíró jelenleg román állampolgárok bontó pereit is. Az 1925 : VI. tc. ugyanis Romániával szemben újból hatályba léptette a hágai nemzetközi egyezményt, Ennek értelmében pedig (5. cikk), amennyiben a házasságok hazai joga saját honosai bontó pereinek elbírálására a hazai bíróságok kizárólagos illetékességét tartja fenn, más állam bírósága e perekben el nem járhat. Minthogy pedig a Magyarországtól lekapcsolt jelenleg román területeken a magyar házassági jog alkalmaztatik, ennek 114. §-a értelmében pedig magyar állampolgár házassági perében csak magyar bíróság ítéltele hatályos, a m. kir. igazságügyminiszter 42.494/1925. I. M. II. sz. a. adott véleményében kifejtett álláspontja szerint a magyar házassági törvény e §-a románná vált volt magyar honosok pereiben akként értelmezendő, hogy ilyen perekben csak román bíróság járhat el.

Előadó nézete szerint e felfogáshoz szó férven, 1925 október havában egy konkrét per kapcsán felterjesztést intézett a m. kir. igazságügyminiszterhez annak diplomáciai úton való megállapítása vegett, vajjon a magyar házassági törvény idézett 114. §-a valóban úgy értelmeztetik-e ott, hogy volt magyar, de románná vált állampolgárok pereiben Románia kizárólagos illetékességét tartott-e fenn. E kérdés mikénti eldöntése nagy jelentőséggel bír oly házasságok pereiben is, akik közül az egyik a magyar, a másik a román állam javára optált. A felterjesztésre válasz eddig nem érkezvén, a volt magyar és jelenleg román állampolgárok házassági pereit egyelőre függőben tartandók.

Legfelsőbb bíróságunk állásfoglalása szükségesnek mutatkozik azon keleti államok honosainak (pl. szerb, bolgár, török) házassági pereiben is, amely államok felfogása szerint a házasság érvényességéhez egyházi kötés szükséges, amelyet csak egyházi fórum bonthat fel. Ez államok honosai ugyanis, ha csupán egyháziilag kötődtek házasságot, magyar bírósághoz nem fordulhatnak, (H. T. 116. §.) mert saját államuk az egyházi kizárólagos bíraskodást írja elő, amennyiben pedig csupán polgári házasságot kötöttek, a magyar bíróság eljárhat azért, mert saját államuk bíróságaihoz azért nem fordulhatnak, mivel az a házasságot nem létezőnek tekint. Vítas ellenben a magyar bíróság hatásköre abban az esetben, ha az állampolgárok egyházi és polgári házasságot kötöttek. Dr. Scholtz Géza miniszteri tanácsosnak e lap 1926 I., 4., 5. és 7. számaiban rendkívüli alapossággal kifejtett álláspontja szerint nincs akadálya annak, hogy a polgári házasságot a magyar bíróság az egyházi házasság felbontásától függetlenül is felbonthassa, viszont előadónak a budapesti kir. ítélőtábla által indokai alapján helybenhagyott, 31.206/1925. számú ítéletében kifejtett álláspontja szerint a magyar bíróság a polgári házasság felbontásának elbírálásába csak abban az esetben bocsátkozhatik, ha az egyházi kötelék az egyházi fórum által már felbontatván, a házasságok hazai joga szerint közöttük kötelék már nem létezik.

Végül rendkívüli jelentőséggel bírna legfelsőbb bíróságunknak az orosz-szovjet házasság érvényessége tekintetében való sürgős állásfoglalása, e tekintetben előadó a magyar kir. igazságügyminiszterium és a budapesti kir. ítélőtábla álláspontjával szemben, amely a szovjet-házasságot nemlétezőnek tekint, e lap 1926. évi 7. számában megjelent cikkében kifejtett azt a felfogását ismertette, mely szerint az ilyen házasság nemlétezőnek jogilag nem tekinthető.

— **Alkalmazottnak csődnyitást előző időből járó fizetése nem tömegtartozás.** A budapesti kir. törvényszék, mint munkaügyi fellebbezési bíróság (38. Pf. 13.284/1925. sz.) ítéletéből: «Minthogy azonban nincsen olyan jogszabály, amely szerint az alkalmazottnak a csődnyitást megelőző s a felmondási időre, illetve a határozott időre kötött szolgálati szerződés lejártáig járó fizetés tömegtartozásnak volna tekintendő, s a felperes a csődtömeggel szemben marasztalást csak ebben az esetben követelhetne, a fellebbezési bíróság ez okból alaptalan keresetével a felperest elutasította». Ez kétségtelenül helyes. Az ellenkező, helytelen vitatásra csak az 1910. 1920. M. E. számú rendelet 22. §-ának főltöbbi pontja szövege nyújtott alapot. Ezen szakasz szerint a rendelet alapján támasztható követelések csőd esetében a tömegtartozásaival... «egy tekintet alá esnek».

Külföldi ítélet okirati jelentőségéről döntött a budapesti kir. ítélőtábla (7. P. 12.895/1926.) a budapesti kir. törvényszék végzésének (6. P. 46.019/1926.) a helybenhagyásával. A külföldi ítélet a magyar törvény területén nem volt végrehajtható viszonyosság hiányában (Pp. 414. §. 6. p.). A hitelező ezért itt új keresetet indított az adósa ellen, de a keresettel egyidejűleg biztosítási végrehajtást kért. A veszélyt igazolta. A követelés létrejöttének, mennyiségének és lejáratának a bizonyítására (É. T. 50. §.) a külföldi ítéletet csatolta hivatkozással a Pp. 315. §-ának a 3. bekezdésére. A magyar bíróság a követelés létrejöttét, mennyiségét és lejárát a külföldi ítélettel bizonyítottak nem tekintette. A külföldi közokirat bizonyító ereje a belföldi közokirat bizonyító erejével megegyező ugyan (Pp. 315. §. 3. bek.), de minden közokirat csak «a benne foglalt intézkedést, határozatot, nyilatkozatot, vagy tanúsítást» bizonyítja (Pp. 315. §. 1. bek.), vagyis a külföldi ítélet azt, hogy a bíróság abban az időben ezt az ítéletet meghozta. A követelés fennállásának deklarálása, az ügyleti nyilatkozatokon kívül, a bírói ítéleteknek specifikus tartalma és ereje, éppen az a tartalom és erő, amely külföldi ítéletnél, viszonyosság híján, számba nem jöhet.

— **Az ügyvédözvegyek nyugdíja.** (Megjegyzések dr. Blauener Mór indítványához.) Az ügyvédek özvegyei, valamint a megrokkant ügyvédek nyugdíja tekintetében felmerült az a terv, hogy a nyugdíjak a kirovási rendszer alapján már most egy magasabb összegben állapíttassanak meg és a nyugdíjintézet tekintsen el az eddigi tartalékolási rendszertől. Bizonyos, hogy a kirovási rendszer alapján a jelenlegi nyugdíjasoknak sokkal nagyobb nyugdíjat lehet adni, mint amennyit az illetők a jelenlegi rendszer alapján tényleg élveznek. A kirovási rendszer alapján csak azt kell megállapítani, hogy az egyes nyugdíjasoknak milyen összeg fizetessék ki, ezt az évi kiadási szükségletet az esetleges adminisztrációs költségekkel együtt a tagok összességére kellene kivetni. Jelenleg ez esetben valószínűnek látszik, hogy az aktív tagok által fizetendő hozzájárulás az eddigi rendes tagdíjknál is kevesebbet tenne ki még az esetben is, ha az ezidőszerinti tényleges nyugdíjasoknak a járadéka lényegesen felemeltetnék. Jövőben a helyzet azonban a kirovási rendszer mellett úgy alakulna, hogy a nyugdíjintézetnek fizetési kötelezettsége évről-évre emelkedné, amivel szemben az egyes tagok hozzájárulási terhe is évenként növekedő összeget tenne ki. A nyugdíjasok száma ugyanis évenként előreláthatólag szaporodni fog és sokkal több lesz az új nyugdíjas, mint amennyi a régi nyugdíjasok közül elhalálozik. A nyugdíjintézet még nem érte el azt a fokot, amidőn a nyugdíjasok számában egy bizonyos állandóság fog beállani és ugyanannyi lesz az új nyugdíjasok száma, mint ahányan a régi nyugdíjasok közül kiválnak. A tartalékolási rendszernek az a célja, hogy a tagok egy állandó kötelezettséget vállaljanak, amely kezdetben több a tényleges szükségletnél, a különbözet azonban elteendő későbbre egy olyan időpontra, amidőn a nyugdíjasok számának emelkedése folytán a tényleges bevétel a kiadások fedezésére már nem volna elegendő, hanem erre célra a tartalékokat vagy annak egy részét is igénybe kellene venni, természetesen ez esetben az aktív tagok hozzájárulási terhé a későbbi években sem kellene emelni. A kirovási rendszert csak az esetben lehetne életbeléptetni, ha a tagok számolnak azzal a körülménnyel, hogy a későbbi években esetleg lényegesen felemelt tagdíj-kötelezettségüknek is eleget fognak tenni, mert ellenkező esetben a későbbi nyugdíjasok által támasztott igényeket nem fogják tudni kielégíteni.

Egy biztosítási matematikus.

— **A Máv. nyugdíjintézeti bizottsága, mint közigazgatási hatóság.** Ezzel a tengeri kigyóval immár ötödször kell foglalkoznunk. A Hatásköri Bíróság döntésével szemben a budapesti kir. ítélőtábla megmaradt régi álláspontján. 6. P. 2970/926. sz. döntéséből idézzük kivonatossan a következő érdekes részletet, mely teljesen fedi a mi álláspontunkat:

Egyáltalában nincsen «kifejezetten» felhatalmazva a kir. kormány arra, hogy az államvasuti alkalmazottnak szolgálati viszonyából eredő magánjogi igények tekintetében a fennálló rendes bírói hatáskört korlátozhassa, vagy pláne teljesen kizárhassa vagyis — más szavakkal — ezeket az alkalmazottakat megfoszthassa attól a magyar alkotmányjogban gyökerező joguktól, hogy egy magánjogi jogviszonyból eredő magánjogi (vagyonjogi) igényüket a rendes bíróság előtt érvényesíthessék a m. kir. államvasutak céggel — mint munkaadóikkal — szemben.

Az 5200.5460/5461/1924. 7200/1925. rendeleteket a kormány

az 1924 : IV. tc. 2. §-ának kiegészítő részeként a törvényhez csatolt a) mellékelt A) II. részében kapott felhatalmazásra utalással adta ki.

Az A) melléklet A) II. részének 5. pontja értelmében a magyar kir. államvasutakra is alkalmazandók az ott felhívott rendelkezések. Mit jelent ez? kétségtelenül azt jelenti, hogy abból a célból, hogy az államvasutak igazgatása is annak teherbíró képességével összhangba hozassék, a Máv. belső igazgatásában is tehet a kormány olyan intézkedéseket, amelyek az a) melléklet A) I. részének I. pontjában részben egyedi, részben általános megjelöléssel meg vannak említve. A kir. kormány tehát a Máv. belső igazgatásában egyes osztályokat összevonhat stb., arra azonban, hogy az államvasuti alkalmazottakat, mint magánjogi alanyokat attól az általános állampolgári joguktól, hogy a Máv.-val, mint másik magánjogi jogalannyal szemben fennálló magánjogi jogviszonyukból eredő magánjogi igényeiket a bírói főhatalom gyakorlására egyedül hivatott független kir. rendes bíróság előtt is érvényesíthessék, megfosssa és a magánjogi igények elbírálását a másik érdekelt magánjogi jogalany bármely szervének hatáskörébe utalja, feljogosítottak nem tekinthető; egyrészt azért, mert ez a jog az államvasuti alkalmazottakat nem mint ilyeneket a szolgálati rendtartás alapján, hanem mint állampolgárokat az alkotmányjog alapján illeti meg, arra nézve pedig, hogy az államvasuti alkalmazottaknak ezen jogát megszüntethetné, a jogforrásként felhívott rendelkezés külön — kifejezett — felhatalmazást a kormány részére nem tartalmaz.

Másrészt, mert az 1924 : IV. tc. A) I. részének I. pontja egyáltalában nem értelmezhető akként, hogy az államfői főhatalom két külön része szerint eddig megkülönböztetett eddigi bírói és közigazgatási hatáskörök módosítására ad felhatalmazást a kormánynak, hanem éppen azáltal, hogy a tv. ezen pontja a nélkül, hogy az eddigi bírói és közigazgatási hatáskörök megváltoztatására «kifejezett» felhatalmazást adna a kir. kormánynak, első mondatában kifejezetten külön rendelkezik a közigazgatási egyszerűsítéséről, második mondatában pedig «mintegy a közigazgatási eljárással szembeállítva» külön intézkedik a bírói eljárás megváltoztatása tekintetében, nyilvánvalóvá is teszi ez a törvény azt, hogy az ezen pontbeli rendelkezései egyáltalában nem is kívánják érinteni az államfői főhatalom két külön része szerint megkülönböztetett bírói és közigazgatási hatásköröket, hanem csak ezen hatáskörök külön-külön keretein belül kívánják a külön-külön eljárási szabályokat módosítani és egyszerűsíteni s így az első mondat rendelkezése, hogy a jogorvoslatok lehetősége is a legkisebb mérvre szorítható, nem értelmezhető úgy, hogy oly esetekben, amikor valamely magánjogi igény a kir. rendes bíróság elé volt vihető, a kir. kormány erre a magánjogi igényre nézve ezt a bírói hatáskört kizárhassa.

Nem teheti magáévá a kir. ítélőtábla azt a jogi felfogást, hogy a hivatkozott rendeletekben a magánjogi igények végérvényes elintézésére kijelölt szervek ebben a vonatkozásban «közigazgatási hatóságoknak» tekintendők.

Közigazgatási hatóságoknak ugyanis alkotmányos államban csak a közigazgatási (végrehajtó) főhatalom gyakorlására hivatott szervek, tehát csak az állami igazgatás keretébe tartozó közhatalom kezelői tekinthetők, már pedig, hogy a Máv. cég alkalmazottainak illetmény- és nyugdíjigényei és egyáltalában az egész államvasuti belső igazgatás mennyire nem tartoznak az állami közigazgatás keretébe, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy éppen az 1924 : IV. tc. a) melléklete annak dacára, hogy az A) I. rész I. pontjában az állami közigazgatás egyszerűsítéséről má' intézkedett, mégis az A) II. részben külön intézkedést látott szükségesnek a m. kir. állami üzemekre, tehát a Máv.-ra is.

Kétségtelen «magánjogi önbíráskodás» jelent tehát az, hogy a Máv. alkalmazottak illetmény- és nyugdíj igények tekintetében a Máv. szóbanforgó szervei a rendes bíróságok kizárásával hivatottak lennének végérvényesen dönteni.

— **A tárgyalgosság határai.** (Elvi döntés a falragaszjog köréből.) 30.545 ki. 1926. Jász Nagykun-Szolnok vármegye alispánja P. Ábrahám Dezső képviselőjelölt pártvezetőségének azon kérelme tárgyában, hogy az eredetben bemutatott, a kisújszállási Lading János nyomdában nyomtatott «Eljen P. Ábrahám Dezső képviselőjelöltünk. Jöjjetek el november 30-án, délután 2 órakor a Városi színházban tartandó programbeszédre. Pártelnökség» szöveggel ellátott plakátját a választókerületében kifüggeszthesse, alulírott napon es helyen meghozta a következő végzést. Az 1914 : XIV. tc. 11. §-a; illetőleg a m. kir. belügyminiszter úrnak 56.203/VII. 1922. B. M. számú rendelete, valamint az 1925 : XXVI. tc. 60. §-a alapján a P. Ábrahám Pártvezetőségét fenti kérelmével elutasítom és a kérelmezett plakátok kifüggesztési engedélyét meg nem adom. Indokok: Az 1925 : XXVI. tc. 60. §-a, valamint az erre vonatkozó 272.400/1926. VII. számú B. M. rendelet értelmében a választási falragaszok csakis a legszükségesebb tárgyalgosság tudnivalókat tartalmazhatják, úgy mint a gyűlés helyét, idejét, a szónokok és jelöltek személyét és pártállását. Kérelmező pártvezetőség plakátja «képviselőjelöltünk» és «jöjjetek el» kifejezései pedig túlmennek a tárgyalgosság határára és a törvény rendelkezésén, miért is kérelmével elutasítandó volt és a plakát kifüggesztését nem engedélyezhetem. Szolnok, 1926. évi november hó 29-én. Alispán.

— **Dr. Tatics Péter: A telekkönyvi jog kézikönyve.** Harmadik átdolgozott és az újabb jogszabályokkal kiegészített

kiadása jelent meg dr. Tatics Péter táblabíró: «A telekkönyvi jog kézikönyve» című méltán nagy közkeveltségnek örvendő munkájának. A mű felöleli a telekkönyvi jog teljes anyagát és szisztematikusan feldolgozza az ingatlanra vonatkozó dologi jognak a telekkönyvi intézmény szempontjából szükséges minden vonatkozását. A tételes joganyagot a legújabb jogszabályokkal együtt rendkívül világos, tömör és találó magyarázatokkal és nagy gonddal és körültekintéssel összeválogatott bírói gyakorlat egészíti ki. Szerzőnk az elméleti ismertetéseket a gyakorlat igényeinek megfelelőleg kívánata közreadni s megállapíthatjuk, hogy ezt elérnie teljes mértékben sikerült. A mű Grill Károly könyvkiadóvállalat kiadásában jelent meg. Ára 12 pengő. sz. p. p.

— **A polgári jog ügyvédi zsebnaplója az 1927. évre.** Ennek a kis műnek dr. Fränkel Pál budapesti ügyvéd szerkesztésében tavaly jelent meg az első évfolyama. A szerző a múlt év tapasztalatait felhasználva az immár második évfolyamában megjelent könyvecskéjét igyekezett úgy külső alakjával, mint tartalmával egyaránt célszerűbb és a fórumon eljáró jogászközönség részére minél praktikusabbá tenni. A már tavaly is feldolgozott adatokon kívül (valorizációs és illetéktáblák, értékhátlók, budapesti és környéki bírósági útmutató stb.) összeállította az újabb keletű fontosabb törvények és rendeletek mutatóját, pengőátszámítási táblát. Az elegáns vászonkötésben kiállított zsebnapló ára 40.000 K és kapható a kiadónál. (Rónai Miksa könyvkereskedése, Budapest V., Alkotmány-utca 10. sz.)

— **A kölni német jogászgűlés.** A f. évi szept. 12-én megnyitott 34. német jogászgűlés (Juristentag) ezúttal a felszabadult Kölnben tartotta üléseit dr. Kahl Wilhelm elnöke alatt. Ez az ülésszak, amint azt a Deutsche Juristen Zeitung ünnepi számából láthatjuk, messze meghaladta a hasonló tudományos összejövetelek szokásos kereteit. A legszárazabb táplálékhoz szokott jogászolvasónak valóban jól eshetik, ha a lapnak a rajnai jog multjára és jelenére vonatkozó számos illusztrációval díszített számában Hindenburg elnök, a birodalmi igazságügyminiszter meleg sorait s a lap szerkesztőjének lelkes kísérelő cikkét olvashatja, amelyben a közelmúlt legnagyobb osztrák jogászáról, dr. Klein Ferencről megemlékezve, Németország és Ausztria testvéri viszonyát ünnepeelve, élesen mutat rá arra, hogy a Rheinland jelentékeny részét még ma is idegen katonai erő tartja megszállva.

A jogászgűlésnek mindenben a rajnai milieu adta meg a jellegét és a D. J. Z. ünnepi számából nem hiányzik a verses üdvözlés sem — dr. Eulenberg Herbert tollából.

«Denn der nur ist ein trefflicher Jurist,
Der halb von gestern, halb von morgen ist».

A Rajna mentén egybegyűlt jogászok igazolták is e sorokat. A D. J. Z. (Prof. Planitz) érdekesen ismerteti a rajnai jog multját, amelyből kiemeljük, hogy a 21 éves francia megszállás után (1794—1815) és annak ellenére — a rajnai német jogászság, amely Napoleon bukása után, feltehetőleg a hazafias érzés magaslátán állott: a konzervatív porosz joggal szemben meg tudta tartani 1900-ig a Code Civilt, a bíró szabad mérlegelési jogát és általában a francia jog haladottabb rendszerét; az 1848. évi forradalom után pedig a rajnai jogból vette át Poroszország és utóbb egész Németország a nyilvánosság és szóbeliség elveit. Ily tradíciók mellett senkit sem lephet meg a kölni jogi fakultás, a főtörvényszék az ügyvédi kar és a közjegyzők magas színvonala. A 700.000 lakosú Köln 425 ügyvéddel beéri s amint olvassuk, fenntartották azt a francia elvet is, amely szerint sem az «Advocat», sem az «Anwalt» (utóbbi felel meg a francia «Avocat» az angol «Barrister» fogalmának) más tisztséget, tehát közjegyzői teendőket sem vállalhat; viszont a rajnai közjegyzői kar — melynek nyugdíjintézete és régi szaklapja van — a «Nurnotariat» álláspontján áll.

A Juristentag változatos tárgysorozatában a közjogi és büntetőjogi témáké volt a túlsúly. A Nemzetközi Büntetőjogi Egyesülés német csoportja egyidejűleg Bonnban tartotta üléseit.

A magán- és hiteljogi témák közül bennünket, nézetem szerint, Gieseke rostocki professzor referátuma érdekelhet leginkább, aki a német részvényjog reformjával kapcsolatban az angol-amerikai joghoz való közeledés kérdésével, egyben az angol Company Law Amendment Committee jelentésével foglalkozik. Gieseke a kérdések túlnyomó részében a szerinte tökéletesebb német részvényjogi szabályok fenntartása mellett foglal állást.

Így rámutat arra, hogy az amerikai jog nem ismer intézkedést, amely a nem készpénzbeli betétek túlértékelésével okozható visszaéléseket megakadályozná; hogy az angol-amerikai jog a részvénytársaság bejegyzéséhez nem kívánja meg, hogy az egész alaptőke jegyzés útján biztosítva legyen és így a hitelezőknek e részben sem nyújt kellő biztosítékot;

aggályosnak tartja a névérték alatti kibocsátás megengedését s arra utal, hogy ez az alaptőke felvvezésére vezet ;

nagy visszaesést látna abban, ha a német jog visszatérne az angol-amerikai névre szóló részvények rendszeréhez ;

végül elveti az amerikai névérték nélküli részvényeket is, ismét utalva a tőke-felvvezés veszélyére és túl magas nyereség-felosztás lehetőségére.

Az amerikai board of Directors szervezetét — amely az igazgatóság és felügyelőbizottság hatáskörét egyesíti — sem tartja Gieseke elfogadhatónak, hanem a mai felügyelőbizottságnak általa is kifogásolt intézménye helyett ő is a sokszor tárgyalt revizori rendszer meghonosítása mellett foglal állást.

Viszont a kisebbségi jogok védelme, valamint az elővételi jog megvonhatatlansága körüli amerikai álláspont fölényét a német joggal szemben Gieseke elismeri. Konklúziója az, hogy a német jog az amerikai részvényjogból igen keveset, az angoltól csupán valamivel többet vehet át, de óvakodni kell attól, hogy a német jog értékes alapelveit unificatio kedvéért feláldozzák.

A helyszűke nem engedi, hogy a nagyszámú érdekes jogi, perjogi és büntetőjogi témára is kitérjek, csak röviden említem, hogy a jogászgyűlés a választott bírósági eljárás reformjával, a parlamenti vizsgálóbizottságok hatáskörével, a kiadatási jog mai állásával, a custodia honesta kérdésével (Einschliessung) — a bonni gyűlés pedig a több mint 20 éve húzódó német büntetőjogi reformmal, a bírónak e reformból folyó mérlegelési szabadságával, továbbá a valódiság bizonyításának kérdésével foglalkozott igen beható referátumok alapján.

Befejezésül még egyszer idézem az ünnepi jogászoköltőt :

«Wenn soviel Rechtsgelehrte sich besinnen,
Geht sicherlich nicht Alles Zug um Zug.
Doch wer das Rechte sucht in stetem Fleiss,
Der findet es, und findet den Beweis».

Dr. Liebmán Ernő.

Inhalt. Dr. B. Gallia, Kurialrichter: Die Verschiebung der Grenzen der richterlichen Gewalt. — Dr. B. Sichermann, Rechtsanwalt: Von der Sicherungshypothek. — Dr. S. Gold, Rechtsanwalt: Einzelne Fragen betreffend die verspätete Einzahlung der Versicherungsprämien. — Dr. S. Sebestyén, Rechtsanwalt: Annulierung der Eröffnungsbilanz wegen Unterschätzung. — Dr. A. Lengyel, Rechtsanwalt: Reform des Strafrechtes bez. der Verfolgung der Insolventen. — Dr. K. Csorna, Assessor beim Waisenamte: Form und Rechtswirkung der Genehmigung des Waisenamtes. — Dr. L. Nádas, Rechtsanwalt: Gesetzentwurf betreffend die Reducierung der Steuern. — Aus der Spruchpraxis des Anwaltsenates. — Dr. M. Teller, Rechtsanwalt: Literatur. Die Rechtsanwaltschaft. — Rundschau. — Spruchbeilage.

Exisztenciát nyújtó vidéki irodát átvenne, társulna nő ügyvéd. Címet kiadóhivatal továbbít. 180

Másfél éves jelölti gyakorlattal, perfekt gyors- és gépiró fiatal ügyvédjelölt keres azonnal elfoglalható állást. Címe: kiadóhivatalban. 144

Most jelent meg!

Az ügyvédi rendtartás és az ügyvédi gyám- és nyugdíjtörvények mai érvényükben

Írta: Dr. Büchler Dávid, pécsi ügyvéd.

Ára vászonkötésben 8 pengő.

DANUBIA Könyvkiadó R.-T., PÉCS,
Munkácsy M.-utca 9.

Dr. FISCHER ARTUR
hites tolmács irodája
V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkal szemben.) Telefon: L. 963-60.

Vállal bármily idegen nyelvű fordítást, egyszerű és hiteles alakban. 161

„GLOBUS“ 162
diktáló- és sokszorosító iroda
V., Alkotmány-utca 21.

(A budapesti kir. törvényszékkal szemben.) Telefon: L. 963-60.

Diktálás gépbe. Kényszeregyezési beadványok, végzések stb. azonnal sokszorosíttatnak.

Mindenemű

természettani, természettajzi és chemiai
tanszert, valamint tudományos műszert
legelőnyösebben szállít

CALDERONI mű- és tanszervállalat rt.

Budapest, IV., Váci-utca 50. sz.

Árajánlattal készséggel szolgálunk

Új könyvsorozat

MINDNYÁJUNK KÖNYVTÁRA

Könyvek, melyeket mindenki olvas!

Megjelent:

Aragón: **Kaland az óceán fenekén**
Brjusszov: **A tüzes angyal**
Chateaubriand: **Napoleon élete**
Prévost: **Őszi alkony**

Egy kötet 3.50 pengő = 43,750 korona

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrássy-út 21.

A bolsevizmus arca

Könyvek a mai Oroszországról!

Ossendowski:

Véres napok, cári rabok
(Szbéria hőrtöneiből)

Állatok, emberek és istenek
Ázsiai titkok, ázsiai emberek

Sven Hedin:

Pekingtől Moszkváig
(Utazás Ázsián keresztül)

Egy kötet 10. pengő = 125,000 korona

Kaphatók minden könyvkereskedésben, valamint a

Franklin-Társulat könyvkereskedésében
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. és

Lampel R. könyvkereskedésében
Budapest, VI., Andrássy-út 21.

Főszerkesztő:
Dr. Dárday Sándor.

Felolós szerkesztő: Dr. Vámbéry Rusztem L. Bérc-u. 9. (Tel. József 108-69.)

Főmunkatárs:

Dr. Teller Miksa V., Szalay-u. 3. (Tel. 3-95.)

Lapkiadó-tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Franklin-Társulat nyomdája: Géczy Kálmán.